

आँधीखोला गाउँपालिका

प्रथम आवधिक विकास योजना

(२०७६–२०८०)

आँधीखोला, स्याङ्गजा,
नेपाल
वैशाख, २०७६

प्रथम आवधिक विकास योजना

(२०७६-२०८०)

आँधीखोला गाँउपालिका

आँधीखोला, स्याङ्गजा, नेपाल

वैशाख, २०७६

Syangja District
Aandhikhola Gaunpalika

प्राक्कथन

योजनावद्ध विकास आजको आवश्यकता हो । सिमित श्रोत तथा साधन र असिमित आवश्यकताका बीचमा सामाञ्जस्यता ल्याउनु व्यवस्थापकिय दृष्टिकोणले जरुरी रहेको छ । नेपालमा योजनावद्ध विकास वि.सं २०१३ सालबाट प्रथम पञ्च वर्षीय योजना शुरु भएर हाल पन्ध्रौ पञ्च वर्षीय योजनाको आधार पत्र लेख्ने अवस्थासम्म आइ पुगेको छ । देशमा समय समयमा भएको राजनैतिक परिवर्तन संगसंगै व्यवस्थाका स्वरूपमा पनि परिवर्तन भएको छ । देशको शासकीय परिवर्तन अनुसार स्थानीय निकायहरु स्थानीय जनताका आवश्यकताहरु परिपूर्ति गर्नको लागि सदैव कटिबद्ध भएर कार्य गरि आएका छन् । नेपालमा पछिल्लो पटक भएको २०६२ सालको राजनैतिक परिवर्तन स्वरूप नेपालको संविधान २०७२ लागू भएका हो । यस संविधानले नेपालको शासकीय स्वरूपमा व्यापक परिवर्तन गरेको छ ।

नेपालको संविधान २०७२ अनुसार नेपालमा समष्टिगत नीतिगत व्यवस्था, शान्ति सुरक्षा कायम तथा अन्तराष्ट्रिय सम्बन्ध वढाउन र वृहत विकास आयोजना सञ्चालन गर्नको लागि संघको व्यवस्था गरेको छ भने प्रादेशिक विकास तथा सन्तुलन कायम गर्न र मझौला किसिमका आयोजनाहरु सञ्चालन गरी विकासमा दूर्तगति दिनको लागि प्रदेश सरकारको व्यवस्था गरेको छ । यसै अनुसार जनतालाई घर दैलोबाट जनता कै प्रतिनिधिहरुद्वारा दैनिक सेवा दिन तथा प्रशासनिक कार्य गर्न र स्थानीय स्तरका विकास कार्यहरु गर्नको लागि स्थानीय सरकारकोरूपमा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरु गठन गरिएको छ । नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ६,७,८ मा तिनबाट तहका सरकारका कार्यहरुको व्यवस्था गरेको छ । संविधानले तोकेका एकल अधिकार र संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारका संयुक्त कार्यहरु कार्यान्वयन गर्नको लागि श्रोत, साधन र अधिकारको आवश्यकता पर्दछ । गुणस्तरीय सेवामा सबै नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गरी जीवनस्तर सुधार गर्नु आजको आवश्यकता भएको छ ।

विश्व समुदायको दिगो विकासका लक्ष्यहरु कार्यान्वयन गर्न, नेपाल सन् २०२२ सम्म अति कम विकसित राष्ट्रबाट स्तरोन्नति हुने तथा सन् २०३० सम्ममा नेपाललाई मध्यम आय भएका मुलुककोरूपमा पुर्‍याउने महान लक्ष्यका साथ नेपालले महत्त्वकांक्षी १७ वटा दिगो विकास लक्ष्य, १६९ वटा परिमाणत्मक लक्ष्य र २३२ वटा सूचकहरु तय गरेको छ । यी लक्ष्यहरुले "कसैलाई पनि पछि पारिने छैन" भन्ने महान भावनालाई अत्मा साथ गर्दै विक्रम सम्बत २१०० अर्थात २१ औं शताब्दिको "समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली" भन्ने नेपालले तय गरेको दूरदृष्टि प्राप्त गर्न सफल हुनेछ । नेपाल सरकारले लिएको यस महान लक्ष्यहरु प्राप्तिका लागि स्थानीयकारण गर्न सबै प्रदेश तथा स्थानीय सरकारहरुले आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नु पर्ने कानूनी र नीतिगत व्यवस्था रहेको छ ।

यस आँधीखोला गाउँपालिकाले स्थानीय जनताका आशा विश्वास पुरा गर्न, गाउँपालिके सिमित श्रोत साधनलाई समुचित योजनावद्धरूपमा प्रयोग गरी जनताको जीवनस्तर उच्च पार्न, दीगो विकास सम्बन्धी नेपाल सरकारले तय गरेका लक्ष्य पुरा गर्नको लागि यो प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस गाउँपालिका गठन गर्नु पूर्व तत्कालिन गाविस तथा २०४६ साल भन्दा अगाडिका गाँउ पञ्चायतहरुले आफ्नो कार्यकालमा तत्कालिन अवस्थामा प्राप्त भएको सिमित श्रोत साधनबाट वस्ती तथा समुदायको विकास गर्न विभिन्न प्रयासहरु गरिएको थियो । तत्कालिन चिलाउनेवास, बाङ्गसिङ्ग तथा सेतीदोवान गाविसले कार्यान्वयन गरिएका आवधिक विकास योजना र सबै गाविसले प्रत्येक आर्थिक वर्षमा वार्षिक कार्यक्रम र बजेट पारित गरी कार्यान्वयन गर्दै आएको थियो । नेपालको संविधान २०७२ पछि तत्कालिन ६ वटा गाविसबाट गठन भएको यस गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरेको छ ।

"समृद्ध आँधीखोला, सुखी, खुसी, आँधीखोलावासी" भन्ने दीर्घकालिन सोचका साथ सो सोच पुरा गर्नको लागि " गाउँपालिकाको समग्र विकास भई गाउँपालिका बासीको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार भएको हुनेछ " भन्ने लक्ष्य तय गरिएको छ । यस अवधिमा प्रति वर्ष कुलग्राहस्थ उत्पादन १० प्रतिशत वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । योजना अवधिको अन्त्यसम्ममा प्रति व्यक्ति कुल गाहस्थ उत्पादन रु २,००,७३९। हुने लक्ष्य तय गरिएको छ । यस अवधिमा गाउँपालिकामा रहेको गरीबी न्यूनीकरण भई जनताको जीवनस्तर सुधार हुनेछ । गरीबीको रेखामुनी रहेका २५ प्रतिशत जनताको आर्थिक स्थिति सुधार गरी २०८० साल सम्म ७ प्रतिशतमा घटाउने लक्ष्य लिएको छ । आवधिक विकास योजना अवधि २०७६।०७७ देखि २०८०।०८१ को लागि रु ७ अरब ३९ लाख २३ हजार लगानी गर्ने अनुमान गरिएको छ । यस प्रथम आवधिक योजनाको लागि आवश्यक पर्ने उक्त लगानी रकम स्थानीय राजश्व परिचालन गरि आन्तरिक स्रोत वृद्धि गर्ने, प्रदेश तथा संघबाट प्रक्षेपण गरिए अनुसार आवश्यक सहयोग प्राप्त गर्न यसको गाउँपालिकाबाट व्यापक समन्वय गर्ने प्रयास गरिने छ ।

यो आवधिक विकास योजना व्यापकरूपमा गाउँपालिकावासीको सहभागिताबाट तर्जुमा गरिएको छ । यस गाउँपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारीहरु, पूर्व गाविसका पदाधिकारीहरु, विभिन्न राजनैतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधिहरु, शिक्षक, बुद्धिजीवी वर्ग, कर्मचारी लगायतको सहभागितामा यो योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस गाउँपालिकाका ६ वटै वडाहरुमा गई समुह विभाजन गरी व्यापक छलफल तथा निचोड निकाली यो योजना तर्जुमा गरिएको हो । यो योजना तर्जुमा गर्दा ६ वटा विषयगत समिति गठन गरी सो समितिले आफ्नो क्षेत्र भित्रका समस्या, चुनौती, अवसरहरुको पहिचान तथा स्रोत साधनको विश्लेषण गरी तर्जुमा गरिएको हो ।

यो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्न गण्डकी प्रदेशका नीति तथा योजना आयोगका माननीय उपाध्यक्ष डा. गिरीधारी पौडेल ज्यूको अमूल्य निर्देशन तथा सल्लाहबाट तर्जुमा गरिएको छ । यसको लागि अन्धाअन्धी सामुदायिक विकास केन्द्रको तर्फबाट दिपेन्द्र राज पौडेलले योजना तर्जुमा गर्नको लागि सहजीकरण गरी आवश्यक सहयोग गर्नु भएको थियो ।

आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नको लागि यस गाउँपालिकाका अध्यक्षको समयोजकत्वमा गठन भएको आवधिक विकास योजना तर्जुमा निर्देशक समिति तथा यस गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष ज्यूको संयोजकत्वमा गठित संयोजन तथा सहजीकरण समिति एवं एकिकृत योजना तर्जुमा समितिका पदाधिकारी ज्यूहरुको सक्रियतामा यो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरी गाउँपालिकाको कार्यकारिणीको बैठकको स्वीकृतबाट कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ । आँधीखोला गाउँपालिकाका जनताका विकास प्रतिको चहना र राष्ट्रको संकल्प पुरा गर्नु हाम्रो प्रमुख दायित्व तथा कर्तव्य भएको छ ।

यो आवधिक विकास योजना हामी सबै गाउँपालिकावासीको भएकोले यसको सफल कार्यान्वयनबाट आवधिक योजनाले तय गरेका लक्ष्य, उद्देश्य पुरा हुने हुदां यसको कार्यान्वयनमा आवश्यक सहयोगका लागि समर्पण गाउँपालिका वासी, बुद्धिजीवी, राजनैतिक दलहरु तथा समाजका सबै वर्गबाट सहयोग हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

सुधिर कुमार पौडेल
अध्यक्ष
आँधीखोला गाउँपालिका

वैशाख, २०७६

कृतज्ञता

"समृद्ध आँधीखोला, सुखी, खुसी, आँधीखोलावासी" भन्ने दीर्घकालिन सोचका साथ तर्जुमा गरिएको आँधीखोला गाउँपालिकाको यो प्रथम आवधिक विकास योजना हो। यो योजना आधार वर्ष २०७५।०७६ को आधारमा योजना अवधि २०७६।०७७ देखि २०८०।०८१ सम्मका पाँच वर्षको लागि लक्षित गरी योजना तयार गरिएको छ। आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजना यस गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री सुधिर कुमार पौडेलज्यूको नेतृत्वमा तर्जुमा गरिएको छ।

आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा राष्ट्रिय योजना आयोगकाले तयार गरेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ र गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोग पोखराले तयार गरेको स्थानीय तहमा आवधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यपत्र २०७५ को आधारमा तयार गरिएको छ। यस गाउँपालिकाका अध्यक्षज्यूको समयोजकत्वमा गठन भएको आवधिक विकास योजना तर्जुमा निर्देशक समितिको प्रत्यक्ष निर्देशन र समन्वयमा यो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको हो। यस्तै गरी यस गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष समिल्ला पौडेल क्षेत्रीको संयोजकत्वमा गठित संयोजन तथा सहजीकरण समिति तथा एकिकृत योजना तर्जुमा समितिले विभिन्न समिति तथा पदाधिकारीहरूसँग समन्वय गरी विभिन्न मितिमा गोष्ठी छलफल कार्यक्रम तय गरि गाउँपालिका वासीहरूका राय, सुझावको आधारमा यो योजना तयार गर्न सफल भएका छन्। यो आवधिक विकास योजना तयार गर्ने सिलसिलामा ६ वटा विषयगत समितिहरू यस गाउँपालिकाका कार्यकारी सदस्य एवं वडा अध्यक्ष ज्यूहरूको संयोजकत्वमा समिति गठन गरी क्षेत्रगत आधारमा समस्या, अवसर र चुनौतीहरू पहिचान गरी विषयगतरूपमा योजना तयार गरिएको छ।

यो प्रथम आवधिक विकास योजना तयार गर्दा विभिन्न चरणमा गोष्ठी तथा छलफल कार्यक्रम आयोजना गरिएको थियो। २०७५ साल फाल्गुण २ गते पूर्व योजना बैठक आयोजना गरिएको थियो। २०७५ साल फाल्गुण ७ गते गाउँपालिकाका अध्यक्षज्यूको अध्यक्षतामा नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेशका माननीय उपाध्यक्ष डा. गिरीधारी पौडेलज्यूको प्रमुख अतिथि तथा स्याङ्जा जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्री कोषहरि निरौलाज्यूको विशिष्ट अतिथिमा ८३ जनाको विशेष उपस्थितिमा आवधिक योजनाको शुभारम्भ गोष्ठीको आयोजना गरिएको थियो। यसै अनुसार मिति २०७५ साल फाल्गुण ८ गते कार्यपालिकाका सदस्य श्री लोक प्रसाद ढकालज्यूको संयोजकत्वमा सामाजिक समितिको र आर्थिक समितिका संयोजक श्री चिन्तामणि पौडेलज्यूको संयोजकत्वमा आर्थिक समितिको गोष्ठी आयोजना गरिएको थियो। यसै अनुसार २०७५ साल फाल्गुण ९ गते श्री कृष्ण प्रसाद पनेरु ज्यूको संयोजकत्वमा पूर्वाधार विकास समितिको र श्री कृष्ण प्रसाद ढकाल ज्यूको संयोजकत्वमा वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समितिको तथा २०७५ साल फाल्गुण १० गते श्री रामचन्द्र पौडेलज्यूको संयोजकत्वमा संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह समिति र श्री विष्णु बहादुर खत्री ज्यूको संयोजकत्वमा वित्तिय व्यवस्थापन र सुशासन समितिको गोष्ठी आयोजना गरि विषयगतरूपमा समस्या, अवसर, चुनौति तथा आवधिक योजनावारे छलफल र राय सुझाव प्राप्त गरिएको थियो। फाल्गुण ११ गाउँपालिकाका ७२ जनाको उपस्थिति र १२ गते यस गाउँपालिकामा रहेका सम्पूर्ण विद्यालयका प्रधान अध्यापकज्यूहरूसँग ३० जनाको उपस्थितिमा समुह विभाजन गरी राय सल्लाह तथा सुझाव संकलन गरिएको थियो।

गाउँपालिकाका वस्ती तथा वडागतरूपमा देखिएका समस्या, चुनौती अवसर सहित आगामी ५ वर्षको लागि आवश्यकता भएका योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको बारेमा ५ वटा समुहमा विभाजन गरी व्यापक छलफल तथा निचोडहरू प्रस्तुत गरी सहमतिको आधारमा वडागतरूपमा आयोजना तथा कार्यक्रम छनौट गरिएको थियो। यस गाउँपालिकाका उपाध्यक्षको प्रमुख अतिथि तथा सम्बन्धित वडाका वडा अध्यक्षको अध्यक्षतामा निर्वाचित सम्पूर्ण पदाधिकारी लगायत सबै राजनैतिक दल समाजसेवी शिक्षक, कर्मचारी, बुद्धिजीवी लगायतको उपस्थितिमा गोष्ठी आयोजना गरिएको थियो। वडागतरूपमा फाल्गुण १३ गते वडा नं ६ मा ७६ जना को उपस्थितिमा, फाल्गुण १४ गते वडा नं ३ मा ४७ जनाको उपस्थितिमा, १५ गते २३ जनाको उपस्थितिमा वडा नं ४ मा, १८ गते ३६ जनाको उपस्थितिमा वडा नं १ मा, फाल्गुण १९ गते १०९ जनाको उपस्थितिमा वडा नं २ र फाल्गुण २१ गते वडा नं ५ मा २९ जनाको उपस्थितिमा गोष्ठी आयोजना गरिएको थियो।

आवधिक विकास योजनाको लागि आवश्यक पर्ने स्रोत साधन तथा कार्यालयको संगठनात्मक क्षमता विषयगत शाखाका पदाधिकारीहरूसँगको छलफलबाट निचोड निकालिएको थियो। कार्यालयहरूको बजेट, कार्यक्रम तथा तथ्याङ्कहरूप्राप्त गर्नको लागि र कार्यालयहरूसँग समन्वय गर्न यस गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत श्री उज्ज्वल भूषालज्यूले र वहाँ अन्तरगतका कर्मचारीहरूबाट ठूलो सहयोग प्राप्त भएको थियो। विभिन्न वडा, विषयगत समिति, कार्यालयहरू र विशिष्ट व्यक्तिहरूबाट समुह विभाजन गरी व्यापक छलफलबाट प्राप्त निचोडको आधारमा मिति २०७६ साल वैशाख १० गते यस गाउँपालिकाका अध्यक्ष ज्यूको प्रमुख अतिथि एवं संयोजन तथा सहजीकरण उपसमिति तथा एकिकृत योजना तर्जुमा समितिका संयोजक एवं उपाध्यक्ष शर्मिला देवी पौडेल क्षेत्रीको संयोजकत्वमा बैठक वसी प्रथम आवधिक योजनाको मसौदा माथि छलफल गरिएको थियो। विभिन्न समुहबाट प्राप्त योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि आवश्यक पर्ने स्रोत र गाउँपालिकामा प्राप्त हुने स्रोत तथा साधन बीच को फरक धेरै देखिएकोले बैठकबाट फरक कम पार्ने उपया बीच छलफल गरियो। यस उपसमितिको नेतृत्वमा आवधिक योजनाको लेखन कार्य सम्पन्न गरी यस आँधीखोला गाउँपालिकाको कार्यकारीको बैठकबाट यो प्रथम आवधिक विकास योजना स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएकोछ।

यस आवधिक विकास योजना तयार गर्नको लागि हामीलाई उत्साहित बनाउने, स्पष्ट निर्देशन तथा सुझाव, हौसला दिनुहुने तथा योजनाको शुरुवात देखि अन्त्यसम्म पनि योजना तयार गर्ने तथा लेखन कार्यमा समेत सहयोग गर्नु हुने माननीय उपाध्यक्ष डा. गिरीधारी पौडेलज्यू प्रति सम्पूर्ण गाउँपालिकाको तर्फबाट कृतज्ञता सहित धन्यवाद दिन्छौं । यसै गरी आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नको लागि आवश्यक सल्लाह सुझाव दिनुहुने हाम्रा क्षेत्रका सांसद माननीय श्री नारायण प्रसाद मरासिनीज्यू तथा गण्डकी प्रदेशका सांसद माननीय मीन बहादुर गुरुङ्गज्यू प्रति आभार व्यक्त गर्दछौं । यो आवधिक विकास योजना तयारीको लागि सम्पूर्ण यस गाउँपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारीहरु प्रति धन्यवाद दिन चाहन्छौं । हाम्रो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्न सहयोग गर्ने स्याङ्गजा जिल्लाका प्रमुख जिल्ला अधिकारी लगायत सम्पूर्ण पदाधिकारीहरु प्रति आभार प्रकट गर्दछौं । यो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलाकमा आयोजना गरिएको गाउँपालिका तथा वडास्तरको गोष्ठीमा उपस्थित भई आफ्ना राय सुझाव दिनुहुने नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी, नेपाली कांग्रेस पार्टी, जनशक्ति पार्टी, राष्ट्रिय प्रजातान्त्रिक पार्टीका गाउँपालिका स्तरका तथा वडास्तरका प्रमुख तथा अन्य पदाधिकारीज्यूहरु, पूर्व गाविसका पदाधिकारीहरु, शिक्षक, किसान, समाजसेवी, महिला दिदीवहिनी दाजु भाई, पत्राकार, लगायत सबै प्रति आभार व्यक्त गर्दछौं । आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा स्याङ्गजा, पोखरा, काठमाण्डौं लगायत विभिन्न ठाउँमा रहेर पनि गाउँपालिकाले आयोजना गरेको गोष्ठीमा सहभागी भई आफ्नो अमूल्य राय सल्लाह सुझाव दिनुहुने सम्पूर्ण गाउँपालिकावासीमा कृतज्ञता प्रकट गर्दछौं ।

यो आवधिक विकास योजना तयार गर्न तथा लेखन कार्य गर्न समेत सहयोग गर्नु हुने आन्धाअन्धी सामुदायिक विकास केन्द्र र सो केन्द्रका योजना सहजकर्ता दिपन्द्र राज पौडेल प्रति धन्यवाद एवं आभार प्रकट गर्दछौं । यस गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नुहुने यस गाउँपालिकाका प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत श्री उज्वल भूषालज्यू, ईन्जिनियर प्रकाश पौडेलज्यू लगायत सबै कर्मचारीहरु प्रति धन्यवाद एवं आभार प्रकट गर्दछौं ।

यो आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गरी योजनाले लिएका लक्ष्य प्राप्तिका लागि आवश्यक सहयोग गर्नु हुन सबै गाउँपालिकावासी एवं गण्डकी प्रदेश तथा नेपाल सरकार प्रति अनुरोध गर्दै सहयोग मिल्ने आशा लिएका छु ।

वैशाख, २०७५

सर्मिला देवी पौडेल क्षेत्री
उपाध्यक्ष
आँधीखोला गाउँपालिका, स्याङ्गजा

संक्षेपीकरण सूचि

अ.म.	अर्थ मन्त्रालय
आ.ग.	आर्थिक गणना
कृ.ग	कृषि गणना
गाविस	गाँउ विकास समिति
गैसस	गैरसरकारी संस्था
जिविस	जिल्ला विकास समिति
घ.स.	घरघुरी सर्भेक्षण
ने.जी.स.	नेपाल जीवनस्तर सर्भेक्षण
ने.मा.वि.प्र.	नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन
ने.ज.स्वा.स.	नेपाल जनसंख्या तथा स्वास्थ्य सर्भेक्षण
ने.व.सू.स.	नेपाल बहुसूचक सर्भेक्षण
प.स.	परिवार सर्भेक्षण
प्रा.वि	प्राथमिक विद्यालय
व्य.सु.प्र.	व्यवस्थापन सूचना प्रणाली
मवि	माध्यमिक विद्यालय
यूएनडीप	यूनाइटेड नेशन डिभलपमेन्ट प्रोग्राम
वा.प.स.	वार्षिक परिवार सर्वेक्षण
शिविप्रम	शिक्षा विज्ञान तथा प्रविधिक मन्त्रालय
शि.व्य.सु.प्र	शिक्षा व्यवस्थापन सूचना प्रणाली
रायोआ	राष्ट्रिय योजना आयोग
रा.स.ले	राष्ट्रिय स्वास्थ्य लेखा
रा. लेखा स.	राष्ट्रिय लेखा सर्भेक्षण

विषय सूचि

क्र.सं.	विषय	पेज नं.
क.	प्राक्कथन	v
ख.	कृतज्ञता	vii
ग.	संक्षेपीकरण	ix
	 परिच्छेद १: परिचय	 १
१.१	पृष्ठभूमि	१
१.२	आँधीखोला गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण	७
१.३	गाउँपालिकाको विकासको समिक्षा	११
	 परिच्छेद २ : गाउँपालिकाको आवधिक योजना	 १४
२.१	पृष्ठभूमि	१४
२.२	चुनौती र अवसर	१४
२.३	गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना खांका	२१
२.३.१	योजनाको दीर्घकालिन सोच	२१
२.३.२	योजनाको दीर्घकालिन लक्ष्य	२१
२.३.३	योजनाका दीर्घकालिन उद्देश्य	२१
२.३.४	परिमाणत्मक लक्ष्य	२१
२.३.५	योजनाका निर्देशक सिद्धान्त	२३
२.३.६	योजनाका रणनीति	२३
२.३.७	विकास योजनाको समष्टिगत प्राथमिकता	२४
२.३.८	आँधीखोला गाउँपालिकाका समृद्धिका सम्बाहकहरु	२५
२.३.९	आँधीखोला गाउँपालिकाका समृद्धिका सहयोगीहरु	२६
२.३.१०	गाउँपालिकाका गौरवका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु	२६
२.३.११	आर्थिक सामाजिक विकासमा विभिन्न क्षेत्रको भूमिका	२८
२.४	समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य र खाका	२९
२.४.१	आर्थिक वृद्धिदर	२९
२.४.२	लगानीको आवश्यकता र स्रोत	३३
२.४.३	सार्वजनिक स्रोत व्यवस्था	३५

२.४.४	अन्तर सरकारी वित्त	३५
२.४.५	स्रोत साधनको बाँडफाँड तथा परिचालनका आधारहरु	३७

परिच्छेद ३ : समष्टिगत आर्थिक नीति

३.१	सार्वजनिक वित्त	३८
३.१.१	सार्वजनिक खर्च:	३८
३.१.२	राजस्व	४१
३.१.३	वैदेशिक सहायता परिचालन तथा सार्वजनिक ऋण	४३
३.२	सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभ्कदारी	४६

परिच्छेद ४ : आर्थिक क्षेत्र

४.१	कृषि तथा प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन	४८
४.१.१	कृषि	४८
४.१.२	पशुपन्छी विकास	५४
४.१.३	खाद्य सुरक्षा तथा पोषण	५८
४.१.४	सिंचाई	६२
४.१.५	भूमि व्यवस्था	६६
४.१.६	वन तथा वनस्पति सम्पदा	७०
४.१.७	खनिज सम्पदा	७४
४.२	उद्योग,वाणिज्य, आपूर्ति र पर्यटन,	७७
४.२.१	उद्योग	७७
४.२.२	व्यापार, वाणिज्य तथा आपूर्ति	८१
४.२.३	पर्यटन	८४
४.२.४	सेवा तथा वित्तीय	८८

परिच्छेद ५: सामाजिक क्षेत्र

५.१	जनसंख्या तथा वसाई सराई	९१
५.२	शिक्षा	९६
५.३	स्वास्थ्य तथा पोषण	१०४
५.४	खानेपानी तथा सरसफाई	११०
५.५	सामाजिक समावेसीकरण ,सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण	११३
५.६	युवा तथा खेलकुद	११८

परिच्छेद ६ पूर्वाधार क्षेत्र

६.१	विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा	१२२
६.२	यातायात पूर्वाधार	१२५
६.२.	सडक तथा यातायात व्यवस्थापन	१२५
६.३	आवास, वस्ती तथा बजार विकास	१३१
६.४	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि पूर्वाधार	१३६

१४०

परिच्छेद ७ : लोकतन्त्र र सुशासन

७.१	शान्ति, सुरक्षा र सुव्यवस्था	१४०
७.२	संस्थागत व्यवस्था , शासकीय सुधार तथा सुशासन	१४२
७.३	वित्तिय व्यवस्थापन ,सुशासन र भ्रष्ट्रचार निवारण	१४७

१५१

परिच्छेद ८ : अन्तर सम्बन्धित विषय

८.१	तथ्याङ्कप्रणाली	१५१
८.२	गरीबी निवारण	१५४
८.३	श्रम तथा रोजगार	१५९
८.४	मानव संशाधन विकास	१६३
८.५	विपद् व्यवस्थापन	१६७
८.६	सामुदायिक साभेदारी र गैरसरकारी संस्थाहरु	१७१
८.७	वातावरण	१७३

१७५

परिच्छेद ९ : योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मुल्यांकन

९.१	योजना तर्जुमा	१७६
९.२	आयोजना वैकं	१७९
९.३	संस्थागत तथा कार्यान्वयन व्यवस्था र अन्तर सरकार समन्वय	१८२
९.४	जोखिम व्यवस्थापन	१८८
९.५	अनुगमन तथा मुल्यांकन	१९०
९.६	आवधिक योजनाको प्रारभिक लगानी अनुमान, क्षेत्रगत बाँडफाँड तथा वित्तिय श्रोत	१९५
९.७	आवश्यक जनशक्तिको आंकलन	२०२

अनुसूचिहरु

२०३

परिच्छेद १

परिचयात्मक परिच्छेद

१.१ परिचय

१.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा संघ, प्रदेश र स्थानीय गरी तीन तहका सरकारहरू रहेका छन् । नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ६, ७, ८ मा एकल अधिकार, संघ, प्रदेश र स्थानीयको संयुक्त अधिकार तथा स्थानीय र प्रदेशका अधिकारहरू स्पष्ट रूपमा व्यवस्था गरेको छ । संविधानमा नागरिकका मौलिक हक तथा अधिकारहरू उल्लेख गरिएको छ । यी अधिकारहरू प्राप्त गर्नु गराउनु सबै तहका सरकारको दायित्व रहेको हुन्छ । गुणस्तरीय सेवामा सबै नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गरी जीवनस्तर सुधार गर्नु आजको आवश्यकता भएको छ । नेपाल सरकारले बिक्रम सम्बत २१०० अर्थात २१औँ शताब्दीको समृद्ध नेपाल र सुखी नेपाली दूरदृष्टि तय गरेको छ । उक्त दूरदृष्टि अन्तरगत समृद्धिको लागि उच्च र समता मुलक राष्ट्रिय आय, मानव पूँजी निर्माण तथा सम्भावनाको पूर्ण उपयोग, सर्वसुलभ तथा आधुनिक पूर्वाधार एवं आबद्धता र उत्पादन तथा उत्पादकत्व जस्ता लक्ष्यहरू तय गरिएको छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघको साधारण सभाले बि.सं २०७२ देखि २०८७ (सन २०१६ देखि २०३०) सम्ममा विश्व रूपान्तरणको लागि महत्वकांक्षी १७ वटा दिगो विकास लक्ष्य, १६९ वटा परिमाणत्मक लक्ष्य र २३२ वटा सूचकहरूको (Goals, Targets and Indicators) घोषणा गर्‍यो । नेपालले बि.सं. २०७२ (सन २०१५) मा दिगो विकास लक्ष्यको प्रारम्भिक प्रतिवेदन तयार गरी संघीय तहमा दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयन प्रक्रिया सुरु गर्‍यो । राज्यका सबै तहमा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा दिगो विकास लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण र स्थानीयकरण गर्दै लानुपर्ने आवश्यकता भएको छ । दिगो विकास लक्ष्यले निर्धारित गरेका लक्ष्यहरू स्थानीयकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु हाम्रो दायित्व भएको छ । (श्रोत:स्थानीय तहमा आबधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यपत्र २०७५, गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेश पोखरा)

गण्डकी प्रदेश, स्याङ्जा जिल्लामा अवस्थित आँधीखोला गाउँपालिका भौगोलिक, वातावरणीय रूपमा र सांस्कृतिकरूपमा धनि रहेको छ । अन्धाअन्धीको ऐतिहासिक अभिभारा पुरा गरी जनताका विकास प्रतिको चाहना र राष्ट्रको संकल्प पुरा गर्नु हाम्रो प्रमुख दायित्व तथा कर्तव्य भएको छ । सो कर्तव्य पुरा गर्नको लागि योजनावद्ध विकास गर्नु आजको आवश्यकता रहेकोछ ।

१.१.२. गाउँपालिकाले योजना तर्जुमा गर्ने आधार

आँधीखोला गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजना तयार गर्नुपर्ने आधार नेपालको संविधान लगायत निम्न अनुसार रहेका छन् ।

- नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ८ मा व्यवस्था भएका एकल अधिकारका क्षेत्र ।
- नेपालको संविधानमा रहेका मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र स्थानीय तहको अधिकार ।
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगको कार्यक्षेत्रले निर्धारण गरेका क्षेत्र ।
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा रहेको आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत विषय क्षेत्रगत मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाउँदा समेटिनु पर्ने अन्तर सम्बन्धित विषय र प्राथमिकता दिनुपर्ने विषयहरू ।
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ मा रहेको राजस्व बाँडफाँट, संघीय विभाज्य कोष, प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्तहुने रोयल्टीको बाँडफाँट, वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान, वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण सम्बन्धी प्रावधानहरू ।
- संघीय तथा प्रदेशिक योजनाहरू: संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट जारी योजनाको प्रदेश तथा स्थानीय तहहरू बीच अन्तर सम्बन्धका आधारमा पूर्वाधारहरूको विकास गरी आर्थिक तथा सामाजिक अवसरहरूमा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने लक्ष्य हासिल गर्ने बिषयहरू ।
- दिगो विकास लक्ष्य सम्बन्धमा स्थानीयतहले तय गर्नुपर्ने समपुरक तथा परिपुरकको भूमिका निर्बाह गर्न ।
- प्रदेश सरकारले तय गरेका विकास लक्ष्य हासिल गर्न समपुरक र परिपुरकको भूमिका निर्बाह गर्न ।
- राष्ट्रिय भूउपयोग नीति २०६९

- दिगो विकासका लक्ष्य वि.स. २०७२-२०८७
- संघीय सरकारले जारी गरेका विकास सहायता नीति
- नेपाल पक्ष भएका अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्झौतामा ब्याक्त भएका प्रतिबद्धताहरु
- संघीय तथा प्रदेश सरकारले निर्माण गरेका अन्य मानकहरु
- स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन , २०७५
- स्थानीय तहको योजनातर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५
- स्थानीयतहमा आबधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यपत्र २०७५ ,गण्डकी पदेश प्रदेश नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेश पोखरा ।
- स्थानीय तहमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४

(श्रोत: स्थानीय तहमा आबधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यपत्र २०७५ ,गण्डकी पदेश नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेश पोखरा)

यसै अनुसार माथि लेखिएका आधारमा यस गाउँपालिकाको प्रथम आबधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ । आबधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा यस गाउँपालिकासँग सम्बन्धित सरोकारवाला सरकारी प्रतिनिधि, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, यस गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, पूर्व पदाधिकारीहरु, शिक्षक, बुद्धिजीवी, यस गाउँपालिकाबाट पोखरा लगायत अन्य स्थानमा बस्नु हुने मानुभावहरु, गै.स.सं. तथा विभिन्न संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरुको सक्रिय सहभागितामा यो आबधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस आबधिक योजनाले दिगो विकास लक्ष्य, नेपालको पन्ध्रौ पञ्चवर्षीय योजनको आधार पत्र तथा गण्डकी प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय याजनाको आधार पत्र तथा माथि उल्लेखित ऐन, कानून तथा क्षेत्रगत आबधिक योजनाका लक्ष्यको परिधि भित्र रहि गाउँपालिकाको लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ । यस गाउँपालिकाले तय गरेका दीर्घकालिन लक्ष्य प्राप्त गरेर विकासको क्षेत्रमा फड्को मार्न सहयोग पुगी जनताको जीवनस्तर उच्च बनाउन सकिने छ ।

१.१.३. आबधिक विकास योजना तयार गर्नुको औचित्य

गाउँपालिकाका जनताको जीवनस्तर सुधार गर्नु आवश्यक छ । जनतालाई भोक, रोग र गरीबीबाट जोगाउँनु परेका छ । निरोगी, सक्षम, सक्रिय जनशक्तिको विकास गर्नु आजको आवश्यकता हो । पूर्वाधार निर्माण गर्ने, प्रसस्त आम्दानी गर्ने, सवैलाई रोजगार, शिक्षाको अवसर प्राप्त, मातृ, शिशु मृत्युदर तथा बाल मृत्युदर घटाउने, सर्ने तथा नसर्ने रोगबाट जोगाउँने, आयू वढाउने, सानो परिवार सुखी परिवार निर्माण गरी सुखी र समृद्ध नागरिक हुने अवस्था सृजना गर्नु परेको छ ।

भौगोलिक रुपले पछि परेका तथा पछि पारिएका गरीब, जनजाति, दलित, महिला, वृद्ध तथा बालबालिकालाई शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार सेवाको पहुच भित्र ल्याउनु आवश्यक छ । यी कार्य प्राप्तिका लागि गाउँपालिकाको दीर्घकालीन योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरुले ठूलो भूमिका खेलेको हुन्छ । विकास योजना तथा कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मुल्यांकनमा प्रभावकारिता ल्याउन, गाउँपालिकाको क्षमता बढाउन र दिइने सेवाबाट बञ्चितमा रहेका वर्गसम्म सेवा विस्तार गर्न यस योजनाले ठूलो भूमिका खेलेको हुनेछ । यस योजनाबाट सिमित स्रोत साधनलाई समुचित प्रयोग गरी देखिएका खाडलको पूर्ति गरी गाउँपालिकाको विकासको फड्को मार्न ठूलो योगदान हुने छ ।

१.१.४ उद्देश्यहरु :

राष्ट्रिय योजना आयोग, काठमाण्डौ तथा गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, पोखराले दिएको दिग्दर्शन अनुसार आँधीखोला गाउँपालिकाको ५ वर्षे आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नु मुख्य उद्देश्य रहेको छ। यो उद्देश्यको परिधि भित्र रहि आवधिक योजनाको लक्ष्य, रणनीति, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने, श्रोत पहिचान गर्ने र कार्यान्वयन गर्न जिम्मेवारी समेत तोक्नु पर्ने हुन्छ।

१.१.५ योजना तर्जुमा प्रक्रिया र विधि :

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ८ मा व्यवस्था भएका एकल अधिकारका क्षेत्र, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगको कार्य क्षेत्रले निर्धारण गरेका क्षेत्र, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा रहेको आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगत विषय, क्षेत्रगत मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना बनाउँदा समेटिनु पर्ने अन्तर सम्बन्धित विषय र प्राथमिकता दिनुपर्ने विषयहरु, स्थानीय तहमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ र आँधीखोला गाउँपालिकाले स्वीकृत गरेको विभिन्न ऐन, नियम, कार्यविधिमा गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजना बनाउनु पर्ने, वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा आवधिक विकास योजना अनुसार निर्माण गर्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। स्थानीय तहमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४ को बुदा नं २ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको वार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दा अपनाउनु पर्ने प्रकृया उल्लेख गरेको छ। स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ र स्थानीय तहमा आवधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यपत्र २०७५, प्रदेश नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेश पोखराले आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्ने विधि, प्रकृया, स्पष्ट व्यवस्था गरे अनुसारको प्रकृया आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा अवलम्बन गरिएको छ। माथि उल्लेखित ऐन नियम, निर्देशन, दिग्दर्शनको आधारमा निम्न प्रकृया अवलम्बन गरी आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ।

- गाउँपालिकाको वस्तुस्थितिको तथ्याङ्कसंकलन र विश्लेषण घरधुरी सर्भेक्षण गरेर तथा कार्यालयहरुबाट प्राप्त प्रतिवेदन तथा प्रकाशन गरेको आधारमा गरिएको।
- चुनौति, सवल पक्ष, दुर्बल पक्ष, सरोकारहरुको विश्लेषण, समस्या समधानका उपयाहरुको संकलन तथा विश्लेषण तर्कयुक्त विधि, समुह छलफल, प्रस्तुतीकरण र सुझाव सहित निष्कर्ष निकालिएको आधारमा तय गरिएको छ।
- योजना तर्जुमा, दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य र रणनीति तय गर्नको लागि सरोकारवालाको गोष्ठी आयोजना गरेर समुहमा छलफल गरी तर्कयुक्त र अन्तरकृया विधिबाट तय गरिएका छ।
- कार्यक्रम, आयोजना पहिचान र प्राथमिकीकरण, लागत अनुमान आदि वडाहरुमा गोष्ठी आयोजना गरी समुह छलफल, तर्कयुक्त विधि अपनाई प्रस्तुतीकरण गरी आएको निष्कर्षको आधारमा तथा अपेक्षा विश्लेषण गरी तय गरिएको छ।
- गाउँपालिकाको श्रोत साधनको पहिचान र प्राथमिकीकरण गाउँपालिकाका समितिहरुमा छलफल तथा अन्तरकृया गरी तय गरिएको छ।
- योजनाको कार्यान्वयन पक्ष तथा अनुगमन मूल्याङ्कन व्यवस्थापन सम्बन्धमा गाउँपालिकाबाट गठन भएका सम्बन्धित समिति तथा एकिकृत समितिमा छलफल गरी प्राप्त निष्कर्षबाट तय गरिएको छ।
- आवधिक योजनाको आधार वर्षको स्थिति गाउँपालिकाको, सो नभए स्याङ्जा जिल्लाका, त्यसमा पनि तथ्याङ्कप्राप्त नभएकोमा गण्डकी प्रदेश तथा केन्द्रको आधार लिएको छ।
- आवधिक योजनाको समस्या विश्लेषण देखि अनुगमन मूल्याङ्कनसम्मको कार्य २०७५ साल फाल्गुण ७ गते बाट १२ गते सम्म गोष्ठी आयोजना गरी समुह, विषयगत समिति, शिक्षक, बुद्धिजीवीसंग सामुहिक छलफल, समुह विभाजन र निष्कृष निकाल्ने कार्य भयो।
- २०७५ साल फाल्गुण १३ गतेबाट १९ गतेसम्म वडाहरुमा गई गोष्ठी आयोजना गरी समुह विभाजन, प्रस्तुतीकरण र सुझावको आधारमा वडागत कार्यक्रम तथा आयोजना र वजेट पहिचान गरी सुझाव प्राप्त गरिएको।
- २०७५ साल फाल्गुण २१ गते सबै विवरण संकलन गरी सबै क्षेत्रका प्रतिनिधिहरु रहेको वृहद गोष्ठीबाट आवधिक योजनाको निष्कृष निकाली लेखन कार्य शुरु गरिएको।

१.१.६ अध्ययनका सिमाहरु

गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा केहि सिमामा रहेर तर्जुमा गरिएको छ । अन्तिम प्रतिफलहरुका सूचकहरु गाउँपालिकाले तुरुन्त विश्लेषण गर्न नसक्ने र २३ वर्षमा प्रभाव मुल्यांकनबाट अथवा राष्ट्रिय जनगणना तथा घरदैलो सर्भेक्षण कार्यक्रमबाट मात्र विश्लेषण गरी जानकारी हुनेहुनाले आधार वर्ष २०७५।७६ को स्थिति र आवधिक योजनाका लक्षित वर्ष २०८०।०८१ का लक्ष्य तोकिएको छ । तथ्याङ्कहरुलिदा घरघुरी सर्भेक्षण तथा दोश्रो पक्षको तथ्यांकलाई समेत आधार लिएको छ ।

तत्कालिन ६ वटा गाँउ विकास समितिहरुबाट आँधीखोला गाउँपालिका गठन भएको हुदा गाउँपालिकाकोरुपमा स्रोत नक्सा, भौगोलिक खाका तयार भई नसकेको, सबै किसिमका तथ्याङ्कहरु गाउँपालिका स्तरमा प्राप्त हुन कठिन हुदा स्याङ्जा जिल्लाको, गण्डकी प्रदेश र राष्ट्रियस्तरलाई आधार बनाई योजनाको लक्ष्य तोक्नु परेको छ । वडा स्तरबाट छनोट भएको कार्यक्रमहरु स्रोत क्षमता भन्दा बढि छनोट भएका छन् । सिमित स्रोतको कारणले गर्दा सबै आयोजना तथा कार्यक्रमलाई छनोट गर्न सकिएको छैन ।

योजना तर्जुमा गर्दा गाउँपालिका र अन्य कार्यालयहरुबाट प्राप्त भएका प्रतिवेदनहरुलाई मुख्य आधार बनाइएको छ । जनसंख्याको वृद्धि स्थिति विश्लेषण गर्दा राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को जनगणना अनुसार आँधीखोला गाउँपालिकाको जनसंख्या १६५८९ जना रहेका तथा जनसंख्या वृद्धिदर “ -०.९३ प्रतिशत ” भएकोमा गाउँपालिकाले घरघुरी सर्भेक्षण गर्दा यस गाउँपालिकाको २०७५ को जनसंख्या २५५५४ र घरघुरी ४०७० वटा देखिन्छ । गाउँपालिकाबाट छोटो समयको लागि जिल्ला भन्दा बाहिर गई जनगणनाको समयमा केहि परिवार अनुपस्थित रहेकोले तत्काल अवस्थामा छुट भएको र विभिन्न स्थितिको विश्लेषण गर्दा आवधिक योजनामा जनसंख्या वृद्धिदर १.५% ले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । कुल ग्राहस्थ उत्पादन, निजीक्षेत्र, गैसस तथा सरकारी तवरबाट लगानीको स्थिति आदि विवरण आधार वर्षको आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ । यी माथिका सिमाहरुका बावजुदा पनि आवधिक विकास योजना तयार गरी यथार्थ परक बनाउन प्रयास गरिएको छ । गाउँपालिकाका विभिन्न समितिको बैठक तथा छलफल विश्लेषण गरी हाम्रा वध्यताबाट पर्ने असरलाई न्यूनिकरण गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१.१.७ योजना तर्जुमाको पूर्वतयारी

१. योजना तर्जुमा पद्धतिको छनौट

आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नु भन्दा पूर्व केहि प्रकृयागत तयारी गरिएको थियो । गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नको लागि सैद्धान्तिक सहमति दिए पछि आँधीखोला गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र (एचयार्षभ) तयार गर्नको लागि आन्धा अन्धी सामुदायिक विकास केन्द्र छनोट भएर कार्य शुरु गर्यो । वस्ति वस्तिमा गणकहरु पठाई तथ्याङ्कहरु संकलन गरियो । तथ्यांकहरुको विभिन्न पद्धति प्रयोग गरी विश्लेषण गरियो । गाउँपालिकाको कार्यपालिका बैठकमा सरोकारवालाहरु समक्ष समय समयमा प्रस्तुत गरी प्राप्त भएको सुझाव समावेश गरी गाउँपालिकाको प्रोफाईल तयार गरियो । यसमा सामुहिक छलफल, प्रस्तुतीकरण, क्भअयगलमबचथ म्बतब समेत प्रयोग गरिएको थियो । त्यस पछि आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नको लागि परामर्शदाताकोरुपमा आन्धा अन्धी सामुदायिक विकास केन्द्र छनोट भयो । छनोट पछि माथि १.६ मा उल्लेख गरिएको विधि प्रकृया अपनाइएको थियो । यो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा बिषय विज्ञ सम्मिलित सहभागितात्मक मिश्रीत पद्धति अपनाइएको थियो ।

२. बिषय क्षेत्रगत योजना तर्जुमा समिति निर्माण

यस गाउँपालिको आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा बिषय क्षेत्रगत रुपमा छलफल गर्ने प्रयोजनका लागि निम्न ७ वटा समितिहरु बिषय तथा कार्यक्रमको प्रस्तावलाई बिषयगतरुपमा छलफल गर्ने व्यवस्था मिलाउन गठन गरिएका समितिहरुलाई (स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ दफा ६७) नै जिम्मेवारी दिएको थियो ।

१. आर्थिक विकास समिति
२. सामाजिक विकास समिति
३. पूर्वाधार विकास समिति
४. वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति
५. संस्थागत विकास तथा सेवाप्रवाह समिति
६. वित्तीय व्यवस्थापन र शुसासन समिति
७. संयोजन तथा सहजीकरण उपसमिति

३. विषय क्षेत्रगत योजना तर्जुमा समितिका काम, कर्तव्य र अधिकार

आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्नको लागि माथि उल्लेख भए अनुसार ७ वटा समिति गठन गरी प्रत्येक समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय अनुसार तर्फिएको थियो ।

● आर्थिक विकास समिति:

यस समितिले कृषि, पोषण, उद्योग तथा वाणिज्य, पर्यटन, सहकारी र वित्तीय क्षेत्र जस्ता विषयगत क्षेत्र हेरेको थियो । यस समितिले दिगो विकास लक्ष्य सम्बन्धी १, २, ८, १२ अनुसारका चारवटा लक्ष्यहरु समेटेर योजना तर्जुमा गरेको थियो ।

● सामाजिक विकास समिति:

यस समितिले शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, संस्कृति, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण जस्ता विषयगत क्षेत्र हेरेको थियो । यस समितिले दिगो विकास सम्बन्धी ३,४,५,६,१० पाँचवटा लक्ष्यहरु समेत समेटेर योजना तर्जुमा गरेको थियो ।

● पूर्वाधार विकास समिति:

यस समितिले सडक तथा पुल, भोलुङ्गे पुल, सिंचाइ, भवन तथा सहरी विकास, उर्जा, लघु तथा साना जलविद्युत, वैकल्पिक उर्जा, संचार जस्ता विषयगत क्षेत्र हेरेको थियो । दिगो विकास लक्ष्य अन्तरगत यस समितिले ७, ९, ११ तिन वटा लक्ष्यहरु समेटेर योजना तर्जुमा गरेको थियो ।

● वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति:

यस समितिले वन तथा भुसंरक्षण, जलाधार संरक्षण, वातावरण संरक्षण, जलवायु परिवर्तन, फोहर मैला व्यवस्थापन, जल उपन्न प्रकोप नियन्त्रण, विपद् व्यवस्थापन आदि विषयगत क्षेत्रमा हेरेको थियो । यस समितिले दिगो विकास लक्ष्य सम्बन्धमा १३, र १५ दुईवटा लक्ष्यहरु समेटेर योजना तर्जुमा गरेको थियो ।

● संस्थागत विकास तथा सेवाप्रवाह समिति:

यस समितिले मानव संसाधन विकास, संस्थागत क्षमता विकास, संस्थागत पूर्वाधार, नागरिक वडापत्र तथा टोकन प्रणाली, सेवाप्रवाहका मापदण्ड निर्धारण, सेवा प्रवाहमा विद्युतीय सूचना प्रविधीको प्रयोग आदि विषयगत क्षेत्र हेरेको थियो । दिगो विकास लक्ष्य सम्बन्धमा यस समितिले लक्ष्य १६ ले निदिष्ट गरेको न्यायपुर्ण, शान्तिपुर्ण र समावेशी समाजहरुको प्रवर्द्धन गर्ने कार्य समेटेर योजना तर्जुमा गरेको थियो ।

● वित्तीय व्यवस्थापन र शुसासन समिति :

यस समितिले लेखाङ्कन, राजस्व परिचालन, वित्तिय अनुशासन, आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, अन्तिम लेखा परीक्षण तथा वेरुजु फर्छ्यौट, सूचनातथा संचार व्यवस्थापन जस्ता क्षेत्रगतविषयमा हेरेको थियो । साथै दिगो विकास लक्ष्य सम्बन्धमा लक्ष्य १७ ले निदिष्ट गरेको दिगो विकासका लागि विश्वव्यापी साभेदारीलाई पुनर्जीवन दिने कार्य समेटेर योजना तर्जुमा गरेको थियो । .
प्रत्येक विषयगत क्षेत्रगत समितिको संरचना निम्न अनुसार रहेको थियो ।

- संयोजक: कार्यपालिकाले तोकेको कार्यपालिकाका सदस्य
- सदस्य गाउँ सभाका कम्तिमा १/१ जना महिला तथा दलित सदस्य सहित ३ जना
- सदस्य सचिव बजेट तथा कार्यक्रम समितिले तोकेको सम्बन्धित विषय हेर्ने शाखाका प्रमुख
- सम्बन्धित विषयगत क्षेत्र अन्तर्गतका अन्य शाखा प्रमुख आमन्त्रित सदस्य

विषयगत समितिले आवश्यकता अनुसार नीजि क्षेत्र, नागरिक समाज, गैह्रसरकारी क्षेत्र, विषय विशेषज्ञ, विकास साभेदार संस्थाका प्रतिनीधि आदिलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा बोलाईएको थियो ।

४. संयोजन तथा सहजीकरण उपसमिति

यस गाउँपालिकाको उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा संयोजन तथा सहजीकरण उपसमिति गठन गरिएको थियो । माथि उल्लेखित विषय क्षेत्रगत समितिहरुबाट तयार भएको बजेट, योजना तथा कार्यक्रम, सम्बन्धीविश्लेषण गरि विकास योजनाहरु एकीकृत स्वरूपमा तयार गरिएको थियो । यस समितिले विषयगत क्षेत्रका योजनाहरु एकीकृत गर्ने, दोहोरोपना हुन नदिन र योजना तथा कार्यक्रमबीच आपसी तादात्मता मिलाउने कार्य गरिएको थियो ।

५. योजना तर्जुमा कार्याशाला आयोजना

यस गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा माथि १.६ मा उल्लेख गरे अनुसार योजना तर्जुमा कार्याशाला समय समयमा आयोजना गरी समुह समेत विभाजन गरी निचोड निकालिएको थियो । यो कार्याशाला गाउँपालिकास्तर, विषयगत समितिस्तर, वडास्तरमा गोष्ठि आयोजना गरि छलफलबाट प्राप्त निचोडलाई यस आवधिक योजनामा समावेश गरिएको थियो ।

६. योजनाको स्विकृती र कार्यान्वयन

विषयगत समितिले तयार गरेका क्षेत्रगत योजनाको विश्लेषण र तर्जुमा कार्याशालामा भएका सहमति र निर्णयहरुका आधारमा आवधिक विकास योजनालाई विज्ञको सहयोग लिएर आवधिक विकास योजना दस्तावेज लेखन यस गाउँपालिकाका उपाध्यक्षका संयोजकत्वमा गठित समितिले गरेको थियो । सो लेखन कार्य सकेपछि स्थानीयतहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ अनुसारमा उल्लेखित प्रकृया अवलम्बनबाट यो आवधिक विकास योजना पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

१.२ आँधीखोला गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण

१.२.१ परिचय

१.२.१.१ भौगोलिक स्थिति

आँधीखोला गाउँपालिका गण्डकी प्रदेश अन्तरगत स्याङ्जा जिल्लाका गाउँपालिकाहरू मध्ये एक हो। नेपाल सरकारले २०७३ साल फाल्गुन २२ गते आँधीखोला गाउँपालिकाको घोषणा गरिएको हो। यो गाउँपालिका स्याङ्जा जिल्लाको उत्तर क्षेत्रमा अवस्थित छ। साविकका फापरथुम, सेतिदोभान, बाङ्गसिङ्ग देउराली, बिचारीचौतारा, चिलाउनेवास र पञ्चमूल गाविस मिलेर गठन गरिएको हो। यस गाउँपालिका को पश्चिममा पर्वत जिल्ला, पूर्वमा पुतलिखेत नगरपालिका र फेदीखोला गाउँपालिका र उत्तरमा कास्की जिल्ला तथा दक्षिणमा पुतलीवजार र अर्जुन चौपारी गाउँपालिका रहेका छन्। प्रसिद्ध अन्धाअन्धी, श्रवणकुमार, डहरे देउराली र पञ्चासे आदि जस्ता धार्मिक स्थल रहेको यस गाउँपालिका साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय हिसावले जिल्ला कै प्रसिद्ध गाउँपालिकाका रूपमा चिनिन्छ। यो गाउँपालिका समुन्द्र सतह देखि करीब २५१२ मिटर सम्मको (पञ्चासे लेक) उचाइमा फैलिएको छ। यस गाउँपालिका २८° १३'५४.४७" देखि २८° ६'४५.२९" उत्तरी अक्षांश र ८३° ५१'३८.७८" देखि ८३° ४४'३२.३७" पूर्वी देशान्तरमा पर्दछ। ६९.६९ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल रहेको यस गाउँपालिकामापहाडी भिरालो जमीन रहेको छ। यो गाउँपालिका गण्डकीको राजधानी पोखरा देखि १ घण्टा ३० मिनेटको दुरीमा रहेको छ। प्रदेश नं. ४ को राजधानी पोखरा देखि प्रदेश नं. ५ को सुनौलीसम्म जोड्ने सिद्धार्थ राजमार्गको पोखरा स्याङ्जा खण्डको नाउँडाँडाबाट करिव ३ कि.मी.को दुरीमा आँधीखोला गाउँपालिका रहेकोछ।

● जलवायु

यस गाउँपालिकाको हावापानी ज्यादै आनन्ददायी रहेको छ। यहाँ को हावापानी न त गर्मी न त जोडो रहेको समशितोष्ण प्रकारको छ। जाडो मौसममा पनि धेरै जाडो नहुने र गर्मी मौसममा पनि त्यति गर्मी हुँदैन। यस गाउँपालिकामापञ्चासेको भू-भाग र डहरे देउराली पनि रहेकोले पानी प्रसस्त मात्रामा पर्छ। सबै भन्दा बढि पानी जेष्ठ र असारमा ८१० मि.लि. पानी परेको रेकर्ड रहेको छ भने मंसिर र पौष महिनामा कम पानी परेको छ। यस गाउँपालिकामाअधिकतम तपक्रम असार र श्रावण महिनामा २९.५ डिग्री सेन्टिग्रेड सम्म पुगेको छ भने न्यूनतम पौष महिनामा ५.१ डिग्री सेन्टिग्रेड सम्म पुगेको छ। यहा भाद्र, असौज, कार्तिक, फाल्गुण, चैत्र, वैशाख महिनामा ज्यादै रमणीय मौसम हुन्छ।

भू-क्षेत्र वनावट र भूउपयोग

यस गाउँपालिकाको जम्मा ६२५०.९५ हेक्टर जमिन मध्ये कृषि योग्य भूमि १७६९.६ हे, घासे वुट्यान १७९.७ हे. र अन्य ७४० हेक्टर रहेको छ। खेती योग्य जमीन मध्ये केहि बाभो रहे पनि सबै जसो जमिनमा खेती गरिएको छ। यस गाउँपालिकाका ६ वटा वडा मध्ये सबै भन्दा धेरै क्षेत्रफल भएको वडा नं १ हो भने सबै भन्दा सानो वडा नं ३ रहेको छ। यस आँधीखोला गाउँपालिकामा डहरेको लेकको मुहान भएको अन्धाअन्धीको दह हुदै आँधीखोला मुख्य खोला हो। यो खोला लगायत सरादी खोला, सेती खोला, पाती खोला, जरेखोला आदि सहायक खोलाहरु हुन्। यहाँ धेरै खोल्सा छहरा र जलाधारहरु छन्। यहाँ पञ्चासेको ताल र अन्य ३७ वटा पोखरीहरु रहेकाछन्।

यस गाउँपालिकामा प्रसस्त उर्वरा फाँटहरु रहेका छन्। गाउँपालिकाको किनारका भू-भाग उर्वराभूमी रहेको छ। वडा नं २,३,४,५ को बीच मा खोलाखेत, पैरी जागर देखि आठगढे, दोविल्ला वैडो, ओइया, रंगेठाटी, सेतीदोवान सम्म फाँट मलिला छन्। त्यस्तै गरी भारखोला, थुम, सहेली, पाखीवोट, वैडा, फुलवारी, पातीखोला र पञ्चमुलका तल्लो भू-भाग ज्यादै उर्वरा भूमी छन। यहाँ बाह्रमास सिंचाई लगाउन सकिन्छ। त्यस्तै यहाँ पाखो वारीहरुपनि प्रसस्त रहेका छन्। यस गाउँपालिकामा धान, मकै, गहु, आलु जस्ता खाद्यान्नवाली र तरकारी, उखु, कफि, सुन्तला, अदुवा, वेसार लगायतका नगदे वाली राम्रो उत्पादन हुन्छ। यो गाउँपालिका भिरालो पहाडी क्षेत्रमा रहेकोले यहाँ भू-क्षय बढि छ। यहाको वडा नं १ को राइजिंगको पहिरो, वडा नं. ४ मा अवस्थित लासीखोला पहिरो, सामा खोरिया पहिरो, गैह्र खेत पहिरो, कोकलशवारा पहिरो, खड्करी पहिरो, वडा नं. ५ को काहुले टोलको पहिरो लगायत ससाना पहिरोले

गर्दा समस्या सृजना भएको छ । गाउँपालिका, सेतीखोला, सरादीखोला लगायत खोला किनारका भू-भाग कटान हुँदा खेती योग्य जमिन भू-क्षय भएको छ । यी क्षेत्रहरूमा तटवन्धन गर्न अति जरुरी भएको छ ।

जनसंख्या तथा वसाई सराई

घरघुरी सर्भेक्षण २०७५ अनुसार आँधीखोला गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या २५५५४ रहेको छ, जसमध्ये महिला १२३१९ जना र पुरुष १३२३५ जना रहेको छ । २०५८ को जनगणना अनुसार १९०१८ जना रहेकोमा वि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार १६५८९ जनामात्र जनसंख्या रहेको थियो । यो १० वर्षमा जनसंख्या वृद्धिदर -०.९३ प्रतिशत रहेको थियो तर २०७५ मा घरघुरी सर्भेक्षण गर्दा यहाँ को जनसंख्या २५५५४ जना रहेको छ । जस मध्ये ५ वर्ष भन्दा मुनीका जनसंख्या १६८० जना छन् भने ६० वर्ष भन्दा माथिका ७७७ अर्थात ६.५ प्रतिशत रहेका छन् । आर्थिक रूपले सक्रिय १५ वर्ष देखि ६४ वर्ष सम्मका १६७३५ छन् ।

आँधीखोला गाउँपालिकामा रहेका जनसंख्या मध्ये भाषागत रूपमा हेर्दा अधिकांश (९५.४८) नेपाली भाषा बोल्ने छन् र नेपालीको अतिरिक्त गुरुङ्ग र उर्दु भाषा बोल्ने मानिसहरू रहेका छन् । धर्मको आधारमा हेर्दा अधिकांश हिन्दु धर्मीलम्बीहरू (९५.४७ प्रतिशत) रहेका छन्, साथै बौद्ध (४.३५ प्रतिशत), मुस्लीम, किस्चियन धर्म मान्नेहरू पनि यहाँ बसोवास गरेका छन् । जनजातिको आधारमा हेर्दा यहाँ ब्रम्हण, क्षत्री, गुरुङ्ग, मगर, घर्ती, दमई, कामी, सार्की लगायत विभिन्न जातजातिहरू बसोवास गरेका छन् । सबैभन्दा बढि ब्राह्मण (५५.३५ प्रतिशत) र सबै भन्दाकम सेर्पा, तामाङ्ग जाती रहेकाछन् । यस गाउँपालिका जिल्ला सदरमुकामबाट २० कि.मि टाढा रहेको यहाँ सडक, खानेपानी, शिक्षा, विद्युत आदि पूर्वाधार निर्माण भएको भए तापनि यहाँ बाट वसाई सर्ने प्रवृत्ति बढी नै देखिएको छ । यहाँ बाट जिल्ला सदरमुकाम, पोखरा, काठमाण्डौ, चितावन, भैरहवा, वर्दिया लगायत जिल्लाहरूमा वसाईसराई गरेको देखिन्छ । गाउँपालिकाबाट २०७५ मा १७१ जना वसाई सराईगरि गएको देखिन्छ जुन अध्ययन गर्न तथा जागिरको लागि समेत गाउँपालिकाबाट बाहिर गएको देखिन्छ ।

१.२.१.२ आर्थिक स्थिति

यस गाउँपालिकाको अधिकांश परिवार कृषि क्षेत्रमा परनिर्भर रहेका छन् । यहाँ कृषि क्षेत्रमा ६५ प्रतिशत र उद्योग तथा व्यापार सेवा क्षेत्रमा ३५ प्रतिशत परिवारहरू आश्रित रहेका र २५ प्रतिशत परिवारहरू गरीबीको रेखामुनी रहेका छन् । हाल प्रति व्यक्ति कुल ग्राहस्थ उत्पादन रु १,००,३६९.६० रहेको छ । यहाँ प्रति व्यक्ति आय १०३४ अमेरिकि डलर रहेको छ । यस गाउँपालिकामा कुल ग्राहस्थ उत्पादन आधारभूत मूल्यमा यस आव. ०७५/०७६ मा ६.८१ प्रतिशतले वृद्धि हुने देखिन्छ । चालु मूल्य अनुसार कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP) आधारभूत मूल्यमा रु २ अरब ५० करोड ६१ लाख ३७ हजार रहेको छ । यसमा कृषि, वन, मत्स्य र खानी तथा उत्खनन् प्राथमिक क्षेत्रको योगदान २७.५९ प्रतिशत (Primary sector) रहेको छ भने द्वितिय क्षेत्र अन्तरगत निर्माण, उद्योग, विद्युत, ग्यास तथा पानी योगदान १४.६० प्रतिशत रहेको छ । सेवा क्षेत्र अन्तर्गत थोक तथा खुद्रा व्यापार होटल तथा रेष्टुरेन्ट, यातायात संचार तथा भण्डारण वित्तिय मध्येस्थता, स्टेट तथा व्यवसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन, रक्षा, स्वास्थ्य र अन्य व्यक्तिगत सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा क्षेत्रको योगदान ५७.८१ प्रतिशत रहेकोछ । औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार कुल मूल्य अभिवृद्धिको दृष्टिकोणले हेर्दा चालु आ.व. ०७५/०७६ को कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रले २६.९८ प्रतिशत तथा गैर कृषि क्षेत्रले ७३.०२ प्रतिशत योगदान रहेको अनुमान गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकाबाट २१८१ जना विदेशमा रोजगारीको लागि गएका छन् । यहाँ विप्रेषण वापत आ.व. ०७४/०७५ मा ६२ करोड ३१ लाख १६ हजार प्राप्त भएको थियो भने आ.व. ०७५/०७६मा ७७ करोड ६७ लाख २२ हजार प्राप्त हुने अनुमान गरिएको छ जुन कुल ग्राहस्थ उत्पादनको २४.२५ प्रतिशत हुन आउछ । यसबाट आएको रकम अधिकांश उपभोग वस्तुहरूमा र घरयासी प्रयोग तथा घरायसी निर्माणमा खर्च भएको छ । पूजी निर्माणमा खर्च गर्न सकिएको छैन । विप्रेषण वापत प्राप्त रकमको विवरण प्राप्त हुन सकेको छैन तर अधिकांश परिवार विप्रेषणबाट नै जीवन गुजरा गरेकाछन् ।

घरघुर सर्वेक्षण अनुसार यहाँ मासिक पारिवारिक आम्दानी स्थितिलाई विश्लेषण गर्दा आम्दानी नै नभएका ७८ (१.९१ प्रतिशत) परिवार रहेका छन् । मासिक रूपमा रु १०,०००। भन्दा कम मासिक कमाउने परिवार २०८६ (५१ प्रतिशत) रहेको छ । त्यस्तै गरी मासिक रु १००००। देखि २५०००। सम्म कमाउने परिवार १७१५ परिवार (४२ प्रतिशत) रहेका छन् । यसै अनुसार मासिक रु २५०००। भन्दामाथि रकम कमाउने १९१ मात्र परिवार रहेका छन् । विपन्नता स्तरीकरणको स्थिति विश्लेषण गर्दा अति गरीब परिवार ११३९ (२७.९९%), गरीब परिवार १६९६ (४१.६७%) मध्यम परिवार ९१४ (२२.४६%), सम्पन्न परिवार केवल ३२१(७.८९%) जना मात्र रहेको छ । वडा अनुसार विश्लेषण गर्दा वडा नं १ र वडा नं ६ मा बढि गरीब परिवार रहेको देखिन्छ ।

जीवन गुजारको सिलसिलामा पेन्सन लिने परिवार यस गाउँपालिकामा ५८४ (१४ प्रतिशत) रहेको छ । सबै भन्दा बढि भारतीय पेन्सन लिने र त्यस पछि नेपाल सरकारबाट पेन्सन बुझ्ने बढि रहेका छन् । नेपाल सरकारबाट पेन्सन पाउने मध्ये शिक्षकहरू धेरै जना रहेको

छन् । वडा अनुसार विश्लेषण गर्दा सबै भन्दा बढि वडा नं २ मा र सबै भन्दा कम वडा नं ४ मा पेन्सन वुझ्ने रहेको छ । खाद्यान्न आत्मा निर्भरताको दृष्टिकोणले विश्लेषण गर्दा ३ महिना भन्दा कम खानपुग्ने ११३९ (२८ प्र.) परिवार, ४ देखि ६ महिना खान पुग्ने १६९६ (४१.६७ प्र.), ७ देखि १२ महिना खान पुग्ने ९१४ (२२.४५ प्र) परिवार र खान पुगेर वेच्ने ३२१ (७.८९ प्र) परिवार रहेका छन् ।

भू-स्वमित्व स्थितिको विश्लेषण गर्दा जमिनको स्वामित्व नै नभएका परिवार १२६ परिवार छन् भने अरुको जग्गा कमाएका घर परिवार संख्या ३१८ परिवार रहेका छन् । परिवार स्वमित्व स्थितिको विश्लेषण गर्दा २ रोपनीभन्दा कम जमिनको स्वामित्व ११२६ (२७.६७ प्रतिशत) भएका परिवार २ देखि ५ रोपनी जमिनको स्वामित्व भएका १३५५ (३३.२९ प्रतिशत), २ रोपनी भन्दा कम जमिनको स्वामित्व ११२६ (२७.६७ प्रतिशत) भएका परिवार, २० रोपनी भन्दा बढि जमिन भएका १९७ (४.८४ प्र.) परिवार र जग्गा नै नभएका १२६ परिवार (३.१० प्रतिशत) परिवार रहेका छन् । यहाँ कृषि उपज भण्डारको लागि घरघरमा बाहेक अन्यत्र गोदाम सुविधा छैन । कृषक उपज संकलन गरी विक्रि गर्नको लागि ससाना कृषि संकलन केन्द्र निर्माण गरिएको छ । हराभरा कृषि संकलन केन्द्र रंगेठाटीले मल विउ किनारा सामान र कृषि उपज संकलन केन्द्र फापरथुमले कफी, सुन्तलाको संकलन गरी विक्रि गर्ने गरिएको छ । यस्तै गरी पोखरामा गाउँपालिकाको सहयोगमा कृषि उपज संकलन तथा विक्रि केन्द्र निर्माण गरिएको छ । पोखराबाट व्यापारीहरु आएर सुन्तला, तरकारी, कफि, आदि किनेर लैजाने गरेका छन् ।

यस गाउँपालिकामा कृषिको व्यवसायीकरण स्थिति वामे सर्न लागेको छ । यहाँ का जम्मा २० जना परिवारले व्यवसायिक कृषि फर्म सञ्चालन गरेका छन् । वडा नं १ का पञ्चमुलमा गौरी खरियामा ४।५ जना किसानको समुह मिली भैसी तथा बाख्रापालन, वडा नं २ मा ५ परिवारले कुखुरा तथा तरकारी खेती, वडा नं ३ मा ३ जनाले अलैची, बाख्रापालन र तरकारी खेती गरेका छन् भने वडा नं ४ मा ७ जनाले गाई बाख्रापालन, कुखुरा पालन, फलफुल तथा तरकारी खेती गरेका छन् । वडा नं ५ र ६ मा ६ जनाले तरकारी, फलफुल, कुखुरा पालन, वंगुर पालन गरेका छन् । यहाँ व्यवसायी खेती गर्ने कम बढ्दो छ । आँधीखोला गाउँपालिकामा बजार विस्तारै बढ्ने क्रममा छ । यहाका किसानको नगदे वाली मुख्यतय कफि, सुन्तला, अदुवा,वेसार तथा दुध जन्य पदार्थ हुन् । यस गाउँपालिकामा कुल ६२५०.९५ हेक्टर जमिन भएको मध्ये कृषि क्षेत्र भूमि ३५६१.७ हे. रहेको छ जुन कुल भूभागको ५६.९८ प्रतिशत हुन आउछ ।

आँधीखोला गाउँपालिकामा औद्योगिक क्षेत्र, ठूला तथा मझौला उद्योगहरु स्थापना भएका छैनन् । यहाँ कृषिमा आधारित साना उद्योग तथा घरेलु उद्योग पनि ज्यादै न्यून रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको वडा नं ५ पातीखोलामा तामाखानी रहेको छ । यहाको तामाखानी धेरै पहिला सञ्चालन भएको थियो तर हाल बन्द रहेकोछ, यस तामाखानी उत्खनन गर्नु सकेमा गाउँपालिकावासीहरुको जीवन स्तर सुधार गर्न योगदान मिल्नेछ । यहाँ का सबै वडाहरुमा ढुंगाका खानीहरु प्रसस्त पाउन सकिन्छ । यो गाउँपालिका ग्रामिण क्षेत्रमा अवस्थित रहेकोले बजारको विकास हुने क्रममा रहेको छ । यहाका मुख्य बजार क्षेत्रहरु जुगले, रंगेठाँटी, सेती दोवान, पञ्चमुल, धारा, चिलाउने भाटी, पाखीबोट, फुलवारी, लगायत हुन् ।

आँधीखोला गाउँपालिका डाडाकाडा, हरियाली तथा विभिन्न जनजाति तथा रहन सहन भएको गाउँपालिका हो । यहाँ नेपाल कै पहिलो ग्रामिण पर्यटन गाँउ सिरुवारी पर्दछ । विभिन्न देशहरुबाट भ्रमण तथा अध्ययन र अनुसन्धानको लागि आन्तरिक र बाह्य पर्यटक यहाँ आएका छन् । यस गाउँपालिकामा अन्धाअन्धी दह, श्रावण कुमारको समाधि स्थल, पञ्चासेको लेक, डहरेको लेक, खर्सुको लेक,जुम्सीठाना, पुरानो दरवार लगायतका पर्यटकीय स्थलहरु प्रयाप्त रहेका छन् । गाउँपालिकालाई आर्थिक विकास गर्नको लागि वित्तिय संस्थाहरुको भूमिका उच्च रहेको हुन्छ । यस गाउँपालिकामा ३ वटा बैक मुक्तिनाथ विकास बैक, एन.आई.सि. एशिया बैक, सांग्रिला विकास बैक सञ्चालनमा रहेका छन् । यसै अनुसार यहाँ १७ वटा सहकारी संस्थाहरु कार्यरत रहेका छन् ।

१.२.१.३ सामाजिक विकास स्थिति

● मानव संशाधन

यस गाउँपालिकावासीको सरदर आयु ७० वर्ष रहेको छ, जस मध्ये महिलाको आयु ७१.८ वर्ष र पुरुषको ६८.६६ वर्ष हुन आउछ । यस्तै गरी राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार साक्षरता प्रतिशत ९४ प्रतिशत रहेको छ । (स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण २०७४)

● विद्यालय र छात्रछात्रा

यस गाउँपालिकामा आ.व. २०७५।०७६ सम्ममा आधारभूत तह (१-५ सम्म) सञ्चालन भएका २४ वटा विद्यालयहरु छन्, आधारभूत तह (१-८ सम्म) ३ वटा, माध्यामिक तह (१-१० सम्म) ५ वटा र उच्च माध्यमिक विद्यालय ६ वटा रहेका छन् । स्नातकतहको अध्ययन २

वटामा सञ्चालन गरिएको छ । यसै गरी गुरुकुल वेदविद्याश्रम १ वटा र निजीस्तरका ४ वटा विद्यालयहरू गरी जम्मा ४३ वटा विद्यालय सञ्चालनमा रहेका छन् । यी मध्ये जनप्रतिष्ठान उच्च मा.वि, पद्मन पनेरु उच्च मा.वि पुराना इतिहास बोकेका विद्यालयहरू हुन् । शैक्षिक सत्र ०७४/०७५ अनुसार यस गाउँपालिकामा सरकारी विद्यालयमा पढ्ने छात्रा १७५८, छात्र १५६४ गरी जम्मा ३३२१ जना विद्यार्थी अध्ययनरत छन् । निजीक्षेत्रमा छात्रा २३२, छात्र ३२९ गरी जम्मा ५६१ जना विद्यार्थी अध्ययनरत छन् । सरकारी तथा निजीक्षेत्रको जम्मा छात्रा १९९०, छात्र १९३३ गरी जम्मा ३९२३ जना विद्यार्थी अध्ययनरत छन् । जातीयगतरूपले हेर्दा दलित विद्यार्थी १४८८ जना, जनजाती ५१४ जना र ब्रह्ममण, क्षेत्री लगायत अन्य १९२१ जना विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन् । समुदायमा आधारित बाल विकास केन्द्रहरू ७ वटा छन् जहाँ ४४ जना बालबालिका अध्ययनरत छन् । यहाँका विद्यालयहरूबाट २० जना विद्यार्थीहरू भर्ना भए पछि बीचमा छाडेको देखिन्छ ।

● स्वास्थ्य सेवा

यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवा सुविधाका लागि एक वटा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, ५ वटा स्वास्थ्य चौकी सञ्चालनमा रहेका छन् । साथै सेती दोबानमा एक वटा सामुदायिक अस्पताल रहेको छ, सो अस्पतालमा चालुगत खर्च, प्रशासनिक तथा अन्य खर्चको अभावले राम्रो संग सञ्चालन गर्न कठिन परेको छ । यी स्वास्थ्य चौकी र स्वास्थ्य केन्द्रमा ७ वटा बेडहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा बर्थिंग सेन्टर ३ वटा छन् । यिनको सुधार तथा सुदृढीकरण गर्न जरुरी रहेको छ र बाँकि ३ वटा वडामा बर्थिंग सेन्टर भवन र अन्य सो सम्बन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

● खानेपानी तथा सरसफाई

आँधीखोला गाउँपालिकामा खानेपानी तथा सरसफाईस्थिति विश्लेषण गर्दा धेरै जसो परिवारले खानेपानी सुविधा प्राप्त गरेका छन् । कुल ४०७० घर परिवार मध्ये ९५.५ प्रतिशतले पाइप धाराको खानेपानी प्रयोग गर्छन् । नढाकेको कुवाको र खोलाको खानेपानी उपभोग गर्ने परिवार १५ वटा मात्र रहेको छ । खानेपानी ल्याउनको लागि प्रत्येक घरमा धारो भएका ५७.६७ प्रतिशत, ३० मिनेट भन्दा बढि खानेपानी लिन जान्नुपर्ने परिवार ०.४७ प्रतिशत अथवा १९ परिवार रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा हावापानी राम्रो छ । वस्तीहरूमा सरसफाई स्थिति सामान्य रहेको छ । सेफ्टी टेकी.मा जडित शौचालय भएका परिवार ६४.६४ प्रतिशत छन् भने ३१.८७ प्रतिशत परिवारमा साधारण शौचालयको व्यवस्था भएको छ । शौचालय नभएका ८३ (२.०४ प्रतिशत) परिवार रहेका छन् । सर्वजनिक शौचालयहरू ४ वटा मात्र छन् । यहाका बजार क्षेत्रमा व्यवस्थित ढलको व्यवस्था हुन सकेको छैन ।

● दलित तथा जनजातिको स्थिति

यस गाउँपालिकामा दलितहरू मध्ये कामी ३२९८ जना, सार्की १२६४ र दमाई १२६८ गरी ६०३० जनसंख्या रहेको छ जुन सम्पूर्ण जनसंख्याको २४ प्रतिशत हुन आउँछ । दलितहरूको वस्ति तथा जीवनस्तर अरुको तुलनामा कमजोर रहेको छ । विद्यालय जाने बालबालिकामा विद्यालय छोड्ने दर बढि हुनु, औषत आयु तथा आर्थिक स्थिति पनि कमजोर रहेको छ । विशेष उत्थान तथा सहयोगको प्रतिक्रियामा यी परिवार रहेका छन् । जनजातिहरूको स्थिति अन्य जातिको तुलनामा राम्रो रहेको छ ।

● अपाङ्ग, अशक्त, जेष्ठ नागरिक, असहाय स्थिति

यस गाउँपालिकामा अपाङ्गहरू ५५८ जना रहेका छन् । जस मध्ये शारीरिक अपाङ्ग, दृष्टिविहिन, बोल नसक्ने, सुस्त मनस्थिति, बहुअपाङ्ग रहेका छन् । यी मध्ये २४९ जनाले अपाङ्ग भत्ता लिएका छन् । जेष्ठ नागरिकहरू २७४८ जना (११ प्रतिशत) रहेका छन् । जेष्ठ नागरिकहरूको स्वास्थ्य उपचार, पोषण तथा स्याहार सुसार गर्नको लागि विशेष व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ । छोराछोरीहरू रोजगार तथा अध्ययनको लागि गाउँपालिका भन्दा टाढा जानु पर्ने हुदाँ एकलोपनको स्थिति बढि हुदै गएको देखिन्छ । यस्तै गरि एकल महिलाहरूको लागि पनि गाउँपालिकाले विशेष व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकाबाट एकल महिलाले सामाजिक सुरक्षा भत्ता बुझ्ने ५६८ जना रहेका छन् । यस गाउँपालिकाबाट सामाजिक सुरक्षा भत्ता बुझ्ने पालिकावासी जम्मा २३७१ जना रहेका छन् ।

● खेलकुद

यस गाउँपालिकामा युवाहरू खेलको लागि रंगशाला नभए पनि विद्यालयमा र अन्यत्र खेलकुद मैदानहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा विद्यालयस्तरका खेल मैदान १५ वटा रहेका छन् ।

यस गाउँपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक स्थिति वारेमा विस्तृतरूपमा आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रोफाइलमा उल्लेख गरिएको छ ।

१.३ गाउँपालिकाको विकासको समिक्षा

आँधीखोला गाउँपालिकाको विकासको लागि विगत वर्षहरूमा विभिन्न प्रयास भई विभिन्न क्षेत्रमा उपलब्धी हासिल गरिएको छ । २०४६ भन्दा अगाडि गाँउ पञ्चायतको रुपमा, २०४६ साल देखि २०७३ साल सम्म गाँउ विकास समिति र २०७३ साल फाल्गुण २२ गतेबाट पहिलाका ६ वटा गाँउ विकास समिति मिलाएर ६ वडामा विभाजित भएको यो गाउँपालिकाको विकासको लागि विभिन्न प्रयास भएका छन् ।

तत्कालिन सेती दोवान गा.वि.स. हाल वडा नं ५ ले २०५८ सालमा पञ्च वर्षीय योजना २०५८।०५९ देखि २०६२।०६३ सम्मको लागि तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको थियो । यस्तै गरि तत्कालिन चिलाउनेवास गाँउ विकास समिति हाल वडा नं. २ ले वि.सं.२०७० सालमा आवधिक दिगो विकास योजना २०७०।०७१ देखि २०७४।०७५ सम्मको लागि रु १ करोड ५३ लाख ७५ हजार खर्च गर्ने गरी योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको थियो । यस्तै गरी तत्कालिन वाङ्सिङ्ग गाँउ विकास समिति हाल वडा नं ४ ले पनि “ वाङ्सिङ्गवासीको सामुहिक अभियान, सुन्दर, समुन्नत, समतामुलक, अधिकारयुक्त, सभ्य समाजको निर्माण ” सहितको परिकल्पना गरी १० वर्षे बाङ्सीङ्ग गाविसको दीर्घकालिन कार्यनीतिक योजना २०६४ तय गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको थियो । यसै अनुसार तत्कालिन पञ्चमुल गाविस, बिचारी चौतरा गाविस र फपरथुम गाविस हाल वडा नं १, ३, ६ ले तथा अन्य गाविसहरूले पनि प्रत्येक वर्ष वार्षिक योजना परित गरी विकास कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको थियो । तत्कालिन अवस्थामा नेपाल सरकारले केन्द्रबाट सिधै र जिल्ला विकास समितिले विभिन्न समयमा यस क्षेत्रको विकासको लागि योगदान पुराएका थिए । विभिन्न निकाय र संस्थाबाट समेत सहयोग प्राप्त भएको थियो । यस गाउँपालिकाको विकासको लागि विभिन्न समय र निकायबाट भएका प्रयासले गर्दा भएका उपलब्धीहरू छोटकरीमा तल उल्लेख गरिएको छ ।

१.३.१ आर्थिक विकास

यस गाउँपालिकामा खेतीयोग्य जमिन ३५६१.७० हेक्टर रहेको छ । यहाँ धान,मकै,कोदो, गहु मुख्यवाली हुनभने तरकारी, सुन्तला, अदुवा, कफि आदि मुख्य नगदे वाली हुन् । यहाँ पशुपालन व्यावसाय पनि गर्ने गरिन्छ । दुध, अण्डा, मासु, माछा, मह पनि उत्पादन गरिएको छ । कृषि क्षेत्रको विकासको लागि विगतमा कृषि तथा पशु सेवा केन्द्रहरू सेतीदोवान, पञ्चमुलमा स्थापना गरी किसानहरूलाई सेवा प्रदान गरिको छ । आ.व.०७३।०७४ मा धान ३७०२.५ मे.टन, मकै ३१९२ मे.टन, कोदो ३०४८ मे.टन, गहु १५८२ मे.टन उत्पादन गरिएको थियो । यस अवधिमा दुध १४४१५०२ लिटर दुध उत्पादन गरिएको थियो । यस्तै गरी अन्य खाद्यान्न तथा नगदे वाली उत्पादन गरिएको थियो । कृषि उत्पादन गर्नको लागि नयाँ प्रविधि तथा हाते टेक्टर किसानहरूलाई उपलब्ध गराईएको थियो । कुखुरा पालन गर्नको लागि प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराईको छ । कृषि उपज संकलन तथा विक्रि गर्नको लागि संकलन केन्द्रहरू रंगेठाटी ,फापरथुम तथा पोखरामा स्थापना गरी सञ्चालन गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानमा बजारको पूर्वाधार निर्माण गरी उद्योग, व्यापार तथा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने वातावरण सृजना गरिएको छ । यो गाउँपालिका ग्रामिण क्षेत्रमा अवस्थित रहेकोले बजार पूर्णरुपमा विकास हुनेक्रममा रहेका छन् । यहाँ थोक व्यापार नभएपनि खुद्रा व्यापार विभिन्न बजारबाट हुने गरेको छ । यहा जुगले, सेती दोवान, पञ्चमुल, धार लगायतका बजार क्षेत्रहरू रहेका छन् ।

नेपालको प्रथम ग्रामिण पर्यटन गाँउ सिरुवारीको विकासबाट स्थानीय जनताको जीवन स्तर बढाउन ठूलो सहयोग पुगेको छ । सिरुवारी सौर्य उज्यालो कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । यसको सुदृढिकरण गर्न तथा नयाँ ठाउहरूमा होमस्टे सञ्चालन गर्न पुर्वाधार निर्माण गरिएको छ । अन्धाअन्धी दह जाने पर्यटक मार्ग, श्रवाण कुमार मन्दिर निर्माण लगायत पर्यटनको विकासको लागि लगानी गरिएको छ ।

आँधीखोला गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफल मध्ये ४३.३२ प्रतिशत वन जङ्गल तथा खोला वगरले ढाकेको छ । यहाँ पञ्चासेको लेक, डहरेको लेक, फर्सुको लेक प्रख्यात लेग तथा जङ्गल क्षेत्र हुन् । यहाँ सरकारी संरक्षित वन, सामुदायिक वन, निजी वन रहेका छन् । वनको उपयोग तथा वातावरण संरक्षण गर्न विभिन्न प्रयास गरिएको छ । बस्तीहरूमा भाडी तथा जङ्गल वढ्नाले वादरको संख्या बढि देखिएकोले व्यवस्थापन गर्न कठिन परेको छ । यहाँ भिरालो तथा पहाडी जमिन भएकोले अधिकांश स्थानमा पहिरो जाने, दलदल भएर बग्ने तथा आँधिखोला, सेतीखोलाको किनार खोलाले वगाएर भू-क्षयहुने गरेको छ । वडा नं १ को राइजिङ्गको पहिरो, वडा नं. ४ मा अवस्थित लासीखोला पहिरो, सामाखोरिया पहिरो, गैह्र खोत पहिरो, कोकल श्वारा पहिरो, खड्करी पहिरो, वडा नं. ५ को काहुँले टोलको पहिरो

व्यवस्थापन गर्न समस्या देखिएको छ । त्यस्तै गरी उखुवारी, सहेली, मडुवा, लगायतमा पनि पहिरो नियन्त्रण गर्न जरुरी देखिएको छ । सिमित श्रोतका कारणले गर्दा भू-क्षय रोकी संरक्षण गर्न कठिन परेको छ ।

१.३.२ सामाजिक विकास

यस गाउँपालिकामा शैक्षिक स्थिति सुधार गर्न विभिन्न प्रयास गरिएको छ । साक्षरता प्रतिशत ९४ प्रतिशत पुऱ्याईएको छ । यहाँ ४३ वटा विद्यालयहरु २ वटा क्याम्पसहरु सञ्चालनमा रहेका छन् । विद्यालयतहमा कुल विद्यार्थी ३३२१ जना अध्ययनरत र १६६ जना शिक्षक शिक्षिका कार्यरत छन् । विद्यालयहरुमा आधुनिक कम्प्युटर लगायतका सुविधा व्यवस्था गरी गुणस्तर शिक्षामा जोड दिइएको छ । आँधीखोला गाउँपालिकामा स्वास्थ्य स्थितिको विकास गर्न विभिन्न प्रयास गरिएको छ । यहाँ सामुदायिक अस्पताल १ वटा, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र १ वटा, स्वास्थ्य चौकिहरु ५ वटा, वरिष्ठ सेन्टर ३ वटा छन् । यहाँका जनताको औषत आयु ७० वर्ष रहेको छ । शिशु मृत्युदर प्रतिहजार ३२ जना रहेको छ ।

गाउँपालिकामा खानेपानीको व्यवस्था सन्तोष जनक रहेको छ । कुल ४०७० घरपरिवार मध्ये ९५.५ प्रतिशत परिवारले खानेपानी पाइपधाराबाट खानेपानी प्राप्त गरेका छन् । आफ्नै घरमा धारो भएका ५७.६७ प्रतिशत परिवार रहेका छन् भने १५ मिनेट भित्र खानेपानी सुविधा भएका ३८.१८ प्रतिशत रहेकोछ ।

यस गाउँपालिकामा रंगशाला नभए पनि यस गाउँपालिकामा युवाहरु खेलको विद्यालयमा र अन्यत्र १२ वटा खेल मैदानहरु रहेका छन् । यी खेल मैदानमा भलिबल, फुटबल, एथलेटिक्स लगायतका खेल खेलिन्छन् ।

गाउँपालिकामा रहेका सम्पूर्ण समुदायको विकासको लागि विभिन्न प्रयत्न गरिएको छ । जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, महिला,बालबालिका , एकल महिला, दलित, जनजाती तथा दुरदराजमा रहेका जनताको विकासको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरी श्रोत समेत व्यवस्था गरी उपलब्धीमा पहुँच वढाउन विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ । जसका कारण पहिलाको तुलनामा हालको अवस्था सकारात्मक हुदै गएको छ ।

१.३.३ पूर्वाधार विकास

आँधीखोला गाउँपालिकामा सडक सुविधा विस्तारको लागि विभिन्न प्रयास गरिएका छन् । यस गाउँपालिकामा सडक यातायातको लागि दुई वटा जिल्ला सदरमुकाम स्याङ्गजा पुतलीबजार र पर्वत कुस्म जोड्ने पुतलीखेत कार्किनेटा कुस्मा सडक र दई जिल्ला जोड्ने नौडाडा कार्किनेटा, सेतीदोवान पञ्चमुल पर्वत, भाटखोला वाङ्सिङ्ग आर्थर सडकहरु यस गाउँका मुख्य सडक हुन् । यी सबै सडकहरु कच्ची स्थितिमा रहेका छन् । नौडाडा कार्किनेटा र सेतीदोवान पञ्चमुल पर्वत सडकमा यातायात नियमितरुपमा सञ्चालनमा रहेका छन् ।

यस गाउँपालिकामा हाल भएको सडकहरुको कुल लम्बाइ लगभग १६१.३२ कि.मि रहेको छ । जसमध्ये करिव १७.३१ कि.मि सडक कालोपत्रे र बाँकी १४४.०१ कि.मि.सडक धुले अवस्थामा रहेको छ । यस गाउँपालिकाका सबै वडामा सडक संजाल जोडिएको छ । यस गाउँपालिकामा ३ वटा मोटरवेल् पुल र २ वटा निर्माणधिन तथा कल्भर्ट ६ वटा छन् । यस्तै गरि भोले पुल २६ वटा र ६ स्थानमा बसपार्क तथा बस स्टेशनहरु छन् ।

यस गाउँपालिकामा २ वटा इलाका हुलाक कार्यालय, ४ वटा अतिरिक्त हुलाक कार्यालयबाट हुलाक सेवा सञ्चालन गरिएको छ । संचार सर्म्पकाको लागि मोबाइल प्रयोग अत्यधिक रहेको छ । यहाँ का ९९.३१ (४०४२ वटा) प्रतिशत घरपरिवारले मोबाइल फोन प्रयोग गरेका छन् । वस्तीहरुमा केवल लाईनबाट टेलिभिजन तथा कम्प्युटर प्रयोग गरेका छन् । यहाँ २३७६ घरमा केवल लाईन पुगेको छ । आँधीखोला, सेती खोला, जरेखोला, पातीखोला लगायतका खोला नालाहरुबाट सिंचाई प्रयोग गरेका छन् । खेती योग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा सबै ठाउँमा पुऱ्याउन सकिएको छैन ।

यस गाउँपालिकामा विद्युतीकरण प्राधिकरण केन्द्र र ग्रामीण विद्युतीकरण आयोजनाबाट वितरण गरिएको छ । विद्युत प्रयोगको हिसावले हेर्दा ९८.६२ प्रतिशत घरमा विद्युत सेवा वितरण गरिएको छ । विद्युत क्षमता ज्यादै न्यून स्थितिको छ । शौर्य उर्जा ज्यादै कम प्रयोग

भएको छ। यस गाउँपालिकामा जुगले बजार, सेतीदोवान, चिलाउने, भाटी, शिरुवारी, पञ्चमुल, धारु, राजाश्वारा, फुलवारी, पुवाँडाडा, पाखीवोट, वैडा, रंगेठाटी, ढांड खेत आदि बजारक्षेत्रहरु रहेका छन्। यी बजार क्षेत्रको व्यवस्थित बजारीकरण गर्नका लागि गाउँपालिकाले पूर्वाधार निर्माण गरेको छ। ग्रामिण क्षेत्रमा पनि वस्तिहरु एकिकृत गरी सेवा सुविधाहरु पुर्‍याउनु आजको आवश्यकता भएको छ। गाउँपालिकाले विभिन्न सामुदायिक भवनहरु निर्माण गरिरहेको छ। भवन मापदण्ड तथा सडक मापदण्ड तय गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ।

यस गाउँपालिकामा विपद व्यवस्थापन गर्नको लागि विपद व्यवस्थापन समिति गठन गरेको छ। विपदको समयमा स्रोत परिचालन तथा वजेट व्यवस्थापनको लागि एउटा गाउँपालिका विपद कोषको स्थापना गर्ने व्यवस्था गरिएको छ। विपदलाई व्यवस्थितरूपमा व्यवस्थापन गर्नको लागि गाउँपालिकाले गाँउ विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन स्वीकृत गरी लागू गरिएको छ। विपदको समयमा आवश्यक सहयोग गाउँपालिकाबाट गरिएको छ।

आँधीखोला गाउँपालिकाबाट भूकम्पबाट क्षति भएका घरहरुको पुनर्निर्माण गर्नको लागि प्राविधिकहरु वस्ती तथा टोलहरुमा खटाइएको छ। यस गाउँपालिकाका ६ वटा वडामा जम्मा ८३४ वटा निजी भवन तथा घरहरु क्षति भएका थिए। यीमध्ये २०७५ साल माघ महिनसम्ममा प्रथम किस्ता बापत ८३४ जनाले नै सहयोग रकम प्राप्त गरेका छन् भने दोश्रो किस्ता २६३ जनाले तथा तेस्रो किस्ता जम्मा ३० जनाले कार्य सम्पन्न गरी भुक्तानीको लागि स्याङ्गजामा सिफारिस गरि सकेको छ। भूकम्पबाट प्रभावितहरुले आफ्नो आवास पुनर्निर्माण दुर्तगतिमा कार्य भएको छ। आवास प्रबलिकरण तर्फ १० परिवारले भवन निर्माण कार्य सम्पन्न गरेका छन्।

१.३.४ संस्थागत विकास तथा सुशासन

नेपालको संविधान अनुसार स्थानीय सरकारको रूपमा यस गाउँपालिकाको मिति २०७३ साल फाल्गुण २२ गते यस गाउँपालिकाको स्थापना भएर निर्वाचनद्वारा जनप्रतिनिधिहरु निर्वाचित भई कार्य अगाडि बढि रहेको छ। संविधानले दिएको एकल अधिकार तथा संयुक्त अधिकारहरुको प्रयोग भइ रहेको छ। यस गाउँपालिकामा शिक्षा, स्वास्थ्य, पशु विकास, महिला विकास, सहकारी, इन्जिनियरसंग सम्बन्धित प्राविधिक, कानून लगायत कानूनले तोके अनुसारका जनशक्ति, वजेट र कार्यक्रम हस्तान्तरण भई आएको छ र कानूनले निर्धारण गरे अनुसार संस्थागत, कानूनीगत तथा प्रकृत्यगत रूपमा कार्य अगाडि बढाइएको छ।

गाउँपालिकाले विभिन्न ऐन तथा कार्यविधि पारित गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। यस्तै गरी गाउँपालिकाको कार्य योजनाबद्ध विकास गर्नका निम्ति विभिन्न क्षेत्रका ५ वटा क्षेत्रका गुरु योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। गाउँपालिका सडक गुरुयोजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), उच्चम विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), पर्यटन विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), कृषि विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), प्रथम आवधिक विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१) स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। यस्तै गरी आर्थिक प्रशासनमा छिटो छरितोरूपबाट र पारदर्शिता कायम गर्न आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी सफ्टवेयर प्रविधि लागू गरेको छ।

गाउँपालिकाको संस्थागत विकासको लागि कृषि सेवा केन्द्रबाट हस्तान्तरण भई आएको १० रोपनी ३ आना २ पैसा २ दाम र पछि गाउँपालिकाले खरिद गरेको १६ रोपनी २ आना ३ पैसा २ दाम गरी अब जम्मा २६ रोपनी ६ आना २ पैसा जग्गा आफ्नो नाममा जोडेको छ। यसै गरी गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत वृद्धि गर्नको लागि विभिन्न प्रयास गरेको छ। यस गाउँपालिकाको हालको विकासको स्थिति बारे विस्तृतरूपमा अनुसूचि १ मा उल्लेख गरिएको छ।

परिच्छेद २

गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना

२.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूची ८ मा व्यवस्था भएका गाउँपालिकाले गर्ने एकल अधिकारका क्षेत्र भित्र पर्ने कार्यहरू, अनुसूचि ९ वमोजिम संघ, प्रदेश र स्थानीय तहका साझा अधिकारका सूची भित्र पर्ने कार्यहरू कार्यान्वयन गर्नुको लागि योजनावद्ध विकास गर्न आवश्यक रहेको छ। सबै सरोकारवालाहरूको चाहना र विकास प्रतिका आशा तथा विश्वासहरू पुरा गर्न, गाँउ वस्ती तथा वजारमा रहेका जनताको आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, सांस्कृतिक लगायत सबै क्षेत्रमा विकास गरी आँधीखोला गाउँपालिकावासीको स्तर माथि उठाई जनता सुसंस्कृत, सुखी, खुसी भई समृद्धि हासिल गर्नु परेको छ। गाउँपालिकाका सरोकार व्यक्तित्वहरूको उपस्थितिमा गरिएको गोष्ठीको निष्कर्ष, ६ वटै वडामा गई गरिएका छलफलबाट प्राप्त सुझाव र यस भन्दा अगाडि सम्बन्धित गाविसहरूले तय गरेको आवधिक योजनाका बाँकि कार्य पुरा गर्न, प्रदेश तथा संघबाट लिएका उद्देश्य तथा लक्ष्य हासिल गर्न तथा दिगो विकासका लक्ष्यहरू स्थानीयकरण गरी पुरा गर्नको लागि आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ।

२.२ चुनौती तथा अवसर

२.२.१ आँधीखोला गाउँपालिकाका सवल पक्ष र दुर्बल पक्ष

तालिका नं. १ आँधीखोला गाउँपालिकाका सवल पक्ष र दुर्बल पक्ष

सवल पक्ष	दुर्बल पक्ष
➤ मानव, आर्थिक र वस्तुगत श्रोत, क्षमतावान नेतृत्व, विषयगत दक्षता भएका कर्मचारी, शिक्षक, श्रोत व्यक्तिहरू प्रयाप्त। ➤ संघिय सरकारको अनुदान, प्रदेश सरकारको कार्यक्रमगत सहयोग, ➤ प्राकृतिक श्रोत बन जडिबुटी, खोलापानीका मुहान, ढुङ्गा, गिटी, वालुवाआदी। ➤ विद्युत, सडक (नौडाँडा कार्किनेटा भित्री ग्रामीण सडकहरू, सेतिदोभान, पञ्चमुल, विद्यालय, अस्पताल। ➤ गाउँपालिका कार्यालय भवन निर्माणको लागि जमिन। ➤ वडा कार्यालयहरू। ➤ कार्यालय व्यवस्थापनमा व्यवस्थापकिय क्षमता, प्राविधिक दक्षता सिप भएको। ➤ प्रभावकारी सञ्चार सुविधा र विस्तारको सम्भावना रहेको। ➤ तीन तहका सरकार बीच अन्तर सम्बन्ध स्थापित छ। ➤ साभेदारिमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रदेश र संघिय सरकारसंग समझदारी कायम गर्न सक्ने। ➤ धार्मिक एवं पर्यटनको प्रसस्त सम्भावना जस्तै अन्धाअन्धी, श्रवण कुमार, पञ्चासे, डहरे, जुम्लीथान, सिरुवारी आदि। ➤ गैर सरकारी संस्थासंगको सहकार्य छ। ➤ सहकारीहरूसंग मिलेर उच्च विकास गर्ने सम्भावना रहेको छ। ➤ कृषि योग्य जमिन, अन्नवाली, फलफुल (सुन्तला, कफी, केरा, अलैची) जडिबुटी। ➤ पशुपालनको लागि ढालेघास भुईँघाँस, चरन क्षेत्रको प्रसस्त सम्भावना रहेको छ। ➤ खानीको सम्भावना जस्तै तामाखानी (पातीखोला)।	❖ दक्ष जनशक्तिको अभाव। ❖ आय आर्जनको अवसरको कमी। ❖ जनताको आर्थिक अवस्था मध्यम रहेको। ❖ पहिचान तथा उपभोगमा ज्ञान तथा अनुभवको कमी। ❖ प्राविधिक जनशक्तिको अभाव। ❖ प्राविधिक प्रयोगमा कमी। ❖ टोलविकास संस्था उपभोक्त समिति, सामाजिक संघ संस्था तथा निजी संस्थासंग समन्वय र साभेदारीको कमी ❖ कार्यालय भवनको कमी। ❖ सूचना र प्राविधिको कमी। ❖ यातायात सेवाको असहजता। ❖ स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारीतामा कमी। ❖ पुनर्निर्माण प्रभावकारी नरहेको। ❖ मानव अधिकार र सामाजिक न्याय प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन हुननसकेको। ❖ भईरहेको श्रोतको उचित पहिचान तथा परिचालनमा कमी।

२.२.२ आँधीखोला गाउँपालिकाको अवसर र चुनौतीहरू

आँधीखोला गाउँपालिकाको माथि उल्लेखित वर्तमान स्थितिका सूचकहरू विश्लेषण गर्दा तथा सञ्चालन गरिएको गोष्ठीबाट उल्लेख गरे अनुसार यस गाउँपालिकामा देहाय अनुसारका अवसर र चुनौतीहरू रहेका छन् ।

तालिका नं २ अवसर र चुनौतीहरू

क्षेत्र	अवसर	चुनौती
मानविय श्रोत	— आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या वैदेशिक रोजगार फिर्ता । — सेवा निवृत्त अनुभवि जनशक्ती । — व्यवसायिक सिपको विकास । — दक्षजनशक्ति ।	— तिब्र वसाइ सराई — कृषि र वनमा आधारित उद्यमी विकास गर्न — जनशक्तिको परिचालन
सिप ज्ञान र क्षमता	— जनशक्ति उपलब्ध भएको ।	— सिपयुक्त जनशक्तिको विकास गर्न
समन्वय र साभेदारी	— भगिनी सम्बन्ध पिपिपि , पोखरा फलेवास, पुतलीबजार, फेदीखोला, अर्जुनचौपारी	— समन्वय तथा वार्ता तथा सहकार्य गर्ने क्षमता
व्यवस्थापन सूचना	— भौगोलिक रुपमा सवै वडामा ईन्टरनेट जोड्ने अवसर । — मौजुदा अवस्था सन्तोजनक	— सवै वस्तीमा दिगोरुपमा सञ्चालन गर्न — टेलिफोन सेवा सवै वस्तीमा विस्तर गर्न
आर्थिक व्यवसायिक कृषि	— सहकारी — पशुपालन (मासु, ऊन, दुध) — माछापालन — उद्यमी विकास	— गाउँपालिको आवश्यकता अनुसार आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन — पूजि पलायन — आन्तरिक उत्पादन — आयमूलक कार्यमा लगानी — उत्पादनमुखी र आय आर्जनमुखी कार्यक्रम सञ्चालन
पर्यटन	— होमस्टे — धार्मिक तथा सांस्कृतिक — पर्यटकीय गाँउ सिरुवारी — ग्रामिण पर्यटन	— श्रोत व्यवस्थापन गर्न — संरक्षण तथा संवर्द्धन — मर्मत संभार गर्न — प्रचार प्रसार गर्न — पूर्वाधार निर्माण गर्न
सामाजिक पक्ष	— धार्मिक सहिष्णुता — आपसी मेलमिलाप — सामाजिक एकता	— सामाजिक एवं व्यवहारिक शिक्षा लागु — सामाजिक एवं लैङ्गिक विभेद । — युवा जनशक्ति पलायन रोक्न । — बादर नियन्त्रण गर्न
बन वातावरण	— जैविक विविधता — प्रयाप्त जडिबुटी — पानीको श्रोत उपलब्धता ।	— जलवायु परिवर्तन अनुकुलन योजना तर्जुमा गर्न — दिगो कृषि एवं चक्लाबन्दी । — वनमा आधारित उद्योग सञ्चालन गर्न — खेतवारीमा फाडी व्यवस्थापन गर्न
पूर्वाधार	— राजमार्ग संग जोड्ने अवसर (नाउडाँडा कार्किनेटा मोटरबाटो) — यातायातको सञ्जाल ।	— लैङ्गिक हिंसा — विकास निर्माणमा अवरोध

	— गाउँपालिकाको आफ्नै जमिन — वडा कार्यालय, विद्यालय भवन, स्वास्थ्य संस्थाका भवन — विभिन्न आमा समूहका भवन, सामुदायिक भवन — प्राकृतिक श्रोत साधनको उपलब्धता	— कालो पत्रे गर्न श्रोतको व्यवस्थापन — नियमितरूपमा यातायात सञ्चालन गर्न — सामुदायिक भवनको निर्माण तथा सञ्चालन गर्न श्रोत प्राप्त गर्न — श्रमको बढी प्रयोग गरी डोजरको प्रयोग घटाउन — सबै वडा र वस्तीमा बाह्रमास गाडी चलाउन

२.२.३ गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनासंग सम्बन्धित सरोकारवाला विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्दा सरोकार रहने संघ संस्था तथा निजी क्षेत्रहरूको ठूलो भूमिका रहेको हुन्छ । यी संस्थाहरूले आवधिक योजनाको लागि आवश्यक पर्ने श्रोत तथा साधनहरू संकलन गर्न, प्रविधि भित्राउन, सहयोगी दातृ संस्थाहरू खोज्न सहयोग पुग्ने छ । गरीबी निवारणका कार्यक्रम, स्कूल सुधार कार्यक्रम, खानेपानी तथा सरसफाईकार्यक्रम सञ्चालन गर्न सहयोग पुग्नेछ । आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्न समेत सरोकारवालाबाट धेरै सहयोग पुग्नेछ । यस गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन, बजेट व्यवस्थापन, अनुगमन, सहयोगीदाता खोजी लगायतमा सहयोग गर्नको लागि तपसिल अनुसारका सरोकारवालाहरू रहेका छन् ।

यस गाउँपालिकाका सरोकारवाला संस्थाहरू टोल विकास संस्था, गैर सरकारी संस्था, सामुदायिक वन महासंघ, महिला संजालहरू, लायन्स क्लब, पोखरा, रोटररी क्लब काठमाण्डौ, विदेशमा रहेका नेपाली संस्थाहरू, प्रदेश सरकार, संघीय सरकार, सम्पर्क मन्त्रालय, स्याङ्गजाली सम्पर्क मन्त्र पोखरा, काठमाण्डौ, चितावन, रेडक्रस, मोतीलाल स्मृति कोष, काठमाण्डौ, पोखरा, चितवन, अ पेनी फर यू.के., माथिल्लो आँधीखोला, पोखरा, काठमाण्डौ, बीचारी चौतरा विकास मञ्च, पोखरा, बीचारी चौतरा सहयोग समाज, दोहा कतार, पोखरा वाङ्सिङ्ग विकास मञ्च, पोखरा पञ्चमुल विकास मञ्च, त्रिकोण डेनमार्क, सोपाल समाज यूके, आस्क नेपाल, ए डप्टेशन एट स्केल डिएफआईडी, नेपाली गाउँका साथी, आँधीखोला, दुवई एकता समाज, अन्धाअन्धी सामुदायिक विकास केन्द्र, आपसी सहयोग केन्द्र, सहकारी संस्थाहरू, विभिन्न राजनैतिक दलहरू, पञ्चासे संरक्षित वन कार्यक्रम, आमा समूहहरू आदि ।

२.२.४ गाउँपालिकाको विकासका समस्या र समाधानक उपयाहरू

आँधीखोला गाउँपालिका विकासका लागि देखापरेका समस्याहरू, समस्याका कारणहरू तथा समस्या समाधानका लागि उपयाहरू गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, पूर्व पदाधिकारीहरू, राजनैतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधिहरू कार्यलयका प्रमुखहरू, शिक्षक एवं बुद्धिजिविहरूको उपस्थितिमा समुह विभाजन गरी यस सम्बन्धमा विश्लेषण गरिएको थियो । समुहहरूबाट प्रस्तुत गरिएका विकासका समस्या र समाधानका उपयाहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

➤ आर्थिक क्षेत्र

● कृषि

समस्याहरू

यो गाउँपालिकाका अधिकांश जनताहरू कृषिमा आश्रित रहे पनि कृषि क्षेत्रमा केहि समस्याहरू देखिएका छन् । परम्परागत कृषि प्रणाली हुनु, रोजगार मुलक नहुनु, जमिन बाँफिदै जानु, श्रम अनुसारको उत्पादन नहुनु, कृषि प्रति वितृष्णा, बजार व्यवस्थापन राम्रो नहुनु,

रासायनिक मल र विषधिको प्रयोग बढि हुनु, हावा पानी र माटो सुहाउदो विउ उपलब्ध नहुनु, सिंचाईको सुविधा प्रयाप्त नहुनु, उत्पादकत्वमा कमि, कृषि श्रमिकको उपलब्धतामा कमि जस्ता आदि समस्या रहेका छन्। त्यस्तै नस्ल सुधारमा ज्ञानको कमि, संक्रमक रोगबाट पशु ग्रहसित हुनु, उन्नत प्रविधिबाट पशुपालन व्यवसाय सञ्चालन गर्न नसक्नु, पशुपालन व्यवसायमा विषय ज्ञानको कमि, बजार व्यवस्थापन नहुनु पशुपालन परम्परागत हुनु जस्ता समस्याहरु पशुपालन क्षेत्रमा देखिएका छन्।

समाधानका उपयाहरु

माथि लेखिएका समस्या समाधान गर्नका लागि कृषिको ज्ञान सीप र धारणामा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउनु पर्ने, जग्गाको चक्काबन्दी र सिंचाइ समुचित व्यवस्थापन, कृषिमा सहकारीताको विकास, कृषिमा आधुनिकिकरण गर्नु पर्ने, माटोको परिक्षण गरि उचित बालिको छनोट गरी उत्पादन गर्नु पर्ने, तालिमको व्यवस्था, माटोको परिक्षण गरि उचित बालिको छनोट गरी उत्पादन गर्नु पर्ने देखिन्छ। यसै मुताविक उन्नत नश्लका साँढे, राँगा, बोकाहरुको व्यवस्था, समयमा संक्रामक रोग विरुद्ध खोप उपलब्ध गराउन, सामुहिक पशुपालनमा जोड, समयमा नै प्रविधिकबाट सल्लाह सुभाब लिने, पशुजन्य पदार्थ वा पशु उत्पादन सामाग्री संकलन केन्द्रको स्थापना, वैदेशिक पलायन रोकी कृषि श्रमिकलाई तालिम, व्यवसायिक तरिकाबाट पशुपालन गरी उत्पादित वस्तुहरुलाई बजारको व्यवस्थापन गर्ने, सामुहिक खेतिको अवधारणा अनुसार सहकारिताको विकास गर्ने आदि कार्य गरेमा पशुपालन क्षेत्रका समस्या समाधान हुनेछ।

● पर्यटन

स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरु उल्लेख्य मात्रमा आगमन नहुनु, धार्मिक तथा संस्कृतिक स्थानहरुको पहिचान नहुनु, पर्यटकका लागि आवश्यक पूर्वाधार नहुनु, प्रवर्धन संरक्षण र प्रचार प्रसारको कमि जस्ता समस्याहरु पर्यटक क्षेत्रमा देखिएका छन्। यी समस्याको समाधान गर्नको लागि पर्यटकिय स्थल र स्थानको पहिचान गरी प्रचार प्रसार गर्ने, संस्कृतिको जोगेर्ना, संवन्धित क्षेत्रको संरक्षण र प्रचार प्रसार गर्ने, नमुना कृषि फर्म सञ्चालन गर्ने, संचार, यातायत, खानेपानी, सुत्ने कोठा लगायत सबै क्षेत्रमा राम्रो व्यवस्थापन गर्ने, पर्यटकिय स्थल र स्थानको पहिचान गरी प्रचार प्रसार गर्ने जस्ता कार्य गर्नु पर्ने देखिन्छ।

● उद्योग

उद्योग क्षेत्रमा विभिन्न समस्याहरु रहेका छन्। उद्योगमा लगानी नहुनु, उद्योग क्षेत्रमा कच्चा पदार्थको अभाव, स्थानिय श्रोत साधन र उत्पादनको सदुपयोग नहुनु, पूँजीको अभाव, दक्ष जनशक्तिको अभाव, उपयुक्त स्थानको अभाव, व्यावसायिक उत्पादन नहुनु, उधमीको कमि, श्रोत तथा साधनको दुरुपयोग, ज्ञान र सिपको अभाव आदि समस्या देखिएको छ।

उक्त समस्या समाधान गर्नको लागि उधम शिलता विकास सम्बन्धी चेतानमुलक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने, सहकारीको माध्यमबाट पूँजी संकलन गर्ने, तालिमको व्यवस्था गर्ने, उपयुक्त स्थानको छनोट गर्ने, स्थानीय स्तरमा कच्चापदार्थ उत्पादन र संकलन गर्ने, वन तथा कृषिमा आधारित उद्योगहरुलाई जोडिदैं प्रोत्साहन गर्ने, लगानीकर्तालाई आकर्षण गर्ने, व्यावसायिक उत्पादनमा जोड दिने, सरोकार वालाको पहिचान गरी समन्वय र सहकार्य गर्ने जस्ता कार्य गर्नुपर्छ।

➤ सामाजिक क्षेत्र

● स्वास्थ्य

समस्या

स्वास्थ्य क्षेत्रमा विभिन्न समस्याहरु रहेका छन्। चेतनाको कमि, आधारभूत औषधिको उपलब्धतामा कमी, तल्लो निकायसम्म पनि स्वास्थ्य सेवाको पहुच नहुनु, सन्तुलित भोजनको अभाव, नयाँनयाँ रोग निदानमा ज्ञान नहुनु, युग अनुसारको प्रविधि र जनशक्ति कमि, नागरिकहरुमा नियमित स्वस्थ परिक्षण चेतनमा कमि, रासायनिक विषादीको अनियन्त्रित प्रयोग र विषदीयुक्त खाद्यान्न उपयोगमा वृद्धि, खोला किनारमा चर्पी निर्माण प्रयोगले वातावरण प्रदुषण, दीर्घ रोगीहरुको संख्या वृद्धी, परिवेश सुहाउदो उपयोगी शिक्षाको कमी, सुविधा सम्पन्न अस्पताल नहुनु, गाउँघरमा उपचार गर्ने व्यवस्था नहुनु आदि समस्या देखिएका छन्।

समाधानका उपया

यी समस्या समाधानको लागि चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने, आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धी पर्याप्त औषधि तथा उपकरण हरूको समयमा उपलब्ध हुनुपर्ने, गाँउ गाउँमा स्वास्थ्य सेवाको पहुच पुऱ्याउनु पर्ने, स्वास्थ्य शिक्षामा समय अनुकुल परिमार्जन गरी कार्यन्वयन, गरीवको रेखामुनी रहेका परिवारको पहिचान गरी नमुना पोषणयूक्त खान्दानको व्यवस्था गर्ने, गाउँपालिका स्तरको सुविधा सम्पन्न अस्पतालको स्थापना तथा सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

● शिक्षा

समस्या

आधारभूत तहमा जीवन उपयोगी शिक्षा नहुनु, माध्यमिक तहमा प्राविधिक र व्यावहारिक शिक्षाको कम ,सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय बीच गुणस्तरमा फरक, शिक्षाको गुणस्तर नहुनु, भौगोलिक दूरी, अभिभावकमा चेतनाको कमि, सरोकार बलाको वेवास्ता , शिक्षकहरुलाई पेशा प्रति आकृषित नहुनु, विद्यार्थी न्यून हुनु आदि समस्या देखिएका छ ।

समाधानका उपया

विषयगत शिक्षाको व्यवस्थापन, प्राविधिक तथा व्यवसायिका शिक्षामा जोड, भौतिक पूर्वाधारमा जोड, शिक्षामा लगानी बढाउनु पर्ने, आवश्यक विद्यालयको व्यवस्था गर्ने, गाउँपालिकाले चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने, शिक्षकहरुलाई उचित पुरस्कार र प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्नु पर्ने, सेवा सुविधामा बृद्धि गर्ने, शिक्षक छनोटमा पारदर्शिता अपनाउनु पर्ने, आवश्यकता अनुसार विद्यालय आपसमा गाभ्ने आदि उपया अवलम्बन गर्नु पर्छ ।

● समावेशीकरण

एउटै टोल भित्र पनि सामुदायिक सद्भावमा कमि, दुव्यर्सन/लागुपदार्थको प्रयोग, सामाजिक अगुवामा भौगोलीक पक्ष पोषण, सामाजिक विभेद (लैङ्गीक, वर्गीय, जातिय, धार्मिक) आदि समस्या समावेशीकरणमा देखिएको छ । यसको समाधानको लागि सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्ने (सडक नाटक, तालिम, गोष्ठी, भ्रमण, प्रदर्शनी आदी), कानुन निर्माण र प्रभावकारी कार्यन्वयन, पछाडि परेका वर्गको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

● सामाजीक संस्था

गाउँपालिका भित्र काम गर्ने गैरसरकारी संस्था र पालिकाबीच समन्वयमा कमि, संस्थाहरुको कामको वर्गिकरण नहुनु, संस्थाको काम अनुसारको मुल्याङ्कन नहुनु, संघ संस्था समुहको संस्थागत विकासमा कमि, कार्यक्रम दोहोरोपना, काम प्रति वितृष्णा, दर्ता र नविकरणमा कमि, सरकारी र गैरसरकारी संस्था बिच अविश्वास आदि सामाजिक क्षेत्रमा समस्या देखिएको छ । यसको लागि सबै क्षेत्र बीच समन्वय गरी कार्य गर्ने, कार्यमा दोहोरोपन हटाउने, आपसमा समझदारी बढाउने कार्य गरेमा समस्याको समाधान हुने देखिन्छ ।

● खानेपानी

व्यवस्थित खानेपानीको अभाव हुनु, शुद्ध खानेपानीको समस्या,मर्मत सम्भारको अभाव, अपानत्व नहुनु आदि खानेपानी क्षेत्रमा समस्या देखिएको छ । यसको लागि व्यवस्थित खानेपानीको व्यवस्था हुनु पर्छ, चेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, पानीका श्रोतहरुको सरसफाई संरक्षण गर्ने पिउनेपानी शुद्धिकरण गर्ने जस्ता कार्य गरेमा देखिएका समस्या समाधान हुनेछ ।

➤ पुर्वाधार क्षेत्र

● सडक तथा सार्वजनिक यातायात

वाह्रैमास सबै जनताले (बस्ती) यातायातको सुबिधा नपाएको, भैरहेको सडक व्यवस्थित नहुनु, सडक संख्या धेरै तर सबै कच्ची, अव्यवस्थित ढगले सडक खन्ने काम भएको, वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्ने गरेको, व्यवस्थित बस्ती नहुनु, आर्थिक श्रोतको कमी, प्रविधिको कमी, पदमार्ग/गोरेटोबाटो अव्यवस्थित, पुराना गोरेटो बाटोको मर्मत तथा संरक्षण नहुनु, आदि समस्या देखिएको छ ।

सडक सम्बन्धी उक्त समस्या समाधान गर्नका लागि सडकको प्राथमिकिकरण, योजना सम्पन्न हुनेगरी बजेट व्यवस्था, मापदण्डको ठाउँ हेरिकन वर्गीकरण, संरक्षण र व्यवस्थित गर्ने योजना बनाउने, दक्ष प्राविधिकको सल्लाह अनुसार आवश्यकता अनुसार मात्र सडक निर्माण गर्ने, खनिएका सडकहरु प्रयोगमा आउने गरी संरक्षण गर्ने (उपभोक्ताहरुले), सडकको स्तरउन्नति, ढल तथा ग्राभेल, कालोपत्रे जस्ता कामहरु चरणबद्ध रुपमा गर्ने, सडक सन्जालको विस्तार गर्ने, खोला नालामा पक्की पुल तथा कज्वे निर्माण, सडकमा वाह्रैमास यातायातको पहुच बढाउने कार्य गर्न सकेमा उल्लेख गरिएका समस्या समाधान हुने देखिन्छ ।

● विद्युत

बस्तीहरुमा विद्युत विस्तार तथा प्रयोगमा नियमित नहुनु, पोल, तार, ट्रन्सफर व्यवस्थित नहुनु, विद्युत महसुल तिर्न कठिनाई, नियमित मर्मत सम्भव नहुनु, वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा कमि, अनुगमन दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था नहुनु आदि समस्या विद्युत क्षेत्रमा देखिएको छ ।

यसको लागि राम्रो उपकरणको व्यवस्था गर्ने, वैकल्पिक उर्जा (गोबर ग्यास, सौर्य उर्जा तथा जलविद्युतको विस्तार गर्ने, स्टिलका पोलहरुको व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस्तै गरी सामुदायिक विद्युतीकरणको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, स्थानीय विद्युत निकाल्नको लागि प्रयास गर्ने, सेती दोवान सामुदायिक विद्युत आयोजना पुनः सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

● भवन

यस आँधीखोला गाउँपालिकामा प्रयत्न भवनहरु नहुनु, भुकम्प प्रतिरोधी घर नहुनु, अपाङ्ग र बालमैत्री भवन नहुनु, बाल बालीकालाई सेवा लिन समस्या, परम्परागत घर र भवन हुनु, भवन मापदण्ड अनुसार भवन निर्माण नहुनु, व्यवस्थित बजारको आभाव रहनु, बजारका पूर्वाधार निर्माण नहुनु, जग्गाको वर्गिकरण नहुनु आदि समस्याहरु भवन तथा बजार विकासमा देखिएका छन् ।

उक्त समस्या समाधानका लागि भवन निर्माणमा पहल गर्ने, मापदण्ड अनुसार भवन निर्माण गर्ने वा गराउने, दक्ष जनशक्तिको प्रयोग, गुणस्तरीय सामग्रीको प्रयोग, भवन तथा वस्ति सम्बन्धी आचार संहिताको निर्माण तथा पालन गराउने, छरिएर रहेको वस्ति एकिकृत गर्ने तथा नयाँ एकिकृत बस्तीको विकास गर्ने, बजारको योजनाबद्ध विकास गर्ने जस्ता कार्य गरेमा समस्या समाधान हुने देखिन्छ ।

● संचार

हुलाक भवनको अभाव, नेटवर्किङको समस्या, सञ्चार र प्रविधिको गलत प्रयोगले विकृती, गाउँपालिका क्षेत्र भित्र दुर्बल नेटवर्क, भरपर्दो इन्टरनेट सेवाको अभाव, टेलिफोन तथा मोबाइल सेवा प्रभावकारी नहुनु, इन्टरनेट सेवा प्रभावकारी नहुनु, आधुनिक प्रविधि वस्तिस्तर सम्म लैजान कठिन आदि समस्याहरु संचार क्षेत्रमा देखिएको छ । यसको लागि संचार उपकरणलाई व्यवस्थित र विस्तार गर्ने, ल्यान्डलाइन सेवाको विस्तार, इन्टरनेट सेवा टोलटोलमा विस्तार गर्ने, हुलाक सेवालाई प्रभावकारिरुपमा सञ्चालन गर्ने, वाईफाई सेवा वस्तिस्तर सम्म सञ्चालन गर्ने आदि कार्य गरेमा संचार क्षेत्रमा देखिएको समस्या समाधान हुनेछ ।

● सिंचाई

सिंचाइको अभावका कारण खेती योग्य जमिन वाँझो रहनु, पानीको मुहानको संरक्षण नहुनु, सिंचाइको अभावले उत्पादनमा कमी, समयमा खेती गर्न नपाउनु, प्राप्त श्रोत साधनको अभाव, सिंचाइ सुविधा न्यून रहनु आदि समस्याहरु देखिएका छन् । यसको लागि जनचेतनाको विकास गर्ने, खेती योग्य जमिनमा विभिन्न प्रकारका सिंचाइका तरिकाहरु (थोपा, कुलो, नहर, पोखर) अवलम्बन गरी सिंचाइ गर्ने, जथाभावीरूपमा नदीजन्य पदार्थको उत्खन्नमा नियन्त्रण गर्ने, पानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने, सबै खेती योग्य जमिनमा सिंचाइ सुविधा उपलब्ध गराएमा समस्या समाधान हुनजान्छ ।

● वन तथा वातावरण

यस गाउँपालिकामा वातावरण क्षेत्रमा पनि विभिन्न समस्याहरु देखिएको छ । आगलागी तथा डढेला, खेति योग्य जमिनमा अनावश्यक बोट विरुवाको व्यवस्थापन नभएको, जडिवुटिको पहिचान र संरक्षण हुन नसक्नु, वनजङ्गलको फडानी, भू क्षय, रसायनिक पदार्थको प्रयोग, प्लाष्टिक जन्य वस्तुको जथाभावी प्रयोग, पूर्वाधारबाट भुक्षय, मृत जनावर व्यवस्थापन नगर्ने, प्रभावकारी समन्वयको अभाव, संचना संकलनको कमी, जनचेतनाको अभाव, नागरीक सुसुचित नहुनु, आर्थिक अनुशासनमा कमि, राजनैतिक संस्कार समस्या, ऐन, निति नियम विनियमको पालनामा कठिन, फोहर मैलाको व्यवस्थापनमा समस्या, जिम्मेवारी वहन नगर्नु, वतावरणमा असर, मानविय स्वास्थ्य रोगको प्रकोप, उर्वरा खेतीयोग्य जमिनको विनास र बाढी पहिरो, कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनु, सहभागीतामा कमी विकास निर्माणमा बाधा, वादरको नियन्त्रण गर्न नसक्नु आदि समस्याहरु देखिएका छन् ।

खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र कटान गरी व्यवस्थापन गर्ने (उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा), डालेघांस तथा उपयोगी मूलका विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी, वातावरण अनुसार जडिवुटि तथा उत्पादनशिल बोट विरुवा वृक्षारोपण गर्ने, डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, आगो लगाउँनको व्यक्तिको पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्ने, विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरुद्वारा चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरणको प्रबन्ध मिलाउने (स्थानीयनिकाय र उपभोक्ता) जथाभावि रुख विरुवा कटान गर्न रोक्ने, छाडा चौपाय नियन्त्रण, जनचेतना फैलाउने, वृक्षारोपण तथा तटवन्धनको व्यवस्था गर्ने, प्राविधिक ज्ञान प्रविधि, विकास पहुचमा वृद्धी, अभिमुखिकरण तालीम, वादर नियन्त्रण गरेमा तथा सम्पर्क समन्वय आदि कार्य गरेमा समस्या समाधान हुनेछ ।

● संस्थागत व्यवस्था

यस गाउँपालिकाको संस्थागत तर्फ विकासमा समस्याहरु रहेका छन् । गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन नहुनु, वडा कार्यालयहरु पनि जिर्ण अवस्थामा रहनु, दरवन्दी अनुसारको कर्मचारी व्यवस्थापन नहुनु, प्रविधि मैत्री नहुनु, कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुमा तालिमको व्यवस्था नहुनु, कार्यक्रम अनुसार श्रोत साधनको अभाव हुनु आदि समस्याहरु रहेका छन् । यसको लागि गाउँपालिका लगायतमा सुविधा सम्पन्न भवनको व्यवस्था गर्नु पर्छ । कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमणको व्यवस्था गरी क्षमतावान बनाउनु पर्ने देखिन्छ ।

● वित्तीय व्यवस्थापन र सुशासन

यस गाउँपालिकामा आन्तरिक आयको कमि, संघ तथ प्रदेशबाट प्राप्त भएको अनुदान तथा श्रोत ज्यादै न्यून रहनु, आन्तरिक शाखाको व्यवस्था तथा कर्मचारी नहुनु, दरवन्दी अनुसार कर्मचारीको अभाव रहनु आदि समस्या देखिएको छ । यसको लागि गाउँपालिकामा आ.ले.प.शाखाको स्थापना र कर्मचारी व्यवस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ । गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतमा वृद्धि गर्न पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

यस गाउँपालिकाको हालको स्थितिमा देखिएका सवल पक्ष, दुर्बल पक्ष, आवसर र चुनौतीहरु सम्बन्धमा गाउँपालिकाले आयोजना गरेको गोष्ठी तथा छलफल कार्यक्रममा व्यापक विश्लेषण तथा छलफल गरी निजोड निकालिएका विषयहरु अनुसूचि २ मा उल्लेख गरिएको छ ।

२.३ आवधिक विकास योजनाको खाँका

२.३ पृष्ठभूमि

आँधीखोला गाउँपालिकाको समग्र विकास गरी जनताको जीवन स्तर उठाउनु जरुरी रहेको छ । गाउँ, वस्ति तथा बजारमा रहेका जनताको आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक, सांस्कृतिक लगायत सबै क्षेत्रमा विकास गर्नु परेको छ । सबै किसिमको विकासबाट जनता सुसंस्कृत, सुखी र खुसी भई सक्षम नागरिक हुनेछन् । गाउँपालिकाका सरोकार व्यक्तित्वहरुको उपस्थितिमा गरिएको गोष्ठीको निष्कर्ष, ६ वटै वडामा गई गरिएका छलफलबाट प्राप्त सुझाव र यस भन्दा अगाडि सम्बन्धित गाविसहरुले तय गरेको आवधिक योजनाका बाकि कार्य पुरा गर्नु पर्ने लक्ष्य, प्रदेश तथा संघबाट लिएका उद्देश्य तथा लक्ष्य र हाम्रा सिमित श्रोत तथा साधनको बिचार गरी यस गाउँपालिकाको प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिका योजनाको दीर्घकालिन सोच (Vision), लक्ष्य (Mission) र उद्देश्य (Goal) यहाँ तय गरिएको छ ।

२.३.१ योजनाको दीर्घकालिन सोच (Vision)

यस गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजनाको दीर्घकालिन सोच "समृद्ध आँधीखोला, सुखी, खुसी, ,आँधीखोलावासी" हुने छ । गाउँपालिकाको कृषिको व्यवसायिकीकरण गरेर, शिक्षा, स्वास्थ्यमा आमूल परिवर्तन गरी जनताको क्षमतामा अभिवृद्धिबाट सोच पुरा गरिने छ । यस्तै गरी पर्यटन क्षेत्रमा विकास गरी आर्थिक उपार्जन गरिने छ । विकासको लागि सडक, यातायात, सिंचाई, विद्युत, संचार जस्ता पूर्वाधार विकास तथा सामाजिक क्षेत्रको विकास हुनेछ, यसबाट गाउँपालिकाका जनताहरु खुसी र सुखी हुनेछन् र आँधीखोला गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्त गर्ने दीर्घकालिन सोच निर्धारण गरिएको छ ।

२.३.२ योजनाको दीर्घकालिन लक्ष्य (Mission)

माथि उल्लेखित आवधिक योजनाको दीर्घकालिन सोच पुरा गर्नको लागि यस आवधिक योजनाको लक्ष्य " गाउँपालिकाको समग्र विकास भई गाउँपालिकाबासीको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार भएको हुनेछ " तय गरिएको छ । यसबाट पालिकाबासीको समग्र विकास भई जीवनस्तर उच्च हुने छ र जीवनी शैली पनि गुणात्मकरूपले सुधार गर्ने लक्ष्य लिएकोछ ।

२.३.३ योजनाका दीर्घकालिन उद्देश्यहरु (Goals)

यस आवधिक योजनाका दीर्घकालिन सोच तथा लक्ष्यहरु प्राप्त गर्नको लागि निम्न बमोजिमका ३ वटा उद्देश्यहरु तय गरिएको छ ।

१. सम्पूर्ण गाउँपालिकाबासी विशेष गरेर पछडिएका वर्ग र जनताको सामाजिक स्थितिमा गुणात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।
२. कृषि, उद्योग, पर्यटनको उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी, पूर्वाधार विकास तथा प्राकृतिक श्रोत साधनको व्यवस्थापन तथा उपयोगबाट गाउँपालिकाबासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ ।
३. विकासका उपलब्धीमा सबैको पहुँच वृद्धिबाट आर्थिक समृद्धि हासिल भएको हुनेछ ।

२.३.४ परिमाणात्मक लक्ष्य

यस गाउँपालिकाको समष्टिगत परिमाणात्मक लक्ष्य तोक्दा आवधिक, मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन रुपमा प्रक्षेपण गरिएकोछ । यस अनुसार आवधिक योजनाको आधार वर्ष २०७५।०७६ को आधारमा आवधिक विकास योजना २०८०।८१ सम्म, मध्यकालिन योजना २०८७ सम्म र दीर्घकालिन योजना वि.स.२१०० सम्मलाई आधार मानी प्रक्षेपण गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको योजनाको आर्थिक, सामाजिक तथा पूर्वाधार क्षेत्रको परिमाणत्मक प्रक्षेपित लक्ष्य तालिका नं ३ मा दिएको छ ।

तालिका नं. ३ परिमाणात्मक लक्ष्य

क्र.सं.	परिसूचकहरु	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य		दीर्घकालिन लक्ष्य २०७०
			योजनाको लक्ष्य २०८०/०८१	दीगो विकासका लक्ष्य २०८७	
	विकास सूचक लक्ष्य				
१	मानव विकास सूचांक	०.५२७	०.६५	०.७०	०.८५
२	मानव सम्पत्ति सूचांक	६८.९	७२.०	७५	९०
३	लैङ्गिक समता सूचांक	०.५८	०.६४	०.७	०.९
	समष्टिगत प्रमुख आर्थिक लक्ष्य				
४	समग्र आर्थिक वृद्धि दर (प्रतिशत)	६.८१	१०	१०	१२
५	कुल ग्राहस्थ उत्पादन (रु हजारमा)	२५०६१३७	५०१२२७३		
६	प्रतिव्यक्ति आय (अमेरिकी डलरमा)	१०३४	२०६८	३२१३	६५००
७	प्रतिव्यक्ति आय क्रय समानता शक्तिको आधारमा (अमेरिकी डलर)	११८६	२५००	५८६७	७५००
८	वचत / ग्राहस्थ उत्पादन अनुपात प्रतिशतमा	३४	३४	४०	४५
९	लगानी / ग्राहस्थ उत्पादन अनुपात प्रतिशतमा	३०	३०	३५	४०
१०	प्रतिव्यक्ति बिप्रेषण रु मा	७७६७२२	८५४३९४	१००००००	२०,००,०००
११	निरपेक्ष (आर्थिक) गरिबी (प्रतिशत)	११.८९	२	२	०.२
१२	मानबिय गरिबी (प्रतिशत)	२७.९९	७	२	०.५
१३	कृषि क्षेत्रको आर्थिक वृद्धि दर (Primary sector)	५.१०	७	९	१०
१४	उद्योग समुह क्षेत्रको आर्थिक वृद्धि दर (Secondary Sector)	८.१०	१५	१५	२०
१५	सेवा क्षेत्रको आर्थिक वृद्धि दर (Tertiary Sector)	७.२९	३०	२५	३०
१६	प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उपलब्धता (के.जि.)	२३४	३५४	४९४	८००
	सामाजिक लक्ष्यहरु				
१७	जन्मदाको सरदर आयु (वर्षमा)	७०	७४	८१	८५
१८	मातृ मृत्यु दर (प्रतिलाखमा)	२६९	१००	७०	४०
१९	नवजातशिशु मृत्युदर (प्रति १००० जीवितजन्ममा)	१५	१२	३	२
२०	बालमृत्युदर (प्रति १००० जीवित जन्ममा)	२७	२०	१५	५
२१	साक्षरता दर (५ वर्ष माथिको)	९३.३४	९९	१००	१००
२२	जनसंख्या वृद्धि दर प्रतिशतमा	- ०.९३	१.५	१	०.८
२३	आधारभूत खानेपानी (लाभान्वित जनसंख्या प्रतिशत)	९१.१	९९.४१	१००	१००
	पूर्वाधार तर्फ लक्ष्यहरु				
२४	कालोपत्रे सडक कि.मि.	१७.३१	२६८	४००	५००
२५	विद्युत सेवा पुगेको जनसंख्या	९८.६२	१००	१००	१००
२६	३० मिनेटको पैदलयात्रामा बजारको केन्द्रसम्म पहुँच भएका घर परिवार	४५.७३	९०	९८	९९

२.३.५ आँधीखोला गाउँपालिकाको योजनाका निर्देशक सिद्धान्तहरू (Guiding Principles) :

यस आँधीखोला गाउँपालिकाको आबधिक योजनामा उल्लेखित दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य तथा सृंखलाबद्ध नतिजाहरू प्राप्त गर्न देहाय अनुसारका निर्देशक सिद्धान्तहरू रहेका छन् ।

- नेपालको संविधान तथा प्रचलित ऐन कानूनमा उल्लेखित निर्देशक सिद्धान्तहरू प्राप्त गर्ने किसिमबाट योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गरिने छ ।
- दिगो विकास लक्ष्य (२०७२-२०८७) अनुसारका लक्ष्यहरू स्थानीयकरण गरी आँधीखोला गाउँपालिकाका जनताहरूले पनि प्राप्त गर्न किसिमले कार्यान्वयन गरिने छन् ।
- राष्ट्रिय योजना आयोगद्वारा तर्जुमा गर्न लागेको पन्ध्रौँ पञ्च वर्षीय योजना तथा गण्डकी प्रदेशबाट तर्जुमा गर्न लागेको प्रथम पञ्च वर्षीय योजनाको आधार पत्र अनुसारका नीति, कार्यनीति, लक्ष्य तथा कार्यक्रमहरू यस योजनाले मार्ग निर्देशनको रूपमा लिइ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- समृद्ध नेपाल र सुखी नेपालीको लक्ष्यलाई यथार्थतामा बदल्ने किसिमका कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- स्वास्थ्य, शिक्षा, खानेपानी, सरसफाई, बिद्युत, सञ्चार र यातायात जस्ता सेवालाई सर्वव्यापी (Universal) बनाउने र यी गतिविधिहरूमा प्रत्येक ब्यक्ति र समुदायको सहज पहुँच पुऱ्याउने किसिमले कार्यान्वयन गरिने छ ।
- स्वस्थ तथा सुरक्षित वातावरण, विशेष गरि स्वच्छ हावापानी, यथेष्ट पोषण (खाद्यपदार्थ) तथा आवासमा प्रत्येक पालिकावासी र समुदायको पहुँच वढाउने किसिमबाट कार्यान्वयन गरिने छ ।
- स्वास्थ्य, शिक्षा, खानेपानी, सरसफाई, बिद्युत, सञ्चार, यातायात, मानवअधिकार, सामाजिक न्याय र शासन पद्धती सुधारका प्रयासहरूमा सरकारी, गैरसरकारी, निजीक्षेत्रको साभेदारहरूको सहकारितामा अधि बढ्ने किसिमले कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- समुदायमा पछाडि परेका दलित, जनजाती, गरिब, एकल महिला, अपाङ्ग र पछि परेकाबर्गको सेवामा पहुँच बृद्धि गर्न गरी कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सामाजिक एवं सांस्कृतिक अबस्थामा असर पुऱ्याउने प्रचलनमा रहेका कारक तत्व तथा जोखिमहरू पहिचान गरी यस्ता तत्वहरूलाई न्यूनिकरण गरी समाजमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउने कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- योजना तथा कार्यक्रमहरूका प्राथमिकता तथा लक्ष्यहरू निर्धारण गर्दा तथ्यमा आधारित बनाईनेछ ।
- योजना तर्जुमा गर्दा, प्राथमिकता तथा लक्ष्यहरू तोक्दा तथा कार्यान्वयन गर्दा सहभागितामुलक प्रक्रिया अपनाईने छ ।
- कुनै पनि निर्णय प्रकृयमा, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन चरणहरूमा लैङ्गिक समतालाई विशेष ध्यान दिईने छ ।
- योजना तथा कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दा सुशासनका तत्वहरू पूर्ण जवाफदेहिता, पारदर्शिता, समता, समानता लगायतका तत्वहरू पूर्णरूपमा पालना गरिने छ ।
- मानव संसाधनतथा संस्थागत विकासमा जोड दिइने छ ।
- विकास निर्माण गर्दा प्रकृतिक सम्पदा तथा वातावरणलाई असर पुग्ने गरी वा भावी सन्ततिहरूमा नकारात्मक प्रभाव पार्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरी विकास निर्माण कार्य अगाडि बढाइने छ ।

२.३.६ आँधीखोला गाउँपालिका मुख्य रणनीतिहरू (Major Strategies)

आँधीखोला गाउँपालिका आबधिक योजनाका लक्ष्य प्राप्त गर्न मुख्य रणनीतिहरू निम्न अनुसार हुनेछन् :

१. विकासको प्रतिफल तथा सेवा सुविधामा सबै वर्ग, समुदाय तथा क्षेत्रको पहुँच वढाउने साथै स्थानीयस्तरमा विकास कार्यक्रम संञ्चालन गर्दा पिछ्छाडिएका गाउँ र जनसमुदायलाई विशेष प्राथमिकता दिने ।
२. स्वास्थ्य तथा शिक्षा क्षेत्रमा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न औपचारिक तथा अनौपचारिक अवसरहरू प्रदान गर्ने र सरसफाईयुक्त छुवाछुत मुक्त गाउँपालिका बनाउने ।
३. कृषि, जलश्रोत, पर्यटन, वन, मानव संसाधन र पुर्वाधार गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रको विकासका ६ वटा आधार मानी अगाडि बढ्ने ।
४. गाउँपालिकाको पुर्वाधार विकासमा विशेष गरी सडक, सिंचाई, वस्ती विकास, खानेपानी विकासमा सार्वजनिक लगानी केन्द्रित गरिनेछ । साथै निजी क्षेत्रलाई पनि संलग्न गराउने र जनसहभागितालाई विशेषरूपमा अधि बढाइने छ । सबै वस्तीहरूमा एक घर

- एक धारा नीति अवलम्बन गरिने छ । एक वस्ति एक व्यवसाय, एक ब्लक नीति अवलम्बन गरिने छ । वस्ते बास नभएकाहरुको लागि बासस्थानको व्यवस्था मिलाईने छ । आँधीखोला गाउँपालिकामा कुनै पनि परिवार घरवार विहिन हुन नदिने रणनीति लिईने ।
५. गाउँपालिकाका ६ वटै वडावाट गाउँपालिका भवनसम्म बोह्रैमास सार्वजनिक यातायात सञ्चालन गर्ने सडक छनोट गरी कालोपत्रे गर्ने साथै प्रत्येक मुख्य वस्तिवाट १० मिनेटको पैदल हिडाइमा मोटरवल सडकमा पुग्ने व्यवस्था गर्ने तथा दिगो र पर्यावरण मैत्री विकास, हरियाली युक्त वस्ती र सुरक्षित आवास निर्माण गर्ने तथा छरिएर रहेको वस्तिलाई एकिकृत गरी सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराउने रणनीति अवलम्बन गरिने ।
 ६. सार्वजनिक, निजी, सहकारी सहितको तीन खम्बे आर्थिक नीतिलाई अवलम्बन गरिनेछ । सहकारी आन्दोलनलाई वढावा दिई जनताको आर्थिक उन्नति गर्न आवश्यक पूँजी सहकारीको माध्यमवाट संकलन गरि परिचालन गरिनेछ । प्रत्येक वडामा एक वटा बैक सञ्चालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने, कृषि, उद्योग एवं सेवा क्षेत्रको विकास निजी क्षेत्रवाट मात्र सम्भव हुने भएकोले गाउँपालिकाले निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा आवश्यक पूर्वाधार निर्माण तथा लगानीका श्रोतहरु प्राप्त गर्ने वातावरण सृजना गर्ने ।

२.३.७ विकास योजनाको समष्टिगत प्राथमिकता

आँधीखोला गाउँपालिकाका जनताको आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको विकास गरी सुखी र समृद्धि गराउनु आवधिक योजनाको प्रमुख लक्ष्य रहेको छ । आवधिक योजनाका प्रतिफल गाउँपालिकाका सबै समुह, वर्ग, क्षेत्र, जातीलाई पहुच पुऱ्याउने गरी व्यवस्था मिलाइने छ । यस आवधिक योजनाको प्राथमिकता समष्टिगत हिसावमा निम्न वमोजिम हुनेछ ।

१ . कृषि, वन, ग्रामिण पर्यटनमा आधारित उद्यमको विकास गरी आर्थिक वृद्धि ।

आवधिक योजनाका अवधिमा कृषिमा आश्रित जनताको जीवनस्तर उच्च बनाउनु प्रमुख दायित्व भएको छ । यसको लागि कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने , कृषि क्षेत्रमा व्यवसायिकरण गर्ने, कृषि क्षेत्रको लगानी भन्दा प्रतिफल उच्च प्राप्त गर्ने किसिमका फसलहरु तथा पशुपन्छी पालनमा जोड दिईने छ । कृषिमा आधारित उद्योग तथा उद्यमको विकास गर्नको लागि कृषि क्षेत्रमा लगानी वढाईने छ । यस्तै गरी वनक्षेत्रको पूर्णरुपमा उपयोग गरी वातावरण संरक्षणको साथै जनतालाई वनमा आधारित उद्योगको विकास गर्न लगानी वढाईने छ । वनजङ्गलमा आधारित जडिवुटी तथा आर्थिक उपार्जन हुने किसिमका विरुवा वृक्षारोपण गर्न जोड दिइने छ । ग्रामिण पर्यटनका पूर्वाधारको विकास गरी ग्रामिण क्षेत्रका जनताको आर्थिक उन्नति गराउन लगानी गरिने छ । लगानीको लागि सहकारी र बैकिंग क्षेत्रको क्षमता वढाई लगानीका श्रोत उपलब्ध गराईनेछ । उत्पादन भएका वस्तुको बजारको व्यवस्था सहकारीको माध्यमवाट र सुपर मार्केटसंग समन्वय गरी बजारको व्यवस्था मिलाईने छ । उद्यम वन्नको लागि जनताको क्षमता अभिवृद्धि गर्न प्राथमिकता दिइने छ । यसरी वस्तीहरुमा कृषि, वन र पर्यटनमा आधारित उद्यमको विकास गरी जनताको आर्थिक विकास गर्न प्राथमिकता दिईने छ ।

२. पूर्वाधार विकास

गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिको लागि पूर्वाधार विकास गर्न प्राथमिकता दिईने छ । सबै वस्तीहरुमा बाह्रैमास यातायात सुविधा पुऱ्याउन सडकहरुको सुदृढीकरण गर्नको लागि प्राथमिकता दिई लगानी वढाईने छ । यस्तै गरी भवन, वस्ति विकास, सिंचाई, खानेपानी, ढल, विद्युतीकरण, संचार, वातावरण संरक्षण, बजार विस्तारमा लगानी गरी पूर्वाधार विकास गर्न प्राथमिकता दिईने छ ।

३. सामाजिक क्षेत्रमा लगानी विस्तार गरी पिछ्छाडिएका वर्गलाई विकासको मूलप्रवाहिकरणमा ल्याउने

विकासको लागि समाजमा अति पिछ्छाडि परेका दलित, एकल महिला, अपाङ्ग, अति गरीब परिवार, दुरदराजमा रहेका परिवारको सामाजिक तथा आर्थिक विकास गरी विकासको मूलप्रवाहिकरणमा ल्याउने र विकासको प्रतिफल सबैमा पुऱ्याउन लगानी गरी प्राथमिकता दिईने छ । यसको लागि स्वास्थ्य, शिक्षा, सामाजिका परिचालन, आवास, क्षमता विकास गर्नमा प्राथमिकता दिईने छ ।

२.३.८ आँधीखोला गाउँपालिकाका समृद्धिका सम्बाहकहरू (Key Drivers of Prosperity)

यस आँधीखोला गाउँपालिकावासीको सुखी र समृद्धिका लागि सम्बाहकहरूको रूपमा निम्न अनुसारका क्षेत्रहरू पहिचान गरिएको छ ।

१. कृषि

यस गाउँपालिकामा अधिकांश परिवार कृषिमा परनिर्भर भएकोले र खेती योग्य जमीन प्रयाप्त रहेको छ । सिंचाईको लागि श्रोत प्रयाप्त भएको हुँदा तथा उत्पादन भएका वस्तुको बजार पोखरा तथा बुटवल जस्ता क्षेत्रमा पुँयाउन सकिने भएको हुँदा कृषि आँधीखोला गाउँपालिकाको समृद्धिको सम्बाहकको रूपमा पहिचान गरिएको छ । कृषिको यान्त्रीकरण र ब्यावसायीकरणले उच्च उत्पादन र उत्पादकत्व प्राप्त गर्न र आर्थिक लाभ लिन मद्दत गर्दछ । यसको लागि लगानी यसै अनुसार गरिनेछ ।

२. लघु उद्यम

यस गाउँपालिकामा ठूला उद्योग नभए तापनि साना तथा लघु उद्योगबाट समृद्धि प्राप्त गर्न सकिने हुँदा लघु उद्यमलाई समृद्धिको सम्बाहकको रूपमा पहिचान गरिएको छ । यहाँ कृषि, वन तथा पर्यटनमा आधारित कच्चा पदार्थ तथा श्रमशक्ति पनि भएको, थोरै लगानीमा उद्यम सञ्चालन गर्न सकिने भएको तथा उत्पादित सामानको बजार समेत रहेको छ । उत्तिस प्रसस्त पाइने, लक्सी, अचार, फलफुलको जुस प्रशोधन गर्न सकिने, दुग्धा खानी प्रसस्त रहेकोले तथा यस सम्बन्धमा आवधिक योजनाबाट समेत सम्भावनाका श्रोत पहिचान भइ सकेका छ । लघु उद्यमहरूको स्थापनाले औपचारिक क्षेत्र र रोजगारीको बिस्तार, अयात प्रतिस्थापन, आन्तरिका राजश्वको बृद्धि र गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रको आकार र आयतन बढाउन मद्दत गर्दछ । यसैले लघु उद्यमलाई यस क्षेत्रको समृद्धिको सम्बाहकको रूपमा लिइएको छ ।

३. बजार पुर्वाधार

यस गाउँपालिकामा नौडाडा कार्कीनेटा सडक निर्माण, सेती दोवान पञ्चमुल पर्वत सडक, दुई जिल्लाका सदरमुकाम जोडने पुतलीखेत कार्कीनेटा सडक जस्ता पुर्वाधार निर्माणमा प्राथमिकता दिएको र यी सडकको क्षेत्रमा बजारहरू विकास तथा स्तरोन्नती भएकोले बजार पुर्वाधारलाई समृद्धिको सम्बाहकको रूपमा पहिचान गरिएको छ । यसले उत्पादनको मुल्य प्राप्त गर्न, जनताहरूमा प्रतिस्पर्धी भावनाको विकास गर्न तथा ग्रामिण क्षेत्रलाई बजारीकरण हुदै शहरीकरण गर्न भूमिका खेलेको हुन्छ ।

४. पर्यटन विकास

यो गाउँपालिका ऐतिहासिकरूपमा प्रख्यात रहेको छ । अन्धाअन्धी दह, श्रवण कुमारको समाधिस्थल, जम्लीथाना लगायत ऐतिहासिक स्थान यहाँ नै रहेका छन् । यसै गाउँपालिकाको वडा नं १ मा अवस्थित शिरुवारी नेपालको प्रथम ग्रामिण पर्यटक गाउँको रूपमा विकास भई सवै क्षेत्रमा पहिचान बनाएकोछ । यो गाउँपालिका सौन्दर्य, प्रकृतिक स्वरूप, जंगल, पुराना वस्ति, विविध रहनसहन तथा यातायातको पहुच र पोखरा जस्तो पर्यटकीय क्षेत्रसंग समिप्यमा रहेको र कम लगानीमा बढि प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने हुनाले पर्यटनलाई समृद्धिको सम्बाहकको रूपमा पहिचान गरिएको छ ।

५. जनशक्ति विकास

यस गाउँपालिकामा दक्ष जनशक्तिको विकासबाट समृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ । यहाँ रहेका युवा, तालिम प्राप्त जनशक्तिले उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्न अहम भूमिका निभाएका हुन्छन् । यस गाउँपालिकाबाट स्वदेश तथा विदेशमा गइ रोजगार प्राप्त जनशक्तिलाई आआफ्नो वस्तीमा फिर्ता गर्न सकेमा सिकेको सिपलाई उत्पादन वृद्धि गर्न सहयोग पग्ने छ । उच्च सिपयुक्त जनशक्ति तथा मध्यमस्तरको जनशक्तिले विकासमा फड्को मार्न सकिन्छ । यसैले गाउँपालिकाको विकासको सम्बाहकको रूपमा पहिचान गरिएको छ ।

२.३.९ आँधीखोला गाउँपालिकाका समृद्धिका सहयोगीहरु (Key Enablers of Prosperity)

यस गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्तिका लागि देहायका क्षेत्रहरु समृद्धिका सहयोगीको रुपमा पहिचान गरिएको छ ।

१. जनसांख्यिक लाभ

यस क्षेत्रका जनसंख्याको संरचनाहरुलाई विश्लेषण गर्दा आर्थिक रुपमा सक्रिय रहेको जनसंख्याको उपस्थिति ज्यादै राम्रो स्थितिमा रहेको छ । जुन सुकै देशमा पनि विकास गर्ने स्रोत नै सक्रिय जनशक्ति हो । यस गाउँपालिकामा आर्थिकरूपले सक्रिय जनशक्ति १५ वर्ष देखि ६४ वर्ष उमेरका जनसंख्या ६९ प्रतिशत रहेको छ । यस गाउँपालिकामा आश्रित जनसंख्या (० देखि १४ वर्ष र ६५ देखि माथिको) जनसंख्या ३१ प्रतिशत मात्र रहेको छ । यो स्थिति विकासको लागि ज्यादै राम्रो अवसरको रुपमा लिईन्छ । यसै कारण आवधिक योजनाको कार्यान्वयनमा यस गाउँपालिकाको जनसांख्यिक स्थितिलाई गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्तिमा सहयोगीको रुपमा पहिचान गरिएको छ ।

२. सहअस्तित्व र सहकार्य

गाउँपालिकामा रहेको वस्तिको स्थिति तथा जनजातीको वसाई तथा आपसि सम्बन्ध आदिको विश्लेषण गर्दा यो गाउँपालिकामा सबै धर्म, सबै जातजाती आपसमा मिलेर रहेको देखिन्छ । धर्म, जातजाति, गरीब धनी, हुने नहुने, गाँउ र बजार बीच को फरक भएपनि सहअस्तित्व र सहकार्य ज्यादै राम्रो रहेको छ । यो अवस्थाले यो गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्तिमा सहयोग पुग्ने छ ।

३. प्रादेशिक सहरसंगको सामिप्यता (पोखरा र बुटवल)

आँधीखोला गाउँपालिकाको सिमाना सिद्धार्थ राजमार्गबाट केवल ५ कि.मि. को समिप्यमा रहेको छ । नौडाडा कार्कीनेटा सडक, पुतलीखेत कार्कीनेटा कुस्मा सडक, सेतीदोभान पञ्चमुल सडक, भाटखोला वाङ्गसिङ्ग आर्थर सडक जस्ता सडकको विस्तारबाट पोखरा र बुटवल जस्ता शहर र गाउँपालिका बीच समिप्य बढाउन सहयोग पुगेको छ । गाउँपालिकाबाट उत्पादन भएको वस्तु विक्री गर्न, आवश्यक पर्ने सामान खरिद गर्न सहयोग पुग्छ । पर्यटकहरु ग्रामिण क्षेत्रमा घुम्न रुचाउने हुनाले आँधीखोलाकका सबै वस्तीहरुमा होमस्टे कार्यक्रम सञ्चालन गरी जिविकोपार्जन गर्न सहयोग पुग्दछ । गाउँपालिकामा आवधिक विकास योजना अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्न र उत्पादनलाई बजार प्राप्तिको लागि पोखरा र बुटवलले ठूलो टेवा मिल्न देखिन्छ ।

२.३.१० गाउँपालिकाका गौरवका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु :

यस आँधीखोला गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्त गर्नका लागि देहायका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु गौरवको रुपमा लिइएको छ । यी योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न विशेष पहल गरिने छ ।

१. गाउँपालिका रहेको भवन स्थानलाई केन्द्र विन्दु बनाई पूर्वाधार विकास कार्यक्रम

यस गाउँपालिकाको मुख्य केन्द्र गाउँपालिका भवन रहेको स्थान कृषि क्षेत्रलाई बनाई विकासका पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ । गाउँपालिकाबाट प्रत्येक वडामा सहज पहुचको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईने छ । यसै गरी प्रत्येक वडामा वडा कार्यालय स्थल विकासको केन्द्र विन्दु मानी विकास गरिने छ । यिनै क्षेत्रलाई पछि वजारीकरण गर्दै शहरको रुपमा विकास गर्ने गरी योजना बनाई कार्यान्वयन गरिने छ । गाउँपालिकाबाट वडा सम्म पहुचका लागि सडकहरु कालोपत्रे गरिनेछ । सबै वडा कार्यालय क्षेत्रमा स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि सेवा, व्यापार, पर्यटनको विकास गरिने छ । यस कार्यक्रमलाई आँधीखोलाको मुहर बदल्ने गौरवको योजनाकोरुपमा लिई विकास गरिने छ ।

२. पुतलीखेत कार्कीनेटा कुस्मा सडक निर्माण कार्यक्रम

यस गाउँपालिकाको दक्षिणी क्षेत्र भएर निर्माणाधिन रहेको पुतलीखेत कार्कीनेटा सडक स्याङ्गजा जिल्लाको सदरमुकाम र पर्वत जिल्लाको सदरमुकाम कस्मा जोड्ने मुख्य सडक हो। यसको चौडाई विस्तार गरी दुवै सदर मुकामसम्म जिल्ला स्तरको सडकको रुपमा विकास गरी कालोपत्रे गरिने छ। यो सडकमा बाह्रैमास यातायात सञ्चालन गरिने छ। यस सडकले आँधीखोला गाउँपालिकाका वडा नं २ र ६ का मुख्य वस्तीहरु भएर विस्तर भएको छ। यो सडकको निर्माणवाट यस गाउँपालिकाको विकासमा फड्को मारी समृद्धि हासिल गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निभाउने छ।

३. नौडाडा कार्कीनेटा सडक निर्माण कार्यक्रम

नौडाडा कार्कीनेटा सडक स्याङ्गजा जिल्लाको मेरुदण्डको रुपमा रहेको सिद्धार्थ राजमार्गवाट पर्वत जिल्लाको कार्कीनेटा हेदै पर्वत जिल्लाका दक्षिणी भू-भाग समेटेको सडक हो। यस सडकले आँधीखोला गाउँपालिकाका वडा नं ५, ४, ३ हुँदै अगाडि बढेको छ। यो सडक पनि यस गाउँपालिकाको मेरुदण्डको रुपमा रहेको छ। यस सडकलाई पनि जिल्लास्तरका सडकको रुपमा विकास गरी कालोपत्रे गर्नको लागि प्रयास गरिने छ। यो सडक पनि गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्त गर्ने सडकको रुपमा विकास गरिनेछ।

४. सेती दोवान पञ्चमुल पर्वत सडक निर्माण कार्यक्रम

सेती दोवान पञ्चमुल पर्वत सडक यस गाउँपालिकाको दक्षिणी क्षेत्र वडा नं ६ र १ हुँदै समेटेर निर्माण गरिएको छ। यस सडकले आँधीखोला गाउँपालिकाका वडा नं ५, ४, ३ हुँदै अगाडि बढेको छ। यो सडक पनि यस गाउँपालिकाको मेरुदण्डको रुपमा रहेको छ। यस सडकलाई पनि जिल्ला सडकको रुपमा विकास गरी कालोपत्रे गर्नको लागि प्रयास गरिने छ। यो सडक पनि गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्त गर्ने सडकको रुपमा विकास गरिनेछ।

५. भाटखोला वागे बाँझसिङ्ग पञ्चासे फेदी सडक निर्माण कार्यक्रम

यस गाउँपालिकाको उत्तरी भेगमा रहेका वस्तीहरु हुँदै निर्माणाधिन रहेको भाटखोला बाँझसिङ्ग पञ्चासे फेदी सडक पनि मुख्य सडक मध्ये एक हो। यस सडकले यस गाउँपालिकाको वडा नं ५ र ४ का वस्तीहरुमा सुविधा पुऱ्याएको छ। यस सडकको स्तरोन्नति गरी कालोपत्रे गर्नको लागि प्राथमिकता दिइने छ। उत्तरी भेगका वस्तीहरुको आर्थिक, सामाजिक विकास गर्न यो सडकले ठूलो भूमिका निभाएको छ।

६. पर्यटन विकास कार्यक्रम

आँधीखोला गाउँपालिकालाई नेपाल तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरसम्म पुऱ्याउनका लागि सिरुवारी ग्रामिण पर्यटनले महत्वपूर्ण भूमिका निभाएको छ। यस गाउँपालिकामा अन्धाअन्धी दह, श्रावण कुमार समाधिस्थल, जुम्लीथाना, पुरानकोट तथा दरवारहरु रहेकोले अन्य वस्तीहरुमा पनि ग्रामिण पर्यटनको विकास गरी यस क्षेत्रका जनताको जीवनस्तर उच्च पार्न सकिन्छ। यसको लागि सिरुवारीको ग्रामिण पर्यटनका अरु पूर्वाधार विकास गर्न लगानी गरिने छ र सो को अनुभव अन्य वस्तीहरुमा पनि विस्तार गर्नको लागि लगानी गरिने छ। यसवाट गाउँपालिकाका ग्रामिण वस्तिमा रहेका जनताको जीवनस्तर उच्च हुनेछ र गाउँपालिकाको समृद्धि प्राप्त गर्ने लक्ष्य पुरा हुने हुनाले ग्रामिण पर्यटन विकास गर्ने कार्यक्रमलाई गौरवको रुपमा लिइने छ।

७. कृषि वनमा आधारित उद्यम विकास कार्यक्रम

यस गाउँपालिकाका अधिकांश जनता निर्वहा खेतीमा आधारित रहेका छन्। कृषि क्षेत्रमा आधुनिकीकरण गर्ने, कृषि र वनमा आधारित उद्यमको विकास गरी रोजगारी दिने तथा मनग्य आम्दानी वढाउनको लागि प्राथमिकता दिई लगानी गरिने छ। कृषि फर्म तथा पशुपन्छी व्यवसाय सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमलाई गौरवका आयोजनाका रुपमा सञ्चालन गरिने छ। यसवाट आर्थिक उन्नति भई गाउँपालिकाको खुशी र समृद्धि प्राप्त गर्न सकिनेछ।

२.३.११ आर्थिक सामाजिक विकासमा विभिन्न क्षेत्रको भूमिका

आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजनाको अवधिमा पालिकाको आर्थिक सामाजिक क्षेत्र विकासका लागि सरकारी, निजी, सहकारी तथा सामाजिक क्षेत्र सबैको महत्वपूर्ण भूमिका निम्न अनुसार रहने छ ।

सरकारी क्षेत्र

यस आवधिक विकास योजना अवधिमा सरकारी क्षेत्रको उल्लेखनीय भूमिका रहने छ । नेपालको संविधानको अनुसूचि ६,७, ८ मा सरकारले गर्ने कार्यमध्ये संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारले गर्ने कार्य स्पष्ट उल्लेख गरेको छ । सो अनुसार गाउँपालिकाका ठूला आयोजना सञ्चालन गर्ने, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्ने, राष्ट्रिय स्तरका कानून निर्माण तथा नीतिगत व्यवस्था, गाउँपालिकामा शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने, समन्वय गर्ने जस्ता वृहदस्तरका कार्यहरु संघद्वारा तथा मझौला स्तरका योजना तथा कार्यक्रम र नीतिगत व्यवस्था गर्ने गण्डकी प्रदेश सरकारबाट सहयोग पुग्नेछ । यस्तै गरी गाउँपालिकाको विकास निर्माण कार्य, आर्थिक स्थायित्व कायम गर्नको लागि अवश्यक पर्ने नीतिगत, कानूनीगत, नियामक र प्रकृयागत सुधार गरी अन्य क्षेत्रहरु जस्तै निजी, सहकारी, गैरसरकारी तथा समुदायिक क्षेत्रलाई विकासको प्रकृत्यामा सहभागी हुनको लागि तथा लगानी गर्न आवश्यक वातावरण सृजना गर्ने कार्य सरकारी निकायबाट गरिने छ । गाउँपालिकामा शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने, सामाजिक सुरक्षा प्रदान गर्ने, आर्थिक सामाजिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने कार्य सरकारी क्षेत्रबाट भूमिका खेल्नेछ । यस गाउँपालिकाले संघ, प्रदेश, निजी क्षेत्र, सहकारी, सामाजिक क्षेत्र, गैसस लगायत सबै संग समन्वय कायम गरी कार्य गरिनेछ ।

निजी क्षेत्र

गाउँपालिकाको आर्थिक सामाजिक क्षेत्रको विकास गर्नको लागि निजी क्षेत्रको भूमिका उल्लेखनीय रहने छ । गाउँपालिकाले विकासका पूर्वाधार निर्माण गरेका क्षेत्रमा आवास निर्माण, उद्योग, व्यापार व्यवसाय, सेवा सञ्चालन र अन्य उद्यम सञ्चालन गर्ने छ । नयाँ प्रविधिको प्रयोग, नयाँ सोचको आधारमा सामाजिक, आर्थिक विकास गर्नको लागि निजी क्षेत्रको भूमिका रहने छ ।

सहकारी क्षेत्र

सरकारले लिएका तीन खम्बे आर्थिक नीति अनुसार सहकारी क्षेत्र पनि एउटा महत्वपूर्ण क्षेत्र हो । सरकारी क्षेत्र पुग्न नसकेका र निजी क्षेत्रले लगानी गर्न नचाहेका क्षेत्रमा सहकारी क्षेत्रको भूमिका रहनेछ । यस गाउँपालिकाका प्रत्येक वस्तीमा सहकारीको उपस्थिति रहनेछ । समुदायमा छरिएर रहेको पूजी संकलन गर्ने र निजी क्षेत्रको लागि आवश्यक पर्ने पूजी परिचालन सहकारीबाट हुनेछ । यस्तै गरी कृषकहरुले उत्पादन गरेको कृषि उपज संकलन गरी बजार क्षेत्रमा लैजाने र मल विउ, उन्नत जातका पशुपन्छी उपलब्ध गराउने कार्य गरी गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धि हासिल गर्न सहकारीको भूमिका रहनेछ ।

गैर सरकारी संस्था तथा अन्य सामुदायिक क्षेत्र

गाउँपालिकाले तोकेको क्षेत्रमा र गाउँपालिका, निजी क्षेत्र पुग्न नसकेको क्षेत्रमा गैरसरकारी तथा सामाजिक क्षेत्रको भूमिका रहनेछ । गरीबी न्यूनीकरण गर्न, दलित तथा अति गरीबहरुको स्थितिको सुधार गर्न, सामाजिक परिचालन गर्न, जनचेतना जगाउँन, जनताको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, स्थानीय साधन, स्रोत र सीपको परिचालन गर्न गैर सरकारी संस्था तथा अन्य सामुदायिक क्षेत्रको भूमिका रहनेछ ।

२.४ समष्टिगत आर्थिक लक्ष्य र खाका

२.४.१ आर्थिक वृद्धिदर

यस आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजनामा समग्ररूपमा आर्थिक विकास गरी गाउँपालिकावासीहरूको जीवनस्तरमा व्यापक सुधार गरी सुखी खुसी र समृद्धी प्राप्त गर्ने दीर्घकालिन सोच राखिएको छ। यस अवधिमा गाउँपालिकामा कुनै पनि परिवार अति गरीब र गरीबबाट मुक्त गराउने महान लक्ष्य र उद्देश्य लिएको छ। यस अवस्थामा यस प्रथम आवधिक योजनामा आर्थिक वृद्धि दर, लगानी, रोजगारी आदिमा व्यापक वृद्धि गर्नु पर्ने हुन्छ।

गाउँपालिकामा रहेको गरीबीको समस्यालाई न्यूनीकरण गर्दै लागि जनताको जीवनस्तर सुधार गर्नुपर्ने भएको छ। गाउँपालिकाको अधिकांश कृषि क्षेत्रमा परनिर्भर रहेकोमा कृषि क्षेत्रको हालको ६५ प्रतिशतबाट घटाई ४५ प्रतिशतमा कायम गर्ने र उद्योग तथा सेवा क्षेत्रमा वृद्धि गरी ५५ प्रतिशत २०८० सालसम्म पुर्‍याउने लक्ष्य लिइनेछ। गरीबीको रेखामुनी रहेका २५ प्रतिशत जनताको आर्थिक स्थिति सुधार गरी २०८० साल सम्म ७ प्रतिशतमा झर्नेको लागि प्रतिवर्ष १० प्रतिशतले कुलग्राहस्थ उत्पादन वृद्धि गर्नु पर्ने हुन्छ। यसको लागि कृषि क्षेत्रको पहाल प्रति व्यक्ति कुलग्राहस्थ उत्पादन रु १,००,३६९।६० रहेकोमा योजना अवधिको अन्त्य सम्ममा रु २००७३९। हुने लक्ष्य तय गरिएको छ। यसको लागि गाउँपालिकाको लागि चुनौतिको विषय पनि हुन आउछ। यी लक्ष्य पुरा गर्नको लागि गाउँपालिकाले उच्चमी विकासमा जोड दिइने छ। मानव विकास तथा पूर्वाधार क्षेत्रको विकास गर्नमा व्यापक लगानी गरी सुधार गरिने छ।

यस गाउँपालिकाको समग्र समष्टिगत आर्थिक सूचक स्थितिको लागि केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागबाट प्रकाशित विवरणको आधारमा आ.व. ०५७०५८को स्थिर मूल्यलाई आधार मानी उल्लेख गरिएको छ। आ.व. ०७४।०७५ मा आर्थिक वृद्धि दर ५.८९ प्रतिशतका दरले भएकोमा ०७५।०७६ मा आधार मूल्यमा ६.८१ प्रतिशतले वृद्धि हुने देखिन्छ।

समग्र औद्योगिक क्षेत्रलाई प्राथमिक क्षेत्र (Primary), द्वितीय (Secondary Sector) र सेवा क्षेत्र (Tertiary Sector) गरी तीन समुहमा विभाजन गरिएको छ। चालु आवमा कृषि, वन, मत्स्य र खानी तथा उत्खनन् प्राथमिक क्षेत्रको योगदान २७.५९ प्रतिशत (Primary sector) रहेको छ जुन आ.व.०७४।०७५ को तुलनामा कुल मूल्य अभिवृद्धि वृद्धिदर स्थिर मूल्यमा ५.१० प्रतिशत हुन आउछ। योजना अवधिमा यस क्षेत्रको वार्षिक वृद्धि दर स्थिरमूल्यमा ९ प्रतिशतका दरले वृद्धि गर्ने लक्ष्य तय गरिएको छ। द्वितीय क्षेत्र अन्तर्गत निर्माण, उद्योग, विद्युत, ग्यास तथा पानी क्षेत्र पर्दछ। आ.व. ०७४।०७५ को तुलनामा चालु आवमा यसको योगदान १४.६० प्रतिशत रहेको अनुमान गर्न सकिन्छ। कुल मूल्य अभिवृद्धि वृद्धिदर स्थिर मूल्यमा ८.१० प्रतिशत हुन आउछ। यस क्षेत्रको वार्षिक वृद्धि दर १५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ। यसै अनुसार सेवा क्षेत्र अन्तर्गत थोक तथा खुद्रा व्यापार होटल तथा रेष्टुरेन्ट, यातायात संचार तथा भण्डारण वित्तिय मध्येस्थता, स्टेट तथा व्यवसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन, रक्षा, स्वास्थ्य र अन्य व्यक्तिगत सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा पर्दछन्। चालु आ.व.मा यस क्षेत्रको योगदान ५७.८१ प्रतिशत रहेकोछ यसको कुल मूल्य अभिवृद्धि वृद्धिदर स्थिर मूल्यमा ७.२९ प्रतिशत हुन आउछ। यस क्षेत्रको योजना अवधिमा वार्षिक वृद्धिदर २५ प्रतिशतका दरले वृद्धि गर्ने लक्ष्य राखिएको छ।

औद्योगिक वर्गीकरण अनुसार कुल मूल्य अभिवृद्धिको दृष्टिकोणले हेर्दा चालु आ.व. ०७५।०७६ को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रले २६.९८ प्रतिशत तथा गैर कृषि क्षेत्रले ७३.०२ प्रतिशत योगदान रहेको अनुमान गरिएको छ।

यस गाउँपालिकाको समष्टिगत आर्थिक वृद्धि हाल आ.व. २०७५।०७६ को प्रमुख आर्थिक सूचकहरूको आधारमा योजना अवधि ०८०।०८१ सम्ममा समष्टिगत लक्ष्य निम्न अनुसार वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

आ.व. २०७५।०७६ को यर्थाथ अवस्था र योजना अवधि आ.व. २०८०।८१ सम्मका लक्षित केहि प्रमुख आर्थिक सूचकहरु :

तालिका नं. ४ प्रमुख आर्थिक सूचकहरु

क्र.सं.	विवरण	२०७४।०७५ स्थिर मुल्यमा	२०७५।०७६ स्थिर मुल्यमा	२०८०।०८१को प्रक्षेपित लक्ष्य	२०८७ को प्रक्षेपित लक्ष्य	२१०० को प्रक्षेपित लक्ष्य
१.	कुल ग्राहस्थ उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा प्रतिशत	५.८९	६.८१ प्रतिशत	१०	११	१२
२	चालुमुल्य अनुसार कुल उत्पादन (Gross Output) आधारभूत मूल्यमा रु हजारमा	३,५९,४८,२५	४०९,८८००	८१९७६००	१६३९५२००	२४५९२८००
३.	चालुमुल्य अनुसार कुल मध्यवर्ती उपयोग (Intermediate Consumption) आधारभूत मूल्यमा (रु हजारमा)	१२६९९०७	१४८२८६८	२५९५०१८	५१९००३६	७७८५०५४
४	चालु मुल्य अनुसार कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP) आधारभूत मूल्यमा रु हजारमा	२,२२,२५,१३	२५०६१३७	५०१२२७३	१००२४५४६	१५०३६८१९
५	चालु मुल्य अनुसार कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP) उपभोक्ताको मुल्यमा रु हजारमा	२,५६,९६,०४	२९६०३८७	५९२०७७४	११८४१५४८	१७७६२३२२
६	चालु मुल्यमा कुल स्थिर पूजी निर्माण (Gross Fixed Capital Formation) रु हजारमा (कुल ग्राहस्थ उत्पादनको ३४.११ प्रतिशत)	८७,६३,८६	१०९३३९०	२०३६७४६	४०७३४९२	६०५८७२८
७	चालु मुल्यमा अन्तिम उपभोग खर्च(Final Consumption) रु हजारमा (कुल ग्राहस्थ उत्पादनको ८४.९७ प्रतिशत)	२१८३३१२	२३५४२४०	४११९९२०	८२३९८४०	१०२९९८००
८	विप्रेषण रु हजारमा	६२,३१,१६	७७६७२२.३	८५४३९४.६	१७०८७८१।२	९०००००
९	प्रति व्यक्ति कुल ग्राहस्थ उत्पादन रु	१,०३,३३५ । १,००४ USA डलर	१००३६९.६ १०३४	२००७३९.२ २०६८	४०१४७८।४ ४१३६	७००,००० ६०८६

आर्थिक वृद्धिको लागि कृषि तथा वन क्षेत्र, उद्योग, निर्माण, व्यापार, होटल, रेष्टुरेन्ट, शिक्षा, स्वास्थ्य, सूचना तथा प्रविधि आदि क्षेत्रहरुले गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रमा व्यापक सकारात्मक परिवर्तन भई समृद्धि प्राप्त गर्न सकिन्छ । यसै अनुसार यी क्षेत्रहरुमा योजना अवधिमा लगानी बढाईने छ । प्रथम पञ्च वर्षीय आवधिक योजनामा प्रतिवर्ष १० प्रतिशतका दरले आर्थिक वृद्धि गर्ने लक्ष्य लिएको छ । यसमा आवधिक विकास योजना अवधि, मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन कुल ग्राहस्थ उत्पादन र कुल मुल्य अभिवृद्धि प्रतिशत चालु आ.व. २०७५।०७६ र लक्षित अवधि २०८०।०८१ को अवस्था सम्बन्धी विवरण तालिका नं ५ मा उल्लेख गरिएको छ । गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको लागि कृषि क्षेत्रबाट फड्कोमारी उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको योगदान उल्लेख्यरूपमा बढाउनु आवश्यक छ र सो अनुसार पनि लक्ष्य तय गरिएको छ । योजना अवधिमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रबाट हुने आर्थिक वृद्धि सम्बन्धी विस्तृत रूपमा तालिका नं ५, ६ र ७ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं ५ : आर्थिक वृद्धिका क्षेत्रहरु

क सं	विवरण	कुल ग्राहस्थ उत्पादन आ.व. ०७५।०७६	०७५।०७६मा कुल मुल्य अभिवृद्धि वार्षिक वृद्धि दर	०८०।०८१ मा कुल मुल्य अभिवृद्धि वार्षिक वृद्धि दर प्रतिशतमा	२१०० मा कुल मुल्य अभिवृद्धि वार्षिक वृद्धि दर प्रतिशतमा
१.	कृषि तथा वनक्षेत्र प्रतिशत				९
१.१	कृषि तथा वन क्षेत्र अन्तरगत	२६.५०	५.०२ प्रतिशत	७	
१.१.१	धान	२०.७५ %	८.८९ %	५	७
१.१.२	तरकारी	९.६९ %	५.४९ %	१५	२५
१.१.३	गहु	७.१४ %	४.५० %	५	७
१.१.४	मकै	६.८८ %	३.४८४ %	५	७
१.१.५	आलु	४.६६ %	४.३० %	२०	३०
१.१.६	दलहन	४.६१ %	-१.६८ %	४	५
१.२.	मत्स्यपालन	०.४८ %	५.६० %	२०	३०
२	उद्योग				
२.१.	खानी तथा उत्खनन्	०.६० %	९.४७ %	१२	२०
२.२	उद्योग	५.५९ %	५.७८ %	१०	२५
२.३.	विद्युत, ग्यास, तथा पानी	१.२५ %	१२.४० %	१५	१५
२.४.	निर्माण	७.७७ %	८.९४ %	२५	३५
३	सेवा				
३.१	थोक तथा खुद्रा व्यापार	१४.३७ %	१०.८९ %	३०	३५
३.२	होटल तथा रेष्टुरेन्ट	२.०५ %	८.३३ %	३०	४०
३.३	यातायात संचार तथा भण्डारण	७.२३ %	५.९० %	१५	३०
३.४	वित्तिय मध्यस्थता	६.३२ %	६.१८ %	२०	३०
३.५	रियल स्टेट तथा व्यावसायिक सेवा	११.५३ %	६.१२ %	१५	२५
३.६	सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	२.७१ %	५.५६ %	१०	१२
३.७	शिक्षा	७.०६ %	५.१७ %	१५	१५
३.८	स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	१.७५ %	६.६९ %	१५	१५
३.९	अन्य सामुदायिक ,सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	४.७८ %	६.०३ %	२०	२०

तालिका नं ६ कुल ग्राहस्थ उत्पादन तथा क्षेत्रगत मुल्य अभिवृद्धि लक्ष्य सम्बन्धी विवरण

कुल ग्राहस्थ उत्पादन तथा क्षेत्रगत मुल्य अभिवृद्धिको लक्ष्य (२०७५।७६ को स्थिर मुल्यमा) प्रतिशतमा								
क.सं.	क्षेत्र	आधार वर्ष २०७५।७६ रु हजारमा	औषत वृद्धि दर	आ.व २०७६। ७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व.२०८० ०१।८१
१.	कृषि	९६९९९०	५.१	५.१	६.३	७	७	७
१.१	कृषि तथा वन	९६९९९०	५.१	५.१	६	६.३	६.५	७
१.२	मत्स्यपालन		५.०६	७	९	१२	१५	२०
२.	गैर कृषि	२६२४८३५	११	१२	१३	१३	१४	१५
२.१	उद्योग	५४६७३४	८.१०	८.५	८.५	९	९.५	१०
२.१.१	खानी तथा उत्खनन्	२१७३६	९.४७	९.५	१०	१०	११	१२
२.१.२	उत्पादनमूलक उद्योग	२०१०३०	५.७८	६	७	८	९	१०

२.१.३	विद्युत, ग्यास तथा पानी	४४८१२	१२.८०	१३	१३.५	१४	१४.५	१५
२.१.४	निर्माण	२७९१५६	८.९४	१२	१८	२२	२४	२५
२.२	सेवा	२०७८१०१	७.९	१२	१८	२२	२४	२५
२.२.१	थोक तथा खूद्रा व्यापार	५१६६१३	१०.८९	१४	२०	२५	२८	३०
२.२.२	होटल तथा रेस्टोरेंट	७३७७०	८.३३	१०	१५	२५	२८	३०
२.२.३	यातायात, भण्डारण र संचार	२५९९३३	५.९०	६	१०	१३	१४	१५
२.२.४	वित्तिय मध्यस्थता	२२७१९३	६.१८	७	१०	१५	१८	२०
२.२.५	घर जग्गा बहाल तथा व्यापारिक क्रियाकलाप	४१४६२४	६.१८	७	१०	१३	१४	१५
२.२.६	सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	९७४४४	५.५६	६	७	८	९	१०
२.२.७	शिक्षा	२५३७८०	५.१७	६	८	१२	१४	१५
२.२.८	स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	६२८१४	६.६९	७	१०	१३	१४	१५
२.२.९	अन्य सामूदायिक सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाका कृयाकलाप	१७१९४२	६.०३	७	१०	१५	१८	२०
	कुल ग्राहस्थ उत्पादन (उत्पादकको मुल्यमा)	३५९४८२५	६.८१	७	८	९	१०	१०.१

तालिका नं ७, कूल गार्हस्थ उत्पादनमा क्षेत्रगत योगदान (प्रतिशतमा)

क्षेत्रहरु	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व २०७६/७७	आ.व. २०७७/७८	आ.व. २०७८/७९	आ.व. २०७९/८०	आ.व. २०८०/८१
कृषि	२७	२७	२५	२३	२२	२२
कृषि तथा वन	२६.५२	२६	२२	२०	१९	१८
मत्प्यपालन	०.४८	१	३	३	३	४
उद्योग	१५.२	१६	१७	१८	१९	१९
खानी तथा उत्खनन्	०.६०	१	१.५	१.६	२	२
उत्पादनमूलक उद्योग	५.५९	५.५	४.५	४.४	५	६.५
विद्युत, ग्यास तथा पानी	१.२५	१.५	२	२	२	३
निर्माण	७.७७	८	९	१०	१०	१०
सेवा	५७.८	५७	५८	५९	५९	५९
थोक तथा खूद्रा व्यापार	१४.३७	१५	१५	१६	१६	१६
वित्तिय मध्यस्थता	२.०५	३	३	३	३	३
घर जग्गा बहाल तथा व्यापारिक क्रियाकलाप	७.२३	३	४	३	३	३

सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	६.३२	६	६	५	५	५
व्यापार, होटल तथा रेष्टुरेण्ट	११.५३	१२	१२	१४	१४	१४
यातायात, भण्डारण र संचार	२.७१	३	३	३	३	३
शिक्षा	७.०६	८	८	८	८	८
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	१.७५	२	२	२	२	२
अन्य सामुदायिक सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाका कृयाकलाप	४.७८	५	५	५	५	५
जम्मा	१००	१००	१००	१००	१००	१००

(श्रोत : तथ्याङ्क विभागको २०७६/११/१३ गते प्रकाशित प्रेस रिलिज अनुसार नेपालको समष्टिगतबाट आँधीखोला गाउँपालिकाको आर्थिक स्थिति विवरण निकालिएको ।)

माथि उल्लेख गरिएको आर्थिक स्थिति प्राप्त गर्न ज्यादै चुनौति रहेको छ । यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७४/०७५ को विनियोजित रकम रु ५७३४६२३/ र खर्च रु ५६५९७९५/ रहेको छ । यस्तो अवस्थामा यस गाउँपालिकाले आर्थिक वृद्धिदरमा सुधार गर्न स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्रोतहरूको व्यापक परिचालन गर्नुपर्ने तड्कारो आवश्यकता छ । त्यसकालागि स्थानीय मानिसहरूको आयआर्जनका आधारहरूलाई फराकिलो बनाउदै लैजाने सोच रहेको छ । जिविकोपार्जनको आधारहरूलाई सबल बनाएर मात्र स्थानीय कर प्रणालीलाई व्यवस्थित एवं दिगो बनाउन सकिन्छ । कर प्रणालीका आधारहरूलाई सबल नबनाइ कर उठाउदा यो दिगो तथा भरपर्दो हुदैन । दिगो आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न कर प्रणाली व्यवस्थित गर्न अपरिहार्य छ । यद्यपि मानिसको जीवनस्तर उकास्ने प्रकृतिका उत्पादन मूलक कार्यक्रमका लागि गाउँपालिकाको अहम भूमिकाको आवश्यकतालाई मध्यनजर गर्नु पर्दछ । विप्रेषण, निजी, सहकारी एवम् सामुदायिक क्षेत्रको लगानी, सार्वजनिक क्षेत्र, तथा अन्य क्षेत्रको लगानीको आधारमा गाउँपालिकाको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्न सकिन्छ ।

२.४.२ लगानीको आवश्यकता र स्रोत

यस गाउँपालिकाको अर्थतन्त्र उत्पादनमुखी नभएर आयतमुखी अवस्थामा रहेको छ । आयतमुखी अर्थतन्त्रको अवस्थालाई उत्पादनमुखी अवस्थामा रुपान्तरण गर्नु नै यस गाउँपालिकाको मुख्य चुनौती मानिएको छ । त्यसका लागि वैदेशिक रोजगारबाट प्राप्त विप्रेषणलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा लगानी गर्ने, ग्रामीण क्षेत्रमा विभिन्न क्षेत्रमा छरिएर रहेको पूँजिलाई व्यवस्थित गर्दै उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गर्ने, विशेषगरी यस क्षेत्रमा वनपैदवारमा आधारित साना तथा मझौला उद्योग सञ्चालन गर्न पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न कृषि तथा पशुपालन व्यवसायको विस्तार गर्न लगानीको आवश्यकता रहेको छ । यीनै पक्षहरूलाई मध्यनजर गर्दै गाउँपालिकाले आफ्ना भावि कार्यक्रमहरूलाई अगाडि बढाउने लक्ष्य लिएको छ ।

यस गाउँपालिकामा आर्थिक तथा सामाजिक विकास गर्नको लागि सुशासन कायम गरी योजना तथा आयोजनाहरू तैकिएको लागत र समयमा सम्पन्न गर्ने वातावरण श्रृजना गरिनेछ । गाउँपालिकामा निजी क्षेत्र, संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिकाबाट लगानी गरी पुँजीको उत्पादकत्वमा वृद्धि भएको हुनेछ । पुँजीको उत्पादकत्व बढाउनका लागि कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रमा नयाँ सिप र प्रविधिको प्रयोग गरी उत्पादन र उत्पादकत्व बढाईने छ । कृषि, पर्यटन, उद्योग, शिक्षा, स्वास्थ्य, पूर्वाधार आदि क्षेत्रमा लगानी बढाई पुँजी निर्माण गरिनेछ । यस गाउँपालिका मा विभिन्न किसिमका प्राकृतिक स्रोतहरू रहेका छन् । विशेषगरी वन पैदवार यस क्षेत्र कै महत्वपूर्ण स्रोत हो । यहा विभिन्न किसिमका जडीवुटी थाजन्य वनस्पती पाइनुको साथै महत्वपूर्ण निर्माण सामग्रीको प्रयोगबाट तयार गरिने काष्ठ तथा गैर काष्ठ उद्योग पनि सञ्चालन गर्न सकिने सम्भावना रहेको छ । त्यसका लागि ठूलो लगानीको आवश्यकता र विभिन्न स्रोतहरूको परिचालनको आवश्यकता रहन्छ । यहाँ का महत्वपूर्ण आयका स्रोतहरू जनशक्ति, वनस्पती, पर्यटन व्यवसाय, कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय, विप्रेषण आदि हुन् । स्थानीय स्तरमा उपलब्ध स्रोत तथा साधनको व्यवस्थित परिचालनबाट तिव्र आर्थिक वृद्धि गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्रलाई दिगो एवं आत्मनिर्भर बनाउने प्रयास गरिनेछ । यस प्रथम आवधिक योजनामा रु ६ अरब ८० करोड रुपैया विभिन्न क्षेत्रमा लगानी गरिने छ । यो रकम सार्वजनिक क्षेत्र, निजी क्षेत्र, सामुदायिक क्षेत्रबाट लगानी गरिनेछ । योजना अवधिमा लगानी बढाउनको लागि नीजिक्षेत्रलाई प्रत्साहन दिने नीति लिईने छ । यसै अनुसार सहकारी क्षेत्रको विकास गरी लगानीको लागि श्रोत व्यवस्था गर्न प्रयास गरिने छ । लगानीको आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न, लगानी मैत्री वातावरण सिर्जना गर्न गाउँपालिकाले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने छ ।

यस गाउँपालिकाको लगानी गर्ने क्षेत्र र लगानी गरिने रकमको विस्तृत विवरण तालिका नं ८ मा दिएको छ ।

तालिका नं ८ क्षेत्रगत कूल लगानी (२०७५।७६ को स्थिर मुल्यमा)

रु लाखमा

क्र.सं.	क्षेत्र	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	जम्मा
१.	कृषि	७७०	१०४८	१४७१	१११४	१०९८	५५००
१.१	कृषि तथा वन	७६५	१०४३	१४६१	११०४	१०८८	५४६०
१.२	मत्स्यपालन	५	५	१०	१०	१०	४०
२.	गैर कृषि	६७३०	१२४४४	१८७६४	१२३०६	१२२५५	६२५००
२.१	उद्योग	४५६३	८७०२	१२९२७	८८२०	८८१५	४३८२५
२.१.१	खानी तथा उत्खनन्	५	५	५	५	३०	५०
२.१.२	उत्पादनमूलक उद्योग	३५७	२९७	३२१	४१५	३८५	१७७५
२.१.३	विद्युत, ग्यास तथा पानी	१३९	२७७	४१६	२७७	२७७	१३८५
२.१.४	निर्माण	४०६२	८१२३	१२१८५	८१२३	८१२३	४०६१५
२.२	सेवा	२१६७	३७४२	५८३७	३४८६	३४४०	१८६७५
२.२.१	थोक तथा खुद्रा व्यापार	११६	२३२।८	३४९	२३२।८	२३२।८	११६४
२.२.२	होटल तथा रेष्टुरेण्ट	२४१	३७७।२	५४८	३५६।२	३२६।२	१८५३
२.२.३	यातायात, भण्डारण र संचार	७३	१४६	२१९	१४६	१४६	७३०
२.२.४	वित्तिय मध्यस्थता	५०	५०	६५	६७	५६	२८८
२.२.५	घर जग्गा बहाल तथा व्यापारिक क्रियाकलाप	३६४	७२८	१०९२	७२८	७२८	३६४०
२.२.६	सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	४१५	३९२	८४०	१४०	१३५	१९२२
२.२.७	शिक्षा	३२४	६४७	९७१	६४७	६४७	३२३६
२.२.८	स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य जम्मा	५३२	१०६५	१५९७	१०६५	१०६५	५३२४
२.२.९	अन्य सामूदायिक सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाका कृयाकलाप जम्मा	५२	१०४	१५६	१०४	१०४	५१८
	कूल लगानी	७५००	१३४९२	२०२३५	१३४२०	१३३५३	६८०००

२.४.३ सार्वजनिक स्रोत व्यवस्था

सार्वजनिक स्रोतको उचित व्यवस्थापन आजको आवश्यकता हो । घरपरिवार, निजी, सहकारी तथा सामुदायिक क्षेत्रहरुको लगानी आकर्षित गरी सार्वजनिक स्रोत व्यवस्थापन गर्न सकिन्छ । आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य तथा दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न सार्वजनिक स्रोत परिचालनको महत्वपूर्ण भूमिका छ । सार्वजनिक क्षेत्र अन्तर्गत विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था, नागरिक समाज र सामुदायिक क्षेत्र, सहकारी क्षेत्र तथा निजी क्षेत्र यहाका सार्वजनिक स्रोत व्यवस्थापका प्रमुख क्षेत्रहरु हुन् । सार्वजनिक स्रोतहरु मध्ये गाउँपालिकाबाट आन्तरिक श्रोतबाट १४ करोड ९९ लाख १५ हजार, गाउँपालिकाको लागि बाह्य श्रोत प्रदेश तथा संघबाट अनुदान तथा राजस्व बाडफाड बाट रु ३ अरब ६४ करोड ७० लाख ४६ हजार गरी जम्मा रु ३ अरब ७३ करोड ६३ लाख ९१ हजार गाउँपालिकाबाट, गैर सरकारी संस्थाबाट रु १ करोड ८० लाख, नागरिक समाज, सामुदायिक क्षेत्र, सहकारी क्षेत्र तथा निजी क्षेत्रबाट रु १ अरब परिचालन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ । यसै अनुसार यस गाउँपालिकाको आवधिक योजनाका आयोजना तथा कार्यक्रम संघ बाट सिधै सञ्चालन गर्ने गरी १ अरब ५० करोड र प्रदेशबाट सिधै योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी ९२ करोड ४९ लाख ३६ हजार लगानी गर्ने गरी जम्मा रु ७ अरब ३९ लाख २३ हजार रकम को श्रोत व्यवस्थापन हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । यस गाउँपालिकाको सार्वजनिक श्रोत र लगानी गर्ने क्षेत्रको विस्तृत विवरण अर्को अध्यायमा उल्लेख गरिएको छ ।

२.४.४ अन्तर सरकारी वित्त

यस गाउँपालिकाको अधिकांश श्रोत अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन अन्तर्गत संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व तथा अनुदान को रकममा भरपर्नु पर्ने स्थिति रहेको छ । योजना आवधिको ५ वर्षको लागि संघीय बिभाज्य कोष बाट प्राप्त बाँडफाँड रु ६९,३६,८०,०००, प्रदेश बिभाज्यकोष बाट प्राप्त बाँडफाँड रु २६७२५०००, समानीकरण अनुदान (संघ) बाट रु १०१२९०६०००, समानीकरण अनुदान (प्रदेश) बाट रु १७,३९,४४,०००, सशर्त अनुदानबाट रु १,६६,००,७२,०००, विशेष अनुदानबाट रु २,६८,४०,००० प्रदेश सञ्चित कोषबाट बाँडफाँड रु ५,३६,८०,००० गरी जम्मा रु ३,६४,७०,४६,००० प्राप्त हुने गरी प्रक्षेपण गरिएको छ । अन्तर सरकारी वित्तबाट प्राप्त हुने श्रोत तालिका ९ मा उल्लेख गरिएकोछ ।

तालिका नं. ९ अन्तर सरकारी वित्त

बाह्यस्रोतको विश्लेषण र प्रक्षेपण (रु हजारमा)							
शिर्षक	आ.व. २०७५।७६	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	जम्मा
संघीय बिभाज्य कोष बाट प्राप्त बाँडफाँड	४५२६८	६३३७५	८८७२५	१२४२१५	१७३९०२	२४३४६२	६९३६८०
प्रदेश बिभाज्य कोष बाट प्राप्त बाँडफाँड	१७४४	२४४२	३४१८	४७८६	६७००	९३८०	२६७२५
समानीकरण अनुदान (संघ)	६६१००	९२५४०	१२९५५६	१८१३७८	२५३९३०	३५५५०२	१०१२९०६
समानीकरण अनुदान (प्रदेश)	११२९९	१५८१९	२२१४६	३१००४	४३४०६	६०७६९	१७३१४४
सशर्त अनुदान	१८५९००	२२३०८०	२६७६९६	३२१२३५	३८५४८२	४६२५७९	१६६००७२
विशेष अनुदान	०	०	५०००	६०००	७२००	८६४०	२६८४०
प्रदेश सञ्चित कोषबाट बाँडफाँड	०	०	१००००	१२०००	१४४००	१७२८०	५३६८०
कुल बाँडफाँड	३१०३११	३९७२५५	५२६५४२	६८०६१९	८८५०२०	११५७६११	३६४७०४६
बैदेशिक सहायता	०	०	०	०	०	०	०
आन्तरिक ऋण							

अन्य स्थानीय तहवाट प्राप्त अनुदान	०	०	०	०	०	०	०
व्यक्ति संघसंस्था वाट प्राप्त अनुदान	०	०	०	०	०	०	०
कुल सहायता र अनुदान	०						
कुल बाह्य स्रोत अनुमान	३१०३११	३९७२५५४	५२६५४१५६	६८०६१८१८	८८५०२०	११५७६११	३६४७०४६

यस आवधिक योजनाको अवधिमा आन्तरिक स्रोत, बाह्य स्रोत, निजी क्षेत्र, गसस आदिवाट प्राप्त हुने रकम जम्मा रु ७ अरब ३९ लाख २३ हजार रकम आम्दानी हुने प्रक्षेपण गरिएकोछ । विस्तृतरूपमा तलको तालिका नं १० मा दिएकोछ ।

तालिका नं.१० कुल स्रोतको विवरण

आवधिक योजना अवधिमा २०७६।७७ देखि २०८०।८१ सम्म परिचालन हुने संभाव्य कुल स्रोतको अनुमान तालिका : कुल स्रोतको प्रक्षेपण (रु ,००० मा)						
स्रोतको विवरण	आ.व. २०७६।७७	आ.व. ०७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	५ वर्षको जम्मा
(क) कुल संकलन	४०९२६२	५४०९४९	६९७९०८	९०५७६६	११८२५०७	३७३६३९१
आन्तरिक	१२००६	१४४०७	१७२८९	२०७४७	२४८९६	८९३४५
बाह्य	३९७२५५	५२६५४२	६८०६१९	८८५०२०	११५७६११	३६४७०४६
(ख) प्रशासनीक र अन्य दायित्व	४३२३०	४७५५३	५२३०८	५७५३९	६३२९३	२६३९२३
(ग) (क-ख) लगानी योग्य अनुमान	३६६०३२	४९३३९६	६४५६००	८४८२२७	१११९२१४	३४७२४६८
(घ) लगानी आवश्यक अनुमान	१०७२०३२	११९९३९६	१३५१६००	१५५४२२७	१८१२६१८	६९८९८७२
(ङ) (घ-ग) बचत/न्युन	७०६०००	७०६०००	७०६०००	७०६०००	६९३४०४	३५१७४०४
अन्य स्रोतवाट पूर्ति निजी क्षेत्रवाट अनुमान	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	१००००००
अन्य स्रोतवाट पूर्ति गैससवाट	६०००	६०००	६०००	६०००	६०००	१८०००
संघवाट सिधै योजना सञ्चालन गरि लगानी हुने रकम	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	१५०००००
प्रदेशवाट सिधै योजना सञ्चालन गरि लगानी हुने रकम	२००,०००	२००,०००	२००,०००	२००,०००	१८७,४०४	९२४९३६

२.४.५ स्रोत साधनको बाँडफाँड तथा परिचालनका आधारहरू

यस गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजनाको लागि जम्मा रु ७ अरब ३९ लाख २३ हजार रकम आम्दानी हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । यो स्रोत गाउँपालिकाका जनताको आर्थिक, सामाजिक क्षेत्रको विकास तथा पूर्वाधार निर्माणको लागि लगानी गरिनेछ । प्राप्त स्रोत तथा साधनहरूको बाँडफाँड तथा परिचालन गर्दा देहायका आधारहरू लिएको छ ।

- दिगो विकास लक्ष्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने किसिमका क्षेत्रमा साधन विनियोजन गर्न जोड दिने ।
- स्थानीय स्तरका स्रोत तथा साधनको बढि प्रयोग तथा उपयोग गर्ने र स्थानीय स्तरमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने क्षेत्रमा बजेट बाँडफाँड तथा परिचालन गर्न जोड दिने ।
- कृषि तथा वन, उत्पादनमूलक क्षेत्र, स्थानीय स्तरमा निर्माण गर्न सकिने साना तथा घरेलु उद्योग, ग्रामिण तथा सामाजिक विकासमा सहकारी तथा सामुदायिक क्षेत्रको स्रोत साधनलाई परिचालन गर्ने ।
- निजी क्षेत्रको अभिवृद्धि, रोजगारी सिर्जना, पर्यटन पर्वद्धन, स्थानीय वस्तुहरूको उत्पादन वृद्धि गर्ने क्षेत्रमा लगानी बढाउने ।
- स्थानीय मानव पूँजी निर्माण र त्यसको अधिकतम उपयोगले उत्पादकत्वमा वृद्धि तथा उच्च आयको आधार निर्माण हुने हुनाले यस क्षेत्रमा लगानी गर्न निजी क्षेत्र, सामुदायिक संघ संस्था संग समन्वय गरी लगानी गरिने छ ।
- छिटो प्रतिफल दिने तथा आर्थिक प्रतिफल बढि भएका क्षेत्रमा साधन विनियोजनको गर्न जोड दिने ।
- गाउँपालिकाले प्राथमिकता दिएका क्षेत्रहरूका पूर्वाधार निर्माण गर्न लगानी गर्न प्राथमिकता दिने ।
- व्यवसायिक कृषि अवलम्बनगर्ने, वन र कृषिमा आधारित साना तथा घरेलु उद्योगका विकास गर्ने क्षेत्रमा लगानीको व्यवस्थापन गर्ने ।
- अति गरीब, गरीब, दलित जनजाती, एकल महिला, अपाङ्ग, विपदमा परेर बेसाहारा भएका समुदायको उत्थान तथा आर्थिक उपार्जन र क्षमता अभिवृद्धि गर्नको लागि लगानी गरिने ।
- व्यापार, ग्रामिण पर्यटन, उद्योग, विभिन्न किसिमको उद्यमी विकास गर्नको लागि निजी क्षेत्रलाई परिचालन गरिने ।
- वस्ती तथा बडाहरूमा नयाँ प्रविधि अपनाएर थोरै लगानीमा बढि भन्दा बढि प्रतिफल प्राप्त गर्ने क्षेत्रको पहिचान गर्न र सो को विकासको लागि लगानी गरिने ।
- प्रशासनिक खर्चमा मितव्ययीत अपनाउने , आर्थिक कृयाकलापमा पारदर्शिता गराउने र विकासमा स्थानीय स्तरको बढि भन्दा बढि सहभागिता जुटाउने ।
- आन्तरिक उत्पादनलाई बढाउने र आयतमा कमि ल्याउने क्षेत्रको पहिचान गरी लगानी गर्ने ।
- बजार विस्तार तथा संस्थागत व्यवस्थापनमा लगानी बढाइने ।
- आर्थिक स्थिति सुधार गर्नको लागि निजी क्षेत्रलाई लगानी गर्ने बातावरण श्रृजना गर्न लगानी गरिने
- शिक्षा र स्वास्थ्य क्षेत्रमा व्यापक सुधार गर्नको लागि स्रोत र साधन परिचालन गर्ने ।

परिच्छेद ३

समष्टिगत आर्थिक नीति

३. पृष्ठभूमि

मुलुकले संघिय प्रणाली अवलम्बन गरे पछि बनेका तीन तहका सरकारहरू मध्ये गाउँपालिका स्थानीय सरकारको एक महत्वपूर्ण तह हो । नेपालको संविधान २०७२ को धारा ५७ (४), धारा २१४ (२), धारा २२१ (२) र धारा २२६ (१) अनुसार अनुसूचि ८ र ९ ले प्रदान गरेका अधिकारको प्रयोग गरी विकासको बृहत् दायित्वलाई सम्बोधन गर्न थालनी गरिएको प्रथम आवधिक योजनाका समष्टिगत आर्थिक नीतिहरू तयार गरिएको छ । पालिकाका आर्थिक नीति तथा रणनीतिहरूले पालिकाको आफ्नो क्षेत्र लगायत प्रदेश र संघको आर्थिक समृद्धि र समाजवादको दिशा तर्फ अगाडि बढ्ने खाका प्रस्तुत गर्ने छ । संविधानले निर्दिष्ट गरेको सार्वजनिक निजी र सहाकारी क्षेत्रको साभेदारीमा आधारित सामाजिक न्याँयलाई प्रबर्द्धन गर्ने दिगो फराकिलो र उच्च बृद्धिदर हासिल गर्दै नागरिकका आर्थिक एवं समाजिक विकासका आकांक्षा पूरा गर्ने यी नीतिहरू परिलक्षित हुने छन् ।

३.१ सार्वजनिक वित्त

३.१.१ सर्वजनिक खर्च

३.१.१.१ पृष्ठभूमि

नागरिकका आधारभुत आवश्यकता, अपेक्षा परिपुर्ती र संविधानले प्रत्याभूत गरेका मौलिक हकको कार्यान्वयन गर्दै समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्रको आधार निर्माण गर्न उपलब्ध साधन स्रोतको कुशल र प्रभावकारी परिचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको कुशल र दक्ष व्यवस्थापन अनिवार्य छ । सर्वजनिक खर्चको संरचना र खर्च गर्ने भूमिका र जिम्मेवारी पालिका, संघ, प्रदेश बाँडफाँड गरिएको संघिय प्रणाली अनुरूप संघ र प्रदेशले गर्ने सार्वजनिक स्रोतको विनियोजनको न्याँयोचित र पालिकाले प्राप्त गरेको स्रोतको खर्च गर्दा पारदर्शि, जवाफदेही र नतिजामूलक बनाउनको लागि पालिकाको संस्थागत क्षमता र कर्मचारी एवं पदाधिकारीहरूको दक्षता अनिवार्य छ । संघिय तहमा विगत १० वर्षमा कुल ग्राहस्थ उत्पादनको अनुपातमा सार्वजनिक खर्च १९.८ प्रतिशतबाट ४०.३ पुगेको छ । पालिका तहमा कुल गार्हस्थ उत्पादनको आँकडा व्यवस्थापनको पद्धति विकास हुँदै गरेका अवस्थामा प्राप्त सार्वजनिक खर्चलाई कुशल र प्रभावकारी बनाउदै पुँजीगत खर्च गर्ने क्षमता बृद्धिमा यो योजना केन्द्रित गरिएको छ ।

३.१.१.२. प्रमुख समस्या

पालिका तहमा प्रयाप्त र दक्ष कर्मचारीको अभाव, स्थानीय आयोजनामा काम गर्ने सक्रिय र दक्ष जनशक्ति नहुनु, प्रत्यक्ष लाभग्राहीको जनसहभागिता नहुनु, चालु खर्चको तुलनामा पुँजिगत खर्च अपेक्षित रूपमा बढ्न नसक्नु, साना र टुक्रे आयोजनाहरूमा स्रोतको विनियोजनको बाट अपेक्षित लाभ हासिल नहुनु, आर्थिक अनुशासनको पालनामा कमी हुनु, खर्च गर्ने क्षमता भन्दा बढी बजेटको माग हुनु, निर्धारित समय, लागत, परिमाण र गुणस्तरमा आयोजना सम्पन्न नहुनु सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनमा देखिएका टड्कारा समस्याहरू हुन ।

३.१.१.३ चुनौती र अवसर

- चुनौती : ग्रामिण इलाकामा आर्थिक उपार्जनका अवसरको अभाव, युवा जनशक्तिलाई परम्परागत निर्वाहमुखि कृषि प्रणालीले आकर्षण गर्न नसक्ने, निजी लगानी पुर्ण रूपमा सहर केन्द्रीत हुँदा सार्वजनिक खर्चले मात्र गाउँको आर्थिक र समाजिक विकासमा धेरै चुनौती थपेको छ । स्थानीय नागरिकका चाहना र आधारभुत आवश्यकता, मुलुकको दीर्घकालिन सौँच, दिगो विकास लक्ष्य, संघिय सरकारको पन्ध्रौ योजना, गण्डकी प्रदेशको प्रथम आवधिक विकास योजना आदिका लक्ष्य हासिल हुने गरी सार्वजनिक खर्चको व्यवस्थापन गर्नु निकै चुनौतीपूर्ण छ । सार्वजनिक खर्चको बढ्दो मागलाई कुशलतापूर्वक व्यवस्थापन गर्नु, संघ र प्रदेशबाट हुने विनियोजनकोमा कुशलता र न्याँयोचित ल्याउनु, उच्चतम प्रतिफल हासिल हुने गरी खर्च गर्ने दक्षता बढाउनु र चालु खर्चलाई बन्धित सीमा भित्र राखी पुँजीगत खर्च बढाउनु हाल पालिका तहमा देखिएका खास चुनौतीहरू हुन ।

- अवसर : पालिकाकातहमा निर्वाचित पदाधिकारीको उपस्थिती र क्रियशिलताले लामो समयको जनप्रतिनिधि विहिन अवस्थाको अन्त्य गर्दै प्रत्यक्ष जवाफदेहिताको अवस्था सृजना गरेको छ । सार्वजनिक खर्च गर्ने स्थान र आयोजनाहरु जन प्रतिनिधि र जिम्मेवार कर्मचारी प्रशासनको नजिकमा भएकोले परिणामको अनुभुती गरी आवश्यक सुधार गर्ने अवसर छ । सार्वजनिक खर्च प्रणालीको स्थानीय अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै गाउँसभाले संघिय कानूनसंग नबाझिने गरी नीतिगत, कानुनी र प्रक्रियागत सुधार गर्ने अधिकार विद्यमान छ । संघियतहमा भएका नीतिगत, कानुनी र प्रविधिजन्य सुधारले थप सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनका प्रभावकारीता बढाएको छ भने विकास साभेदारहरुले गर्ने प्रत्यक्ष सहयोगहरु पनि थप अवसरको रुपमा रहेका छन । गाउँबाट शहर बजार तथा विदेशमा रोजगारीको लागि जाने युवाहरुले आर्जन गरेको धनको केही अंश गाउँमा आर्थिक उपार्जनको लागि खर्च गर्ने प्रोत्साहन गर्दा गाउँको अर्थतन्त्र चलायमान हुने अवसर छ ।

३.१.१.४ दीर्घकालिन सोंच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

● दीर्घकालिन सोंच:

“समृद्ध र समुन्नत आँधीखोला गाउँपालिका निर्माणको लागि सार्वजनिक खर्चको कुशल र नतिजामूलक व्यवस्थापन”

● लक्ष्य:

सार्वजनिक खर्चको कुशल, न्यायोचित र नतिजामूलक व्यवस्थापन गरी आँधीखोलाको अर्थतन्त्रलाई सबल र समृद्ध बनाउने ।

● उद्देश्य:

सार्वजनिक खर्चको कुशल विनियोजनको, कार्यान्वयन र अनुशासित वित्तिय व्यवस्थापनबाट समावेशी र उच्च आर्थिक बृद्धि हासिल गर्ने ।

● रणनीति तथा कार्यनीति:

रणनीति	कार्यनीति:
१. पालिकाको सार्वजनिक खर्च प्रणालीलाई दरिलो, दक्ष, पारदर्शी, जवाफदेही र नतिजामूलक बनाउने ।	१. वित्तिय उत्तरदायित्वलाई प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि संघिय र प्रदेशबाट बनेका कानुन एवं कार्यविधिहरुलाई कार्यान्वयन गर्ने । २. पालिका, प्रदेश र संघका आवधिक विकास योजना तथा बार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम बीच तादम्यता कायम गर्न र प्राथमिकीकरणमा परेका आयोजनाहरुकोलागि स्रोत सुनिश्चित गर्दै सार्वजनिक खर्चलाई नतिजामुखि बनाउन मध्यकालिन वित्तिय र बजेट खाकाको साथै मध्यकालिन खर्च प्रणालीलाई समेत संस्थागत गरिने छ । ३. आर्थिक वर्षको सुरुवात देखिनै पुँजीगत खर्च गर्न प्रोत्साहन गरिने छ । ४. वित्तिय जोखिम न्युनिकरण गर्न आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई सुदृढ गरिने छ । ५. पालिकाको बजेट, कार्यक्रम/आयोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनसंग सम्बन्धित कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ ।
२. सार्वजनिक खर्चलाई निजी खर्च प्रवद्धन गर्दै आर्थिक र समाजिक पुँजी निर्माणका क्षेत्रमा कुशल र प्रभावकारी परिचालन गर्ने ।	६. गाउँमा पुँजी निर्माणको लागि सार्वजनिक स्रोतलाई निजी लगानी आकर्षण गर्ने गरी परिचालन गरिने छ । ७. गैर बजेटरी खर्चलाई नियन्त्रण गरिने छ । ८. पुँजीगत खर्चको उत्पादनशील क्षमता अभिवृद्धि गर्न चालु खर्चलाई आवद्ध गरिने छ । ९. शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी र सरसफाई, महिनावारी स्वच्छता र सामाजिक सुरक्षा एवं संरक्षण जस्ता सामाजिक विकासको लागि बजेट विनियोजनको गरिने छ । १०. आयोजना सुशासनमा सुधार र संघ र प्रदेशसंग समन्वय गरी क्रमागत आयोजनाहरु निर्धारित समयमानै सम्पन्न गरिने छ । ११. अनुदानलाई उत्पादनशील र पारदर्शीरुपमा प्रदान गर्न संघ र प्रदेश समन्वय गरी एकद्वार प्रणाली मार्फत अनुदान वितरण गर्ने नीति लिईने छ ।

३. स्थानी विकासको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न पालिका, प्रदेश र संघको अन्तर सरकारी वित्तलाई प्रभावकारी समन्वय गरी न्यायोचित, सन्तुलित र परिपुरक रुपमा व्यवस्थापन गर्ने ।	१२. पालिका लगायत संघ र प्रदेशबाट बाँडफाँड एवं वित्तिय हस्तान्तरण भई आउने स्रोतलाई पारदर्शी, न्यायोचित र सन्तुलित बनाउन संघ र प्रदेशसमन्वय गरी एकीकृत ढाँचा तयार गरिने छ । १३. आर्थिक तथा सामाजिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा गरिने लगानीलाई विकास र उपलब्ध स्रोत बीचको असन्तुलन कम गर्न समन्यायिक र सन्तुलित बनाईने छ । १४. पालिकाले संघ र प्रदेश सरकारसंगका द्विपक्षीय सहलगानीहरूलाई सम्झौताको ढाँचातयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
४. सार्वजनिक खर्च प्रणालीलाई छरितो र पारदर्शी बनाउन सूचना प्रविधिलाई अवलम्बन गर्ने ।	१५. बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, लेखाइकन र प्रतिवेदनमा संघ र प्रदेशसंग एकरूपता कायम गर्न एकीकृत सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन सूचना प्रणाली विकास गरिनेछ । १६. सार्वजनिक भुक्तानी व्यवस्थालाई पुर्ण रुपमा विद्युतिय प्रणालीमा आधारित बनाईने छ । १७. सार्वजनिक खर्च तथा राजस्व सम्बन्धी जानकारी विद्युतीय माध्यमबाट सार्वजनिकीकरण गर्नुको साथै सार्वजनिक खर्चको अनुगमन गर्ने प्रणालीलाई स्थापना गरिने छ ।

● मुख्य कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- सार्वजनिक वित्तिय सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम: गाउँपालिकाको वित्त क्षेत्रमा कार्य गर्ने र नीतिगत निर्णय गर्ने पदाधिकारीहरुको क्षमता वढाउनको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम : गाउँपालिकामा आलेप शाखाको स्थापना गरी कर्मचारीको व्यवस्था गरिनेछ । आलेप शाखाका कर्मचारीलाई तालिम दिने, बेरुजु अध्यावधिक गराउने र समयमा आलेप गरिनेछ ।
- सफ्टवेयर निर्माण कार्यक्रम : वित्तिय क्षेत्रमा सुदृढिकरण गर्नका लागि नयाँ सफ्टवेयर निर्माण गरी पारदर्शिता कायम गर्ने, तथ्याङ्कहरुअध्यावधिक गरिनेछ ।
- वित्तिय अनुशासन कायम गर्ने कार्यक्रम : वित्तिय अनुशासन कायम गर्नको लागि खर्च सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरिने छ । समयमा बजेट पारित गरिने, लेखापरिक्षण समयमा गर्ने, सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- सामाजिक लेखा परिक्षण कार्यक्रम : आर्थिक अनुशासन कायम गर्न र सुशासन कायम गर्नको लागि प्रत्येक कार्यक्रम तथा आयोजनामा सामाजिक लेखापरिक्षण गर्ने व्यावस्था मिलाईनेछ ।
- श्रोत व्यवस्थापन कार्यक्रम : गाउँपालिकाको विकासको लागि श्रोत तथा साधनको लागि आन्तरिकरुमा वृद्धि गर्न कदम चालिने छ, संघ तथा प्रदेश र निजी क्षेत्रबाट लगानी वृद्धि गर्नको लागि विशेष पहल गरिनेछ ।
- फाँटवारी तथा प्रगति प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्यक्रम : सबै गाउँपालिकाका शाखा तथा निकायहरुले समयमा मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित निकायमा पठाईनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेशको सहयोगले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम

- सार्वजनिक वित्त सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण तथा ऐन, कानून निर्माण कार्यक्रम
- सार्वजनिक वित्त सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- सफ्टवेयर निर्माण कार्यक्रम
- वित्तिय अनुशासन कायम गर्ने कार्यक्रम

३.१.१.५ अपेक्षित उपलब्धी:

सार्वजनिक खर्चमा पुँजीगत खर्चको हिस्सा उल्लेख्य रुपमा वृद्धि हुने छ । बजेट विनियोजनमा कुशलता, सरकारी कोषको प्रभावकारी उपयोग र खर्चबाट अपेक्षित नतिजा हासिल भएको हुने छ । बजेट प्रणाली पारदर्शी, बैज्ञानिक र सूचना प्रविधिमा आधारित हुने छ । पालिकामा कार्यान्वयन हुने स्थानीय, प्रदेश र संघबाट कार्यान्वयन हुने आयोजनाहरु तोकिएको गुणस्तर, परिणाम, लागत र समयमा सम्पन्न भएका हुने छन् । संघ र प्रदेशसंगको वित्तिय अन्तर आवद्धता र समन्वय सुदृढ भएको हुने छ ।

३.१.२. राजस्व

३.१.२.१. पृष्ठभूमि:

मुलुकको विकास र समृद्धिलाई न्यायाचित, समावेशी बनाउन आन्तरिक स्रोत परिचालन बृद्धि गर्न आवश्यक छ। राष्ट्रिय तहमा विगत १० वर्षमा राजस्वको औसत बृद्धि दर २०.४ प्रतिशत र आ.व.२०७४/७५मा कुल गृहस्थ उत्पादनको अनुपातमा २४.६ प्रतिशत पुगेको तथ्याङ्क छ। यस पालिकामा राजस्वको काम आ.व. २०७४/७५ मा ८३ लाख संकलन भएको छ। यस पालिकामा राजस्व संकलनका आधारहरु भुमि कर र सामान्य व्यवसाय बाहेक अन्य कर संकलनका आधार खासै बनेका छैनन। यद्यपी सार्वजनिक वित्तको प्रभावकारी संरचना मार्फत निजी लगानी प्रवर्धन गरी कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन बृद्धि र निकासी गरी राजस्व संकलनको दायरा फराकिलो बनाउने तर्फ यो योजना परिलक्षित छ।

३.१.२.२ प्रमुख समस्या :

यो गाउँपालिका ग्रामिण क्षेत्रमा अवस्थित रहनु, करको दायरा पराकिलो नहुनु, अधिकांश जनताहरु निर्वाहमुखी खेती प्रणाली अपनाउनु, गाउँपालिकामा उद्योग कल कारखाना नहुदा र आर्थिक विकासका कार्यहरु धेरै नहुदा आन्तरिक राजश्व ज्यादै न्यून हुनु, गाउँपालिकावासीहरु सकभर कर तथा शुल्क तिर्न नपरे हुन्थ्यो भन्ने सोचाइ हुनु, कर प्रक्षेपण तथा असुली गर्नको लागि जनशक्तिको अभाव रहनु, कृषिमा सम्भावना र क्षमता अनुरूप राजस्व परिचालन हुन नसक्नु, राजश्व परिचालन सम्बन्धी स्पष्ट नीति नहुनु आदि यस क्षेत्रका प्रमुख समस्या हुन।

३.१.२.३ चुनौतीहरु र अवसर

- चुनौती : गाउँपालिकामाभएका सम्पूर्ण कारोवारहरुलाई करको दायरामा ल्याउनु, कर संकलनको लागत घटाउँदै कर कानुनको पालना गर्नु गराउनु, आर्थिक कृयाकलापको वृद्धि गर्न, उत्पादन र सेवाका क्षेत्र तथा आर्थिक बृद्धि र राजस्व बीच सबल अन्तर सम्बन्ध कायम गर्नु र करदाता तथा कर प्रशासन दुवै पक्षमा व्यावसायिकता र पारदर्शीता कायम गर्नु, राजस्व चुहावट नियन्त्रण गर्नु, कारोवारको यथार्थ बिल बिजक अनिवार्य रुपमा दिने लिने व्यवस्था गर्नु र राजस्व संकलन तथा व्यापार सहजीकरण बीच सन्तुलन यस क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन।
- अवसरहरु : निर्वाहमुखि कृषिबाट व्यवसायिक कृषि उत्पादन र बजारीकरणको सम्भावना हुनु, तीनै तहका सरकारको स्थायित्व र नीतिगत स्थिरता हुँदा सहज व्यावसायिक वातावरण निर्माण हुनु, आर्थिक बृद्धि र अर्थतन्त्रको आकार विस्तार हुँदै जानु, पालिकामा राजस्व परिचालनको सम्भावना बृद्धि हुनु, कर प्रणाली थप प्रगतिशील हुनु, संघ र प्रदेशले गाउँपालिकालाई नयाँ करका क्षेत्रमा अधिकार दिन पहल हुनु, निर्वाचित पदाधिकारीहरुले गाउँपालिकाको आयश्रोत वृद्धि गर्नको लागि वढि प्रयास गरिनु यस क्षेत्रका प्रमुख अवसर हुन।

३.१.२.४ सोंच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

● सोंच:

पालिकामा सुदृढ र प्रगतिशील राजस्व प्रणालीको विकास गरी समृद्ध अर्थतन्त्रको निर्माण गर्ने।

● लक्ष्य:

कृषि उत्पादन र आयमा आधारित करको बृद्धि गर्दै राजस्वलाई कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको एक तिहाई पुऱ्याउने।

● उद्देश्य:

उत्पादन, लगानी, व्यवसाय तथा करदाता मैत्री एवं स्वच्छ, पारदर्शी र प्रगतिशील कर प्रणालीको विकास तथा स्वैच्छिक कर सहभागिताबाट अधिकतम राजस्व परिचालन गर्नु।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति:
सबै किसिमका आर्थिक क्रियाकलापलाई गरेको दायरामा ल्याई राजस्वको आधार फराकिलो बनाउने ।	१. सबै प्रकारका आर्थिक तथा व्यावसायिक कारोवारमा संलग्न व्यक्ति तथा फर्मलाई गरेको दायरामा ल्याईने छ । २. विद्युतिय माध्यमबाट बीजक जारी गर्ने व्यवस्था अवलम्बन गरी बिल बीजक दिने लिने प्रणालीमा सुधार गरी मूल्य अभिवृद्धि कर प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाईने छ । ३. गरेको दायरामा सबैको सहभागिता बढाउनको लागि करदाता शिक्षालाई विस्तार गरी कर सचेतना अभिवृद्धि गरिने छ । ४. प्रदेश र संघले लगाउँने करहरु संग समन्वय गरी करदातामा पर्ने दाहोरो करलाई निरुत्सहित गरिने छ । ५. आन्तरिक राजश्व वृद्धिका लागि कार्यदल बनाई कार्यादलको सुझाव अनुसार अगाडि कार्यान्वयन गरिने छ ।

● कार्यक्रम

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- राजश्व प्रशासन सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : गाउँपालिकाको राजश्व प्रशासन सम्बन्धमा यस क्षेत्रमा कार्य गर्ने र नीतिगत निर्णय गर्ने पदाधिकारीहरुको क्षमता बढाउनको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ
- विद्युतीय प्रयोग तथा सफ्टवेयर निर्माण गर्ने कार्यक्रम : राजश्व प्रशासन सुदृढगर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । नयाँ सफ्टवेयर निर्माण गर्ने पारदर्शिता कायम गर्नको लागि पहल गरिनेछ ।
- राजश्वका दायरा विस्तार कार्यक्रम : आवधिक योजनामा धेरै क्षेत्र समेटेर विकास गर्नको लागि श्रोत आवश्यक पर्ने हुँदा आन्तरिक श्रोत बढाउनको लागि नयाँ श्रोतको खोजि गरिने, भएका श्रोतको दायरा बढाउने र बाह्य तथा निजी क्षेत्रको लगानी बढाउनको लागि प्रयास गरिनेछ ।
- आन्तरिक राजश्व वृद्धि गर्न कार्यदल गठन र सुझाव कार्यान्वयन कार्यक्रम : गाउँपालिकाका नयाँ श्रोत पहिचान गर्न र दरको दायरा सम्बन्धी अध्ययन गर्नको लागि विज्ञहरु रहेको कार्यदल गठन गरिनेछ र सो कार्यदलले दिएको सुझाव अनुसार कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- राजश्व शाखाको गठन तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम : गाउँपालिकाको राजश्व प्रशासन सुदृढीकरण गर्नको लागि राजश्व शाखा गठन गरि सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।
- प्रचार प्रसार कार्यक्रम : राजश्व गाउँपालिकाको विकासको लागि भन्ने जानकारी गराउन तथा नयाँ क्षेत्र विषयमा थाहा पाउनको लागि व्यापक प्रचार प्रसार गरिनेछ ।
- राजश्व अनुगमन कार्यक्रम : राजश्वको लागि चुहावट हुन नदिन तथा सबै समेट्नको लागि जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारी रहेको अनुगमन टोली गठन गरी अनुगमन गरिनेछ ।
- संघ र प्रदेशसंग राजश्व वाडफाड सम्बन्धमा समन्वय तथा श्रोत बढाउन पहल कार्यक्रम : गाउँपालिकाको लागि आन्तरिक लगायत संघ र प्रदेश संग समन्वय गरिने छ र विकास कार्यको लागि राजश्व बढाउनको लागि र अन्य श्रोत बढाउनको लागि विशेष पहल गरिनेछ ।

➤ संघ र प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- राजश्व सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था तथा कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम
- श्रोत खोज तथा समन्वय गर्ने कार्यक्रम
- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम

३.१.२.५ अपेक्षित उपलब्धी:

राजस्व प्रणाली लगानी, व्यवसाय र करदाता मैत्री भएको हुने छ । सबै किसिमको राजस्व विद्युतिय माध्यमबाट भुक्तानी गरी संकलन लागत र करदाताको सहभागिता लागत घटेको हुने छ । हालको राजश्व स्थितिमा प्रति वर्ष तेव्वर गुणाले राजश्व वृद्धि भएको हुने छ ।

३.१.३ वैदेशिक सहायता परिचालन तथा सार्वजनिक ऋण

३.१.३.१ पृष्ठभूमि

यो गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत पनि ज्यादै न्यून रहेको, संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने अनुदान तथा अन्य श्रोत पनि आवश्यकता अनुसार प्राप्त नभएको तर गाउँपालिकामा गरीबी निवारणको लागि, आर्थिक वृद्धि गर्नको लागि, पूर्वाधार निर्माणको लागि लगानी आवश्यक रहेको छ। गाउँपालिकाको श्रोत र कार्यक्रमहरूको लागि चाहिने श्रोतको बीच ज्यादै फरक रहेको छ। यो फरकको दूरी कम गर्न तथा छिटो गाउँपालिकाका जनताको समृद्धि प्राप्त गर्नको लागि वैदेशिक सहायता तथा सार्वजनिक ऋणको आवश्यकता रहेको छ। गाउँपालिकाका गौरवका आयोजनाहरूको निर्माण तथा सञ्चालन गर्नको लागि वैदेशिक सहायताको आवश्यकता पर्दछ। वैदेशिक सहायता विभिन्न देश तथा विदेशी बैंक र संस्थाबाट लिन सकिने व्यवस्था रहेको छ तर यसको लागि संघिय सरकारको स्वीकृति तथा समर्थन आवश्यक रहने व्यवस्था गरिएको छ। यस्तै गरी प्राप्त साधन र आवश्यकता बीच को दूरी कम गर्नको लागि तथा सार्वजनिक ऋणको आवश्यक रहेको छ। गाउँपालिकाको आय आर्जन गर्ने कार्यक्रम जस्तै सर्पिग कम्प्लेक्स निर्माण गर्न, पार्क तथा मनोरञ्जन स्थल लगायत पालिकाका जनताको आर्थिक विकास गर्न, क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि सार्वजनिक ऋण लिनु पर्ने हुन्छ। सार्वजनिक ऋण निजी क्षेत्र, बैंक तथा संस्थाबाट लिन सकिन्छ। यस गाउँपालिकामा आजसम्म कुनै निकायबाट पनि वैदेशिक सहयोग तथा सार्वजनिक ऋण लिएको छैन, आगामी दिनमा यसको आवश्यकता रहेकोछ।

३.१.३.२ प्रमुख समस्या

यस गाउँपालिकामा गौरवका योजना र आर्थिक वृद्धि गर्ने किसिमका आयोजनाको विस्तृत सर्भेक्षण नगरिनु, वैदेशिक सहयोग तथा ऋणको लागि आवश्यक भनि योजना तथा कार्यक्रम नतोकिनु, वैदेशिक सहयोगका लागि सम्बन्ध, समन्वय, सहयोगी दाताको पहिचान गर्न, वार्ता तथा संझौता गर्नको लागि सिप भएको जनशक्तिको अभाव रहनु, सार्वजनिक ऋणको लागि नीति स्पष्ट नभएको, दातृ निकायलाई विश्वास दिलाउने वातावरण नहुनु, कानूनीगत र प्रकृयागत अस्पष्ट रहनु आदि यस क्षेत्रका समस्या रहेका छन्।

३.१.३.३ चुनौती र अवसर

● चुनौती

वैदेशिक सहयोगको लागि नीतिगत, कानूनी तथा प्रकृयागत व्यवस्था मिलाउनु, वार्ता तथा संझौता गर्न क्षमताको विकास गर्न, सहयोगी निकायलाई विश्वास दिलाउनु, प्राप्त सहयोग तथा ऋणको सहि परिचालन गर्न, ऋण तिर्ने क्षमताको विकास गर्न, संघ तथा प्रदेशसंग समन्वय कायम गर्न, आन्तरिक श्रोतमा अभिवृद्धि गर्न चुनौती रहेको छ।

● अवसर

नेपालको संविधानले गाउँपालिकाले गर्ने कार्य क्षेत्रको स्पष्ट व्यवस्था गर्नु, वैदेशिक सहायता तथा सार्वजनिक ऋण लिन पाउने कानूनी व्यवस्था रहनु, गाउँपालिकाको द्रुतगतिमा विकास गर्ने चहाना जनप्रतिनिधि तथा सामाजिक र राजनैतिक कार्यकर्ताको रहनु, साभेदारी मोडेल स्थानीय निकायमा प्रयोगमा आउनु, निर्माण अनि हस्तान्तरण पद्धतिको विकास हुनु, निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूलाई गाउँपालिकाको विकासको लागि आवश्यक पर्ने नीतिगत तथा कानूनीगत समस्या समाधान गर्न सक्ने अधिकार हुनु, गाउँपालिकाको विकासमा सहयोग गर्ने विभिन्न व्यक्ति तथा निकायहरू हुनु, गाउँपालिकाको क्षेत्र धेरै हुनु, प्रकृतिक श्रोत साधन प्रयाप्त रहनु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरू हुन्।

३.१.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

वैदेशिक सहयोग तथा सार्वजनिक ऋण गाउँपालिकाको समृद्धिको आधार

● लक्ष्य

आय श्रोतको अभिवृद्धि तथा पूर्वाधार विकासमा वैदेशिक सहायता तथा सार्वजनिक ऋणको परिचालन गरी जीवनस्तरमा वृद्धि गर्ने ।

● उद्देश्य

१. वैदेशिक सहयोगबाट गाउँपालिकाका गौरवका आयोजना निर्माण गरी आर्थिक वृद्धि गर्ने ।
२. सार्वजनिक ऋणको परिचालनबाट आन्तरिक आय वृद्धि तथा रोजगारी श्रृजना गर्ने ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. वैदेशिक सहयोगबाट गाउँपालिकाका गौरवका आयोजना निर्माण गरी आर्थिक वृद्धि गर्ने ।	१.१.१ उच्च प्रतिफल दिने आयोजनामा वैदेशिक सहायता परिचालन गरिने । १.१.२ वैदेशिक सहायता लिदा लगानी र प्रतिफल विश्लेषण गरी गाउँपालिका मुखी शर्त मात्र स्वीकार गर्ने नीति लिइने । १.१.३ नयाँ प्रविधि तथा उपकरण प्राप्तिका लागि प्रयास गर्ने । १.१.४ वैदेशिक निकाय संग वार्ता गर्ने तथा संझौता तथा वार्गेनिंग गर्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
१.२ गाउँपालिकाले तोकेको क्षेत्रमा मात्र वैदेशिक सहयोगका श्रोतहरु परिचालन गर्ने ।	१.२.१ गाउँपालिकाले महत्वपूर्ण र गौरवका योजना, आयोजना तथा कार्यक्रम भनि निर्णय गरेका पूर्वाधार निर्माणमा मात्र वैदेशिक सहयोग स्वीकार गर्ने नीति अवलम्बन गरिने । १.२.२ वैदेशिक सहायत सम्वन्धमा गाउँपालिकाले आवश्यक कानून निर्माण तथा नीतिगत व्यवस्था समयमा गर्ने । १.२.३ वैदेशिक सहयोग सम्वन्धमा समयमा संघ तथा प्रदेश संग समन्वय कायम गरी स्वीकृति प्राप्त गर्ने वातावरण श्रृजना गर्ने ।
२. सार्वजनिक ऋणको परिचालनबाट आन्तरिक आय वृद्धि तथा रोजगारी श्रृजना गर्ने ।	२.१ रोजगार श्रृजना गर्ने तथा गाउँपालिकाको आन्तरिक आय वृद्धि गर्ने क्षेत्रमा मात्र सार्वजनिक ऋण परिचालन गर्ने । २.१.१ अति गरीव परिवार तथा गरीव परिवारको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने तथा उनीहरुको उच्चम विकास गर्ने क्षेत्रमा सार्वजनिक ऋण परिचालन गरिने । २.१.२ कृषि तथा वनमा आधारित उद्योग स्थापना तथा सञ्चालनको लागि आवश्यक श्रोत जुटाउन ऋण परिचालन गर्ने । २.१.३ उच्च प्रतिफल दिने तथा क्षमता विकास भई जीवनमा सकारात्मक परिवर्तन गर्ने क्षेत्रमा सार्वजनिक ऋण परिचालन गर्ने । २.१.४ गाउँपालिकाको व्यापारिक भवन निर्माण तथा व्यवसाय सञ्चालन गरी सिधै आय बढ्ने क्षेत्रमा मात्र सार्वजनिक ऋण परिचालन गर्ने । २.१.५ सार्वजनिक ऋण लिदा उच्चतम प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्रमा मात्र लगानी अभिवृद्धि गर्ने । २.१.६ नीजि क्षेत्र आकर्षण गर्ने वातावरण सृजना गर्ने । २.१.७ ऋण समयमा भुक्तानी गरी आफ्नो शाख कायम रहेने व्यवस्था मिलाउने । २.१.८ यूवाहरुलाई रोजगार श्रृजना तथा उच्चम विकास गर्न व्यक्तिगत तथा संस्थागत जवानी उच्चमीलाई ऋण लिने वातावरण सृजना गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने । २.१.९ सार्वजनिक ऋण सहि क्षेत्रमा लगानी तथा कार्यान्वयन प्रगति स्थितिको नियमित अनुगमन निगानी बढाउने ।

● मुख्य कार्यक्रम

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- वैदेशिक सहयोग तथा सार्वजनिक ऋण सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम :

यस गाउँपालिकामा हालसम्म कुनै पनि योजना वैदेशिक सहयोगमा सञ्चालन भएका छैनन् । वैदेशिक निकाय तथा संस्थासंग वार्ता गर्न, सम्झौता गर्ने तथा सार्वजनिक ऋण प्राप्त तथा उपयोग सम्बन्धी सिप विकासको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- वार्ता, संझौता गर्ने तथा लेख्ने क्षमता सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम :

वैदेशिक निकाय तथा संस्थासंग वार्ता गर्न, सम्झौता गर्ने तथा सार्वजनिक ऋण प्राप्त तथा उपयोग सम्बन्धी सिप विकासको लागि तथा परियोजना लेख्न सिप सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।

- सार्वजनिक ऋण तथा वैदेशिक सहयोग परिचालन सम्बन्धीकानून, निर्देशिका, कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम :

यस गाउँपालिकाको लागि आवश्यक पर्ने सम्बन्धमा कानून, निर्देशिका तथा कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

- आन्तरिक तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम :

गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुको लागि सिप सिक्न तथा विभिन्न क्षमता अभिवृद्धि गर्नको लागि देश भित्रका तथा वैदेशिक भ्रमण गराइने छ, यसको लागि नेपाल सरकार तथा वैदेशिक सहयोगबाट मात्र खर्च गरिने छ ।

- भातृ संस्था तथा भगेनी सम्बन्ध गास्ने कार्यक्रम :

स्वदेशी तथा विदेशका स्थानीय सरकार संग सम्बन्ध बढाउनको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रम

- वैदेशिक सहयोग तथा सार्वजनिक ऋण सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- वार्ता, संझौता गर्ने तथा लेख्ने क्षमता सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम
- सार्वजनिक ऋण तथा वैदेशिक सहयोग परिचालन सम्बन्धीकानून, निर्देशिका, कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम
- यूवा लक्षित रोजगार कार्यक्रम
- आन्तरिक तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम
- गाउँपालिकालाई श्रोत जुटाउन सहयोग कार्यक्रम

३.१.३.५ अपेक्षित उपलब्धी

यस आवधिक योजनासम्ममा वैदेशिक सहयोगमा अति महत्वपूर्ण ३ वटा सडक, वृहद सिंचाइ तथा खानेपानी आयोजना संझौता गरी निर्माण सम्पन्न भएको हुनेछ । गाउँपालिकाको व्यापारिक भवन सार्वजनिक ऋण प्राप्त गरी कार्यसम्पन्न भएको हुने छ । गाउँपालिकाले वैदेशिक सहायता तथा सार्वजनिक ऋण परिचालन सम्बन्धी ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि तयार गरी लागू भएको हुनेछ । गाउँपालिकाका कार्यकारी पदमा रहेका पदाधिकारी तथा सो सम्बन्धी सरोकार राख्ने निर्वाचित पदाधिकारी र गाउँपालिकाका जिम्मेवार अधिकृतहरुले वार्ता तथा संझौता गर्ने सिप सिकेका हुनेछन् ।

३.२ सार्वजनिक, निजी र सहकारी साभेदारी

३.२.१ पृष्ठभूमि

स्थानीय आवश्यकता, विकास र समृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न आवश्यक लगानी जुटाउन सार्वजनिक निजी र सहकारीको साभेदारी अपरिहार्य छ। सार्वजनिक लगानीलाई मुख्यतया आर्थिक विकासको पूर्वशर्तको रूपमा रहेको आधारभुत सेवा प्रदान गर्न केन्द्रीत गरिने छ। निजी क्षेत्रले आफ्नो लगानी गर्न नसक्ने अवस्थामा सार्वजनिक क्षेत्रबाट जोखिम बहन गर्न निजी क्षेत्रसंग साभेदारी र सहभागिताको आधारमा लगानी जुटाई थप स्रोत व्यवस्थापन गरिने छ। कृषि र पशुपालनको क्षेत्रलाई प्रवर्धन गर्नको लागि निजी क्षेत्रको अलावा सार्वजनिक क्षेत्रले सहकारीसंगको साभेदारी गरिने छ।

३.२.२. प्रमुख समस्या

विकासका लागि वितीय स्रोतको कमि हुनु, सार्वजनिक क्षेत्रबाट भएका खर्चबाट निजी क्षेत्र र सहाकारीको लगानी विकासमा लगानी आकर्षण गर्न नसक्नु खास समस्याको रूपमा रहेको छ।

३.२.३ चुनौतीहरु र अवसर,

● चुनौती

पालिकाले अवलम्बन गरेका विकासका लक्ष्य र उद्देश्य हासिल गर्न उल्लेख्य रूपमा सार्वजनिक खर्चलाई परिचालन गरी निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षण गर्नु र सहकारीमा जम्मा भएको बचत उत्पादनमुखि क्षेत्रमा परिचालन गर्नु चुनौतीपूर्ण छ। नागरिकको विप्रेषणबाट प्राप्त स्रोतलाई उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगानी गर्न आकर्षण गर्नु पनि थप चुनौतीको रूपमा रहेको छ।

● अवसर

विकासमा निजी क्षेत्र र सहकारीको अपरिहार्य भएको हुँदा यी क्षेत्रको भूमिका अभिवृद्धि गर्न सरकारले सहकार्यद्वारा समाजिक आर्थिक रुपान्तरणको अवसर प्राप्त छ। निजी क्षेत्रलाई आकर्षण गर्न लगानी मैत्री वातावरणको सिर्जना गरी लगानी सुरक्षाको प्रत्याभुति गर्ने अवसर छ। विप्रेषणबाट प्राप्त स्रोतलाई उचित र उत्पादनमुलक क्षेत्रमा परिचालन गरी ग्रामिण अर्थतन्त्रलाई चलायमान र मजबुद थप अवसर छ।

३.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीतिहरु:

● दीर्घकालिन सोच:

पालिकामा सार्वजनिक-निजी-सहकारी साभेदारीको माध्यमबाट उत्पादनशील र रोजागारमूलक आर्थिक बृद्धि गर्नु।

● लक्ष्य:

पालिकाको विकास लक्ष्य हासिल गर्न सार्वजनिक-निजी-सहकारी साभेदारीमा लगानी अभिवृद्धि गरी थप स्रोत परिचालन गर्ने।

● उद्देश्य:

सार्वजनिक-निजी-सहकारीको साभेदारीलाई प्रोत्साहन गरी कृषि र सेवाको क्षेत्रलाई बढी उत्पानदशील बनाउनु।

● रणनीति तथा कार्यनीतिहरु:

रणनीति	कार्यनीति:
१.१ सार्वजनिक-निजी-सहकारीको साभेदारीका लागि नीति कानुन र संस्थागत संरचना तयार गर्ने।	१.१.१.आयोजना तथा व्यावसायिक कृषि फार्म संञ्चालनका लागि आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्ति लगायत सम्बन्धी राष्ट्रिय कानुनको अधिनमा रही पालिकाले आफ्नो क्षेत्रको लागि थप नीतिगत काम गर्ने।

	१.१.२.सार्वजनिक-निजी-सहकारीको साभेदासरीमा सञ्चालन हुने आयोजनाको बर्गिकरण र मापदण्ड-जोखिम बाँडफाँडको मापदण्ड सहित) र उपकरणहरु निर्धारण गरी कार्यान्वयन गरिने छ । १.१.३.सार्वजनिक-निजी-सहकारीको साभेदारीमा सञ्चालन हुने आयोजनाकोलागि संघ र प्रदेशसंगको समन्वयमा एकल विन्दु सेवा (One stop service Center) को स्थापना गर्ने । १.१.४.सार्वजनिक-निजी-सहकारीको साभेदारीका आयोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न संस्थागत र कर्मचारीको दक्षता अभिवृद्धि गरिने छ ।
१.२.संघ र प्रदेशसंगको समन्वयमा सार्वजनिक-निजी-सहकारीको साभेदारीलाई प्रवर्द्धन गरी लगानी आकर्षण, बृद्धि र लगानी सुरक्षाको प्रत्याभुति गर्ने ।	१.२.१ सार्वजनिक-निजी-सहकारीको साभेदारीलाई प्रवर्द्धन गर्न र लगानीको प्रतिफल प्रत्याभुति गर्न कार्यविधि बनाई आर्थिक र गैर आर्थिक सुविधा उपलब्ध गराइने छ । १.२.२.सार्वजनिक, निजी, सहकारी र नागरिक बीच साभेदारीलाई प्रोत्साहन गर्न नीतिगत, बजेटरी र समन्वयात्मक प्रावधानहरु प्रवर्द्धन गरिने छ ।

● मुख्य कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु
- नीतिगत तथा प्रकृयागत सुधार कार्यक्रम : गाउँपालिकाको लागि सहकारी सञ्चालन सम्बन्धी ऐन, नियम, कार्यविधि तयार गरि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- संस्थागत सुधार कार्यक्रम : सहकारीहरुको एक आपसमा गाभेर सक्रिय, विश्वासनिय, भरपर्दो, क्षमतावान सहकारी गराउनको लागि संस्थागत सुधार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- पूँजी वृद्धि कार्यक्रम: गाउँपालिकामा उच्चम सञ्चालन गर्ने तथा भएको उद्योग तथा व्यवसायको पूजी वृद्धि गर्न र क्षमता वढाउनको लागि आवश्यक पर्ने पूजी सहकारीबाट उपलब्ध गराउनको लागि गाउँपालिका, प्रदेश तथा संघबाट सहकारीलाई अनुदान दिई सो माफत उच्चमीलाई लगानी गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

३.२.५ अपेक्षित उपलब्धी:

सार्वजनिक, निजी, सहकारी लगायत नागरिको साभेदारी सम्बन्धी नीतिगत तथा कानुनी सुधार भई साभेदारीका आयोजनहरु कार्यान्वयन भएका हुने छन् । वित्तिय व्यवस्थापनको लागि १ करोड २८ लाख लगानी गरिने छ । सार्वजनिक वित्त अन्तरगत गाउँपालिकाको आम्दानीका श्रोतहरु पहिचान गर्न, क्षमता अभिवृद्धि गर्न, वैदेशिक सहायता परिचालन गर्न र राजश्व वढाउन निम्न अनुसारका कार्यक्रम सञ्चालन र लगानी गरिने छ । विस्तृतरूपमा कार्यक्रम र लगानी सम्बन्धी परिच्छेद ९, ८ र अनुसूचि ४, ५, ६ मा उल्लेख गरिएको छ ।

३.२.६ वजेट तथा कार्यक्रम

क्र.स.	आयोजना तथा कार्यक्रमहरु	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	वजेट लाखमा
१	आन्तरिक आय वृद्धि कार्यक्रम	१	२०
२	स्वदेश तथा विदेशबाट सहयोग तथा ऋण प्राप्त कार्यक्रम	५	२०
३	गाउँपालिकाको वित्तिय व्यवस्था सुदृढिकरण कार्यक्रम	५	१०
४	आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम	५	१०
५	सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार कार्यक्रम	१	५
६	कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम	१	१
७	मोबाइल एप कार्यक्रम	५	५
८	सूचना तथा खर्च विवरण Web Side मा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम	१	२

परिच्छेद ४ आर्थिक क्षेत्र

४.१ कृषि तथा प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन

४.१.१ कृषि

४.१.१.१ पृष्ठभूमि

यस गाउँपालिकाको आर्थिक विकास गर्ने तथा गरीबी निवारण गर्ने मुख्य आधार नै कृषि रहेको छ। यस गाउँपालिकामा २० वटा फर्महरु व्यवसायिकरूपमा खेतीगरेका छन् भने अरु परिवारले साना इकाईमा आफ्नो खेतवारीमा खेती गर्ने गरेको पाइन्छ। यस क्षेत्रमा गहु, मकै, कोदो, धान आदि खाद्यान्न वाली उत्पादन हुन्छ भने दलहन खेतीको रूपमा मास, सिमि, केराउ, अढहर, बोडी आदि उत्पादन हुने गर्छ। तेलहनकोरूपमा तोरी, सरसिँऔ, सूर्यमुखी फूल आदि उत्पादन हुन्छ। नगदे वालीकोरूपमा उखु, तरकारी, सुन्तला, कफि, अलौची आदि प्रसस्तरूपमा उब्जनी हुन्छ। यहाँ प्रसस्त मात्रामा खेत तथा पाखावारी रहेको छ। सिंचाईको लागि खोलानाला प्रसस्त रहेकोले सिंचाई सुविधा पुर्‍याउन सकेमा कृषि क्षेत्रमा फड्को मार्न सकिने देखिन्छ।

कृषिको कुल ग्रहस्थ उत्पादनमा कृषिको क्षेत्रको अंश ज्यादै बढि रहेको छ। कृषि क्षेत्रमा परम्परागत खेती प्रणाली हुनु, कृषिमा प्रविधि तथा आधुनिक औजारको न्यून प्रयोग हुनु, प्रति इकाईको उत्पादकत्व न्यून हुनु, कृषिमा व्यावसायिकरण नहुनु, लगानी कृषिमा ज्यादै न्यून रहनु आदि समस्या देखिएकोछ। यसको लागि यस गाउँपालिकाले तयार गरेका कृषि योजना कार्यान्वयन गर्ने तथा नेपाल सरकारको दीर्घकालिन कृषि योजना अनुसार कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्ने जरुरी देखिन्छ। यसैलाई आधार बनाएर आवधिक योजनाका कृषि सम्बन्धी लक्ष्य, कार्यक्रम, आयोजना सञ्चालन गरिनेछ।

४.१.१.२ प्रमुख समस्याहरु

यो गाउँपालिकाका अधिकांश जनताहरु कृषिमा आश्रित रहे पनि कृषि क्षेत्रमा केहि समस्याहरु देखिएका छन्। परम्परागत कृषि प्रणाली हुनु, रोजगार मुलक नहुनु, जमिन बाँझिदै जानु, श्रम अनुसारको उत्पादन नहुनु, कृषि प्रति वितृष्णा, बजार व्यवस्थापन राम्रो नहुनु, रसायनिक मल र विषदिको प्रयोग बढि हुनु, सित भण्डार नहुनु, हावापानी र माटो सुहाउदो विउ उपलब्ध नहुनु सिंचाईको प्रयाप्त सुविधा नभएको, उत्पादकत्वमा कमि, कृषि श्रमिकको उपलब्धतामा कमि आदि कृषि क्षेत्रमा समस्या देखिएको छ।

४.१.१.३ चुनौती र अवसरहरु

चुनौती

यस गाउँपालिकाको लागि व्यवसायिक खेती प्रणालीको विकास गर्नु, खेति योग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा पुर्‍याउनु, उत्पादकत्व वृद्धि गर्नु, बाँझो जग्गाको व्यवस्थापन गर्नु, उत्पादकत्व बढि हुने खेती लगाउनु, उचित बजार तथा मूल्य प्राप्त गर्नु आदि कृषि क्षेत्रमा चुनौति रहेका छन्। उत्पादकत्व अत्यन्तै न्यून रहने र कृषि व्यवसायबाट जीविका गुजारा चलाउन गाह्रो पर्ने अवस्थाका कारण उल्लेख्य संख्यामा स्वस्थ र शिक्षित युवा जनशक्ति विदेश पलायन हुन पुग्नु, कृषि पेशालाई प्रतिस्पर्धी, नाफामूलक, सम्मानजनक र व्यावसायिक रूपमा स्थापित गर्नु, खाद्य असुरक्षित तथा कुपोषित समुदायको यथार्थ संख्या तथा स्थान पहिचान गर्ने र खाद्यान्नको सन्तुलित उपभोग प्रति जनचेतना बढाउने, एक वस्ती एक उत्पादन गर्न, कृषि ब्लक विकास गर्न आदि कृषि क्षेत्रमा चुनौती रहेको छ।

अवसर

यस आँधीखोला गाउँपालिकाका ६ वटै वडाहरुमा कृषि उपज ढुवानी गर्न, विउ विजन ल्याउनको लागि सडक सन्जाल जोडिएको छ। गाउँपालिकाको शुरु देखि अन्त्यसम्म आँधीखोला, वगु र सिंचाइ सुविधा पुर्‍याउन सहयोग पुगेको छ। मलिला फाँट हुनु, कृषकहरु कृषि पेशामा व्यवसायिकता गर्न उत्सुक हुनु, पोखरा जस्ता शहरको समिप्यमा रहनु, गाउँपालिकाले कृषि क्षेत्रको विकास गर्नको लागि बढि प्राथमिकता दिनु आदि अवसर कृषि क्षेत्रमा रहेको छ। सहकारी, बैकहरु कृषि क्षेत्रमालगानी गर्न प्राथमिकता दिनु आदि कृषिको क्षेत्रमा

अवसर रहेको छ । यस्तै गरी यहाँ सबै किसिमका खेती उत्पादन हुनु, नगदेवाली, फलफुल, तरकारी प्रसस्त उत्पादन हुने जमिन हुनु, विदेशबाट आएका युवाहरु कृषि क्षेत्रमा आकर्षित रहनु आदि कृषि क्षेत्रका अवसरहरु हुन् ।

४.१.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच :

कृषिको विकासबाट गाउँपालिकावासीको जीवनस्तरमा व्यापक सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।

● लक्ष्य (Mission)

"कृषि क्षेत्रमा उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी गाउँपालिका वासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ ।"

● उद्देश्य (Goal)

१. खाद्यान्न उत्पादनमा वृद्धि गर्ने ।
२. तरकारी, फलफुल तथा नगदेवाली क्षेत्रमा व्यवसायिक खेती गरी कृषक परिवारको आम्दानी बढाउने ।
३. कृषिमा विधि, प्रविधिको विस्तार गरी उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरणमा जोड दिने ।

● कृषि विकासका रणनीति तथा कार्यनीतिहरू

रणनीति	कार्यनीति
१. खाद्यान्न उत्पादनमा वृद्धि गर्ने ।	
१. कृषि क्षेत्रमा व्यवसायीकरण, आधुनिकीकरण तथा यान्त्रिकरणको माध्यमबाट उत्पादन र उत्पादकत्व बृद्धि गरिने ।	१. जनताको सुखी, खुशी र समृद्धिको मुख्य आधार कृषि भएकोले आधुनिक व्यवसायिक कृषिलाई प्राथमिकता दिइने नीतिलिइने । २. वस्तीहरुमा कृषि प्राविधिकहरुको व्यवस्था गरी परिचालन गराउने । ३. कृषि उपजको बजारीकरण र व्यवसायीकरणका लागि कृषि सडकको निर्माण गर्ने ४. युवाहरुलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षण गर्न बाली विमाको प्रवर्द्धन तथा आधुनिक कृषि प्रणालीमा जोड दिइने ।
२. कृषक समूहहरुको संस्थागत विकास गरी कृषि रोजगारी र आम्दानी बढाउन तर्फ जोड दिइने ।	५. कृषकहरुमा जनचेतना मूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिने । ६. कृषि पेशालाई सम्मानित पेशाको रूपमा स्थापित गर्न आकर्षक प्याकेज कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा ल्याइने । ७. कृषि क्षेत्रमा बजेट विनियोजनकोका लागि सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु बीच समन्वय कायम गरिने ८. अध्ययन, अवलोकन, भ्रमणको माध्यमबाट कृषि अनुभव आदान प्रदान गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिने । ९. भण्डारणका लागि कृषकहरुको लागत सहभागितामा समुदायस्तरमा कोल्डस्टोर निर्माण गर्ने १०. खाद्यान्न उत्पादन तथा खाद्यान्न बालीमा उन्नत जातको विउ विजन आपूर्तिको लागि नीजि क्षेत्र तथा सहकारी संस्थाहरुको सहभागितामा जोड दिने साथै गुणस्तरीय विउको प्रयोग गर्दै क्षेत्र विस्तार गरिने ।
२. तरकारी, फलफुल तथा नगदेवाली क्षेत्रमा व्यवसायिक खेती गरी कृषक परिवारको आम्दानी बढाउने ।	
१. व्यवसायिक कृषिका लागि पकेट क्षेत्र विस्तार गरी नगदेवाली उत्पादनमा जोड दिइने ।	११. कृषि उपज संकलन केन्द्रको स्थापना र विस्तार गरिने । १२. आलु खेतिलाई विशेष प्राथमिकता दिइने छ । वर्षे आलुलाई अभियानका रूपमा सञ्चालन गरिने । भकिमले र बाङ्गसिङ्ग, गाउँपालिकाका फाँटमा आलुहरु उत्पादन गर्न जोड दिइने छ । १३. आफ्नो व्यवसायबाट वढि भन्दा वढि मूल्य तथा आर्थिक प्राप्ति (Value Added) गर्ने व्यक्ति तथा संस्थालाई सम्मान गर्ने नीति अवलम्बन गरिने ।

	१४. प्रांगणिक खेतीलाई जोड दिने । १५. विदेशबाट फिर्ता भएका वा रोजगारको सिलसिलामा विदेश गएका परिवारलाई व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन गर्नको लागि विशेष सहूलियत दिने नीति लिइने ।
२. जलवायु तथा वातावरण मैत्री कृषि प्रविधिको विकास र विस्तार गर्ने ।	१६. जलवायु परिवर्तन अनुसारको उत्पादन हुने विउ विजन तथा प्रविधिको प्रयोग गर्ने प्रयास गरिने । १७. परम्परागत कृषि व्यवसाय बाट व्यवसाहिक कृषि, उद्योग तथा सेवा व्यवसायमा परिणत गर्न आवश्यक आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउने नीति लिइने ।
३. कृषि योग्य भूमि संरक्षणका लागि भू-उपयोग नीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइने ।	१८. जग्गा बैँकको मध्यमबाट बाँझो जग्गाको समुचित व्यवस्थापन, कम्पनीमा आधारित कृषि व्यवसायिकरणमा जोड दिइने छ र सो अनुसार कार्य गर्ने वातावरण सृजना गरिने । १९. सहकारी खेती प्रणालीको विकास गरिने ।
३. कृषिमा विधि, प्रविधिको विस्तार गरी उत्पादन, प्रशोधन तथा बजारीकरणमा जोड दिने ।	
१. निजिक्षेत्र, साभेदार संस्था र सरकारी क्षेत्र बीच सहभागितामूलक कार्यक्रममा जोड दिइने ।	२०. कृषि सम्बन्धी अध्यापन गराउने संस्थाको स्थापना गर्ने पहल गर्ने । २१. सेवा निवृत्त शिक्षक तथा कर्मचारीहरुको ज्ञानलाई गाउँपालिकाकावासिन्दाको जीवनस्तर उच्च बनाउनका लागि प्रयोग गर्ने नीति अवलम्बन गरिने । २२. अध्ययन तथा रोजगारीको सिलसिलामा गाउँपालिका भन्दा अन्यत्र स्वदेश वा विदेश गई व्यक्तिगत तथा संस्थागत रुपमा गाउँपालिका वा स्थानीय वासिन्दाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा सहयोग गर्ने लाई विशेष सम्मान गर्ने नीति लिइने । २३. विकासका गतिविधिहरुमा निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित हुने वातावरण तयार गरिने २४. सवै वस्तिका राजनैतिक तथा सामाजिक कार्यकर्ताका परिवारमा आर्थिक उपार्जनको लागि व्यवसाहिक कृषि, उद्योग तथा सेवा व्यवसायको समेत नेतृत्व गरी आर्थिक समृद्धि गर्ने नीति अवलम्बन गरिने ।
२. उत्पादन भएका वस्तुको बजारीकरणको व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने ।	२५. कृषि उपजहरुको बजारीकरणको लागि संकलन केन्द्र, कृषि बजार, हाट बजार विकासको लागि विशेष लगानी गर्ने नीति अवलम्बन गरिने । २६. एक वस्ति एक व्यवसाय, एक ब्लक नीति अवलम्बन गरिने

● कृषि सम्बन्धी मुख्य कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफै कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु

- खाद्यान्न उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि कार्यक्रम : खाद्यान्न धान, मकै, कोदो, गहु, जौ आदि खाद्यान्न उत्पादनको लागि आवश्यक प्रांगणिक मल, विउ विजन, सिँचाई, मेसिन लगायतको लागि किसानहरुलाई लागत सहभागितामा उपलब्ध गराउनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।
- नगदे वाली उत्पादन कार्यक्रम : तरकारी फलफुल जस्ता बढि प्रतिफल प्राप्त हुने नगदे वाली उत्पादन गर्नको लागि लागत सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कृषकहरुले व्यवसाहिक खेती गर्नका लागि पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
- पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम : गाउँपालिकाका ६ वटै वडाका ५४ वटा वस्तीहरुमा कृषि विकासको लागि पकेट क्षेत्र घाषणा गरी क्षेत्र अनुसार कृषि उत्पादन गरी कृषकको जीवनस्तर उच्च पारिनेछ ।
- फलफुल विकास कार्यक्रम (सुन्तला/जुनार , आँप,लिचि ,केरा, अनार र कागती) : यस गाउँपालिकाले तयार गरेको उच्च विकास योजना अनुसार प्रत्येक वडामा माटो र हावापानी अनुसार फलफूल लगाउँनको लागि आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।
- तरकारी विकास कार्यक्रम : गाउँपालिकाका ६ वटै वडामा तरकारी खेती व्यवसायिकरुपबाट सञ्चालन गर्नको लागि निजी क्षेत्रबाट लगानी गरिने छ , यसको लागि व्यवसायिकरुपबाट तरकारी खेती गर्न विउ विजन तथा बजार विकासको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर विकास कार्यक्रम : गाउँपालिकाका सवै वस्तिमा कफि खेतीको लागि उपयुक्त रहेकोले व्यवसायिकरुपले कफि खेती गर्नको लागि विउ, विरुवा, भण्डारण, कफि प्रोसेसिंग, बजारको लागि आवश्यक सहयोग गरिनेछ । वस्तीका पाखा, खरवारीहरुमा एवोकाडो, जापानी ओखर लगायतका उच्च प्रतिफल दिने फलफुल लगाउँनको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइने छ ।

- कृषि प्रचार प्रसार कार्यक्रम : कृषि उत्पादनमा तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्नको लागि कृषि प्रसार कार्यक्रम ६ वटै वडामा सञ्चालन गरिनेछ ।
- बजार प्रवर्द्धन तथा सूचना सेवा कार्यक्रम : कृषि उपजको बजार प्रवर्द्धन तथा मुल्य सम्बन्धी सूचना प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउनको लागि लगानी गरिनेछ ।
- मसलावाल प्रवर्द्धन कार्यक्रम (अदुवा, वेसार, अलैची, अकबरे खुर्सानी लगायत) : मसलाको लागि प्रयोग गरिने अदुवा, वेसार, अलैची, खुर्सानी व्यवसायिकरूपमा सञ्चालन गर्नका लागि कृषकको सहभागिताको आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सहयोग प्रदान गरिनेछ ।
- युवा तथा सिमान्तकृत वर्ग उत्थान कार्यक्रम (महिला, दलित, आ/जनजाति, अपाङ्ग समेत) : सिमान्तकृत वर्गहरुको आर्थिक स्थिति सुधार गर्नको लागि तथा विदेशवाट फर्केका युवाहरुको उत्थान गर्नको लागि गाउँपालिकावाट सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- आधुनिक औजार तथा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम (आई.पि.एम., रोगकीरा व्यवस्थापन लगायत) : कृषिमा व्यवसायिकरण गर्नको लागि हाते टेक्टर जस्ता आधुनिक औजार र आधुनिक प्रविधिको प्रयोग कृषि क्षेत्रमा गर्नको लागि सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
- प्लाष्टिक पोखरी तथा थोपा सिंचाई कार्यक्रम : सिंचाई गर्नको लागि प्रयाप्त श्रोत नभएका वारी तथा पाखा क्षेत्रमा खेति गर्नको लागि प्लाष्टिक पोखरी तथा थोपा सिंचाई कार्यक्रम सञ्चालन गर्न कृषक संगको साभेदारीमा सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- सित भण्डार निर्माण कार्यक्रम : सुन्तलाजस्ता फलफुल तथा आलुको उच्च मुल्य प्राप्त गर्नको लागि सित भण्डार गृह निर्माण गर्नको लागि सहयोग उपलब्ध गराईने छ । यसको लागि ससाना सित भण्डार निर्माण गर्न सहयोग जुटाईनेछ ।
- कृषि उपज संकलन केन्द्र निर्माण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम: कृषि उपजको लागि बजारको व्यवस्था गर्न गाउँपालिकाका मुख्य बजार क्षेत्रमा कृषि उपज संकलन केन्द्र निर्माण गरि सहज तुल्याउन सहयोग गरिने छ । पोखराको पार्दीमा स्थापना गरिएको कृषि संकलन केन्द्रलाई व्यावस्थित गरिनेछ ।
- संस्थागत क्षमता तथा तालिम कार्यक्रम : कृषि क्षेत्रसंग सम्बन्धित समुहहरु, सहकारी, कृषि प्राविधिक लगायतको क्षमता वढाउनको लागि तथा कृषकको लागि तालिम दिनको निम्ति सहयोग गरिनेछ ।
- जग्गा मिलान तथा जग्गा बैक कार्यक्रम : गाउँपालिकामा वढ्दो जग्गा बाभो राख्ने प्रवृत्तिलाई न्यूनीकरण गर्न तथा जग्गाको उचित व्यवस्थापन गर्न, कम्पनीकोरूपमा कृषि व्यवसाय सञ्चालन गर्न, कृषकहरुलाई उचित क्षतिपूर्ति दिनको लागि सहकारी खेती, जग्गा बैक जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । टुक्राटुक्रा रहेको जमिनलाई एकिकृत गर्न तथा जग्गा मिलान गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम : सफल किसानहरुको लागि तथा व्यवसायिक कृषि गर्नको लागि विभिन्न स्थानमा भ्रमण तथा अवलोकन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम : कृषि सम्बन्धी कार्यक्रम समयमा सम्पन्न गर्न तथा तोकिएको प्रतिफल प्राप्त गर्नको लागि अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- व्यवसायिक कृषकलाई वित्तीय सहयोग कार्यक्रम : गाउँपालिकाका सवै वस्तीहरुमा कृषि पकेट क्षेत्र विकास गरिने छ । व्यवसायिकरूपमा कृषि गर्ने व्यक्ति वा समुहलाई वित्तीय सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- **संघीय तथा प्रदेश सरकारको सहकार्यमा कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु**
 - नगदे वालीको व्यवसायिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम
 - कृषि विमा कार्यक्रम
 - स्थानीयवालीको संघन व्यवसायिक उत्पादन केन्द्रहरुको विकास
 - जग्गा मिलान तथा जग्गा बैक कार्यक्रम
 - सित भण्डार निर्माण कार्यक्रम
 - युवा तथा सिमान्तकृत वर्ग उत्थान कार्यक्रम (महिला, दलित, जनजाति, अपाङ्ग समेत)
 - आधुनिक औजार तथा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम (आई.पि.एम., रोगकीरा व्यवस्थापन लगायत)
 - पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम
 - विदेशवाट फर्केका युवाहरुलाई सिप, ज्ञान तथा उच्चम तालिम सञ्चालन कार्यक्रम

४.१.१.५ अपेक्षित प्रतिफल

आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजनाका अन्त्य सम्ममा व्यवसायिक खेती तथा तरकारी फर्म विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी ४२ वटा व्यवसायिक फर्म स्थापना गरिने, फलफुल फर्म ७५ वटा, सुन्तला पकेट क्षेत्र ४४ वटा, तरकारी पकेट क्षेत्र ५४, कफि,

एवोकाडो, जापानिज ओखर खेती लगायत ५१ वटा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यस अवधिमा कृषि क्षेत्रको ग्राहस्थ उत्पादन प्रतिवर्ष ७ प्रतिशतले वृद्धि गरिनेछ । खाद्यान्न उत्पादन प्रतिवर्ष ६ प्रतिशत र नगदेवाली १० प्रतिशतका दरले वृद्धि भएको हुनेछ । कृषि वस्तुहरुमा आत्मनिर्भर भई आयत प्रतिस्थापन गरेको हुनेछ । गाउँपालिकामा कृषि क्षेत्र हेर्ने संरचना र जनशक्तिको व्यवस्था भएको हुनेछ । कृषिमा सहकारीको माध्यमबाट बढि प्रतिफल प्राप्त भएको हुनेछ । कृषि सम्बन्धी कार्यक्रमगत प्रतिफल वडा र कार्यान्वयन स्थिति अनुसूचि ४, ५, ६ मा उल्लेख गरिएको छ ।

• लगानी

कृषि क्षेत्र लगायत आर्थिक क्षेत्रमा आवधि योजनामा रु ४९ करोड ८ लाख लगानी गरिने छ । सो रकम गाउँपालिका, प्रदेश सरकार, संघीय सरकार, निजी क्षेत्र, गैसस क्षेत्रबाट लगानी गरिने छ ।

६. नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२० ८०। ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	रा. लेखा स.	''	''
२	कृषिक्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि दर	''	३	९	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
३	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	''	३.६	२५	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
४	कृषि मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत (AGDP)	''	३	७	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
५	प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (के.जी.)	''	२३४	५५४	''	''	''
६	खाद्यान्नको वार्षिक उत्पादन बढाउने प्रतिशत	''		६	''	''	''
७	नगदेवालीको वार्षिक उत्पादन बढाउने प्रतिशत	''		१५	''	''	''
८	कुलउपभोगको दुई-तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसङ्ख्याको (प्रतिशत)५	''	४२.०१	५	''	''	''
	प्रतिफल						
१	प्रमुख खाद्यान्न वालीको उत्पादन परिणाम		११५२५	२५४३६	कृषि क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	कृषिप्रमुख गाउँपालिका	दातृसंस्था र संघ तथा प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (के.जी.)		२३४	३५४	''	''	''
३	कुल खेतीयोग्य योग्य कृषि भूमि	हेक्टर	५६६१.७	५६६१.७	''	''	''
४	वार्षिक धन उत्पादन मे.टन	मे.टन	४४४३	७४०५	''	''	''

५	मकै ,, वार्षिक	मे.टन	४७८८	७९८०	”	”	”
६	कोदो ,,	मे.टन	३०४८	६०९६	”	”	”
७	गहुँ ,,	मे.टन	२३७३	३९५५	”	”	”
	जम्मा वार्षिक उत्पादन	मे.टन	१४६५२	२५४३६	”	”	”
८	दलहन बाली ,,	मे.टन	५९१	५९१	”	”	”
९	तेलहन बाली ,,	मे.टन	६६९	६६९	”	”	”
१०	तरकारी बाली ,,	मे.टन	१५४०	१९२५	”	”	”
११	फलफुल खेती ,,	मे.टन	३५०४	१०५००	”	”	”
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	व्यवसायिक खेती तथा तरकारी फर्म विकास कार्यक्रम (टमाटर,च्याउ, मुला, गाजर,मुढेच्याउ, करेला, सिमि, अलैची,टिमुर ,करिलो,आलु आदि) फर्म वटा		४२	”	”	”	”
२	फलफुल फर्म स्थापना आयोजना वटा (सुन्तला, केरा,कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर)		७५	”	”	”	”
३	सुन्तला पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम वटा		१७	”	”	”	”
४	तरकारी पकेट क्षेत्र वटा		५४	”	”	”	”
५	केरा, अलैची खेती विस्तार कार्यक्रम पकेट क्षेत्र वटा		२०	”	”	”	”
६	अदुवा खेती विकास कार्यक्रम वटा		५	”	”	”	”
७	कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखरखेती विकास कार्यक्रम फर्म वटा		१५	”	”	”	”
८	लप्सी केन्डी उद्योग वटा		३	”	”	”	”
९	लप्सी खेती विस्तार कार्यक्रम वटा		५५	”	”	”	”
१०	खाद्यान्न,तरकारी,गेडा गुडीको पुराना विउको संरक्षण कार्यक्रम वटा		१८	”	”	”	”
११	धान,मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम वटा		५५	”	”	”	”
१२	जडिवुटी उत्पादन कार्यक्रम फर्म वटा		१०	”	”	”	”
१३	उन्नत प्रविधि, औजार, सिप, विउ विजन र व्यवसायिकरण वटा		५५	”	”	”	”
१४	हाते टेक्टर,शेसर जस्ता उपकरण खरिद कार्यक्रम वटा		५१	”	”	”	”
१५	वगैचा व्यवस्थापन, नर्सरी रोगकीरा तालिम व्यवस्थापन कार्यक्रम वटा		४९	”	”	”	”
१६	जैविक विषाधी उत्पादन कार्यक्रम वटा		१०	”	”	”	”

४.१.२ पशुपन्ध्री

४.१.२.१ पृष्ठभूमि:

यस गाउँपालिकाको पशुपन्ध्री स्थिति निर्वाहमुखि रहेको छ । पशुपालनको दृष्टिकोणले यो गाउँपालिकामा चरण क्षेत्र, घाँस बुटाहरु प्रयाप्त रहेको छ । यहाँ गाई, भैसी, बाख्रा, भेडा, बंगुर, कुखुरा पालन, हाँस पालन, माछा पालन, मौरी पालनको दृष्टिकोणले ज्यादै उपयुक्त क्षेत्र रहेको छ । वस्तिहरु छरिएर रहेको र व्यवसाहिकरूपमा पशुपन्ध्री पालन ज्यादै कम रहेको छ । हाल आएर केहि ठाउँमा समुह मार्फत पशुपन्ध्री पालन गर्न शुरु गरिएको छ । वडा नं. १ मा गौरी खोरियामा भैसी पालन, बाख्रापालन तथा कुखुरा पालन व्यवसाय केहि मात्रमा सञ्चालन हुदै आएको छ । यस्तै गरी वडा नं २ मा कुखुरा पालन ३ जनाले, वडा नं ३ मा ३ वटा फर्म, वडानं ४ मा ३ वटा मौरी पालन, बाख्रापालन र कुखुरा पालन गरेको छन् । यस्तै गरी वडा नं ५मा ४ वटा फर्म कुखुरा पालन, गाई पालन, माछा पालन गरेका छन् । वडा नं ६ मा १ वटा कुखुरा पालन, १ वटा माछा तथा बंगुर पालन व्यवसाय सञ्चालन गरेको देखिन्छ । यी बाहेक घर घरमा थोरै मात्रमा पशु तथा पन्ध्रीपालन गर्ने गरेको देखिन्छ ।

४.१.२.२ प्रमुख समस्याहरु

नशल सुधारमा ज्ञानको कमि, संकामक रोगबाट ग्रसित हुनु, उन्नत प्रविधिबाट पशुपालन व्यवसाय सञ्चालन गर्न नसक्नु, पशुपालन व्यवसायकमा विषयगत ज्ञानको कमि, बजार व्यवस्थापन नहुनु, ढुवानी महंगो हुनु, पशु आहाराको समस्या, पशुपालन परम्परागत हुनु यस क्षेत्रमा लगानी गर्नको लागि स्रोत र व्यवसायिकको कमि, कुखुरा पालनमा विमा नहुनु आदि समस्याहरु पशुपालन क्षेत्रमा देखिएका छन् ।

४.१.२.३ चुनौती तथा अवसरहरु

चुनौती :

पशुपंक्षीजन्य वस्तुहरुको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी पशुपंक्षी व्यवसायद्वारा गाउँपालिकालाई दुध, मासु र अण्डामा आत्मनिर्भर बनाउन, कृषि तथा पशुपंक्षी पालनमा संलग्न कृषक तथा उच्चमीहरुलाई सीप, सामग्री, प्रविधि र पूँजीसहज उपलब्ध गराउन, बजार व्यवस्थापन गर्न, नशल सुधार गर्न, उन्नत जातकागाई, भैसी, बाख्रा, बंगुर, कुखुरा उपलब्ध गराई पशुपंक्षी पालनलाई व्यवसायीकरण गर्न पशुपन्ध्री विमा गर्न, यूवा विदेशीनुवाट रोक्नु आदि यस क्षेत्रमा चुनौती रहेका छन् ।

अवसरहरु

पशुपालन व्यवसायमा नीजि क्षेत्रबाट लगानी गर्न वढ्दो कममा रहेको छ । विदेशबाट फर्केका यूवाहरु पशुपालन व्यवसायमा उत्सुकता देखाउनु, गाउँपालिका सवै वडामा जङ्गल तथा चरण क्षेत्र हुनु, डहरे, पञ्चमुल, पन्चासे जस्ता क्षेत्र पशुपालनको लागि पहिला देखिने यो व्यवसाय फस्टाउनु, दुध र दुधजन्य उत्पादनहरुको उत्पादनको खपत पोखरा बजार तथा वुटवल भैरहवा जस्ता शहरमा खपत गर्न सकिनु, आँधीखोला गाउँपालिकाले पनि पशुपन्ध्री विकासमा प्राथमिकता दिनु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् ।

४.१.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति, कार्यक्रम

• दीर्घकालिन सोच :

"पशुपन्ध्री पालनमा व्यवसायीकरण, किसानको सम्पन्नता ।"

• लक्ष्य (Mission)

"पशुजन्य पदार्थको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी गाउँपालिकावासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ । "

● उद्देश्य (Goal)

पशुपन्थी तर्फ देहाय अनुसारका उद्देश्य रहेका छन् :

१. पशुपन्थी व्यवसाय वृद्धि गरी दुध,मासु, अण्डाको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने ।
२. नयाँ नौलो सम्भावना तथा बजार भएका पशुपन्थी व्यवसायलाई प्राथमिकता दिई रैथाने तथा परम्परागत वस्तु, विधि, प्रविधिलाई प्रवर्धन गर्ने ।

● पशुपन्थी पालन व्यावसाय विकास सम्बन्धी रणनीतिहरू तथा कार्यनीति

पशुपन्थी पालन विकासमा देहाय अनुसारका रणनीति तथा कार्यनीति हुनेछन् :

रणनीति	कार्यनीति
१. पशुपन्थी व्यवसाय वृद्धि गरी दुध,मासु, अण्डाको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा वृद्धि गर्ने ।	१. पशुपन्थीजन्य व्यवसाय विस्तारका लागि विशेष पहल गर्ने ।
२. स्वास्थ्यकर पशुजन्य उत्पादनमा वृद्धि गर्ने ।	१. बाखा, गाई, भैसी र बगुरका सहकारी फर्मलाई प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । २. पशुपन्थी व्यवसाय विकासमा संघ, प्रदेशसंग समन्वय गरी अधि बढ्ने । ३. दुध व्यवसायी तथा सहकारीको समन्वयमा पशुजन्य उत्पादनको बजार व्यवस्थापनमा गर्न प्राथमिकता दिने । ४. दुग्धपदार्थ, मासुजन्य पदार्थ ढुवानी तथा संकलन, चिस्यान व्यवस्थापनका लागि विशेष सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिने । ५. कुखुराको क्षति न्यूनीकरण गर्न विमा कार्यक्रम तथा किसानलाई विशेष सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ६. उन्नत खालका पशुपन्थी पालन, नयाँ प्रविधि हस्तान्तरणमा जोड दिईने छ ।
३. नयाँ नौलो सम्भावना तथा बजार भएका पशुपन्थी व्यवसायलाई प्राथमिकता दिई रैथाने तथा परम्परागत वस्तु, विधि, प्रविधिलाई प्रवर्धन गर्ने ।	७. चरन क्षेत्र र बजारको उपलब्धतालाई ध्यानमा राखी मासु तथा दूध उत्पादनको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ८. पशुपालक व्यवसाय समूहहरू मार्फत छनौट भई आएका कार्यक्रमहरूलाई पहिलो प्राथमिकता दिइने । ९. पशु सहकारीमा आवद्ध किसानहरूलाई पशुपालन सम्बन्धी थप तालिमको व्यवस्था गरिने । १०. पशु विकास समूहहरूलाई सहकारीमा परिणत गर्दै लगिने ।
४. पशु विकासकालागि उन्नत प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने	११. पशु कार्यकर्ताहरू क्रमशः वृद्धि गरी आधारभूत सेवा पुऱ्याउने कुरा सुनिश्चित गर्ने । १२. पशु विकासका सम्बन्धित विषयमा कार्यरत निकायहरूको बीचमा प्रभावकारी समन्वय गर्ने । १३. रैथान तथा परम्परागत शैलीलाई प्राथमिकता दिई व्यवसाय अधि बढाउने ।
५. नीजिक्षेत्रलाई पशुपन्थी व्यवसायमा आकर्षण गरी रोजगार अभिवृद्धि गर्ने ।	१४. आयमूलक कार्यक्रमहरूमा उत्पिडित, जनजाति र विपन्नवर्गका महिलाहरूको सहभागिता बढाउने । १५. पशु आहारका लागि उन्नत जातको घाँस विकास कार्यक्रम र यसका लागि पकेट क्षेत्रको विकास गर्दै लगिने । १६. स्थानीय घाँस तथा खरवारीलाई व्यवस्थापन गरी घाँस तथा चरण विकास गर्ने ।

• प्रमुख कार्यक्रमहरू

➤ गाउँपालिकाले आफै सम्पादन गर्ने कार्यक्षेत्रका विषयहरू

- व्यवसायिक पशुपन्छी पालन कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका विभिन्न वस्तीहरूमा व्यवसायिक पशुपन्छी पालन कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ। दुध, मासु, ऊन, अण्डा लगायतका पशुजन्य उत्पादन गर्नको लागि सहयोग उपलब्ध गराइने छ। यहा निम्न क्षेत्रमा व्यवसायिकरूपमा पशुपन्छी पालन गरी कृषकको जीवनस्तरउच्च पार्ने प्रयास गरिनेछ।
 - व्यवसायिक गाई भैसी पालन कार्यक्रम :
 - व्यवसायिक भेडाबाख्रा पालन कार्यक्रम
 - व्यवसायिक बंगुरपालन कार्यक्रम
 - व्यवसायिक कुखुरा । हाँस पालन कार्यक्रम
 - व्यवसायिक मैरी पालन कार्यक्रम
 - व्यवसायिक माछा पालन कार्यक्रम
- पशुपन्छी स्वास्थ्य कार्यक्रम : व्यवसायिकरूपमा फर्महरू सञ्चालन गरेको लागि आवश्यक उपचार गराउनका लागि पशुपन्छी उपचार गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ।
- चरन विकास कार्यक्रम : गाउँपालिकामा व्यवसायिकरूपमा पशुपन्छी पालन कार्यक्रम विकासको लागि चरन विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। पौष्टिक जातका घास खेती गर्न कृषकलाई सहयोग गरिनेछ।
- अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम : सफल किसानहरूको लागि तथा व्यवसायिक पशुपन्छी पालन गर्नको लागि विभिन्न स्थानमा भ्रमण तथा अवलोकन कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सहयोग उपलब्ध गराइने छ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम : पशुपन्छी सम्बन्धी कार्यक्रम समयमा सम्पन्न गर्न तथा तोकिएको प्रतिफल प्राप्त गर्नको लागि अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

➤ गाउँपालिकाले प्रदेश सरकार संग समन्वय गरी सम्पादन गर्ने कार्यक्षेत्रका विषयहरू

- पशुपन्छी व्यवसाय कार्यक्रम
- दुग्ध ढुवानी तथा चिस्यान कार्यक्रम
- संस्थागत क्षमता तथा तालिम कार्यक्रम
- व्यवसायिक पशुपालकलाई वित्तीय सहयोग कार्यक्रम
- पशुपन्छी, माछा विमा कार्यक्रम
- युवा तथा सिमान्तकृत वर्ग उत्थान कार्यक्रम (महिला, दलित, आ/जनजाति, अपाङ्ग समेत)
- पशुजन्यउपज संकलन केन्द्र निर्माण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
- पशुपन्छी गर्भधान कार्यक्रम
- प्रोत्साहन तथा अनुदान कार्यक्रम

४.१.२.५ अपेक्षित उपलब्धी

पशुपन्छी जन्यवस्तुको उत्पादन प्रत्येक वर्ष १५ प्रतिशतले वृद्धि भएको हुनेछ। गाउँपालिका दुध,मासु, उनमा आत्मनिर्भर भएको हुने छ। गाउँपालिकाका ६ वटै वडामा २७ वटा दुधचिस्यान केन्द्र र प्रत्येक वस्तिमा ५४ वटा दुध संकलन केन्द्रको स्थापना भई कार्यन्वयन भएको हुनेछ। व्यवसायिकरूपले पशुपन्छी पालन गर्ने परिवार संख्या कम्तिमा २०३ वटा हुनेछन्। यस सम्बन्धी उपलब्धी सूचक अनुसूचि ४, ५, ६ मा दिएको छ।

४.१.२.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पत्ति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर				ने.जी.स.		कार्यकारिणी
१	कूल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	रा. लेखा स.	''	''
२	पशुजन्य वस्तु उत्पादन मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत(AGDP)	''		१५	पशु सेवा क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	''	''
	प्रतिफल						
१	वार्षिक दुध उत्पादन	मे.टन	११२४३७	३२११३१।३२	पशुपन्थीक्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	पशुपन्थी प्रमुख गाउँपालिका	दातृसंस्था र संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	वार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	७६१९०४	२१७६०७४	''	''	''
३	वार्षिक अण्डा उत्पादन	हजारमा	९६९३	२७६८६	''	''	''
४	चिस्यान केन्द्र संख्या	वटा		२७ वटा	''	''	''
५	दुध संकलन केन्द्र संख्या	वटा		५४ वटा	''	''	''
६	व्यवसायिकरूपमा पशुपालन गर्ने परिवार संख्या	वट		१६२ परिवार	''	''	''
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
	पशुपालन व्यवसायिक कार्यक्रम फर्म वटा			२०३	''	''	''
१	दुध उत्पादन फर्म वटा			३८	''	''	''
२	कुखुरा पालन फर्म सञ्चालन वटा			४६	''	''	''
३	वाख्रा पालन फर्म वटा			५४	''	''	''
४	बंगुर पालन फर्म वटा			६५	''	''	''
५	मैरी पालन वटा घर (१०वटामा)			५५	''	''	''
६	माछा पालन पोखरी वटा			३६०	''	''	''
७	पशु उपचार कार्यक्रम वटा प्रति वर्ष			१०	''	''	''
८	दुधको परिकार बनाउने तालिम वटा			५५	''	''	''
९	कृषि, पशु विमा कार्यक्रम			सबै	''	''	''

४.१.३ खाद्य सुरक्षा तथा पोषण

४.१.३.१ पृष्ठभूमि

आँधीखोला गाउँपालिका खाद्य सुरक्षाको दृष्टिकोणले सुरक्षित गाउँपालिकाको रूपमा रहेको छ। यहाँ को उत्पादन स्थिति राम्रो रहेता पनि जमिनको वितरण प्रणालीको कारणले गर्दा हुने र नहुनेको दूरी फरक रहेको छ। यस पालिकामा २७.९९ प्रतिशत परिवार ३ महिना भन्दा कम खानपुग्ने छन् भने ४१.६७ प्रतिशत परिवार ४ देखि ६ महिना सम्म खान पुग्ने अवस्थामा रहेका छन्। यहाँ १६.२ प्रतिशत जनसंख्या मौसमी खाद्य असुरक्षित अवस्थामा रहेका छन्। (श्रोत गण्डकी प्रदेशको स्थितिपत्र २०७५) वच्चाहरुमा कुपोषण स्थिति बढि नै रहेको छ। ६ देखि ५९ महिनाका बालबालिकाहरु मध्ये ३६ प्रतिशत कुपोषण देखिएको छ। कम तौल भएका २७ प्रतिशत छन् भने ख्याउटे १० प्रतिशत वच्चामा लक्षण देखिएको छ। यस्तै गरी ४६ प्रतिशत वच्चामा रक्तअल्पता सम्बन्धी समस्या देखिएको छ। खाद्यान्न सुरक्षाको लागि भण्डारणको छुट्टै व्यवस्था नभए पनि भकारीमा राख्ने चलन रहेको छ। मुसा लगायत चरा चुरुगीवाट खाद्यान्न केहि मात्रमा नष्ट हुने गरेको छ।

४.१.३.२ प्रमुख समस्या :

यस गाउँपालिकामा पोषण सम्बन्धमा जनचेतनाको कमि, खाद्यान्न सुरक्षा व्यवस्था राम्रोसंग गर्ने भण्डारणको समस्या देखिएको छ। गरीब परिवारमा पोषिलो खाने कुराको पहुँचमा कमि हुनु, भएको खाद्यान्न पनि उपयोग राम्रो संग नगर्नु, पकाउने तरिका तथा उपयोग गर्दा पोषण स्थिति हेरेर उपयोग नगरिनु, मौसम अनुसार मात्र हरियो तरकारी तथा फलफुल खाने प्रचलन हुनु आदि समस्याहरु देखिएको छ।

४.१.३.३ चुनौती तथा अवसर

- **चुनौती :** यस गाउँपालिकाका वच्चाहरुको कुपोषण मुक्त गराउनु, पुङ्को तथा ख्याउटे तथा कम तौल भएको वच्चालाई न्यून बनाउनु, सबै वच्चा तथा आमाहरुलाई उचित पोषणको व्यवस्था गर्न, खानपान व्यवहारमा परिवर्तन गर्न, आफूले उब्जाएको खाद्यान्न ६ महिना भन्दा कम खान पुग्ने स्थितिमा रहेका परिवारको आर्थिक स्थिति सुधार गर्न, खाद्यान्न सुरक्षणको लागि व्यवस्थित भण्डारणको व्यवस्था गर्न आदि चुनौतीहरु रहेका छन्।
- **अवसरहरु :** गाउँपालिकाको खाद्यान्न उत्पादन हुने फाँट पसस्त रहनु, पोषण कार्यक्रम सञ्चालनमा रहनु, व्यवसायिकरूपमा तरकारी तथा फलफुल खेती सञ्चालन गर्नु, कुखुरापालन गर्ने कृषक समुहको संख्या बढ्दै जानु, अण्डा, दुधको उत्पादन बढ्दै जानु, जनताको आयस्तरमा वृद्धि हुदै जानु, भिटामिन ए तथा खोप कार्यक्रम सञ्चालन हुनु, आयोडिनयुक्त नून सरल मुल्यमा प्राप्त गर्नु आदि अवसर रहेका छन्।

४.१.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यक्रम

• दीर्घकालिन सोच

पोषणयुक्त आहार, गाउँपालिकावासीको उज्ज्वल मुहार

• लक्ष्य

उचित खाद्य सुरक्षाको व्यवस्था गरि निरोगी नागरिक तयार गर्नु।

• उद्देश्य

१. खाद्य सुरक्षा गरी जनताको शाररिक तथा मानसिक स्थितिमा स्वास्थ्य रहेको हुनेछ।
२. पोषण युक्तआहार वाट महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्य स्थितिमा सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ।

• रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
१. खाद्य सुरक्षा गरी जनताको शाररिक तथा मानसिक स्थितिमा स्वास्थ्य रहेको हुनेछ ।	
१.१ पोषणयुक्त खाद्यान्न उत्पादनमा जोड दिने ।	१. पोषणयुक्त खाद्यान्न उत्पादनगर्नको लागि गाउँपालिकाबाट सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाइने । २. पोषणयुक्त कार्यक्रमलाई निजी क्षेत्र तथा सहकारी क्षेत्रबाट कार्यान्वयन गर्ने वातावरण तयार गर्ने । ३. पोषण कार्यक्रम, कृषि उत्पादन कार्यक्रम तथा पशुपन्छी जन्य वस्तु उत्पादन कार्यक्रम आपसमा समन्वय गरी सञ्चालन गर्न जोड दिइने ।
२. पोषण युक्तआहार बाट महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्य स्थितिमा सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।	
२.१ खाद्य सुरक्षाको व्यवस्था गरी वितरण प्रणालीमा सुधार ल्याउने ।	४. स्थानीय स्तरमा तथा वस्तीहरुमा खाद्यान्न सुरक्षा भण्डारणको व्यवस्था मिलाउने । ५. खाद्य सुरक्षाको लागि सरल, सस्तो र थेग्न सक्ने प्रविधिको पहिचान गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने । ६. आमा तथा बच्चाहरुको लागि भिटामिन, खोप समय तालिका अनुसार उपलब्ध अभियानको रुपमा सञ्चालन गर्ने । ७. सुत्करी महिलालाई दुध, मासु तथा अण्डा दैनिकरुपमा उपलब्ध गराउने वातावरण मिलाईने छ । ८. ५ वर्ष मुनीका बालबालिकाहरुलाई निश्चित कोटा तोकि पोषणयुक्त खाद्यान्नमा पहुच बढाउन व्यवस्था मिलाईने छ ।
२.२. पोषणयुक्त खाद्यान्नको पहिचान गरी उपयोग गर्न प्रचार प्रसार गर्ने ।	९. सन्तुलित आहारको महत्वबारे व्यापक प्रचार प्रसार गरी जनतालाई आहार पद्धितिमा व्यापक सुधार गर्ने । १०. विद्यालय पाठ्यक्रममा खाद्यान्न सुरक्षा र पोषण बारेमा समावेश गरी अध्ययन गराइने ।

• प्रमुख कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाबाट आफै सञ्चालन हुने कार्यक्रम

- खाद्यान्न, फलफुल, तरकारी तथा मासु, दुध उत्पादन कार्यक्रम
- पोषण कार्यक्रम
- बालबालिका तथा महिला स्वास्थ्य कार्यक्रम
- पोषण प्रचार प्रसार कार्यक्रम
- विद्यालय पोषण कार्यक्रम
- जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम
- गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम
- बालबालिका तौल तथा पोषणयुक्त खाद्यान्न वितरण कार्यक्रम
- स्वास्थ्य बालबालिका प्रतियोगिता कार्यक्रम
- खाद्य भण्डारण कार्यक्रम

➤ गाउँपालिकाबाट संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरु

- बालबालिका तौल तथा पोषणयुक्त खाद्यान्न उत्पादन तथा वितरण कार्यक्रम

- भिटामिन ए वितरण तथा खोप कार्यक्रम
- खाद्यान्न, फलफुल, तरकारी तथा मासु, दुध उत्पादन कार्यक्रम
- पोषण कार्यक्रम

४.१.३.५ अपेक्षित उपलब्धी

योजनाको अन्त्य सम्ममा गाउँपालिकाका सबै बालबालिका कुपोषण बाट मुक्त भएका हुनेछन् । पुङ्केपन, कम तौल हुने स्थितिमा व्यापक सुधार भएको हुनेछ । भिटामिन ए तथा खोप सेवा सतप्रतिशत बालबालिका तथा महिलाले प्राप्त गरेका हुनेछन् । पोषण तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी विषय विद्यालयको पाठ्यक्रममा समावेश भएको हुनेछ ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५। ७६	आ.व.२०८०। ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२ ७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर				ने.जी.स.		कार्यकारिणी
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	रा. लेखा स.	''	''
२	कृषि मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत (AGDP)	''	३	८	पशु सेवा क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	''	''
	प्रतिफल						
१	कुपोषण दर ५ वर्ष मुनिका बच्चामा (Prevalence या undernourishment)	प्रतिशत	२९	१०	कृषि क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	सिंचाई प्रमुख गाउँपालिका	दातृसंस्था र संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा देखिने पुङ्कोपना (Stunting) उमेरअनुसार उचाई कम हुने (विश्व स्वास्थ्य संगठनको बालबालिका वृद्धि मानअनुसार (Height for age <—	प्रतिशत	२८.९	१०	''	''	''

	2 standard deviation from the median)						
३	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा रहेको कुपोषण (उचाइअनुसार तौल कम हुने र बढी तौल हुने (Weight for height) ≥ 2 or ≤ -2 SD from the median of the WHO Child growth Standards)	प्रतिशत	५.८	२	”	”	”
४	प्रजनन उमेर समूहका महिलाहरूमा रक्त अल्पता	प्रतिशत	२८	१२	”	”	”
५	५ वर्षमुनिका बालबालिकामा रहेको रक्त अल्पताको स्थिति	प्रतिशत	४६	१४	”	”	”
६	कुल उपभोगको दुई-तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	४४.२१	१५	”	”	”
७	आफ्नो उत्पादनकले ६ महिना भन्दा बढी खान नपुग्ने खाद्य सुरक्षा नभएका घरपरिवार	प्रतिशत	६९.६	२०	”	”	”
८	मौसमी खाद्य असुरक्षित घर परिवार	प्रतिशत	१८.८	१०	”	”	”
९	उच्च खाद्य असुरक्षा भएका घर परिवार	प्रतिशत	६	१	”	”	”
१०	कुपोषण दर ५ वर्ष मुनिका बच्चामा (Prevalence या under nourishment)	प्रतिशत	२९	१०	”	”	”
११	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा देखिने पुङ्कोपना (Stunting) उमेर अनुसार उचाई कम हुने (विश्व स्वास्थ्य संगठनको बालबालिका वृद्धि मान अनुसार	प्रतिशत	२८.९	१०	”	”	”
१२	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा रहेको कुपोषण (उचाइ अनुसार तौल कम हुने र बढी तौल हुने)	प्रतिशत	५.८	२	”	”	”
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	खाद्य सुरक्षा र पोषण				वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि प्रमख	सहयोग निरन्तरता भएमा
२	पोषण कार्यक्रम वटा			९६	”	”	”
४	खाद्य उत्पादन कार्यक्रम				”	”	”
५	तरकारी तथा फलफुल उत्पादन कार्यक्रम				”	”	”
६	दुध, माछा, मासु, फुल उत्पादन कार्यक्रम				”	”	”

खाद्य सुरक्षा तथा पोषण कार्यक्रम कृषि, पशुपन्छी, स्वास्थ्य तथा शिक्षा क्षेत्र संग प्रत्यक्ष सम्बन्ध रहेकोले यस सम्बन्धी नतिजा खाँका उक्त क्षेत्रमा विस्तृतरूपमा उल्लेख गरिएको छ ।

४.१.४ सिंचाई

४.१.४.१ पृष्ठभूमि

कृषिमा विविधिकरण गर्न, उत्पादकत्व बढाउन, रोजगारी वृद्धि गर्न, किसानका आयस्तर वृद्धि गर्न सिंचाईले महत्वपूर्ण भूमिका निभाएको हुन्छ। आँधीखोला गाउँपालिकामा कुल ३५६१.७ हे. अर्थात ५६.९८ प्रतिशत खेती योग्य जमिन भएमध्ये बाह्रै महिना सिंचाई हुने ६०.७ प्रतिशत जमिन सिंचित सुविधा प्राप्त रहेको छ। बाँँकि ३९.३ प्रतिशत खेती योग्य जमिन मौसमि सिंचित रहेको छ। यहाँ आँधीखोला, सरादीखोला, सेतीखोला, पातीखोला लगायत कयौँ खोला तथा खोल्साहरुबाट सिंचाई गर्न सक्ने पानीको श्रोत रहेको छ। परम्परागत कुलाहरुबाट अधिकांश खेती योग्य जग्गामा सिंचाई गरिआएको पाइन्छ। यहाँ विभिन्न समयमा तत्कालिन गाविस, जिविस, सिंचाई विभागबाट केहि सिंचाई योजनाहरु निर्माण भएको पाइन्छ। अक्षेतेनाई सिंचाई, कैजाले सिंचाई, पोखरीखेत सिंचाई, काफलटारी सिंचाई, मडुवा सिंचाई, टुनीखोला सिंचाई, कालिखेत सिंचाई, बाह्रमुने सिंचाई, सेपत सिंचाई, लौसिवोट सिंचाई, जुगले सिंचाई, टिकाजा सिंचाई लगायत १८ वटा सिंचाई योजना निर्माण भएका छन्। वडागतरुपबाट हेर्दा सबै भन्दा वढि वडा नं. २ मा ६ वटा छन् भने वडा नं १ र ३ मा केवल ११ वटा सिंचाई योजना निर्माण भएका छन्। वडा नं ४ मा ४ वटा, वडा न. ५ मा २ वटा र वडा नं ६ मा ४ वटा सिंचाई योजना निर्माण भएको देखिन्छ।

४.१.४.२ प्रमुख समस्याहरु

यस गाउँपालिकामा सिंचाई श्रोत प्रयाप्त भएपनि सबै खेती योग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा पुँयाउन सकिएको छैन। निर्माण भएका सिंचाईहरु पनि जिर्ण अवस्थामा रहेका छन्। यस गाउँपालिकामा सम्पन्न भएका १८ वटा सिंचाई योजना मध्ये ३ वटा राम्रो सञ्चालन योग्य अवस्थामा छन् भने अरु जिर्ण अवस्थामा रहेकाछन्। परम्परागत कुलाका मुहानको स्थायी संरचना नहुदा खेती लगाउँने समयमा किसानहरुले ज्यादै समस्या व्यहोनु परेको छ। बाह्रमास सिंचाई सुविधा नहुनु, किसानको आर्थिक स्थिति राम्रो नहुनु, उत्पादकत्व न्यून रहनु, सिंचाई योजनाका गुणस्तर राम्रो नहुनु, लगत ज्यादै महंगो हुनु, सिंचाई शुल्क लगाउँन नसक्नु, वर्षायाममा पानी पोखरीमा संकलन गरी हिउदमा सिंचाईमा प्रयोग गर्ने सुविधा नहुनु, कृषि उत्पादन प्यकेज संगै सिंचाई योजना सञ्चालन नहुनु आदि समस्याहरु सिंचाई विकासमा देखिएको छन्।

४.१.४.३ चुनौती तथा अवसर

चुनौती

यस गाउँपालिकामा सिंचाई विकासमा विभिन्न चुनौतीहरु रहेका छन्। भरपदो सिंचाई व्यवस्था गर्न, सिंचाई योजनाको दीगो र गुणस्तर कायम गर्न, सिंचाई योजनाको मर्मत संभार गर्न, परम्परागत सिंचाईकको मुहानहरुमा पक्की मुहान गराउन, व्यवसायिकरुपमा खेती गरेको जमिनहरुमा गाउँपालिकाबाट सिंचाई व्यवस्थापन गर्नको लागि चुनौती रहेको छ। सिंचाई श्रोत नपुगेका खेती योग्य जमिनमा थोपा सिंचाई प्रणाली विकास गर्न, विभिन्न निकायहरु बीच समन्वय कायम गर्न, सिंचाई योजनाहरु सञ्चालन गर्नको लागि आर्थिक तथा प्रविधिक, श्रोत व्यवस्थापन गर्न, जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्न, जनसहभागिता बढाउन, कृषकहरुलाई तालिम तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्न, कृषिमा उत्पादकत्व बढाउनु मुख्य चुनौतीहरु रहेको छ।

अवसरहरु

गाउँपालिकाको खाद्यान्न उत्पादनहुने फाँट प्रसस्त रहनु, जलाधार क्षेत्र आँधीखोला, सेतीखोला, पातीखोला लगायतका खोलानालाहरु प्रसस्त रहनु, थोपा सिंचाई प्रणालीको शुरुवात हुनु, खेती योग्य जमिनमा बाह्रै महिना सिंचाई सुविधा पुन्याउन गाउँपालिकाले अठोट लिनु तथा प्राथमिकता तोक्नु, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारबाट प्राथमिकता दिनु सिंचाई विकासका अवसरहरु हुनु, उत्पादनमा वृद्धि गर्न प्राथमिकता दिनु, सिंचाईको लागि वित्तिय श्रोत वृद्धि गरिदै जानु आदि अवसरहरु समेत रहेका छन्।

४.१.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति

● दीर्घकालिन सोच

"कृषिको मुख्य आधार सिंचाई"

● लक्ष्य

सम्पूर्ण कृषि योग्य भूमिमा कृषि उत्पादकत्वमा योगदान पुग्ने गरी वर्षौभरी दिगो एवं भरपर्दो सिंचाई सुविधा पुगेको हुनेछ ।

● उद्देश्य

१.कृषि योग्यभूमिमा सिंचाई सुविधा बाह्रमास पुगेको हुनेछ ।

● सिंचाई सम्बन्धी रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
१.१ वढि खेती हुने ठाउँको सिंचाई योजनालाई प्राथमिकता दिइने ।	१. मकै, आलु, धान खेतीहुने जमिनमा संचाई गर्नको लागि लगानी बढाईने । २. कुनै व्याक्ति, फर्मले व्यवसायिक किसिमले कृषि तथा पशुपालन गर्न लगानी गर्ने स्थानमा गाउँपालिकाले न्यूनतम पूर्वाधार सिंचाई, सडक, विद्युत जस्ता पूर्वाधार तयार गर्न सहयोग गर्ने । ३. सिंचाई सुविधा निर्माण तथा व्यवस्थापनमा उपभोक्ताहरुको सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने ४. आँधीखोला, सरादीखोला, सेतीखोला, पातिखोला, जरेखोला लगायतका किनारका फाँटहरुमा बाह्रमास सिंचाई योजना सञ्चालन गर्ने
१.२. उत्पादन वृद्धिका लागि वैकल्पिक सिंचाई थोपा सिंचाई, पोखरी निर्माण जस्ता वैकल्पिक उपयाहरु अपनाईने छ ।	५. सिंचाई श्रोत नपुगेका जग्गामा थोपा र साना सिंचाई योजनालाई प्राथमिकता दिईने ६. नयाँ पोखरी निर्माण गर्ने ७० प्रतिशत गाउँपालिकाले लगानी गर्ने नीतिलिने । ७. थोपा सिंचाईको विकासको लागि नयाँ प्रविधिको अवलम्बन गर्ने ८. जलाधार क्षेत्रको संरक्षण तथा संवर्द्धन भएको हुनेछ ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

■ वृहद सिंचाई योजना सञ्चालन कार्यक्रम :

- यस गाउँपालिकाको वडा नं १ को ठूटनेवारी सेरा हुदै ठूलोखेत सम्म र पञ्चमुल खोला, सिमखेत खरखरे हुदै ठूलाखेत तल्ला खेत सिंचाई योजना सञ्चालन गरिनेछ ।
- आँधीखोला वृहद सिंचाई योजना : यस योजनाबाट वडा नं २, ३, ४, ५, ६ का आँधीखोला वरिपरिका फाँटहरु खोलाखेत, उखारीको खेत, पैरीजागर, उपल्लोखेत, आठगढे, सहेली, थुम, भारखोला, जरेखोला, बुढी कुलो, ठूलाचौर औइया, जरेखोल सिमचौर, ठूलो छहरा काफलटारी, आरिकोदह खोलाखेत, फेदी छोरेखेत सुर्का दोविल्ला सिंचाई, वडा नं ४ को टुनीखोला लौसिवोट टारी हुदै सेपतटारी सिंचाई, वडा नं ५ को कुन्तीका सिंचाई योजना, निस्ति सिंचाई योजना, जुगले सिंचाई योजना, अर्जेगो रातमाटा सिंचाई वडा न ६ को सिम्लेफाँट सिंचाई, कृषिफाँट, सेती दोवान सिंचाई योजना सञ्चालन गरिने छ ।
- सरादी खोला सिंचाई योजना : यस योजनाले वडा नं ३ र ४ का सरादी खोलाका वरिपरिका खेतहरुमा सिंचाई गरिनेछ । यसबाट वांभ्रको दह देखि वाड्डुगां सिंचाई, सरादी खोला दोविल्ला सिंचाई, मुलावारी छहराको खोला सिंचाई आदि खेतमा सिंचाई गरिनेछ ।

- पातीखोला सिंचाई योजना : यस योजनाबाट वडा नं ६ का टिकाजाटारी सांगखोला सिंचाई, आर्चाय फाँट सिंचाई , आहाल खेत सिंचाई, बगैचाफाँट सिंचाई, थाराफाँट सिंचाई आदि सिंचाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सेतीखोला सिंचाई योजना : सेतीखोलाबाट सेतीदोवानका फाँटमा सिंचाई गरिनेछ ।
- साना सिंचाई तथा कुलो निर्माण : गाउँपालिकाका ५४ वटै वस्तीका खेतहरूमा परम्परागत कुला तथा साना सिंचाई कार्यक्रमद्वारा निर्माण गरिएका योजना तथा कुलाहरूको मुहानमा पक्की बाध बाध्ने तथा खोल्सा खोल्सीहरूमा पक्की कुलो निर्माण गरिनेछ । परम्परागत कुलाहरूको मर्मत सम्भार गरी नियमित सिंचाई हुने व्यवस्था जनसहभागितामा आधारित भएर निर्माण गरिनेछ ।
- लिफ्ट सिंचाई कार्यक्रम : सिंचाईको लागि श्रोत नपुगेका क्षेत्रमा लिफ्ट सिंचाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । वडा नं १ र ६ का केहि स्थानमा लिफ्ट सिंचाई कार्यक्रम सम्भाव्यता अध्ययन गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- पाइपद्वारा सिंचाई कार्यक्रम : सिंचाईको लागि पहरा तथा अन्य कारणबाट कुलो नहर निर्माण गर्न नसकिएको स्थानमा ठूला पाईपहरूद्वारा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने सिंचाई कार्यक्रमहरू

- लिफ्ट सिंचाई कार्यक्रम (लिफ्टींग थोपा सिंचाई तथा खानेपानी वडा नं.१ मुहान वनपाखे, ठोटेनरी, खपटी, तथा वडा नं ६ मा)
- वृहद सिंचाई योजना सञ्चालन कार्यक्रम ।
(ढाँडको सिंचाई , बाढुङ्गे खोला टिकाजाटारी साङ्खोला सिंचाई , टिकाजा समीको मुनिको कुलो , बाभ्रकोदह देखि वाटुङ.गा सिंचाई योजना, कुन्तिका सिंचाई योजना, टूट्नेवारी सेरा हुदै ठूलोखेत सम्म र पञ्चमुलखोला, सिमखेत खरखरे हुदै ठूलाखेत तल्ला खेत सिंचाई कुलोनहर खपटी मुहान समेत, आहाल खेत सिंचाई , एकपाखे सिंचाई लेधानी सहेली आठगढे थुम सिंचाई आर्चाय फाँटको कुलो, उखुवारी खेत, पैरीजागर सिंचाई, थुम सिंचाई, आरिर्कोदह , खोलाखेत सिंचाई योजना)

४.१.४.५ अपेक्षित उपलब्धी

यस आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा तत्कालिन गाविस, जिविस, सिंचाई विभागबाट निर्माण भएका सिंचाई योजनाहरू अक्षेतेनाई सिंचाई, कैजाले सिंचाई, पोखरीखेत सिंचाई, काफलटारी सिंचाई, मडुवा सिंचाई, टुनीखोला सिंचाई, कालिखेत सिंचाई, बाह्रमुने सिंचाई, सेपतसिंचाई, लौसिवोट सिंचाई, जुगले सिंचाई, टिकाजा सिंचाई लगायत २५ वटा सिंचाई योजनाहरूको मर्मत संभार भएको हुनेछ । हालखेती योग्य जमीनमध्ये ६०.७ प्रतिशत सिंचाई भएकोमा थप ३० प्रतिशतमा समेत सिंचाई सुविधा पुगी कुल खेती योग्य जमिनको ९० प्रतिशत क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा पुगेको हुनेछ । यसै गरी वडा नं १ देखि ६ सम्मका ६९ वटा सिंचाई योजना निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरी कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ । सबै परम्परागत कुलोका मुहान तथा खोल्साहरूमा पक्कवाल तथा कुलो निर्माण भई बाह्र महिना सिंचाई सुविधा पुगेको हुनेछ । सिंचाई सुविधा वृद्धिको कारणले खाद्यान्न उत्पादन दोब्बर वृद्धि भएको हुनेछ ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व.२० ८०/ ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	रा. लेखा स.	''	''

२	कृषि मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत(AGDP)	”	३	८	पशु सेवा क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	गाउँपालिका	”
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	”	३.६	२५	कृषि क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	सिंचाई प्रमुख गाउँपालिका	दातृसंस्था र संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	कृषि मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत (AGDP)		३	७	”	”	”
३	प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (के.जी.)		२३४	५५४	”	”	”
४	खाद्यान्नको वार्षिक उत्पादन वढाउने प्रतिशत			६	”	”	”
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	साना सिंचाई तथा मर्मत योजना वटा			६९ वटा	”	”	”
२	लिफ्टिङ्ग थोपा सिंचाई तथा खानेपानी मुहान वनपाखे, ठोटेनरी, खपटी समेत वडा नं १,३ र ६ मा			२	”	”	”
४	स्प्रिगकल तथा ठूलो पाइपद्वारा सिंचाई वडा नं १ र ६मा वटा			२	”	”	”
५	विभिन्न कुलो मुहान निर्माण तथा मर्मत कार्यक्रम			६ वटै वडामा	”	”	”
६	विभिन्न वृहत सिंचाई योजना आँधिखोला, सरादी खोला, पातीखोला, सेती खोलावाट फाँटहरुमा ८७ वटा (अनुसूचि ७ अनुसार)			२५ वटा	”	”	”

४.१.५ भूमि व्यवस्था

४.१.५.१ पृष्ठभूमि

आँधीखोला गाउँपालिकाको सम्पतिको मुख्य श्रोत भूमि भएकोले यसको उपयोग तथा वितरण प्रणालीले नै गाउँवासिको जीवनस्तर निर्धारण गरेको छ। यस गाउँपालिकाको जम्मा ६२५०.९५ हेक्टर जमिन मध्ये कृषि योग्यभूमि ३५६१.७ हेक्टर अर्थात ५६.९८ प्रतिशत कृषि योग्य भूमि रहेको छ। यसै गरी वनक्षेत्रले ढाकेको १७६९.६ हे. घासे वुट्यान १७९.७ हे. र अन्य ७४० हेक्टर रहेको छ। कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउनको लागि भूमि व्यवस्था राम्रो हुन आवश्यक हुन्छ। खेती योग्य जमिनको वितरण स्थितिलाई हेर्दा २ रोपनी भन्दा कम जग्गाहुने परिवार ११२६ परिवार अर्थात २७.६७ प्रतिशत रहेको छ भने २ देखि ५ रोपनी हुने परिवार ३३.२९ प्रतिशत रहेका छन्। ६ देखि १० रोपनी जग्गा हुने परिवार २१.१ प्रतिशत रहेको छ। ११ देखि २० रोपनी जग्गा हुने ८.४८ प्रतिशत र २ रोपनी भन्दा बढि हुने परिवार ४.८४ प्रतिशत रहेका छन् भने जग्गा नै नभएका १२६ परिवार अर्थात ३.१० प्रतिशत परिवार रहेका छन्। यस गाउँपालिकामा जमीनको स्थिति हेर्दा खेत र पाखोवारी रहेका छन्। आँधीखोलाका किनारमा रहेको जमिन केहि समयर छ भने माथिल्लो भागमा गह्रा, पाखा, खरवारी रहेको छ। कृषक श्रमिकको अभाव तथा लगानीको दाजोमा प्रतिफल न्यून भएको कारणले गर्दा जग्गावाफो राख्ने चलन बढ्दो रहेको छ। भू-स्वामित्वको दृष्टिले हेर्दा आफ्नो भूस्वामित्व भएका ९६.९ प्रतिशत रहेका छ भने स्वामित्व नै नभएका परिवार संख्या ३.१० प्रतिशत रहेको छ। अरुको जग्गा कमाएर गुजरा चलाउने परिवार ३१८ वटा अर्थात ७.८१ प्रतिशत रहेको छ। यसै अनुसार आफ्नो जग्गा अरुलाई कमाउन दिने परिवार ६.४१ प्रतिशत रहेको छ। परिवारमा छुट्ट भिन्न हुदा जमिन विभाजनका कारणले गर्दा भू स्वामित्वको आकार घट्दै गएको छ। यस गाउँपालिकामा भूमि प्रशासन जिल्ला सदरमुकामबाट सञ्चालन हुदै आएको छ।

४.१.५.२ प्रमुख समस्याहरु

यस गाउँपालिकामा भूमि वितरण व्यवस्था प्रभावकारी नहुनु, खेती योग्य जमिन टुक्राएर विभाजन गरिनु, जग्गा एकिकृत नभएर छरिनु, आर्थिक दृष्टिले पछि परेका परिवारको भूमिमा पहुच कम हुनु, वसाई सराईको कारणले गर्दा जमिन वाफो रहन जानु, जग्गाको मुल्य अवमूल्य हुदै जानु, खेती योग्य जमिनमा पनि अनावश्यक भाडी तथा रुखहरुले ढाकेर उत्पादन कम हुदै जानु, खतिपाति गर्न नसक्ने तथा नचाहने परिवारले ठेक्का वा करारमा जग्गा दिने प्रचलन र व्यवस्था व्यवहारमा लागू नहुनु, वादरले दुःख दिनेकम दिन प्रति दिन बढ्नु, व्यवसायिक खेती गर्नको लागि लामो समयको लागि धेरै जग्गा करार तथा खरिद गर्न नपाउनु, किसानको आर्थिक स्थिति राम्रो नहुनु, उत्पादकत्व न्यून रहनु, भूमि रेकर्ड पद्धति वैज्ञानिक नहुनु, भूमि प्रशासन प्रति जनताको बढि गुनासो रहनु आदि समस्याहरु भूमि व्यवस्थामा देखिएको छ।

४.१.५.३ चुनौती तथा अवसर

चुनौती

यस गाउँपालिकामा भूमि व्यवस्थामा विभिन्न चुनौतीहरु रहेका छन्। खेती योग्य जमीन २ रोपनी भन्दा कम जग्गा हुने परिवार २७.६७ प्रतिशत र २ देखि ५ रोपनी हुने ३३.२९ प्रतिशत परिवारलाई आवश्यक अनुसारको जग्गा उपलब्ध गराउन, जग्गा नै नभएका १२६ अर्थात ३.१० प्रतिशत परिवार लाई समेत व्यवस्थापन गर्न, श्रमिकको अभाव समाधान गर्न, लगानीको दाजोमा प्रतिफल बढाउन, जग्गा वाफो राख्ने चलन बढ्दो रहेकोले वाफो जग्गामा खेती गर्न, परिवारमा छुट्ट भिन्न हुदा जमिन विभाजनका कारणले गर्दा भू स्वामित्वको आकार घट्दै गएको लाई रोक्न, विभिन्न निकायहरु बीच समन्वय कायम गर्ने, भूमि व्यवस्थाको लागि आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन गर्न, कृषिमा उत्पादकत्व बढाउन, मुख्य चुनौतीहरु रहेका छन्।

अवसरहरु

गाउँपालिकाले यस क्षेत्रभित्रको जग्गाका भू उपयोग योजना तर्जुमा गर्ने र कार्यान्वयन गर्न लागेको छ। भूमि व्यवस्था वैज्ञानिक तवरबाट रेकर्ड राख्ने प्रयास भएको छ। वाफो जग्गाको व्यवस्थापनको लागि करार पद्धति तथा भूमि बैंकको सोचलाई कार्यान्वयनमा जान लागेको छ। कृषि योग्य भूमिमा सिंचाईमा लगानी थप हुदै गएको छ। जग्गाहरु प्रसस्त सस्तो दरमा पाईने हुनाले व्यवसायिक खेतीको राम्रो

अवसर श्रृजना हुदै छ । गाउँपालिका, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारबाट भूमि व्यवस्थाको लागि विशेष प्राथमिकता दिनु भूमि व्यवस्थाका अवसरहरु हुनु ।

४.१.५.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

"उचित भूमि व्यवस्था जनताको जीवनको मुख्य आधार"

● लक्ष्य

भूमी व्यवस्थाबाट आधी खोला खाद्यान्न उत्पादन बढि जनताको जीवनस्तरमा वृद्धि भएको हुनेछ ।

● उद्देश्य

१. १. उपयुक्त भू-उपयोग प्रणालीको विकास भएको हुनेछ ।
२. २. बाँझो रहेको जग्गाको उचित व्यवस्थापन भई उत्पादकत्व वृद्धि भएको हुनेछ ।

● भूमि व्यवस्था सम्बन्धी रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीतिहरु
१. उपयुक्त भूउपयोग प्रणालीको विकास भएको हुनेछ ।	
१.१ वातावरण सन्तुलन कायम गर्ने गरी भू-उपयोग गर्न व्यवस्था मिलाइने ।	१. गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेको जमिनलाई वर्गिकरण गरी तोकिएको स्थानमा निर्धारण गरिएको कार्यको लागि मात्र भू उपयोग गर्ने २. छरिएर रहेको वस्तिलाई एकीकृत गर्नेमा जोड दिने । ३. भू-उपयोग सूचना प्रणालीलाई व्यवस्थित बनाउने । ४. जमिनको बढ्दो खण्डिकरणलाई नियन्त्रण गर्ने ।
२. बाँझो रहेको जग्गाको उचित व्यवस्थापन भई उत्पादकत्व वृद्धि भएको हुनेछ ।	
२.१ कृषि भूमिको उत्पादकत्व बढाउनको लागि जग्गो ओगट्ने तथा बाँझो राख्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गरिने ।	५. भूमि वैकं सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी गाउँपालिका वा वडाबाट सो सुविधा उपलब्ध गराउन प्रयास गरिने छ । ६. ठूलो आकारको जग्गा उपलब्ध गराई कृषिमा व्यवसायिकरणमा प्राथमिकता दिइने । ७. कृषि योग्यजमिनमा गैह्र कृषि कार्य गर्न रोक लगाइने । ८. खेती योग्य जमिनमा बढ्दै गएको अनावश्यक भाडी व्यवस्थापन गरी उत्पादन बढाइने । ९. सवैको सहमतिमा सहकारी खेती प्रणाली कार्यान्वयन गर्न प्रयास गर्ने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- भूमि वैक कार्यक्रम विधि निर्माण तथा कार्यन्वयन कार्यक्रम :
भूमि वैकको विकासको लागि गाउँपालिकाले कार्यविधि निर्माण तथा अन्य कानूनी व्यवस्था मिलाईने छ ।
- जग्गा मिलान तथा भूमि वैक कार्यक्रम :
गाउँपालिकामा बढ्दो जग्गा बाँझो राख्ने प्रवृत्तिलाई न्यूनीकरण गर्न तथा जग्गाको उचित व्यवस्थापन गर्न, कम्पनीकोरुपमा कृषि व्यवसाय सञ्चालन गर्न, कृषकहरुलाई उचित क्षतिपूर्ति दिनको लागि सहकारी खेती, जग्गा वैक जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । ससाना टुक्रामा रहेको जमिनलाई एकिकृत गर्न तथा जग्गा मिलान गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ
- भूमि हिन तथा २ रोपनी भन्दा कम जग्गा हुने परिवारको लागि सहयोग कार्यक्रम :
भूमिहिन परिवारका लागि तथा २ रोपनी भन्दा कमी जग्गा हुने परिवारको लागि करारमा जग्गा उपलब्ध गराउने वा उच्च सञ्चालनको लागि आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
- भू उपयोग योजना निर्माण कार्यक्रम :
गाउँपालिकाको भूमि व्यवस्थापन गर्नको लागि भूउपयोग योजना लागू गरिनेछ । गाउँपालिकाले तोकेको क्षेत्रमा सिफरिस गरे अनुसारको कार्यमा मात्र भूउपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- भू उपयोग सूचना प्रणाली कार्यक्रम :
आवधिक योजनाको अवधिमा भूउपयोग सूचना प्रणाली विकास गर्न आवश्यक लगानी गरिनेछ ।

➤ प्रदेश सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- मालपोत तथा नापी कार्यालय सुदृढ तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
- जग्गा लालपूर्जा तथा भू-उपयोग सम्बन्धीरेकर्ड व्यवस्थित कार्यक्रम

४.१.५.५ अपेक्षित प्रतिफल

आवधिक विकास योजना भित्र यस गाउँपालिकाको भू-उपयोग नीति तर्जुमा भएको हुने छ । भूमि वैक सम्बन्धी कायविधि तयार भई कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ । वादर नियन्त्रण सम्बन्धी समस्यामा कमि आएको हुनेछ । गाउँपालिकामा बाँझो जग्गा राखिएको हुने छैन । यहा व्यवसायिका खेती गर्न चाहनेहरुको लागि गाउँपालिकाको समन्वयमा उपलब्ध भएको हुने छ । भूमिहिन तथा अति गरीब परिवारहरु १३५२ वटा परिवारको लागि विशेष सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ । भू उपयोग व्यवस्थापनका कारण उत्पादनमा दोब्बर वृद्धि भएको हुनेछ । यस अवधि भित्र जग्गा व्यवस्थापन सम्बन्धी ६ वटा कार्यक्रम, भूमि वैक कार्यक्रम लागू गरी चाक्ला वन्दी तथा जग्गा करार कार्यक्रम ४९ वटा र जग्गा विकास कार्यक्रम ४१ वटा सम्पन्न भएका हुनेछन् । यी कार्यक्रमको लागि रु ७८ लाख लगानी गरिने छ ।

४.१.४.६ नतिजा खाक

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२ ०८०। ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						

१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पत्ति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर						कार्यकारिणी
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	ने.जी.स.	''	''
२	कृषि मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत (AGDP)	''	३	८	कृषि क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	गाउँपालिका	''
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	''	३.६	२५	कृषि क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	सिंचाई प्रमुख गाउँपालिका	दातृसंस्था र संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	कृषि मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत (AGDP)		३	७	''	''	''
३	प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (के.जी.)		२३४	५५४	''	''	''
४	खाद्यान्नको वार्षिक उत्पादन बढाउने प्रतिशत			६	''	''	''
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	जग्गा व्यवस्थापन कार्यक्रम प्रत्येक वडामा			६ वडा	''	''	''
२	भूमि वैकं कार्यक्रम लागू गरी चक्कावन्दी तथा जग्गा करार कार्यक्रम वटा			४९	''	''	''
४	जग्गा विकास कार्यक्रम वटा			४१	''	''	''
५	खेती योग्य जमिनको वरिपरि रुख कटनी कार्यक्रम वटा			५७	''	''	''
६	जग्गा व्यवस्थापन ६ वटै वडामा			६	''	''	''
७	भूमिहिन परिवारलाई विशेष सहयोग कार्यक्रम (परिवार संख्या)			१३५२	''	''	''

४.१.६ वन तथा वनस्पति सम्पदा

४.१.६.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकास गर्नको लागि वन तथा वनस्पति सम्पदाको ठूलो महत्व रहेको छ। कृषि क्षेत्रको विकास तथा पशुपालनको लागि र उद्योगको लागि वनको योगदान उल्लेखनिय रहेको छ। वनमा जडिवुटी प्रचुर मात्रामा रहेकोले र जिविकोपार्जनको लागि तथा दाउरा इन्धनको मुख्य श्रोत पनि वन जङ्गल भएकोले मानव जीवनमा यसको ठूलो महत्व रहेको छ।

आँधीखोला गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफल मध्ये ५६.९८ प्रतिशत कृषिजन्य भूमि २८.३१ प्रतिशत वन जङ्गल र बाँकि खोला वगरले ढाकेको छ। यहाँ पञ्चासेको लेक, डहरेको लेक, फर्सुको लेक प्रख्यात लेग तथा जङ्गल क्षेत्र हुन्। यहाँ सरकारी संरक्षित वन, सामुदायिक वन, निजी वन रहेको छ। यहाँ वनेल, चितुवा, वादर, मिर्ग आदि जङ्गली जनावर पाईन्छ। चिलाउने, बास, कटुस, उत्तिस, साल, सल्लो आदि प्रजातीका रुखहरु छन्। आज भोलि खेती गर्ने पाखो तथा खेतमा रुखहरुले ढाकेको हुनाले वादरको संख्या अत्यधिक बढेको छ। कृषि उत्पादनमा समेत ह्रास आएको छ।

४.१.६.२ प्रमुख समस्या

वन क्षेत्रलाई आर्थिक उपार्जनसंग समन्वय हुन नसक्नु, वनजङ्गलमा कुकाठ बढि हुनु, आगलागि तथा डढेलो बढि लाग्नु, खेति योग्य जमिनमा अनावश्यक वोट विरुवाको व्यवस्थापन नहुनु, जडिवुटीको पहिचान र संरक्षण हुन नसक्नु, वन जङ्गलको फाडनी, भू क्षय, रसायनिक पदार्थको प्रयोग, प्लाष्टिक जन्य वस्तुको जथाभावी प्रयोग, पूर्वाधारबाट भू-क्षय, मृत जनावर व्यवस्थापन नगर्ने, प्रभावकारी समन्वयको अभाव, संचना संकलनको कमी, जनचेतनाको अभाव, नागरीक सुसुचित नहुनु, ऐन, निति नियम विनियमको पालन नहुनु, फोहर मैलाको व्यवस्थापनमा समस्या, जिम्मेवारी वहन नगर्नु, वातावरणमा असर, मानविय स्वास्थ्य रोगको प्रकोप, उर्वरा खेती योग्य जमिनको विनास र बाढी पहिरो, कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनु, वन संरक्षण तथा वृक्षारोपण कार्यमा जनसहभागीतामा कमी, विकास निर्माणमा बाधा, वादर समस्या आदि समस्याहरु देखिएका छन्।

४.१.६.३ चुनौती र अवसरहरु

● चुनौतीहरु

खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र कटान गरी व्यवस्थापन गर्न (उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा), डालेघांस तथा उपयोगीमूलक विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी गर्न, वातावरण अनुसार जडिवुटी तथा उत्पादन शिल वोट विरुवाको वृक्षारोपण गर्ने, डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, आगो लगाउँनको व्यक्तिको पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्न, विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरुद्वारा चेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरणको प्रवन्ध मिलाउन (स्थानीय निकाय र उपभोक्ता), जथाभावि रुख विरुवा कटान गर्न रोक्न, छाडा चौपाय नियन्त्रण, जनचेतना फैलाउन, वृक्षारोपण तथा तटवन्धनको व्यवस्था गर्न, प्राविधिक ज्ञान प्रविधि, विकास पहुचमा वृद्धी गन, अभिमुखिकरण तालीम, वादर नियन्त्र गर्न गाउँपालिकामा वन तथा वनस्पति सम्पदा सम्बन्धी चुनौती रहेका छन्।

● अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा स्याङ्जा जिल्लाकै महत्वपूर्ण जङ्गल क्षेत्र यसै गाउँपालिकामा रहेको छ। डहरे, पञ्चासे, फर्सुको जङ्गल जस्ता प्रख्यात जङ्गल तथा लेक हुनु, ४४ वटा सामुदायिक वन हुनु, संरक्षित वनको क्षेत्र पनि यसै गाउँपालिकामा रहनु, सरकारी वनको रुपमा ७ वटा वन हुनु, नर्सरी सम्बन्धी व्यवस्था हुनु, सयौ किसिमका जडिवुटीहरु हुनु, साल सल्ला, चिलाउने, कटुस जस्ता रुखहरु हुनु, विभिन्न किसिमका चराचुरुगी यहाँ को जङ्गलमा पाइनु, मिर्ग, वनेल, चितुवा., भालु आदि जङ्गली जनावरहरुको वासस्थान हुनु, आँधिखोला, सेतीखोला, पातीखोला, सरादीखोला आदि खोला खोल्सा तथा जलाधारको मुख्यश्रोत नै यहाँ को वनजङ्गल हुनु, गाउँपालिकावासीको अवसर रहेको छ। यसै अनुसार जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन योजना, दिगो कृषि एवं चक्ला बन्दी कार्यक्रम यस गाउँपालिकामा सञ्चालन सकारात्मक रहेको छ।

४.१.६.४ सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति, कार्यक्रम

• दीर्घकालिन सोच (VISION)

" समृद्धि आँधीखोला, एउटै निकास, आर्थिक उन्नती र दिगो विकास "

• लक्ष्य

"प्राकृतिक श्रोत साधनको व्यवस्थापन तथा उपयोगबाट गाउँपालिकावासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ "

• उद्देश्य :

१. वन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापनद्वारा गाउँपालिकाको समृद्धिमा योगदान पुऱ्याएको हुनेछ ।
२. प्राकृतिक श्रोतहरूको सदुपयोग गर्दै रोजगार सृजना गर्ने र आय वृद्धि गरी विपन्नवर्गको जीविकोपार्जनमा सुधार र वातावरण प्रणाली बीच सन्तुलन कायम भएको हुनेछ ।

• रणनीति, कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. वन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापनद्वारा गाउँपालिकाको समृद्धिमा योगदान पुऱ्याएको हुनेछ ।	
१.१ सामुदायिक वन लगायत समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन पद्धतिको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।	१. वन तथा वनस्पति संरक्षण ,संवर्धन गर्नको लागि निजी क्षेत्रको सहभागितालाई जोड दिइने । २. वनमा रहेका पुराना तथा बुढा रुखहरूको छनोट गरी कटनी गर्ने र उपयोग, आययार्जन गर्ने र कटानीको दोब्बर संख्यामा विरुवाको वृक्षारोपण गर्ने । ३. डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने
१.२ वन पैदावारमा आधारित उद्योग हरुको स्थापना गर्ने ।	४. विपन्न परिवारहरूको समुह बनाई वन पैदावार , जडिवुटी खेती गर्ने र उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
२. प्राकृतिक श्रोतहरूको सदुपयोग गर्दै रोजगार सृजना गर्ने र आय वृद्धि गरी विपन्नवर्गको जीविकोपार्जनमा सुधार र वातावरण प्रणाली बीच सन्तुलन कायम भएको हुनेछ ।	
२.१ जडिवुटी सम्बन्धी ज्ञान तथा सिपको विकास गरी जडिवुटी व्यवसाय सञ्चालन गरी आर्थिक उपार्जन गर्ने ।	५. खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र किटान गरी व्यवस्थापन गर्ने (उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा) । ६. विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरूद्वारा चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरणको प्रवन्ध मिलाउने (स्थानीय निकाय र उपभोक्ता) । ७. वनमा नर्सरी निर्माण गरि विरुवाहरु उत्पादन गर्ने र गाउँपालिका बाहिर तथा अन्य जिल्लाहरुमा समेत आपूर्ति गरी आय आर्जन गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ८. सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरी बस्तीको वातावरण सुधार गर्ने । ९. गाउँपालिका, ज रे खोला सेति खोला लगायत सबै खोला नालाहरुमा सामुहिक माछापालनमा जोड दिइने । खोलानालामा विषाधि, करेन्ट लगाई जलचरको विनाश हुने हुँदा यस्ता कार्य पूर्णतय अपराधिक कार्यकोरूपमा मानी कार्यवाहि गर्ने नीति लिइने ।
२.२ अनावश्यक भण्डो तथा अनुत्पादक वोट, रुख, हटाई वनमा उत्पादन मुलक जस्तै अमरिसो, अलैची, ओखर खेती गर्नेमा जोड दिने ।	१०. डालेघाँस तथा उपयोगीमूलक विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी गर्ने । ११. पूर्वाधार निर्माण गर्दा वातावरण मैत्री गर्ने सडकमा सडक प्लस कार्यक्रम (वृक्षारोपण, अभिसो रोपण आदि) सञ्चालन गर्ने ।

• प्रमुख कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- वन संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका डहरेको लेक, पञ्चासेको लेक, फर्सुको लेकको उपयोग, संरक्षण गरिनेछ । सरकारी वन, सामुदायिक वनको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गरिनेछ । वनबाट जीविकोपार्जनमा सुधार गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यस योजना अवधिमा दिगो वन व्यवस्थापनका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- वन सिमांकन कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाको सामेदायिक वन तथा सरकारी वन तथा वस्तीहरुका वनको सिमांकन गरिनेछ । सिमांकन गरिएको वनमा वृक्षारोपण, छटनी तथा संरक्षण गरिनेछ ।
- विरुवा उत्पादन तथा वृक्षारोपण कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका निजी तथा सामुदायिक वनमा नर्सरीबाट विरुवा उत्पादन गरिनेछ , विरुवाहरु गाउँपालिका तथा बाह्य स्थानीय निकाय तथा अरु प्रदेशमा बेच्ने व्यवस्था मिलाइने छ । वारी तथा खरवारीहरुमा तथा निजी वनहरुमा लौसी, ओखर, अम्रिसो, एवोकाडो, जापानी ओखर जस्ता आम्दानी गर्ने विरुवा रोप्ने कार्यक्रम गरिनेछ ।
- भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम :
यस क्षेत्रको जलाधार संरक्षण गर्न तथा भू-संरक्षण गर्नको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । आँधिखोलाका तटहरुको संरक्षण गर्नको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- जडीवुटी विकास कार्यक्रम : वन क्षेत्रमा तथा खरवारीहरुमा विभिन्न किसिमको जडिवुटी लगाउँने तथा वन तथा जङ्गलमा रहेका जडिवुटीको उपयोग तथा प्रशोधन गरी सिमान्तकृतमा रहेका परिवारको जीवनस्तर उच्च बनाउन प्रयास गरिनेछ ।
- वातावरण तथा सरसफाईकार्यक्रम : गाउँपालिकाका वस्तीहरुमा तथा बजार क्षेत्रमा वातावरण तथा सरसफाईकार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । सरसफाई सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम समुदायको सहभागितामा सञ्चालन गरिनेछ ।
- जथाभावरूपमा नदी जन्य पदार्थको उत्खननमा नियन्त्रण गर्ने : वातावरण विगाने किसिमबाट जथाभावी नदीजन्य पदार्थ उत्खनन कार्यलाई निरुत्साहित गरी वातावरणीय अध्ययनबाट भएको सिफारिश अनुसार मात्र गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- पानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका अधिकांश वस्तीमा पानीका मुहान रहेको र मुख्य खोलाहरुको मुहान पनि रहेकोले मुहान संरक्षण गर्नको लागि लगानी गरिनेछ ।
- खेतियोग्य जमिन र वन क्षेत्र किटान गरी व्यवस्थापन गर्ने(उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा) कार्यक्रम : वस्तीमा रहेको जमिन मध्ये भूउपयोग योजना बनाई वन क्षेत्र, खेती योग्य क्षेत्र छुट्याइने छ, वन क्षेत्रमा उत्पादन दिने विरुवा वृक्षारोपण गर्ने, संरक्षण गर्ने कार्य गरिने छ ।
- ढालेघाँस तथा उपयोगीमूलक विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी कार्यक्रम : वन तथा पाखाहरुमा भाडी तथा अनावश्यक रहेका रुखहरु कटान गरी आय आर्जन हुने किसिमका बोट विरुवा वृक्षारोपण, संरक्षण गर्नको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ढढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम : वन जङ्गल पाखा पखेराहरुमा जथाभावी ढढेलो लगाउँनबाट नियन्त्रण गरिनेछ, आवश्यक मात्रामा प्रचार प्रसार गर्ने तथा ढढेलो लगाउँकालाई कानूनी कारवाही गरिनेछ । ढढेलो नियन्त्रणको लागि जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ प्रदेश तथा संघीय सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- भूउपयोग योजना
- विकासका पूर्वाधार संरक्षण कार्यक्रम
- जलाधार क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम
- विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरुद्वारा चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरण (स्थानीय निकाय र उपभोक्ता मिलेर) कार्यक्रम ।
- जडिवुटी पहिचान,तथा उपयोग तथा प्रशोधन तालिम कार्यक्रम
- सामुदायिक वन नविकरण तथा हस्तान्तरण कार्यक्रम
- प्रकृतिक प्रकोप रोकथाम कार्यक्रम

४.१.६.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अवधिमा कुलभूभागको वन क्षेत्र ३६ प्रतिशत भन्दा बढि पुगेको हुनेछ। गाउँपालिकामा रहेका वनमध्ये सामुदायिक वन ९० प्रतिशत पुगेको हुनेछ। वनमा आधारित उद्योगहरु प्रत्येक वडामा स्थापना भएका हुनेछन्। जडिवुटी सम्बन्धी पहिचान र संरक्षण कार्यक्रम १५ वटा सञ्चालन भएको हुनेछ। नर्सरी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम ३१ वटा सञ्चालन भएको हुनेछ। आम्दानी हुने विरुवा वृक्षारोपण कार्यक्रम सबै वडामा सञ्चालन भएको हुनेछ। वन जलाधारको संरक्षण भएको हुनेछ। यस अवधिमा वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनमा रु ११ करोड २८ लाख लगानी भएको हुनेछ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व.२०८०/८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	ने.जी.स.	''	कार्यकारिणी
२	कृषि मूल्य अभिवृद्धि प्रतिशत (AGDP)	''	३	८	कृषि क्षेत्रको अभिलेख र बार्षिक प्रतिवेदन	गाउँपालिका	''
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि (वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष)	''	३.६	२५	वन क्षेत्रको अभिलेख र बार्षिक प्रतिवेदन	वन प्रमुख गाउँपालिका	संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	आँधीखोला गाउँपालिकाकोकुल भूभागमा वनले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिसत	२८.३१	३६	''	''	''
३	आँधीखोला गाउँपालिकाकोकुल भूभागमध्ये बुट्टयान क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	२.८७	२.८७	''	''	''
४	कुल वन क्षेत्र मध्य सामुदायिक वनको अंश	प्रतिशत	२९	५०	''	''	''
५	प्रदेशको कुल जमीनमध्ये संरक्षण क्षेत्र र निकुन्ज भित्र पर्ने जमीन	प्रतिशत		२०	''	''	''

६	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	संख्या		१५	"	"	"
	कार्यक्रम तथा आयोजना				"	"	"
१	सामुदायिक वनको नविकरण र ब्लक कार्यक्रम वटा			४	"	"	"
२	सामुदायिक वन दर्ता कार्यक्रम			७	"	"	"
४	जडिवुटी पहिचान र संरक्षण हे.			२४०८	"	"	"
५	लवसी, अमरिसो,अलैची,एवोकार्डो, जापनी ओखर, लोक्ता खेति तथा व्यवसाय कार्यक्रम हे.			१९१७	"	"	"
६	नर्सरी व्यवस्थापन			२३	"	"	"
७	सामुदायिक वन घेरावार			१८	"	"	"
८	अनावश्यक रुखझाडी हटाउने कार्यक्रम टोल			३२	"	"	"
९	आम्दानी हुने विरुवा वृक्षारोपण तथा वन संरक्षण कार्यक्रम रोपनी			१८	"	"	"
१०	पिकनिक स्पोट वटा			२	"	"	"
११	पानी व्यवस्थापन तथा खा.पा.संरक्षण			६३	"	"	"
१२	भू-क्षय संरक्षण कार्यक्रम			१	"	"	"
१३	जलाधार संरक्षण कार्यक्रम			९	"	"	"
१५	विपत जलवायु तथा वातावरण परिवर्तन अनुकुलन योजना तथा गोष्ठी । तालिम कार्यक्रम			७	"	"	"

४.१.७ खनिज सम्पदा

४.१.७.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको लागि खनिज सम्पदाको ज्यादै महत्व रहेको छ । प्राचिन कालमा गाँउ गाउँमा खानीहरु सञ्चालन गरी आफ्नो आवश्यकता पूर्ति गरेको हाल रहेका खानीहरुको अवलोकनबाट र हाम्रापुर्खाहरुको भनाईबाट प्रष्ट हुन्छ । यहाँ फलाम खानी, तामा खानी, सुन खानी तथा दुङ्गा खानी लगायतका खानीहरु रहेका छन् । आँधीखोला गाउँपालिकाको वडा नं ६ पातीखोलामा तामाखानी रहेको छ, त्यस्तै सबै वडाहरुमा स्लेट दुङ्गाहरु प्रसस्त पाइन्छ । यस गाउँपालिकाको वडा नं ३ स्थित रानीस्वारामा, वडा नं २ को सल्लेघारी तथा तिलिम, वसेवारी, मडुवामा वडा नं ४ को विभिन्न स्थानमा दुङ्गा स्लेट ज्यादै गुणस्तरको पाइन्छ । आँधीखोलाको वालुवा तथा दुङ्गाहरु प्रख्यात रहेको छ । यी खानीहरु सञ्चालन गर्न सकेमा र दुङ्गा कटिंग उद्योग सञ्चालन गरी काठमाण्डौ तथा अन्य शहरी क्षेत्रमा बेच्ने व्यवस्था मिलाएमा गरिवि निवारण गर्न तथा आय आर्जनमा ज्यादै महत्वपूर्ण भूमिका निभाउन सकिन्छ । खानी सम्बन्धमा विज्ञहरुबाट विस्तृत रुपमा अध्ययन गर्न पर्ने देखिन्छ ।

४.१.७.२ चुनौती तथा अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा प्रयाप्त खानीहरु भएतापनि खानी उत्खन्न हुन नसक्नु, प्रयाप्त लगानी हुन नसक्नु, उपयुक्त प्रविधि ल्याउन नसक्नु, यातायातको समस्या, समन्वयको समस्या, प्रचार प्रसार नहुनु, कच्चापदार्थको प्रोसेसिंग व्यवस्था नहुनु, निजी क्षेत्र लगानीको लागि आकर्षित गर्न नसक्नु खानी सम्बन्धी समस्या तथा चुनौती रहेको छ । माथि उल्लेखित स्थानहरुमा खानीहरु प्रसस्त रहनु, स्थानीय सरकारको खानी सम्बन्धमा सकारात्मक नीति लिनु अवसर रहेका छन् ।

४.१.७.३ लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यनीति, कार्यक्रम

- लक्ष्य

"खानीहरुको उत्खन्न गरी समाजमा पछि परेका वर्गको आर्थिक विकास भएको हुनेछ ।"

- उद्देश्य

१. गाउँपालिकामा रहेका खानीहरुको पहिचान तथा उत्खन्न भएको हुनेछ ।
२. ढुङ्गा स्लेट उद्योगको स्थापना भई बजारको व्यवस्थापन भएको हुने छ ।

- रणनीति तथा कार्यनीतिहरु :

रणनीति	कार्यनीति
१. गाउँपालिकामा रहेका खानीहरुको पहिचान तथा उत्खन्न भएको हुनेछ ।	
१.१ खानीहरुको उत्खन्न तथा उपयोगमा सरकारी तथा स्थानीय सामुदायिक सहभागितामा गरिने छ ।	१. पातीखोलाको तामाखानीको उत्खन्नको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग जुटाउन पहल गरिने । २. खानीको लागि पूर्वाधार विकास गर्न लगानी बढाईने ।
२. ढुङ्गा स्लेट उद्योगको स्थापना भई बजारको व्यवस्थापन भएको हुने छ ।	
२.१ ढुङ्गा तथा स्लेट सम्बन्धी उद्योगको स्थापना गर्न सहयोग गर्ने	३. खानी सम्बन्धमा प्रचार प्रसार गरिने । ४. खानी उद्योगमा निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गरिने । ५. खानी तथा खोलाको दोहन गर्दा वातावरणीय अध्ययन गरी सो को सिफारिशको आधारमा मात्र दोहन गर्ने ।
२.२ खानीको उत्पादनको लागि बजारको खोजि गरी स्थायित्व दिइने ।	६. पोखरा, वुटवल, काठमाण्डौ लगायतका शहरी क्षेत्रमा खानीसम्बन्धी बजार विस्तार तथा समन्वय गर्न जोड दिने । ७. स्लेट तथा ढुङ्गाको बजारको व्यवस्था गर्न विभिन्न निकाय बीच समन्वय गरिने ।

- खानी सम्बन्धी कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- तामा तथा फलाम खानी अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण कार्यक्रम: यस गाउँपालिकाका वडा नं ३ को रानीस्वारा लगायत विभिन्न स्थानहरुमा प्रापूर्वकाल देखि फलाम तथा तामा खानी निकालि प्रयोग गरेको जानकारी हुन आएकोले खानी विभाग संग समन्वय गरी तामा तथा फलाम खानीको खोजी अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण गर्ने प्रयास गरिनेछ ।
- पातीखोला तामा उत्खन्न कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाको वडा नं ६ स्थित पातीखोलाको किनारमा रहेको पहरुमा तामाखानी रहेको र पहिला उत्खन्न गरेको ढोवहरु रहेकोले खानी विभागसंग समन्वय गरी पुनः सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- स्लेट तथा ढुगा कुद्ने उद्योग सञ्चालन कार्यक्रम : आँधिखोलाका तथा वरिपरीका ढुङ्गा तथा स्लेटहरु ज्यादै स्तिरिय र गुणस्तर रहेकोले आरीको दह, सल्लोखर्क, तारेभिर, तिलिम, ओइया, महुवा, रानीश्वारा, वैडा, पञ्चासे, पञ्चमुल, पातिखोला आदि ठाँउमा स्लेट निकाल्ने उद्योग सञ्चालन गरी कुदेर स्लेटहरु पोखरा, काठमाण्डौ वुटवल, भरतपुर लगायतका शहरी क्षेत्रमा विक्रि गर्ने व्यवस्था मिलाउन निजी क्षेत्रको सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- खानी उत्खन्नको लागि पूर्वाधार विकास कार्यक्रम : खानीहरु उत्खन्नको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार निर्माण गर्नको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाईने छ ।
- व्यवसायिक उद्यमी तालिम सञ्चालन कार्यक्रम: युवाहरुको लागि उच्च व्यवसाय सञ्चालन गर्न आवश्यक तालिम तथा अन्य कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्रदेश तथा संघीय सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु
 - तामा तथा फलाम खानी अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण कार्यक्रम ।
 - पातीखोला तामा खानी उत्खन्न कार्यक्रम ।

४.१.७.४ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा ३६ वटा स्लेट तथा ढुङ्गा कुद्ने उद्योग स्थापना भई रोजगार प्राप्त तथा सिमान्तवर्गहरुको आयमा दोब्बर वृद्धि भएको हुनेछ । पातीखोला तामा खानी उत्खननको लागि प्राविधिक अध्ययन सम्पन्न भई उत्खनन भएको हुने छ । औँधिखोलाको ढुङ्गा वालुवा उत्खननको लागि वातावरणीय अध्ययन गरी सो को सिफारिश अनुसार मात्र खानी तथा खोलाहरुको दोहन भएको हुनेछ ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	”	३.६	२५	रा. लेखा स.	”	”
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	ढुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम वटा			३६	”	”	”
२	तामा उत्खनन कार्यक्रम वटा			२	”	”	”
३	तामा तथा फलाम खानी अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण कार्यक्रम			१	”	”	”

४.२ उद्योग, वाणिज्य, आपूर्ति र पर्यटन,

४.२.१ उद्योग

४.२.१.१ पृष्ठभूमि

देशको अर्थतन्त्रको विकासमा उद्योग क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ। ग्रहास्थ्य उत्पादन, रोजगारी श्रृजना गरी गरीवी न्यूनिकरणमा उद्योग क्षेत्रको स्थान उच्च रहेको हुन्छ। हाम्रो जस्तो कृषिमा आधारित अर्थतन्त्र भएको मुलुकमा कृषिवाट सेवा क्षेत्र तथा उद्योग क्षेत्रमा रोजगारी वृद्धि, मुल्य अभिवृद्धि गर्न सकेमा देश, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारको अर्थतन्त्रको विकास गर्न सकिन्छ। तर हाम्रो आँधीखोला गाउँपालिकामा औद्योगिक क्षेत्र, ठूला तथा मझौला उद्योगहरु स्थापना हुन सकेका छैनन्। यहाँ केवल कृषिमा आधारित साना कुटिर उद्योग तथा घरेलु उद्योग सञ्चालनमा रहेका छन् जुन ज्यादै न्यून मात्रमा रहेका छन्। यहाँ राईस मिल, फर्निचर उद्योग मात्र सञ्चालनमा रहेका छन्। यस्तो स्थितिले गर्दा गाउँपालिकामा उद्योगको विकास हुन सकेको छैन।

४.२.१.२ समस्या

यस गाउँपालिकामा उद्योगको विकासमा विभिन्न समस्याहरु रहेका छन्। उद्योगमा लगानी नहुनु, उद्योग क्षेत्रमा कच्चा पदार्थको अभाव, स्थानिय श्रोत साधनको प्रयोग नहुनु, अग्रिम र पृष्ठ सस्वन्ध कमजोर रहनु, पूँजी को अभाव, दक्ष जनशक्तिको अभाव, उपयुक्त स्थानको अभाव, व्यावसायिकताको विकास नहुनु, उत्पादकत्व ज्यादै कमहुनु, उधमीको कमि, श्रोत तथा साधनको अपुग, ज्ञान र सिपको अभाव, सिपयुक्त श्रामिकको अभाव, ढुवानीको समस्या, लगानी महंगो पर्नु, उत्पादित वस्तुले वाहय बजारमा प्रतिस्पर्धा गर्न कठिन हुनु आदि समस्याहरु उद्योग क्षेत्रमा देखिएको छ।

४.२.१.३ चुनौति र अवसरहरु

• चुनौतीहरु

यस उद्योग क्षेत्रको विकास गर्न विभिन्न चुनौतिहरुको सामना गर्नु परेको छ। उद्योगको लागि उधमशिलता विकास सम्बन्धी चेतानमुलक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न, पूँजी संकलन गर्न, तालिमको व्यवस्था गर्न, उद्योग स्थापना गर्ने उपयुक्त स्थानको छनोट गर्न, स्थानीय स्तरमा कच्चा पदार्थ उत्पादन र संकलन गर्न, वन तथा कृषिमा आधारित उद्योगहरुलाई प्रेत्साहन गर्न, लगानीकर्तालाई आकर्षण गर्न, व्यावसायिक उत्पादन गर्न, सरोकारवालाको पहिचान गरी समन्वय र सहकार्य गर्ने जस्ता चुनौतिहरु रहेका छन्।

• अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा सडकहरुको विस्तार हुनु, विद्युतीकरण गाउँवस्ती सम्म प'र्याप्त, कृषि र वनमा आधारित उद्योगको लागि कच्चापदार्थ गाउँपालिकामा नै उपलब्ध हुनु, ३ वटा बैकहरुको स्थापनाले कर्जा सुविधा हुनु, पानीको व्यवस्था हुनु, स्थानीय तथा प्रदेश सरकारले उद्योग क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिनु, विदेशवाट फर्केका यूवाहरुले सिप सहित आउनु, रोजगार दिनेको लागि सरकारले सम्मान गर्नु, उत्पादित वस्तुको लागि बजार प्राप्त हुनु आदि उद्योगको लागि अवसरहरु हुन्।

४.२.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

"हाम्रो गाउँपालिकाको शान, समृद्धि आँधिखोलाका पहिचान "

• लक्ष्य (Mission)

"कृषि वनमा आधारित उद्योगको स्थापनावाट उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी गाउँपालिकावासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ। "

- उद्देश्य (Goal)

- घरेलु तथा साना उद्योगबाट आय आर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- कृषि तथा वन जन्य उद्योगबाट रोजगारीमा वृद्धि भएको हुनेछ ।

- रणनीति तथा कार्यनीति

कार्यनीति	रणनीति
१. घरेलु तथा साना उद्योगबाट आय आर्जनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	
१.१ कृषिमा आधारित प्याकिङ्ग, प्रशोधन गर्ने उद्योगहरूलाई सहयोग गर्ने नीति लिने ।	१. उत्पादन भएका वस्तुको बजारीकरणको व्यवस्थापन गाउँपालिकाले गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने । २. गाउँपालिकाको पहिचान, स्वरोजगार सहितको उच्चम शिल युवा अभियान कार्यक्रम लागु गर्ने । ३. ग्रामिण क्षेत्र र बजार क्षेत्र तथा नजिक रहेका पोखरा महानगरपालिका र पुतलीबजार, बलिङ्ग नगरपालिका तथा बुटवल उपमहानगरपालिकासंग अन्तर सम्बन्ध कायम गरी समृद्धि हासिल गर्ने
१.२ उत्पादनवृद्धि गरी गरिब जनताको आय स्तर बढाउने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिने ।	४. आलुको चिप्स उद्योग फलफुलको जाम जेलीउद्योग विकासमा सहयोग गर्ने नीति लिने । ५. कृषि तथा वनमा आधारित उद्योग सञ्चालन गरी रोजगार अभिवृद्धि गर्ने उद्योगलाई कर छुट तथा अन्य सुविधा दिने ।
२. कृषि तथा वन जन्य उद्योगबाट रोजगारीमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	
२.१ उद्योग स्थापना गर्नको लागि गाउँपालिकाले सडक, विद्युत, खानेपानी लगायतका पूर्वाधार निर्माण गर्ने	६. विकासका गतिविधिहरूमा निजी क्षेत्रको लगानी आकर्षित हुने वातावरण तयार गर्ने । ७. हाम्रो क्षेत्रमा उत्तीसका रुखहरू प्रयाप्त मात्रामा पाईने हुनाले प्याइउड उद्योग स्थापना गर्न तथा फर्निचर उद्योगलाई सहयोग गर्ने नीति लिने ।

- उद्योग सम्बन्धी कार्यक्रमहरू:

- गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरू

- अदुवा, बेसार प्रशोधन उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम : कृषिमा आधारित उद्योग स्थापना गर्नको लागि प्राथमिकता दिईने छ । अदुवा, बेसार जस्ता मसलाजन्य उद्योग स्थापनाको लागि निजी क्षेत्रको साभेदारमा सहयोग गरिनेछ ।
- डेरी उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम : यस गाउँपालिकामा व्यवसायिकरूपमा पशुपन्छी पालन सम्बन्धित डेरी उद्योग सञ्चालन गर्नकोलागि सहायोग गरिनेछ । यसको लागि दुध चिस्याउने, संकलन गर्ने र बजारमा वितरण गर्नको लागि निजी क्षेत्रलाई प्रत्साहन गरिनेछ ।
- फर्निचर तथा प्लाइउड उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम : वनमा आधारित उद्योग स्थापनाको लागि तीन लाईनको विद्युत व्यवस्था, सडकको पूर्वाधार निर्माण गरिने छ । वनमा उत्तिस, कडुस, चिलाउनेका रुखहरू प्रसस्त रहेकोले निजी क्षेत्रबाट फर्निचर तथा प्लाइउड उद्योग स्थापना गर्नको लागि प्रत्साहन गर्ने वातावरण सृजना गरिनेछ ।
- आलुचिप्स उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम : आलु प्रसस्त उत्पादन गरी आलुचिप्स र आलुका परिकार बनाउने उद्योगको स्थापना गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- लौसीअचार उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम : गाउँपालिकाका अधिकांश जमिनमा लौसी राम्रो संग उत्पादन हुने हुनाले लौसी खेती व्यवसायिकरूपमा सञ्चालन गरी लव्सीमा आधारित अचार, केन्डी, तितौरा लगायतका वस्तु बनाई बजारमा विक्रि गर्नको लागि उद्योग स्थापन गर्नको लागि आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- कफी प्रशोधन उद्योग: कफी उत्पादन, प्रसोधन, प्याकेजिंग गर्नको लागि कफी प्रशोधन उद्योग सञ्चालन गर्न सहयोग गरिनेछ
- ढुगां तथा स्लेट उद्योग : राम्रा स्लेट बनाई बजार तथा शहरमा विक्रि वितरण गर्नको लागि निजी क्षेत्रलाई ढुगा तथा स्लेट उद्योग सञ्चालन तथा विक्रिवितरण गर्न सहयोग गरिनेछ ।

- कसर उद्योग : गिटी, बालुवा प्रसोधन गरी उन्नत किसिमको वनाउनको लागि वातावरण अध्ययन गरेर सिफारिश अनुसार कसर उद्योग निजी क्षेत्रबाट सञ्चालन गर्न आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- परम्परागत आरनहरुको स्तरोन्नति, आधुनिक भाँडाकुडा, खुकुरी, आँसी, खुर्पा बनाउने व्यवसाय उद्योग : भाडाकुडा तथा आरन सम्बन्धी उद्योग स्थापना गर्ने वातावरण निर्माण गरिनेछ ।
- अगरबत्ती उद्योग : अति गरीव परिवारहरुको आर्थिक स्थित सुधार गर्नको लागि अगर वत्ती उद्योग स्थापना गर्न तथा सञ्चालन गर्न सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- उद्यमी सृजना गर्ने तथा व्यवसायिक योजना पुनरावलोकन कार्यक्रम : भईरहेका उद्यमको क्षमता बढाउन तथा नयाँ उद्यम स्थापना गर्नको लागि व्यवसायिक योजना तथा पुनरावलोकन गर्न सक्ने सिप भएको जनशक्ति तयार गर्नको लागि तालिम कार्यक्रम संचलना गरिनेछ ।
- उद्यमी र वित्तीय संस्थाहरु बिच अन्तरकृया कार्यक्रम : उद्यमी विकासको लागि वित्तीय संस्थाको ज्यादै महत्त्व रहेको हुनाले उद्यमी र बैंक तथा सहकारीहरु बीच को सम्बन्ध समधुर बनाउन पहल गरिनेछ ।

• प्रदेश र संघ सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम

- डेरी उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम
- प्लाइउड उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम
- लौसी अचार उद्योग स्थापना तथा सहयोग कार्यक्रम
- कफी प्रशोधन उद्योग
- उद्योग पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम
- तालिम तथा अध्ययन भ्रमण कार्यक्रम
- तामा खानी उत्खनन् उद्योग
- ५ वटा मझौला उद्योग स्थापना कार्यक्रम
- सानो स्तरको औद्योगिक क्षेत्र विकास कार्यक्रम
- सिप विकासको लागि तालिम सञ्चालन केन्द्र
- उद्यमी सृजना गर्ने कार्यक्रम

४.२.१.५ अपेक्षित उपलब्धीहरु

आवधिक योजनाको अन्त्यसम्म हाल १५ वटा घरेलु उद्योगबाट २०८० सालसम्म ४०० घरेलु तथा साना र मझौला उद्योगको स्थापना भएको हुनेछ, हाल उद्योग क्षेत्रमा ३० जनाले रोजगार पाएकोमा २०८० साल सम्म ३०० जनाले राजगार पाएका हुनेछन् , उद्योगको विकासको लागि पूर्वाधार निर्माण भएको हुनेछ , अधिकांश उद्योगहरु कृषि र वनजन्यमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना भएको हुनेछ । कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रको योगदान हालको अवस्थाबाट देव्वर वृद्धि भएको हुनेछ । उद्योग क्षेत्रका वृद्धि प्रतिवर्ष १५ प्रतिशतका दरले भएको हुनेछ । यस अवधिमा माथिउल्लेखित कार्यको लागि रु २ करोड ८८ लाख लगानी गरिएको हुनेछ ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी

२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	ने.जी.स.	''	कार्यकारिणी
२	प्रति व्यक्ति आय डलरमा		१०३४	१०६८			
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	''	३.६	२५	उद्योग वार्षिक प्रतिवेदन	उद्योग प्रमुख	संघ तथा प्रदेश बाट सहयोग उपलब्ध भएमा
२	उद्योग क्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादन वार्षिक वृद्धि दर	प्रतिशत	८.१०	१५	''	''	''
३	आँधीखोला गाउँपालिकामास्थापना भएका मझौला उद्योग	संख्या	०	२	''	''	''
४	स्थापित उद्योगले प्रदान गरेको रोजगारी	व्यक्ति		१००	''	''	''
५	लघु उद्योगको स्थापना	संख्या	१५	४००	''	''	''
६	लघु उद्योगमा रोजगार	संख्या	३०	२००	''	''	''
७	औद्योगिक वस्तुहरूमा भएको मूल्य अभिवृद्धि (Value added) कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा)	प्रतिशत	२	१५	''	''	''
८	कुल रोजगारीमा उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	०.३	५	''	''	''
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	प्रशोधन,प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (बिसार अदुवा फलफूल,कफि, एवोकाडो, , जापानिज ओखर, जडिवुटी, अचार, मसला,जुस जाम,)			५२	''	''	''
२	सोलर सुकुटी उत्पादन कार्यक्रम			६	''	''	''
४	आधुनिक औजार मर्मत केन्द्र स्थापना			११	''	''	''
५	काठ जन्य, वांस जन्य उद्योग			३१	''	''	''
६	प्लाईउड कारखाना			१८	''	''	''
७	फर्निचर सः मिल स्थापना			२४	''	''	''
८	दुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम			३६	''	''	''
९	खोटो उत्पादन संकलन कार्यक्रम			३४	''	''	''
१०	मिनरल खानेपानी उद्योग			१७	''	''	''
११	केसर उद्योग			३	''	''	''
१२	उद्योग वाणिज्य संघ सहयोग कार्यक्रम			१	''	''	''

४.२.२ व्यापार, वाणिज्य तथा आपूर्ति

४.२.२.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा व्यापार, वाणिज्य तथा आपूर्तिको ठूलो भूमिका रहेको छ । ग्रामिण वस्तीहरूमा कृषि क्षेत्रको योगदान बढि भए पनि उत्पादकत्वको कमि भएकोले व्यापार तथा व्यवसायले आर्थिक उन्नतिको दर बढि हुन्छ । गाउँपालिकामा आयत ज्यादा बढि छ । गाउँपालिकामा आयत हुने वस्तुहरूमा खाद्यान्न, लत्ताकपडा, विजुलीका सामान, निर्माण सामग्रीहरू आदि हुन् भने यहाँ बाट बाहिर जाने वस्तुहरूमा दुध, घीउ, तलकारी, खसि, वोका, भैसी आदि रहेका छन् । गाउँपालिकाको व्यापार घाटा ज्यादा बढि रहेकोछ । यहाँ का मुख्य व्यापारिक केन्द्रहरूमा जुगले बजार, सेतीदोवान, पञ्चमुल बजार, धारु बजार, राजाश्वरा, चिलाउने भाटी, फुलवारी, पुवाडाडा, पाखीवोट, वैडा, रंगेठाटी, ढाँडखेत, दोबिल्ला आदि रहेका छन् । यस गाउँपालिकाकोलागि सामानहरूको आपूर्ति पोखरा, भैरहवा तथा काठमाण्डौ, नारायणघाट आदिबाट हुन्छ ।

४.२.२.२ प्रमुख समस्या

यस गाउँपालिकामा व्यापार, वाणिज्य तथा आपूर्ति क्षेत्रमा प्रमुख समस्याहरूमा बजारको पूर्वाधार निर्माण हुन नसक्नु, व्यापार घाटा ज्यादा बढि हुनु, गाउँपालिकाबाट निर्यात हुने वस्तुको उत्पादन न्यून रहनु, ढुवानी महंगो पर्नु, व्यापारको संस्थागत विकास नहुनु, बाह्रमास सवै वस्ति तथा व्यापारिक केन्द्रमा यातायात सञ्चालन नहुनु, मुल्य फरक फरक हुनु, सामानमा परनिर्भरता बढि हुनु आदि समस्याहरू रहेका छन् ।

४.२.२.३ चुनौती तथा अवसरहरू

चुनौती

शहरी पूर्वाधार निर्माण गर्नु, निर्यात योग्य वस्तुको उत्पादन गर्नु, सामान सरलरूपमा प्राप्त गर्न, गुणस्तरयुक्त सामानको व्यवस्थापन गर्न , व्यापारिक केन्द्रको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, व्यापार सन्तुलन कायम गर्न, व्यापार व्यावसायको संस्थागत सुदृढीकरण गर्न, शहरी विकास गर्न आदि चुनौती रहेको छ ।

अवसरहरू

यस गाउँपालिकाका सवै वस्तीहरूमा सडक सन्जाल जोडिनु, बजार केन्द्रहरूको विकास हुदै जानु, गाउँपालिकाबाट प्रत्येक वडा कार्यालय सम्म पुग्नकोलागि मुख्य सडकहरूको कालोपत्रे गर्ने योजना हुनु, भवन र बजार सम्बन्धी मापदण्ड तयार गरिनु, पोखरा, वुटवलसंगको सामिप्यता बढ्नु आदि अवसरहरू रहेका छ । बजारको लागि अवश्यक पिउने पानीको श्रोत, विद्युत प्रसस्त रहनु, सिरुवारी जस्तो ग्रामिण पर्यटक केन्द्र रहनु, शहरी क्षेत्र भन्दा नविन बजार क्षेत्रमा मानिसहरूको आकृषण बढ्नु, जग्गा जमिन सस्तो हुनु, जनताको जीवनस्तर बढ्दै जानु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरू रहेका छन् ।

४.२.२.४ लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रमहरू

● लक्ष्य (Mission)

"व्यापार तथा वाणिज्य, वित्तिय, सेवा क्षेत्रको विकास भई गाउँपालिकावासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ । "

● उद्देश्य (Goal)

१. व्यापार, व्यवसायबाट आयआर्जन तथा रोजगारीमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
२. व्यापारिक केन्द्र तथा बजार विस्तार भएको हुनेछ ।

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. व्यापार, व्यवसायवाट आयआर्जन तथा रोजगारीमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	
१.१ व्यापार तथा व्यवसायमा निजी क्षेत्रको लगानी बढाउने र संस्थागत विकास गर्ने ।	१. निजी क्षेत्रलाई लगानी गर्नको लागि अभिप्रेरित गर्ने । २. स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहन गर्ने । ३. व्यापार घाटा कमी गराउने । ४. व्यापार व्यावसायवाट बढि भन्दा बढि रोजगार सृजन गर्ने । ५. नयाँ व्यवसाय सञ्चालन गर्नको लागि ऋण सुविधा उपलब्ध गराउने वातावरण सृजना गर्ने । ६. व्यापारिक क्षेत्रमा सडक, खानेपानी, विद्युत, वित्तीय सेवा विस्तारमा गाउँपालिका वाट लगानी गर्ने । ७. क्षमता अभिवृद्धि गर्न लगानी बढाउने ।
२. व्यापारिक केन्द्र तथा बजार विस्तार भएको हुनेछ ।	
१.२ बजारका पूर्वाधार निर्माण गर्नको लागि आन्तरिक तथा बाह्य लगानी बढाउने ।	८. नयाँ बजार क्षेत्रको पहिचान गर्ने । ९. व्यापारिक क्षेत्रमा भवन निर्माण सहिता तयार गरी लागू गर्ने । १०. ग्रामिण क्षेत्र र बजार क्षेत्र तथा नजिक रहेका पोखरा महानगरपालिका र पुतलीबजार, बालिगं नगरपालिका तथा वुटवल उपमहानगरपालिकासंग अन्तर सम्बन्ध कायम गरी समृद्धि हासिल गरिने । ११. सवै बडामा सन्तुलित रुपमा बजार विस्तार गर्ने नीति लिइने ।

• व्यापार, वाणिज्य सम्बन्धी कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- बजार क्षेत्रमा पूर्वाधार (सडक, खानेपानी, विद्युत ढल, सरसफाई, वित्तीय सेवा) निर्माण कार्यक्रम : गाउँपालिकाले बजार क्षेत्र विकास गर्ने भनि तोकिएका जुम्ले बजार, सेतीदोवान, पञ्चमुल बजार, धारु बजार, राजाश्वरा, चिलाउने भाटी, फुलवारी, पुवाडाडा, पाखीबोट, वैडा, बांगसिंग, रंगेठाटी, ढाँडखेत, दोविल्ला आदि क्षेत्रमा बजार विकासको पूर्वाधार सडक, ढल, खानेपानी, नियमित विद्युत, सरसफाई व्यवस्थापन, वित्तीय सेवा लगायत क्षेत्रको विकासको लागि सहयोग उपलब्ध गराईने छ ।
- निजी क्षेत्रलाई उच्च सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम : निजी क्षेत्रले व्यापार व्यवसाय व्यवस्थितरुपमा सञ्चालन गर्नको लागि लेखा राख्ने, व्यवसायी योजना बनाउने, बजार व्यवस्थापन गर्ने, ग्राहक संग व्यवहार आदि विषयमा ज्ञान दिलाउन तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- बजार विस्तार कार्यक्रम : गाउँपालिकाका बजारको लागि सम्भाव्यता भएका स्थानमा बजार विस्तार गर्ने, बजार भएका क्षेत्रमा शहरीकरण गर्नको लागि पूर्वाधार निर्माण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- सूचना संचार कार्यक्रम : स्थानीय उत्पादित वस्तुको मुल्य स्थितिको जानकारी दिनको लागि बाह्य बजार तथा भारतको दरभाउ र व्यापार स्थितिको जानकारी गराउनको लागि सूचना संकलन तथा विश्लेषण र जानकारी दिने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- उद्योग वाणिज्य संघ सहयोग कार्यक्रम : यस गाउँपालिका क्षेत्रमा उद्योग वाणिज्यको स्थानीय निकाय स्थापना गर्न, व्यवसायिहरुलाई संगठित व्यवस्थित र क्षमतायुक्त तुल्याउन सहयोग गर्नको लागि उद्योग वाणिज्य संघको स्थापना गरी संस्थागत सुधार गरिनेछ ।
- होटल तथा रेष्टुरेन्ट सहयोग कार्यक्रम : यहाँ व्यवस्थितरुपमा होटल रेष्टुरेन्ट सञ्चालन गर्नको लागि निजी क्षेत्रलाई आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- भवन निर्माण आचार संहिता निर्माण कार्यक्रम : बजार तथा वस्तीहरु व्यवस्थित किसिमले निर्माण गर्न, भूकम्पीय जोखिम कम गराउन, भवनहरु सस्तो, बलियो, सुन्दर किसिमको निर्माण गर्नको लागि शहर, बजार, वस्ती तथा दुर्गममा रहेका वस्तीहरुका लागि वेग्ला बग्लै भवन निर्माण आचार संहिताका पुनरावलोकन तथा नयाँ निर्माणा गरी कार्यान्वयनका गरिनेछ ।
- हाट बजार स्थापना कार्यक्रम : विभिन्न वस्तीहरुको पाएक पर्ने गरी हाटबजारको विकास गरिनेछ ।
- संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु
 - बजार क्षेत्रमा पूर्वाधार (सडक, खानेपानी, विद्युत ढल, सरसफाई, वित्तीय सेवा) निर्माण कार्यक्रम
 - सूचना तथा संचार विस्तार कार्यक्रम
 - बजार विस्तार कार्यक्रम

● अपेक्षित उपलब्धीहरु

यस गाउँपालिका अन्तरगत हाल सञ्चालनमा रहेका ३२४ वटा व्यापार तथा व्यवसायीहरु योजना अवधिको अन्त्यमा १००० वटा पुगेका हुनेछन् । यस क्षेत्रबाट रोजगारी प्राप्त गर्नेको संख्या २००० पुगेको हुनेछ । यस गाउँपालिकामा एक वटा उद्योग तथा वाणिज्य संघको स्थापना भएको हुनेछ । व्यापार व्यवसायमा निजी क्षेत्रको लगानी रु ५० करोड भन्दा बढि लगानी भएको हुनेछ ।

गाउँपालिकामा सुविधा सम्पन्न कम्तीमा ५० वटा होटल तथा रेष्टुरेण्ट स्थापना भएका हुनेछन् । नयाँ व्यापारिक केन्द्रहरु पञ्चमुल, राजश्वारा, धारु, चिलाउने भाटी, मडुवा, ओइया, आठगढे, दोविल्ला, वैडा, जुगले, पोखरी, रानीश्वारा, पाखिवोट, फुलवारी, सेतीदोवान बजार, रंगेठाटी, कृषिवजार, जुगले, ढाँडखेत, टिकजा, रंगेठारीमा व्यवस्थित बजार भई विकास भएको हुनेछ ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व.२०८०/८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	ने.जी.स.	''	कार्यकारिणी
२	प्रति व्यक्ति आय डलरमा		१०३४	१०६८	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	''	३.६	२५	उद्योग क्षेत्रको बार्षिक प्रतिवेदन	उद्योग प्रमुख	संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	सेवा क्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादन बार्षिक वृद्धि दर	प्रतिशत	७.२९	३०	''	''	''
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	हाट बजार स्थापना कार्यक्रम			३०	''	''	''
२	बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम			१७	''	''	''
४	दुग्ध संकलन र चिस्यान			२३	''	''	''
५	सित भण्डार निर्माण कार्यक्रम			२९	''	''	''
६	कृषि उपज संकलन तथा विक्रि केन्द्र			२०	''	''	''
७	आधुनिक एग्रोभेट स्थापना			२१	''	''	''
८	औषधि (भेटनरी पसल) स्थापना			२४	''	''	''
९	फ्रेस हाउस स्थापना			१७	''	''	''
१०	व्यापार । रेष्टुरेण्ट विस्तार कार्यक्रम			२७	''	''	''

४.२.३ पर्यटन

४.२.३.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा पर्यटनको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ। ग्रामिण क्षेत्रको विकासबाट नै समग्र गाउँपालिकाको विकास हुन्छ। यस गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका प्रकृतिक दृश्य, चराचुरुङ्गी, जङ्गली जनावर, परम्परागत संस्कार, खाना, रितिरिवाज, रहनसहन, चाडपर्व, धर्म संस्कृति, भाषा, भेषभुषा, लोकगीत, मन्दिर, गुम्बा आदि हाम्रा धरोहरा हुन्। यिनीहरूको संरक्षण संवर्द्धनबाट नै पलिका वासीको अस्तित्व रहेको हुन्छ। यिनै कुराहरु हेर्न, बुझ्न, अनुभव गर्नको लागि पाहुनहरु आउनेजाने गरेका हुन्छन्। यिनीहरूलाई सन्तुष्टि दिलाउन सकेमा पर्यटनबाट जनताले रोजगार प्राप्त गर्ने, आमदानी गर्ने र आफ्नो जीवनस्तर उकास्न सहयोग पुग्दछ।

नेपालको पहिलो ग्रामिण पर्यटन गाँउ सिरुवारी यस गाउँपालिकाको वडा नं १ मा रहेको छ। यहाँ २२ वटा घरमा होमस्टे कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ। यस्तै गरी पञ्चमुल, धारु, गुम्बा, वसेवारी, तिखेचुली, आरिको रह, अन्धाअन्धी दह, डहरेको लेक, जुम्लीथाना, अडेखाल्टा, रानीश्वारा, गगनपानी, श्रवाणकुमार मन्दिर, पञ्चासे लगायतका पर्यटकिय क्षेत्रहरु रहेका छन्। यिनीहरूको विकास तथा उपयोगबाट मात्र आँधीखोला गाउँपालिकावासीको समृद्धि प्राप्त गर्न सकिन्छ।

४.२.३.२ प्रमुख समस्या

स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरु उल्लेख्य मात्रमा आगमन नहुनु, धार्मिक तथा संस्कृतिक स्थानहरुको पहिचान नहुनु, पर्यटकका लागि आवश्यक पूर्वाधार नहुनु, प्रवर्धन संरक्षण र प्रचार प्रसारको कमि निजी क्षेत्रबाट प्रयाप्त लगानी नहुनु, जस्ता समस्याहरु ग्रामिण पर्यटन क्षेत्रमा देखिएका छन्। यस्तै गरी पदमार्ग निर्माण गर्न नसक्नु, आवश्यक अनुसार भ्यू टावर निर्माण गर्न लगानी जुट्न नसक्नु, यूवाहरु गाउँमा नवस्नु, पर्यटकको लागि आवश्यक सामान बाहिरबाट ल्याउनु पर्ने बाध्यता हुनु, भाषा तालिम नहुनु, सहज यातायातको व्यवस्था नहुनु आदि पर्यटन संग सम्बन्धित समस्या रहेकाछन्।

४.२.३.३ चुनौती र अवसरहरु

■ चुनौती

पर्यटन विकासको लागि आवश्यक पर्ने घरवास व्यवस्था गर्न, पर्यटन मार्ग निर्माण गर्न, भाषा तथा भान्सा व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम दिन, प्रचार प्रसार गर्न, पर्यटकको बसाई दिन लम्बाउन, पर्यटकको खर्च दर वढाउन, अरु गाउँसंग प्रतिस्पर्धा गर्न, लगानी वढाउन, यूवाहरुलाई ग्रामिण पर्यटनमा आकर्षण गर्न चुनौति रहेको छ।

■ अवसरहरु

प्रसस्त जङ्गल, जनावर, पन्छी, विभिन्न किसिमको न्यानै हावापानी हुनु, ग्रामिण पर्यटन सम्बन्धी अनुभव राम्रो हुनु, डहरेको लेक तथा पञ्चासेको लेक हुनु, प्रत्येक डाडा काडाबाट हिमाल, मैदान सबै देख्न पाउनु विविध संस्कृति, रहन सहन हुनु, आफ्नै लोकभाका, संस्कार हुनु, यस गाउँपालिकाकासवै वस्तीहरुमा सडक सञ्जाल जोडिनु, बजार केन्द्रहरुको विकास हुदै जानु, गाउँपालिकाबाटप्रत्येक वडा कार्यालय सम्म पुग्नको लागि मुख्य सडकहरुको कालोपत्रे गर्ने योजना हुनु, भवन र बजार सम्बन्धी मापदण्ड तयार गरिनु, पोखरा, वुटवलसंगको सामिप्यता वढ्नु आदि अवसरहरु रहेका छ। वस्ति विकासको लागि अवश्यक पिउनेपानीका श्रोत, विद्युत प्रसस्त रहनु, सिरुवारी जस्तो ग्रामिण पर्यटक केन्द्र रहनु, शहरी क्षेत्र भन्दा ग्रामिण क्षेत्रमा मानिसहरुको आकृषण वढ्नु, जनताको जीवनस्तर वढ्दै जानु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरु रहेका छन्।

४.२.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रमहरु

● दीर्घकालिन सोच

"आँधीखोलाको समृद्धि तथा विकासको आधार,
सकरात्मक सोच, पर्यटन, प्रविधियुक्त मेहनेती परिवार "

● लक्ष्य (Mission)

" पर्यटनको माध्यमबाट गाउँपालिकावासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ । "

● उद्देश्य (Goal)

१. पर्यटनबाट आर्थिक स्थितिमा वृद्धि भएको हुनेछ
२. पर्यटनको लागि नयाँ ठाउँको पहिचान भई पूर्वाधार निर्माण भएको हुनेछ ।
३. नेपालको प्रथम ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. पर्यटनबाट आर्थिक स्थितिमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	
१.१ पर्यटनलाई आर्थिक समृद्धिको प्रमुख सम्बाहकको रूपमा विकास गर्न पर्यटकिय स्थानको पहिचान तथा पूर्वाधार निर्माण गरी ग्रामिण पर्यटनलाई जोड दिने नीति लिइने ।	१. सरसफाई तथा सुन्दर वातावरण र घरवासको व्यवस्था गर्ने । २. पर्यटकिय पदमार्ग निर्माण गर्ने । ३. पर्यटनबाट रोजगार श्रृजना गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिईने छ
२. पर्यटनको लागि नयाँ ठाउँको पहिचान भई पूर्वाधार निर्माण भएको हुनेछ ।	
१.२ गाउँपालिकाका पर्यटकीय क्षेत्रका विकासका लागि क्षेत्रहरुको पहिचान गरी सडक, खानेपानी, विद्युत सुविधा प'य्याउन नीति लिईने ।	४. गाउँपालिकाका ऐतिहासिक, प्राकृतिक, सांस्कृतिक रूपमा महत्व स्थलहरुको पहिचान गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ५. अन्धाअन्धी दह, श्रावण कुमार समाधि स्थल, जुम्लीथाना , डहरे देउराली जोड्ने गरि पर्यटकीय पैदल मार्ग निर्माणमा लगानी बढाईने । ६. घरवास होमस्टे कार्यक्रमलाई कार्यविधि तयार गरी अभियानको रूपमा सञ्चालन गर्ने । ७. पर्यटनको गुणस्तर कायम गर्न न्यूनतम मापदण्ड तयार गरी लागू गर्ने । ८. आँधीखोला गाउँपालिकाले तयार गरेको पर्यटकीय आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गरिने ।
३. नेपालको प्रथम ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ ।	
३.१ प्रथम पर्यटकीय गाउँ सिरुवारीको क्षमता अभिवृद्धि गरी ग्रामिण पर्यटनको नेतृत्व लिन सक्ने बनाईने ।	९. सिरुवारीमा ४ दिनको बसाई दिन लम्वाउन आवश्यक पूर्वाधार तयार गरिने छ । १०. आँधीखोला गाउँपालिकाको क्षेत्रलाई पर्यटकिय क्षेत्र घोषण गर्न पर्यटन बोर्डमा समन्वय गर्ने । ११. पर्यटकिय क्षेत्रमा आकर्षित प्रकृतिक तथा मानव निर्मित दृश्यहरु निर्माण गर्ने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफै सम्पादन गर्ने कार्यक्षेत्रका प्रमुख कामहरु

- पर्यटकीय स्थानको पहिचान तथा पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम :
पर्यटकीय दृष्टिकोणबाट उपयुक्त स्थानहरूमा पर्यटकलाई आकर्षक गराउने पूर्वाधार निर्माण गराईनेछ । होमस्टेको लागि प्रत्येक घरमा कोठा, ट्वाइलेट, बेडविस्तरा, भान्साको सुधार, ब्रोसर निर्माण, सव्यदृश्य निर्माण गर्न लगायतका कार्य गर्न सहयोग गरिनेछ ।
- होमस्टे कार्यक्रमलाई बढावा दिनको लागि उज्यालो घरवास कार्यक्रम :
नेपालको प्रथम ग्रामीण पर्यटन गाँउ सिरुवारी लगायत पर्यटकीय क्षेत्रमा उज्यालो घरवार कार्यक्रम अन्तरगत सोलर जडान गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम :
नेपालकै पहिलो ग्रामीण पर्यटन गाँउ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन गर्नको निमित्त विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । यहाँ का होमस्टेको सुधार गर्न, पूर्वाधार निर्माण गर्नको लागि सहभागितामा आधारित भएर सहयोग गरिनेछ ।
- प्रचार प्रसार कार्यक्रम :
आँधीखोला गाउँपालिकामा रहेका अन्धाअन्धी दह, श्रवण कुमार समाधिस्थल, जुम्लीठाना, पञ्चमुल, सिरुवारी लगायत पर्यटकको दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थलको प्रचार प्रसार गरिनेछ । यसको लागि आँधीखोलाको पूर्वी ढोका रहेको नौडाडामा श्रवण कुमार र अन्धाअन्धीको विशाल मूर्ति निर्माण गरी गाउँपालिकाको प्रचार प्रसार गरिनेछ । यहाँ का पर्यटकिय दृष्टिले महत्वपूर्ण स्थल तथा वस्तुको प्रचारप्रसार गर्नको लागि रेडियो , टेलिभिजन, एफएम, पत्रपत्रिकाको माध्यमबाट प्रचार प्रसार गरिनेछ ।
- पर्यटन सहयोग कार्यक्रम :
पर्यटन क्षेत्रको विकासको लागि निजी क्षेत्रलाई तथा संस्थागतरूपमा सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- गाउँपालिकाका वस्तीहरूमा पर्यटन विकासका लागि होमस्टे कार्यक्रम :
यस गाउँपालिका सिरुवारी, वेम्भाग, भुद्रुगं खोला, मडुवा गुरुंग गाउँ, वेतेहानी, पञ्चासे क्षेत्र वाड.सिगं, कमेरे, आरथर, अन्धा अन्धीदहक्षेत्र (टापु, उखुवारी, सहेली, थुम, भारखोला, पोखरचौर) ,बीचारी चौतराको जुम्लीठाना, पाखीवोट, धाङ्गधुङ्ग आदि वस्तीहरूमा होमस्टे कार्यक्रम गाउँवासीको सहभागितामा सञ्चालन गर्न सहयोग गरिनेछ ।
- पर्यटकीय पदमार्ग र विकास कार्यक्रम :
यस गाउँपालिकाको श्रवण कुमार समाधि स्थल, पञ्चासे, जुम्लीठाना , अन्धाअन्धी दह डहरे देउराली, सिरुवारी, पञ्चमुल,वेम्भाग, सेतीदोवान, वाङ्सिङ्ग जोड्ने गरि पर्यटकीय पैदल मार्ग निर्माण गरिनेछ ।
- पहरा चड्ने कार्यक्रम (रक क्ल्यामिङ्ग) :
पर्यटकलाई आकर्षण गर्नको लागि विभिन्न उपया अवलम्बन गरिनेछ । यसको लागि सरादी बैडा, तिखेचुली, सेरह, आरिओ रह, पञ्चासे, पातिखोला लगायतका स्थानमा रककल्याविङ्ग गर्ने व्यवस्था गर्नको लागि निजी क्षेत्रको सहभागितामा सहयोग गरिनेछ ।
- पर्यटकीय क्षेत्र विकास कार्यक्रम : यहाँ का डहरे देउराली क्षेत्र, अन्धाअन्धी क्षेत्र, श्रवण कुमार क्षेत्र, सिरुवारी क्षेत्र, पञ्चासे भञ्ज्यांग क्षेत्र,जुम्लीठाना क्षेत्र, कोटमन्दिर क्षेत्र लगायतका स्थानमा पर्यटकीय क्षेत्र विकास गर्नको लागि विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

- पर्यटकीय क्षेत्र विकास कार्यक्रम
- पर्यटकीय स्थानको पहिचान तथा पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम
- पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम ।
- प्रचार प्रसार कार्यक्रम

४.२.३.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा पर्यटनको लागि न्यूनतम पूर्वाधार तयार भएको हुनेछ । नेपालको प्रथम ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन भएको हुनेछ । पर्यटकको लागि २० वटा वस्तिका २०० घरमा होमस्टेको व्यवस्था भएको हुनेछ । पर्यटनबाट ५०० जनाले रोजगार प्राप्त भएको हुनेछन् । पर्यटन स्थानको पहिचान र पर्यटन पदमार्गको निर्माण भएको हुनेछ । वार्षिकरूपमा ५००० आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूले यी पर्यटकीय स्थलमा भ्रमण गरेका हुनेछन् र भ्रमणमा आएका पर्यटक मध्ये औषत ४ दिन गाउँपालिकामा बसाई हुनेछ र दैनिक कम्तिमा रु ४०००। खर्च गरेका हुनेछन् । यस अवधिमा पर्यटन विकासको लागि रु १ करोड ७३ लाख रकम लगानी गरिएको हुनेछ ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व.२०८०/८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पत्ति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	ने.जी.स.	''	कार्यकारिणी
२	प्रति व्यक्ति आय डलरमा		१०३४	१०६८	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	''	३.६	२५	पर्यटन क्षेत्रको अभिलेख र वार्षिक प्रतिवेदन	पर्यटन प्रमुख गाउँपालिका	संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	सेवा क्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादन वार्षिक वृद्धि दर	प्रतिशत	७.२९	३०	''	''	''
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	दृश्य अवलोकन पूर्वाधार कार्यक्रम वटा			१८	''	''	''
२	पर्या पर्यटन कार्यक्रम वटा			४	''	''	''
४	जङ्गल पार्क रिसोर्ट वटा			१२	''	''	''
५	होमस्टे कार्यक्रमलाई बढावा दिनको लागि उज्यालो घरवास कार्यक्रम वटा			३०	''	''	''
६	ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम			१	''	''	''
७	होमस्टे विस्तार कार्यक्रम घुर संख्या वटा			२५०	''	''	''
८	पहरा चढ्ने (Rock Claimbing) कार्यक्रम वटा			७	''	''	''
९	प्याराग्लाइडिंग जोन निर्माण वटा			९	''	''	''
१०	जङ्गलपार्क वटा			७	''	''	''
११	बोटानिकल गार्डेन वटा			४	''	''	''
१२	पर्या पर्यटन नमुना वस्ति			२	''	''	''
१३	कल्चरल भवन			१	''	''	''
१३	पिक्निक स्पोर्ट वटा			४	''	''	''
१४	पर्यटकीय पदमार्ग कि.मि.			२०९	''	''	''

४.२.४ वित्तीय तथा सेवा

४.२.४.१ पृष्ठभूमि

आर्थिक विकास गर्नको लागि सेवा तथा वित्तीय क्षेत्रको विकास हुन अनिवार्य हुन्छ। यस गाउँपालिकाको केन्द्रमा ३ वटा मात्र बैंक कार्यरत रहेका छन् र सहकारीहरु विभिन्न वस्तिमा १७ वटा रहेका छन्। सेवा क्षेत्र अन्तरगत शिक्षा सम्बन्धी व्यवसाय, कन्सलटेन्सी, निजी तथा निजामति कर्मचारी, शिक्षक, वकिल, कन्सलटेन्ट, विदेशको जागिर आदिबाट हालको ११८५ जनाले रोजगार प्राप्त गरेका छन्। वित्तीय तथा सेवा क्षेत्रको विकासको लागि गाउँपालिकाबाट विशेष पहल गर्नु पर्ने हुन्छ।

४.२.४.२ मुख्य समस्या

गाउँपालिकाका सबै वस्तिमा सहज बैकिङ सुविधा नहुनु, आम्दानीको अधिकांश रकम घरखर्चमा नै प्रयोग हुनु, वैदेशिक रोजगारमा गएका पनि अदक्ष कामदारको रूपमा मात्र न्यून तलव सुविधामा जानु, उच्च किसिमका सेवा क्षेत्रको विकास नहुनु, लगानी गर्नको लागि आवश्यक श्रोतको अभाव रहनु, समाजमा वैदेशिक रोजगारबाट नकारात्मक असर देखिन थाल्नु, नोकरी खाए पछि गाउँछोडी जाने प्रवृत्ति बढि हुनु आदि समस्याहरु यस क्षेत्रमा रहेका छन्।

४.२.४.३ अवसर र चुनौति

उच्च स्तरको सेवा क्षेत्रको विकास गर्न, सबै क्षेत्रको समानुपातिकरूपमा विकास गर्न, प्रत्येक बडामा बैंकको स्थापना गरी स्थायीत्व दिन, प्रत्येक परिवारको बैंक खाता खोल्न, बसाई सराईलाई न्यूनीकरण गर्न, वैदेशिक रोजगार सिपयुक्त बढि पारिश्रमिक प्राप्त गर्ने क्षमताको विकास गर्न चुनौती रहेको छ। सेवा तथा बैकिङ क्षेत्रमा चुनौती मात्र नभै अवसर पनि रहेको छ। यस गाउँपालिकाको आर्थिक कृयाकलापहरु बढ्दै जानु, गाउँपालिकाकावासीहरुको आर्थिक स्थितिमा सुधार हुनु, गाउँपालिकाले सेवा क्षेत्रको विकासको लागि विशेष प्रयासहरु अगाडि बढाउनु आदि अवसरहरु रहेका छन्।

४.२.४.४ उद्देश्य, लक्ष्य, रणनीति, कार्यनीति तथा कार्यक्रमहरु

● उद्देश्य

सेवा क्षेत्रको विकास बाट आर्थिक समृद्धि

● लक्ष्य(Mission)

"गाउँपालिकावासीको सेवा क्षेत्रमा वृद्धि भई तथा वित्तीय क्षेत्रमा सबैको पहुच पुगी आर्थिक विकास भएको हुनेछ । "

● उद्देश्य (Goal)

१. सेवा क्षेत्रको विकास भइ पालिकावासीको आर्थिक स्थितिमा वृद्धि भएको हुनेछ
२. बैंक तथा सहकारीता क्षेत्रमा सबैको पहुचपुगी जनताको जीवनस्तरमा व्यापक सुधार भएको हुनेछ।

● सेवा तथा वित्तीय सम्बन्धी रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. सेवा क्षेत्रको विकास भइ पालिकावासीको आर्थिक स्थितिमा वृद्धि भएको हुनेछ।	
१.१ सेवा क्षेत्रको विकास गरी जनताको जीवन स्तर सुधार गर्ने।	१. सेवा क्षेत्रको विकासको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने। २. सेवा क्षेत्रको लागि आवश्यक तालिम लगायतका कृयाकलाप सञ्चालन गर्ने निजी क्षेत्रलाई प्रत्साहन गर्ने। ३. विदेशमा गई रिमिटेन्स प्राप्त भएको रकमको लगानी र सुरक्षित योग्य बनाउने प्रयास गर्ने ४. वित्तीय सेवा सुविधामा सहज पहुच तथा वृद्धि भएको हुने। ५. सरकारी, निजी, सहकारी सहितको तीन खम्बे आर्थिक नीति अवलम्बन गर्ने। ६. यूवाहरुको लागि लोकसेवा तथा शिक्षासेवा तयारी कक्षा सञ्चालन गरी प्रतिस्पर्धी बनाउने
२. बैंक तथा सहकारीता क्षेत्रमा सबैको पहुचपुगी जनताको जीवनस्तरमा व्यापक सुधार भएको हुनेछ।	

२.१ सेवा क्षेत्रको विकासको लागि क्षमता अभिवृद्धि तथा सुदृढकरण नीति अवलम्बन गर्ने ।	७. सबैको पहुँचमा वित्तीय सेवा भन्ने नारालाई कार्यान्वयन गर्न आँधिखोलागाउँपालिकासबै परिवारको बैंक खाता खोली आर्थिक कारोवार बैंक मार्फत गर्ने नीति लिने । ८. गाउँपालिकाकासम्पूर्ण कारोवार बैंक मार्फत मात्र भुक्तानी गर्ने नीति लिने । ९. प्रत्येक परिवार सहकारीको एक सदस्य नीतिमा जोड दिने र सहकारी नै आर्थिक लगानीको प्रमुख श्रोतको रूपमा विकास गरिने । १०. सहकारीहरूमा लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व र संलग्नता सुनिश्चित गरी संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । ११. सामाजिक सुरक्षा भत्ता बैंकसँग समन्वय गरी घरघरबाट वितरण गर्ने नीति लिने । १२. प्रत्येक वडामा बैंक स्थापना गरी सेवा विस्तार गर्ने ।

● सेवा तथा वित्तीय सम्बन्धी कार्यक्रमहरु :

- बैंक सेवा विस्तार कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाको कार्यालयरहेको क्षेत्रमा हाल ३ वटा बैंक रहेकोमा योजना अवधि सम्ममा सबै ६ वटै वडामा बैंकको स्थापना तथा सञ्चालन गर्न सरकारी तथा निजी बैंकसँग समन्वय गरी सञ्चालन गर्ने प्रयास गरिने छ । सबै नागरिकको बैंक खाता खोली कारोवार गरिनेछ ।
- ई-बैंकिंग तथा घरदैलो बैंक कार्यक्रम : प्रत्येक वस्तीमा बैंकिङ्ग सेवा विस्तार गर्नको लागि ई बैंकिङ्ग तथा घरदैलो बैंक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न लगाउँन सहयोग गरिनेछ । सामाजिक सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- रिमिटेन्स लगानी कार्यक्रम : विदेशबाट पठाएको रिमिटेन्स रकम घरायसी खर्चमा न्यून गरी बैंक तथा सहकारी मार्फत सेयर लगानी गर्ने तथा आर्थिक विकासमा लगानी गर्न प्रत्साहन गर्ने वातावरण श्रृजना गरिनेछ ।
- सहकारी विस्तार तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम : गाउँपालिकाको आर्थिक विकास सहकारीको माध्यमबाट हुने हुनाले सहकारी क्षेत्रमा आमूल परिवर्तन गरिनेछ । हाल १६ वटा सहकारी संस्थाहरु सञ्चालनमा रहेकोमा सबैलाई एकिकृत (मर्ज) गरी १ वटा मुख्य र प्रत्येक वडामा ११ वटा शाखा स्थापना गरिनेछ । सहकारीमा गाउँपालिका तथा प्रत्येक परिवारबाट सेयर लगानी गरिनेछ । गाउँपालिकाबाट बाहिर रहेको व्यक्तिहरुबाट समेत गाउँपालिकाले तोकेको न्यूनतम सेयर लगानी गर्नको लागि वातावरण मिलाईने छ । गाउँपालिका भित्र उच्चम सञ्चालन गर्न चाहने तथा कारोवार बढाउन चाहनीहरुलाई सहज रूपमा कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ । सहकारीको लगानी असुली गर्ने व्यवस्था व्यवस्थित गरिनेछ । सहकारीको सञ्चालन पारदर्शी, सक्षम तवरबाट सञ्चालन गर्ने पद्धतिको विकास गरिनेछ । सहकारी सञ्चालन सम्बन्धमा कार्यविधि तथा विनियमावली तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
- जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : वित्तीय तथा सहकारी सम्बन्धी र क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि जनचेतना तथा विभिन्न तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- लोकसेवा तयारी कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम : सेवा क्षेत्रको विकासको लागि यस क्षेत्रका शिक्षित यूवाहरुको लागि निजामति तर्फ तथा शिक्षक, बैंक तथा संघ संस्थामा प्रतिस्पर्धाबाट छनौट हुने क्षमता वृद्धिका लागि लोक सेवा तथा शिक्षा सेवा तयारी कक्षा सञ्चालन गरी बढि भन्दा बढि यूवाहरु प्रतिस्पर्धाबाट सफलहुने वातावरण श्रृजना गरिनेछ ।
- वैदेशिक रोजगार सहयोग तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : गाउँपालिकाबाट विभिन्न देशमा यूवाहरु जाने हुनाले बढि पारिश्रमिक पाउने तथा सुरक्षित क्षेत्रमा वैदेशिक रोजगार प्राप्त गर्ने क्षमताको विकास गर्न सहयोग गरिनेछ । श्रम मन्त्रालयसँग समन्वय गरी राम्रो काम बढि पारिश्रमिक पाउने देश तथा कम्पनी सम्बन्धी जानकारी उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

४.२.४.५ सेवा तथा वित्तीय सम्बन्धी सूचकहरु

यस योजना अवधिमा सेवा क्षेत्र (निजी तथा निजामति कर्मचारी, शिक्षक, वकिल, कन्सलटेन्ट, विदेशको जागिर आदि)बाट हालको ११८५ जनाबाट २०८० मा ३००० जनाले रोजगारी प्राप्त गरेका हुनेछन् । आँधिखोला गाउँपालिकाका सबै परिवारको बैंक खाता खोली आर्थिक कारोवार बैंक मार्फत भएको हुनेछ, हाल ३ वटा बैंक रहेकोमा योजनाको अन्त्यसम्म ६ वटा पुगेका हुनेछन्, गाउँपालिकाका ६ वटै वडा सदरमुकाममा कम्तिमा ११ वटा बैंकको स्थापना भएको हुनेछ । हाल १७ वटा सहकारीबाट एकिकृत गरी १ वटा मात्र मुख्य र ६ वटा शाखा भएको हुनेछ । आँधिखोला गाउँपालिकाका प्रत्येक परिवार सहकारीकाको सदस्य भएका हुनेछन् ।

४.१.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	(	एकाई	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व.२०८०/८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम

	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा.लेखा स.	''	''
	असर						
१	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धि प्रतिशत प्रति वर्ष	प्रतिशत	३.८	१०	ने.जी.स.	''	कार्यकारिणी
२	प्रति व्यक्ति आय डलरमा		१०३४	१०६८	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
	प्रतिफल						
१	प्रति व्यक्ति आयमा वृद्धि वास्तविक प्रतिशत प्रतिवर्ष	''	३.६	२५	वार्षिक प्रतिवेदन	पर्यटन प्रमुख गाउँपालिका	सहयोग उपलब्ध भएमा
२	सेवा क्षेत्रको गार्हस्थ्य उत्पादन वार्षिक वृद्धि दर	प्रतिशत	७.२९	३०	''	''	''
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	सहकारी व्यवस्थापन नियमन कार्यक्रम			१८	''	''	''
२	व्यवसाहिक ऋण कार्यक्रम			१२०	''	''	''
४	वैकिङ्ग सेवा विस्तार कार्यक्रम			६	''	''	''
५	ई - वैकिङ्ग तथा घरदैलो बैंक कार्यक्रम			६	''	''	''
६	रिमिटेन्स लगानी कार्यक्रम			५८	''	''	''
७	सहकारी विस्तार तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम			६	''	''	''
८	जनचेतना तथा तालिम कार्यक्रम			३६०	''	''	''
९	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			३६०	''	''	''
१०	लोकसेवा तयारी कार्यक्रम			३०	''	''	''
११	वैदेशिक रोजगार सहयोग तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			३०	''	''	''

➤ कार्यक्रम तथा अनुमानित बजेट

आर्थिक क्षेत्र विकासका लागि विस्तृत कार्यक्रम तथा प्रक्षेपित बजेट बजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धी अनुसूचिमा उल्लेख गरिएकोछ ।
सारंशमा आर्थिक विकास सम्बन्धी कार्यक्रम र बजेट निम्न अनुसार रहेको छ ।

आर्थिक विकास क्षेत्रमा लगानी गर्ने कार्यक्रम र विनियोजित बजेट	बजेट रु लाखमा
कृषि	९८०
पशु विकास कार्यक्रम	६३०
तालिम तथा प्रविधि तर्फ	३७६
कृषि उपज, बजार, जग्गा व्यवस्थापन कार्यक्रम	६८६
कृषिवनमा आधारित उद्योग स्थापना कार्यक्रम	२८८
पर्यटन कार्यक्रम	१७३
सेवा तथा वित्तीय	२८८
आय, रोजगार तथा गरीबी निवारण	१४८७
वन	३०३
जलाधार	६९३
विपद व्यवस्थापन	५९
फोहर व्यवस्थापन	७३
जम्मा रु लाखमा	६०३६

परिच्छेद ५

सामाजिक क्षेत्र

५.१ जनसंख्या तथा वसाई सराई

५.१.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा आएको सकारात्मक परिवर्तनले गर्दा जनसंख्या र वृद्धिदर कम हुदै गएको छ। आँधीखोला गाउँपालिकाको जनसंख्या २०६८ सालको जनगणना अनुसार १६,५८९ जना रहेका थियो भने १० वर्ष अगाडि २०५८ सालको जनगणना अनुसार १९,०१८ रहेको थियो। विगत १० वर्षको जनसंख्या वृद्धि दर -०.९३ रहेको थियो। २०७४ सालमा गाउँपालिकाबाट गरिएको घरघुरी सर्भेक्षण अनुसार २५,५५४ जना रहेको थियो जस मध्ये महिला १२,३१९ र पुरुष १३,२३४ र तेश्रो लिंगी १ जना रहेको थियो। घरघुरी सर्भेक्षण अनुसार परिवार संख्या ४०७० रहेको छ। उमेर समुहलाई हेर्दा १ वर्ष मुनिका ३,५४ जना, ५ वर्ष मुनीका १,६८० जना, १४ वर्ष मुनीका ४,२९५ जना, १५ देखिन ५९ वर्षका १,६७३५ जना, ६५ वर्ष भन्दा माथिका १,७८९ जना रहेका छन्। जनघनत्वको दृष्टिले हेर्दा ३६७ जना प्रतिवर्ग कि.मि. रहेको छ। यसै अनुसार पारिवारिक औषत आकार ६.३ जना रहेको छ। जनसंख्या लैंगिक आधारमा हेर्दा कुल जनसंख्यामध्ये पुरुष ५१.७६ र महिला ४८.२४ प्रतिशत रहेका छन्। यस गाँउ पालिकामा कुल घरपरिवार संख्या ४०७०, घरपरिवार औसत सदस्य संख्या ६.३ जना रहेका छन्। यहाँ मानिसको औसत आयु ६८ वर्ष तथा १५-४९ उमेर समूहको महिला जनसंख्या ६९०१ जना रहेका छन्।

वडागत रुपमा हेर्दा सबैभन्दा बढि जनसंख्या वडा नं १ मा २०.०१% रहेको छ भने सबै भन्दा कम जनसंख्या वडा नं ४ मा १५.२३% रहेको छ। यसै अनुसार वडा नं २ को १७.१४%, वडा नं. ३ को १६.१४%, वडा नं. ५ को १५.८०% र वडा नं ६ को १५.६७% मा क्रमशः, दाश्रो, तेश्रो, चौथो र पाचौँ जनसंख्या स्थिति रहेको छ। यस गणना सर्भेक्षणको अवधिमा कुल २१८१ जना (अर्थात कुल जनसंख्याको ११.७१ प्रतिशत) गाउँपालिकाबाट विदेशिएको देखिन्छ। यो विदेशिएको तथ्याङ्क स्थायी प्रकृतिको नभएको हुनाले योजना अवधिको जनसंख्या प्रक्षेपण गर्दा १.५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ।

वसाई सराई स्थिति हेर्दा यस गाउँपालिकाबाट जिल्ला सदरमुकाम, पोखरा, काठमाण्डौ, चितावन, रुपन्देही, नवलपरासी लगायतका जिल्लाहरुमा वसाई सराई गर्ने प्रचलन बढि रहेकोछ। घरघुरी सर्भेक्षण २०७४ अनुसार यस गाउँपालिकाबाट बाहिर वसाई सरी गएका १७१ जना जस मध्ये महिला ८६ र पुरुष ८५ जना गरी जम्मा १७१ जना वसाई सराई गरि गएको देखिन्छ।

५.१.२ समस्याहरु

यस गाउँपालिकाबाट वसाई सराई दर तिब्रगतिमा बढ्नु, बाहिरबाट गाउँपालिकामा आउने प्रवृत्ति ज्यादै न्यून रहनु, यूवाहरु विदेसिनु, पछाडिएको वर्ग र क्षेत्रका मानिसहरुको जनसंख्या वृद्धि दर ज्यादै बढि हुनु, परिवारका साधनहरुको पहुचमा कमिहुनु, माथिल्लो स्तरका परिवारमा बाल मृत्युदर, मातृ मृत्युदरमा सुधार हुनु तर दलित, जनजाति तथा दुर्गम वस्तिमा रहेका परिवारमा सोचिए अनुसारको प्रगति हुन नसक्नु, दलितवर्ग र महिलामा औषत उमेर कमि रहनु, बालबालिका र जेष्ठ नागरिकहरुको संख्या बढ्दै जानु, परिवारमा बुढा बुढि मात्र रहने प्रवृत्ति बढि हुनु, कम उमेरमा विवाह हुनु, लैङ्गिक विभेद कायम रहनु, संयुक्त परिवारबाट एकल परिवार हुने प्रवृत्ति बढि हुनु, वस्ति छरिएर रहनु आदि समस्याहरु रहेका छन्।

५.१.३ चुनौती र सम्भावनाहरु

- चुनौतीहरु

यस आँधीखोला गाउँपालिकामा वस्तीहरूमा जनसंख्याको वितरण व्यवस्थापन गर्न, युवाहरूको विदेश मोह तथा गाउँपालिकाबाट बाहिर जाने प्रवृत्ति उच्च रहेकोले सोलाई रोक्न, गाउँघरमा बालवच्चा, महिला र बुढाबुढीको संख्या बढि रहेकोले सामाजिक तथा आर्थिक व्यवस्थापन गर्न, वस्तीहरूमा परम्परागत कृषि प्रणाली हुं दा गैह्र कृषि क्षेत्रमा रोजगारी श्रृजना गर्न, जनसंख्याको वृद्धि दर आवश्यकता अनुसारको दरमा कायम गर्न, परिवार नियोजनकोका साधनका समुचित व्यवस्थापन गर्न, किशोरीहरूको आवश्यकता परिपूर्ति गर्न, दलित तथा पिछडिएको क्षेत्रमा रहेका समुदायहरूको जनासांखिक व्यवस्थापन गर्न र औषत उमेर, औषत परिवारको साइजमा कायम गर्न चुनौती रहेको छ । एकातर्फ बेरोजगार संख्या बढ्नेक्रममा हुने अर्को तर्फ कृषक श्रमिकको अभावमा खेती योग्य जमिन बाँझो राख्नु पर्ने बाध्यता बीच सन्तुलन कायम गर्नु, आर्थिकरूपले सक्रिय जनसंख्या स्थिति दर बढि भएतापनि तिनिहरूबाट लाभ लिन नसक्नु यस्तै गरी जनसांखिक विषयहरूलाई गाउँपालिकाको विकास कार्यक्रममा समन्वय गर्नु आदि चुनौतिपूर्ण रहेकोछ ।

• अवसरहरु

आँधीखोला गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल, खेतीपाती स्थिति, भूस्वरुप आदिलाई विश्लेषण गर्दा जनसंख्या आवश्यक संख्यामा रहेको छ । जानसांखिक वितरण स्थितिलाई हेर्दा १५ वर्ष देखि ६४ वर्षसम्मका उमेर समुहको जनसंख्या ६९ प्रतिशत रहेको छ जुन विकास गर्नको लागि जनासांखिक लाभ लिने सुवर्ण अवसर रहेको छ । जनसंख्याका सकरात्मक प्रवृत्ति स्थिति रहनु (जस्तै बाल मृत्युदरमा कमि, मातृ मृत्युदरमा सुधार, औषत आयुमा वृद्धि), जनता केन्द्रित विकास तर्फ लगानी गाउँपालिका, प्रदेश र संघीय सरकारबाट हुनु स्वास्थ्य स्थिति सुधार हुने किसिमबाट स्वास्थ्य संस्थाहरूको स्थापना तथा सञ्चालन हुनु, मेडिकल कलेजहरु बढि सञ्चालनमा आउनु, जन चेतनामा वृद्धि हुनु, परिवारको विकासको लागि खर्च वृद्धि गर्ने प्रवृत्ति बढनु, गाउँपालिकाका ६ वटै वडामा स्वास्थ्य चौकि तथा स्वास्थ्य केन्द्र सञ्चालनमा रहनु, गाउँघर किलिक सञ्चालन गरिनु, निशुल्क औषधि वितरण गरिनु, महिला स्वयं सेविका लगायत स्वास्थ्यकर्मीहरु वस्ती वस्ती सम्ममा गई उपचार गर्ने व्यवस्था रहनु, स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम, पोषण कार्यक्रम लागु हुनु आदि अवसरहरु रहेका छन् । यस्तै गरी वसाइ सराईको लागि घचेट्ने सुचकहरूमा गाउँपालिकाले सुधार गर्न पहल गर्नु (स्वास्थ्य सेवा विस्तार, विद्यालय तथा क्याम्पसमा गुणस्तर शिक्षाको लागि पहल गर्नु आदि), विभिन्न क्षेत्रका पूर्वाधार निर्माण गरि वसाईसराईलाई रोक्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु अवसरको रुपमा रहेकोछ ।

५.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

• दीर्घकालिन सोच

"आँधीवासीको सामुहिक अभियान, समृद्धि नागरिक मुख्य पहिचान"

• लक्ष्य

गाउँपालिकाको जनासांखिक उचित व्यवस्थापन गरी सम्पन्न र सुखी परिवारको निर्माण भएको हुनेछ ।

• उद्देश्य

१. सानो र सुखि परिवारको निर्माण गर्ने ।

२. गाउँपालिकाबाट वसाई सराई गर्ने प्रवृत्तिलाई व्यवस्थापन गर्ने

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. सानो र सुखि परिवारको निर्माण गर्ने ।	
एक परिवारमा बढिमा २ सन्तानको नीति अवलम्बन गर्ने ।	१. बाल विवाह, अनेमेल विवाहको अन्त्य गरी ढिला विवाहलाई प्रोत्साहन गर्ने । २. परिवार नियोजनका साधनहरु सहज सुलभ उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउने ३. पछि परेका समुदायहरुको लागि प्राथमिकता दिई परिवार नियोजन तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ४. जनसंख्या व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम प्रत्येक वस्ति तथा समुदायसम्म पुऱ्याउने । ५. बालमृत्यु दर तथा मातृ मृत्यु दर घटाउनको लागि उपचारात्मक तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ६. महिला शिक्षा तथा रोजगारीमा वृद्धि गर्ने । ७. एकल महिला, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग तथा दलित लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । ८. अनिवार्य शिक्षा नीति अवलम्बन गर्ने ९. किशोर किशोरी कार्यक्रम सञ्चालनमा लगानी बढाउने । १०. जनासांखिक लाभहरु लिनको लागि विकासका विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गराउने । ११. व्यक्तिगत घटनाहरुको दर्ता तथा जनासांखिक सूचनाहरुको व्यवस्थित तथा भरपर्दो गर्ने विधि अवलम्बन गर्ने ।
२. गाउँपालिकाबाट वसाई सराई गर्ने प्रवृत्तिलाई व्यवस्थापन गर्ने ।	
२.१ गाउँपालिकाबाट वसाई सर्नको लागि उत्प्रेरित गर्ने तत्वको पहिचान गरी सो स्थितिमा सुधार ल्याउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	१२. स्थानीय स्तरमा गुणस्तरिय शिक्षा तथा स्वास्थ्यको व्यवस्था मिलाउन जोड दिइने । १३. गाउँपालिका स्तरको अस्पताल निर्माण गरी सेवा उपलब्ध गराउने तथा बढामा रहेका स्वास्थ्य केन्द्रहरुलाई सुदृढ गरिने । १४. सिप विकास, स्थानीय स्तरमा रोजगारी एवं आर्थिक विकासका अवसरहरु श्रृजना गर्ने । १५. विदेशिएका यूवाहरु तथा गाँउ छोडी गएका यूवाहरुलाई लक्षित विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । १६. गाउँमा रोजगारी सृजना तथा व्यवसाय गर्न चाहनेलाई व्यवसायिक ऋण सुविधा उपलब्ध गराउने । १७. गाउँपालिकामा विकासका कृयाकलापहरुको व्यापक प्रचार प्रशार गरी गाउँपालिका क्षेत्रबाट वसाई सराई गरेर नजाने वरु वसाई सरेर आउने वातावरण सृजना गरिने ।

• कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सम्पादन गर्ने कार्यक्षेत्रका प्रमुख कामहरु

- वस्तीहरुमा जनसंख्या व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- किशोर किशोरी मैत्री तथा यूवामुखी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।
- आमा सुरक्षा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने ।
- वस्तीहरुमा स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउने लागि गाउँघर किलिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरी वसाईसराईलाई कमगर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
- परिवार नियोजनको सम्बन्धी कार्यक्रम नियमित सञ्चालन गर्ने ।
- महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने ।
- विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- चिलाउने भाटीमा गाउँपालिका स्तरको अस्पताल निर्माण गर्ने तथा सञ्चालन गर्ने ।

- जनसंख्या शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- जनचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- जनसंख्या सम्बन्धी प्रचार प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
- जनसंख्या व्यवस्थापन सूचना प्रणाली स्थापन गर्ने ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीमा सुधार गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- वसाई सराई न्यूनीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने

➤ संघ तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- आँधीखोला गाउँपालिकास्तरको अस्पताल निर्माण कार्यक्रम
- सेती दोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम
- गुणस्तरिय स्वास्थ्य कार्यक्रम
- परिवार नियोजनको सम्बन्धी कार्यक्रम
- महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम
- जनसंख्या सम्बन्धी विशेष कार्यक्रम

५.१.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा कुल प्रजनन् दर २.५, जनसंख्या वृद्धिदर १.५ प्रतिशत, साक्षरता दर ९९ प्रतिशत, परिवार नियोजनको साधनको प्रयोगदर ९० प्रतिशत, मातृ मृत्युदर प्रति १ लाखमा १००, बाल मृत्युदर प्रति हजारमा २० जना भन्दा तल भएको हुनेछ । कार्यक्रमगत उपलब्धीमा परिवार नियोजनको सम्बन्धी कार्यक्रम सबै वस्तिमा सञ्चालन भएको हुनेछ । महिला स्वास्थ्य कार्यक्रम ९६ वटा सञ्चालन भएको हुनेछ । वसाई सराई दर हालकोमा आधा घटेको हुनेछ । प्रत्येक जोडी परिवारमा २ वा १ जना सन्तान मात्र हुनेछ । दलित परिवारमा प्रति परिवार २ जनामात्र वच्चा हुनेछन् । सबैका बाल वच्चाहरुको राम्रो स्याहार, शिक्षा दिई असल र खुसी परिवार भएको हुनेछ ।

५.१.६ जनसांख्यिक लक्ष्यहरु:

आँधीखोला गाउँपालिका आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा जनतालाई केन्द्रित गरेर लक्ष्य उद्देश्य तथा कार्यक्रमहरु निर्धारण तथा कार्यान्वयन गर्नु पर्छ । गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले मुख्यतय पालिकाको जनसंख्यालाई सेवा दिने भएको हुनाले जनसंख्याका अनुमान गर्नु पर्ने हुन्छ । योजनाको आधार बर्ष आ.व. २०७५।०७६ लाई मानिएको छ । आवधिक योजनाका ५ बर्षहरुमा आ.व. ०७६।०७७, आ.व. ०७७।०७८ र आ.व. ०७८।०७९, आ.व. ०७९।०८०, आ.व. ०८०।०८१ लाई तोकिएको छ । योजनाका आधार बर्षमा आँधीखोला गाउँपालिका जनसंख्या २५५५४ छ र योजनाका अन्तिम बर्षमा जनसंख्या २७४७१ पुग्ने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

गाउँपालिकाको जनसंख्याको प्रक्षेपण

आँधीखोला गाउँपालिकाको जनसंख्या प्रक्षेपण वडा अनुसार गरिएको छ । बि.सं २०७५।०७६ को घरघुरी सर्वेक्षण अनुसार २५५५४ जनसंख्या रहेको छ । यस अवधिमा जनघनत्व ३६७.१० प्रतिवर्ग कि.मि. जना छन् । लिङ्गको आधारमा हेर्दा कुल जनसंख्या मध्ये पुरुष ५१.७६ र महिला ४८.२४ प्रतिशत रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा कुल घरपरिवार संख्या ४०७०, घरपरिवार औसत सदस्य संख्या ६.३ जना रहेका छन् । यहाँ मानिसको औसत आयु ६८ वर्ष तथा १५-४९ उमेर समूहको महिला जनसंख्या ६९०१ जना रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको जनसंख्या वृद्धिदर - ०.९३ प्रतिशत रहेको छ । यस गणना सर्वेक्षणको अवधिमा कुल २१८१ जना (अर्थात कुल जनसंख्याको ११.७१ प्रतिशत) गाउँपालिकाबाट विदेशिएको देखिन्छ । यो विदेशिएको तथ्याङ्क स्थायी प्रकृतिकको नभएको हुनाले योजना

अवधिको जनसंख्या प्रक्षेपण गर्दा १.५ प्रतिशतका दरले वार्षिक वृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ । योजना अवधिमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या निम्नानुसार हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । जनसंख्याको प्रक्षेपण उमेर र लिंग अनुसार विस्तृतरूपमा अनुसूचि ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

५.१.७ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधारवर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८ ०। ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
	लैङ्गिक समता सूचांक		०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	''	''
	असर						
१	साक्षरता दर प्रतिशत		९४	९९	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	औषत आयु वर्ष		७०	७४	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
३	प्रति व्यक्ति आय डलरमा		१०३४	२०६८	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
	प्रतिफल						
१	जन्मदाको समयको आधारमा अपेक्षित आयु वर्ष		७०	७५			संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	मातृ मृत्युदर प्रति १ लाख जीवित जन्ममा		२३९	१००	ने.ज.स्वा.स.	गाउँपालिका	''
३	पाँच वर्षमुनिका बाल मृत्युदर प्रति हजार जीवित जन्ममा		३२	२०	ने.ज.स्वा.स.	गाउँपालिका	''
४	नवजात शिशु मृत्युदर प्रति हजार जीवित जन्ममा		१५	१०	ने.ज.स्वा.स.	गाउँपालिका	''
५	कुल प्रजनन दर (१५ देखि ४९ वर्ष उमेरका प्रति महिलाले जन्म दिएका बच्चाको औसत सङ्ख्या)		२.९	२.५	ने.ज.स्वा.स.	गाउँपालिका	''
६	कुल जनसंख्या		२५५५४	२७५२९	घ.स.	''	''
७	जनसंख्या वृद्धिदर		-०.९३	१.५	घ.स.	''	''
८	वसाई सरी गएको जनसंख्या		१७१	६५	''	''	''
९	विदेशिएको जनसंख्या		२१८१	१०००	''	''	''
	कार्यक्रम तथा आयोजना						''
१	गाउँपालिकामा आर्थिक विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरु				''	''	''
२	स्वास्थ्य तथा शिक्षा क्षेत्र सुधार कार्यक्रमहरु				''	''	''
३	गाउँपालिकामा पूर्वाधार विकास कार्यक्रमहरु				''	''	''

५.२ शिक्षा

५.२.१ पृष्ठभूमि

देशको विकासमा शिक्षाको ज्यादै महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। देश विकासमा फड्को मार्न, जनताको जीवनस्तर उच्च पार्न, देशले समृद्धि प्राप्त गर्नको लागि पनि शिक्षाको योगदान रहेको हुन्छ। शिक्षाले नै सामाजिक तथा आर्थिक गरीबीको कुचकवाट मुक्त पार्नको लागि पनि भूमिका उच्च रहेको हुन्छ। उच्च स्तरको जनशक्ति तयार गर्नको लागि देशले लिएको शिक्षा नीतिले प्रभाव पारेको हुन्छ। नेपालले सबैको लागि शिक्षा भन्ने नारा कार्यान्वयन गरी आएको छ। शिक्षा सर्वसुलभ गराउनको लागि आधारभूत तह तथा माध्यामिक तहमा निःशुल्क नीति लागू गरेकोछ। शिक्षालाई रोजगारमुलक, सीपमुलक, र उत्पादन मुलक बनाउन सकेमा यसको लगानीको सार्थक हुन आउछ।

यसै अनुसार यस गाउँपालिकाको शैक्षिक स्थिति सुधार गर्नको लागि विभिन्न प्रयास गरिएको छ। यहाँ क ६ वटा वडाहरूमा विद्यालयहरू स्थापना तथा सञ्चालन गरिएको छ। यहाँ सामुदायिक तर्फ ३८ वटा र निजी क्षेत्रबाट ४ वटा र गुरुकुल वेद्याश्रम १ वटा गरी ४३ वटा विद्यालयहरू र २ वटा क्याम्पसहरू सञ्चालनमा रहेका छन्। सामुदायिक तहमा सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूमध्ये आधारभूत तहका (१ देखि ५) २४ वटा, आधार भूत तहकै १ देखि ८ सम्म कक्षा सञ्चालनमा रहेका ३ वटा, माध्यामिक तह १ देखि १० सम्मका ५ वटा र १ देखि १२ सम्मका ५ वटा कक्षा सञ्चालनमा रहेका छन्। सरकारी विद्यालयहरूमा जम्मा ३३२१ जना विद्यार्थीहरू अध्ययनरत छन्। गुरुकुलमा ४१ जना र निजी क्षेत्रबाट संचालित विद्यालयहरूमा ५६१ जना गरी जम्मा ३९२३ जना विद्यार्थीहरू रहेकाछन्। वडागत रूपमा हेर्दा वडा नं ४ मा ५ वटा, १, २, ३, ६ मा ७। ७ वटा र वडानं ५ मा ८ वटा विद्यालयहरू सञ्चालनमा रहेकाछन्।

यहाँ आधारभूत तहमा भर्ना दर ९९.३ प्रतिशत, मा.वि तहमा ८१ प्रतिशत, कक्षा १ मा पढाई छोड्ने दर ५.९ प्रतिशत कक्षा ५ मा ३ प्रतिशत, कक्षा ८ मा ५ प्रतिशत रहेको छ। यस्तै गरी साक्षरता दर ९३.३४ प्रतिशत रहेकोछ। विद्यालयहरूमा आधुनिक कम्प्यूटर लगायतका सुविधा व्यवस्था गरी गुणस्तर शिक्षामा जोड दिइएको छ।

५.२.२ समस्याहरू

यस गाउँपालिकामा ४३ वटा विद्यालयहरू सञ्चालनमा रहेतापनि शिक्षा क्षेत्रमा विभिन्न समस्या रहेका छन्। आधारभूत तहमा जीवन उपयोगी शिक्षा नहुनु, माध्यामिक तहमा प्राविधिक र व्यावहारिक शिक्षा कमी, सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय बीच गुणस्तरमा फरक रहनु, शिक्षाको गुणस्तर नहुनु, भौगोलिक दूरी, अभिभावकमा चेतनाको कमि, विद्यार्थीको संख्या घट्दै जानु, शिक्षकहरू पेशा प्रति आकर्षित नहुनु, विद्यार्थी न्यून हुनु आदि समस्या देखिएका छ। यस्तै गरि साधन स्रोत र प्रभावकारी कार्यान्वयनमा कमि, दलित समुदायका बाल बालिकाको भर्ना दर न्यून हुनु, बीच मा छोड्ने दर अधिक हुनु, विषयगत शिक्षकको समस्या, माग र विद्यालयहरूमा पूर्वाधार तथा प्रविधि विकास गर्नको लागि लगानीका श्रोतको कमि, छात्रावासको समस्या, बच्चाहरूलाई ल्याउन लैजानको लागि बस तथा अन्य सवारी साधनको कमि आदि समस्याहरू रहेका छन्।

५.२.३ चुनौती र अवसरहरू

• चुनौतीहरू

विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा भर्ना गर्न, साक्षरता दरमा लिङ्ग, जातीगत, फरक हुंदा समानस्तरमा ल्याउन, शिक्षालाई समतामूलक, समावेसी बनाउन, विद्यालयको सबै तहमा गुणस्तरिय शिक्षाप्रदान गर्न, भौतिक पूर्वाधारको लागि लगानीका श्रोत प्राप्त गर्न, लगानीको अनुपातमा प्रतिफल प्राप्त गर्न, विद्यालयहरू आपसमा गाभ्न तथा मर्ज गर्न, आवशिय विद्यालय सञ्चालन गर्न, विद्यालयहरूमा जीवन उपयोगी र रोजगार प्राप्त गर्ने शिक्षा दिन, सिमान्तकृत समुदायका बालबालिकाको शैक्षिक स्तर उकास्न, प्राविधिक शिक्षा दिने व्यवस्था मिलाउन, शिक्षकलाई पढाउनको लागि उत्प्रेरणा जगाउन, विद्यालयमा छोड्ने दर शुन्यमा झार्न, समुदायलाई विद्यालय प्रति अपनत्व कायम गर्न आदि चुनौतीहरू रहेका छन्।

- अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा ४३ वटा विद्यालयहरु विभिन्न तहमा सञ्चालनमा हुनु, नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाले शिक्षा क्षेत्रको गुणस्तर कायम गर्न प्रतिवद्धता देखाउनु, शिक्षा क्षेत्रमा लगानी बढाउनु, शिक्षाका सूचकहरु अन्य स्थानीय निकाय भन्दा उच्च रहनु, विद्यालयमा विद्यार्थी भर्ना अभियान, खाजा कार्यक्रम, विद्यालय पोषकको व्यवस्था, अभिभावकमा पढाउनु पर्छ भन्ने भावनाको विकास हुनु, नीजि क्षेत्र शिक्षामा लगानी गर्नको लागि अकृषित हुनु, गाउँपालिकाले गुणस्तर उकास्नको लागि बढि चासो राख्नु, विद्यालयको आफ्नै भवन तथा जग्गा हुनु, पोखरामा विभिन्न विषयका महाविद्यालयहरु सञ्चालनमा रहनु, मा.वि. तहसम्मको विद्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवार स्थानिय निकायलाई दिनु, गाउँपालिकवाट बडा कार्यालय तथा वस्तिस्म सडक सञ्जाल जेडिनु शिक्षा क्षेत्रको विकासका लागि अवसरहरु हरु हुन् ।

५.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

- दीर्घकालिन सोच

"शिक्षित र समुन्नत आँधीखोलावासी"

- लक्ष्य (Mission)

गाउँपालिका शिक्षण पद्धतिमा सुधार भई जनताको जीवनस्तरमा व्यापक परिवर्तन भएका हुनेछ ।

- उद्देश्यहरु:

१. गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर प्रदान गरी आय आर्जन र विकासमा योगदान गर्न सक्ने जनशक्ति उत्पादन गर्ने ।
२. उच्च सिकाई, वालमैत्री र जवाफदेही विद्यालय प्रशासन निर्माण गर्ने ।
३. सुविधा सम्पन्न, भौतिक सुविधायुक्त, दक्ष, योग्य र उत्प्रेरित जनशक्ति भएको विद्यालय व्यवस्था गर्ने ।

- रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर प्रदान गरी	आयआर्जन र विकासमा योगदान गर्न सक्ने जनशक्ति उत्पादन गर्ने ।
१.१ गुण स्तरिय शिक्षा प्रदान गर्न आवश्यक पहल तथा कार्यान्वयन गर्ने ।	१. विद्यालयको पढाई गुणस्तर, भरपर्दो, सुविधाजनक, प्रतिस्पर्धी बनाउने । २. शैक्षिक सामग्री, स्तरीय भवन, फर्निचर, प्रयोगशाला तथा सवारी साधन सहित सुविधा सम्पन्न विद्यालय बनाउने । ३. गाउँपालिकामा १ वटा सुविधा सम्पन्न प्राविधिक विद्यालय स्थापना गरी सञ्चालन गरिने र गाउँपालिकामा क्याम्पस तहका गुणस्तरीय शिक्षा दिइने । ४. विद्यालयहरु धान्न सक्ने स्थितिमा सञ्चालन गर्न, विद्यार्थीहरुलाई पायक पर्ने गरी विद्यालयहरुलाई एक आपसमा गाभ्ने (मर्ज) र गुणस्तरीय शिक्षा दिइने । ५. सबै विद्यालयमा आधारभूत तह अन्तरगत नर्सरी, अपर केजी तह लागू गरि शुरू देखि नै अंग्रेजी, गणित, विज्ञान,कम्प्यूटर र नैतिक शिक्षा विषय अनिवार्य गर्ने नीति लिइने । ६. शिक्षा पद्धतिको अध्ययन गरी सुधारको लागि योजना तथा कार्यक्रम सिफारिश गर्न एक अधिकार प्राप्त समिति गठन गर्ने । ७. सबै विद्यालयमा विषयगत शिक्षक, वस व्यवस्था, पुस्तकालय, प्रयोगशाला, विद्यालयको पूर्णरुपमा भौतिक सुविधाले सम्पन्न गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

१.२ उच्च सिकाई, वालमैत्री र जवाफदेही विद्यालय प्रशासन निर्माण गर्ने ।	८. विद्यालयस्तरको पढाई गुणस्तर, भरपर्दो, सुविधाजनक, प्रतिस्पर्धी बनाउने ९. विद्यार्थीको समस्या पहिचान गर्ने, समस्यालाई संबोधन गर्ने गरी शिक्षण गर्ने । १०. विद्यालयको अनुगमन र मूल्याङ्कन व्यवस्था प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने । ११. छात्रछात्राको आवश्यकताको पहिचान गरी अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम लागू गर्ने ।
२. सुविधा सम्पन्न, भौतिक सुविधायुक्त, दक्ष, योग्य र उत्प्रेरित जनशक्ति भएको शिक्षा व्यवस्था गर्ने ।	
२.१ सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरूको पढाइको स्तर उच्च राख्नको लागि पाठ्यक्रम, अध्यापन विधि, विषय शिक्षकको छनोट प्रणालीको विकास गर्ने ।	१२. विषयगत शिक्षकहरूलाई अनुशिक्षण गर्ने । शिक्षकको मनोबल उच्च राख्ने नीति अवलम्बन गरिने र विद्यार्थीको उपलब्धीलाई शिक्षकको मूल्याङ्कनको मुख्य आधार बनाइने । १३. एक वार्ड एक लाइब्रेरी, एक वार्ड एक योग केन्द्र स्थापना गर्न जोड दिइने १४. वाल मैत्री विद्यालयलाई जोड दिइने र शैक्षिक ऋणको व्यवस्था गरिने नीति लिइने । १५. निरक्षरता रहेकाको पहिचान गर्ने र १२ वर्ष देखि ६० वर्षसम्मकालाई व्यवहारिक व्यवसाय सहितको अनौपचारिक शिक्षा अभियान चलाउने । १६. एसइइ तहका विद्यार्थीद्वारा निरक्षरलाई साक्षरता बनाउने जिम्मेवारी बनाउने । १७. प्रत्येक विद्यालयहरूमा छात्रा मैत्री आधुनिक शौचालय निर्माणमा जोड दिइने ।
२.२ विद्यालयको शिक्षण पद्धतिलाई व्यापक सुधार गरी समय सापेक्षित बनाउने	१८. सरकारी स्तरका ३८ वटा विद्यालयमध्ये आधारभूततहका १ देखि ५ सम्म सञ्चालनमा रहेकालाई नर्सरी, के.जि. देखि ३ सम्म सञ्चालन गर्ने, आधारभूत तहका १ देखि ८ सम्म सञ्चालनमा रहेकालाई नर्सरी देखि ५ सम्म, १ देखि १० सम्म सञ्चालनमा रहेकालाई नर्सरी देखि ८ कक्षासम्म सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । १९. मा.वि. स्तरका १ देखि १२ सम्म सञ्चालनमा रहेका ६ वटा विद्यालय मध्ये ४ वटा मात्र कायम गरी २ वटा विद्यालयलाई १० कक्षा सम्ममात्र कायम राख्ने । २०. ८ कक्षा देखि माथि गुणस्तरिय र तुरुन्त रोजगार दिने विषयमात्र अध्यापन गरिने व्यवस्था मिलाउने । २१. आधार भूत तहमा (नर्सरी देखि ३ कक्षा सम्म) एउटा कक्षामा न्यूनतम १० जना विद्यार्थी र विद्यालयमा कम्तीमा ५० जना विद्यार्थी, आधारभूत तह (नर्सरी देखि ५ कक्षा सम्म) न्यूनतम १० जना प्रति कक्षा ७० जना कुल विद्यार्थी, आधार भूत तह (नर्सरी देखि ८ कक्षासम्म) प्रतिकक्षा १० जना र कुल विद्यार्थी न्यूनतम १०० जना विद्यार्थी, मावि तहमा ८ कक्षा देखि माथि प्रति कक्षा २० जना र कुल विद्यार्थी १५० जना अनिवार्य हुने गरी व्यवस्था मिलाउने । २२. ११ र १२ कक्षामा विज्ञान, कम्प्युटर, गणित, अंग्रेजी, व्यवस्थापन, अर्थशास्त्र, भूगोल जस्ता विषयमात्र पढाउने व्यवस्था मिलाइने । २३. आँधीखोला गाउँपालिकामा सबै वडामा विद्यालय पुग्ने गरी ३८ वटा विद्यालयवाट वढिमा २० वटा मात्र कायम गर्ने गरी विद्यालय गाभ्ने (मर्ज गर्ने) । २४. विद्यालय गाभ्ने विषयमा सम्बन्धित समुदायले छनौट गरे अनुसार हुने गरी व्यवस्था मिलाउने । २५. विद्यालय गाभ्ने र गुणस्तरीय शिक्षाको लागि ३ सदस्य कार्यदल गठन गरि प्राप्त सुझावको आधारमा कदम चाल्ने व्यवस्था मिलाउने । २६. विद्यालय मिलान गर्दा पहिला नेपाल सरकारवाट स्तर अनुसार स्विकृत शिक्षक दरवन्दीलाई मुख्य आधार बनाउने ।

- शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिकाले आफै सम्पादन गर्ने कार्यक्षेत्रका प्रमुख कामहरु

- अंग्रेजी माध्यमबाट अध्ययन कार्यक्रम : सबै विद्यालयहरुमा अंग्रेजी माध्यमबाट अध्ययन गर्नको लागि पाठ्यक्रममा सुधार गरिने, विषय शिक्षकको व्यवस्था गरिने, शिक्षकहरुलाई तालिम दिने, कक्षा व्यवस्थापन गरिने, अंग्रेजी माध्यमबाट कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम लागु गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- आवश्यक विद्यालय स्थापना कार्यक्रम: विद्यालयहरु एक अर्कामा गाभेपछि जनप्रतिपद उच्च मावि, पद्मपुष्प पनेरु उच्च मावि, त्रिशहिद उच्च मावि तथा राष्ट्रिय माविमा आवाशिया विद्यालय सञ्चालन गर्ने प्रयास गरिनेछ ।
- शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि कार्यक्रम : सबै तहका विद्यालयहरुमा गुणस्तरिय शिक्षा प्रदान गर्नको लागि व्यवस्थापन मिलाईनेछ । शिक्षक तालिम कार्यक्रम, निरीक्षण कार्यक्रम, करार संभौता, शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था गरेर सबै विद्यालयहरुमा शैक्षिक गुणस्तर कायम गरिनेछ । सबै विद्यालयहरुमा प्रभावकारीरूपमा अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- पूर्व प्राथमिक विद्यालय विकास कार्यक्रम (इसिडि कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम) : सबै विद्यालयहरुमा पूर्व प्राथमिक विद्यालय सञ्चालन गरिनेछ । सबै विद्यालयमा नसरी, केजी तहको पढाई सञ्चालन गरिने छ । साना बालबालिकालाई अध्यापन गराउदा मन्टेशरी विधि अपनाई अध्ययन गराईने छ । सबैलाई विद्यालय पोषक तथा दिवा खाजाको व्यवस्था, शैक्षिक सामग्री बाल मनोविज्ञानमा आधारित हुनेछ । पूर्व प्राथमिक विद्यालयमा अति गरीव परिवारका बालबालिकाको समेत पहुचपुगे व्यवस्था गरिनेछ । गाउँपालिकामासबै बालबालिका विद्यालय भर्ना हुने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- आधारभूत शिक्षा विकास कार्यक्रम : गाउँपालिकाकासबै बालबालिकाहरुले आधारभूत शिक्षा प्राप्त गर्नको लागि व्यवस्था मिलाईनेछ । आधारभूत शिक्षा अनिवार्य गराईनेछ । विद्यालयहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । गुणस्तरिय शिक्षा दिनको लागि विभिन्न उपया अवलम्बन गरिनेछ । विद्यालयको पाठ्यक्रममा सुधार गरी अंग्रेजी माध्यमबाट आधारभूत शिक्षा प्रदान गरिनेछ । सानैबाट गणित, विज्ञान, कम्प्युटरको ज्ञान दिलाउने आफ्नो धर्म,परम्परा, संस्कृतिको जानकारी गराउदै स्तरीय शिक्षा दिने व्यवस्था मिलाइने छ । विद्यालय व्यवस्थापन समितिलाई सक्रिय र क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । पाठ्यपुस्तक निशुल्क समयमा उपलब्ध गराउने, विद्यार्थीको नियमित मूल्याङ्कन व्यवस्था मिलाईने छ । विद्यार्थीहरुको प्रगति स्थितिको आधारमा शिक्षकको मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- माध्यामिक शिक्षा विकास कार्यक्रम : हाल रहेका विद्यालयहरु बीच समायोजन गरी धान्न र गुणस्तरिय शिक्षा दिने किसिमबाट विद्यालय सञ्चालन गरिनेछ । सबै बालबालिकालाई मावि तहको शिक्षा प्राप्त गर्ने अवसर र पहुच पुर्याइने छ ।
मावि तहमा रोजागार प्राप्त गर्न सक्ने विषय अंग्रेजी, विज्ञान, गणित, कम्प्युटर, भूगोल, अर्थशास्त्र, नैतिक शिक्षा जस्ता विषयहरु अध्ययन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । मावि स्तरका विद्यालयहरुमा दक्ष विषय शिक्षक, प्रयोगशाला, स्रोत पुस्तिका तथा शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था मिलाईने छ । विद्यालयमा पोषक, दिवा खाजा, निशुल्क पाठ्यपुस्तक, सवारी साधनको व्यवस्था, उचित कक्षाकोठा, छात्रामैत्री आधुनिक शौचालयको व्यवस्था लगायतको सुविधाको व्यवस्थागर्ने प्रयास गरिनेछ । विद्यालयमा सिकाई वातावरण निर्माण गरिनेछ । व्यवस्थापन समितिहरु सक्रिय र दक्ष हुनेछन् । विद्यार्थीहरुको लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था, आधुनिक प्रविधिको सिक्न पाउने अवसर दिने व्यवस्था मिलाईनेछ । विद्यार्थी बीचैमा छाड्ने प्रवृत्तिमा शुष्य स्थितिमा ल्याउने प्रयास गरिनेछ ।
- विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका उच्च मा.वि., मा.वि., आधारभूत विद्यालयहरुको कक्षा कोठाहरु निर्माण, विज्ञान प्रयोगशाला, छात्रा मैत्री शौचालय, पुस्तकालय, पुस्तकहरुको व्यवस्था गरी विद्यालयहरुको भौतिक निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- छात्रा शौचालय (WASH सुविधा) निर्माण कार्यक्रम : आधारभूत विद्यालय, मा.वि, तथा उच्च मा.वि. स्तरका विद्यालयमा आधुनिक सुविधा सम्पन्न शौचालयहरु निर्माण गरिनेछ ।
- विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना : कक्षा ८ भन्दा माथि कक्षा सञ्चालन हुने सबै विद्यालयहरुमा विज्ञान शिक्षाको लागि प्रयोगशाला स्थापना गरिनेछ ।
- ICT मैत्री शिक्षणको व्यवस्थापन : सबै विद्यालयहरुमा कम्प्युटर, वाईफाई, इन्टरनेट सेवा, आधुनिक प्रविधियुक्त शिक्षा दिईने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- विद्यालय समायोजन कार्यक्रम तथा सम्पूर्ण शैक्षिक संस्थाहरु अध्ययन गर्न विज्ञ समुह गठन कार्यक्रम :

यस गाउँपालिकामा ३८ वटा विभिन्न तहका विद्यालयहरु रहेकोमा विद्यालयमा आवश्यक विद्यार्थीहरुको संख्या नभई ज्यादै न्यून रहेको र गुणस्तरिय शिक्षा दिन कठिन भएको हुँदा विद्यालय संयोजन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यहा ३८ वटा विद्यालयहरु मध्ये २० वटा भन्दा कम हुने गरी विद्यालय समायोजन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । यसको लागि गाउँपालिकाबाट विद्यालयहरुमा न्यूनतमा विद्यार्थी संख्या, विद्यालयको दुरी, विद्यालयको न्यूनतम सुविधा तोकि विद्यालयहरु बीच समायोजन गर्नको लागि ३ सदस्यीय विज्ञ समुह गठन गरिने छ । उक्त समितिले ३ महिना भित्र सबै समुदायको सुझाव लिई प्रतिवेदन दिएको आधारमा विद्यालयहरु आपसमा गाभिनेछ ।

- प्राविधिक विद्यालय सञ्चालन कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाको जनप्रतिपद उच्च मा.वि, प्रद्युम्न पनेरु उच्च मा.वि. र त्रिशहिद मा.वि.मध्ये एक वटा विद्यालयमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम सञ्चालन गरिनेछ । यस प्राविधिक विद्यालयमा हेल्थ असिस्ट, फार्मेसी, स्टाप नर्स, कृषि, पशुपन्छी पालन सम्बन्धी विषय, पलम्वर तथा एसइइ असफल भएकाहरुको लागि व्यवसायिक शिक्षा दिने व्यवस्था मिलाईनेछ । यस्तै गरी कक्षा ८ देखि १२ कक्षा सम्म अध्ययन गर्दै गरेका विद्यार्थीहरुलाई ३ महिनाको व्यवसायिक शिक्षा दिने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ जसबाट रोजगार तुरुन्त पाईन सकिन्छ । यसको लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- उच्च शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम : यहाँ रहेका जनप्रतिपद क्याम्पस तथा पद्युम्न पनेरु क्याम्पस मध्ये १ वटामा व्यवस्थापन तथा भूगोल, अर्थशास्त्र विषयमा स्नातक तहको र अर्कोमा विज्ञान तथा कम्प्यूटर तथा प्राविधिक विषयमा स्नातक तहको विषय अध्ययन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । स्नातक तहको कक्षा सञ्चालन गर्नकोलागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
विद्यार्थीहरुको लागि सहूलियत ऋणको व्यवस्था गरी सबै वर्गलाई उच्च शिक्षामा पहुच पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाईने छ । यस गाउँपालिकाको क्याम्पसमा अध्ययन गर्न चाहेको विषय नभएको अवस्थामा बाहिर जिल्लामा अध्ययन गर्ने व्यवस्था र सहूलियत ऋण उपलब्ध गराउन बैंक तथा अन्य वित्तीय संस्थासंग समन्वय गरी व्यवस्था मिलाईने छ । अध्ययन समाप्त भएको निश्चित अवधिमा शैक्षिक कर्जा फिर्ता गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- छात्रवृत्ति कार्यक्रम : जेहन्दार विद्यार्थीहरुको लागि विद्यालय तथा क्याम्पस तहका अध्ययन गर्नको लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- शैक्षिक ऋण कार्यक्रम : कक्षा ११ र १२ तथा स्नातकतहमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुको लागि शैक्षिक ऋण सुविधा उपलब्ध गराउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्रतिरोधात्मक शिक्षा कार्यक्रम : गाउँपालिकामा शारीरिक तथा मानसिकरूपमा अपाङ्ग भएका दृष्टि विहिन, अपाङ्ग, असक्तहरुको लागि प्रतिरोधात्मक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम : विद्यालयहरुको उचित व्यवस्थापनका लागि तथा गुणस्तरीय शिक्षाको लागि अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालय भवन (अपाङ्गमैत्री र छात्रामैत्री आधुनिक शौचालय सहित), प्रयोगशाला, फर्निचर, सवारी साधन लगायत पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम : विद्यालयहरुका भवनहरु निर्माण गर्दा अपाङ्ग मैत्री भवन निर्माण गरिनेछ । यसको साथै विद्यालयमा प्रयोगशाला, फर्निचर व्यवस्था लगायत आवश्यक पूर्वाधार सबै विद्यालयमा निर्माण गर्नको लागि व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- पिछ्छडिएका ठाँउ र समुदायका लागि विशेष अनौपचारिक शिक्षा तथा प्रौढ शिक्षा कार्यक्रम : गाउँपालिकाका दलित तथा पिछ्छडिएका ठाँउका समुदायको लागि विशेष व्यवसायिक अनौपचारिक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- बाल विकास केन्द्र स्थापना कार्यक्रम : प्रत्येक वस्तीमा बाल विकास केन्द्रहरु सञ्चालन गरिनेछ । बाल विकास केन्द्रको संस्थागत विकास गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- विद्यालय खेल मैदान निर्माण कार्यक्रम : माविस्तरका विद्यालयहरुका खेल मैदान निर्माण गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- भोजन कार्यक्रम : वडा नं २ स्थित गुरुकुल वेद विद्याश्रम काफ्लटारीमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरुको लागि भोजन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : विद्यालयका प्र.अ., शिक्षक, व्यवस्थापन समिति तगायतको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- अतिरिक्त तथा सहप्रतिस्पर्धात्मक अन्तर विद्यालय कार्यक्रम : गाउँपालिका भित्र रहेका समानस्तरका विद्यालयहरु बीच शैक्षिक गुणस्तर, अनुशासन, अतिरिक्त कृयाकलाप, सरसफाई, नियमितता, विद्यार्थी सफलता स्थिति, शिक्षकहरुको कार्यक्षमता लगायतका विषयहरुको आधारमा अतिरिक्त तथा सहप्रतिस्पर्धात्मक अन्तरविद्यालय कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

- शिक्षक पुरस्कार कार्यक्रम : विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्न शिक्षकहरूको अहंम भूमिका रहने हुनाले विद्यार्थीहरूको उपलब्धीको आधार तथा तोकिएको अन्य आधारमा उत्कृष्ट शिक्षकहरूलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- तहगत पुस्ताकालय स्थापना : सबै तहका विद्यालयहरूमा तह अनुसार पुस्तकालयको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोहोउने दर कम गराउने कार्यक्रम : दलित वस्ती रहेका वडा नं २ का उखुवारी टापु, वडा नं ३ पुवा डाडा लगायतका दलित वस्तीका विद्यार्थीहरूको विद्यालय छोड्ने दर तथा कक्षा दोहोराउने दर उच्च रहेको स्थितिलाई सुधार गर्न विशेष सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तथा विद्यालय पठाउने तत्वको पहिचान गरी सो अनुसार कदम चालि हालको स्थितिमा आमुल परिवर्तन गरिनेछ ।
- वस व्यवस्थापन कार्यक्रम : विद्यालयहरू आपसमा समायोजन तथा मर्ज गरे पछि विद्यार्थीहरू विद्यालयमा आउन जानको सुविधाको लागि मावि तह तथा उच्चमावि तहका विद्यालयको लागि वस तथा यातायात साधनको व्यवस्था गर्ने प्रयास गरिनेछ ।
- शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम (तालिम,अन्तर कृया,शैक्षिक सामाग्री) : शैक्षिक स्थितिलाई व्यापक सुधार गर्न, गुणस्तरिय शिक्षा व्यवस्थापनको लागि शिक्षकहरूको लागि तालिम, अन्तरकृया, आवश्यक शैक्षिक सामाग्रीको व्यवस्था गरिनेछ । यसको लागि समय सापेक्ष शिक्षण विधि, नतिजामा आधारित विद्यार्थी, शिक्षक, विद्यालयको म”ल्याङ्गनव्यवस्था, नीतिगत तथा प्रकृयागत ढाचामा सुधार, जनशक्तिको क्षमता विकास, सेवा प्रवाहको लागि मापदण्ड तयार, भौतिक साधनले सम्पन्न गरी शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

– स्नातकतहको कक्षा सञ्चालन (विज्ञान र व्यवस्थापन)	– छात्रा शौचालय (WASH सुविधा)कार्यक्रम
– विद्यालयमा व्यवसायिक, प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम	– तहगत पुस्ताकालय स्थापना
– आवसिय विद्यालय स्थापना कार्यक्रम	– विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना
– शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि,शिक्षक तालिम,	– ICT मैत्री शिक्षणको व्यवस्थापन
– विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण कार्यक्रम	– विद्यालय समायोजन कार्यक्रम
– पुस्ताकालय व्यवस्थापन कोठा र पुस्तकहरूकार्यक्रम	– प्राविधिक विद्यालय सञ्चालनकार्यक्रम
– विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोहोउने रोकने विशेषकार्यक्रम	– उच्च शिक्षा सञ्चालनकार्यक्रम
– वस व्यवस्थापन कार्यक्रम	– शैक्षिक ऋण कार्यक्रम
– सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने,विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुझाव	– प्रतिरोधात्मक शिक्षा कार्यक्रम (दृष्टि विहिन, अपाङ्ग,असक्तहरूको लागि)

५.२.५ अपेक्षित उपलब्धी

योजना अवधिमा साक्षरता प्रतिशत ९९ प्रतिशत पुगेको हुनेछ, महिला, दलित, जनजातिको पनि साक्षरता प्रतिशत ९९ प्रतिशत भएको हुनेछ । प्राथमिक तहमा भर्ना सतप्रतिशत, माध्यामिक तहमा भर्ना दर ९५ प्रतिशत भएको हुनेछ । पढाई छाड्ने दर कक्षा १, ५, ८ मा २ प्रतिशत भन्दा कम भएको हुनेछ । यस्तै गरी विद्यालयहरू आपसमा गाभिएर बाँकि रहेका विद्यालयहरूले गुणस्तरीय शिक्षा दिएका हुनेछन् । गाउँपालिकामा कम्तिमा १ वटा आवसिय विद्यालय, कम्तीमा १ वटामा प्राविधिक उच्च शिक्षा र १ वटामा विज्ञान तथा व्यवस्थापन विषयको स्नातकतहको पढाई गुणस्तरीय रुपवाट सञ्चालन भएको हुनेछ । १२ कक्षा पास गरेका र स्नातक गरेका अधिकांशले रोजगार प्राप्त गरेका हुनेछन् । सबै विद्यालयमा शिक्षकहरू तालिम प्राप्त क्षमतावान उत्प्रेरित भएका हुनेछन् । विद्यालयमा सबै बालबालिका भर्ना गर्ने अभियानमा बालबालिका तथा अविभावक सहभागी भएका हुनेछन् । विद्यालय गुणस्तर यूक्त बनाउनको लागि समाजका सबै क्षेत्रको सहयोग भएको हुनेछ । यस सम्बन्धी उपलब्धी सूचक अनुसूचि ४, ५, ६ मा दिएको छ ।

५.२.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५/७६	आ.व.२०८०/८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	मानव सम्पत्ति सूचांक		६८.९	७२	रा. लेखा स.	''	''
३	लैङ्गिक समता सूचांक		०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	''	''
	असर						
१	साक्षरता दर प्रतिशत		९४	९९	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	औषत आयु वर्ष		७०	७४	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
३	प्रति व्यक्ति आय डलरमा		१०३४	२०६८	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
	प्रतिफल					गाउँपालिका	
१	प्राथमिक तहमा (१-५ कक्षामा) खुद भर्नादर २०७५/७६ मा प्रतिशत	प्रतिशत	९९.३	९९.५	ने.ज.स्वा.स.	गाउँपालिका	संघ तथा प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	आधारभूत तहमा (१ देखि ८ कक्षामा) खुद भर्नादर २०७५/७६मा	''	९७.४	१००	ने.ज.स्वा.स.	गाउँपालिका	''
३	माध्यमिक तहमा -९ देखि १२ कक्षामा) खुद भर्नादर २०७५/७६मा	''	८१	९५	ने.ज.स्वा.स.	गाउँपालिका	''
४	बयस्क साक्षरता दर (१५ वर्ष माथिको)	''	८०	९८	ने.जि.स.	गाउँपालिका	नीति पूर्णरूपमा पालना भएमा
५	कक्षा १ मा पढाई छाड्नेदर प्रतिशतमा	''	४	३	ने.जि.स.	गाउँपालिका	नीति पूर्णरूपमा पालना भएमा
६	कक्षा ५ मा पढाइ छाड्नेदर प्रतिशतमा	''	३	२	ने.जि.स.	गाउँपालिका	नीति पूर्णरूपमा पालना भएमा
७	कक्षा ८ मा पढाइ छाड्नेदर प्रतिशतमा	''	५	४	ने.जि.स.	गाउँपालिका	नीति पूर्णरूपमा पालना भएमा
	कार्यक्रम तथा आयोजना						
१	स्नातक तहको कक्षा सञ्चालन व्यवस्थापन (विज्ञान र व्यवस्थापन)			३	शिक्षासम्बन्धी प्रतिवेदन	शिक्षा प्रमुख गाउँपालिका	'' संघ तथा प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	विद्यालयमा गुणस्तरीय, व्यवसायिक, प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम वटा			१२	''	''	''
३	आवशिय विद्यालय स्थापना वटा			५	''	''	''
४	शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि कार्यक्रम वटा			९०	''	''	''
७	शिक्षा इसिडि कक्षा सञ्चालन, के.जि. कक्षा सञ्चालन वटा			३५	''	''	''
८	कक्षाकोठा तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम वटा			२३	''	''	''

९	शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम (तालिम,अन्तर कृया,शैक्षिक सामाग्री) वटा	३५	"	"	"
१०	अंग्रेजी माध्यमको पाठ्यपुस्तक व्यवस्थापन र छात्रवृत्तिको कोटा वृद्धि कार्यक्रम वटा	१२	"	शिक्षा प्रमुख, गाउँपालिका	"
११	विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण	२८	"	"	"
१२	सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन	२६	"	"	"
१३	शिक्षकलाई तालिम शिक्षक संख्या	१८६	"	"	"
१४	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था	३८	"	"	"
१५	प्र.अ. व्यवस्थापन	२६	"	"	"
१६	पुस्ताकालय व्यवस्थापन (कोठा र पुस्तकहरु)	१६	"	"	"
१७	विद्यालय समयोजन कार्यक्रम (जम्मा २८ वटा मात्र विद्यालय गराउने)	२८	"	"	"
१८	सामुदायिक सिकाई केन्द्रको भवन निर्माण वटा	८	"	"	"
१९	विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोहोउने दर कम गराउने कार्यक्रम वटा	३१	"	"	"
२०	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामाग्रीको व्यवस्था कार्यक्रम वटा	८	"	"	"
२१	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	३०	"	"	"
२२	अभिभावक चेतना कार्यक्रम वटा	२८०	"	"	"
२३	दिवा खाजा, पोषक वटा	२७	"	"	"
२४	पुरस्कार र दण्ड कार्यक्रम वटा	३०	"	"	"
२५	वस व्यवस्थापन कार्यक्रम वटा	१२	"	"	"
२६	सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने,विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुझाव संख्या	६	"	"	"
२७	आधारभूत तहमा अनिवार्य अंग्रेजी शिक्षा कार्यक्रम वटा	२८	"	"	"
२८	प्रौढ साक्षरता कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम(प्रविधिको प्रयोग गरेर)	५५	"	"	"
२९	बाल विकास केन्द्रको स्तर उन्नति	२४	"	"	"
३०	बाल हेरचाह केन्द्रको निर्माण कार्यक्रम	३८	"	"	"
३१	छात्रा शौचालय (WASH सुविधा)	१४	"	"	"
३२	खेलकुद तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन	१६	"	"	"
३३	विद्यालय भोजन कार्यक्रम	८	"	"	"

५.३ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.३.१ पृष्ठभूमि

मानवको लागि स्वास्थ्य जीवन अपरिहार्य रहेको छ। स्वास्थ्य जीवन प्राप्त गर्नु मानव अधिकारको रूपमा पनि स्वीकार गरि सकिएको छ। नेपालमा स्वास्थ्य सम्बन्धी अधिकार नेपालको संविधानमा नीतिगत रूपबाट समेत उल्लेख गरेर नेपाल सरकारले स्वास्थ्यलाई महत्व दिएको छ। नेपालको स्वास्थ्य स्थिति सुधार गर्नको लागि विश्व स्वास्थ्य संगठन लगायत विभिन्न देश तथा अन्तराष्ट्रिय संघ सगठनबाट सहयोग प्राप्त भएको छ। नेपालले तयार गरेको २० वर्षे स्वास्थ्य गुरु योजना कार्यान्वयनको अन्तिम चरणमा रहेकोछ। यसले राखेका स्वास्थ्य सम्बन्धी लक्ष्य प्राप्त गर्न विभिन्न प्रयासबाट स्वास्थ्य स्थितिमा व्यापक सुधार हुन गएकोछ।

आँधीखोला गाउँपालिकामा स्वास्थ्य स्थितिको विकास गर्न विभिन्न प्रयास गरिएको छ। यहाँ सामुदायिक अस्पताल १ वटा, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र १ वटा, स्वास्थ्य चौकिहरु ५ वटा, वर्धित सेन्टर ३ वटा रहेकाछन्। यहाँ का जनताको औषत आयु ७० वर्ष रहेको छ। शिशु मृत्युदर ३२ जना प्रतिहजार रहेको छ। यहाँ कुल प्रजनन दर २.९, जनसंख्या वृद्धिदर -०.९३ प्रतिशत, मातृ मृत्युदर प्रति १ लाखमा २३९ जना, बालमृत्युदर प्रतिहजारमा २७ जना रहेको छ।

५.३.२ प्रमुख समस्याहरु

स्वास्थ्य क्षेत्रमा विभिन्न समस्याहरु रहेका छन्। गाउँपालिका स्तरको अस्पताल नहुनु, सेतीदोवान अस्पताल आवश्यक वजेटको समस्याले सञ्चालन गर्न नसक्नु, ३ वटा वडामा प्रसुति गृह भए पनि बाकि ३ वटामा समस्या रहनु, ३ वटा वडाका स्वास्थ्य चौकि जिर्ण रहनु, स्वास्थ्य चौकीमा स्वास्थ्य कर्मीका दरबन्दी कम रहनु तथा दक्ष विशेषज्ञको अभाव रहनु, अस्पतालमा नियमित स्वास्थ्य परिक्षण गर्ने नगर्नु, परिवार नियोजनको साधनको सहज उपलब्धता नहुनु, चेतनाको कमि, आधारभूत औषधिको उपलब्धतामा कमी, तल्लो निकाय सम्मपनि स्वास्थ्य सेवाको पहुच नहुनु, सन्तुलित भोजनको अभाव, पोषणको दृष्टीबाट खानपिन व्यवहारको कमि, नयाँनयाँ रोग निदानमा ज्ञान नहुनु, युग अनुसारको प्रविधि र जनशक्ति कमि, स्वास्थ्य उपचार बढि महंगो हुनु, रासायनिक विषादीको अनियन्त्रित प्रयोग र विषदीयुक्त खाद्यान्न उपयोग वृद्धि, खोला किनारमा चर्पी निर्माण तथा प्रयोगले वातावरण प्रदुषण, दीर्घ रोगीहरुको संख्यामा वृद्धि, वृद्ध संख्या बढि हुनु र निजहरुको हेरचाह र उपचार गराउने परिवार नहुनु, वस्तीस्तरमा उपचार गर्ने व्यवस्था नहुनु आदि समस्या रहेका छन्।

५.३.३ चुनौती तथा अवसर

चुनौती

दीर्घकालिन दिगो विकासका स्वास्थ्य सम्बन्धी लक्ष्यहरु गाउँपालिकास्तरमा प्राप्त गर्न, यस गाउँपालिकामा सुविधायुक्त गाउँपालिका स्तरको अस्पताल निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याउनु, श्रोत तथा साधन चुटाएर सेती दोवान अस्पताल सञ्चालन गर्न, वडामा रहेका सवै स्वास्थ्य चौकिहरुमा भवन तथा प्रयोगशाला सहित जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्न र स्तर उन्नति गर्न, आवश्यक वजेट तथा श्रोत साधनको व्यवस्था गर्न, ३ वटा वडामा प्रसुति गृह र स्वास्थ्य चौकिको नयाँ निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याउनु, स्वास्थ्य चौकीमा स्वास्थ्य कर्मीको दरबन्दी थप गरी पूर्ति गनु, आधारभूत औषधिको सहज उपलब्ध गराउनु, स्वास्थ्य उपचार ज्यादै महंगो भएकोले सो को लागत कम गर्न दीर्घ रोगीहरुको नियमित उपचार गराउनु, गाँउ तथा वस्तिमा रहेका जेष्ठ नागरिक, प्रसुती, महिला, बालवच्चाको नियमित स्वास्थ्य परिक्षण गराई निरोगी गराउनु, नसर्ने रोगमा कमि ल्याउनु, पोषणयुक्त खानावानीमा परिवर्तन गर्न वैकल्पिक उपचार विधि अपनाउनु, सिमित श्रोत साधनको समुचित व्यवस्थापन गर्न, परिवारका अन्य सदस्य नभएका विरामीहरुको हेरचाह र उपचार गराउनु, वस्तीस्तरमा उपचार गर्ने व्यवस्था गर्न, व्यायाम योगका कार्यक्रम वस्ती तथा घरघरसम्म पर्याउनु आदि स्वास्थ्य क्षेत्रको विकास गर्न चुनौतीहरु रहेका छन्।

अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा माथि लेखिएका विभिन्न चुनौती भए तापनि यहाँ अवसरहरु पनि रहेका छन्। स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्नको लागि गाउँपालिकामा स्वास्थ्य इकाई जनशक्ति सहित स्थापना हुनु, नेपाल सरकारले आधारभूत आवश्यक औषधिहरु निःशुल्क उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनु, प्रत्येक स्थानीय स्तरमा सुविधा सम्पन्न अस्पताल बनाउने नीति लिईनु, गाउँपालिकालाई गाउँपालिकाको अस्पताल सम्म सञ्चालन गर्ने जिम्मेवारी पाउनु, पोखरामा निजी तथा सरकारी लगानीमा ठूला तथा सुविधा सम्पन्न अस्पताल सञ्चालनमा रहनु,

गाउँपालिकाले एक्बुलेन्स सुविधाको व्यवस्था मिलाउनु, स्वास्थ्य क्षेत्रमा बजेटको मात्रा प्रत्येक वर्ष वृद्धि हुदै जानु, वस्तीहरुसम्म यातायातको व्यवस्था गरिनु, जनताको आयस्तर बढ्दै जानु आदि अवसरहरु हुन ।

५.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति

• दीर्घकालिन सोच

" गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवामा सहज पहुँच आँधीखोला गाउँपालिकावासीको "

• लक्ष्य (mission)

१. गाउँपालिकाका जनताको स्वास्थ्य स्थितिमा गुणात्मक सुधार गर्दै समृद्ध जीवनस्तर प्रवर्द्धन गर्ने ।

• उद्देश्यहरु:

१. स्वास्थ्यकर जीवन शैलिको प्रवर्द्धन, गुणस्तरीय सेवा प्रवाह तथा वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्ने ।

२. स्वास्थ्य सेवा प्रणालीलाई सुदृढीकरण तथा विस्तार गर्ने

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१.स्वास्थ्य सेवा प्रणालीलाई सुदृढीकरण तथा विस्तार गर्ने	
१.१ स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।	१. गाउँपालिकामा १ वटा सुविधा सम्पन्न कम्तिमा १५ शैयाको अस्पताल र १ वटा आयुर्वेद औषाधालय स्थापना र ५ वटा स्वास्थ्य केन्द्रहरुको सुदृढीकरण गरी सेवाको गुणस्तर तथा भौतिक अवस्थामा सुधार गर्ने २. ६० वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिक, ५ वर्ष भन्दा तलका बच्चा तथा गर्भवती महिलाहरुको लागि मासिक स्वास्थ्य परिक्षण गर्न श्रवण कुमार आँधीखोला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति लिइने छ । ३. प्रत्येक वडामा २ जना नर्स तथा स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था मिलाई घरदैलोबाट जेष्ठ नागरिक, सुत्करी महिला , बालबालिका र दीर्घ रोगीहरुको उपचार गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ४. घुम्ती स्वास्थ्य सिभिर सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ५. पोखराका निजी तथा सरकारी अस्पतालहरूसँग समन्वय गरी गाउँघर तथा वडा स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ६. नर्सन रोग क्यान्सर, मुटु, मृगौला, हृदय जस्ता रोगबाट बच्न प्रचार प्रसार तथा सूचनाद्वारा अभिप्रम सजग रहने वारे जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने । ७. स्वास्थ्य क्षेत्रमा संस्थागत, निजी तथा समुदायबाट लगानी गर्ने वातावरण सृजना गर्ने ।
१.२ प्रतिरोधात्मक स्वास्थ्य शिक्षालाई विस्तार गर्ने ।	८. स्वास्थ्य सेवाको उपयोग प्रवर्द्धन गर्ने जनचेतना, प्रोत्साहन तथा गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम सञ्चालन गरि सामुदायिक स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्ने । ९. स्वास्थ्य शिक्षालाई प्राथमिकता दिई रोग लाग्न नपाउने व्यवस्था मिलाउन प्रचार प्रसार गर्ने
२. स्वास्थ्यकर जीवन शैलिको प्रवर्द्धन, गुणस्तरीय सेवा प्रवाह तथा वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवा सुनिश्चित गर्ने ।	
२.१ स्वास्थ्य सेवा सुविधा भरपर्दो, स्तरीय, जनताले थोग्न सक्ने किसिमको बनाउन जोड दिइने ।	१०. न्यूनतम आधारभूत औषधिहरु निःशुल्क उपलब्ध गराउने । ११. निजी साभेदारी स्वस्थ कार्यक्रम सञ्चालन गराउने । १२. गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा दिनको लागि लगानी, जनशक्ति, भौतिक व्यवस्थापन गर्ने । १३. शत प्रतिशत स्वास्थ्य केन्द्रमा सुत्करी गराउने र सुत्करी आमा पोषिलो खाना कार्यक्रम लागू गर्ने नीति लिइने । १४. निःशुल्क स्वास्थ्य विमा गर्ने नीति लिइने । १५. सबै स्वास्थ्य संस्थामा आधारभूत परिक्षण गर्ने प्रयोगशाला व्यवस्था र जनशक्ति दरबन्दी अनुसार पूर्ति गर्ने । १६. २४ घण्टा स्वास्थ्य सुविधा दिनको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने । १७. प्रजनन स्वास्थ्य सेवालालाई सबैको पहुँच पुऱ्याउने र सो को लागि उपचारात्मक र प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
२.२ आयुर्वेद चिकित्सा पद्धतिको विकास गरी एक वडा एक योग केन्द्र स्थापना गर्न जोड दिने ।	१८. आयुर्वेद औषाधालय स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याउने । १९. योगकेन्द्र, व्यायमशाला प्रत्येक वस्तिमा स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याउन जोड दिने ।

- मुख्य कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफैले सम्पादन गर्ने कार्यक्रमहरु

- आँधिखोला गाउँपालिकास्तरिय चिलाउने भाटी १५ शैया अस्पताल निर्माण तथा सञ्चालन कार्यक्रम : गाउँपालिकामा स्तरीय सुविधा सम्पन्न १५ शैयाको गाउँपालिकास्तरको अस्पताल चिलाउने भाटीमा रहेको स्वास्थ्य केन्द्रलाई स्तर उन्नति गरी सञ्चालन गरिनेछ । यसको लागि अस्पताल भवन, प्रयोगशाला लगायत सम्पूर्ण पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ । गाउँपालिका स्तरको अस्पतालको लागि आवश्यक दरबन्दी अध्ययन गरिनेछ र सो अनुसार पदपूर्ति गरी सञ्चालनमा ल्याईने छ ।
- ५ वटा स्वास्थ्य केन्द्र सञ्चालन तथा सुदृढ कार्यक्रम : सवै वडामा रहेका स्वास्थ्य चौकि तथा पञ्चमूलमा रहेको इलाका स्तरीय स्वास्थ्य केन्द्रलाई क्षमता अभिवृद्धि गरी यी वडामा रहेका वस्तीहरुमा स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराईने छ । स्वास्थ्य चौकि तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा दरबन्दी अनुसारको जनशक्तिको व्यवस्था गरी उपचारात्मक तथा चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । सवै स्वास्थ्य निकायमा सरकारले तोकेका निशुल्क औषधि सदैव उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- सेतीदोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम : समुदायको सक्रियतामा निर्माण गरी सञ्चालनमा रहेको सेती दोवान समुदायिक अस्पताललाई समुदायको सहभागितामा नियमित सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- पोषण कार्यक्रम : पोषण कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ । गर्भवती देखि वृद्धसम्म पोषण व्यवस्था संघ तथा प्रदेशसंग समन्वय गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम : सवै वस्तीमा विमा कम्पनीहरूसंग समन्वय गरी स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- शिक्षा सूचना तथा संचार कार्यक्रम : स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना तथा प्रचार प्रसार कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- बाल स्वास्थ्य, परिवार नियोजनको सम्बन्धी कार्यक्रम : नियमितरुपमा सञ्चालन भएको बालस्वास्थ्य तथा परिवार नियोजनको कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- सर्ने नसर्ने रोगको व्यवस्थापन तथा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम : सर्ने रोग बारेमा जनचेतना तथा उपचार कार्यक्रम स्वास्थ्य केन्द्रहरु मार्फत सञ्चालन कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । आज भोली नसर्ने रोग मुटु रोग, क्यान्सर, दम, डायबेटिज, प्रेसर जस्ता रोगहरु बढ्दोकम रहेकोले यसको नियन्त्रण तथा न्यून गर्नको लागि खानपिन, व्यायम, रहनसहन सम्बन्धी प्रचार प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- दक्षता अभिवृद्धि तथा आधारभूत तालिम कार्यक्रम : स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई सेवा प्रवाह गर्नको तालिम तथा दक्षता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरको लागि सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रसंग सहकार्य कार्यक्रम : स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरको लागि सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गरी स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गुणस्तरीय औषधि एवं स्वास्थ्य सामाग्रीहरुको सहज आपूर्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम : सरकारले तोकेको निशुल्क औषधिको उपलब्ध सवै स्वास्थ्य केन्द्रबाट हुने व्यवस्था मिलाईनेछ । स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा उपचारको लागि आवश्यक पर्ने स्वास्थ्य सामाग्रीको व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।
- प्रसुति सेवा तथा परिवार नियोजन कार्यक्रम : गाउँपालिकाका सवै स्वास्थ्य निकायबाट प्रसुति सेवा उपलब्ध गराउनको लागि सवै स्वास्थ्य निकायमा प्रसुति सेवा दिनका लागि वडा नं ३, ५ मा नयाँ प्रसुति गृह निर्माण गरिनेछ भने वडा नं १, २, ४, र ६ मा भवनमर्मत तथा औजार र साधनको व्यवस्था गरिनेछ । सवै वडामा दक्ष स्वास्थ्य कर्मीबाट सुत्करी गराउने सुविधा उपलब्ध गराईनेछ । परिवार नियोजनकोको कार्यक्रमलाई नियमित सर्वसुलव उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम : सवै वस्तीहरुमा सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ । गर्भवति देखि सुत्करीसम्म सेवा उपलब्ध गराईने, सवै गर्भवती महिलाले ४ पल्ट सम्म स्वस्थ केन्द्रमा गई आवश्यक सुइ, आईरन चक्की लगायतका सेवा प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । आवश्यक परेमा एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराईने छ ।
- अनुगमन, मूल्याङ्कन, तथा सुपरभिजन कार्यक्रम : स्वास्थ्य संस्थाहरुको गुणस्तरीय सेवा अभिवृद्धि गर्न अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सुपरभिजन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ ।
- श्रावण कुमार गाउँघर स्वास्थ्य क्लिनिक कार्यक्रम : ग्रामिण क्षेत्रको स्वास्थ्य स्थिति सुधार गर्नको लागि बाबु आमाका सेवकका रुपमा चिनिएका ऐतिहासिक पात्र श्रावण कुमारको नामबाट श्रावण कुमार गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यस अनुसार प्रत्येक हप्तामा एउटा वस्तीमा गई स्वास्थ्य जाच गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । स्वास्थ्य चौकी, गाउँपालिका अस्पताल तथा गण्डकी अस्पताल बीच समन्वय गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराईनेछ ।

- जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य कार्यक्रम : प्रत्येक वडामा स्टाप नर्स तथा नर्सको व्यवस्था गरी प्रत्येक घरघरमा पुगेर ७० वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिक, दीर्घरोगी, गर्भवति महिला, सुत्करी महिला, शिशुहरुको नियमित जाच तथा स्वास्थ्य सेवा दिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- आयुर्वेद चिकित्सा प्रणाली विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम : गाउँपालिकामा आयुर्वेद औषधालयको स्थापना गरी सञ्चालन गर्न पहल गरिनेछ । साथै सबै वस्तीहरुमा योग केन्द्रहरु स्थापना गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ । साथै वस्तीहरुमा जडिवुटी खेती गर्न, आयुर्वेद औषधि उत्पादन तथा प्रशोधन गर्नको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- आँधिखोला गाउँपालिका स्तरिय चिलाउने भाटी १५ शैया अस्पताल निर्माण तथा सञ्चालन कार्यक्रम
- ५ वटा स्वास्थ्य केन्द्र सञ्चालन तथा सुदृढ कार्यक्रम
- सेतीदोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम
- गुणस्तरीय औषधि एवं स्वास्थ्य सामग्रीहरुको सहज आपूर्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम
- आयुर्वेद औषधालय तथा योग केन्द्रहरु स्थापना कार्यक्रम
- स्वास्थ्य संस्थामा प्रयोगशाला तथा वर्थिङ्ग सेन्टर विस्तारको लागि चाहिने औजार उपकरण तथा जनशक्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम
- सम्पूर्ण जनताको निशुल्क स्वास्थ्य सेवाको पहुँचमा विस्तार गर्ने ।
- १५ शैया अस्पताल निर्माण तथा सञ्चालन कार्यक्रम ।
- स्वास्थ्य कर्मी जनशक्तिको व्यवस्थापन कार्यक्रम ।
- दक्षता अभिवृद्धि तथा आधारभूत तालिम कार्यक्रम
- गुणस्तरीय औषधि एवं स्वास्थ्य सामग्रीहरुको सहज आपूर्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम
- गाउँपालिकाद्वारा संचालित स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी कार्यक्रमहरुलाई निरन्तरता दिने कार्यक्रम

५.३.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा कुल प्रजनन् दर २.५, जनसंख्या वृद्धिदर १.५ प्रतिशत, सरदर आयु ७४ वर्ष पुगेको हुनेछ । मातृ मृत्युदर प्रति १ लाखमा १००, बालमृत्युदर प्रतिहजारमा २० जना भन्दा तल भएको हुनेछ । दक्ष प्रसुति कर्मीद्वारा सुत्करी गराउने ८० प्रतिशत हुनेछ । सबैले भिटामिन तथा सबै खोपहरु सबै वच्चाहरु लगाउँका हुनेछन् । कार्यक्रमगत उपलब्धीमा परिवार नियोजनको सम्बन्धी कार्यक्रम सबै वस्तिमा सञ्चालन भएको हुनेछ । महिला स्वास्थ्य कार्यक्रम ९६ वटा सञ्चालन भएको हुनेछ । प्रत्येक जोडी परिवारमा २ वा १ जना सन्तानमात्र जन्माउनेछन् । दलित परिवारमा प्रति परिवार २ जनामात्र वच्चा हुनेछन् । सबैका बालवच्चाहरुको राम्रो स्याहार, शिक्षा दिई असल र खुसी परिवार भएको हुनेछ । चिलाउने भाटीमा गाउँपालिकास्तरको अस्पताल स्थापना तथा गुणस्तरीय सेवा प्राप्त भएको हुनेछ । वडा स्तरका स्वास्थ्य संस्थाहरुको भौतिक तथा सेवा स्तरमा वृद्धि भएको हुनेछ । सबै स्वास्थ्य चौकिहरुमा भवन निर्माण र प्रसुति गृह निर्माण सम्पन्न भएको हुनेछ । सेतीदोवान सामुदायिक अस्पताल राम्रो संग गाउँपालिकाको र समुदायको सहयोगमा सञ्चालन भई सेवा दिएको हुनेछ । यस सम्बन्धी उपलब्धी सूचक अनुसूचि ४, ५, ६ मा दिएको छ ।

५.३.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधारवर्ष २०७५/७६	आ.व. २०८०/८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी

२	मानव सम्पति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	साक्षरता दर प्रतिशत	प्रतिशत	९४	९९	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	औषत आयु वर्ष	वर्ष	७०	७४	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
३	प्रति व्यक्ति आय डलरमा	डलर	१०३४	२०६८	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
	प्रतिफल						
१	जन्मदाको वेलाको आधारमा अपेक्षित आयु वर्ष	वर्ष	७०	७५	ने.ज.स्वा.स.	स्वास्थ्य प्रमख	सहयोग उपलब्ध भएमा
२	मातृ मृत्युदर प्रति १ लाख जीवित जन्ममा	संख्या	२३९	१००	”	”	”
३	पाँच वर्षमुनिका बाल मृत्युदर प्रति हजार जीवित जन्ममा	संख्या	३२	२०	”	”	”
४	नवजात शिशु मृत्युदर प्रति हजार जीवित जन्ममा	संख्या	१५	१०	”	”	”
५	कुल प्रजनन दर (१५ देखि ४९ वर्ष उमेरका प्रतिमहिलाले जन्म दिएका बच्चाको औसत सङ्ख्या)	संख्या	२.९	२.५	”	”	”
६	कुपोषण दर ५ वर्ष मुनिका बच्चामा प्र	प्रतिशत	२९	१०	”	”	”
७	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा देखिने पुङ्कोपना (Stunting) उमेरअनुसार उचाई कम हुने (विश्व स्वास्थ्य संगठनको बालबालिका वृद्धि मानअनुसार प्र	प्रतिशत	२८.९	१०	”	”	”
८	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा रहेको कुपोषण (उचाइअनुसार तौल कम हुने र बढी तौल हुने प्र	प्रतिशत	५.८	२	”	”	”
९	प्रजनन उमेर समूहका महिलाहरूमा रक्त अल्पता	प्रतिशत	२८	१२	”	”	”
१०	५ वर्षमुनिका बालबालिकामा रहेको रक्त अल्पताको स्थिति	”	४६	१४	”	”	”
११	दक्ष प्रसूतिकर्मीहरूको सहयोगमा गराइएको जन्म	”	६९.९	८०	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”
१२	प्रोटोकल अनुसार चारपटक पूर्व प्रसूति सेवा प्राप्त गर्ने महिलाहरू (जीवित जन्ममा)	प्रतिशत	३२.३	९०	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”
१३	प्रोटोकलअनुसार बच्चाको जन्मपछि तीन पटक सेवा प्राप्त गर्ने महिलाहरू	प्रतिशत	१२.३२	९०	नेपाल जन सांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण,	गाउँपालिका	”
१४	कुल प्रजनन दर (१५ देखि ४९ वर्ष उमेरका प्रतिमहिलाले जन्म दिएका बच्चाको औसत सङ्ख्या)	संख्या	२.९	२.५	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”
१५	घरबाट स्वास्थ्य संस्था (Health facility) मा पुग्न ३० भिन्ट वा सोभन्दा कम समय लाग्ने परिवार प्रतिशत	प्रतिशत	४६.५	७५	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”

१६	वाल प्रसुति दर (१५-१९ वर्षमा बच्चा पाएका वा गर्भवती भएका किशोरी संख्या)	संख्या	१४	१०	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”
१७	पूर्ण खोप पाएका १२ देखि २३ महिनाका बालबालिका	संख्या	९३	१००	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”
१८	आयोडिन भएको नुनखाने परिवार	प्रतिशत	८०	९५	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”
१९	क्षयरोग लाग्ने दर प्रति १ लाख जनसंख्यामा		८१	५०	स्वास्थ्य शाखाको वार्षिक प्रतिवेदन,	गाउँपालिका	”
२०	औलोज्वरो लाग्ने दर (प्रति १ लाख जनसंख्यामा)		१३५	५०	ऐ.ऐ.	गाउँपालिका	”
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	आमा सुरक्षा कार्यक्रम			५४	”	”	संघ तथा प्रदेशबाट सहयोग उपलब्ध भएमा
२	खोप कार्यक्रम			४९	”	”	”
३	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम			५५	”	”	”
४	पोषण कार्यक्रम			९६	”	”	”
५	परिवार नियोजनको कार्यक्रम			९६	”	”	”
६	गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम			५५	”	”	”
७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम			९६	”	”	”
८	सम्बन्धित विषयहरूको स्वास्थ्य कर्मीलाई तालिम			१४४	”	स्वास्थ्य प्रमुख,	”
९	तह अनुसारका दक्ष स्वास्थ्य कर्मी (स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्येक टोलमा स्वास्थ्यकर्मी) व्यवस्थापन			४९	”	”	”
१०	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम,सर्ने रोग नियन्त्रण,नसर्ने रोग नियन्त्रण			१०६	”	”	”
११	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापन सञ्चालन (समय समयमा)वटा			६०	”	”	”
१२	आयुर्वेदालय स्थापना			६	”	”	”
१३	योग केन्द्र स्थापना			४७	”	”	”
१४	जनचेतनामुलक कार्यक्रम			८५	”	”	”
१५	प्रचार प्रसार कार्यक्रम			३३९	”	”	”
१६	रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी			१२	”	”	”
१७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन			४५	”	”	”
१८	कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम			१४	”	”	”
१९	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम			४६	”	”	”
२०	गाउँपालिका स्तरिय अस्पताल निर्माण कार्यक्रम			१	”	”	”
२१	स्वास्थ्य केन्द्र सुदृढिकरण कार्यक्रम			५	”	”	”
२२	सेती दोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम			१	”	”	”

५.४ खानेपानी तथा सरसफाई

५.४.१ पृष्ठभूमि

खानेपानी तथा सरसफाई मानव जीवनमा आधारभूत आवश्यकताहरू मध्ये एक हो । यसले मानिसको स्वास्थ्यमा प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको हुन्छ । सुरक्षित खानेपानीको कारणबाट समय बचत, सार्ने रोगबाट टाढा रहने र स्वास्थ्य नागरिक तयार भई देश विकासमा सहयोग पुग्न जान्छ । आँधीखोला गाउँपालिकामा आधारभूत खानेपानी सेवामा पुगेको जनसंख्या ९१.१ प्रतिशत रहेको छ । यस्तै गरी पाईपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँच पुगेको जनसंख्या ५०.४३ प्रतिशत रहेको छ । घरमा नै धारा भएका ५७.६७ प्रतिशत रहेको छ भने १५ मिनेट खानेपानी लिन जानुपर्ने ३८.१८ परिवार रहेको छ । ३० मिनेट भन्दा बढि समय लाग्ने परिवार १९ वटा अर्थात ०.४७ प्रतिशत रहेको छ । पिउने पानीका मुहानहरू सबै बढाउँदै रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा हावापनी राम्रो छ । वस्तीहरूमा सरसफाई स्थिति सामान्य रहेको छ । सेफटी टेकीमा जडित शौचालय भएका परिवार ६४.६४ प्रतिशत छन् भने ३१.८७ प्रतिशत परिवारमा साधारण शौचालयको व्यवस्था रहेको छ । यहाँ शौचालय नभएका ८३ (२.०४ प्रतिशत) परिवार रहेका छन् र सार्वजनिक शौचालयहरू ४ वटा मात्र छन् ।

५.४.२ प्रमुख समस्याहरू

विगतमा विभिन्न निकायहरूबाट निर्माण भएका खानेपानीका योजनाहरू उचित मर्मत हुन नसकि जिर्ण अवस्थामा रहनु, पिउने पानीको लागि गुणस्तर नाप्ने व्यवस्था नहुनु, समयमा मर्मत गर्ने व्यवस्था नहुनु, बडा नं १, ३ र ६ का केहि वस्तीमा खानेपानीको ज्यादै समस्या देखिएको छ । खानेपानी महशुल लिने चलन नहुदा मर्मत संभारमा समस्या आएको छ । योजनाहरू पनि ज्यादै साना रहनु जस्ता समस्या खानेपानी क्षेत्रमा देखिएको छ भने पक्की शौचालय सबैको घरमा नहुनु, सरसफाई सम्बन्धीवानी व्यवहारमा परिवर्तन नहुनु, बजार क्षेत्रमा फोहर व्यवस्थापन गर्ने पद्धतिको विकास गर्न नसकिनु आदि समस्या रहेको छ । खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धीतथ्याङ्कसहि राख्न सकिएको छैन ।

५.४.३ चुनौती तथा अवसरहरू

यस गाउँपालिकाका बासिन्दालाई पिउने पानी गुणस्तरको खुवाउन, एकघर एक धारा नीति कार्यान्वयनमा ल्याउन, सरसफाई सम्बन्धी जन चेतना कार्यक्रम राम्रो संग संचालन गर्न, सबै खानेपानीहरूको मर्मत सम्भार व्यवस्था मिलाउन, खानेपानीको उचित रेखदेख गर्न, पानीको श्रोत नभएका वस्तीहरूमा लिफ्टिंग खानेपानी ल्याउनको लागि चुनौती रहेको छ । बजार क्षेत्रमा ढल व्यवस्था गर्न , फोहर संकलन गरि व्यवस्थापन गर्न, जनसहभागिता जुटाउन, खानेपानीको लागि आवश्यक श्रोत जुटाउन आदि चुनौतीहरू रहेका छन् । यहाँ चुनौती मात्र नभै अवसर पनि रहेको छ । खानेपानीका मुहान प्रत्येक टोल टोलमा हुनु, प्रया सबै वस्तिमा खानेपानीको व्यवस्था हुनु र गाउँपालिकाले एक घर एक धारा नीति अवलम्बन गर्नु अवसरको रूपमा लिन सकिन्छ ।

५.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति , कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

"स्वच्छ तथा सुविधायुक्त खानेपानी एवं सरसफाई "

● लक्ष्य (Mission)

१. सबैको निम्ति खानेपानी साथै सरसफाई को उपलब्धताबाट गाउँपालिका समुदायको स्वास्थ्य तथा जीवन स्तरमा व्यापक सुधार भएका हुनेछ ।

● उद्देश्यहरू:

१. गाउँपालिकावासीलाई स्वच्छ र सहज खानेपानी सुविधा पुगेको हुनेछ ।
२. सबै गाउँपालिकाकाबजार क्षेत्रमा ढलको व्यवस्था तथा सबै वस्तिमा वातावरण स्वच्छ र स्वास्थ्य भएको हुनेछ ।

● रणनीति तथा कार्यनीतिहरु :

रणनीति	कार्यनीति
१. गाउँपालिकावासीलाई स्वच्छ र सहज खानेपानी सुविधा पुगेको हुनेछ ।	
१.१ सबै वस्तीहरुमा एक घर एक धारा नीति अवलम्बन गरिने ।	१. पानीको श्रोत नभएको तथा टाढा रहेका वस्तिमा वैकल्पिक खानेपानीको व्यवस्था गरिने । २. कुवा, मुललाई संरक्षण गर्ने तथा ढाकेर स्वच्छता कायम गर्ने । ३. भई रहेका खानेपानी योजनाको मर्मत तथा संभार गर्ने ।
२. सबै गाउँपालिकाका वजार क्षेत्रमा ढलको व्यवस्था तथा सबै वस्तिमा वातावरण स्वच्छ र स्वास्थ्य भएको हुनेछ ।	
१.२ सरसफाईयुक्त छुवाछुत मुक्त गाउँपालिका बनाईने ।	४. सरसफाईर स्वस्थ अवस्था कायम गर्ने कुरामा सबैको निम्ति पर्याप्त र न्यायोचित पहुच सुनिश्चित गर्ने र खुला रुपमा दिशा पिशाव गर्ने चलन वा बानीको पूर्णरुपमा अन्त्य गर्ने । ५. सफा नदी नाला, स्वस्थ पर्यावरण, हरित उद्यान स्वास्थ्य वातावरण नीति अवलम्बन गरिने । ६. वजार क्षेत्रमा ढलको व्यवस्था गर्ने । ७. एक वस्ति एक पोखरी नीति अवलम्बन गर्ने ८. कुहिने र नकुहिने फोहर श्रोतमा नै छुट्याउने र फोहरलाई मोहर प्राप्त गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने ।

➤ खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धी कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- खानेपानी योजना तथा मर्मत कार्यक्रम : यस गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका क्रमागत खानेपानी योजनालाई सम्पन्न गरिनेछ । ५४ वटै वस्तीमा सञ्चालनमा रहेका तर मर्मत गर्नु पर्ने योजना तथा जिर्ण अवस्थामा रहेका खानेपानी योजनाको मर्मत संभार गरिनेछ । वडा नं. १ स्थित दत्तेलोटे लिप्टीगं खा.पा.यो., वजेनी अधिकारी थर खा.पा.यो., प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र खानेपानी, कुर्ले कुल्लासे खा.पा. वसन दुङ्गा तल्लो कामी गाँउ खा.पा., वि.क. टोल महभिर, परियार टोल, अर्घौँदी डाडा घर छहरा माथि खानीपानी योजना, वडा नं ३ को उपल्लो सेपत खानेपानी योजना, वडा नं ४ को घुइचे खानेपानी, धोरी खोला खानेपानी, देवीस्थान खानेपानी, पात्लेखोला खानेपानी, तल्लो लैसिवोट खानेपानी, चिप्ले गैडा खा.पा., सेतीमुल खा.पा. ढडेलो खा.पा. सिम्ले कोविजा खा.पा., वडा नं ५ का उपल्लो छापा खा.पा., सेती दोभान खा.पा. रंगेठाटी खा.पा. लोहोसे खोला खापा, वास्कोट खापा, शिवजी खोला खापा, अञ्चन कृषि लाकुरी खापा विस्तार, निस्ति खापा आयोजना, वेतेनी खानेपानी योजना, गाउँपालिका खानेपानी, जुकेमुल धैरेनी खापा ,खोलाखर्क अरिचाले खापा, सेती खोरिया खापा, गावाटे खा.पा. र वडा नं ६ का टारी खानेपानी योजना लागत सहभागिताको आधारमा खानेपानी योजना सञ्चालन गरिने छ । सडक निर्माण गर्दा विगारेका सम्पूर्ण खानेपानी पाइप, टंकि पुनःनिर्माण तथा मर्मत गर्ने, यस्तै गरी खानेपानीको श्रोत नभएको ठाउँमा लिफ्टिंग खानेपानी योजना निर्माण गरिनेछ । वडा नं ३ को टोल नं ७ र ८ तथा वडा नं ६ साविक वडा नं ३,४,५,६,७ मा खानेपानी योजना लिफ्टिंग गरी खानेपानीको व्यवस्था गरिनेछ । भएका खानेपानी योजनाका मर्मत तथा नयाँ योजना सम्पन्न गरी एक घर एक धाराको व्यवस्था मिलाई खानेपानी सुविधा उपलब्ध गराईने छ ।
- घैटा पानी संकलन तथा वैकल्पिक खानेपानी व्यवस्थापन कार्यक्रम : खानेपानीको श्रोत नभएका स्थानमा आकाशको पानी संकलन गरी घैटापानी संकलन कार्यक्रम तथा अन्य वैकल्पिक उपया अवलम्बन गरी खानी पानीको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- मुल तथा पधेरा संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम : परम्परागत देखि खानेपानीको लागि प्रयोगमा ल्याएका मुल तथा पधेराहरुको मर्मत तथा आवश्यक व्यवस्थापन गरिने छ ।
- एक घर एक धारा कार्यक्रम : भएका खानेपानीहरुको मर्मत तथा नयाँ निर्माण गरी एक घर एक धारा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- वजार क्षेत्रमा ढल तथा नाली कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका मुख्य वजार क्षेत्रमा ढल तथा नालीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- वस्तीहरुमा फोहर व्यवस्थापन कार्यक्रम : वजार क्षेत्रमा फोहर संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । सडेर जाने तथा नसड्ने फोहर छुट्याई संकलन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- शौचालय व्यवस्थापन तथा सहयोग कार्यक्रम : वजार क्षेत्रमा सार्वजनिक शौचालयको व्यवस्था मिलाईने छ । अति गरीव परिवारको लागि पक्की शौचालय निर्माण गर्न आवश्यक सहयोग गरिने छ ।

— सरसफाई जनचेतना कार्यक्रम :

गाउँपालिकामा सरसफाई जनचेतना कार्यक्रम अभियानकोरूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण

- नयाँ निर्माण अधिकारी थर, भकिम्ले, मुलपानी ढकाल थोक, वर्षे पधेरा अर्घौँदी,
- शौचालय मर्मत राजाश्वरा, माझ कटेरी हिले
- शौचालय सरसफाई सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम ९ वटा टोलमा

स्वास्थ्य चौकि, सवै विद्यालयमा, निजी घरमा

➤ ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन

९ वटै टोल

- फोहर संकलन र व्यवस्थापन
- खाडल व्यवस्थापन
- वातावरण सरसफाई अभियान

➤ तालिम

वडा नं १ मा

सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम

➤ संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

— लिफ्ट खानेपानी योजना वडा नं ३ र ६ मा

— बजार क्षेत्रमा ढल निर्माण तथा सरसफाई कार्यक्रम

५.४.५ अपेक्षित उपलब्धीहरु

आवधिक योजनाको अन्त्यसम्ममा सवै घरघरमा खानेपानीको धारा पुगेको हुनेछ । ९२ वटा खानेपानी योजनाहरुको मर्मत तथा निर्माण भएको हुनेछ । खानेपानीको श्रोत नपुगेको स्थानमा लिफ्ट तानेर ४ वटा योजना तथा घैटा कार्यक्रम सञ्चालन गरी खानेपानी व्यवस्था गरिएको हुनेछ । पाइपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँचभएका परिवार ९५.५ प्रतिशत भएको हुनेछ । पक्की शौचालय पुगेको परिवार ९९.९ प्रतिशत र सार्वजनिक स्थानमा सार्वजनिक शौचालय मुख्य मुख्य बजारमा निर्माण गरिएको हुनेछ । सरसफाईसंग सम्बन्धित तालिम कार्यक्रम ३१० वटा सञ्चालन भएको हुनेछ ।

५.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व. २०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश बाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	साक्षरता दर प्रतिशत	प्रतिशत	९४	९९	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी
२	औषत आयु वर्ष	वर्ष	७०	७४	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी

	प्रतिफल						
१	आधारभूत खानेपानी सेवामा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९१.१	९९.४१	ने.ज.स्वा.स.	खानेपानी प्रमुख गाउँपालिका	संघ तथा प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	पाइपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	५०.४३	९५.५	"	"	"
३	शौचालय प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	७०	९७.६	"	"	"
४	अरुसँग साभेदारी नगरी आफ्नो शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	७३.६७	९७.६	"	"	"
आयोजना तथा कार्यक्रमहरु							
१	खानेपानी निर्माण तथा मर्मत कार्यक्रम			गाउँपालिका सवै खानेपानी योजना	घरघरी सर्भेक्षण	"	" संघ तथा प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लिफ्टिंग सिंचाई योजना वडा नं ३ र ६			९२	"	"	"
३	सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण कार्यक्रम			४	"	"	"
४	ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन			३९	"	"	"
५	तालिम			६०	"	"	"
६	सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम			३१०	"	"	"
७	छात्रा शौचालय (WASH सुविधा)			११	"	"	"

५.५ सामाजिक समावेसीकरण, सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण

(महिला, बालबालिका तथा किशोर किशोरी, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति)

५.५.१ पृष्ठभूमि

समाजमा रहेका हरेक वर्ग, क्षेत्र, लिंग, उमेर समुह, शारीरिक स्थिति आदिका मानिसहरु पनि सुखि, खुसी भएर बाच्न पाउनु पर्ने हुन्छ । विकास गर्दा सबै क्षेत्रलाई अनिवार्यरूपमा प्रत्येक चरणमा सहभागि गराउने र समेट्नु पर्दछ । समाजमा पुरुष भन्दा महिला कमजोर स्थितिमा रहेका छन् । यस्तै गरी बालबालिका भोलिका कर्णधार भएकोले उनिहरु स्वच्छ वातावरणमा खुसी साथ हुर्कने वातावरण श्रृजना गर्नु पर्ने हुन्छ । उनीहरुको लागि पौष्टिक आहार, खोप लगायतका स्वास्थ्य सुविधा, स्वच्छ विद्यालय वातावरण, न्याँनो तथा मायालु घरको वातावरण हुनु आवश्यक रहेको छ । यसै अनुसार जेष्ठ नागरिकहरुको लागि माया सहितको स्वच्छ र शान्त परिवार, उचित खानपिन, मनोरञ्जन व्यवस्था, स्वास्थ्य सुविधा आदि व्यवस्था आवश्यक भएको हुन्छ । यसै अनुसार शारीरिक तथा मानसिकरूपले अपाङ्ग रहेका व्यक्तिहरुलाई सबैको माया, स्वास्थ्य तथा रोजगार लगायतका सुविधाको व्यवस्था निजको परिवार , समाज, स्थानीय निकाय, प्रदेश तथा संघले गर्नु पर्छ । यी क्षेत्रमा भेदभाव नगरी समान अवसर दिलाउन तथा सहभागी गराउन नेपालले विभिन्न अन्तराष्ट्रिय सन्धी, अभिसन्धीहरुमा हस्ताक्षर गरी आफ्नो दायित्व पुरा गर्न कटिबद्धता व्यक्त गरेको छ ।

यसै अनुसार आँधीखोला गाउँपालिकाले पनि महिला, बालबालिका, किशोर किशोरी, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको लागि सहयोग, सहभागिता, पहुँच पुऱ्याउने नीति लिएको छ । यस गाउँपालिकामा हाल ५ वर्ष भन्दा तलका बालबालिकाहरु १६८० जना, ५ देखि १४ वर्ष सम्मका ४२९५ जना, १५ वर्ष देखि २४ वर्ष सम्मका ५४८७ जना १५ देखि ४४ वर्षसम्मका महिला ४११२ जना , १५ वर्ष देखि ६४ वर्ष सम्मका १७६२२ जना र ६५ वर्ष भन्दा माथिका १७८९ जना रहेकाछन् । यस पालिकामा अपाङ्ग रहेका ५५८ जना अर्थात

२.१८ प्रतिशत अपाङ्ग रहेको छन् जसमध्ये पुरुष २७४ जना र महिला २८४ जना रहेका छन् ।यी समुहमा रहेका जनताको लागि उमेर अनुसार आवश्यक व्यवस्था स्थानीय निकाय तथा गाउँपालिकाले व्यवस्थापन गर्नु पर्ने हुन्छ ।

५.५.२ प्रमुख समस्याहरु

यस गाउँपालिकामा रहेका माथि उल्लेखित वर्ग तथा समुहका व्यक्तिहरुको लागि आफ्नो समस्याहरु रहेका छन् । अपाङ्गहरुको लागि समाजमा हेय भावनाबाट हेर्ने दृष्टिकोण हुनु, रोजगारीको समस्या , गरीबी, स्वास्थ्य उपचारमा पहुचपुग्न नसक्नु, विद्यालय जान समस्या, भौतिक पूर्वाधाहरु अपाङ्ग मैत्री नहुनु आदि रहेका छन् । जेष्ठ नागरिकहरुमा हेरचाह गर्ने व्यक्तिको समस्या, खानपान, मनोरञ्जन स्थलको समस्या, विरामी हुदा उपचार गर्न लैजाने परिवारको हैसियत नहुनु , स्वास्थ्य उपचार गराउन लैजाने परिवारका सदस्य नहुनु तथा आर्थिक समस्या रहेको छ । बालबालिकाहरुको लागि उचित पोषणको समस्या, मनोरञ्जनको समस्या, विद्यालय लैजान समस्या, उपचार गर्न समस्याआदि रहेको छ । किशोर किशारीहरुको लागि मनोरञ्जनको समस्या, उचित वातावरण नपाउनु, विद्यालयहरुमा किशारीहरुको लागि सुविधा सम्पन्न शौचालयको अभाव रहनु, किशोर किशारीको लागि आवश्यक जानकारी दिने व्यवस्थाको समस्या, व्यक्तिगत सुरक्षाको समस्या आदि रहेको छ ।

५.५.३ चुनौती तथा अवसरहरु

गाउँपालिकामा रहेका बालबालिका, जेष्ठ नागरिक तथा गर्भवती महिला र सुत्करी आमाको लागि स्वास्थ्य सेवा घरघरमा गएर सेवा दिन, मनोरञ्जनको लागि व्यवस्थापन गर्न, रोजगार दिन, गुणस्तरीय शिक्षा दिनको लागि चुनौती रहेको छ । किशोरीहरुको लागि प्रत्येक विद्यालयमा सेनीटरी सहितको आधुनिक शौचालयको निर्माण गरी किशोरीहरुलाई नियमित पढाई गराउने वातावरण श्रृजना गर्न चुनौती देखिन्छ । अपाङ्गहरुको लागि उचित वातावरण श्रृजना गर्न, रोजगारी प्राप्त गर्न, पढाई निरन्तरता कायम गर्ने वातावरण श्रृजना गर्न चुनौती देखिन्छ ।

माथि उल्लेखित चुनौतीको बावजुद यस गाउँपालिकामाकेहि अवसरहरु पनि रहेका छन् । नेपाल सरकारले सामाजिक सुरक्षा भत्ता समयानुकूल वृद्धि गर्दै जानु र सामाजिक सुरक्षाको लागि सरकारले विशेष प्राथमिकता दिएको छ । गाउँपालिकाले गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु, किशोर किशोरीहरुको लागि विभिन्न प्रचार तथा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु , विद्यालयमा बास सहितको शौचालय बनाउने नीति लिनु आदि अवसरहरु रहेकाछन् ।

५.५.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

"सवैको पहिचान सहितको सुखी र समुन्नत आँधीखोला"

● लक्ष्य (Mission)

१.गाउँपालिका समाजवाट पछाडि परेका (वर्ग, लिंग, उमेर, क्षेत्र, जात तथा शारिरिकरूपले) समुदायको जीवनस्तरमा व्यापक सुधार भएको हुनेछ ।

● उद्देश्यहरु:

१ समाजवाट पछि परेका वर्गको सामाजिक तथा आर्थिक स्थितिमा व्यापक सुधार भई सकरात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।

२. गाउँपालिका तथा अन्य निकायवाट प्राप्त हुने सेवा, सुविधा तथा उपलब्धीको उपयोग गर्नमा सवैको पहुच पुगेको हुनेछ ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१ समाजवाट पछि परेका वर्गको सामाजिक तथा आर्थिक स्थितिमा व्यापक सुधार भई सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।	
१.१ लैङ्गिक तथा अन्य विभेदको अन्त्य भएको हुनेछ ।	१. लैङ्गिक हिस्सा प्रति शुव्य शहनशिलता नीति लागू गर्ने । २. महिला विशेष गरी दलित तथा जनजातिका महिलाहरुलाई विकासको मूलप्रवाहिकरणमा ल्याउने । ३. गाउँपालिकाबाट निर्माण गरिने उपभोक्ता समिति तथा अन्य समिति निर्माण गर्दा कम्तिमा ३३ प्रतिशत महिला अनिवार्य गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ४. लैङ्गिक समानता ल्याउनको लागि गाउँपालिकामाविशेष व्यवस्था मिलाउने । ५. विकासका कार्यहरुमा विभिन्न परिक्षणको साथमा लैङ्गिक बजेटको परिक्षण गरिने छ । ६. महिला (एकल महिला, दलितका महिलाको लागि विशेष), जेष्ठ नागरिक, अपाङ्ग, पछाडि परेका जाति तथा क्षेत्रको उत्थान गर्नका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ७. लैङ्गिक हिंसा शुव्य बनाउने व्यवस्था मिलाइने छ ।
१.२ जेष्ठ नागरिकहरुको अनुभव लाई सम्मान तथा अनुकरण गर्दै उनिहरुको बाकि जीवन सुरक्षित तथा सम्मानित गराउने ।	८. समाजमा रहेका जेष्ठ नागरिक,बालबालिका,महिला, अपाङ्ग मैत्री विकास तथा सामाजिक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने । ९. जेष्ठ नागरिकको अनुभवको उपयोग गर्दै सम्मान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
१.३ सवै किसिमका बाल अधिकारको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिने ।	१०. बालबालिकाको हितलाई ध्यानमा राखि प्रत्येक वडामा सुविधा सम्पन्न बालउ चान र पार्क निर्माण गर्ने । ११. बालबालिका, सुत्केरी महिला, दीर्घ रोगी तथा जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य उपचार तथा परिक्षण बस्ति बस्ति तथा घरघरबाट सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने । १२. सवै विद्यालयहरुमा सुविधा सम्पन्न शौचालयको व्यवस्था मिलाउने । १३. गाउँपालिकामा रहेका ५४ वटा टोल विकास समिति तथा ५४ वटा बालकत्व र बाल संजाललाई क्षमतावान, सक्रिय र साधन सम्पन्न पारिने ।
२. गाउँपालिका तथा अन्य निकायबाट प्राप्त हुने सेवा, सुविधा तथा उपलब्धीको उपयोग गर्नमा पंहुच सवैको पुगेको हुनेछ ।	
२.१ शिक्षा र सशक्तिकरणको माध्यमबाट समाजमा पछाडि परेका समुदायको उत्थान र खुशी र समृद्धि प्राप्त गरिने ।	१४. शिक्षा,स्वास्थ्य सेवा सुविधा भरपर्दो,स्तरीय, जनताले थोग्न सक्ने किसिमको बनाउन जोड दिइने । १५. दलित वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने । १६. युवाहरुको लागि प्रत्येक वडामा १११ वटा खेल मैदान निर्माण गरिने । १७. विद्यालयहरु अपाङ्गमैत्री, छात्रामैत्री, बालमैत्री बनाउने नीतिलिईने । १८. गाउँपालिकाकोशान्ति सुरक्षा,अमन चैनमा विशेष ध्यानदिने । १९. किशोर किशोरीहरुको सम्मान गर्दै उनिहरुको समस्याहरु समाधान गर्दै व्यक्तिगत प्रगति गर्ने वातावरण श्रृजना गर्ने ।
२.२ अपाङ्गहरुलाई समाहिकृत गरि विकासको मूलप्रवाहमा ल्याईने ।	२०. समाजमा शारीरिक तथा मानसिकरुपबाट अपाङ्ग वा फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरुको शैक्षिक, आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको विकासको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने २१. समाजको विकासको लागि फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरुलाई मूलप्रवाहमा ल्याउने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफैले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- महिला साक्षरता कार्यक्रम : अति गरीव परिवारहरुका महिलालाई व्यवसायिक ज्ञान सहितको महिला साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- सूचना र संचार कार्यक्रम : हाल विकास भएका संचार तथा सूचनको बारे ज्ञान दिने तथा गाउँपालिकाबाटसंचालित कार्यक्रम तथा गतिविधिहरुमा सवैको सहभागिता बढाउने आवश्यक कदम चालिने छ ।
- जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम : समाजमा सिमान्तकृतरुपमा रहेका समुह तथा वर्गहरुको लागि जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- आय आर्जन तथा लघु ऋण कार्यक्रम : अति गरीब परिवार तथा उच्चम सञ्चालन गर्ने यूवाहरुको लागि आय आर्जन तथा लघु ऋण सुविधा उपलब्ध गराई जीवनस्तर उकास्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सिप विकास तथा तालिम कार्यक्रम : सिपको अभावमा उचित पारिश्रमिक नपाएका परिवार तथा विदेशकमा रोजगारमा जाने यूवाहरुको लागि तथा कक्षा ८ देखि १२ कक्षा सम्म अध्ययन गर्ने विद्यार्थी तथा विद्यालयबाट बाहिर रहेका यूवाहरुको लागि सिप विकास तथा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- बाल शिक्षा तथा संरक्षण कार्यक्रम : बालबालिकाहरुको लागि बाल शिक्षा तथा बालबालिकामा संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । बालबालिकाहरुको लागि मनोरञ्जनको लागि प्रत्येक वस्तीमा बालउद्यान तथा मनोरञ्जन स्थलहरुको निर्माण गरिनेछ ।
- लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण कार्यक्रम : गाउँपालिकामा लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण गर्नको लागि विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । गाउँपालिकामा लैंगिक शुष्य सहिष्णुता नीति अवलम्बन गरी सो सम्बन्धी प्रचार प्रसार तथा आपसी मेलमिलाप जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । वस्तीका आमा समुह, यूवासमुह, बालकत्व, सामुदायिक संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ । लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण गर्नका लागि यी समुह तथा संस्थाहरु परिचालन गरिनेछ ।
- महिला सशक्तिकरण कार्यक्रम : समाजमा रहेका महिलाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासको लागि महिला सशक्तिकरणका विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । महिला वचत कार्यक्रम, रोजगार कार्यक्रम, सिपविकास कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- शारीरिक अपाङ्ग तथा दृष्टि विहिनहरुको लागि विशेष कार्यक्रम : शारीरिक तथा मानसिक अपाङ्ग तथा फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरुको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम, आयआर्जन कार्यक्रम, रोजगार तथा स्वास्थ्य कार्यक्रम, अपाङ्ग भएकाहरुको लागि सहायता समग्री उपलब्ध गराउने आदि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- व्यवसायिक तालिम कार्यक्रम : अति गरीब र गरीब परिवारका यूवा तथा महिलाका लागि व्यवसायिक सम्बन्धी ३ महिनाको तालिम दिई व्यवसाय सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यक सहयोग दिईनेछ । साथै अन्य यूवाहरुको लागि पनि व्यवसाय तथा सिप सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विशेष शिक्षा कार्यक्रम (दृष्टि विहिन तथा अपाङ्ग र सुस्त मनिस्थिति कार्यक्रम) : शारीरिक तथा मानसिकरूपले अपाङ्ग रहेका व्यक्तिहरुको लागि विशेष शिक्षा जस्तै ब्रेल लिपि शिक्षा, सुस्थमनस्थितिमा रहेका लाई विशेष शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- आरान तथा जुत्ता सिलाउनु कार्यक्रम : पछि परेको समुदाय तथा दलित परिवारहरुको लागि आरान सहयोग कार्यक्रम तथा जुत्ता सिलाउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- जनजातिको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : वस्तीमा रहेका घर्ती, गुरुङ्ग , मगर लगायतका जनजातिहरुको लागि विशेष सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- भाषा तथा संस्कृति संरक्षण कार्यक्रम : वस्तीमा रहेका विभिन्न जाति जनजातिको प्राचिन देखि सञ्चालनमा रहेका धर्म, संस्कृति, भाषा, रहनसहनको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्नको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्थानीय लोक वाजा संरक्षण कार्यक्रम : स्थानीय लोक वाजा तथा लोक संस्कृत तथा परम्पराको संरक्षण तथा संवर्द्धन गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- दलित तथा जनजातिको लागि सामुदायिक भवन निर्माण कार्यक्रम : मडुवा, उखावरी टापुका दलित वस्तीमा सामुदायिक भवन निर्माण गरिनेछ ।
- साक्षरता विशेष कार्यक्रम (दलित तथा जनजातीका महिलाको लागि कार्यक्रम) : गरीब तथा पछि परेका दलित तथा जनजातिहरुको लागि व्यवसायिक शिक्षामा आधारित साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा रहेका ५४ वटा टोल विकास समिति तथा ५४ वटा बालकत्व र बाल संजाललाई क्षमतावान, सक्रिय र साधन सम्पन्न पार्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- यूवाहरुको लागि प्रत्येक वडामा ११ वटा खेल मैदान निर्माण गर्ने कार्यक्रम : प्रत्येक वडामा यूवाहरुको लागि खेल मैदान निर्माण तथा खेलकुदको लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालय सुविधा सम्पन्न शौचालय निर्माण कार्यक्रम : सबै विद्यालयहरुमा छात्रामैत्री शौचालय निर्माण गरिनेछ ।

५.५.५ अपेक्षित उपलब्धीहरु

अपाङ्ग क्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग कार्यक्रम ८६ वटा सञ्चालन भएका हुनेछन् । दलित उत्थान कार्यक्रम २०० वटा सञ्चालन गरिनेछ । सामाजिक विभेद ,जनचेतना कार्यक्रम ९० वटा, बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम ४१० वटा, नौमति बाजा संरक्षण तथा विस्तार कार्यक्रम १२ वटा, महिला तथा बाल, अपाङ्ग मैत्रीशौचालय व्यवस्था ३० वटा, जेष्ठ नागरिका मनोरञ्जन सम्बन्धी ५४ वटा कार्यक्रम सञ्चालन गरी सम्पन्न भएको हुनेछ । साथै यस वर्गको उत्थानको लागि विभिन्न स्वास्थ्य तथा शैक्षिक कार्यक्रम सम्पन्न भएको हुनेछ । यसबाट जेष्ठ नागरिकको सम्मान, बालबालिकाहरुको हित, अपाङ्गहरुको क्षमता अभिवृद्धि भई जीवनस्तर उच्च भएको हुनेछ । बालबालिका तथा किशोर किशोरीहरुको अध्ययन कार्य सुचारु संग सम्पन्न भई सक्षम नागरिक निर्माण भएका हुनेछन् । आँधीखोला गाउँपालिकामा कुनै किसिमको भेदभाव भएको हुनेछैन ।

५.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश बाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पत्ति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख	सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	”	”	”
	प्रतिफल						
१	लैङ्गिक सशक्तिकरण मापक सूचांक		०.६१	०.६९	”	”	”
२	लैङ्गिक असमानता सूचांक		०.३	०.०५	”	”	”
आयोजना तथा कार्यक्रमहरु							
१	अपाङ्गक्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग कार्यक्रम वटा			८६	घरघरी सर्भेक्षण	”	”
२	दलित उत्थान कार्यक्रम वटा			२००	”	”	”
३	सामाजिक विभेद । जनचेतना कार्यक्रम वटा			९०	”	”	”
४	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम वटा			४१०	”	”	”
५	समुदायमा बालमनोविज्ञान र मनोविज्ञान परामर्श केन्द्र स्थापना र सेवा कार्यक्रम वटा			१८	”	”	”
६	कानूनी परामर्श केन्द्र वटा			१५	”	”	”
७	नौमति बाजा संरक्षण तथा विस्तार कार्यक्रम (८ टोली निर्माण, तालिम, बाजा खरिद, पोषक व्यवस्था) वटा			१२	”	”	”
८	महिला तथा बाल, अपाङ्ग मैत्री शौचालय व्यवस्था वटा			३३	”	”	”
९	मठमन्दिर तथा गुम्बा मर्मत वटा			३५	”	”	”

५.६ युवा तथा खेलकुद

५.६.१ पृष्ठभूमि

युवावर्ग राष्ट्र निर्माणका संवाहक हुन् । यिनीहरूले देश, प्रदेश, स्थानीय स्तरको विकासको लागि महत्वपूर्ण भूमिका निभाएका हुन्छन् । देशको समृद्धि युवाहरूको जोस, जागर, क्षमता, प्रतिभाले सम्भव हुन्छ । युवाहरूको लागि उचित शिक्षा, रोजगार, मनोरञ्जन, खेलकुद, व्यायाम, योग आदि सुविधाको आवश्यकता पर्दछ । यी तत्वहरूले कस्तो युवा निर्माण गर्ने भन्ने कुरा निर्धारण गरेको हुन्छ । खेलकुद र मनोरञ्जन मानिसको लागि नभइ नहुने हुन् । सकारात्मक सोच, जोस, जागर, हौसला आदि निर्माण खेलकुद तथा मनोरञ्जनको माध्यमबाट विकास गर्न सकिन्छ । यसको साथै हुर्केको वातावरण, प्राप्त गरेको शिक्षा दिक्षा, संस्कारले समेत व्यक्तिको सोचाइमा असर पारेको हुन्छ ।

साधारणतय युवा भन्नाले १६ वर्ष देखि ४० वर्ष उमेर समुहलाई जनाउँछ । आँधीखोला गाउँपालिकामा १६ वर्ष देखि ४० वर्ष समुहका युवाहरु ४३ प्रतिशत रहेको छ । गाउँपालिकाको विकासको लागि यो उमेर समुह ज्यादै उर्वरा उमेर समुह हो । यो समुहका युवाहरु विद्यालय तथा कलेज स्तरमा अध्ययन गर्ने, स्वदेश तथा विदेशमा काम गर्ने, राजनीति तथा समाजसेवा गर्ने गरेका हुन्छन् । यो समुहका नागरिकहरु आफ्नै गाँउ तथा वस्तीमा रहने तथा देशमा रहेर सेवा गरे मात्र विकास हुन्छ । यस गाउँपालिकामा २१८१ अर्थात ८.५३ प्रतिशत जना विदेश गएको गाउँ पालिकाको तथ्यांकबाट देखिन्छ । यस्तै गरी यस गाउँपालिकामा खेलकुद विकासको लागि १५ वटा खेल मैदानहरु रहेका छन् । मनोरञ्जनका लागि स्थानीय चाडपर्वहरु नै मुख्य रहेका छन् ।

५.६.२ प्रमुख समस्या

युवाहरुमा पूर्ण रोजगार नहुनु, विदेशिनु, उचित शिक्षा प्राप्त गर्ने अवसर प्राप्त नहुनु, बीचैमा पढ्न छोड्नु, सिपयुक्त तालिम प्राप्त युवाको कमि, युवाहरुमा अनुभव र आत्म विश्वासको कमि हुनु, कुलतमा फसिनु, अर्काको लहै लहैमा लाग्ने प्रवृत्तिको विकास हुनु, गरीबीको कूचक्रम फसिनु, युवाहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम आवश्यकता अनुसार दिन नसक्नु, युवा विकास सम्बन्धीस्पष्ट नीति नहुनु, उच्चमी विकासका लागि लगानी गर्ने पूजी नहुनु आदि समस्याहरु रहेका छन् । गाउँपालिकामा खेलकुदको लागि कभर्टहलको व्यवस्था नहुनु, जेष्ठ नागरिकको लागि र युवाहरुको लागि मनोरञ्जनका साधन तथा व्यवस्था नहुनु आदि रहेका छन् ।

५.६.३ चुनौती तथा अवसरहरु

➤ चुनौती

यस गाउँपालिकाका कुल जनसंख्याका ४३ प्रतिशत युवाहरुलाई उनिहरुको क्षमता अनुसारको रोजगारी दिन, युवाहरुलाई विदेशिनबाट रोक्न, उचित सिपयुक्त तालिम दिलाउन, उनिहरुको लगानी रकमको व्यवस्थापन गर्न, मनोरञ्जनका लागि व्यवस्था मिलाउन, कुलत तथा कुसस्कारबाट बचाउन, संकामक रोगबाट जोगाउँन, सामाजि, आर्थिक, राजनैतिक क्षेत्रमा सहभागी गराउन, आर्थिक विकासको लागि आवश्यक अनुसारको कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न, कानूनी तथा संकारबाट राम्रो नागरिकको रुपमा विकास गर्न आदि चुनौती रहेका छन् । खेलकुदको लागि रहेका १५ वटा खेल मैदानको पूर्वाधार निर्माण गर्नु, मनोरञ्जनका साधनहरु तथा अन्य व्यवस्था गर्नु चुनौतिको विषय रहेकोछ ।

• अवसरहरु

यस गाउँपालिकाको कुल जनसंख्याको ४३ प्रतिशत युवाहरु हुनु, नेपाल सरकारले युवाहरुको लागि स्वरोजगार कार्यक्रम मार्फत लगानीका श्रोतहरुको व्यवस्था गर्नु, गाउँपालिकाका अधिकांश कार्यक्रमहरु युवा लक्षित रहेनु, विदेशबाट फर्केका युवाहरुले सबै वडाहरुमा कृषिमा आधारित उद्यम सञ्चालन गरी नमुन प्रदर्शन गर्नु, प्रत्येक वस्तीहरुमा विकासका पूर्वाधारहरु निर्माण गरिनु, समाजमा सामाजिक, राजनैतिक रुपले नेतृत्व युवाहरुले लिनु, गाउँपालिकाका अधिकांश पदाधिकारीहरु युवा रहनु, प्रत्येक राजनैतिक दलहरुले युवा नेतृत्व विकासको लागि युवा संघको गठन गरी परिचालन गर्नु आदि अवसरहरु हुन् । यस्तै गरी युवाहरुको लागि १५ वटा खेल मैदानहरु पनि हुनु यहाँ को अवसरहरु हुन् ।

५.६.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

- दीर्घकालिन सोच
गाउँपालिका युवाहरुको पौरख
- लक्ष्य
युवाहरुलाई विकासको मुलप्रवाहमा ल्याई आँधीखोलावासीको सामाजिक आर्थिक विकास भएको हुनेछ ।
- उद्देश्य
१. युवा जनशक्तिलाई उच्चमशिल, रोजगारीको माध्यमबाट आर्थिक समृद्धि प्राप्त गर्ने ।
२. खेलकुद तथा मनोरञ्जनका साधनको व्यवस्था गरी शारीरिक, मानसिकरूपले सक्षम नागरिकको निर्माण गर्ने ।
- रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. युवा जनशक्तिलाई उच्चमशिल, रोजगारीको माध्यमबाट आर्थिक समृद्धि प्राप्त गर्ने ।	
१.१ परिवर्तनका मुख्य वाहकको रूपमा युवाहरुलाई परिचालन गर्ने ।	१. समाजमा हुने विकृति, विसंगति, अन्धविश्वास हटाउनको लागि प्रचार प्रसार गर्ने, जनचेतना जगाउँने कार्यमा युवालाई सहभागि गराउने । २. युवाहरुको क्षमताको विकास गर्नको लागि विभिन्न किसिमका उच्च विकास सम्बन्धी तालिमको लागि निजी क्षेत्रसंग समन्वय गर्ने । ३. गाउँपालिका विकास कार्यहरुमा युवाहरुलाई सम्महित गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने । ४. युवाहरुको उच्च विकासको लागि आवश्यक लगानीको रकमको व्यवस्था गर्न सहकारी तथा बैंक संग समन्वय गर्ने ।
१.२ युवाको विकासमा जोड दिने नीति अवलम्बन गर्ने	५. सबै राजनैतिक तथा सामाजिक संस्थाको नेतृत्वमा रहेका युवाहरुलाई उच्चमशिलता अनिवार्य गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने ६. युवाहरुलाई कृषि, पशुपालन, सरसफाई, विपद व्यवस्थापन गर्न, वातावरण संरक्षण गर्न, मानवअधिकारको संरक्षण गर्न, समाज सुधार गर्न, संस्कृति परम्परा जोगाउन नेतृत्वदायी भूमिका निभाउने वातावरण सृजना गर्ने ७. युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरि आत्मनिर्भर गराउन जोड दिने । ८. विकासका विभिन्न चरणमा युवाहरुको सक्रिय सहभागित बढाउने । ९. युवाहरुको शारीरिक मानसिक विकासको लागि विभिन्न क्षेत्रमा लगानी गरिने
२. खेलकुद तथा मनोरञ्जनका साधनको व्यवस्था गरी शारीरिक, मानसिकरूपले सक्षम नागरिकको निर्माण गर्ने ।	
२.१ सबैको स्वास्थ्यको लागि खेलकुद र मनोरञ्जन भन्ने नीतिलाई कार्यान्वयन गर्ने	१०. प्रत्येक वडामा १/१ वटा सुविधा सम्पन्न खेल मैदान तथा मनोरञ्जन स्थल, पार्क निर्माण गर्न पहल गर्ने । ११. युवाहरुलाई खेलकुद, मनोरञ्जनको विकासको लागि खेल मैदानको व्यवस्था , मनोरञ्जनका साधनको व्यवस्था गर्नको लागि लगानी गरिने । १२. स्थानीय क्लबहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्नको लागि गाउँपालिकाले लगानी गरिने र क्लबसंग समन्वय गरी प्रत्येक वडामा खेलको आयोजन गर्ने १३. गाउँपालिकामा १ वटा सुविधा सम्पन्न खेलकुद रंगशालाको निर्माण गर्ने । १४. विद्यालयस्तर बाटै खेलकुदको विकास गर्नको लागि विद्यालय खेलकुदको लागि लगानी गर्ने । १५. प्याराग्लाइडिंग तथा रकक्यामिग जस्ता पर्यटनसंग सम्बन्धित खेलकुदको विकास गरी आय आर्जनमा जोड दिने । १६. प्रत्येक वर्ष अध्यक्ष कप खेलकुद आयोजना गरी खेलकुदको विकास गर्ने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- अध्यक्ष कप सञ्चालन कार्यक्रम : यूवाहरुको लागि प्रत्येक वर्ष अध्यक्ष कप खेल सञ्चालन गरिनेछ । यसको लागि गाउँपालिकामारहेका क्लब तथा समुहहरु बीच प्रतिस्पर्धा गराइनेछ । विजेता अन्तिम प्रथम, द्वितीय तथा तृतीयलाई पुरस्कार दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- पञ्चमुल रंगशाला निर्माण कार्यक्रम : योजना अवधिमा वडा नं १ स्थिति पञ्चमुलको उच्चमाविको प्रांगणमा रंगशाला निर्माण गर्नको लागि श्रोत व्यवस्थापन गरि रंगशाला निर्माण गरिनेछ ।
- खेलकुद मैदान निर्माण कार्यक्रम : प्रत्येक वडामा ११ वटा खेलकुद मैदान निर्माण गरिनेछ ।
- विद्यालय खेलकुद विकास कार्यक्रम : प्रत्येक म.वि. तह र सो भन्दा माथिका विद्यालयहरुमा खेलकुद मैदान निर्माण गरिनेछ ।
- प्याराग्लाइडिंग तथा रक कल्यामिंग कार्यक्रम : स्थानीय यूवाहरुको लागि तथा पर्यटकको लागि प्याराग्लाइडिंग तथा रककल्मी.ग कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । पञ्चमुल तथा सिरुवारीमा प्याराग्लाइडिंगको लागि पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ । साथै गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानमा Rock Climbing को लागि पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
- युवा स्वरोजगार कार्यक्रम : यूवाहरुको लागि यूवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । विदेशवाट फिर्ता भएका तथा बेरोजगार यूवाहरुको लागि सिप सिकाई सहकारी तथा बैंकवाट लगानी गर्ने पूजीको ऋण सुविधा उपलब्ध गराई वन तथा कृषिमा आधारित उद्योग तथा उद्यम सञ्चालन गर्नको लागि सहयोग गरिनेछ ।
- युवा उद्यम विकास कार्यक्रम : उद्यम विकास सम्बन्धी ५ वर्षे गुरु योजना कार्यान्वयनको लागि श्रोत तथा साधनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- विदेशवाट फर्केर आएका युवालाई उद्यम सहयोग कार्यक्रम : विदेशवाट फिर्ता भएका यूवाहरुको लागि उद्यम सञ्चालन गरी रोजगार श्रृजना गर्नको लागि आवश्यक पर्ने पूजीको व्यवस्था तथा सिप सिकाई उद्यम सञ्चालन गरिनेछ ।
- कृषि तथा पशुपालन व्यवसाय कार्यक्रम : निवार्हमूखी खेती प्रणालीवाट व्यवसायिक खेती तथा पशुपन्छी पालन व्यवसाय सञ्चालन गर्नको लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्ने तथा आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ,
- प्रतिभा खेलाडी सम्मान कार्यक्रम : गाउँपालिकामा उत्कृष्ट खेलाडीहरुको लागि सम्मान गरिनेछ । यसको लागि पालिकास्तर, जिल्लास्तर, प्रदेश, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा पुगेका गाउँपालिकाका खेलाडीहरुलाई सम्मान गरिनेछ ।
- खेलाडी र प्रशिक्षकहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम : खेलाडी तथा प्रशिक्षकहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम सम्बन्धीत निकायसंग समन्वय गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- मेला तथा संस्कृति कार्यक्रम : प्रत्येक वस्ती, वडा तथा गाउँपालिकाकास्तरमा परम्परा देखि चल्दै आएको मेला तथा पर्व र अन्य सांस्कृतिक कार्यक्रम निरन्तर सञ्चालन गर्न सम्बन्धित समुदायको सहकार्यमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रम
 - गाउँपालिकामा रंगशाला निर्माण कार्यक्रम
 - विद्यालय स्तरमा खेलकुद विकास कार्यक्रम
 - एभिएसन स्पोर्ट जोन वनाउने कार्यक्रम
 - पञ्चमुल तथा डहरे लेक तथा पञ्चासेमा प्याराग्लाइडिंग पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम
 - अन्धा अन्धी दह तथा वैडामा रक कल्यामिंग पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम
 - जेष्ठ नागरिक तथा बालबालिकाको लागि प्रत्येक वडामा मनोरञ्जन पार्क स्थल निर्माण कार्यक्रम
 - युवा स्वरोजगार कार्यक्रम

५.६.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अन्त्यसम्ममा आँधीखोला, गाउँपालिकामा पालिकास्तरको १ वटा रंगशाला र खेलमैदान र ६ वटैवडामा खेलमैदान निर्माण भएको हुनेछ । मावि तहका सबै विद्यालयमा खेलकुद मैदान तथा खेलकुद सामानको व्यवस्था भएको हुनेछ । गाउँपालिकामा एभिएसन स्पोर्ट जोन, प्याराग्लाइडिंग स्पोर्ट निर्माण भएको हुनेछ । २ ठाउँमा रकक्लामिंग स्पोर्ट निर्माण गरिनेछ । गाउँपालिकामा प्रत्येक वस्तिमा ११ वटा योगा सेन्टर निर्माण गरेको हुनेछ । प्रत्येक वडामा मनोरञ्जन स्थल तथा पार्क निर्माण भएर सञ्चालनभएको हुनेछ

युवाहरुको लागि युवा स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । सबै युवाहरुले उच्च सञ्चालन गरी आफ्नो आर्थिक स्थितिमा सुधार भएको हुनेछ ।

५.६.६ नतिजा खाका

क.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश वाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख	”
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	”	”	”
	प्रतिफल						
१	लैङ्गिक सशक्तिकरण मापक सूचांक		०.६१	०.६९	”	”	”
२	लैङ्गिक असमानता सूचांक		०.३	०.०५	”	”	”
	आयोजना तथा कार्यक्रमहरु						
१	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामग्रीको व्यवस्था कार्यक्रम वटा			८ वटा	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
२	आर्थिक विकास कार्यक्रम				”	”	”
३	सामाजिक विकास कार्यक्रम				”	”	”
४	पूर्वाधिकार विकास कार्यक्रम				”	”	”

➤ कार्यक्रम तथा अनुमानित बजेट

सामाजिक क्षेत्र विकासका लागि विस्तृत कार्यक्रम तथा प्रक्षेपित बजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धी अनुसूचिमा उल्लेख गरिएकोछ । सारंशमा आर्थिक विकास सम्बन्धी कार्यक्रम र बजेट निम्न अनुसार रहेको छ ।

	सामाजिक विकास क्षेत्र	बजेट रु लाखमा
१	स्वास्थ्य क्षेत्र	५२०४
२	शिक्षा	३२३६
३	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:	१२०
४	सामाजिक समावेशिकरण:	४४३
५	खानेपानी तर्फ	१२१५
	सामाजिक क्षेत्रको जम्मा	१०२१८

परिच्छेद ६

पूर्वाधार क्षेत्र

६.१. विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

६.१.१ पृष्ठभूमि

विद्युत सुविधा मानवको जीवन शैलीसंग जोडिएको छ। विद्युतबाट उज्यालो दिन, खाना पकाउन, इन्धनका रुपमा प्रयोग गर्न तथा कोठा तताउने र इलेक्ट्रोनिक सामानको लागि उर्जाको रुपमा प्रयोग गरिएको छ। यस गाउँपालिकामा अधिकांश घरहरूमा जलविद्युतको प्रयोग गरिएको छ। आँधीखोला गाउँपालिकाका वडा नं २, ३, ४ मा सामुदायिक जलविद्युत र प्राधिकरणबाट वितरण गरिएको छ भने वडा नं १, ५ र ६ मा विद्युत प्राधिकरणबाट वितरण गरिएको छ। विद्युत प्रयोगको हिसावले हेर्दा ९८.६२ प्रतिशत घरमा विद्युत सेवा वितरण गरिएको छ। शौर्य उर्जा ज्यादै कम प्रयोग भएको छ। यहाँ ८६१ वटा फलामका पोल, १३८ वटा सिमेन्टको पोल र १२११ वटा काठका पोलबाट विद्युत लाईन विस्तार गरिएको छ। काठका सबै पोल जिर्ण अवस्थामा रहेको छन्। काठ र सिमेन्टका पोल विस्थापित गरि स्टिलका पोल राख्नु आवश्यक रहेको छ। यहा वैकल्पिक उर्जाको लागि गाउँघर उज्यालो कार्यक्रमबाट पर्यटकीय गाँउ सिरुवारीमा सडक वतीको व्यवस्था मिलाईएको छ। घरहरूमा शौर्य उर्जाको प्रयोग ज्यादै न्यून रहेको छ।

६.१.२ प्रमुख समस्याहरू : यस गाउँपालिकाका वस्तीहरूमा विद्युत विस्तार तथा प्रयोगमा नियमितता नहुनु, काठका विद्युत पोलहरू जिर्ण तथा कुहेका हुनु, तार, टन्सफरमर व्यवस्थित नहुनु, विद्युत महसुल तिर्न कठिनाई, नियमित मर्मत सम्भव नहुनु, वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा कमि, अनुगमन नियमित नहुनु, दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था नहुनु। स्थानीय स्तरमा नै विद्युत उत्पादन गर्न पहल जगरिनु आदि समस्या विद्युत क्षेत्रमा देखिएको छ। यहाँ खोला नालाहरू प्रसस्त भएपनि आफ्नै विद्युतगृह छैन। पहिला सञ्चालनमा रहेका सेतीदेवान साना जलविद्युत योजना सञ्चालन हुन सकेको छैन। विद्युत वितरण र विद्युतको क्षमता ज्यादै न्यून गुणस्तरको रहेकोछ। यसको लागि राम्रो उपकरणको व्यवस्था गर्ने, वैकल्पिक उर्जा(गोबर ग्यास, सौर्य उर्जा तथा जलविद्युतको विस्तार गर्ने, स्टिलका पोलहरूको व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ। यस्तै गरी सामुदायिक विद्युतीकरणको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, स्थानीय विद्युत निकाल्नको लागि प्रयास गर्ने, सेती देवान सामुदायिक विद्युत आयोजना पुनः सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ।

६.१.३ चुनौती र अवसरहरू :

यस गाउँपालिकामा नियमित विद्युत प्रसारण नहुनु, १२२१ वटा काठका पोल र सिमेन्टका १३८ वटा जिर्णपोलको सट्टा स्टिलका पोलहरू परिवर्तन गर्ने, टान्सफरमर परिवर्तन गर्ने, विद्युत उपयोग स्थितिमा बढाउन, विद्युतीकरणको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, ग्रामिण क्षेत्रमा उद्योग विस्तारका लागि थ्रिफेजको विद्युत लाईन पुर्‍याउन, स्थानीय विद्युत निकाल्नको लागि प्रयास गर्ने, सेती देवान सामुदायिक विद्युत आयोजना पुनः सञ्चालन गर्ने, विद्युत महशुल उठाउन सहज बनाउन आदि चुनौती रहेकोछ।

आँधिखोला, सेतीखोला, पातीखोला लगायतकाखोलाहरूमा विद्युत उत्पादनको लागि सम्भाव्य रहनु, सबै वस्तीहरूमा विद्युत सेवा पगु, ९८.६२ प्रतिशत घरमा विद्युत पुगु, सामुदायिक विद्युतीकरणले गर्दा विद्युत सेवामा सहज हुनु आदि अवसरहरू रहेका छन्।

६.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रमहरू

● दीर्घकालिन सोच

भरपर्दो, गुणस्तरीय, सबैको पहुचभएको विद्युत सेवा

● लक्ष्य (Mission)

भरपदो र गुणस्तरीय जलविद्युत सेवाको विस्तार गरी जनता र क्षेत्रको सहजपहुच सुनिश्चितवाट गाउँपालिकावासीको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।

• उद्देश्यहरु

१. विद्युत प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाई सवै घर परिवारमा विद्युतको पहुच सर्वसुलभ बनाउने ।
२. जलविद्युतलाई आर्थिक कृयाकलापसंग आवद्ध गरी विकास कार्यमा टेवा पुर्‍याउने

➤ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. विद्युत प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाई सवै घर परिवारमा विद्युतको पहुच सर्वसुलभ बनाउने ।	
१.१ विद्युत नियमित तथा भरपदो बनाउने	१. विद्युत क्षमता वृद्धि गर्ने । २. विद्युत भरपदो, विश्वासनिय गराउने । ३. गाउँपालिका भित्र रहेका जिर्ण काठका तथा सिमेन्टका पोल हटाई सुरक्षित र भरपदो स्तलका पोल परिवर्तन गरी विद्युत सेवा उपलब्ध गराउने नीति लिइने । ४. वैकल्पिक उर्जाको विकासमा समेत जोड दिने । ५. सामुदायिक विद्युतीकरण समितिको क्षमता र सेवा दिने स्तरमा वृद्धि गराउन पहल गर्ने ।
२. जलविद्युतलाई आर्थिक कृयाकलापसंग आवद्ध गरी विकास कार्यमा टेवा पुर्‍याउने ।	
२.१ विद्युतको उपयोग दरमा वृद्धि गर्ने	६. आर्थिक कृयाकलाप वढाई विद्युत खपतमा वृद्धि गर्ने । ७. स्थानीयरुपमा साना जनविद्युतको श्रोतको पहिचान गरी उत्पादन गर्ने । ८. आवश्यक स्थानमा ट्युस्फरमर राखि थ्रिफेजका लाईन विस्तार गरि कृषि र वन्य जन्तु उद्योगको विकासमा जोड दिइने छ । ९. विद्युतीकरणवाट अन्य इन्धनहरुको प्रयोगमा कमि ल्याई प्रतिस्थापन गर्ने ।

• मुख्य कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- विद्युत वितरण तथा विस्तार कार्यक्रम : सवै वस्तीमा भरपदो र नियमित विद्युत वितरण गर्नको लागि पहल गरिनेछ । सवै घरमा भरपदो विद्युत सेवा उपलब्ध गराईनेछ । विद्युत उपयोग दरमा वृद्धि गर्नको लागि आर्थिक कृयाकलाप वढाईनेछ ।
- वैकल्पिक उर्जा विकास कार्यक्रम : विद्युत सेवा पुर्याउननसकिएका वस्ती तथा घरहरुमा सोलर प्रणाली माफत वा वैकल्पिक उर्जाको माध्यमवाट उज्यालो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । पर्यटकीय क्षेत्रमा उज्यालो कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- स्तलका विद्युत पोल खरिद तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम : जिर्ण अवस्थामा रहेका काठ तथा सिमेन्टका विद्युत पोलहरु हटाई स्तलका विद्युतपोल राखी विद्युत सेवा भरपदो बनाईनेछ ।
- विद्युत क्षमता वृद्धि कार्यक्रम : वन तथा कृषिमा आधारित उद्योगहरुको लागि आवश्यक पर्ने थ्रिफेज विद्युत लाईन गाउँपालिकाका मुख्य मुख्य वस्तीमा वितरण गरिने छ । साथै वस्तीहरुमा आवश्यकता अनुसार ट्युन्सफरमरको क्षमता वढाईने छ । विद्युत क्षमता वृद्धि गरी नियमित भरपदो बनाउनको लागि विद्युत प्राधिकरण तथा सामुदायिक विद्युतीकरण समिति संग समन्वय गरिनेछ ।
- संघ तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु
 - विद्युतक्षमता वढाउने तथा भरपदोबनाउने कार्यक्रम
 - स्तलका विद्युतपोल र ट्युन्सफरमर खरिद तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
 - नयाँ विद्युत सर्भे तथा निर्माण कार्यक्रम

६.१.५ अपेक्षित उपलब्धीहरु

आवधिक विकास योजना अवधिसम्ममा गाउँपालिकाका सतप्रतिशत घरहरुमा भरपदो विद्युत सेवा पुगेको हुनेछ । प्रत्येक वस्तीहरुमा थ्रिफेजको विद्युत लाईन पुगेको हुने र उद्योगहरु सञ्चालन भएका हुनेछन् । जिर्णरहेका काठ र सिमेन्टका सवै पोलहरु स्तलका पोलवाट विस्तारित भएका हुनेछन् । मुख्य मुख्य बजारमा सडक बत्तिको व्यवस्था भएको हुनेछ । सवैको घरघरमा विद्युतको

प्रयोगवाट अन्य वैकल्पिक इन्धनको खपत आधा मात्रामा घटेको हुनेछ । विद्युत खपत दर हालको भन्दा दोब्बर बढेको हुनेछ ।
सामुदायिक विद्युतीकरण समितिको क्षमता तेव्वरूपवाट वृद्धि भई जनतालाई सेवा दिन सक्ने हुनेछ ।

६.१.६ नतिजा खाका

क्र. सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	मानव सम्पत्ति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	”
२	लैङ्गिक असमानता सूचांक		०.३	०.०५	”	”	”
	प्रतिफल						
१	जल विद्युत उर्जामा पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	९८.६२	१००	”	”	”
२	आधुनिक उर्जाको पहुँच पुगेको जनसंख्या (जल विद्युत, गोबर ग्याँस र सोलार)	प्रतिशत	९९.१	१००	”	”	”
३	खाना पकाउनका निम्ति ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतको रूपमा कोइला, दाउरा, गुइठठा लगायतका ठोस इन्धन प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९५.७	४०	घरघुरी सभेक्षण	गाउँपालिका	”
४	खाना पकाउन र कोठा तातो राख्नका लागि एल.पी. ग्याँस प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	५.७०	२०	घरघुरी सभेक्षण	गाउँपालिका	”
५	कुल सैद्धान्तिक विद्युत उत्पादन क्षमता	मेगावाट	NA	५० मेघा कि.वा.	घरघुरी सभेक्षण	गाउँपालिका	”
६	आर्थिक तथा प्राविधिक रूपले उत्पादन क्षमता	मेगावाट		५० मेघा कि.वा.	घरघुरी सभेक्षण	गाउँपालिका	”
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	काठेपोल हटाई स्टिल पोल बटा			१६२०	घरघुरी सभेक्षण	गाउँपालिका	” संघ तथा प्रदेश बाट सहयोग उपलब्ध भएमा
२	ढान्सफरमर खरिद			३१	”	”	”
३	३ फेजको विद्युत लाईन विस्तार			१५			
४	सडक वक्ती व्यवस्था			९००	”	”	”
५	विद्युत नांझा तार विस्तारित गरी लेमिनेटेड तार प्रयोग गरी विद्युत व्यवस्थित गर्ने			२०	”	”	”

६.२ यातायात पूर्वाधार

६.२ सडक तथा यातायात व्यवस्थापन

६.२.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाका प्रत्येक वस्तीहरूलाई जोड्ने, स्वास्थ्य सेवा, खाद्यान्न ढुवानी गर्न तथा विकासका अन्य पूर्वाधार निर्माण गर्न तथा लागत घटाउनको लागि सडक तथा यातायातको ज्यादै महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुन्छ। यसैले गर्दा गाउँपालिकाले आफ्नो समृद्धिको सम्बाहकको रूपमा यातायातलाई लिएको छ। आँधीखोला गाउँपालिकामा सडक सुविधा विस्तारका लागि विभिन्न प्रयास गरिएका छन्। यस गाउँपालिकामा सडक यातायातको लागि स्याङ्गजा पुतली बजार र पर्वत कुस्मा दुई वटा जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने पुतलीखेत कार्किनेटा कुस्मा सडक र दई जिल्ला जोड्ने नौडाडा कार्किनेटा, सेती दोवान पञ्चमुल पर्वत, भाट खोला बागे वाङ्सिङ्ग आरथर सडकहरू यस गाउँका मुख्य सडक हुन्। यी सबै सडकहरू कच्ची स्थितिमा रहेका छन्। नौडाडा कार्किनेटा र सेतीदोवान पञ्चमुल पर्वत सडकमा यातायात नियमितरूपमा सञ्चालनमा रहेका छन्। यस गाउँपालिकाको सडक यातायात व्यवस्था तर्फ विश्लेषण गर्दा सडकहरूको कुल लम्बाई १६१.३२ कि.मि रहेको छ जसमध्ये करिव १७.३१ कि.मि सडक कालोपत्रे र बाँकी १४४.०१ कि.मि.सडक धुले अवस्थामा रहेको छ। गाउँपालिकाले तय गरेको मापदण्ड अनुसार क-वर्गको सडकको न्युनतम क्षेत्राधिकार २० मिटर, ख-वर्गको १० मिटर, ग वर्गको ८ मिटर र घ वर्गको ६ मिटर तोकिएको छ। “क”वर्गको सडक २ वटा, “ख” वर्गको सडक ३ वटा, “ग” वर्गका सडक १६ र घ वर्गका सडक ३७ वटा रहेको छ भने ति सडकहरूको लम्बाई क्रमशः ३४.३६ किमि, २०.१४ किमि, ६२.३५ किमि र ६१.५४ कि.मि. रहेको छ। (स्रोत : आँधीखोला गाउँपालिका RMTMP को प्रतिवेदन)

यहाँ १७.३१ कि.मि. कालो पत्रे गरिएको छ तर सबै जसो सडक विग्रेको स्थितिमा रहेको छ। यस गाउँपालिकाका सबै वडामा कच्ची सडक संजालले जोडिएको छ, अधिकांश सडकहरू वढि कच्ची र संघुरा रहेका छन्। यहाँ यातायात साधन बाह्रैमास सबै वडामा चल्न सकेका छैनन्। यस गाउँपालिकामा ३ वटा मोटरवल पुल र २ वटा निर्माणधिन पक्कीपुल तथा कल्भर्ट ६ वटा छन्। यस्तै गरि भोलुङ्गे पुल २६ वटा र ६ स्थानमा कच्ची बसपार्क तथा बस स्टेशनहरू रहेका छन्। यस गाउँपालिकाका ९ वटा विभिन्न वस्तिहरूबाट पोखरा तथा स्याङ्गजा बजार जाने आउने गरी रुट अनुमति लिएर १५ वटा बसहरू सञ्चालनमा रहेका छन्।

६.२.२ प्रमुख समस्याहरू

यस गाउँपालिकामा सडक तथा यातायात क्षेत्रमा विभिन्न समस्याहरू रहेका छन्। यहाका सडकहरूमा बाह्रैमास सबै वस्तीहरूमा यातायात सञ्चालन नहुनु, भएका सडकहरू सबै धुले स्तरमा रही सडक व्यवस्थित नहुनु, सडक संख्या धेरै हुनु, ग्रेड नमिलाई सडक खनिनु, सडक निर्माण गर्दा पहिला बनाएका संरचना विगाने तथा वातावरणमा प्रतिकुल असर पार्ने किसिमका हुनु, व्यवस्थित बस्ती नहुनु, सडकको स्तर उन्नति गर्नको लागि लगानी न्यून रहनु, सडक निर्माण लागत अत्याधिक महंगो हुनु, सडकमा गुणस्तर कायम गर्न प्रयोगशाला नहुनु, सडकहरूलाई प्राथमिकताको आधारमा लगानी नगरिनु, लागत र नाफा स्थितिको विश्लेषण गरि निर्माण नगरिनु, प्राविधिक जनशक्तिको कमी, पदमाग गोरेटोबाटो अव्यवस्थित रहनु, डोजर वढि प्रयोग हुनु, पुराना गोरेटो बाटोको मर्मत तथा संरक्षण नहुनु, मापदण्ड अनुसार सडक निर्माण नगरिनु, उपभोक्ता समिति तथा ठेक्कदारले तोकिएको समयमा काम सम्पन्न नगरिनु, अति जरुरी स्थानमा पक्की पुल तथा कल्भर्टहरू निर्माण नहुनु, नियमित बस सञ्चालन नगर्नु, भाडा दर अत्याधिक महंगो हुनु, सवारी यातायातका साधन बसहरू ज्यादै पुराना सञ्चालनमा रहनु, सडक बाहेकका अन्य यातायातका माध्यम नहुनु आदि समस्याहरू देखिएको छन्।

६.२.३ चुनौती र अवसरहरू

चुनौती

यस गाउँपालिकाका ६ वटै वडामा बाह्रमास यातायात सञ्चालन गर्ने गरी गाउँपालिकाबाट वडा कार्यालय जोड्ने सडकहरु र २ जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सडक पुतलीखेत कार्किनेटा कुस्मा सडक तथा स्याङ्गजा र पर्वत जिल्ला जोड्ने ३ वटा सडकहरु गरी जम्मा २०५ कि.मि. सडककालो पत्रे गर्नको लागि आवश्यक पर्ने लगानी रकम जुटाउन, अति जरुरी ९ वटा स्थानहरुमा पक्की पुल तथा कच्चे, कल्बर्ट निर्माण गर्नको लागि वजेटको व्यवस्थापन गर्न, आवश्यक स्थानमा भोलुङ्गे पुल निर्माण गर्न, थोरै लगानीमा गुणस्तरीय सडक निर्माण गर्ने प्रविधिको पहिचान गर्न, गाउँपालिकाले वजेट निश्चित क्षेत्रमा मात्र खर्च गर्न सक्ने बनाउन, निर्माण गरिएका संरचनाहरुको नियमित मर्मत गर्न, पर्यटकीय पदमार्गको पहिचान गरी निर्माणको लागि श्रोत जुटाउन, निर्माण गरिएका पूर्वाधारहरु र आर्थिक उपार्जन संग समन्वय गर्न, बाह्रमास सवै वस्तीहरुमा सार्वजनिक बस सेवा संचालन गर्न चुनौती रहेको छ ।

अवसरहरु

यस गाउँपालिकाबाट पोखरा वुटवल, सुनौली सडक नजिक रहनु, गाउँपालिकाले सवै वडामा सडक सञ्जाल जोडिनु, संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिकाले पूर्वाधार निर्माण गर्नको लागि प्राथमिकता दिनु, गाउँपालिकाले गरु योजना निर्माण गर्नु, उपभोक्ताहरु पूर्वाधार निर्माण गुणस्तर प्रति वढि सजग रहनु, गाउँपालिकाको संगठनात्मक क्षमतामा वृद्धि हुदै जानु, संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिका बीच समन्वय हुनु, सवै राजनैतिक दलहरु विकास प्रति एकवद्धता जनाउनु, गाउँपालिकामा निर्माणको लागि आवश्यक कच्चा पदार्थ उपलब्ध हुनु, निर्माण कम्पनी तथा संस्थाहरुको क्षमता वृद्धि हुदै जानु, चिलाउने भाटी, भैरव कुण्ड, सेती दोवान, फुलवारी जस्ता महत्वपूर्ण स्थानमा पक्कीपुल निर्माण तथा निर्माणाधिनमा रहनु सडक यातायात क्षेत्र विकासका अवसरहरु हुन् ।

६.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रमहरु

• दीर्घकालिन सोच

"आर्थिक, सामाजिक विकासबाट टाढा रहेका समुदायहरुलाई वजारसंग आवद्ध गर्ने, समृद्धका आधार सडक यातायात"

• लक्ष्य (Mission)

सहज र सुविधायुक्त, भरपर्दो गुणस्तरीय यातायात सडकको विस्तार भई जनताको आर्थिक तथा सामाजिक विकास भएको हुनेछ ।

• उद्देश्यहरु:

१. सवै वडाहरुमा बाह्रमास सार्वजनिक यातायात सञ्चालन भई जनताको आर्थिक स्थितिमा व्यापक सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।
२. गाउँपालिकाका मुख्य सडकहरुमा आवश्यक पुल, कल्भर्ट र अन्य पूर्वाधार निर्माण भई सार्वजनीक यातायातमा सहज पहुच पुगेको हुनेछ ।

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. सवै वडाहरुमा बाह्रमास सार्वजनिक यातायात सञ्चालन भई जनताको आर्थिक स्थितिमा व्यापक सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।	१. सामरिक सडकहरु सदरमुकाम जोड्ने, २ जिल्ला जोड्ने सडक र वडा कार्यालय जोड्ने सडकलाई पहिलो प्राथमिकता दिई कालो पत्रे सडक निर्माण कार्य गर्ने । २. अन्य सडक निर्माण गर्दा आर्थिक प्रतिफल वढि हुने सडकलाई निर्माण गर्ने ।
१.१ दुई जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सडक र दुई जिल्ला जोड्ने सडकलाई प्राथमिकता दिई स्तर उन्नति गर्ने ।	३. गाउँपालिका कार्यालयबाट सवै वडा कार्यालयसम्म कालोपत्रे सडक पुर्‍याउना ४. मुख्यवस्तीहरुमा सडक सुविधा पुर्‍याउने गरी सडक निर्माण कार्य गर्ने । ५. सडक तथा पुलको नियमित मर्मत गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।
१.२ सवै वडाहरुमा बाह्रमास सार्वजनिक यातायात सञ्चालन गर्ने ।	

	६. सडक निर्माणमा निजीक्षेत्रलाई समेत सहभागिता गराउने नीति अवलम्बन गरिने ।
२. गाउँपालिकाका मुख्य सडकहरूमा आवश्यक पुल, कल्भर्ट र अन्य पूर्वाधार निर्माण भई सार्वजनिक यातायातमा सहज पहुँच पुगेको हुनेछ ।	
२.१ गाउँपालिकाले तयार पारेको सडक गुरुयोजना अनुसार सडक तथा पुल निर्माण कार्य गर्ने ।	७. प्रत्येक मुख्य बस्तिबाट १० मिनेटको पैदल हिडाईमा मोटरेवल सडकमा पुग्ने व्यवस्था गर्ने । ८. १० वटा र सो भन्दा बढि घर भएका वस्तीहरूमा ४ फिटको मोटर साइकल पुग्ने हरित बाटो निर्माण गर्ने । ९. सडक निर्माण गर्दा कुल बजेटको १० प्रतिशत रकम सडक प्लस कार्यक्रमलाई बजेट छुट्याउने र सो रकम सडक निर्माण गर्दा भत्केका तथा पुरिएका संरचना निर्माण तथा पहिरो व्यवस्थापन र वृक्षारोपण, अग्निसो रोपण कार्यमा खर्च गर्ने । १०. सडक पुगेका वस्तीमा नियमित सार्वजनिक यातायात व्यवस्था मिलाइने । मोटरेवल पुलनिर्माण भएका स्थानका भोलुङ्गे पुलहरू विस्तारित गरी अन्यत्र आवश्यक स्थानमा निर्माण तथा स्तानान्तरण गर्ने ।
२.२ वस्तीहरूमा पर्यटक क्षेत्रको विकासको लागि यातायात सहजता लगायतका पूर्वाधार निर्माण गर्न जोड दिने ।	११. पर्यटकीय क्षेत्रहरू तथा वस्तीहरूमा सहज पहुँचको लागि पर्यटकीय पद मार्ग निर्माण भई आवत जावतमा सहज बनाउने । १२. मुख्यमुख्य पर्यटकीय स्थलमा पुग्ने पदमार्ग निर्माण गर्ने ।

• प्रमुख कार्यक्रमहरू :

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरू

- ए वर्गका ४ वटा सडक कालोपत्रे निर्माण गर्ने कार्यक्रम :
- पुतलीबजार कार्किनेटा कुस्मा सडक निर्माण गर्ने कार्यक्रम : स्याङ्गजा जिल्लाको सदरमुकाम पुतलीखेत देखि वडा नं ६ का र २ का अधिकांश वस्ती हुदै पर्वत जिल्लाको कार्किनेटा र सदर मुकाम कुस्मा जोड्ने सडक गाउँपालिकाको विकासको लागि मेरुदण्डकोरुपमा रहेको छ । यो सडक जिल्लास्तरको सडककोरुपमा विकास गरी योजना अवधिसम्ममा श्रोतको व्यवस्थापन गरी कालोपत्रे गरि सकिने छ । यो सडकले आँधीखोला, गाउँपालिकाको आर्थिक स्थिति व्यापक सुधार भई समृद्धि प्राप्त गर्न सहयोग पुग्नेछ ।
- नौडाडा कार्किनेटा सडक कालोपत्रे गर्ने कार्यक्रम : यो सडकले वडा नं ५, ४, ३ वस्तीहरू हुदै पर्वत जिल्लाको कार्किनेटा हुदै पर्वतका दक्षिणी भूभागसम्म विस्तार गरिएको छ । यो सडक पनि गाउँपालिकाको विकासको मेरुदण्डकोरुपमा रहेको छ । यो सडक गाउँपालिकाको गौरवका सडककोरुपमा रहेको हुँदा योजना अवधिमा श्रोतको व्यवस्थापन गरी जिल्ला स्तरको सडककोरुपमा स्तरोन्नति गरी कालोपत्रे गरिनेछ ।
- सेती दोवान भुदुङ्ग खोला पञ्चमुल सिरुवारी पर्वत सडक कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका वडा नं ६ र १ का वस्ती भएर फैलिएकोछ । यो सडकलाई पनि गौरव सडककोरुपमा लिईनेछ । यस सडकका लागि श्रोतको व्यवस्थापनद्वारा जिल्लास्तरको रुपमा स्तरोन्नति गरी योजना अवधि भित्र कालोपत्रे सडक निर्माण पुरा गरि सकिनेछ ।
- भाटखोला बागे वाङ्सिङ्ग पञ्चासे आर्थर सडक निर्माण कार्यक्रम : यो सडकले छिमेकी फेदीखोला गाउँपालिकाका अधिकांश भू-भाग हुदै यस गाउँपालिकाको वडा नं ५ र ६ का उत्तरी भेगका वस्तीहरू हुदै पर्वतको आर्थर दोविल्ला हुदै अधि बढेको छ । यो सडक पनि गाउँपालिकाको मेरुदण्डकोरुपमा रहेकोले यसको स्तरोन्नति गरी कालोपत्रे गर्नको लागि श्रोतको व्यवस्थापन गरिने छ । योजना अवधिमा यो सडकको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- वडा जोड्ने स्तरका सडक निर्माण कार्यक्रम : आँधीखोला गाउँपालिका विकासको सम्वाहकका लागि निम्न अनुसारका सडकहरू प्रमुख सडकको रुपमा विकास गरी निर्माण गरिनेछ । यी सडकहरू गाउँपालिका रहेको स्थानबाट सवै वडा कार्यालयसम्म पुग्न सहज हुने हुनाले संघ तथा प्रदेश सरकार संग समन्वय गरी श्रोतको व्यवस्थापन गरी कालो पत्रे सडककोरुपमा निर्माण सम्पन्न गरिनेछ । प्राप्त श्रोतको आधारमा प्राथमिकता तय गरी क्रमशः कार्यान्वयन गरिनेछ ।
 - पुतलीखेत पञ्चमुल सिरुवारी सडक
 - पारिवन जिरो किमि चिलाउने भाटी भ्रार खोला थुम टापु अन्धा अन्धी सडक
 - फुलवारी पुवाँडाडा (शहिदमार्ग) खौलालाकुरी पर्वत सडक

- शहरे अर्घौदी गोपाले पञ्चमुल ग्रामिण सडक
- लाम्पाटा देउराली दन्दीखेत सम्धीखोला सडक
- छापा ठूलावरागे वास्कोट लाकुरी गगनपानी भित्रि सडक
- सेपत भरस्याङ्ग वाङ्गसिङ्ग देउराली पन्चासे सडक
- तमखुवारी पञ्चमुल सिरुवारी आरुचौर सडक
- भैरिक्ण्ड काफलटारी बसेवारी वेम्फाङ्ग सडक
- सेपत वड्ढुङ्ग कमेरे रिमालश्वारा श्रवण कुमार पञ्चासे सडक
- फुलवारी सरादी आर्थर सडक
- फुलवारी वैडा माभकटेरी पर्वत सडक
- सेती दोवान चण्डिकालिका सडक
- सेतीदोवान सिम्खेत दुडीखेत सडक
- जरेखोला भण्डारा थुम्का मडुवा सडक
- चिलाउनेवास आठगहे पैरिजागर सडक
- सहरे अर्घौदी सिरुवारी सडक
- ठूलाखेत नारीकोट रिमालश्वारा सडक

- मुख्यवस्ती जोड्ने सडक गुरुयोजनामा उल्लेख गरिएका अन्य सि र डि वर्गका सडक निर्माण कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाले सडक गुरुयोजनामा उल्लेख गरेका वडा स्थित मुख्य वस्तीहरु जोड्ने सडकहरुलाई उपलब्ध श्रोतको आधारमा प्राथमिकता तोकि सि. र डी. वर्गका सडकहरु ग्रेड मिलाएर क्रमशः निर्माण गरिनेछ ।
- वस्ती जोड्ने हरित मोटरसाइकल वाटो निर्माण कार्यक्रम : यहाँ का वस्तीहरु छरिएर रहेकोले सबै वस्तीमा चौडा मोटर वाटो लैजादा भू-क्षय तथा वातावरण प्रतिकुल हुन जाने तथा धेरै उज्जनी जमीन मासिने कुरालाई मध्यनजर गरी गाउँपालिकाका कम्तीमा १० वटा घरहरु भएका सबै वस्तीमा ४ फिट चौडाई भएको मोटर साइकल हरित वाटो सम्बन्धित समुदायको सहकार्यमा निर्माण गरिनेछ । यो पूर्णरूपमा श्रममा आधारित हरित सडककोरूपमा विकास गरिनेछ । यसबाट सबैको घरघरमा मोटरसाइकल तथा साइकल सुविधा पुर्‍याउन सहज हुनेछ । यस्ता सडकहरु सम्बन्धित वडा कार्यालयको नेतृत्वमा श्रममा आधारित उपभोक्ता समिती मार्फत सञ्चालन गरिनेछ ।
- पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाका मुख्यमुख्य पर्यटकीय स्थानहरु जोड्ने गरी पर्यटकीय पदमार्ग उपभोक्ता मार्फत निर्माण गरिनेछ । यस गाउँपालिकाको श्रावण कुमार समाधि स्थल, पञ्चासे, भारखोला तिलिम डहरे , मडुवा बसेहारी सिरुवारी पदमार्ग; जुम्लीथाना, अन्धाअन्धी दह, डहरे देउराली, सिरुवारी, पञ्चमुल, वेम्फाङ्ग, सेतीदोवान, वाङ्गसिङ्ग जोड्ने गरि पर्यटकीय पैदल मार्ग निर्माण गरिनेछ । यसै गरी वडा भित्र पनि आठगहे, टापु, देवीथान अन्धाअन्धी दह ; पाखीवोट जुम्लीथान ; कृषि दरवार वाङ्गसिङ्ग पञ्चासे ; सेतीदोवान भुद्रङ्ग खोला सिरुवारी डहरे देउराली आदि पदमार्ग स्थानीय समुदायको सहभागितामा निर्माण गरिनेछ ।
- पक्की पुल तथा कल्भर्ट कज्वे निर्माण कार्यक्रम : यस गाउँपालिकामा बाह्रै महिना सार्वजनिक यातायात सबै वडामा सञ्चालन गर्नको लागि माथि उल्लेख गरेका सडकहरुमा आवश्यकता अनुसार पक्कीपुल तथा कज्वे निर्माण गरी नियमित यातायात सञ्चालन गरिनेछ । यसको लागि आवश्यक पर्ने श्रोत प्रदेश तथा संघसंगको समन्वयनमा व्यवस्था मिलाई प्राथमिकताको आधारमा निर्माण सम्पन्न गरिनेछ । घट्टे खोला मोटरपुल, समिध खोला मोटरपुल, जावीखोला मोटरेवल पुल, निस्तिखोला मोटरेवल पुल, जरेखाला मटरेवल पुल, आरिको दह अन्धाअन्धी खोला मोटरेवल पुल, नाम्दिखोला मोटरपुल , सेतीदोभान ढाडाखेत मोटरेवल पुल , पुलको मुख सम्धीखोला मोटरेवल पुल, बोक्सीको रह नरविरे चौतारी टारी ठुलीवेसी मोटरेवल पुल, रंगेठाटी सिम्ले मोटरेवल पुल, पातीखोला मोटरेवल पुल, आरुखोला तल्लोटारी मोटरेवल पुल, आहाल मोटरेवल पुल, बुढोखोला मोटरेवल पुल आदि मोटरेवल पुल निर्माण गर्न श्रोतको खोजी गरी निर्माण गरिनेछ । यसै अनुसार खहरे खोला, धारु खोला कल्भर्ट, ठूलो खोला, छहरे खोला, मिल नजिक भकिम्ले खोला, वजेनी खोला कल्भर्ट, कमेरे पानी कल्भर्ट , छरछरे खोला, तल्लो जरेखोला, जावि खोला, थुम खोल्सा, सहेली खोल्सा, उखारीको तल खोल्सामा, वैडा टुनीखोला, निस्ति खोला पुल (नौडाडा कार्किनेटा) वास्कोट खोलापुल , निस्ति खोला पुल (भित्रीवाटो) वास्कोट खोला पुल आदि ठाँउमा कल्भर्ट तथा कल्वे निर्माण गरिनेछ ।

- भोलुङ्गे पुल निर्माण कार्यक्रम : पोखराचौर मडुवा भो.पु, अन्धाअन्धी भो.पु., भगेर खोला, हाडो खोला ,चरीपानी साउनेखोला, भूतेखोला, रानीश्वारा उत्तिस खोला, कमेरे पानी भूतेखोला, तल्लो कटिखोला उपल्लो, भिरमुनी खोला पुछारछरछरे खोला हरौटा चाउकाखोला, छहरे खोला भो.पु., विम्राटे खोला भो.पु., चाउका भो.पु. २ वटा, आठगढे ठूलाखेत विष्णुको पसल नेर भो.पु., पल्लाखेत वैडा भो.पु. , सेपत ओडार, चिलाउनेवास हांडीखोला भो पुल, दहखोला खहरे वासकोटरड.गुवाखोला, पुल तल्लो लौसिवोट काहुले एकराहे, बगालेखोला ढोलीखेत जुनिरह भोपु, रंगठाटी रंगेटारी भो.पु. मर्मत, ढाडी खेत सिम्लेफाँट भो.पु., पाती खोला मभुवा भो.पु. उपल्लो एकराहे बगालेटारी भो.पु., अघौँदी तमाखुवारी पुछार भो.पु., भकिम्ले ठूलीखोला भोलुङ्गे पुलहरु श्रोत उपलब्धताका आधारमा प्राथमिकता अनुसार निर्माण गरिनेछ ।
- सडक प्लस कार्यक्रम (वृक्षारोपण, अभिसो, विग्रेका संरचना निर्माण कार्यक्रम : सडक निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सडक भन्दा तल्लो तटिय तथा माथिल्लो तटिया क्षेत्रमा विग्रेका पूर्वाधार तथा खेती योग्य जमिन पहिलाको स्थितिमा ल्याउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै सडकको निर्माणका साथ साथै वातावरण संरक्षणको लागि पनि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यसको लागि कुल सडकको वजेटको १० प्रतिशत रकम सडक प्लस कार्यक्रमको लागि छुट्याई सञ्चालन गरिनेछ ।
- सडक मर्मत कार्यक्रम : निर्माण भएका सडकहरुको नियाँमित मर्मत गरिने छ ।
- पुल तथा भोलुङ्गे पुल मर्मत कार्यक्रम : निर्माण भएका पुल तथा भो.पु. समय समयमा मर्मत गरिनेछ । पहिला निर्माण भएका भोलुङ्गे पुल भएको स्थानमा मोटररेवल पुल निर्माण गरिएका भएमा सो भोलुङ्गे पुल .विस्तारित गरी अर्को आवश्यक स्थानमा स्थानान्तरण गरिनेछ ।
- संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु
 - पुतलीवजार कार्किनेटा कुस्मा सडक कार्यक्रम
 - नौडाडा कार्किनेटा सडक कार्यक्रम
 - भाटखोला बागे वाङ्सिङ्ग आर्थर सडक कार्यक्रम
 - पुतलीखेत पञ्चमुल सिरुवारी सडक कार्यक्रम
 - सेतीदोवान भुद्रुगं खोला पञ्चमुल सिरुवारी सडक निर्माण कार्यक्रम
 - पर्यटकीय पथमार्ग निर्माण कार्यक्रम
 - पक्की मोटररेवल पुल निर्माण कार्यक्रम
 - सेतीदोवान मोटररेवल पुल
 - भैरव कुण्डा मोटररेवल पुल
 - पातिखोला ,,
 - वास्कोट खोला ,,
 - हिलेखोला (कार्किनेटा सडकमा) ,,
 - अन्धा अन्धी खोला आरिको दह मोटररेवल पुल

६.२.५ अपेक्षित प्रतिफल

आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा यस गाउँपालिकामा सडक घनत्व (कि.मी. प्रतिवर्ग कि.मी.) ८.४ कि.मि भएको हुनेछ , दुई जिल्ला सदर मुकाम जोड्ने सडक पुतलिखेत कार्किनेटा कुस्मा सडक २६.१० कि.मि.सडक, नौडाडा कार्किनेटा सडक १७.३३ कि.मि., खड्केटारी पन्वासे पन्चधाम दोविल्ला सडक २०.७९ कि.मि., सेती दोवान पञ्चमुल पर्वत सडक १७.०५ कि.मि.लगायत २ जिल्ला जोड्ने ३ वटा सडक, गाउँपालिकको कार्यालयवाट वडा कार्यालयसम्म जोड्ने सडकहरु र मुख्य महत्वपूर्ण सडकहरु गरी जम्मा २०४ कि.मि. सडक कालोपत्रे २०८० सालसम्ममा सम्पन्न भएको हुनेछ । यी सडकमा पर्ने ९ वटा मोटररेवलपुल समेत निर्माण सम्पन्न भएका हुनेछन् । गाउँपालिकावाट सवै वडा भवनसम्म नियमित सार्वजनिक यातायात सञ्चालन गरिएको हुनेछ । यस सम्बन्धी उपलब्धी सूचक अनुसूचि ४, ५, ६ मा दिएको छ ।

६.२.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०। ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम

	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचाङ्क	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश वाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पत्ति सूचाङ्क	"	६८.९	७२	रा. लेखा स.	"	"
३	लैङ्गिक समता सूचाङ्क	"	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	"	"
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचाङ्क		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	संघ तथा प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचाङ्क		०.६	०.७	"	"	"
	प्रतिफल						
१	सडक घनत्व (कि.मी. प्रति वर्ग कि.मी.)	कि.मी.	२.६२	८.४०	"	"	"
२	धुले कच्ची सडक	कि.मी.	१४४.०१	१००	"	"	"
३	ग्राभेल सडक	कि.मी.		६५			
४	कालोपत्रे सडक	कि.मी.	१७.३१	२६८			
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	दुई जिल्ला सदरमुकाम छुने कालो पत्रे सडक कि.मि.			२५	घरघुरी सर्भेक्षण	"	" संघ तथा प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	दुई जिल्ला छुने कालो पत्रे सडक कि.मि			६१	"	"	"
३	गाउँपालिका स्तरको कालोपत्रेसडक कि.मि			१८२	"	"	"
४	वस्ति स्तरका सडक कि.मि			१६५	"	"	"
	जम्मा कि.मि			४३३	"	"	"
१	पर्यटकीय पदमार्ग कि.मि			१७४	"	"	"
२	मोटर साइकल स्तरको हरित सडक कि.मि			१५०	"	"	"
३	प्याराग्लाइडिङ्ग जोन निर्माण वटा			९	"	"	"
४	जङ्गलपार्क वटा			७	"	"	"
५	बोटानिकल गार्डेन वटा			४	"	"	"
६	मोटररेवल पुल वटा			२२	"	"	"
७	कल्बर्ड कजवे वटा			१८	"	"	"
८	भोलुङ्गे पुल वटा			२४	"	"	"

६.३ आवास, वस्ती तथा वजार विकास

६.३.१ पृष्ठभूमि

मानवको लागि सुरक्षित आवास अति जरुरी रहेको हुन्छ। मानव, आवास, वस्ति विकास, वजार र शहरीकरण बीच घनिष्ठ सम्बन्ध रहेको हुन्छ। मानिसले आफ्नो आम्दानीको ठूलो हिस्सा आफ्नो आवास निर्माण तथा व्यवस्थापनको गर्नको लागि लगानी गरेको हुन्छ। वस्ती विकास गर्न, वस्तीका आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्नको लागि सरकार तथा स्थानीय निकायहरुबाट आवश्यक नीतिगत, कानूनीगत, प्रकृयागत तथा लगानी व्यवस्था मिलाउनु पर्छ।

यस गाउँपालिकामा वस्तीहरु छरिएर रहेका छन्। यहाँ ६ वटा वडाका ५४ वटा मुख्य वस्तीहरु छन्। यहाँ ग्रामिण वस्तीहरुमा रहेका घरहरु खर तथा स्याँउला, ढुङ्गा तथा जस्ताले छाएका र वजारका भवनहरु पक्कि ढलान तथा जस्ताद्वारा निर्माण गरिएका छन्। यस गाउँपालिकामा घरका छानाको रुप हेर्दा खरले छाएका ११६ वटा अर्थात् २.८५ प्रतिशत, जस्ताले छाएका ७८.३० प्रतिशत, ढुङ्गाले छाएका १२.६० प्रतिशत र ढलान गरेका ६.२४ प्रतिशत रहेका छन्। यहाका ९८.८० प्रतिशत परिवार आफ्नै घरमा बस्छन् भने ४९ परिवारहरु (१.२० प्रतिशत) भाडामा बस्ने गरेका छन्। गाउँपालिकाले घर निर्माणको लागि तथा मुख्य सडक हरूको मापदण्ड तयार गरेको छ।

यस गाउँपालिकामा मुख्य वजार क्षेत्रको रुपमा जुगले वजार, सेती दोवान, चिलाउने भाटी, शिरुवारी, पञ्चमुल, धारु, राजाश्वारा, फुलवारी, पुवाँडाडा, पाखीवोट, वैडा, रंगेठाटी, ढाँड खेत आदिरहेका छन्। यी वजार क्षेत्रको व्यवस्थित वजारीकरण गर्नका लागि गाउँपालिकाले पूर्वाधार निर्माण गर्ने प्रयास गरेको छ। ग्रामिण क्षेत्रमा पनि वस्तिहरु एकिकृत गरी सेवा सुविधाहरु पुर्‍याउनु आजको आवश्यकता भएको छ। गाउँपालिकाले विभिन्न स्थानहरुमा सामुदायिक भवनहरु निर्माण गरिरहेको छ। भवन मापदण्ड तथा सडक मापदण्ड तय गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। सार्वजनिक भवनको स्थिति हेर्दा यस गाउँपालिकामा सेवा केन्द्र रहेका स्थानमा कृषि, पशु विकास, स्वास्थ्य लगायतका सेवा कार्यालयका भवनहरु निर्माण गरिएको छ। गाउँपालिकाले आफ्नो भवन अस्थायी रुपमा तत्कालिन कृषि सेवा केन्द्रको भवनमा रहेर कार्य सञ्चालन गरी आएको छ।

तत्कालिन गाविस भवनहरुमा अहिले वडा कार्यालयहरु सञ्चालनमा रहेका छन्। ६ वटा वडा कार्यालय मध्ये २ वटा वडा नं १ र ३ नयाँ निर्माणधिन छन् भने वडा नं २ र ५ को वडा भवन चालु अवस्थामा रहेको छ भने वडा नं ४ र ६ को भवन ज्यादै जिर्ण अवस्थामा रहेका छन्। यहाँ का वस्ती तथा वजारहरुमा विद्युत, खानेपानी, कच्ची सडक निर्माण गरिएको छ। सबै वस्तीहरुमा वाइफाई ,इन्टरनेट सेवा पुर्‍याउन सकिएको छैन। यहाँ का दलित वस्तीहरुको स्थिति नाजुक रहेको छ। अति गरीव परिवार तथा दलित वस्तीहरुका घरहरुको सुरक्षित स्थानमा सरक्षित घर निर्माण गर्न जरुरी रहेको छ। यहाँ का वस्तीहरु पनि व्यवस्थितरुपमा बसाउनको लागि वस्ती विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने जरुरी रहेको छ।

६.३.२ प्रमुख समस्याहरु

यस गाउँपालिकाका वस्तीहरु छरिएर रहनु, घरहरु अधिकांश ढुङ्गा माटाको गाढो वनाएर निर्माण गर्नु, कच्ची छाना हुनु, प्रयाप्त भवनहरु नहुनु, भुकम्प प्रतिरोधी नहुनु, अपाङ्ग र बालमैत्री नहुनु, बालबालीकालाई सेवा लिन समस्या, परम्परागत घर र भवन हुनु, भवन मापदण्ड अनुसार भवन निर्माण नहुनु, वजार व्यवस्थित नहुनु, वजारको पूर्वाधार निर्माण नहुनु, जग्गाको वर्गिकरण नहुनु आदि समस्याहरु रहेका छन्।

६.३.३ चुनौती र अवसर

- चुनौती

यस गाउँपालिकाका मुख्य मुख्य स्थानहरूमा व्यवस्थित बजारको विकास गर्न, छरिएर रहेको ग्रामिण वस्तीहरूलाई एकिकृत वस्तीमा परिणत गर्न, वस्तीहरूमा सेवा, सुविधा पुऱ्याउन, अति गरीबीको स्थितिमा रहेका परिवारको उत्थान गर्न, खर तथा स्याउलाले छाएको ११६ वटा घरहरूको खरको छाँना स्तरोन्नती गरी जस्ता वा पक्कि निर्माण गर्न, आफ्नो घर नभएका ४९ वटा परिवारको लागि घरको व्यवस्था गर्न चुनौती देखिन्छ । यस्तै गरी हाल बजारको रूपमा विकास हुन थालेका बजार क्षेत्रमा पक्की सडक, ढल, खानेपानी, सरसफाईव्यवस्थापन, वस्ती तथा शहरको गुरुयोजना निमाण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन, मापदण्ड अनुसार भवन निर्माण गर्ने वा गराउने, दक्ष जनशक्तिको प्रयोग, गुणस्तरीय सामग्रीको प्रयोग, भवन तथा वस्ति सम्बन्धी आचार संहिताको निर्माण तथा पालन गराउने, छरिएर रहेको वस्ति एकिकृत गर्ने तथा नयाँ एकिकृत वस्तिको विकास गर्ने, बजारको योजनावद्ध विकास गर्न, बजारमा आर्थिक कृयाकलापको विकास गर्न चुनौती रहेको छ । यसै अनुसार सेवा केन्द्रहरूको निर्माण तथा विस्तार गर्न पनि चुनौति देखिन्छ ।

● अवसरहरू

यस गाउँपालिकामा जुगले बजार, सेती दोवान, चिलाउने भाटी, शिरुवारी, पञ्चमुल, धारु, राजाश्वारा, फुलवारी, पुवाँडाँडा, पाखीवोट, वैडा, रंगेठाटी, ढाँड खेत आदि बजार क्षेत्रको रूपमा विकास भई रहेका छ । जनताको आर्थिक स्थितिमा सुधार हुनु, गाँउ वस्तीहरूमा सडक सञ्जाल बढ्नु, वस्तीहरूमा सेवा सुविधाहरूमा वृद्धि गरिनु, गाउँपालिका, प्रदेश तथा संघ सरकारहरूले शहरी विकास तथा एकिकृत वस्ती विकासमा प्राथमिकता दिनु, भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड तयार गर्नु आदि अवसरहरू हुन् ।

६.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रमहरू

• दीर्घकालिन सोच

"आधिखालाको पूर्वाधार, समुन्नतिको आधार"

• लक्ष्य (Mission)

बजार एवं बजारोन्मुख क्षेत्रहरूको भौतिक योजना तयार गरी पूर्वाधार तथा सेवा सुविधायुक्त, व्यवस्थित, सफा र सुन्दर बजार तथा वस्तिहरू निर्माण भई जनताको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।

• उद्देश्यहरू

१. व्यवस्थित, सफा, पूर्वाधार तथा सुविधायुक्त, सुन्दर बजार तथा वस्तिहरूको विकास भएको हुनेछ ।
२. सबैको लागि सुरक्षित, सुविधायुक्त, आकर्षक र किफायती आवास तथा घरहरू निर्माण भएका हुनेछन् ।
३. भूकम्पबाट क्षतिभएका घरहरूको पुननिर्माण भई सकेको हुनेछ ।

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. व्यवस्थित, सफा, पूर्वाधार तथा सुविधायुक्त, सुन्दर बजार तथा वस्तिहरूको विकास भएको हुनेछ ।	
१.१ दिगो र पर्यावरण मैत्री विकास, हरियालीयुक्त वस्ती र सुरक्षित आवास नीति अवलम्बन गरिने ।	१. गाउँपालिकाका मुख्य मुख्य स्थानहरूमा बजारको व्यवस्थापन गर्ने । २. नयाँ बजार क्षेत्र तथा पुराना बजारहरूमा पूर्वाधार निर्माण गर्ने । ३. भूउपयोग नक्सा तयार गरी सो कार्यान्वयनमा ल्याउने । ४. गाउँपालिकामा सबै निकाय एउटै छानामुनी हुने गरी सुविधा सम्पन्न गाउँपालिका भवन, गाउँपालिकाको नियमित आम्दानीका लागि

	व्यवसायिक भवन र ६ वटै वडा कार्यालयहरु सुविधा सम्पन्न गराउने नीति लिइने । ५. प्रविधियुक्त, अपाङ्ग मैत्री सार्वजनिक भवन निर्माणमा जोड दिने नीति लिइने ६. गाउँपालिकाका ६ वटै वडाका मुख्य मुख्य ठाउँहरुमा वजारीकरण गर्ने र सो अनुसारको व्यवस्थापन मिलाउने नीति लिइने
२. सवैको लागि सुरक्षित, सुविधायुक्त, आकर्षक र किफायती आवास तथा घरहरु निर्माण भएका हुनेछन् ।	
२.१ छरिएर रहेको वस्तिलाई एकिकृत गरी सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराउने नीति अवलम्बन गरिने ।	७. छरिएर रहेको वस्तिलाई एकिकृत गरी सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराउने नीति अवलम्बन गरिने छ । एकान्तमा रहेका २, ३ वटा भएका घरहरुलाई वस्तिभएको स्थानमा स्थानान्तरण गर्न सहयोग गर्ने ।
३. भूकम्पबाट क्षतिभएका घरहरुको पुननिर्माण भई सकेको हुनेछ ।	
३.१ भूकम्पबाट क्षतिभएका घर तथा भवनहरुको पुननिर्माण १ वर्ष भित्र सक्ने र प्राकृतिक प्रकोपबाट कम क्षति गर्न प्रवर्द्धनात्मक र सुरक्षात्मक व्यवस्था गर्ने ।	८. भवनहरु निर्माण सहिता लागू गरी सुरक्षित, सुविधा युक्त, किफायती भवन निर्माण गर्ने । ९. भूकम्पबाट क्षतिभएका घर तथा भवनहरुको पुननिर्माण गरी सुविधा युक्त घरमा बस्ने व्यवस्था मिलाउने ।

• प्रमुख कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाबाट आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रम

- वजार पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाको मुख्य मुख्य वजार क्षेत्रको विकासको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार जस्तै सडक, ढल, खानेपानी, विद्युत जस्ता निर्माण गरिनेछ । कृषि क्षेत्र, जुगले, सेतीदोवान, ओईया, चिलाउने भाटी लगायतका क्षेत्रलाई शहरीकरण गर्नको लागि पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
- भू उपयोग नक्सा निर्माण कार्यक्रम : गाउँपालिकाको लागि भूउपयोग नक्सा तयार गरी सो अनुसार कार्यन्वयन गरिनेछ ।
- शौचालय निर्माण तथा सहयोग कार्यक्रम : वजार क्षेत्रको मुख्य स्थानहरुमा सार्वजनिक शौचालयको निर्माण गरी व्यवस्थितरूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- एकिकृत वस्ति विकास कार्यक्रम : वस्तीहरुमा घरहरु छरिएर रहेको सेवा तथा सुविधा पुर्‍याउन कठिन हुने हुनाले एकिकृत वस्ती निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । आवश्यकता र सम्भाव्यताको आधारमा प्रत्येक वडामा कम्तिमा ११ वटा एकीकृत वस्ती निर्माण गर्नको लागि निजी क्षेत्रको सहकार्यमा गरिनेछ ।
- धार्मिक तथा पुरातात्विक स्थल तथा मन्दिर जिर्णोद्धार कार्यक्रम : यहाँ रहेका ऐतिहासिक पुरातात्विक तथा धार्मिक स्थल, मन्दिर, गुम्बाको मर्मत तथा जिर्णोद्धार गरिनेछ ।
- वस विसौनी निर्माण कार्यक्रम : सार्वजनिक सडक पुगेका मुख्य स्थानहरुमा वस विसौनी निर्माण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भवन तथा व्यवसायिक भवन निर्माण कार्यक्रम : यस गाउँपालिका कार्यालयको व्यवस्थित भवन, वडा कार्यालयको भवन तथा व्यवसायिक भवन निर्माण गरिने छ ।
- आवास सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम : सुरक्षित घर तथा शान्ति, अनुशासित, सुव्यवस्थित आवास सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- वजारीकरण तथा वस्ति विकास कार्यक्रम : यस गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानहरुमा व्यवस्थित वजार विस्तार तथा वस्ती विकास गरिनेछ । पञ्चमुल, सिरुवारी, राजाश्वारा, धारु, ढाँट खेत, सेती दोवान, रंगेठाटी, जुगले, सेपत, पुवाडाडा, वैडा खहरे, ओइया, चिलाउने भाटी, फुलवारी, दोविल्ला आदि स्थानमा वजार विस्तार तथा वस्ती विकास गरिनेछ ।

➤ संघ, प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- वजार पूर्वाधार निर्माण कार्यक्रम
- भू उपयोग योजना निर्माण कार्यक्रम
- शौचालय निर्माण तथा सहयोग कार्यक्रम
- वस्ति एकिकृत कार्यक्रम

६.३.५ अपेक्षित उपलब्धीहरू

यस योजना अवधिमा गाउँपालिकाका १५ वटा स्थानमा बजार व्यवस्थित भई सञ्चालन भएको हुनेछ । बजार क्षेत्रमा कालोपत्रे सडक, खानेपानी, विद्युत लगायत पूर्वाधार निर्माण भएको हुनेछ । भूकम्पबाट क्षतिभएका ८३४ वटा घरहरू पुनर्निर्माण भइसकेका हुनेछ । गाउँपालिकाका सबैको आफ्नो घरबास भएको हुनेछ । गाउँपालिकामा रहेका खरका छात्रा भएका सबै ११६ वटा घरका छात्रा टिन वा सुरक्षित छात्रा हालेर सुरक्षित घर बनाएका हुनेछन् । हाल शौचालय नभएका ८३ घर र साधारण शौचालय भएका १२९७ वटा घरहरूमा २०८० साल सम्म सुविधायुक्त शौचालयहरू निर्माण भइ प्रयोग गरेका हुने छन् । भू उपयोग नक्सा तयार भएको हुनेछ । घरबाट ३० मिनटको पैदल यात्रामा पक्की सडकको पहुँच भएका जनसंख्या ९० प्रतिशत भएको हुनेछ । सुरक्षित घरहरूमा बसोबास गर्ने परिवार ५० प्रतिशत भन्दा बढि भएका हुनेछन् । यस सम्बन्धी उपलब्धी सूचक अनुसूचि ४, ५, ६, ७ मा दिएको छ ।

६.३.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश वाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पत्ति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	”	”	”
	प्रतिफल						
१	कुल घरपरिवार मध्ये खर-पाराल-पातले छाएको घरमा बस्ने घर परिवार	प्रतिशत	२.८५	०	घरघरी सर्वेक्षण	योजना प्रमुख	”
२	सिमेन्ट र ईटा तथा आर.सी.सी. बाट निर्माण भएका पक्की घरको संख्या	प्रतिशत	६.२४	५०	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
३	घरबाट ३० मिनटको पैदलयात्रामा पक्की सडकको पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	३८.९७	९०	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
४	पाँच जना वा सोभन्दा बढी व्यक्तिहरू बसोबास गर्ने घर परिवारहरू	प्रतिशत	४२.९६	४३	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
५	सुरक्षित घरमा बसोबास गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	१८.८४	८०	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
६	२०७२ को भूकम्पमा क्षति भएका ८३४ निजी आवासहरूको पुनर्निर्माण सम्पन्न	संख्या	६६	८३४	घरघरी सर्वेक्षण	”	”

७	जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत गाउँपालिकामा निर्माण हुने घरमध्ये निर्माण सम्पन्न भएका घरहरू	संख्या	०	५००	घरधरी सर्वेक्षण	”	”
८	आफ्नै घर भएका घर परिवार	प्रतिशत	९८.८	१००	घरधरी सर्वेक्षण	”	”
९	भाडाको घरमा बस्ने घर परिवार	प्रतिशत	१.२	०	घरधरी सर्वेक्षण	”	”
	आयोजना तथा कार्यक्रम				घरधरी सर्वेक्षण	”	” संघ तथा प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
१	प्रहरी चौकी भवन निर्माण तथा सुदृढीकरण वटा			३	”	”	”
२	अति गरीब परिवारको लागि घर निर्माण वटा			१५५	”	”	”
३	सामुदायिक पुस्तकालय एवं सांस्कृतिक संग्राहलय वटा			६	”	”	”
४	वडा कार्यालय भवन			६	”	”	”
५	आधुनिक वधशाला निर्माण			८	”	”	”
६	मसान घाट निर्माण(हिन्दु)			२	”	”	”
७	वस्ति तथा शहरी विकास कार्यक्रम			१६	”	”	”
८	नमुना वस्ति निर्माण			४	”	”	”
९	पिक्निक स्पोर्ट			१	”	”	”
१०	पर्या पर्यटन नमुना वस्ति			२	”	”	”
११	कल्चरल भवन			१	”	”	”
१२	अति गरीबको लागि छाना सहयोग कार्यक्रम परिवार			११६	”	”	”
१३	सामुदायिक भवन वटा			५९	”	”	”
१४	दलितको लागि समुदायिक भवन वटा			३	”	”	”
१५	दलित वस्ती स्थानान्तरण कार्यक्रम वटा			१	”	”	”
१६	पिक्निक स्पोर्ट वटा			४	”	”	”
१७	धर्मशाला वटा			१	”	”	”
१८	ठाँटी वटा			२	”	”	”

६.४ सञ्चार तथा सूचना प्रविधि पूर्वाधार

६.४.१ पृष्ठभूमि

देशको विकासको लागि संचार तथा सूचना पूर्वाधारको ज्यादै महत्व रहेको छ। संसारमा भएका विकासको जानकारी तथा अनुभवबाट सिक्ने माध्यम नै सूचना र प्रविधि हो। विकासका कार्यहरु जनतालाई जानकारी दिनु र पछ्याडिएका क्षेत्रका बासिन्दाको जीवनस्तर उकास्नको लागि पनि यसको आवश्यक पर्दछ। संचार, सूचना प्रविधिको माध्यम हुलाक सेवा, दुरसंचार, मोबाइल, टेलिफोन, इन्टरनेट, वाइफाई, रेडियो आदि हुन्। नेपालको संविधानमा पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रताको विषयमा स्पष्ट उल्लेख गरेको छ र संविधानले स्थानीय सरकारले सूचना र संचार विषयमा गर्ने कार्यहरु उल्लेख गरेको छ। यस आँधीखोला गाउँपालिकाका जनताको जीवनस्तर उकास्न र पछ्याडि परेका वर्ग र समुदायको जीवनस्तरलाई माथि लैजाने माध्यम नै सूचना र प्रविधि हुने भएकोले यसको विकास गर्नु आजको आवश्यकता रहेको छ।

यस गाउँपालिकामा इलाका हुलाक कार्यालय २ वटा, अतिरिक्त हुलाक कार्यालय ४ वटा वाट हुलाक सेवा सञ्चालन गरिएको छ। हुलाक भवन पुराना र जिर्ण अवस्थामा रहेका छन्। यहाँ टेलिफोन लाईन विस्तार भएको छैन। संचार सम्पर्कको लागि मोबाइल प्रयोग अत्यधिक रहेको छ। यहाँ नेपाल टेलिकम तथा एनसेलबाट ९९.३१ (४०४२ वटा) प्रतिशत घरपरिवारले मोबाइल फोन प्रयोग गरेका छन्। यस गाउँपालिकामा ३४.२८ प्रतिशतमा परिवारमा रेडियो, ६४.३२ प्रतिशतमा टि.भि., ५८.३८ प्रतिशतमा केबुल लाइन वितरण गरिएको छ। वस्तीहरुमा केवल लाईनबाट टेलिभिजन तथा कम्प्यूटर प्रयोग गरेका छन्। यहाँ २३७६ घरमा केबुल लाईन पुगेको छ। इन्टरनेट सेवा सबै वस्तीहरुमा निशुल्क सेवा उपलब्ध गराउन सकिएको छैन।

६.४.२ प्रमुख समस्याहरु

यस गाउँपालिकामा बडा तथा गाउँपालिकास्तरमा पनि हुलाक भवनको जिर्ण अवस्थामा रहनु, नेट वर्कीडको समस्या, सञ्चार र प्रविधिको गलत प्रयोगले विकृती, गाउँपालिका क्षेत्र भित्र दुर्बल नेटवर्क, भरपर्दो इन्टरनेट सेवाको अभाव, टेलिफोन लाइन वितरण नहुनु, भएको मोबाइल सेवा तथा इन्टरनेट सेवा प्रभावकारी नहुनु, आधुनिक प्रविधि बस्तिस्तर सम्म लैजान कठिन पर्नु, टेलि सेन्टरहरुको व्यवस्था नहुनु आदि समस्याहरु संचार क्षेत्रमा देखिएको छ। विद्यालय स्तरमा सूचना तथा प्रविधिको पढाई नहुनु, आधारभूत तह, मावि तथा उच्चस्तर तहमा पनि कम्प्यूटर नयाँ प्रविधिको अध्ययन व्यवस्थित रुपबाट नहुनु, प्रशिक्षकको समेत समस्या रहेको छ। मोबाइल, फेसबुकबाट हुने अपराधलाई व्यवस्थापन गर्न समेत समस्या रहेको छ। यहाँ वाट एक वटा पनि पत्रपत्रिका प्रकाशन नहुनु, चलचित्र घर पनि नहुनु, बजार तथा गाँउ वस्तीहरुमा कृषि तथा पशुपन्छीको उत्पादन तथा मूल्य स्थिति जानकारी गर्ने व्यवस्था नहुनु आदि समस्याहरु रहेका छन्।

६.४.३ चुनौती तथा अवसरहरु

● चुनौतीहरु

हुलाक सेवालाई वस्तीहरुमा सूचना तथा अन्य सेवाहरु संग जोडेर उपयोग गर्न, वस्तीहरुमा ई सेवा विस्तार गर्न, प्रत्येक वस्तीहरुमा सामुदायिक भवन निर्माण गरी सूचना तथा प्रविधिका सेवा उपलब्ध गराउन, टेलिफोन सेवा तथा इन्टरनेट सेवा सस्तो सर्वसुलभ र सबैको पहुच पुर्‍याउन गरी विस्तार गर्न, गाउँपालिका तथा वडाहरुमा कागज रहित प्रशासन र विकास गराउन चुनौती रहेकोछ। विद्यालय स्तरमा प्राविधिक विषय अध्यापन गराउन, सबै विद्यार्थीहरुको हात हातमा कम्प्यूटरको व्यवस्था गर्न, सूचना तथा प्रविधि सम्बन्धी गाउँपालिकाले कानून तथा कार्यविधि निर्माण गरी लागू गर्नु चुनौती रहेको छ।

● अवसरहरु

सूचना र संचार सम्बन्धी जानकारी गाँउ वस्तीसम्म फैलनु, विद्यालयस्तर वाटै सूचना प्रविधिलाई विकासको आधारभूत विषयकोरुपमा लिईनु, प्रत्येक घरघरमा मोबाईल, टेलिभिजन,वाईफाई, इन्टरनेटको प्रयाग दर बढ्नु, गाउँपालिकाले पालिका तथा वडामा सूचना तथा प्रविधिको प्रयोग बढाउनु, एफ.एम.गाउँपालिकामा सबै ठाउँमा सुन्न सक्ने व्यवस्था हुनु, गाउँपालिकामा आईटि अफसरको व्यवस्था गरी सबै गाउँपालिकाका गतिविधिहरु Web Side मा राखी गाउँबासिलाई जानकारी दिनु आदि यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन्।

६.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति

• दीर्घकालिन सोच

" घरघरमा इन्टरनेट, कागजरहित गाउँपालिका र वडा प्रशासन "

• लक्ष्य

"सूचना र प्रविधि साधनको व्यवस्थापन तथा उपयोगबाट गाउँपालिका बासीको जीवन स्थितिमा सुधार भएको हुनेछ " ।

• उद्देश्य

१. गाउँवासीलाई सहज, सर्वसुलभरूपमा सूचना प्राप्त भई सूचना प्राप्त हुने अधिकार सुशिक्षित भएको हुनेछ ।
२. गाँउ वस्ती तथा बजारमा टेलिसेन्टरको माध्यमबाट इन्टरनेट सेवा, टेलिफोन सेवामा विस्तार गरी प्रविधियुक्त वस्तिको निर्माण गरी जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।
३. गाउँपालिका सूचना र प्रविधि मैत्री भई सेवा प्रवाहमा सुधार भएको हुनेछ ।

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१.गाउँवासीलाई सहज, सर्वसुलभरूपमा सूचना प्राप्त भई सूचना प्राप्त हुने अधिकार सुशिक्षित भएको हुनेछ ।	
१.१ गाउँपालिका सूचना र प्रविधि मैत्री भई सेवा प्रवाहमा सुधार भएको हुनेछ ।	१. गाउँपालिकाका सबै सूचनाहरु Web Side मा राखी सहज उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाउने । २. गोप्य राख्नुपर्ने बाहेकका सूचना तथा जानकारी नागरिकले मागेको वखत उपलब्ध गर्ने कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ३. सूचना प्रवाहमा नीजिक्षेत्रको सहभागितालाई प्रोत्साहन दिने
१.२ गाउँपालिका तथा वडामा आधुनिक प्रविधिको विकास गरी कागज रहित भएको बनाउने ।	४. गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार गरी लागू गरिने , ५. गाउँपालिकाको लागि संविधान र ऐन कानूनले तोके अनुसार र आवश्यकता अनुसारका सम्पूर्ण कानून, निर्देशिका तयार तथा स्वीकृत गरि लागू गरिने । ६. विकासको आधार शुसासन भन्ने नीति अवलम्बन गरिने । ७. गाउँपालिका लगायत वडाहरुमा आधुनिक प्रविधियुक्त , निशुल्क वाईफाई र नेटवर्कमा आधारित पेपरलेस पद्धति अपनाउने । ८. प्रभावकारी अनुगमन र मुल्यांकनको व्यवस्था गरिने ।
२. गाँउ वस्ती तथा बजारमा टेलिसेन्टरको माध्यमबाट इन्टरनेट सेवा, टेलिफोन सेवामा विस्तार गरी प्रविधियुक्त वस्तिको निर्माण गरी जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ ।	
२.१ प्रत्येक वस्ती तथा टोल टोलमा इन्टरनेट सेवाको पहुच पुगेको हुने ।	९. प्रत्येक वस्ती तथा टोलमा टेलिसेन्टरहरुको स्थापना र व्यवस्थापन गर्ने । १०. प्रत्येक वस्तीहरुको सामुदायिक केन्द्रमा फ्री वाईफाई जोनको नीजि क्षेत्रको संलग्नतामा व्यवस्थापन गर्ने गाउँपालिका तथा वडाहरुमा आधुनिक प्रविधियुक्त , निशुल्क वाईफाई र नेटवर्कमा आधारित पेपरलेस पद्धति अपनाउने । ११. सार्वजनिक सुनुवाइ, सुचनाटाँस सञ्चार माध्यमबाट जानकारी गराउने नीति लिने । १२. सम्पूर्ण लेखा व्यवस्था कम्प्युटराइज गरिने ।
२.२ हुलाक सेवालालाई प्रभावकारी रूपामा सञ्चालन गरी भरपर्दो विश्वासनिय बनाउने	१३. हुलाक सेवालालाई भरपर्दो विश्वासनिय र सहज पहुचको व्यवस्था मिलाउने । १४. सबै वडाहरुमा हुलाक भवनको व्यवस्था गर्ने र हुलाक सेवालालाई जनताको अन्य सेवा उपलब्ध गराउनमा समेत प्रयोग गर्ने ।

● कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- हुलाक सुदृढीकरण कार्यक्रम : यहाँ का ६ वटा हुलाकहरुको भवन निर्माण तथा अन्य व्यवस्था व्यवस्थित गरिनेछ ।
- टेलिफोन लाईन विस्तार कार्यक्रम : नेपाल टेलिकम तथा निजी क्षेत्रका दुरसंचारहरूसंग समन्वय गरी सबै वस्तीमा टेलिफोन लाईन विस्तार गरिनेछ ।
- वस्तीहरुमा निशुल्क इन्टरनेट र वाईफाई विकास कार्यक्रम : सबै वस्तीहरुमा निजी क्षेत्र तथा सेवा प्रदायक संस्थासंगको समन्वयमा निशुल्क इन्टरनेट र वाईफाई विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरी नयाँ प्रविधि वस्तीहरुमा पुर्‍याईने छ ।
- टेलिसेन्टर स्थापना र सञ्चालन कार्यक्रम : प्रत्येक वडाका मुख्य मुख्य स्थानमा टेलिसेन्टर स्थापना र सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका तथा वडामा कागजरहित प्रशासन कार्यक्रम : सबै वस्तीहरुमा इन्टरनेट सेवा पुर्‍याई गाउँपालिका तथा वडामा कागजरहित सेवा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- गाउँपालिकाको Web Side व्यवस्थापन कार्यक्रम : गाउँपालिकाको आफ्नो Web Side अध्यावधिक गरिने छ ।

➤ संघ र प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- सूचना संचार रणनीति कार्यक्रम
- टेलिसेन्टर स्थापना र सञ्चालन कार्यक्रम
- डिजिटल लिटरेसी सञ्चालन कार्यक्रम
- विद्यालय तहमा आधुनिक सूचना प्रविधि अध्ययन कक्ष स्थापना कार्यक्रम

६.४.५ अपेक्षित प्रतिफल

यस योजना अवधिमा ५४ वटा प्रत्येक वस्तीहरुमा सामुदायिक भवन भएको हुने र सो भवना फीवाईफाई, इन्टरनेट सेवा प्राप्त भएको हुनेछ । गाउँपालिकाले प्रशासनिक सम्पूर्ण कार्यहरु सफटवेयर र इन्टरनेट वाट सञ्चालन गरी कागज रहित प्रशासन भएको हुनेछ । ५४ वटै वडामा टेलिसेन्टरको स्थापना र सञ्चालन भएको हुनेछ । विद्यालयहरुमा कम्प्युटर पढाई भएको हुनेछ । इलाका हुलाक कार्यालयहरु र अतिरिक्त हुलाक कार्यालयको भवन र अन्य सुविधाको विस्तार भएको हुनेछ ।

६.४.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८० । ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ,प्रदेश वाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमख	प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	”	”	”

	प्रतिफल						
१	मोबाइल टेलिफोन घनत्व	प्रति व्यक्ति	९९	९९	घरघरी सर्वेक्षण	योजना प्रमुख	”
२	गाउँपालिकामा प्रकाशित हुने पत्रिका	संख्या	०	२	”	”	”
३	गाउँपालिकामा प्रसारण हुने टि.भि स्टेसन	संख्या	०	१	”	”	”
४	गाउँपालिकामा प्रकाशित हुने दैनिक तथा साप्ताहिक पत्रिका	संख्या	०	२	”	”	”
५	गाउँपालिकामा सञ्चालित रेडियो स्टेसन	संख्या	०	१	”	”	”
६	इन्टरनेट प्रदायक संस्था	संख्या	२	५	”	”	”
७	गाउँपालिका मा सञ्चालित हुलाक	संख्या	६	६	”	”	”
८	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने महिला	प्रतिशत	३८.०६	७५	”	”	”
९	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने पुरुष	प्रतिशत		८०	”	”	”
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	हुलाक सुदृढीकरण कार्यक्रम			६	घरघरी सर्वेक्षण	”	आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	टेलिफोन लाइन विस्तार कार्यक्रम वटा			३००	”	”	”
३	इन्टरनेट र वाइफाई जडान कार्यक्रम (बस्ती वटा)			५४	”	”	”

➤ कार्यक्रम तथा अनुमानित वजेट

पूर्वाधार क्षेत्र विकासका लागि विस्तृत कार्यक्रम तथा प्रक्षेपित वजेट वजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धी अनुसूचिमा उल्लेख गरिएकोछ । सारंशमा आर्थिक विकास सम्बन्धी कार्यक्रम र वजेट निम्न अनुसार रहेको छ ।

	पूर्वाधार विकास क्षेत्र	वजेट रु लाखमा
१	सडक	४०९५९
२	पर्यटकीय पदमार्ग	११६४
३	मोटरेवल पुल वटा	१७३०
४	भोलुङ्गे पुल वटा	६६४
५	सिंचाई कार्यक्रम वटा	१७६१
६	भवन तथा शहरी विकास	३६४०
७	विद्युत	१७०
८	संचार	९०
९	खेलमैदान वटा	८४
	जम्मा	४९८२४

परिच्छेद ७

लोकतन्त्र र सुशासन

७.१ शान्ति, सुरक्षा र सुव्यवस्था

७.१.१ पृष्ठभूमि

मानिसको लागि शान्ति सुरक्षा तथा सुव्यवस्था कायम गर्नु राज्यको कर्तव्य हो र नागरिकको मौलिक अधिकारको विषय हो। नागरिकले स्वतन्त्र र सुरक्षापूर्वक वाचन पाउनु पर्दछ। यस गाउँपालिकामा शान्ति सुरक्षा कायम गर्नको लागि सेतीदोवान, चिलाउनेवास र पञ्चमुलमा प्रहरी चौकी रहेका छन्। यहाँ जिल्ला प्रशासन कार्यलयले नै शान्ति सुरक्षा तथा प्रशासनिक सेवा दिएको छ। आँधीखोला गाउँपालिकामा प्रहरी चौकीहरू मध्ये सेतीदोवानको इलाका प्रहरी चौकीको आफ्नै राम्रो सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण गरिएको छ भने बाँकी पञ्चमुल र चिलाउने भाटीको भवन निर्माण गर्नु पर्ने छ। गाउँपालिकाका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा न्यायिक समिति रहेकोछ। गाउँपालिकाले स्थानीय प्रहरी चौकी तथा जिल्ला प्रहरी कार्यालय स्याङ्जा र जिल्ला प्रशासन कार्यालयसंग समन्वय गरी शान्ति सुरक्षा तथा सुव्यवस्था मिलाउने गरिएको छ।

७.१.२ प्रमुख समस्या

यस गाउँपालिकामा २ वटा प्रहरी चौकीको भवन निर्माण नहुदा समस्या परेको छ। प्रहरी चौकीमा प्रहरीको दरबन्दी पुरा नहुदा तथा स्तरवृद्धि नहुँदा शान्ति सुरक्षा कायम गर्नको लागि समन्वय गर्न कठिन देखिएको छ। यहाँ छरिएर रहेको वस्ति हुनु, जनसंख्याको अनुपातमा सुरक्षा निकायको संख्या कम हुनु, आवश्यक लगानीको लागि श्रोत अपुग हुनु, स्थानिय निकायमा समन्वय नहुनु, गाउँपालिकाका पदाधिकारीको सिधै नियन्त्रण र निर्देशन सुरक्षा निकायमा नहुनु, मानव अधिकारको विषयमा जनचेतनाको कमि, लैङ्गिक हिंसा दिनानु दिन बढ्नु आदि समस्या रहेका छन्।

७.१.३ चुनौती र अवसर

चुनौती

गाउँपालिकामा सुरक्षा निकाय र जनप्रतिनिधिहरू बीच समन्वय कायम गर्न, गाउँपालिकाको न्यायिक समितिहरूलाई सशक्तिकरण तथा पूर्वाधार निर्माण गर्न, सुरक्षा निकायको क्षमता सुदृढीकरण गर्न, गाउँमा लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण गर्न, सूचनाहरू सहि रूपमा र समयमा प्राप्त गर्न, सूचना विश्लेषण गर्न, सार्वजनिक स्थानको संरक्षण गर्न तथा शान्ति, सुरक्षा अमन चयन कायम गर्न चुनौती रहेको छ।

अवसरहरू

सवै बडाहरूमा संचार नेटवर्क पुग्न, सुरक्षा निकाय बीच समन्वय कायम रहनु, स्थानीय निकाय र सुरक्षा बीच को सम्बन्ध सुमधुर रहनु, १ वटा प्रहरी चौकीको भवन संरचना निर्माण हुनु, सवै जनताहरू आपसमा समधुर सम्बन्ध रहनु आदि अवसरहरू रहेका छन्।

७.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

- दीर्घकालिन सोच

शान्ति, सुरक्षित तथा सुव्यवस्थित आँधीखोला

- लक्ष्य

समाजमा शान्ति, सुरक्षा कायम गरी सुरक्षित समाजको निर्माण भएको हुने।

● उद्देश्य

१. सबै समुदायमा शान्ति सुरक्षा कायम गरी अमन चयनको व्यवस्था भएको हुनेछ ।
२. सबै प्रहरी निकायहरुको क्षमता अभिवृद्धि भई सुरक्षा दिन सक्षम भएको हुनेछ ।

● रणनीति तथा कार्यनीतिहरु

रणनीति	कार्यनीति
१. सबै समुदायमा शान्ति सुरक्षा कायम गरी अमन चयनको व्यवस्था भएको हुनेछ ।	
१.१ शान्ति सुरक्षा कायम गरी कानूनी शासनको पालना भएको हुनेछ ।	१. शान्ति सुरक्षा व्यवस्था कायम गर्ने । २. सबैलाई समान अवसर प्रदान गर्ने वातवरण निर्माण गर्ने । ३. गाउँपालिकाको न्याय समितिलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्ने । ४. लैङ्गिक हिंसा शून्य कायम गर्ने । ५. समाजमा रहेका भेदभाव कुरितिको अन्त्य गर्ने ।
२. सबै प्रहरी निकायहरुको क्षमता अभिवृद्धि भई सुरक्षा दिन सक्षम भएको हुनेछ ।	
२.१ प्रत्येक वडामा प्रहरी चौकी स्थापना गरी सुरक्षा कायम गर्ने ।	६. प्रहरी हाम्रा साथि भन्ने मुल नारा कायम गर्न सामुदायिक प्रहरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । ७. प्रहरीको मनोबल उच्च राख्न पूर्वाधार निर्माण गर्ने । ८. सुरक्षाकर्मीसंग समन्वय गरी गाउँपालिकाको शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्ने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु

- चिलाउने भाटी र पञ्चमुलको प्रहरी चौकी भवन तथा पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
- सेती दोवान इलाका प्रहरी कार्यालय सुदृढीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सामुदायिक प्रहरी कार्यक्रम : सबै वस्तीमा सामुदायिक प्रहरी कार्यक्रम सञ्चालन गरी जनतालाई शान्ति सुरक्षा दिईनेछ ।
- लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण कार्यक्रम : गाउँपालिकाले लैङ्गिक शून्य सहिष्णुता नीति अवलम्बन गरी लैङ्गिक सहिष्णुता कायम गर्न जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने र न्यायिक समितिलाई सक्रिय बनाईनेछ । यसको लागि गाउँवासी तथा प्रहरीहरु बीच समन्वय कायम गर्ने प्रयास गरिनेछ ।
- समाज सुधार कार्यक्रम : समाजमा शान्ति सुव्यवस्था कायम गर्नको लागि समाज सुधार कार्यक्रम जस्तै मेलमिलाप कार्यक्रम, अन्तरकृया, सामाजिक छलफल कार्यक्रम, सामुदायिक केन्द्र निर्माण कार्यक्रम, साक्षरता कार्यक्रम, बाल विवाह विरुद्धका कार्यक्रम, बहुविवाह विरुद्ध तथा लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरी समाजलाई सुस्कृत, अनुसासित, शान्त समाज निर्माण कार्यक्रम समुदायको सहभागितामा सञ्चालन गरिनेछ ।
- लागू औषध नियन्त्रण कार्यक्रम : लागू औषध विरुद्ध विभिन्न कार्यक्रम गैसस, निजी क्षेत्र, समुदायका सहभागितामा सञ्चालन गरिने छ ।

७.१.५ अपेक्षित उपलब्धी

गाउँपालिकाका जनताहरुको शान्ति सुरक्षा कायम भई अमन चयन प्राप्त भएको हुनेछ । यस गाउँपालिकामा ६ वटा सामुदायिक प्रहरी निर्माण भई राम्रो संग कार्यान्वयन भएको हुनेछ । वस्तीहरुमा अपराध शून्य भएको हुनेछ । गाउँपालिकाको न्यायिक समितिको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुने छ ।

७.१.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	(Key)	एकाई	२०७५।७६	आ.व.२०८० । ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम

	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश वाट सहयोग निरन्तरता भएमा
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	„	„
	प्रतिफल						
१	गाउँपालिकामा अपराधका घटना			न्यून रहेको हुनु	घरघरी सर्वेक्षण	प्रशासन प्रमुख	„
२	न्यायिक समिति			सक्रिय भएको हुने	„	„	„
३	प्रहरी चौकी व्यवस्थित			भएको हुने	„	„	„
४	जीवनभरमा भौतिक वा यौन हिंसा भोगेका महिला	प्रतिशत	१६.९	१.७	„	„	„
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	प्रहरी चौकी भवन निर्माण तथा सुदृढीकरण वटा			३	घरघरी सर्वेक्षण	„	वार्षिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	कानूनी परामर्श केन्द्र			१५	„	„	„
३	न्यायिक समिति सक्रिय गराउने कार्यक्रम			नियमित	„	„	„

७.२ संस्थागत व्यवस्था, शासकीय सुधार तथा सुशासन

७.२.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा संघीय शासन व्यवस्थाको शुरुवात भरखर मात्र भएको हो । यहाँ संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकार गरी ३ किसिमको सरकारको व्यवस्था संविधानले गरेको छ । जनतालाई सेवा तथा सुविधाहरु जनताको घरदैलोबाट उपलब्ध गराउने लक्ष्य अनुसार शासकीय स्वरूप परिवर्तन गरिएको छ । तिनै तहको निर्वाचन गरी आवश्यक कानूनको समेत तर्जुमा गरी अगाडि बढेकोछ । तत्कालिन ६ वटा गाविसहरुलाई मिलाएर यो आँधीखोला गाउँपालिकाको गठन भएको छ ।

नेपालको संविधान अनुसार स्थानीय सरकारको रूपमा यस गाउँपालिकाको मिति २०७३ साल फाल्गुण २२ गते स्थापना भएर निर्वाचनद्वारा जनप्रतिनिधिहरु निर्वाचित भई कार्य अगाडि बढि रहेको छ । संविधानले दिएको एकल अधिकार तथा संयुक्त अधिकारहरुको प्रयोग भइ रहेको छ । यस गाउँपालिकामा शिक्षा, स्वास्थ्य, पशु विकास, महिला विकास, सहकारी, इन्जिनियर संग सम्बन्धित प्राविधिक, कानून लगायत कानूनले तोके अनुसारका जनशक्ति, वजेट र कार्यक्रम हस्तान्तरण भई आएको छ र कानूनले निर्धारण गरे अनुसार संस्थागत, कानूनीगत तथा प्रकृयगतरूपमा कार्य अगाडि बढाइएको छ । यस गाउँपालिका स्थानीय सरकारकोरूपमा गठन भई निर्वाचनबाट नेतृत्व निर्वाचित भई २ वर्ष समेत पुग्न लागेको छ । संविधानले प्रत्याभुत गरेका अधिकार सहजरूपमा उपयोग गर्ने वातावरण सृजनागर्नु आवश्यक रहेकोछ । गाउँपालिकाले छिटोछरितो, मितव्ययी, पारदर्शी, सेवामुखी, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्वबहन गर्ने, निष्पक्ष , भ्रष्टाचारमुक्त, सहभागिता मुलक किसिमले सुशासन दिनु आजको आवश्यकता रहेको छ ।

गाउँपालिकाले गाउँपालिका सडक गुरुयोजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), उच्चम विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), पर्यटन विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), कृषि विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१), प्रथम गाउँपालिका पञ्चवर्षीय आवधिक विकास योजना (२०७६/२०७७-२०८०/०८१) स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । गाउँपालिकाको लागि कृषि सेवा केन्द्रबाट हस्तान्तरण भई आएको १० रोपनी ३ आना २ पैसा २ दाम र पछि गाउँपालिकाले खरिद गरेको १६ रोपनी २ आना ३ पैसा २ दाम गरी

जम्मा २६ रोपनी ६ आना २ पैसा जग्गा आफ्नो नाममा कायम गरेकोछ । आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी कार्य सफ्टवेयर प्रविधि लागू गरेको छ ।

७.२.२ प्रमुख समस्याहरु

आँधीखोला गाउँपालिकाले शासकीय सुधारको लागि विभिन्न प्रयास गरेको भएतापनि दरबन्दी अनुसार कर्मचारीहरुको व्यवस्थापन नहुनु, गाउँपालिकाले निर्माण गर्नु पर्ने ऐन कानून निर्माण जनशक्तिको कारणले गर्दा समयमा निर्माण हुन नसक्नु, आलेप शाखाको गठन तथा कर्मचारीको व्यवस्था नहुनु, कार्यालयको सुविधा सम्पन्न भवन नहुनु, गाउँपालिकाको आवश्यकता धेरै आन्तरिक स्रोत स्रोत न्यून रहनु, कार्यालयको सेवा पेपरलेस गराउन बडाहरुमा इन्टरनेट लगायतको सेवा प्रयाप्त नहुनु, प्रविधि सम्बन्धी ज्ञानको कमि हुनु, नयाँ व्यवस्था भएकोले द्रुतगतिमा अगाडि बढ्न नसक्ने आदि समस्या रहेका छन् ।

७.२.३ चुनौती र अवसरहरु

● चुनौती

यस गाउँपालिकाको संस्थागत सुदृढीकरण गर्न, गाउँपालिकाको लागि सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण गरी व्यवस्थित रूपले सञ्चालन गर्न, बडा कार्यालयहरुको भवन तथा अन्य व्यवस्था गर्न , आवश्यक अनुसारको दरबन्दी थप गरी कर्मचारी व्यवस्थापन गर्न, प्रविधि मैत्री गराउन, कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुमा तालिमको व्यवस्था गर्न, जनप्रतिनिधिहरुलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमणको व्यवस्था गर्न, गाउँपालिकाको प्रशासन तथा सेवा प्रवाह छिटो छरितो, मितव्ययी, पारदर्शी, सेवामुखी, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व वहन गर्ने, निष्पक्ष , भ्रष्टाचारमुक्त, सहभागितामूलक किसिमले सुशासन गराउन चुनौती रहेकोछ ।

● अवसरहरु

संवैधानिक रुपवाट तीन किसिमका सरकारको काम, कर्तव्य ,जिम्मेवारी स्पष्ट तोकिएको , गाउँपालिकामा निर्वाचित पदाधिकारी वहालीभई सशक्तरुपमा विकास निर्माणका काम, तथा प्रशासनिक कार्य अगाडि बढाउनु, गाउँपालिकाले माथि लेखिएका विभिन्न क्षेत्रका आवधिक विकास योजना स्वीकृत गर्नु, विभिन्न ऐन, कानून तथा कार्यविधि स्वीकृत गरी लागू गर्नु , प्रदेश तथा संघीय सरकारवाट विकास वजेट तथा विभिन्न स्रोत उपलब्ध गराउनु जिल्ला, प्रदेश तथा संघसंग राम्रो समन्वय हुनु आदि अवसरहरु हुन् ।

७.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य,उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

हाम्रो गाउँपालिकाको शान, सुशासन, समृद्धि आँधीखोलाका पहिचान

● लक्ष्य

"गाउँपालिकाको संगठनात्मक र संस्थागत क्षमता सुदृढीकरणवाट सुशासन, आर्थिक, सामाजिक विकास भई गाउँपालिका वासीको जीवन स्तरमा व्यापक सुधार भएको हुनेछ " ।

● उद्देश्य

१. गाउँपालिकाको भौतिक संरचनाको निर्माणवाट सेवा प्रवाहमा व्यापक सुधार भई जनतालाई सहज र सुविधा भएको हुनेछ ।
२. विकास तथा सार्वजनिक प्रशासनिक क्षमताको विकास तथा सुशासनको माध्यमवाट शासकीय व्यवस्थापन सुदृढ भएको हुनेछ ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. गाउँपालिकाको भौतिक संरचनाको निर्माणबाट सेवा प्रवाहमा व्यापक सुधार भई जनतालाई सहज र सुविधा भएको हुनेछ ।	
१.१ गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा तथा सुविधामा सबैको पहुच पुऱ्याउने नीति लिइने	१. गाउँपालिकाको परिसरमा मास्टर प्लान तयार गरी कार्यालयको भवन निर्माण गर्ने साथै सबै वडाहरुमा आधुनिक भवन निर्माण गर्ने । २. विशेषज्ञ सेवामा जोड दिने । ३. गाउँपालिका तथा सबै वडाहरुमा हाजिर तथा नागरिक वडापत्र इलेक्ट्रोनिक रुपमा राख्ने व्यवस्था मिलाइने ४. गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार गरी लागू गरिने । ५. कार्यालय तथा वडाका भवनहरु निर्माण गर्दा अपाग मैत्री गराउने नीति लिइने । ६. गाउँपालिकाको लागि आवश्यक पर्ने जमिनको व्यवस्थापन गर्ने । ७. गाउँपालिकामा मास्टर पल्लान निर्माण गरी सो अनुसार मात्र कार्यान्वयन गर्ने । ८. सामाजिक सुरक्षा र समृद्ध परिवार निर्माणमा जोड दिइने । ९. प्रविधि युक्त, अपाङ्ग मैत्री सार्वजनिक भवन निर्माणमा जोड दिने नीति लिइने ।
१.२ गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधि एवं कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ,	१०. सबै कर्मचारीहरु तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई आवश्यक अनुसारको तालिम दिई सक्षम बनाईने ११. सफल गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरुको भ्रमण गराई सिप तथा ज्ञानको आदान प्रदान गरिने । १२. विकासका परिणाम विपन्न वर्गसम्म पुऱ्याउने । १३. योजनाको छनोट देखि कार्यान्वयन सम्म स्थानीय जनताको सहभागितामा गर्ने । १४. स्थानीय साधन र सिपको उपयोगमा जोड दिने । १५. निजी क्षेत्रलाई गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको विकासमा अग्रसर गराउने । १६. सामाजिक विकासका कामहरुमा गैह्रसरकारी संस्थाहरुलाई प्रत्साहन गर्ने । १७. योजनाको छनोट देखि कार्यान्वयन सम्म स्थानीय जनताको सहभागितामा गर्ने ।
२. विकास तथा सार्वजनिक प्रशासनिक क्षमताको विकास तथा सुशासनको माध्यमबाट शासकीय व्यवस्थापन सुदृढ भएको हुनेछ ।	
२.१ गाउँपालिकाको प्रशासन तथा सेवा प्रवाह छिटो छरितो, मितव्ययी, पारदर्शी, सेवामुखी, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व वहन गर्ने, निष्पक्ष , सहभागितामुलक किसिमले सुशासन गराउने ।	१८. गाउँपालिकाको भूउपयोग नक्सा तयार गरी विविध कार्यको लागि उपयोग गर्ने । १९. प्रभावकारी अनुगमन र मूल्यांकनको व्यवस्था गरिने । २०. गाउँपालिका लगायत वडाहरुमा आधुनिक प्रविधियुक्त, निशुल्क बाईफाइ र नेटवर्कमा आधारित प्रशासनिक पद्धति अपनाउने । २१. गाउँपालिकाको दरबन्दी पुनरावलोकन गरी सबै पदपूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाइने । २२. योजना पद्धतिमा तथा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिमा सुधार गर्ने । २३. गाउँपालिकाको लागि संविधान र ऐन कानूनले तोके अनुसार र आवश्यकता अनुसारका सम्पूर्ण कानून, निर्देशिका तयार तथा स्वीकृत गरि लागू गरिने । २४. गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा तथा सुविधामा सबैको पहुच पुऱ्याउने नीति लिइने । २५. सामाजिक सुरक्षा र समृद्ध परिवार निर्माणमा जोड दिइने । २६. स्थानीय संघ, संस्थाको क्षमतामा अभिवृद्धि भई गाउँपालिकावासीको स्थितिमा सुधार भएको हुनेछ । २७. पेपरलेस पद्धति, सफ्टवेयर, इ-गभर्नेन्समा जोड दिने । २८. स्थानीय वासी वा गाउँपालिकाको लागि वा आफू कार्यरत संस्था प्रति अनुकरणीय कार्य गर्ने कर्मचारी, शिक्षक, जनप्रतिनिधि, सामाजिक कार्यकर्तालाई सम्मान गर्ने नीति लिइने ।

● कार्यक्रमहरु संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण गरिनेछ ।
- ६ वटै वडा कार्यालयहरुको भवन निर्माण गरिनेछ ।
- कर्मचार संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सहभागिता मुलक समावेशी समन्यायीक, उत्तरदायी शासन कायम गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम
- सवै कर्मचारीहरु तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई तालिम तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम ।
- स्वदेश तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम
- राजनैतिक नेतृत्व विकास कार्यक्रम

७.२.५ अपेक्षित उपलब्धी

यस योजनाको अन्त्य सम्ममा हाल कृषि सेवा केन्द्रको १० रोपनी जग्गा र २ वटा टहरा भएको जग्गा गाउँपालिका कार्यालयलाई हस्तान्तरण भई सञ्चालन भएको र गाउँपालिकाले १७ रोपनी जग्गा गरिद गरी जम्मा २६ रोपनी ६ आना २ पैसा जग्गा भएकोले २०८० सालसम्ममा जग्गाको मास्टर प्लान निर्माण गरी गाउँपालिकाको आफ्नो भवन, अन्तरगतका शाखाहरु र व्यापारिक भवन निर्माण भइ सवै प्रविधि र फर्निचर समेतका सुविधा युक्त भवन निर्माण सम्पन्न भएको हुनेछ । हाल ६ वटा वडा कार्यालयहरु मध्ये २ वटा निर्माणाधिन र ४ वटा पुराना स्थितिमा रहेकोमा २ वटाको निर्माण सम्पन्न र बाकि ४ वटा वडाका भवन निर्माण भइ सवै प्रविधि र फर्निचर समेतका सुविधायुक्त भवन निर्माण सम्पन्न भएको हुनेछ । गाउँपालिकामा र सो अन्तरगत रहेका शाखाहरुको संगठन विकास सम्बन्धी अध्ययन भई सिफारिश अनुसार दरबन्दी स्विकृत गरी पदपूर्ति समेत भैकेको हुनेछ । आन्तरिक श्रोतको क्षमतामा अभिवृद्धि गरी हालको ८० लाख बाट बढेर २०८० साल सम्ममा ५ करोड वार्षिक आम्दानी भएको हुनेछ । सवै कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई पुनरताजगि तालिम दिई सवै क्षमतावान भएका हुनेछन् । गाउँपालिकाको प्रशासन तथा सेवा प्रवाह छिटो छरितो, मितव्ययी, पारदर्शी, सेवामुखी, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व वहन गर्ने, निष्पक्ष, भ्रष्टचारमुक्त, सहभागिता मुलक किसिमले सुशासन भएको गाउँपालिका हुनेछ ।

७.१.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८० । ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ,प्रदेश बाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पति सूचांक	„	६८.९	७२	रा. लेखा स.	„	„

३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	”	”	”
	प्रतिफल						
१	सेवा प्रवाह			अति उत्तम	घरघरी सर्वेक्षण	प्रशासन प्रमुख	”
२	सुशासन दर			उच्च	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
३	विकास तथा प्रशासनिक कार्य क्षमता			उच्च	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
४	घरबाट ३० मिनटको पैदल यात्रामा पक्की सडकको पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	३८.९७	९०	”	”	”
५	घरबाट स्वास्थ्य संस्था (Health facility) मा पुग्न ३० मिनट वा सोभन्दा कम समय लाग्ने परिवार	प्रतिशत	४६.५	७५	”	”	”
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम			१	घरघरी सर्वेक्षण	”	आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन तथा व्यापारिक भवन निर्माण कार्यक्रम			१	”	”	”
३	६ वटै वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माण कार्यक्रम			६	”	”	”
४	कर्मचारी संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम			१	”	”	”
५	कानूनले तोके अनुसारका ऐन,नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा			आवश्यकता अनुसार	”	”	”
६	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			१०	”	”	”
७	वडा कार्यालय सुदृढिकरण कार्यक्रम			६	”	”	”
८	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम			१०	”	”	”
९	स्वदेशी तथा विदेशी स्थानिय निकाय संग भगेनी सम्बन्ध कार्यक्रम			२५	”	”	”
१०	गाउँ पालिकाबाट स्वदेश तथा विदेशामा रहेका व्यक्ति तथा संस्था संग अन्तरकृया तथा सहयोग प्राप्ति कार्यक्रम			१०	”	”	”
११	कर्मचारीहरूलाई तालिम वटा			१०	”	”	”

७.३ वित्तीय व्यवस्थापन, सुशासन र भ्रष्टाचार निवारण

७.३.१ पृष्ठभूमि

आँधीखोला, गाउँपालिकाका जनतालाई सेवा तथा सुविधाहरू जनताको घरदैलोबाट उपलब्ध गराउने, यस गाउँपालिकामा शिक्षा, स्वास्थ्य, पशु विकास, महिला विकास, सहकारी, इन्जिनियरसँग सम्बन्धित प्राविधिक, कानून लगायत कानूनले तोके अनुसारका जनशक्ति, बजेट र कार्यक्रम हस्तान्तरण भई आएको र कानूनले निर्धारण गरे अनुसार संस्थागत, कानूनीगत तथा प्रकृयगतरूपमा कार्य अगाडि बढाइएको छ । गाउँपालिकाले छिटोछरितो, मितव्ययी, पारदर्शी, सेवामुखी, जिम्मेवारी र उत्तरदायित्व वहन गर्ने, निष्पक्ष, भ्रष्टाचारमुक्त, सहभागिता मुलक किसिमले वित्तीय सुशासन दिनु आजको आवश्यकता रहेको छ । भ्रष्टाचारमुक्त प्रशासन, वित्तीय अनुशासन कायम गर्नको लागि यस गाउँपालिकामा आर्थिक प्रणाली सफट वेयर मार्फत सञ्चालन गरिएको छ ।

७.३.२ प्रमुख समस्याहरू

यस गाउँपालिकामा वित्तीय व्यवस्थापन, सुशासन र भ्रष्टाचार निवारण गर्नको लागि केहि समस्याहरू देखिएका छन् । गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत ज्यादै न्यूनहुनु, वाहयबाट प्राप्त श्रोत पनि थोरै नै हुनु, आलेप शाखा स्थापना नहुनु, आर्थिक प्रशासन शाखाका कर्मचारीहरूको पनि स्थायित्व नहुनु, कार्यालय पनि व्यवस्थित हुन समय लाग्नु, वेरुजुको मात्रा पनि बढ्दै जानु, वेरुजुको लगत नराख्नु, जिम्मा लिएका संस्था तथा व्यक्तिले तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न नगर्नु, गाउँमा आधारित अर्थव्यवस्था हुनु, कार्यक्रम र श्रोत बीचको फरक ज्यादै बढि हुनु आदि समस्या रहेका छन् ।

७.३.३ चुनौती र अवसरहरू

● चुनौती

गाउँपालिकाको कर राजश्व र शुल्क लगायतका आन्तरिक तथा वाहय आम्दानीका श्रोतहरू वृद्धि गर्न, वित्तीय अनुशासन कायम गर्न, भ्रष्टाचार मुक्त गाउँपालिका बनाउन, आर्थिक प्रशासन शाखाको क्षमता वृद्धि गर्न, आलेप शाखालाई प्रभावकारी बनाउन, जनशक्तिलाई स्थायित्व दिन चुनौती रहेकोछ । समयमा प्रदेश र संघबाट अनुदान तथा श्रोत प्राप्त गर्न, वार्षिक खरिद योजना निर्माण गरी सो अनुसार कार्यान्वयन गर्न, समयमा ठेक्का पट्टा तथा उपभोक्तासंग संभौता गरी समयमा कार्य सम्पन्न गर्न, आर्थिक वर्षको अन्त्यमा मात्र खर्च गर्ने प्रवृत्तिलाई राक्ने कार्य चुनौतीपूर्ण कार्य रहेको छ ।

● अवसरहरू

गाउँपालिकाका आर्थिक प्रशासन कार्य सफटवेयर मार्फत सञ्चालन गरिनु, गाउँपालिकालाई प्रयाप्त अधिकारहरू दिईनु, आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी नियम कानून स्पष्टरूपमा उल्लेख गर्नु, निश्चित अवधिमा कार्यहरू सम्पन्न गर्नुपर्ने दायित्व सृजना हुनु, तिनवटा सरकारको कार्यक्षेत्र स्पष्ट व्यवस्था गरिनु, गाउँपालिकाको लेखापक्षिण गर्न महालेखालाई नै तोकिनु, बहुवर्षीय ठेक्का प्रथा हुने व्यवस्था मिलाउनु आदि अवसरहरू हुन् ।

७.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

आन्तरिक आम्दानी वृद्धि गरी आत्म निर्भर वित्तीय व्यवस्था

● लक्ष्य

"गाउँपालिकाको स्रोत पहिचान तथा परिचालन गरी सुशासनको माध्यमबाट जनतामा समृद्धि प्राप्त भएको हुनेछ " ।

● उद्देश्य

१. गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्थापनमा व्यापक सुधार गरी श्रोत साधनको समुचित प्रयोगबाट आर्थिक तथा सामाजिक विकास भएको हुनेछ ।
२. आर्थिक ऐन नियमको पालन र कार्यान्वयन गरी आर्थिक सुशासन तथा भ्रष्टाचार मुक्त भएको हुनेछ ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्थापनमा व्यापक सुधार गरी श्रोत साधनको समुचित प्रयोगबाट आर्थिक तथा सामाजिक विकास भएको हुनेछ ।	
१.१ गाउँपालिका तथा वडाहरुमा आधुनिक प्रविधियुक्त, निशुल्क वाईफाई र नेटवर्कमा आधारित पेपरलेस आर्थिक पद्धति अपनाउने ।	१. गाउँपालिकाको कारोबार पारदर्शी बनाउनको लागि सार्वजनिक सुनुवाइ, सार्वजनिक सूचना टाँस व्यवस्था तथा सञ्चार माध्यमबाट जनतालाई जनकारी गराउने नीतिलिने । २. सम्पूर्ण लेखा व्यवस्था कम्प्यूटराइज गरिने । ३. कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन व्यवस्था मिलाईने छ र दण्ड र पुरस्कार व्यवस्था कार्य सम्पादनमा आधारित गराउने नीति लिईने । ४. गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार गरी लागू गरिने । ५. कागजविहिन (पेपरलेस) प्रशासन लागु गरिने । ६. गाउँपालिकाको लागि संविधान र ऐन कानूनले तोके अनुसार र आवश्यकता अनुसारका सम्पूर्ण कानून, निर्देशिका तयार तथा स्वीकृत गरि लागू गरिने । ७. गाउँपालिका तथा सबै वडाहरुमा हाजिरी तथा नागरिक वडापत्र इलेक्ट्रोनिक रुपमा राख्ने व्यवस्था मिलाइने ।
२. आर्थिक ऐन नियमको पालन र कार्यान्वयन गरी आर्थिक सुशासन तथा भ्रष्टाचारमुक्त भएको हुनेछ ।	
२.१ गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्था सुदृढिकरण गरिने र करका दायराहरु फराकिलो पारी आन्तरिक आम्दानी वृद्धि गर्ने ।	८. गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानी वृद्धि गर्नको लागि विशेष पहल गर्ने । ९. सार्वजनिक सुनाई, सामाजिक परिक्षण, मोवाइल एप, सूचना तथा खर्च विवरण Web Side मा राख्ने व्यवस्था लगायत प्रविधि अपनाई वित्तीय कारोबार पारदर्शिरुपमा सञ्चालन गर्ने । १०. वित्तीय अनुशासन कायम गरिने र भ्रष्टाचार प्रति शुव्य सहिष्णु नीति अवलम्बन गरिने । ११. खर्चका मापदण्ड तयार गरी लागू गरिने ।
३.१ वेरुजु न्यून गराउने, वेरुजु लगत राख्ने र समयमा नै नियमित गराउने ।	१२. आलेप शाखा स्थापना गरी कर्मचारी सहित प्रविधियुक्त बनाइने । १३. वेरुजुको लगत तयार गरी समयमा फछ्यौट गर्ने । १४. स्थानीय संघ संस्थाको क्षमता अभिवृद्धि गर्न लगानी वढाईनेछ । १५. विकासको आधार सुशासन भन्ने नीति अवलम्बन गरिने । १६. गाउँपालिका लगायत वडाहरुमा आधुनिक प्रविधियुक्त, निशुल्क वाईफाई र नेटवर्कमा आधारित पेपरलेस पद्धति अपनाउने । १७. प्रभावकारी अनुगमन र मूल्यांकनको व्यवस्था गरिने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाबाट आफै सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- सफटवेयर तथा नेटवर्क सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- सार्वजनिक सुनाई, सामाजिक परिक्षण, मोवाइलएप, सूचना तथा खर्च विवरण Web Side मा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्था सुदृढिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- आलेप शाखा स्थापना गरिनेछ ।
- सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
- कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको लागि आवश्यक कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ संघं तथा प्रदेश सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम
- राजश्व परिचालन क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- लेखा प्रणाली सुदृढीकरण कार्यक्रम
- विद्युतीय आर्थिक कारोबार प्रणालीको सुदृढीकरण कार्यक्रम

७.३.५ अपेक्षित उपलब्धी

गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा बाह्य श्रोतमा प्रति वर्ष दोब्बर रुपमा वृद्धि भएको हुनेछ, गाउँपालिकाको आर्थिक प्रशासन शाखाको पूर्णरूपमा दरवन्दी पूर्ति भएको हुनेछ, लेखा प्रणाली कम्प्यूटराइज भई पूर्णरूपमा सफ्टवेयर प्रणाली लागू भएको हुनेछ, गाउँपालिकाको आन्तरिक लेखा परिक्षण शाखा स्थापना भई कर्मचारीको पदपूर्ति गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ। खर्चका मापदण्ड तयार गरी लागू गरिएको हुनेछ, गाउँपालिकामा तोकिएका ऐन, कानून, निर्देशिका तयार तथा लागू गरी सुशासन कायम भएको हुनेछ, गाउँपालिकाको वेरुजु स्थिति प्रतिवर्ष खर्च गरेका रकमको ३ प्रतिशत भन्दा तल भएको हुनेछ, गाउँपालिकाका सम्पूर्ण श्रेस्ताहरु अध्यवधिक भएको हुनेछ, लेखापरिक्षण, सार्वजनिक सुनाई, सामाजिक परिक्षण लगायतका तोकिए अनुसारका परिक्षणहरु तोकिएको समयमा गरिएको हुनेछ। आन्तरिक श्रोतको क्षमतामा अभिवृद्धि गरी हालको ८० लाख बाट वढेर २०८० साल सम्ममा ५ करोड वार्षिक आम्दानी भएको हुनेछ। सबै कर्मचारी तथा जनप्रतिनिधिहरुलाई पुनरताजगि तालिम दिई सबै क्षमतावान भएका हुनेछन्।

७.३.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधारवर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८ ०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ,प्रदेश बाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पति सूचांक	„	६८.९	७२	रा. लेखा स.	„	„
३	लैङ्गिक समता सूचांक	„	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	„	„
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	„	„	„
	प्रतिफल						
१	सेवा प्रवाह			अति उत्तम	घरघरी सर्वेक्षण	प्रशासन प्रमुख	„
२	सुशासन दर			उच्च	घरघरी सर्वेक्षण	„	„
३	विकास तथा प्रशासनिक कार्य क्षमता			उच्च	घरघरी सर्वेक्षण	„	„
४	घरबाट ३० भिन्टको पैदलयात्रामा पक्की सडकको पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	३८.९७	९०	„	„	„

५	घरबाट स्वास्थ्य संस्था (Health facility) मा पुग्न ३० मिनट वा सोभन्दा कम समय लाग्ने परिवार	प्रतिशत	४६.५	७५	”	”	”
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	आन्तरिक आय वृद्धि कार्यक्रम			५	घरघरी सर्भेक्षण	”	आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	स्वदेश तथा विदेशबाट सहयोग तथा ऋण प्राप्त कार्यक्रम			५	”	”	”
३	गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्था सुदृढिकरण कार्यक्रम			५	”	”	”
४	आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम			५	”	”	”
५	सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार कार्यक्रम			१	”	”	”
६	कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम			१	”	”	”
७	कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम			१	”	”	”
८	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम			१	”	”	”
९	सार्वजनिक सुनाई कार्यक्रम			२०	”	”	”
१०	सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम			१५	”	”	”
११	मोबाइल एप कार्यक्रम			५	”	”	”
१२	सूचना तथा खर्च विवरण ओएव साइडमा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम			१	”	”	”
१३	योजना बोर्डको व्यवस्था,			१	”	”	”
१४	इलेक्ट्रोनिक हाजिरी व्यवस्था,			७	”	”	”
१५	सहयोगी कार्यक्षेत्र, विषयगत सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था			१	”	”	”
१६	नागरिक वडापत्रको व्यवस्था			१	”	”	”
१७	प्रत्येक टोलमा फ्रि वाइफाई तथा इन्टरनेट सेवा सुविधा			१	”	”	”
१८	सामुदायिक प्रविधि मैत्री कार्यक्रम			५४	”	”	”
१९	सेवा करार प्रणाली कार्यक्रम			५४	”	”	”
२०	अपाङ्ग, बालमैत्री, महिला मैत्री भवन तथा पूर्वाधार व्यवस्था			१	”	”	”

➤ कार्यक्रम तथा अनुमानित बजेट

लोक तन्त्र र सुशासन क्षेत्र विकासका लागि विस्तृत कार्यक्रम तथा प्रक्षेपित बजेट बजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धी अनुसूचिमा उल्लेख गरिएकोछ। सारंशमा आर्थिक विकास सम्बन्धी कार्यक्रम र बजेट निम्न अनुसार रहेको छ।

	लोकतन्त्र र सुशासन विकास क्षेत्र	बजेट रु लाखमा
१	गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम	३
२	गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम	१०००
३	६ वटै वडा कार्यालयहरुको भवन निर्माण कार्यक्रम	६००
४	कर्मचार संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम	३
५	कानूनले तोके अनुसारका ऐन,नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा	३
६	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	५
७	वडा कार्यालय सुदृढिकरण कार्यक्रम	१००
८	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम	४०
९	स्वदेशी तथा विदेशी स्थानिय निकाय संग भगेनी सम्बन्ध कार्यक्रम	१०
१०	गाउँपालिकाबाट स्वदेश तथा विदेशमा रहेका व्यक्ति तथा संस्था संग अन्तरक्रिया तथा सहयोग प्राप्ति कार्यक्रम	१०
११	कर्मचारीहरुलाई तालिम कार्यक्रम वटा	२०
	जम्मा	१७९४

परिच्छेद ८ अन्तर सम्बन्धित विषय

८.१ तथ्याङ्क प्रणाली

८.१.१ पृष्ठभूमि

विकासको लागि सत्य र तथ्यमा आधारित तथ्याङ्क व्यवस्था हुन आवश्यक रहेको छ। यस गाउँपालिका नयाँ गठन भएको भएतापनि तत्कालिन ६ वटा गाविस अनुसार भएका तथ्यांकलाई एकिकृत गरी गाउँपालिकाको तथ्याङ्क कायम गरिएको छ। यसको साथै गतवर्ष गाउँपालिकाको पहलमा घरघुरी सर्भेक्षण गरी यथार्थ तथ्याङ्क संकलन तथा प्रशोधन गरी गाउँपालिकाको प्रोफाइल तयार गरिएको थियो। यो आवधिक योजनामा सर्वेक्षणद्वारा प्राप्त तथ्यांकलाई उल्लेख गरिएको छ। प्रोफाइलमा आवश्यक अनुसारको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्न नसकिएका विषयहरू स्याङ्जा जिल्लाको, सो पनि अधुरो भएका खण्डमा गण्डकी प्रदेशको तथ्यांकलाई आधार मानिएको छ। प्रदेशमा पनि यथार्थ हुन नसकेको विषय नेपालको आधारमा उल्लेख गरिएको छ। स्याङ्जा जिल्लाका तथ्याङ्कको लागि आधिकारिक निकाय जिल्ला तथ्याङ्क कार्यालय स्याङ्जा रहेको छ। गाउँपालिकामा तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्नेको लागि व्यवस्थित शाखा तथा निकाय हुनु पर्ने देखिन्छ। जन्म, मृत्यु, विवाह आदि घटनाहरू, व्यक्तिको स्थिति विवरण आदिको लागि घटना घट्ने वित्तिकै अध्यावधिक गर्ने सफटवेयर लागू गरि अध्यावधिक गर्ने पद्धतिको विकास गर्नु पर्दछ।

८.१.२ प्रमुख समस्या

गाउँपालिकामा तथ्याङ्क शाखाको स्थापना नगरिनु, पालिकास्तरका तथ्याङ्कहरू अध्यावधिक गर्ने व्यवस्था नहुनु, तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण गर्ने क्षमताको जनशक्ति नहुनु, भएका तथ्यांकहरूको विश्वासनीयतामा प्रश्न उठ्नु, तथ्याङ्कमा आधारित योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन नगरिनु, स्याङ्जा शाखा कार्यालयहरूमा पनि आफ्नो क्षेत्रको तथ्याङ्क अध्यावधिक नहुनु आदि समस्याहरू देखिएको छ।

८.१.३ चुनौती र अवसरहरू

● चुनौती

विकासको लागि सहि र यथार्थ सूचना तथा तथ्याङ्क संकलन गर्न, भएका घटनाहरूलाई अध्यवधिक गर्न आवश्यक सफ्टवेयर विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन, गाउँपालिकामा तथ्याङ्कको अध्यावधिक गर्नको लागि छुट्टै शाखा स्थापना गरी विश्लेषण गर्ने जनशक्तिको विकास गर्न, जनप्रतिनिधिहरूलाई तथ्याङ्कको महत्व बुझाउन, गाउँपालिका र प्रदेश तथा संघको तथ्याङ्क सम्बन्धी समन्वय गर्न, गाउँपालिका स्तरको कुल ग्रहास्थ उत्पादन जस्ता समष्टिगत तथ्याङ्क निकाली विश्लेषण गर्नु चुनौती रहेको छ।

● अवसर

सवै स्तरका सरकारले आफ्नो प्रोफाइल तयार गरी आवधिक विकास योजना तयार गर्नु पर्ने नीतिगत व्यवस्था हुनु, गाउँपालिकाले आफ्नो वस्तुस्थिति तयार गरी अध्यवधिक गर्नको लागि घरघुरी सर्भेक्षण गर्ने कार्य गर्नु, दिगो विकासका लक्ष्यहरू स्थानीयकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था हुनु, विकासमा हालको स्थितिलाई मुख्य आधार बनाई योजना तर्जुमा गर्ने व्यवस्था हुनु, तथ्याङ्क विभागमा र जिल्ला स्थित कार्यालयमा नयाँ प्रविधि अपनाउनु, विद्यालय र कलेज स्तरमा जनसंख्या तथा तथ्याङ्क विषयमा अध्यापन गराईनु आदि अवसरहरू रहेका छन्।

८.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

तथ्यांकमा आधारित योजना विकास पद्धति

● लक्ष्य

योजना तथा कार्यक्रमहरूको तर्जुमा तथा छनौट गर्दा सत्य र तथ्यमा आधारित भएर गरिएको हुनेछ।

● उद्देश्य

१. तथ्याङ्क पद्धतिमा भरपर्दो, व्यवस्थित र सुदृढीकरण गर्ने।

२. तथ्याङ्क इलेक्ट्रोनिक्स सफ्टवेयर प्रयोग गरी अध्यवधिक गर्न व्यवस्था मिलाउने।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. तथ्याङ्क पद्धतिमा भरपर्दो, व्यवस्थित र सुदृढीकरण गर्ने ।	
१.१ गाउँपालिकाको तथ्याङ्क व्यवस्था व्यवस्थित गर्ने ।	१. तथ्याङ्कहरू प्रत्येक घरघुरी, वस्ती, वडागत र गाउँपालिका स्तरको रुपमा तयार गर्ने २. घटनाहरूसंगसँगै अध्यावधिक गर्न संस्थागत, नीतिगत, प्रकृयागत व्यवस्था मिलाउने, ३. गाउँपालिकामा सूचना तथा तथ्याङ्क इकाई स्थापना गरी प्रविधि मैत्री बनाउने । ४. सडक, घर, वस्ती नम्वरिंग गरि व्यवस्थित बनाउने । ५. केन्द्र, प्रदेश र गाउँपालिकाकासंग तथ्यांकहरूमा समन्वय कायम गर्ने
२. तथ्याङ्क इलेक्ट्रोनिक सफ्टवेयर प्रयोग गरी अध्यावधिक गर्न व्यवस्था मिलाउने ।	
२.१ आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी गाउँपालिकाका सम्पूर्ण विवरणहरू अध्यावधिक गराउन पहल गर्ने ।	६. प्रत्येक घर, समुदाय, वस्तीस्तर, वडागत तथा पालिकास्तरका तथ्याङ्क इलेक्ट्रोनिक माध्यमबाट अध्यावधिक गर्ने प्रवन्ध मिलाउने ७. Data Base मा आधारित अन्तराष्ट्रिय योजना पद्धतिको विकास गर्ने । ८. गाउँपालिकालाई ग्रामिण पर्यटनको नेतृत्व लिन सक्ने गरि तथ्याङ्क व्यवस्थित गर्ने । ९. गाउँपालिकाको अनुगमन, मुल्यांकन, प्रतिवेदन प्रणाली तथ्यांकमा आधारित बनाउन व्यवस्थापन गर्ने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरू

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

- गाउँपालिकामा तथ्याङ्क शाखा स्थापना कार्यक्रम : गाउँपालिकामा तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा गर्नको लागि तथ्याङ्कहरू अध्यावधिक, व्यवस्थित, तुलनात्मक, विश्लेषणात्मक गर्न सक्ने तथ्याङ्क तथा सूचना शाखाको स्थापना गरिनेछ । यो शाखामा प्रविधि, साधन तथा सुविधालेयुक्त, सिप र क्षमतावान जनशक्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।
- पालिकास्तरको प्रोफाइल तयार गरि इलेक्ट्रोनिकरुपमा अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम : गाउँपालिकाको प्रोफाइल अध्यावधिक गरिने छ । प्रत्येक परिवारमा घटेका घटना, समाजमा भएको विवरण इलेक्ट्रोनिक सफ्टवेयरमा अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । तथ्याङ्कहरू पूर्णरुपमा यथार्थ बनाईनेछ ।
- समाजका घटनाहरूको सफ्टवेयर मार्फत अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम : समाजमा घट्ने जन्म, विवाह, मृत्यु जस्ता घटनाहरू अध्यावधिक राख्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- तथ्याङ्क सम्बन्धी नीतिगत निर्णय, कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम : सहि तथ्याङ्कको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक नीतिगत निर्णय, कार्यविधि निर्माण आदि गरिनेछ ।
- सूचना विश्लेषण तथा टेबलिकरण, प्रोसेसिंग सम्बन्धीतालिम कार्यक्रम : यस शाखा तथा योजना शाखामा कार्य गर्ने जनशक्तिलाई सूचना विश्लेषण तथा टेबलिकरण, प्रोसेसिंग सम्बन्धीतालिम दिई क्षमतावान, सिपयुक्त बनाईने छ ।
- संघ तथा प्रदेशसंग समन्वय गरि डाटाहरू अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम : गाउँपालिका स्तरको तथ्याङ्क तथा डाटाहरू अध्यावधिक गर्न, सो सम्बन्धी सिप हासिल गर्न, तथ्याङ्क शाखालाई निपूर्ण गराउनको लागि संघ तथा गण्डकी प्रदेशसंग समन्वय गरिनेछ ।

➤ संघ र प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

- गाउँपालिका स्तरको प्रोफाइल तयार गरि इलेक्ट्रोनिकरुपमा अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- जन्मदर्ता जस्ता घटनाहरूको सफ्टवेयर मार्फत अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- तथ्याङ्क सम्बन्धी तथा सूचना विश्लेषण तथा टेबलिकरण, प्रोसेसिंग सम्बन्धित तालिम कार्यक्रम

८.१.५ अपेक्षित उपलब्धीहरू

यस योजना अवधिमा गाउँपालिकाका सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरू विद्युतीय माध्यमबाट सफ्टवेयर प्रयोगबाट अध्यावधिक डाटावेसमा आधारित भई योजनाको तर्जुमा भएको हुनेछ । गाउँपालिकाका जनशक्ति तथ्याङ्कसंकलन तथा विश्लेषण गर्न सक्षम भएका हुनेछन् ।

७.३.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८०।८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश वाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पत्ति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचांक	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोजा	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	प्रदेश वाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	”	”	”
	प्रतिफल						
१	तथ्याङ्क शाखा स्थापना			१ वटा	घरघरी सर्वेक्षण	प्रशासन प्रमुख	”
२	तथ्याङ्क व्यवस्थापन			व्यवस्थित भएको हुने छ ।	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
३	योजना तर्जुमा			तथ्यमा आधारित	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
४	सवै तथ्याङ्क सफटवेयरमा			अध्यावधिक			
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	गाउँपालिकामा तथ्याङ्क शाखा स्थापना कार्यक्रम				घरघरी सर्वेक्षण	”	आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	पालिकास्तरको प्रोफाइल अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम			१	”	”	”
३	इलेक्ट्रोनिकरूपमा तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम			१	”	”	”
४	जन्मदर्ता जस्ता घटनाहरुको सफटवेयर मार्फत अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम			नियमित	”	”	”
५	तथ्याङ्क सम्बन्धी नीतिगत निर्णय, कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम			नियमित	”	”	”
६	सूचना विश्लेषण तथा टेबलिकरण, प्रोसेसिंग सम्बन्धीतालिम कार्यक्रम			नियमित	”	”	”
७	गाउँपालिकाको ओएव साइड अध्यावधिका गर्ने कार्यक्रम			प्रत्येक वर्ष	”	”	”
८	संघ तथा प्रदेश संग समन्वय गरि डाटाहरु अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम			नियमित	”	”	”

८.२ गरीबी निवारण

८.२.१ पृष्ठभूमि

गरीबी मानविय बहुयामिक विषय हो । मानिसको दैनिक आवश्यकता परिपूर्ति गर्न नसक्ने अवस्था नै गरीबी हो । गरीबी समाजिक तथा आर्थिक कारण बाट सृजना हुने अवस्था हो । दिगो विकासका लक्ष्य बमोजिम दैनिक १.२५ अमेरिकी डलर कमाउन नसक्ने परिवार चरम गरीबी र १.९ डलर दैनिक कमाउने परिवार गरीबको अवस्थामा रहेको बुझिन्छ । यस्तै गरी २०६८ को जीवनमापन सर्भेक्षणले वार्षिक रु १९,२६९। नकमाउने व्यक्ति निरपेक्ष गरीबी भनि परिभाषा गरेको छ (श्रोत : गण्डकि प्रदेशको आधारपत्र) । आघाखोला गाउँपालिकामा मासिक आम्दानी नै नहुने परिवार ७८ वटा (१.९२ प्रतिशत) , रु १०००। भन्दा कम कमाउने २२८ परिवार (५.६० प्रतिशत), रु १०००। देखि २०००। कमाउने २४१ परिवार (५.९२ प्रतिशत) रहेकोछ । वार्षिक रु २४,०००। भन्दा कम कमाउने परिवार १३.४३ प्रतिशत रहेको छ । वार्षिक २४०००। देखि ६०,०००। हजार कमाउने परिवार २०.७१ प्रतिशत रहेको छ । आफ्नो उत्पादनले ३ महिना भन्दा कम खान पुग्ने परिवार २७.९९ प्रतिशत र ९ महिना भन्दा कम समय खान पुग्ने परिवार ७९ प्रतिशत रहेको छ । यहाँ २१ प्रतिशत परिवार मात्र वर्षभरि खानपुग्ने रहेका छन् । विपन्न स्तरीकरणको आधारमा हेर्दा २७.९९ प्रतिशत अतिगरीब, ४१.६७ प्रतिशत परिवार गरीब रहेको छ । गरीबीको कारणमा शिक्षाको कमि, स्वास्थ्य स्थिति, रोजगार नपाउनु, कृषि क्षेत्रमा निरभावमुखी खेती प्रणाली हुनु आदि कारणबाट भएको देखिन्छ । उच्च खालको शिक्षा प्रणाली, स्वास्थ्य विमाको व्यवस्था, उच्च विकास, सामाजिक सुरक्षा व्यवस्था, रोजगारी आदिबाट मात्र गरीबी निवारण गर्न सकिन्छ ।

८.२.२ प्रमुख समस्या

यस गाउँपालिकामा अधिकांश वस्ती छरिएर रहनु, निर्वाहामुखी खेती प्रणाली हुनु , वजारबाट टाढा वस्ती हुनु, वचत कम हुनु, युवाहरु विदेशीनु, वृद्ध तथा महिलाहरुको संख्या गाउँमा बढि हुनु, जमिन बाफो हुनु, वस्तिमा उत्पादन भएका वस्तुहरुको उचित मुल्य नपाउनु, उत्पादित वस्तुको मुल्य अभिवृद्धि कम हुनु, गरीबी निवारण कार्यक्रम सबै दलित तथा गरीब परिवारमा नपुग्राउनु, गाउँपालिकाको वजेट खर्च श्रम मुलक नभै डोजर मुलक अर्थात मेसिनरीमुख हुनु, बढि प्रयोग हुनु, विदेशबाट पठाएको रिमिटेन्स उत्पादन मुलक कार्यमा प्रयोग नगर्नु, ६ वटै वडाहरुका घरहरु रिक्ता तथा खाली रहनु, वसाई सराई बढि हुनु, गाउँपालिकाका विद्यालय तथा कलेजको पढाई रोजगार मुलक नहुनु, विदेशिने युवाहरु सिप सिकेर नभई कोरा काममा जानु, छोरा छोरीहरुको लागि राम्रो शिक्षा नदिनु, स्वास्थ्य क्षेत्रमा कम खर्च गरिनु र स्वास्थ्य उपचारको लागि बढि खर्च गर्नु आदि समस्याहरु रहेका छन् ।

८.२.३ चुनौती तथा अवसरहरु

● चुनौती

गाउँपालिकामा वार्षिक रुपमा २४ हजार भन्दा कम कमाउने १३.४३ प्रतिशत परिवारहरुको तथा २७.९९ प्रतिशत अति गरीब लागि वार्षिक २,४०,०००। कमाउन सक्ने स्थिति सृजना गर्नु ज्यादै चुनौतीपूर्ण रहेको छ । पञ्चमुल, पञ्चासे, वांगसिंग, टापुका तथा पाखिवोट, भारखोला, फापरथुमका दलित वस्तिमा रहेका गरीब परिवारको लागि नियमित आम्दानी हुने पेशा तथा व्यवसाय पहिचान गर्नु र तिनीहरुको लागि लगानी स्रोतको व्यवस्थापन गर्न, कृषि, ग्रामिण पर्यटन तथा कृषि वनमा आधारित उद्योग तथा व्यवसायिक खेती तथा पशुपन्छी पालन गर्न सिपयुक्त तथा लगानी मैत्री बनाउनु चुनौती रहेकोछ । वास्तविक गरीबहरुको पहिचान, रोजगार मुलक कार्यक्रममा वास्तविक गरीबको पहुच पुग्याउने, वानी व्यवहारमा परिवर्तन गर्न, बालबालिकालाई उच्च शिक्षा दिलाउनु, स्वास्थ्य विमा गर्न तथा समयमा उपचार गरी निरोगी गराउनु, विदेशबाट पठाएको रिमिटेन्स उत्पादनको क्षेत्रमा लगानीबाट गाउँपालिकाको उत्पादनमा वृद्धि गरी गरीबी निवारण गर्नु आदि कार्य चुनौति रहेको छ ।

● अवसरहरु

यस गाउँपालिकाका अधिकांश युवाहरु व्यवसायिक कृषि तथा पशुपन्छी पालन क्षेत्रमा आकृषित हुनु, दलित वस्ति तथा गरीब वस्तिमा युवाहरु विदेश गई नयाँ प्रविधि, वचत गर्ने संस्कार, सिप सिकेर आउनु, बालबालिका लाई पढाउनु पर्छ भन्ने भावनाको विस्तारै परिवर्तन हुनु, गाउँमा वसाई सरेपछि वा रोजगारीको लागि गाँउ छोडेकाको जग्गा गरीब परिवारले सस्तोमा कमाउन पाउनु, खेती योग्य जमिन सस्तोमा किन्न तथा करारमा लिन पाउनु, प्रसस्त जङ्गल तथा चरण क्षेत्र हुनु, वजारको विकास हुदै जानु, गाउँपालिकाले तथा प्रदेश,

संघले सामाजिक तथा आर्थिक क्षेत्रमा लगानी बढाउनु, गरीबी निवारण कार्यक्रमलाई प्रथमिकता दिई कार्यान्वयनमा ल्याउनु आदि कार्य गरीबी निवारणको लागि अवसरहरु हुन् ।

८.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

- दीर्घकालिन सोच

गरीबी निवारण पालिकावासीको जीवन समृद्धिको आधार

- लक्ष्य

गाउँपालिकाकाहरेक क्षेत्रमा रहेका सबै किसिमका गरीबीको न्यूनीकरण गर्ने

- उद्देश्य

१. गाउँपालिकामा रहेको चरम गरीबीको अन्त्य गर्ने ।
२. पालिकाका स्रोत साधनहरु तथा उपलब्धीमा सबै वर्ग समुदायको पहुच सुनिश्चित गर्ने
३. समाजमा संकट ग्रस्त अवस्थामा रहेका वर्ग तथा समुदायको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरी संकटसंग जुभारुप गर्न सक्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्ने ।

- रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. गाउँपालिकामा रहेको चरम गरीबीको अन्त्य गर्ने ।	
१.१ आँधीखोला गाउँपालिकामा कुनै परिवार घरवास विहिन अवस्थामा रहन पर्ने बाध्यता हटाउने नीति लिने ।	१. वस्तीमा रहेका अति गरीब परिवारको पहिचान गरी तिनीहरुका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने २. आर्थिक कारणले गर्दा गाउँपालिकामा खर, पराल, स्याउला छाएका घरको छाना भएका घरमा वस्नुपर्ने बाध्यता स्थितिको अन्त्य गर्ने तथा मुक्त गराउने नीतिलिने । ३. गाउँपालिकाकासबै परिवार चरम गरीबीबाट मुक्त गराउने । ४. गाउँपालिकाकाकुनै पनि परिवार घर विहिन अवस्थाबाट मुक्त रहनेव्यवस्था मिलाउने ।
१.२ गाउँपालिकामा आर्थिक तथा सामाजिक विकासका कार्यहरु विस्तार गरी गरीबी निवारण गर्ने	५. गाउँपालिकाका विकास कार्यक्रमहरु गरीबी न्यूनीकरण केन्द्रित गराउने ६. स्थानीय पेशालाई सुदृढीकरण गरी आय वृद्धिसंग केन्द्रित गर्ने । ७. वचत गर्ने बानीको विकास तथा संस्थागत विकास गर्ने । ८. गाउँपालिकाले तयार गरेको उच्चमशिल पाच वर्ष योजना कार्यान्वयन भएको हुने ।
२. गाउँपालिकाका स्रोत साधनहरु तथा उपलब्धीमा सबै वर्ग समुदायको पहुच सुनिश्चित गर्ने	
२.१ समाजका जुनसुकै स्थितिमा रहेका वर्ग तथा समुदायको पहुच बढाउन श्रममा आधारित विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।	९. गाउँपालिकाको पहिचान, स्वरोजगार सहितको उच्चमशिल युवा अभियान नीति लागु गरिने । १०. गाउँपालिकाले तयार गरेको उच्चमशिल पाचवर्ष योजना कार्यान्वयन भएको हुने । ११. गाउँपालिकाको स्रोत, साधन र अवसरमा सबैको पहुच प'र्याउन । १२. गाउँपालिकाले न्यूनतम सेवाहरु तोकि सबै वर्ग तथा समुदायमा सो सेवाउपयोग गर्ने वातावरण मिलाउने । १३. भूउपयोग योजनालागू गरी उत्पादनमा वृद्धि गरिने । १४. वित्तिय ऋण सुविधामा गरीबहरुको सहज पहुचको व्यवस्था मिलाई उच्चम तथा स्वरोजगारको लागि संरचनागत, कानूनीगत तथा प्रकृयगत व्यवस्था मिलाउने ।
३. समाजमा विपत तथा संकट ग्रस्त अवस्थामा रहेका वर्ग तथा समुदायको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरी संकटसंग जुभारुप गर्न सक्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्ने ।	
३.१ प्रकृतिक वा मानव निर्मित विपतबाट समाजमा संकटग्रस्त अवस्थामा रहेका वर्गको पहिचान गरी	१५. खोलानाला, पहिरो, आगोलागी, हुरी बतास, प्राकृतिक विपद तथा दुर्घटनाबाट घरवार विहिन तथा संकटग्रस्थ आवस्थामा रहेका वर्गको तत्काल प्रत्यक्ष सहयोग गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

ती वर्गको उत्थान गर्न आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।	१६. गाउँपालिका तथा ६ वटै वडाहरूमा विपत उद्धार कोष तथा संरचना गठन गरी आवश्यक सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने । १७. संकटग्रस्त अवस्थाबाट गुञ्जिएका परिवारका बाल बच्चाको लागि आधारभुत शिक्षा तथा उच्च शिक्षा दिई रोजगार तथा उच्च सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । १८. प्रत्येक व्यवसाय तथा निर्माण भएका पूर्वाधारको अनिवार्य विमा गर्ने व्यवस्था मिलाउने । १९. संकटग्रस्त अवस्थामा रहेका समुदायको सुरक्षाको लागि गाउँपालिकाले तत्काल राहत दिने व्यवस्था तथा समन्वय गर्ने । २०. मौसमको पूर्व जानकारी दिने व्यवस्था मिलाई विपदबाट हुने क्षति कम गर्ने ।

● कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफैले सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु :

- उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम : अति गरीब तथा गरीब परिवारको लागि यस गाउँपालिकाले तयार पारेको उच्च योजना अनुसारका कार्यक्रम सञ्चालन गरी रोजगार सृजना गर्न निजी क्षेत्रको सहकार्यमा सहयोग गरिनेछ ।
- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : अति गरीब तथा गरीब परिवार र यूवाहरुको क्षमता तथा दक्षता अभिवृद्धि गर्नको लागि विभिन्न किसिमको प्राविधिक सिप सिकाई क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम : क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि यूवाहरुलाई सफल व्यवसायी, उच्चमीहरुको उच्च तथा उद्योगहरुको अवलोकन गर्न विभिन्न क्षेत्रमा लगिने छ र सो अनुसारको दक्षता अभिवृद्धि गर्नको लागि तालिम दिईनेछ ।
- चरम गरीबी निवारण कार्यक्रम : चरम गरीबीमा रहेका परिवारको लागि वासस्थान, आयआर्जन कार्यक्रम, तालिम, बजार क्षेत्र संग समन्वय वढाउने र कृषिमा आधारित ससाना व्यवसाय सञ्चालन गर्न सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम : वित्तिय संस्था तथा सहकारीहरुबाट व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई उच्च सञ्चालन तथा कारोबार वढाउनको लागि कर्जा उपलब्ध गराईने छ र कर्जा लैजानेहरुले राम्रो व्यवसाय सञ्चालन गरी कर्जा समयमा फिर्ता गर्ने वातावरण सृजना गरिनेछ ।
- गरीब परिवारको लागि पूर्वाधार सृजना तथा सहयोग कार्यक्रम : गरीब परिवारको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार निर्माण गर्न, उद्योग तथा होटल रेष्टुरेन्ट सञ्चालन गर्न, माछा पालन, कुखुरा पालन गर्नको लागि स्थापना तथा निर्माण गरिने स्थल सम्म पुग्न सडक, विद्युत, संचार लगायतको पूर्वाधार गाउँपालिकाले निर्माण गर्नेछ ।
- अपाङ्गको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : अपाङ्गहरुको लागि विभिन्न किसिमका क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- दलितको लागि विशेष क्षमता अभिवृद्धि तथा आय आर्जन कार्यक्रम : यस गाउँपालिकामा दलित परिवारहरु अति गरीब र गरीब रहेको र दलित परिवारमा सानैउमेरमा बच्चा जन्माउने, बच्चा स्कूल नपठाउने तथा बीचैमा छाड्ने, पोषणको कमि हुने हुँदा गरीब परिवारको जीवन स्तर उच्च बनाउनको लागि विशेष किसिमको कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । सामाजिक परिचालनको लागि प्रत्येक दलित वस्तीमा सामाजिक परिचालकको व्यवस्था गरिनेछ । सामाजिक परिचालकले दलित परिवारमा शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार क्षेत्रमा विशेष जोड दिई प्रत्यक्ष सहभागितामा ५ वर्षमा आमूल परिवर्तन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । दलित परिवारलाई सुविधा सहितको आवास व्यवस्था, निशुल्क शिक्षा व्यवस्था, प्रत्येक परिवारमा न्यूनतम एक जनालाई रोजगारी, आफ्नै उच्च, निशुल्क स्वास्थ्यको लागि स्वास्थ्य विमा गरिने, किशोर किशोरीहरुलाई परिवार नियोजनकोको शिक्षा तथा सुविधा, यूवाहरुको लागि वैदेशिक रोजगार जानचाहनीलाई सिप सिकाई बढि पारिश्रामिक पाउने कम्पनि तथा देशका खोजी गरी सो अनुसार रोजगार पाउने व्यवस्था आदि मिलाउने कार्यक्रम सञ्चालन गरी दलितहरुको परिवारको जिवनस्थर उच्च बनाउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विदेशबाट फर्केकाको लागि विशेष उच्च सहयोग कार्यक्रम : विदेशबाट फिर्ता भएका यूवाहरुको लागि स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कृषिमा आधारित व्यवसायिक खेती, तरकारी, फलफुल, फूल व्यवसाय, दुग्ध उत्पादन पशुपालन, कुखुरा, माछा पालन तथा होटल रेष्टुरेन्ट लगायतका व्यवसाय गर्न चाहेमा गाउँपालिका बाट सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।
- विपद संकट मोचन कार्यक्रम : मानवीय तथा प्राकृतिक प्रकोपबाट भएको धनजनको क्षति भई घरबार विहिन हुने परिवारको लागि तथा विपदको कारणबाट टुहुरा तथा एकल महिला भई वस्नु परेका परिवारको लागि गाउँपालिकाले तत्काल राहत उपलब्ध गराईनेछ । टुहुरा भएका बालबालिकाको हेरचाह तथा शिक्षा दिक्षाकोलागि विशेष सहयोग गर्नेछ ।

विपदको कारणबाट आर्थिक तथा पारिवारिक क्षति भई अति गरीब हुनुपर्ने स्थितिबाट जोगाउँनको लागि सहूलियत दरमा ऋण दिने तथा सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

- विपद उद्धार कोष स्थापना र सहयोग कार्यक्रम : विपदबाट उद्धारको लागि गाउँपालिका स्तर तथा वडास्तरमा विपद उद्धार कोष स्थापना गरिने छ । सो कोषबाट विपदबाट पिडित परिवारलाई तत्काल रहात दिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- उच्चमशिल पाच वर्षे योजना कार्यान्वयन कार्यक्रम : गरीबी निवारणका लागि उच्चमशिल पाँच वर्षे योजना कार्यान्वयनको लागि निजी क्षेत्र, प्रदेश तथा संघ संग समन्वय गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- कृषि वन तथा पशुपन्छी उच्चम विकास कार्यक्रम : गरीबी निवारणका लागि कृषि तथा पशुपन्छीमा आधारित उच्चम सञ्चालनको लागि निजी क्षेत्रलाई आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

➤ संघ, प्रदेशको सहयोगबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रम

- उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम
- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम
- चरम गरीबीनिवारण कार्यक्रम
- वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम
- गरीब परिवारको लागि पूर्वाधार सृजना तथा सहयोग कार्यक्रम

८.२.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा यस गाउँपालिकाका सबै परिवार चरम गरीबीबाट मुक्त भएका हुनेछन् । सबै परिवारको आय वार्षिक रु २,४०,०००। भन्दा बढि भएको हुनेछ । सबैको आफ्नो सुरक्षित घर भएको हुनेछ । पञ्चमुल, पञ्चासे, वाङ्सिङ्ग, टापु तथा पाखिवोट, फारखोला, फापरथुमका दलित वस्तिमा रहेका गरीब परिवारको लागि नियमित आम्दानी हुने पेशा तथा व्यवसायको पहिचान भई कार्य गरेका हुनेछन् । सबै परिवारका बालबालिका विद्यालय गएका हुनेछन् । बालबालिका तथा आमाहरुले सबैले लिनु पर्ने खाप, भिटामिन प्राप्त गरेका हुनेछन्, विरामी हुदाँ उपचार गर्न सक्ने क्षमता भएका हुनेछन् । कोहि पनि खान नपाएर भोको रहनु पर्ने स्थिति हुने छैन । यस सम्बन्धी उपलब्धी सूचक अनुसूचि १ मा दिएको छ ।

८.२.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८० । ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ,प्रदेश बाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पति सूचांक	„	६८.९	७२	रा. लेखा स.	„	„
३	लैङ्गिक समता सूचांक	„	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	„	„
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	„	„	„
३	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५२७	०.६५			
	प्रतिफल						
१	राष्ट्रिय गरिबीको रेखामुनि (आर्थिक गरिबी) रहेको आँधीखोला गाउँपालिकाको जनसंख्या	प्रतिशत	२७.९९	७	घरघरी सर्वेक्षण	प्रशासन प्रमुख	„

२	राष्ट्रिय गरिबीको रेखामुनि रहेका सबै उमेरका आँधीखोला, गाउँपालिकाको महिलाहरू	प्रतिशत	६९	२०	घरघरी सर्वेक्षण	"	"
३	राष्ट्रिय गरिबीरेखा मुनि रहेका बालबालि आँधीखोला गाउँपालिका कोका (५ वर्षमुनिका)	प्रतिशत	२८.३६	७	घरघरी सर्वेक्षण	"	"
४	काम गरिरहेका तर प्रतिदिन १.९ अमेरिकी डलर नकमाउने को जनसंख्या आँधीखोला गाउँपालिका को संख्या	प्रतिशत	११.८९	२	"	"	"
५	प्रतिदिन १.९ डलर (पीपीपी मूल्यमा) नकमाउने जनसंख्या	प्रतिशत	११.१०	२	"	"	"
६	बहुआयामिक गरिबी (सूचकाङ्क) वास्तविक (Headcount) गरीबको गणना	प्रतिशत	२७.९८	१०	"	"	"
७	मानवीय गरिबीमा रहेको का आँधीखोला गाउँपालिका को जनसंख्या	प्रतिशत	६९	७	"	"	"
८	उपभोग-खपतमा असमानता (गिनी कोफिसियन्टद्वारा मापन गरिएको)	कोफिसि यन्ट	०.३७	०.१६	"	"	"
९	कुल उपभोगमा तल्लो २० प्रतिशत जनसङ्ख्याको अंश	प्रतिशत	७.९१	१५	"	"	"
१०	कुल आयमा तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको हिस्सा (प्रतिशत)	प्रतिशत	७.८	१३	"	"	"
आयोजना तथा कार्यक्रम							
१	उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम			३०	घरघरी सर्वेक्षण	"	आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			६०	"	"	"
३	तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम			३०	"	"	"
४	गरीबी निवारण कार्यक्रम			३०	"	"	"
५	वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम			६०	"	"	"
६	गरीव परिवारको पूर्वाधार सृजना कार्यक्रम			६०	"	"	"
७	अपाङ्गको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			६०	"	"	"
८	विदेशबाट फर्केकाको लागि विशेष उच्चम सहयोग कार्यक्रम			६०	"	"	"
९	पलम्बर,सिकर्मी,डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम			१२००	"	"	"
१०	समाज सेवि तथा राजनैतिक दलका नेतृत्वललाई आर्थिक क्षमता अभिवृद्धि तथा उच्चम सहयोग कार्यक्रम			१५०	"	"	"
११	जेष्ठ नागरिक आवास गृह			६	"	"	"
१२	जुत्ता सिलाउने तालिम			३०	"	"	"
१३	मादल बनाउने तालिम			५	"	"	"
१४	सोलर सुकुटी उत्पादन कार्यक्रम			६	"	"	"
१५	ढुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम			१२	"	"	"
१६	आरन निर्माण तथा व्यवस्थापन			३०	"	"	"
१७	दलित तथा अति गरीव हरूको क्षमता विकास,तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम			२९०	"	"	"
१८	प्रविधिक तालिम केन्द्र सञ्चालन वटा			६	"	"	"
१९	अति गरीव परिवारको लागि घर निर्माण वटा			१५५	"	"	"

८.३ श्रम तथा रोजगार

८.३.१ पृष्ठभूमि

श्रम र रोजगार अनुनिश्चित सम्बन्ध रहेको छ। रोजगार लगानी र विकासको प्रतिफल हो। मानिसको श्रमका कारण वस्तु तथा सेवा उत्पादन हुन्छ। मानिसले मानसिक तथा शारीरिक रुपबाट श्रम गरेको हुन्छ। उत्पादनका ३ वटा साधन मध्ये श्रमिकले श्रम प्रयोग गरे बापत ज्याला वा रोजगारी पाउँछ। देशको विकासको लागि श्रम तथा रोजगार अति महत्वपूर्ण साधन हो। देशका युवाहरूलाई रोजगारी दिन सकेमा द्रुत गतिमा विकास हुन्छ। यसैले गर्दा नेपालको संविधान २०७२ को धारा ३३ मा रोजगारीको हक र धारा ३४ मा श्रमको हकको व्यवस्था गरेको छ, त्यस्तै गरी धारा ५१ (फ) मा श्रम र रोजगार सम्बन्धी नीति उल्लेख गरेको छ।

आँधीखोल गाउँपालिकाको विकासको लागि पालिकावासीहरूलाई रोजगार दिने वातावरण श्रृजना गर्नु पर्छ। श्रमको प्रयोग कृषि तथा गैरकृषि सबै क्षेत्रबाट रोजगारी प्राप्त गर्न सकिन्छ। रोजगारीको लागि आर्थिक रुपले सक्रिय जनशक्ति १५ वर्ष देखि ६४ वर्ष सम्मको उमेरका मानिसहरूको लागि आवश्यक पर्छ। यस उमेरका सक्रिय जनशक्ति १७६३२ जना रहेका छन्। योजना अवधिको अन्त्यसम्ममा १८९९५ जना हुनेछन्। रोजगारी स्थिति हेर्दा ६८.७७ प्रतिशत जनसंख्या कृषिमा र बाँकि ३१.२३ प्रतिशत गैरकृषि क्षेत्रबाट रोजगार प्राप्त गरेका छन्। सरकारी तथा निजी क्षेत्रमा जागिर प्राप्त गर्ने १९ प्रतिशत रहेको छ। उद्योग र व्यापार क्षेत्रमा ज्यादै न्यून रहेको छ। वैदेशिक रोजगारमा गएका २१८१ जना छन्। बेरोजगारी कोहिपनिनभएपनि सबै कृषिमा अर्ध बेरोजगार तथा आसिक रोजगार प्राप्त गर्ने प्रतिशत ज्यादै धेरै रहेको छ। विदेशमा गएका पनि सिपमा आधारित भन्दा साधारण श्रमिकको रुपमा गएका छन्। श्रमीकहरूको उत्पादकत्व ज्यादै न्यून रहेको छ। गुणस्तरीय, उत्पादकत्व बढाउने रोजगार श्रृजना गर्नु आजको आवश्यकता रहेको छ।

८.३.२ प्रमुख समस्या

यस गाउँपालिकामा अधिकांश परिवार कृषिमा आश्रित हुनु, आर्थिकरुपले सक्रिय जनशक्ति धेरैजसो सिप विहिन रहनु, उत्पादकत्व न्यून रहनु, श्रमप्रति सम्मान गर्ने प्रवृत्ति नहुनु, कार्यप्रति जिम्मेवार नहुनु, विकासका कृयाकलापमा श्रममा आधारित नभई मेसिनमा आधारित हुनु, कृषिमा खटेर काम गर्ने श्रमिकको अभाव रहनु, ज्याला कमी हुनु, विदेशमा पनि सिप युक्त रोजगार नहुनु, उद्योग क्षेत्रको विकास नहुनु, श्रमिकको भविष्यको सुरक्षाको लागि व्यवस्था नसोचिनु, रोजगार मौसमी हुनु, लगानी कर्ता कमि हुनु व्यवसायिक भवनाको कमि रहनु आदि समस्याहरू रहेका छन्। गाउँपालिकाको बजेट खर्च श्रममुलक नभै डोजर मुलक अर्थात मेसिनरी बढि प्रयोग हुनु, विदेशबाट पठाएको रिमिटेन्स उत्पादन मुलक कार्यमा प्रयोग नगर्नु, विद्यालय तथा कलेजको पढाई रोजगारमुलक नहुनु आदि समस्याहरू रहेका छन्।

८.३.३ चुनौती तथा अवसरहरू

● चुनौती

यस गाउँपालिकाका आर्थिकरुपले सक्रिय जनशक्ति सबैलाई मर्यादित रोजगार दिन, कृषिमा आधारित रोजगार गैर कृषिमा दिन सक्ने स्थितिको सृजना गर्न, सिप र ज्ञानयुक्त रोजगार दिन, व्यवसायिक कृषिमा लगानी बढाई रोजगार दिलाउन, चुनौति रहेको छ। यस्तै गरी रोजगारीमा दलित तथा पछाडिएका क्षेत्रमा रहने वर्गको लागि पहुच बढाउन चुनौति रहेको छ। कामदारहरूको प्रति व्यक्ति उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन, विदेश गएका युवालाई फिर्ता ल्याई सम्मानित रोजगार दिलाउन चुनौती रहेको छ।

● अवसरहरू

८.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

घरघरमा रोजगार समृद्धिको आधार

● लक्ष्य (Mission)

"गाउँपालिकाका सक्रिय जनशक्तिले रोजगार प्राप्त गरी जीवन स्तरमा व्यापक सुधार भएको हुनेछ।"

● उद्देश्य (Goal)

१. गाउँपालिकाका सबै सक्रिय जनशक्तिले रोजगार प्राप्त गरेका हुनेछन्।
२. वैदेशिक रोजगारमा सिपयुक्त जनशक्ति मात्र पठाई आय आर्जन अभिवृद्धि भएको हुनेछ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. गाउँपालिकाका सबै सकृय जनशक्तिले रोजगार प्राप्त गरेका हुने छन् ।	
१.१ गाउँपालिकाको पहिचान, स्वरोजगार सहितको उच्चमशिल युवा अभियान नीति लागु गरिने ।	- सिप तथा ज्ञान नभएकालाई छोटो समयको लागि तालिम दिई रोजगार प्राप्त गर्न अवस्था श्रृजना गर्ने । - गाउँपालिकाका अधिकांश कार्यक्रम श्रममा आधारित हुने व्यवस्था मिलाईने । - अर्ध रोजगार प्राप्त व्यक्तिलाई पूर्ण रोजगार दिने वातावरण सृजना गरिनेछ । - पालिकाकावासीको पारिवारिक मासिक औषत रु २२,०००। भन्दा बढि आम्दानी हुनेछ । - गाउँपालिकाको स्रोत, साधन र अवसरमा सबैको पहुच पुऱ्याउने नीति लिने । - भू उपयोग योजना लागू गरी उत्पादनमा वृद्धि गरिने ।
१.२ उत्पादकत्व तथा उत्पादन बढि हुने क्षेत्रमा रोजगारीको प्राथमिकता दिने ।	- कृषिमा व्यवसायिकरण गरी रोजगार सृजना गर्ने । - पर्यटनका पूर्वाधार निर्माण गरी पर्यटन क्षेत्रमा रोजगार सृजना गर्ने । - कृषि, वन तथा पशुपन्छी क्षेत्रमा आधारित उद्योग तथा उद्यम गर्न लगानी वृद्धि गरी रोजगार बढाउने ।
१.३ गाउँपालिकाले तयार गरेको उच्चमशिल पाच वर्षे योजना कार्यान्वयन भएको हुने ।	- उद्यम सम्बन्धी कार्ययोजना बनाई स्रोत व्यवस्थापन गर्न र उत्पादित वस्तुको बजार पहिचान गर्न गाउँपालिकाले सहयोग गर्ने । - माग अनुसारका जनशक्ति तयारगर्नको लागि तालिम दिने संस्थासंग समन्वय गरिने - बढि आम्दानी हुने किसिमका रोजगारको जानकारी दिन सूचनाप्रणालीमा सुधार गर्ने - सबै वस्तिका राजनैतिक तथा सामाजिक कार्यकर्ताका परिवारमा आर्थिक उपार्जनको लागि व्यवसायिक कृषि, उद्योग तथा सेवा व्यवसाय सञ्चालन गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने ।
२. वैदेशिक रोजगारमा सिपयुक्त जनशक्ति मात्र पठाई आय आर्जन अभिवृद्धि गरिनेछ ।	
२.१ गाउँपालिकाबाट तालिम प्राप्त जनशक्ति मात्र विदेश रोजगारमा पठाउने नीति लिइने ।	- वैदेशिक रोजगार सम्बन्धी सूचना गाउँपालिकामा सहज उपलब्ध हुने व्यवस्था श्रम मन्त्रालयसंग समन्वय गरी मिलाउने । - वैदेशिक रोजगार जाने देश तथा संस्थाको विस्तृत जानकारी दिई सुरक्षित र बढि तलव तथा सुविधा दिनेमा छनौट गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने । - वैदेशिक रोजगारबाट पठाएको रिमिटेन्सको सहि सदुपयोग गर्ने तथा बढि प्रतिफल प्राप्तहुने क्षेत्रमा लगानी गर्ने वातावरण सृजना गरिने ।

● श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम : अति गरीब तथा गरीब परिवारको लागि यस गाउँपालिकाले तयार पारेको उच्चम योजना अनुसारका कार्यक्रम सञ्चालन गरी रोजगार सृजना गर्न निजी क्षेत्रको सहकार्यमा सहयोग गरिनेछ ।
- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : अति गरीब तथा गरीब परिवार र यूवाहरुको क्षमता तथा दक्षता अभिवृद्धि गर्नको लागि विभिन्न किसिमको प्राविधिक सिप सिकाई क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम : क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि यूवाहरुलाई सफल व्यवसायी, उच्चमीहरुको उच्चम तथा उद्योगहरुको अवलोकन गर्न विभिन्न क्षेत्रमा लगिने छ र सो अनुसारको दक्षता अभिवृद्धि गर्नको लागि तालिम दिईनेछ ।
- चरम गरीबी निवारण कार्यक्रम : चरम गरीबीमा रहेका परिवारको लागि वासस्थान, आयआर्जन कार्यक्रम, तालिम, बजार क्षेत्र संग समन्वय बढाउने र कृषिमा आधारित ससाना व्यवसाय सञ्चालन गर्न सहयोग कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम : वित्तिय संस्था तथा सहकारीहरुबाट व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई उच्चम सञ्चालन तथा कारोबार बढाउनको लागि कर्जा उपलब्ध गराईने छ र कर्जा लैजानेहरुले राम्रो व्यवसाय सञ्चालन गरी कर्जा समयमा फिर्ता गर्ने वातावरण सृजना गरिनेछ ।
- विदेशबाट फर्केकाको लागि विशेष उच्चम सहयोग कार्यक्रम : विदेशबाट फिर्ता भएका यूवाहरुको लागि स्वरोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कृषिमा आधारित व्यवसायिक खेती, तरकारी, फलफुल, फूल व्यवसाय, दुग्ध उत्पादन

पशुपालन, कुखुरा, माछा पालन तथा होटल रेस्टुरेन्ट लगायतका व्यवसाय गर्न चाहेमा गाउँपालिकाबाट सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

- उद्यमशिल पाँच वर्षे योजना कार्यान्वयन कार्यक्रम : गरीबी निवारणका लागि उद्यमशिल पाँच वर्षे योजना कार्यान्वयनको लागि निजी क्षेत्र, प्रदेश तथा संघ संग समन्वय गरि कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- कृषि वन तथा पशुपन्छी उद्यम विकास कार्यक्रम : गरीबी निवारणका लागि कृषि तथा पशुपन्छीमा आधारित उद्यम सञ्चालनको लागि निजी क्षेत्रलाई आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।

➤ संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रम

- श्रम तथा रोजगार सम्बन्धी ऐन, कानून, संझौता आदि गर्ने कार्यक्रम ।
- वैदेशिक रोजगारमा गएकाहरुको लागि सहयोग, सूचना दिने कार्यक्रम ।
- उद्यम सञ्चालनको लागि आवश्यक सहयोग तथा ऋण उपलब्ध गराउने कार्यक्रम ।
- प्राविधिक उच्च शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम

८.३.५ अपेक्षित उपलब्धी :

आवधिक योजनाको अन्त्य सम्ममा गाउँपालिकाका आर्थिकरूपले सक्रिय जनशक्ति (विद्यार्थीवाहेक) मध्ये १२,१०० जनाले रोजगार प्राप्त गरेका हुनेछन्, जसमध्ये कृषि क्षेत्रबाट २६०० जना, पशुपालन व्यवसाय बाट ४०० जना, उद्योग तथा व्यापार बाट २६०० जना, ग्रामिण पर्यटनबाट ५०० जना, सेवा क्षेत्रबाट ३००० जनाले र गुणस्तरीय वैदेशिक क्षेत्रबाट २००० रोजगार प्राप्त गरेका हुनेछन्, कृषि क्षेत्रमा निर्भर रहेका ६८.७७ प्रतिशत परिवारबाट २०८० सम्ममा ४५ प्रतिशत मात्र कृषिमा रहि बाकि ५५ प्रतिशत उद्योग, व्यापार र सेवा क्षेत्रमा निर्भर रहेका हुनेछन्, सबैको घरघुरी जस्ता तथा पक्की र सबैको घरमा न्यूनतम पुर्वाधार खानेपानी, विजुली, रेडियो, टेलिभिजन पक्की शौचालय भएको हुनेछ, विदेशमा रोजगारको लागि जाने युवाहरुको संख्या घटेको हुनेछ । हाल २१८१ जना रहेकोमा स्तरिय रोजगार बाहेक १००० जना फिर्ता भई स्थानीय स्तरमा रोजगार सृजना गरेका हुनेछन्, गाउँपालिकामा रहेका अति गरीब ११३९ र गरीब १६९६ परिवारको मासिक आम्दानी रु २२०००। भन्दा बढिभई कुनै परिवार पनि गरीब हुने छैनन् । वसाई सराई दरमा कमी भएको हुनेछ ।

८.२.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व.२०८० । ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश बाट सहयोग निरन्तरता भएमा
२	मानव सम्पति सूचांक	„	६८.९	७२	रा. लेखा स.	„	„
३	लैङ्गिक समता सूचांक	„	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	„	„
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचांक		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचांक		०.६	०.७	„	„	„
३	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५२७	०.६५			
	प्रतिफल						
१	राष्ट्रिय गरिबीको रेखामुनि (आर्थिक गरिबी) रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२७.९९	७	घरघुरी सर्वेक्षण	प्रशासन प्रमुख	„
२	राष्ट्रिय गरिबीको रेखामुनि रहेका सबै उमेरको महिलाहरु	प्रतिशत	६९	२०	घरघुरी सर्वेक्षण	„	„

३	राष्ट्रिय गरिबीरेखा मुनि रहेका बालबालिका (५ वर्षमुनिका)	प्रतिशत	२८.३६	७	घरघरी सर्वेक्षण	”	”
४	काम गरिरहेका तर प्रतिदिन १.९ अमेरिकी डलर नकमाउने जनसंख्या	प्रतिशत	११.८९	२	”	”	”
५	प्रतिदिन १.९ डलर (पीपीपी मूल्यमा) नकमाउने जनसंख्या	प्रतिशत	११.१०	२	”	”	”
६	बहुआयामिक गरिबी (सूचकाङ्क) वास्तविक (Headcount) गरीबको गणना	प्रतिशत	२७.९८	१०	”	”	”
७	मानवीय गरिबीमा रहेका जनसंख्या	प्रतिशत	६९	७	”	”	”
८	उपभोग-खपतमा असमानता (गिनी कोफिसियन्टद्वारा मापन गरिएको)	कोफिसि यन्ट	०.३७	०.१६	”	”	”
९	कुल उपभोगमा तल्लो २० प्रतिशत जनसङ्ख्याको अंश	प्रतिशत	७.९१	१५	”	”	”
१०	कुल आयमा तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको हिस्सा (प्रतिशत)	प्रतिशत	७.८	१३	”	”	”
आयोजना तथा कार्यक्रम							
१	उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम			३०	घरघरी सर्वेक्षण	”	आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			६०	”	”	”
३	तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम			३०	”	”	”
४	गरीबी निवारण कार्यक्रम			३०	”	”	”
५	वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम			६०	”	”	”
६	गरीब परिवारको पूर्वाधार सृजना कार्यक्रम			६०	”	”	”
७	अपाङ्गको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			६०	”	”	”
८	विदेशवाट फर्केकाको लागि विशेष उच्चम सहयोग कार्यक्रम			६०	”	”	”
९	पलम्बर,सिकर्मी,डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम (३।३ महिने)विशेष गरी ११ र १२ तथा स्नातक तहका विद्यार्थी तथा यूवाहरुको लागि (जना)			१२००	”	”	”
१०	समाज सेवि तथा राजनैतिक दलका नेतृत्वललाई आर्थिक क्षमता अभिवृद्धि तथा उच्चम सहयोग कार्यक्रम			१५०	”	”	”
११	जेष्ठ नागरिक आवास गृह			६	”	”	”
१२	जुत्ता सिलाउने तालिम			३०	”	”	”
१३	मादल बनाउने तालिम			५	”	”	”
१४	सोलर सुकृटी उत्पादन कार्यक्रम			६	”	”	”
१५	दुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम			१२	”	”	”
१६	आरन निर्माण तथा व्यवस्थापन			३०	”	”	”
१७	दलित तथा अति गरीब हरूको क्षमता विकास,तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम			२९०	”	”	”
१८	प्रविधिक तालिम केन्द्र सञ्चालन			६	”	”	”
१९	अति गरीब परिवारको लागि घर निर्माण बटा			१५५	”	”	”
२०	सहकारी विस्तार तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम			६	”	”	”
२१	जनचेतना तथा तालिम कार्यक्रम			३६०	”	”	”
२२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			३६०	”	”	”
२३	लोकसेवा तयारी कार्यक्रम			३०	”	”	”
२४	वैदेशिक रोजगार सहयोग तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			३०	”	”	”
२५	आर्थिक विकास कार्यक्रमहरु				”	”	”

८.४ मानव संसाधन विकास

८.४.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासको लागि मानव संसाधन विकास अति जरुरी रहेको हुन्छ। बजारमा आएका प्रविधि सिप र साधनको प्रयोग गर्न सक्ने क्षमतावान जनशक्तिको आवश्यक पदछ। यस गाउँपालिकामा एकातर्फ विद्युत, खानेपानी, कम्प्युटर, इन्जिनियरिङ्ग जस्ता क्षेत्रको लागि प्राविधिक जनशक्तिको अभाव रहेको छ भने अर्को तर्फ क्याम्पस पढाइ सकेर बसेका युवाहरु पढाई अनुसारको रोजगार प्राप्त गर्न नसकि वेरोजगार भइ वस्नु पर्ने स्थिति रहेको छ। गाउँपालिकाका युवाहरुले आन्तरिक मात्र नभै वहय क्षेत्रका संग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने स्थितिमा रहनु पर्दछ। यहाँ जनशक्ति विकास गर्नको लागि ४३ वटा आधारभूत तथा मावि तहको विद्यालयहरु र २ वटा क्याम्पस रहेकाछन्। प्रद्युम्न पनेरु क्याम्पसको विहानी समुहमा कृषि विषय बाहेक सबै विद्यालयमा साधारण शिक्षामात्र दिईन्छ, यसले गर्दा युवाहरुले रोजगार प्राप्त गर्न कठिन परेको छ।

८.४.२ प्रमुख समस्या

जनशक्तिको माग र आपूर्ति बीच समन्वय नगरी जनशक्ति उत्पादन गरिनु, कोरा शिक्षामात्र पढाई हुनु, दलित, गरीव परिवार तथा टाढा रहेका वस्तीहरुमा शिक्षा स्वास्थ्य क्षेत्रको पहुच पुर्‍याउन नसक्नु, बजार, जनशक्ति, रोजगारी, सुविधा, उत्पादकत्व बीच समानजस्य नहुनु, जनशक्ति विकासको लागि प्रयाप्त लगानी नहुनु, निजीक्षेत्रको प्रयाप्त लगानी नहुनु, जनशक्तिको प्रक्षेपण नगरीनु, गाउँपालिकाको शिक्षा प्रणाली प्रविधि तथा प्रयोगात्मक नहुनु, विदेश जाने जनशक्ति पनि केवल कोरा मात्र हुदा राम्रो रोजगार प्राप्त गर्न नसक्नु आदि समस्याहरु रहेका छन्।

८.४.३ चुनौती र अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा रहेका जनशक्ति सबैलाई दक्ष, सिपयुक्त, बजारले माग गरे अनुसारको दक्ष जनशक्ति तयार गर्न, मावि र उच्च मा. विद्यालयहरुमा तथा उच्चतहमा रोजगार मुलक, प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्ने खालका बनाउन, गुणस्तरयुक्त शिक्षा दिलाउनको लगानी बढाउन, वैदेशिक रोजगारमा जाने जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, विदेशबाट फिर्ता भएका जनशक्तिको समुचित उपयोग गर्न, स्वदेश तथा विदेशबाट शिक्षा लिएर फर्केका युवाहरुलाई परिचालन गर्न चुनौती रहेकोछ।

गाउँपालिकामा शिक्षित युवाहरु दिन प्रतिदिन वृद्धि हुदै जानु, विद्यालयहरुको शिक्षाको गुणस्तर बढाउनु पर्ने धारणामा सबै सहमत हुनु, पोखरा तथा पाल्पा लगायतका छिमेकी जिल्लाहरुमा उच्च शिक्षाको स्तर वृद्धि हुदै जानु, विदेशबाट फिर्ता भएको जनशक्ति सिपयुक्त हुनु, मानव संसाधनको लगत राख्ने प्रयास गाउँपालिकाले गर्नु आदि अवसरकरुपमा लिन सकिन्छ।

८.४.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

सक्षम र गुणात्मक मानव संसाधन समृद्धिका आधार

● लक्ष्य

मानवीय संसाधनको विकासबाट गाउँपालिकाका बासिन्दाको जीवनस्तरमा व्यापक परिवर्तन भएको हुनेछ।

● उद्देश्य

१. गाउँपालिकाको मानव संसाधन स्वदेश तथा विदेशमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने क्षमता भएका हुनेछन् ।
२. आधुनिक प्रविधि तथा ज्ञानमा आधारित सक्षम र गुणस्तरीय मानवीय संसाधनको विकास हुने ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. गाउँपालिकाको मानव संसाधन स्वदेश तथा विदेशमा प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने क्षमता भएका हुनेछन् ।	
१.१ गाउँपालिकाको लागि आवश्यकता र रोजगार स्थितिलाई मध्यनजर गरी माग र आपूर्ति बीच समन्वय हुने किसिमबाट मानव संसाधनको विकास गर्ने ।	— मानवीय संसाधनको विकासको लागि लगानी बढाउने । — प्रत्येक क्षेत्रका मानव संसाधनको प्रक्षेपण गरि सो अनुसार आपूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाउने । — दक्ष मानव संसाधन विकासका लागि नजिकको शहर तथा परराष्ट्र मन्त्रालय मार्फत वाह्य देशमा छात्रवृत्तिको माध्यमबाट गुणस्तरीय मानव संसाधन विकास गर्ने वातावरण सृजना गर्ने ।
१.२ मानव संसाधन विकासको लागि नीजि क्षेत्र तथा सामाजिक क्षेत्रको लगानी बढाउन समन्वय गर्ने ।	— मानव संसाधन विकासका लागि नीजि क्षेत्र तथा संस्थागतरूपमा लगानी गर्ने वातावरण सृजना गर्ने । — मानव संसाधन विकासको लागि विभिन्न निकाय वा संस्थाहरु बीच समन्वय गर्ने । — समुदायमा पछि परेका वर्ग, लिंग, अवस्थाका व्यक्तिहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्नको लागि तालिम दिई रोजगार प्राप्त गर्न व्यवस्था मिलाईने ।
२. आधुनिक प्रविधि तथा ज्ञानमा आधारित सक्षम र गुणस्तरीय मानवीय संसाधनको विकास गर्ने ।	
२.१ गाउँपालिकामा रहेका शैक्षिक संस्थाहरुको क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने ।	— विद्यालयहरुमा प्राविधिक शिक्षा अध्यापनको लागि पूर्वाधार निर्माण गरिने । — आवश्यकता र क्षमतालाई हेरेर विद्यालयहरु आपसमा गाव्ने तथा मर्जगर्ने । — विद्यालयहरुको क्षमता बढाउन वाह्य सहयोगको लागि पहल गर्ने । — कक्षा ५ भन्दा माथिका सबै विद्यालयहरुमा इन्टरनेटको माध्यमबाट विश्वका प्रविधि तथा पद्धति सिक्ने वातावरण निर्माण गरिने । — मा.वि. सम्मको शिक्षा अनिवार्य गराउने र बीच मा छाड्ने तथा विद्यालय भन्दा बाहिरका बालबालिकाहरुलाई अनिवार्य विद्यालयमा पठाउन पर्ने बध्यताकारी नीति अवलम्बन गरिने । — सबै विद्यालयमा गुणस्तरीय शिक्षा दिन सक्ने विषयगत शिक्षकको व्यवस्था गरी कार्य संभौता विधि अवलम्बन गरिने । — विद्यालयहरुको विषयहरु समावेश गर्दा तुरुन्त रोजगार प्राप्त हुने विषय जस्तै विज्ञान, गणित, कम्प्यूटर, अंग्रेजी, भूगोल, अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन जस्ता विषय मात्र पढ्न पाउने गरी पाठ्यक्रममा परिमार्जन गर्ने व्यवस्था गर्ने । — मावि र उच्चमावि तथा स्नातक तह अध्ययनरत तथा सम्पन्न गरका विद्यार्थी तथा विदेश बाट फिर्ता भएका युवाहरुलाई ३ महिनाको प्राविधिक तालिम दिई रोजगार पाउन सक्ने जनशक्तिको विकास गर्ने व्यवस्थापन गरिने । — गाउँपालिकामा रहेका प्राविधिक तथा अन्य जनशक्तिलाई सेवा प्रवेश तथा सेवा कालिन तालिम दिने व्यवस्था गरि आफ्नो जिम्मेवारी समयमा गुणस्तरीय गराउने व्यवस्था मिलाईने ।

● कार्यक्रम

- उच्चमशील रोजगार तालिम कार्यक्रम : विद्यालयमा अध्ययन गर्ने ८ देखि १२ कक्षा सम्म पढ्ने तथा स्नातक तह पढ्ने सबै विद्यार्थीहरुको लागि र बेरोजगार युवाहरुको लागि ३ महिनाको सिप विकास तालिम सञ्चालन गरिनेछ । यसै गरी एस.ई.ई पास भए पछि ३ वर्षे प्राविधिक शिक्षा पढाउनको लागि विद्यालय सञ्चालन गरिनेछ । युवाहरुको लागि उच्चम सञ्चालन गर्ने, व्यवसाय सम्बन्धी तालिम दिने व्यवस्था गरिनेछ ।

- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : यूवा जनशक्तिको विकासको लागि विभिन्न किसिमका क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम : जनशक्ति विकासको लागि विभिन्न किसिमको तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- चरम गरीबी निवारण तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम : चरम गरीबी निवारणको लागि क्षमता विकासमा जोड्दिनेछ । शिक्षा, स्वास्थ्य तथा रोजगारको माध्यमबाट जनशक्ति विकास गरिनेछ ।
- उच्चमशिल पाचवर्षे योजना कार्यान्वयन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विद्यालय तथा उच्च शिक्षामा गुणस्तर कायम गर्ने कार्यक्रम : जनशक्ति विकासको लागि गुणस्तरीय शिक्षा विकासको लागि लगानी बढाइनेछ ।
- बालबालिका भर्ना कार्यक्रम : सवै बालबालिकाहरुलाई विद्यालय भर्ना कार्यक्रम अभियान सञ्चालन गरिनेछ । विद्यालय बीच मा छाड्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- जनशक्ति परिचालन कार्यक्रम : जनशक्तिको विकास कार्यक्रमको साथै यिनीहरुको परिचालन सहिरूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

➤ संघ, प्रदेशको सहयोगबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रम

- उच्चशिक्षा छात्रवृत्ति सहयोग कार्यक्रम
- विज्ञान तथा प्रयोगशाला विकास कार्यक्रम
- उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम
- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम
- चरम गरीबी निवारण कार्यक्रम
- वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम
- गरीव परिवारको लागि पूर्वाधार सृजना तथा सहयोग कार्यक्रम

८.४.५ अपेक्षित उपलब्धी

यस गाउँपालिकामा रहेका जनशक्ति सवैलाई दक्ष, सिपयुक्त, बजारले माग गरे अनुसारको दक्ष जनशक्ति तयार गर्न, मावि र उच्च मा. विद्यालयहरुमा तथा उच्चतहमा रोजगारमुलक, प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन भएको हुनेछ । वैदेशिक रोजगारमा जाने जनशक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, विदेशबाट फिर्ता भएका जनशक्तिको समुचित उपयोग गर्न, स्वदेश तथा विदेशबाट शिक्षा लिएर फर्केका यूवाहरु उच्चमी भएको हुनेछन् । सिपयुक्त जनशक्तिको विकास हुनेछ, सवैले रोजगार प्राप्त गरेका हुनेछन् । गाउँपालिकामा तालिम दिने सक्षम विद्यालय तथा शैक्षिक केन्द्रको स्थापना भएको हुनेछ । प्राविधिक विषयको स्नातक तहको कम्तीमा एक वटा कलेज यस गाउँपालिकामा संचालन भएको हुनेछ ।

८.२.६ नतिजा खाका

क्र.सं.	प्रमुख नतिजा खाका (Key Result)	एकाई	आधार वर्ष २०७५।७६	आ.व. २०८० । ८१ को लक्ष्य	सूचनाको श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	अनुमान तथा जोखिम
	प्रभाव						
१	मानव विकास सूचांक	सूचांक	०.५२७	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	संघ, प्रदेश बाट सहयोग निरन्तरता भएमा

२	मानव सम्पति सूचांक	”	६८.९	७२	रा. लेखा स.	”	”
३	लैङ्गिक समता सूचकाङ्क	”	०.५८	०.६४	शिविप्रम रायोआ	”	”
	असर						
१	सशक्तिकरण सूचकाङ्क		०.६१	०.६९	ने.ज.स्वा.स.	सामाजिक प्रमुख गाउँपालिका	प्रदेश बाट आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क		०.६	०.७	”	”	”
३	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५२७	०.६५			
	प्रतिफल						
१	मानवीय गरिबीमा रहेको का आँधीखोला गाउँपालिका को जनसंख्या	प्रतिशत	६९	७	”	”	”
	आयोजना तथा कार्यक्रम						
१	उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम			३०	घरघरी सर्भेक्षण	”	आर्थिक तथा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध भएमा
२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			६०	”	”	”
३	तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम			३०	”	”	”
४	गरीबी निवारण कार्यक्रम			३०	”	”	”
५	वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम			६०	”	”	”
६	गरीब परिवारको पूर्वाधार सृजना कार्यक्रम			६०	”	”	”
७	पलम्बर, सिकर्मी, डकर्मी जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम (३३ महिने) विशेष गरी ११ र १२ तथा स्नातक तहका विद्यार्थी तथा युवाहरुको लागि जना			१२००	”	”	”
८	प्रविधिक तालिम केन्द्र सञ्चालन				”	”	”
९	जनचेतना तथा तालिम कार्यक्रम			६	”	”	”
१०	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम			३६०	”	”	”
११	लोकसेवा तयारी कार्यक्रम			३६०	”	”	”
१२	विद्यालय तथा उच्चशिक्षामा गुणस्तर कायम गर्ने कार्यक्रम			३०	”	”	”
१३	उच्चमशील पाचवर्षे योजना कार्यान्वयन कार्यक्रम			३०	”	”	”
१४	कृषि वन तथा पशुपन्छी उच्चम विकास कार्यक्रम				”	”	”
१५	वालवालिका भर्ना कार्यक्रम				”	”	”
१६	जनशक्ति परिचालन कार्यक्रम				”	”	”

८.५ विपद् व्यवस्थापन

८.५.१ पृष्ठभूमि

विपद् भन्नाले मानिसको जीवनमा आईपर्ने कष्टकर अवस्था हो। आफूले नसोचेको अवस्थामा आउने समस्या नै विपद् हो। विपद्मा नव निर्मित वा प्रकृतिकका कारणबाट विपद् सृजना हुन्छ। बाढी, पहिरो, चट्याङ्ग, असिना, अनावृष्टि, अतिवृष्टि, भूकम्प प्रकृतिक कारणबाट सृजना भएका विपद् हुन भने आगोलागी, सडक निर्माणबाट हुने पहिरो, तल्लो तहमा पर्ने असर, कच्ची घरबाट हुने समस्या, गाडी पल्टेर हुने विपद्, रोग तथा महामारी आदि मानव निर्मित विपद्हरू हुन्। यस गाउँपालिकामा भौगोलिक स्वरूप अस्त व्यास्त वसोवास, अज्ञानता, अशिक्षाको कारणबाट विपद्हरू आइरहेका छन्।

गाउँपालिकाको भौगोलिक स्वरूप पहाड र फेदसम्म फैलिएको छ। यहाँ पञ्चासेको लेक, डहरेको लेक, फर्सुको लेक प्रख्यात लेग तथा लेकहरू उच्च पहाडमा रहेका छन्। यसका बीचको तल्लो भूभागमा वस्तिहरू रहका छन्। यो बीच र फेदीमा उब्जनी खेत तथा वारीहरू र जङ्गल रहेको छ। यसै क्षेत्रमा जलाधारहरू पनि छन्। कुनै वस्तिहरू डाडामा पनि रहेका छन्। पञ्चमुल, बाङ्गसिङ्ग, रानीश्वारा, वेभांग आदि पहाडको माथि रहेका वस्ति हुन्। चिलाउनेभाटी, ओइया, सेपत, कृषि, रंगेठाटी, सेतीदोवान, फपरथुम आदि वस्तिहरू आँधिखोलाका किनार तथा छेउ छाउमा रहेका वस्तिहरू हुन्। बाँकि वस्तिहरू सबै पहाडको बीच भागमा फैलिएर रहेका छन्। माथि उल्लेखित खोला तथा अन्य खोल्सा खोल्सीमा वर्षामा बाढी आएर गाउँपालिकाका किनारका फाँटहरू वगाएको छ, धेरै उब्जनी जमिन नष्ट भएको छ। खरवारी तथा जङ्गल तथा घरहरूमा समेत आगोलागी भै धेरै सम्पतिको समय समयमा नष्ट भएको छ। गाउँपालिकामा डोजर प्रयोग गरी मोटर वाटो खन्दा समेत सडक भन्दा तल्लो तटका उब्जनी हुने खेतहरू सबै पुरिएर नष्ट पारेको छ। २०७२ सालमा गएको भूकम्पले ८३४ वटा घर नोक्सान पारेको थियो। यहाँ समय समयमा चट्याङ्ग परेर मानिस तथा पशुपन्छी नष्ट पारेको छ। यस्ता विपद्हरूलाई सकभर आउन नै नदिन, आएमा कम क्षति हुने गरी पूर्व तयारी गर्नुपर्छ। प्रकृतिक तथा मानवीय विपद्बाट जनघन, वाली नाली, पशुपन्छीको क्षेती भएको तितो अनुभव सबैलाई छ। विपद्बाट न्यून क्षतिहुनका लागि पूर्व तयारी व्यापक रूपमा गर्नु पर्ने देखिन्छ।

८.५.२ प्रमुख समस्याहरू

यस गाउँपालिकामा चट्याङ्ग पर्नु, बाढी आउनु, पहिरो तथा जमिन दलदल भइ वगु, डोजरले सडक खन्दा तल्लो तटका खेती योग्य जमिन तथा खानेपानीका मूलाधारा पाईप संरचना पुरिनु तथा भत्काउनु, भूकम्पले घर तथा संरचना ध्वास्त पार्नु, पूर्व तयारीको लागि व्यवस्थापन नहुनु, भएका कार्यहरू रोकथाममुलक नभई उपचारात्मक हुनु, प्रकृतिक प्रकोपका संभावित क्षेत्रको नक्सांकन नहुनु, विकास निर्माण गर्दा वातावरणीय पक्षलाई ध्यान नदिनु, विपद् सम्बन्धी चेतनाको समस्या, समन्वय नहुनु, विपद् पछि समयमा उद्धार गर्न समस्या, क्षतिको क्षतिपूर्ति समयमा दिनको लागि क्षतिपूर्ति दिन बजेटको समस्या, समयमा नै पुनर्निर्माणको समस्या, गाउँपालिकामा विपद् उद्धारको लागि आवश्यक औजार तथा सामान र जनशक्तिको समस्या, आगो निभाउन तथा नियन्त्रणको लागि वारुण यन्त्रको अभाव आदि समस्या रहेका छन्।

८.५.३ चुनौती र अवसरहरू

● चुनौतीहरू

विपद् व्यवस्थापनको लागि पूर्व तयारी गर्न, आवश्यक विपद्को समयमा उद्धार गर्ने, सामान तथा तालिम प्राप्त जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्न, आँधिखोलाले वगाएका तथा भत्काएका संरचना निर्माण गर्न र आवश्यक स्थानमा निर्माण गर्न श्रोत जुटाउन, विपद्को पूर्व सूचना दिने व्यवस्थापन मिलाउन, प्रभावकारी संयन्त्र तयार गन, जथाभावि डोजर प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्न, वर्षाको समयमा माटो काट्ने चलनलाई हटाउन, डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न, आगो लगाउँनको व्यक्तिको पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्न, जथाभावि रुख विरुवा कटान गर्न रोक्न, छाडा चौपाय नियन्त्रण गर्न, जनचेतना फैलाउन, वृक्षारोपण तथा तटवन्धनको व्यवस्था गर्न, प्राविधिक ज्ञान प्रविधि, विकास पहुचमा वृद्धी गर्न, अभिमुखिकरण तालीम दिई जनचेतना फैलाउन, विपद् क्षेत्रको पहिचान गरी नक्सांकन गर्न, गाउँपालिकामा भवनहरू निर्माण गर्दा भवन मापदण्ड लागु गराउन, वारुण यन्त्रको व्यवस्था तथा व्यवस्थापन गर्न चुनौती रहेका छ।

● अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा स्याङ्गजा जिल्लाकै महत्वपूर्ण जङ्गल क्षेत्र यसै गाउँपालिकामा रहेको छ । डहरेको जङ्गल, पञ्चासेको जङ्गल, फर्सुको जङ्गल जस्ता प्रख्यात जङ्गल तथा लेक हुनु, ४४ वटा सामुदायिक वन हुनु, संरक्षित वनको क्षेत्र पनि यसै गाउँपालिकामा रहनु, सरकारी वनको रूपमा ७ वटा वन हुनु, नर्सरी सम्बन्धी व्यवस्था हुनु, सयौँ किसिमका जडिवुटीहरु हुनु, साल सल्ला, चिलाउने, कटुस जस्ता रुखहरु हुनु, आँधीखोला, सेतीखोला, पातीखोला, सरादीखोला आदि खोलाखोल्सा तथा जलाधार संरक्षणको लागि नेपाल सरकार तथा सामुदायिक संस्थाहरुले कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु, गाउँपालिकाले गाउँपालिका तह तथा वडा र वस्तिस्तरमा विपद उद्धार सम्बन्धी संस्थागत तथा नीतिगत व्यवस्था हुनु, गाउँपालिकाले विपद व्यवस्थापन ऐन पारित गरी लागू गर्नु, घर निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड तयार गर्नु, सबै वस्तिमा सडक, खानेपानी जस्ता पुर्वाधार निर्माण हुनु, सबै वडामा स्वास्थ्य संस्था हुनु, रेडकस जस्ता संस्थाहरु वस्तीस्तरसम्म गठन हुनु, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना, दिगो कृषि कार्यक्रम, तटबन्धन कार्यक्रम आदि यस गाउँपालिकामा सञ्चालन हुनु यस क्षेत्रका अवसरहरु हुन् ।

८.५.४ सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति , कार्यनीति र कार्यक्रमहरु

● दीर्घकालिन सोच (VISION)

" समृद्धि आँधीखोला, एउटै विकास, विपद व्यवस्थापन र दिगो विकास "

● लक्ष्य

" समयमा विपद व्यवस्थापनबाट कम क्षति पुऱ्याउने र विपदमा परेकाहरुको उद्धार भएको हुनेछ । "

● उद्देश्य

१. पूर्व विपद व्यवस्थापन योजना निर्माण गरी सो को कार्यान्वयनद्वारा जाखिममा न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।
२. विपद पश्चात समयमा उद्धार गरी विपदबाट थप धनजनको क्षति हुनबाट जोगाउँन र समयमा क्षतिपूर्ति दिएको हुनेछ ।

● रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१.पूर्व विपद व्यवस्थापन योजना निर्माण गरी सो को कार्यान्वयन द्वारा जाखिममा न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।	
१.१ विपद जोखिमको पूर्वयोजना तयार गरी सो अनुसार कार्यान्वयन गर्ने ।	१. विपद सम्बन्धमा समय समयमा पूर्वअभ्यास गरि समयमा उद्धार गर्ने । २. विकास निर्माणमा विपद व्यवस्थापनलाई समेत समावेश गरी गरी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । ३. पहिरो तथा बढिवाट सकटासन्न अवस्थामा रहेका परिवारलाई समय मै सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने । ४. विद्यालयस्तरमा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय पाठ्यक्रममा समावेश गरी तल्लो तहवाटै विपद सम्बन्धी चेतना जगाउँने । ५. विपद् सम्बन्धी पूर्व जानकारी तथा चेतावनी दिई विपद क्षति न्यूनीकरण गरिने । ६. वन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापनद्वारा पहिरो तथा भूक्षयमा कमि ल्याउने । ७. डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
१.२ विपदको लागि आवश्यक पर्ने सामान, साधन तथा जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्ने र विपद उद्धार संस्था तथा संरचना तयार गर्ने ।	८. विपदको लागि सबै वस्तिमा आवश्यक योजना, सामान तथा जनशक्तिको पूर्व व्यवस्था मिलाउने । ९. गाउँपालिका, वडा तथा वस्तीस्तरमा उद्धार समिति गठन गरी विपद आएमा तत्काल उद्धार गर्ने । १०. तत्काल उद्धारको लागि तालिम प्राप्त जनशक्ति, औषधि, औजार, डोरी, वाल्टी लगायतका सरसामानको व्यवस्था प्रत्येक वस्तीस्तरमा गर्ने ११. राहत र उद्धारका लागि प्राप्त सामान व्यवस्थितरूपमा वितरण गर्ने प्रबन्ध मिलाईने । १२. भूकम्प, बाढि, पहिरो जाने क्षेत्रको नक्साकन गरि यसको सजग अपनाईने ।

	१३. पूर्वाधार निर्माण आयोजना निर्माण गर्नु अगाडि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रकोप मूल्याङ्कन अनिवार्य गरि सो को असर न्यूनीकरण गर्ने गरी कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाईने ।
२. विपद पश्चात समयमा उद्धार गरी विपदबाट थप धनजनको क्षति हुनबाट जोगाउँन र समयमा क्षतिपूर्ति दिएको हुनेछ ।	
२.१ विपद पश्चात समयमा उद्धार गर्ने र समयमा बचाउने , राहत तथा क्षतिपूर्ति दिने व्यवस्था मिलाउने ।	१४. जिल्ला विपद प्रकोप समिति र गाउँपालिका विपद प्रकोप समिति बीच समन्वय गरी कार्यान्वयन गरिने । १५. विपदको कारणबाट आर्थिकरूपले छिन्न भिन्न रहेको परिवारलाई विशेष आर्थिक सहयोग गरी परिवारलाई पहिलाको स्थितिमा लैजाने व्यवस्था गरिने । १६. पूर्वाधार निर्माण गर्दा वातावरण मैत्री गर्ने सडकमा सडक प्लस कार्यक्रम (वृक्षारोपण, अभिसो रोपण आदि) सञ्चालन गर्ने । १७. प्रकोप व्यवस्थापन, पूर्व तयारी, प्रचार प्रसार कार्यक्रम , क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रममा प्रदेश तथा संघको समन्वय तथा सहयोगमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

● कार्यक्रमहरु :

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गर्ने कार्यक्रमहरु

- जोखिम स्थानमा रहेका वस्तीहरुको स्थानान्तरण कार्यक्रम : गाउँपालिकामा रहेका पहिरो, बाढी, खोलानालाबाट जोखिम स्थानको पहिचान गरी त्यहाँ बाट वस्ती सुरक्षित स्थानमा हस्तान्तरण गरिने छ ।
- गाउँपालिका तथा वडा र वस्तीस्तरको विपद व्यवस्थापन समिति गठन कार्यक्रम : विपद जोखिम न्यूनीकरणको लागि पालिका, वडा तथा वस्तीस्तरमा विपद व्यवस्थापन समिति गठन गरिनेछ । यी समितिले विपदमा समयमै उद्धार गर्नेछन् । यी समितिहरु साधन श्रोतले पूर्ण भएका हुनेछन् ।
- प्रत्येक वस्तीस्तरमा विपद पूर्वतयारीको लागि सामान, खाद्यान्न, औषधि तथा जनशक्ति व्यवस्थापन भएका हुनेछन् ।
- भूउपयोग योजना निर्माण कार्यक्रम तथा जोखिम क्षेत्र लेखांकन कार्यक्रम : गाउँपालिकामा जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी लेखांकन गरिनेछ ।
- विकासका पूर्वाधार संरक्षण कार्यक्रम : विकासका पूर्वाधार निर्माण गर्दा भईरहेका पूर्वाधारको संरक्षण गर्ने र विप्रेका संरचना मर्मत संभार गरिनेछ । पुतलीबजार कार्किनेटा सडक, जिरो कि.मि. चिलाउनेभाटी टापु सडक, भाटखोला बाङ्गसिङ्ग पञ्चासे आर्थर सडक जस्ता सडक तथा वडा र वस्तीस्तरका सडक निर्माण गर्दा तल्लो भागमा रहेका संरचना पुरिन, माथिका जमिन भासिन, खस्न पहिरो जान आदि स्थितिलाई संरक्षण गर्नको लागि तथा पुनर्निर्माण गर्नको लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- जलाधार क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम : गाउँपालिकाको जलाधार क्षेत्र संरक्षण गर्नको लागि मूल संरक्षण कार्यक्रम, तटवन्धन, पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम जस्ता जलाधार क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सामुदायिक वन नविकरण तथा हस्तान्तरण कार्यक्रम : सामुदायिक वनको नविकरण तथा हस्तान्तरण गरी वनको उपयोग तथा संरक्षण गरिनेछ । वनमा ढडेलो नियन्त्रण गरिने, वनका अनावश्यक रुख कटनी गरी सिमान्तकृत परिवारको जीवनस्तर उकास्ने, वृक्षारोपण गर्ने जस्ता कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्रकृतिक प्रकोप रोकथाम कार्यक्रम : वडा नं. १ को राइजिङको पहिरो, वडा नं. ४ मा अवस्थित लासीखोला पहिरो, सामाखोरिया पहिरो, गढ खोत पहिरो, कोकल श्वारा पहिरो, खड्करी पहिरो , वडा नं. ५ को काहुले टोलको पहिरो पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । यसै अनुसार आगोलागी, भूकम्प लगायतका प्राकृतिक प्रकोप रोकथामका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्रकोप व्यवस्थापन तालिम कार्यक्रम : प्रकोप व्यवस्थापन समितिहरुलाई, समाजका यूवाहरुको लागि प्रकोप व्यवस्थापन तालिम दिई आवश्यक परेमा कम क्षतिमा समयमै उद्धार गर्न सक्ने सिपयुक्त जनशक्ति तयार गर्नको लागि प्रकोप व्यवस्थापन तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- विपद पछिको खोज तथा उद्धार कार्यक्रम : कुनै पनि विपद आएमा समयमा खोज तथा उद्धार गर्नको लागि आवश्यक तयार गरिएको हुनेछ, यसको लागि प्रहरी तथा सेनाको सहयोगको लागि प्रमुख जिल्ला अधिकारी माफर्त समन्वय गरी उद्धार हुने व्यवस्था मिलाईने

छ । विपदमा रहेकाहरुको तत्काल उद्धार, वस्नको लागि वासस्थानको व्यवस्था, औषधि उपचारको व्यवस्था, भोजनको प्रवन्ध आदि पूर्व तयारी गरी समयमा खोज तथा उद्धार गर्न सक्ने स्थितिमा रहेने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

- भूकम्प सुरक्षा जनचेतना कार्यक्रम : नेपाल भूकम्पीय क्षेत्रमा रहेको हुनाले यसबाट कम क्षति हुने व्यवस्था, सुरक्षित घर निर्माण, विद्यालयको संरचना, विद्यार्थीहरुको लागि भूकम्प तथा प्राकृतिक प्रकोप सम्बन्धी जानकारी , वच्ने उपया, क्षति कम गर्ने उपया आदि बारेमा जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- जथाभावि रुपमा नदी जन्य पदार्थको उत्खन्नमा नियन्त्रण गर्ने कार्यक्रम : वातावरणीय अध्ययन विना जथाभावि रुपमा नदीजन्य पदार्थको उत्खनन् कार्यमा नियन्त्रण गरिनेछ । वातावरण अध्ययन गरी कम क्षतिहुने व्यवस्था मिलाई नदीजन्य वस्तुको उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- पानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने कार्यक्रम : पानीका मुलका श्रोत संरक्षण गर्ने र सो सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र किटान गरी व्यवस्थापन गर्ने (उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा) कार्यक्रम : गाउँपालिकामा रहेका सम्पूर्ण जग्गा जमिनको अध्ययन गरी भूउपयोग योजना तयार गरी सो अनुसार कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रम : वन तथा जङ्गलमा डढेलो नलगाउँने चेतना फैलाउने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । अग्नि रेखा निर्माण, डढेलो नियन्त्रणको पूर्व तयारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- आपतकालिन आश्रय स्थल निर्माण कार्यक्रम : मानवीय तथा प्राकृतिक विपदबाट धनजनको क्षेति भएमा आपतकालिन आश्रय स्थलहरुको निर्माण गरी आश्रय दिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

➤ प्रदेश तथा संघीय सरकारको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- जोखिमस्थानमा रहेका वस्तीहरुको स्थानान्तरण कार्यक्रम
- प्रत्येक वस्तिस्तरमा विपदपूर्व तयारीको लागि सामान, खाद्यान्न, औषधि तथा जनशक्ति व्यवस्थापन कार्यक्रम
- भू उपयोग योजना निर्माण कार्यक्रम तथा जोखिम क्षेत्र लेखांकन कार्यक्रम
- जलाधार क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम
- प्रकृतिकप्रकोप रोकथाम कार्यक्रम
- प्रकोप व्यवस्थापन तालिम कार्यक्रम
- विपद पछिको खोज तथा उद्धार सामाग्री वितरण कार्यक्रम
- पिडित तथा घाइतेको उपचार तथा तत्काल राहत कार्यक्रम
- पूर्णखोप कार्यक्रम सञ्चालन कार्यक्रम

८.५.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अवधिमा विपद पूर्वयोजना तयार भएको हुनेछ, भू उपयोग योजना स्वीकृत भएको हुनेछ । विपद योजना सम्बन्धी ऐन, नियम, कार्यविधि, कार्यक्रम तयार भएको हुनेछ । वडा नं १ को राइजिङको पहिरो, वडा नं. ४ मा अवस्थित लासीखोला पहिरो, सामाखोरिया पहिरो, गैह्र खेत पहिरो, कोकल श्वारा पहिरो, खड्करी पहिरो, वडा नं. ५ को काहुले टोलको पहिरो नियन्त्रण गर्न विशेष कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ । विपद सम्बन्धी पूर्व सूचना दिने व्यवस्था मिलाएको हुनेछ , विपद सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ । विपदको समयमा गाउँपालिकाको नेतृत्वमा तत्काल सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाएको हुनेछ तथा विपदबाट प्रभावितहरुको लागि उद्धार तथा राहत उपलब्ध गरिएको हुनेछ ।

८.६ सामुदायिक साभेदारी र गैरसरकारी संस्थाहरु

८.६.१ पृष्ठभूमि

विकासको लागि सरकारी, निजी क्षेत्र, गैरसरकारी संस्थाहरुको समन्वयबाट मात्र सम्भव रहेको हुन्छ। गैरसरकारी भन्नाले गैर नाफाको दृष्टिकोणले सामाजिक सहयोग तथा विकास गर्नको लागि स्थापना भएका संस्थाहरुलाई जनाउँछ। आँधीखोला गाउँपालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकास गर्नको लागि केहि गैरसरकारी संस्था तथा सामुदायिक साभेदारी संस्थाहरु कार्यरत रहेका छन्। हिमाली तथा तराईका पछाडि परेका स्थानीय निकायमा भन्दा यस गाउँपालिकामा सामुदायिक संस्थाहरु कमै रहेका छन्। यस गाउँपालिकामा अन्ध्रान्धी सामुदायिक विकास केन्द्र, आपसी सहयोग केन्द्र मुख्यरूपका गैससहरु हुन। यी दुईवटा सामुदायिक संस्थाहरु शुरु देखि कार्यरत रहेका संस्थाहरु हुन भने अन्य सामुदायिक संस्थाहरुमा बीचारी चौतरा सहयोग समाज, सामुदायिक अध्ययन केन्द्र, आँधीखोला विकास मञ्च, सर्म्पक मञ्चहरु, विकास संस्था आदि रहेकाछन्। यस गाउँपालिकामा ५४ वटा टोल विकास संस्था छन् भने नागरिक सचेतना केन्द्रहरु १२ वटा तथा बालकत्व हरू ६० वटा रहेका छन्। यी सामाजिक संस्थाहरुले तरकारी खेती, माटो परिक्षण, भोलुङ्गे पुल निर्माण गर्नको लागि, खानेपानी निर्माण तथा मर्मत, सरसफाईकार्यक्रम, स्वास्थ्य कार्यक्रम, पोषण कार्यक्रम आदि सञ्चालन गरी सहयोग पुराएका छन्।

८.६.२ प्रमुख समस्याहरु

यस गाउँपालिकामा दलित वस्तीहरु, अति पछाडिएका क्षेत्र, अति गरीब परिवारहरु रहेको भए तापनि यहाँ सामाजिक संस्थाहरु संख्या र उनीहरुको लगानी पनि कम रहेको छ। यी संस्थाहरुको पारदर्शितामा समेत समस्या देखिएको छ। आँधीखोला, गाउँपालिकाका जनताको सामाजिक तथा आर्थिक विकासको लागि आर्थिक स्रोत लगानी गर्ने संस्था वा निकायको कमि रहेको छ। पोषण कार्यक्रम लागु भएपनि बजेट ज्यादै न्यून रहेको। अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाको लगानी नहुदा श्रोत जुटाउन समस्या परेको छ।

८.६.३ चुनौती र अवसरहरु

● चुनौती

सामाजिक तथा आर्थिक विकासमा गैरसरकारी संस्था सामुदायिक साभेदारहरुको महत्वपूर्ण भूमिका रहेतापनि प्रयाप्त स्रोत तथा लगानीको व्यवस्था गर्न, अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थाहरुसंग समन्वय गरी आकृषण गर्न, दलित तथा अति गरीब परिवारका बालबच्चाको शिक्षा तथा स्वास्थ्य स्थिति सुधार गर्न, गरीब परिवारको क्षमता अभिवृद्धि गर्न, आर्थिक श्रोतको पहिचान गरी उच्चमी बनाउन, गाउँपालिका तथा प्रदेशसंग समन्वय गर्न, पारदर्शिता कायम गर्न, सबै विकासका निकाय बीच समन्वय गर्न, अनुगमन र मुल्यांकनमा सुधार गर्न चुनौती रहेको छ।

● अवसरहरु

स्थानीय, प्रदेश, संघमा निर्वाचित सरकारले शासन सञ्चालन गर्नु, देशमा स्थायीत्व आउनु, सबै सरकारहरुले सामाजिक परिचालन गरी अति गरीब तथा गरीब परिवारको क्षमता बढाउन लगानी गर्नको लागि तत्पर हुनु, अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरु पनि ग्रामिण क्षेत्रको विकास गर्नको लागि तत्पर रहनु, श्रोत तथा साधनहरु पनि क्रमशः बढ्दै जानु, गाउँपालिकाले समन्वयकारी भूमिका निभाउनु, गैससहरुलाई सामाजिक विकासका सम्भावकका रूपमा स्थानीय सरकारले मान्यता दिनु आदि अवसरहरु हुन्।

८.६.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमहरु

● दीर्घकालिन सोच

विकासका सहयोगी सामुदायिक गैरसरकारी संस्थाहरु

● लक्ष्य

दिगो, पारदर्शी, सक्षम सामुदायिक संस्थाको परिचालनबाट गाउँपालिकामा पछाडि परेका वर्गको जीवनस्तर उच्च भएको हुनेछ।

● उद्देश्य

१. सामुदायिक संस्था तथा गैरसरकारी संस्थाहरुलाई गाउँपालिकाको विकासका साभेदारीकोरूपमा विकास गर्ने
२. साभेदार संस्थाहरुको परदर्शिता, जवाफदेहिता र उत्तरदायित्वको विकास गरी गाउँपालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकास गर्ने।

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. सामुदायिक संस्था तथा गैरसरकारी संस्थाहरूलाई गाउँपालिकाको विकासका साभेदारीकोरुपमा विकास गर्ने	
१.१ सामुदायिक संस्था तथा गैरसरकारी संस्थालाई सुदृढीकरण गरी विकासका सम्भावकका रुपमा विकास गर्ने	१. सबै संचालित सामुदायिक संस्थाहरु गाउँपालिकामा दर्ता गराउने व्यवस्था मिलाउने २. प्रत्येक आर्थिक वर्षमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रम गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गराएर मात्र कार्यान्वयनमा लैजाने । ३. गाउँपालिकाले तोकेको क्षेत्रमा मात्र सामुदायिक संस्था परिचालन गरिने । ४. गैसस सम्बन्धी कार्यविधि तयार गरी सो अनुसार सञ्चालन गर्ने । ५. बाह्यश्रोत तथा साधन प्राप्तको लागि विशेष पहल गरिने । ६. गैससहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
२. साभेदार संस्थाहरुको परदर्शिता, जवाफदेहिता र उत्तरदायित्वको विकास गरी गाउँपालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकास गर्ने ।	
२.१ सामुदायिक संस्थाहरुलाई कानुनी रुपमा व्यवस्थित रुपमा सञ्चालन गराउने ।	७. सामुदायिक साभेदार तथा गैससहरुको आर्थिक कारोबार पारदर्शिता कायम गर्नको लागि लेखापरिक्षण तथा सामाजिक परिक्षण गर्ने । ८. आफूले सञ्चालन गरेका कार्यको गुणस्तर तथा टिकाउको लागि जवाफदेहि बनाउने । ९. नियम कानून विपरित गैससहरुले कार्यगर्न नपाउने व्यवस्था मिलाउने ।
२.२ गाउँपालिकाले तोकेका क्षेत्रमा सामुदायिक संस्थाहरुको परिचालन गर्ने ।	१०. सामुदायिक संस्था संग गाउँपालिकाले साभेदारीमा तोकिएका क्षेत्रमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न प्राथमिकता दिने । ११. सामुदायिक संस्थाका कार्यहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने प्रकृया र विधि निर्धारण गरे अनुसार गर्ने ।

• कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गरिने कार्यक्रम

- सामुदायिक संस्थाहरु दर्ता, नविकरण कार्यक्रम
- साभेदारमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमको पहिचान तथा सञ्चालन
- गैसस र सामुदायिक संस्था सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम
- क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम
- सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम
- गैसस नियमन कार्यक्रम

➤ प्रदेश तथा संघको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रम

- सामाजिक संघ संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- अन्तराष्ट्रिय संघसंस्थाबाट सहयोग जुटाउने कार्यक्रम
- सामाजिक परिचालन कार्यक्रम
- सामाजिक संघसंस्थाको खर्चको मापदण्ड तथा निर्देशिका बनाउने कार्यक्रम

८.६.५ अपेक्षित उपलब्धी

गाउँपालिकामा सामुदायिक संस्थाहरुले बाह्य सहयोगबाट कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि श्रोत प्राप्त भएको हुनेछ । सबै सामुदायिक तथा गैससहरु गाउँपालिकामा दर्ता भई कार्यक्रम गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गरे पछि मात्र कार्यान्वयन भएको हुनेछ । सामुदायिक संस्थाहरु गाउँपालिका प्रतिउत्तरदायी भएको हुनेछ । सामुदायिक संस्थाहरुको क्षमता अभिवृद्धि भएको हुनेछ । गाउँपालिकामा दलितवर्ग तथा अति गरीबवर्गहरुको क्षमता अभिवृद्धि भई जनताको जीवनस्तरमा व्यापक सुधार भएको हुनेछ ।

८.७ वातावरण

८.७.१ पृष्ठभूमि

गाउँपालिकाको आर्थिक तथा सामाजिक विकास गर्नको लागि वातावरणको ठूलो महत्व रहेको छ। आँधीखोला, गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल मध्ये ५६.९८ प्रतिशत कृषिजन्य भूमि, २८.३१ प्रतिशत वन जङ्गल र बाँकी खोला वगैरले ढाकेको छ। यहाँ पञ्चासेको लेक, डहरेको लेक, फर्सुको लेक लगायत प्रख्यात लेक तथा जङ्गल क्षेत्र रहेका छन्। यहाँ सरकारी संरक्षित वन, सामुदायिक वन, निजी वन रहेको छ। यहाँ वनेल, चितुवा, वादर, मिर्ग आदि जङ्गली जनावर पाईन्छ। चिलाउने, वास, कटुस, उत्तिस, साल, सल्लो आदि प्रजातीका रुखहरु छन्। वन जङ्गल, खोलानाला, स्वच्छ हरियाली भएकोले यहाँको वातावरण ज्यादै रमणीय रहेकोछ।

८.७.२ प्रमुख समस्या

वनलाई गाउँपालिकाकावासीहरुको आर्थिक उपार्जन संग समन्वय हुन नसक्नु, वनजङ्गलमा कुकाठ बढि हुनु, आगोलागी तथा डढेलो बढि लाग्नु, खेति योग्य जमिनमा अनावश्यक बोट विरुवाको व्यवस्थापन नहुनु, जडिवुटीको पहिचान र संरक्षण हुन नसक्नु, वनजङ्गलको फाँडनी, भूक्षय, रसायनिक पदार्थको प्रयोग, प्लाष्टिक जन्य वस्तुको जथाभावी प्रयोग, पूर्वाधारबाट भुक्षय, मृत जनावर व्यवस्थापन नगर्ने, प्रभावकारी समन्वयको अभाव, संचना संकलनको कमी, जनचेतनाको अभाव, नागरीक सुसुचित नहुनु, ऐन, निति नियम विनियमको पूर्ण पालन नहुनु, फोहर मैलाको व्यवस्थापनमा समस्या, जिम्मेवारी वहन नगर्नु, वातावरणमा असर, मानविय स्वास्थ्य रोगको प्रकोप, उर्वरा खेती योग्य जमिनको विनास र बाढी पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनु, वन संरक्षण तथा वृक्षारोपण कार्यमा जनसहभागीतामा कमी, खोलानालामा जथाभावि करेन्ट लगाउने, बजारमा फोहर व्यवस्थापन नहुनु, आँधीखोलामा जथाभावि डोजर प्रयोग गर्नु आदि वातावरण सम्बन्धी समस्या रहेका छन्।

८.७.३ चुनौती र अवसरहरु

● चुनौतीहरु

खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र कटान गरी व्यवस्थापन गर्न (उपभोक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा), डालेघांस तथा उपयोगीमूलक विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी गर्न, वातावरण अनुसार जडिवुटी तथा उत्पादनशिल बोट विरुवाको वृक्षारोपण गर्न, डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, आगो लगाउँनको व्यक्तिको पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्न, विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरुद्वारा चेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरणको प्रवन्ध मिलाउन (स्थानीय निकाय र उपभोक्ता), जथाभावि रुख विरुवा कटान गर्न रोक्न, छाडा चौपाय नियन्त्रण, जनचेतना फैलाउन, वृक्षारोपण तथा तटवन्धनको व्यवस्था गर्न, खोलानालामा करेन्ट राख्ने प्रवृत्ति रोक्न, वातावरण संरक्षण गर्न चुनौती रहेका छन्।

● अवसरहरु

यस गाउँपालिकामा स्याङ्गजा जिल्लाकै महत्वपूर्ण जङ्गल क्षेत्र यसै गाउँपालिकामा रहेको छ। डहरे, पञ्चासे, फर्सुको जङ्गल जस्ता प्रख्यात जङ्गल तथा लेक हुनु, ४४ वटा सामुदायिक वन हुनु, संरक्षित वनको क्षेत्र पनि यसै गाउँपालिकामा रहनु, सरकारी वनको रुपमा ७ वटा वन हुनु, नर्सरी सम्बन्धी व्यवस्था हुनु, सयौं किसिमका जडिवुटीहरु हुनु, साल सल्ला, चिलाउने, कटुस जस्ता रुखहरु हुनु, विभिन्न किसिमका चराचुरुगी यहाँ को जङ्गलमा पाइनु, मिर्ग, वनेल, चितुवा., भालु आदि जङ्गली जनावरहरुको वासस्थान हुनु, आँधीखोला, सेतीखोला, पातीखोला, सरादीखोला आदि खोला खोल्सा तथा जलाधारको मुख्य श्रोत नै यहाँ को वनजङ्गल हुनु, गाउँपालिकावासीको अवसर रहेको छ। यसै अनुसार जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन योजना, दिगो कृषि एवं चक्ला बन्दी कार्यक्रम यस गाउँपालिकामा सञ्चालन सकारात्मक रहेकोछ।

८.७.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

• दूर दृष्टि (VISION)

" समृद्धि आँधीखोला, एउटै निकास, आर्थिक उन्नती र दिगो विकास"

• लक्ष्य

"प्राकृतिक श्रोत साधनको व्यवस्थापन तथा उपयोगबाट गाउँपालिकावासीको आर्थिक सुधार भएको हुनेछ ।"

• उद्देश्य

१. वन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन द्वारा गाउँपालिकाको समृद्धिमा योगदान पुऱ्याएको हुनेछ ।
२. वन, वनस्पती, जडिवुटी, वन्यजन्तु, जैविक विविधता तथा जलाधारको समुचित संरक्षण संम्बर्द्धन गरी. प्रकृतिक श्रोतहरुको सदुपयोग गर्दै रोजगार सृजना गर्ने र आय वृद्धि गरी विपन्नवर्गको जीविकोपार्जनमा सुधार र वातावरण प्रणाली बीच सन्तुलन कायम भएको हुनेछ ।
३. वन क्षेत्रको उत्पादकत्व र वनपैदवारको उत्पादन गरी स्थानीय आवश्यकता परिपूर्ति गर्दै पालिकावासीको आयमा वनको योगदान अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

• रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. वन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन द्वारा गाउँपालिकाको समृद्धिमा योगदान पुऱ्याएको हुनेछ ।	
१.१ सामुदायिक वन लगायत समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन पद्धतिको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।	— खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र किटान गरी व्यवस्थापन गर्ने (उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा) — डालेघांस तथा उपयोगीमूलक विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी गर्ने
२. वन, वनस्पती, जडिवुटी, वन्यजन्तु, जैविक विविधता तथा जलाधारको समुचित संरक्षण संम्बर्द्धन गरी. प्रकृतिक श्रोतहरुको सदुपयोग गर्दै रोजगार सृजना गर्ने र आय वृद्धि गरी विपन्नवर्गको जीविकोपार्जनमा सुधार गरी वातावरण प्रणाली बीच सन्तुलन कायम भएको हुनेछ ।	
२.१ पूर्वाधार निर्माण गर्दा वातावरण मैत्री गर्ने सडकमा सडक प्लस कार्यक्रम (वृक्षारोपण, अभिस्रो रोपण आदि) सञ्चालन गर्ने ।	— वातावरण अनुसार जडिवुटी तथा उत्पाशिल वोटविरुवाको वृक्षारोपण गर्ने — गाउँपालिका, जरेखोला, सेतिखोला लगायत सबै खोला नालाहरुमा सामुहिक माछापालनमा जोड दिइने । खोलानालामा विषाधि, करेन्ट लगाई जलचरको विनास हुने हुँदा यस्ता कार्य पूर्णतय अपराधिक कार्यको रुपमा मानी कार्यवाही गर्ने नीति लिइने छ ।
३. वन क्षेत्रको उत्पादकत्व र वन पैदवारको उत्पादन गरी स्थानीय आवश्यकता परिपूर्ति गर्दै पालिकावासीको आयमा वनको योगदान अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।	
३.१ विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरुद्वारा चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरणको प्रवन्ध मिलाउने (स्थानीय निकाय र उपभोक्ता) ।	— डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने — सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरी बस्तिको वातावरण सुधार गर्ने । — कुवा पानीका मुल संरक्षण तथा एक बस्ति एक पोखरीको नीति अवलम्बन गरिने छ । — वनमा अनावश्यक भ्नाडी तथा अनुत्पादक वोट, रुख, हटाई उत्पादनमुलक जस्तै अमरिसो, अलैची, ओखर, एवोकार्डो, जापानी ओखर खेती लगाउँनेमा जोड दिने ।

	— सवैको घरमा बाथरुम सहितको आधुनिक शौचालयमा जोड दिने । — विकासको आधार शुसासन भन्ने नीति अवलम्बन गरिने । — फोहर मैला व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने । — प्लाष्टिक फोहर मुक्त गाउँपालिका बनाउने नीति लिईने ।

➤ वातावरण तथा जलाधार सम्बन्धी कार्यक्रमहरु :

वातावरण तथा जलाधार सम्बन्धी निम्न अनुसारका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- वन संरक्षण तथा संवर्द्धन कार्यक्रम
- वन सिमांकन कार्यक्रम
- विरुवा उत्पादन तथा वृक्षारोपण कार्यक्रम
- जडिवुटी पहिचान, तथा उपयोग तथा प्रशोधन तालिम कार्यक्रम
- भू उपयोग योजना
- सामुदायिक वन नविकरण तथा हस्तान्तरण कार्यक्रम
- प्रकृतिक प्रकोप रोकथाम कार्यक्रम
- विकासका पूर्वाधार संरक्षण कार्यक्रम
- जलाधार क्षेत्र संरक्षण कार्यक्रम
- वातावरण तथा सरसफाईकार्यक्रम
- जथाभाविरुपमा नदी जन्यपदार्थको उत्खननमा नियन्त्रण गर्ने
- पानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने कार्यक्रम
- खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र कटान गरी व्यवस्थापन गर्ने (उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा) कार्यक्रम ।
- डालेघांस तथा उपयोगीमूलक विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी कार्यक्रम
- डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम ।
- विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरुद्वारा चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरण (स्थानीय निकाय र उपभोक्ता मिलेर) कार्यक्रम ।
- वनमा रहेका पुराना तथा बुढा रुखहरुको छनोट गरी कटनी गर्ने र उपयोग, आय यार्जन गर्ने र कटानीको दोब्बर संख्यामा विरुवाको वृक्षारोपण गर्ने ।
- विपन्न परिवारहरुको समुहवनाई वन पैदावार, जडिवुटी खेती गर्ने र उपयोग गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- वनमा नर्सरी निर्माण गरि विरुवाहरु उत्पादन गर्ने र गाउँपालिका बाहिर तथा अन्य जिल्लाहरुमा समेत आपूर्ति गरी आय आर्जन गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- गाउँपालिका, जरे खोला, सेती खोला लगायत सवै खोला नालाहरुमा सामुहिक माछापालनमा जोड दिइने । खोला नालामा विषाधि, करेन्ट लगाई जलचरको विनास हुने हुँदा यस्ता कार्य पूर्णतय अपराधिक कार्यको रुपमामानी कार्यवाहि गर्ने नीति लिइने छ ।

योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकन

९.१ योजना तर्जुमा

९.१.१ पृष्ठभूमि

योजना तर्जुमा निरन्तर चलिरहने प्रकृया हो । योजनातर्जुमा गर्दा आधुनिक प्रविधि, नयाँ विश्लेषण तरिका, विश्लेषण र संश्लेषण गरि यर्थाथपरक, कार्यान्वयन गर्न सक्ने तर विकासको फड्को मार्ने सक्ने हुनु पर्दछ । योजना तर्जुमा गर्दा प्रमाण र यर्थाथ तथ्याङ्कको आधारमा गर्नुपर्ने हुन्छ । देशले लिएको लक्ष्य तथा उद्देश्य अनुसार प्रदेशहरूले योजना तर्जुमा गर्ने र संघ तथा प्रदेशको आधारमा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले वार्षिक तथा आवधिक विकास योजना तर्जुमा तथा स्वीकृति गर्न सकेमा देश, प्रदेश तथा स्थानिय निकायहरूले विकासमा फड्को मार्न सकिन्छ ।

आँधीखोला गाउँपालिका ६ वटा गाविस मिलाएर गठन भएको भएतापनि यहाँ गाउँपालिकास्तरका विशिष्ट किसिमका तथ्याङ्कको अभाव रहेको छ । गाउँपालिकाले प्रोफाईल तयार गर्नको लागि यस वर्ष घरधुरी सर्भेक्षण गरी डाटाहरू संकलन, प्रशोधन, विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण गरिएको थियो, सोको आधारमा यो आवधिक विकास योजना तर्जुमा गरिएको छ । योजना तर्जुमा गर्दा हालको वर्षलाई आधार वर्षमानी सो को आधारमा देश तथा प्रदेशले तय गरेको लक्ष्यलाई समेत मध्य नजर गरी योजनाको लक्ष्य तय गरिनु पर्ने हुन्छ । यस गाउँपालिकामा आधार वर्ष २०७५।०७६ को यर्थाथ स्थितिका तथ्याङ्कहरू आवश्यक अनुसार प्राप्त गर्न कठिन भएकोछ । यसको लागि गाउँपालिकाका प्राथकताका तथ्याङ्कको अतिरिक्त स्याङ्जा जिल्ला र गण्डकी प्रदेश तथा देशका समेत तथ्यांकलाई आधार बनाउनु पर्ने स्थिति आएको छ । आगामी दिनमा गाउँपालिकामा तथ्याङ्क तथा सूचना शाखाको स्थापना गरी परिवार अनुसारका विवरण तयार गर्ने, तालिका प्रशोधन गर्ने, विश्लेषण गर्न तथा प्रस्तुतीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने देखिन्छ । यसैको आधारमा यर्थाथपरक तथ्याङ्क राख्ने व्यवस्था मिलाउने र सहि तथ्याङ्कको आधारमा योजना तर्जुमा गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्छ ।

९.१.२ प्रमुख समस्या

गाउँपालिकामा तथ्याङ्क शाखाको स्थापना नगरिनु, पालिकास्तरका तथ्याङ्कहरू अध्यावधिक गर्ने व्यवस्था नहुनु, तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण गर्ने क्षमताको जनशक्तिको कमि हुनु, भएका तथ्यांकहरूको विश्वासनियतामा प्रश्न उठ्नु, तथ्यांकमा आधारित योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन नगरिनु, स्याङ्जा शाखा कार्यालयहरूमा पनि आफ्नो क्षेत्रको तथ्याङ्क अध्यावधिक नहुनु, प्राथकता नतोकिदिनु हालको स्थितिको तथ्य र आवश्यकताको आधारमा तर्जुमा नगरी हचुवा तथा पटके निर्णय गर्ने प्रवृत्ति हावी हुनु, नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूचि ८ मा एकल अधिकार तथा अन्य अनुसूचिमा उल्लेख भएका अधिकार पनि दोहोरो तथा अस्पष्ट हुनु, बहुवर्षीय योजना तर्जुमा गर्ने प्रवृत्ति कम हुनु, योजना तर्जुमा गर्दा विश्लेषण गर्ने प्रवृत्ति नहुनु, श्रोत भन्दा योजना अत्यधिक हुनु आदि समस्याहरू रहेकाछन् ।

९.१.३ चुनौती र अवसरहरू

• चुनौती

गाउँपालिकाका योजना सहि र यथार्थ सूचना तथा तथ्याङ्कको आधारमा योजना तर्जुमा गर्ने, अध्यवधिक गर्ने, आवश्यक सफ्टवेयर विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन, गाउँपालिकामा तथ्याङ्कको अध्यावधिक गर्नको लागि छुट्टै शाखा स्थापना गरी विश्लेषण गर्ने जनशक्तिको विकास गर्न, जनप्रतिनिधिहरूलाई तथ्याङ्कको महत्व बुझाउन, गाउँपालिका र प्रदेश तथा संघको तथ्याङ्कसम्बन्धी समन्वय गर्न, गाउँपालिका स्तरको कुलग्रहास्थ उत्पादन जस्ता समष्टिगत तथ्याङ्क निकाली विश्लेषण गर्नु, श्रोतको आधारमा यथार्थ योजना तर्जुमा गर्ने, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्न सक्ने गरी तथ्याङ्क तयार गर्न आदि चुनौती रहेको छ ।

● अवसर

संविधानमा तीनवटै सरकारको काम तथा कर्तव्य स्पष्ट तोकिएको, सबै स्तरका सरकारले आ आफ्नो प्रोफाइल तयार गरी आवधिक विकास योजना तयार गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्था हुनु, गाउँपालिकाले आफ्नो वस्तुस्थिति तयार गरी अध्यवधिक गर्नको लागि घरघरी सर्भेक्षण गर्ने कार्य गर्नु, दिगो विकासका लक्ष्यहरु स्थानीयकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था हुनु, विकासमा हालको स्थितिलाई मुख्य आधार बनाई योजना तर्जुमा गर्ने व्यवस्था हुनु, तथ्याङ्क विभागमा र जिल्ला स्थित कार्यालयमा नयाँ प्रविधि अपनाउनु, विद्यालय र कलेजस्तरमा जनसंख्या तथा तथ्याङ्क विषयमा अध्यापन गराउनु, योजना तर्जुमा सम्बन्धमा प्रदेश तथा संघले तालिम तथा अनुशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनु, योजनाहरुमा लाभ लागत तथा सभाव्यता अध्ययन गरी तर्जुमा प्रकृयाको थालनी गरिनु, योजनामा बढि भन्दा बढि जनसहभागितालाई जोड दिने नीति अवलम्बन गर्नु आदि अवसरहरु रहेका छन्।

९.१.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

तथ्याङ्क तथ्यमा आधारित योजना तर्जुमा पद्धति

● लक्ष्य

योजना तथा कार्यक्रमहरुको तर्जुमा तथा छनौट गर्दा सत्य र तथ्यमा आधारित भई राम्रो उपलब्धी प्राप्त गर्न सक्ने गरी गरिएको हुनेछ।

● उद्देश्य

१. सफटवेयर प्रयोग गरी तथ्याङ्क पद्धतिमा व्यवस्थित तथा अध्यवधिक गर्न व्यवस्था मिलाउने।

२. योजना तर्जुमा गर्दा तथ्यमा आधारित रहि समयमा समुदायले रोजेको र खोजेको, कार्यान्वयन गर्न सकिने किसिमले तर्जुमा भएको हुने छ।

● रणनीति, कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. आधुनिक प्रविधि सफटवेयर प्रयोग गरी तथ्याङ्क पद्धतिमा व्यवस्थित तथा अध्यवधिक गर्न व्यवस्था मिलाउने।	
१.१ तथ्याङ्कहरु अध्यवधिक गर्न संस्थागत, नीतिगत, प्रकृयागत व्यवस्था मिलाउने।	१. प्रत्येक घरघुरी, वस्ती, वडागत र गाउँपालिकास्तरको रुपमा तयार गर्ने। २. गाउँपालिकाले योजना तर्जुमा गर्दा केन्द्र, प्रदेशसंग समन्वय कायम गर्ने। ३. बढि भन्दा बढि जनसहभागिता जुटाएर योजना तर्जुमा गर्ने पद्धतिको विकास गर्ने। ४. तथ्याङ्क इलोकट्रोनिक माध्यमबाट अध्यवधिक गर्ने प्रवन्ध मिलाउने। ५. Data Base मा आधारित अन्तराष्ट्रिय योजना पद्धतिको विकास गर्ने। ६. गाउँपालिकामा योजनामा सलग्न कर्मचारी तथा पदाधिकारीलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्न लगानी गर्ने।
२. योजना तर्जुमा गर्दा तथ्यमा आधारित रहि समयमा समुदायले रोजेको र खोजेको, कार्यान्वयन गर्न सकिने किसिमले तर्जुमा भएको हुने छ।	
२.१ संभाव्यता अध्ययनबाट आयोजना, प्राविधिक रुपले व्यवहारिक तथा आर्थिक रुपले धान्न सकिने, बजार, प्राविधिक पक्ष, वित्तीय पक्ष, आर्थिक पक्ष, दिगो विकास लक्ष्य, वातावरणीय तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन पक्ष, लैङ्गिक पक्ष र संगठन व्यवस्थापन	७. योजनाको संभाव्यता अध्ययन गरेर मात्र योजना तर्जुमा गर्ने। ८. योजना छनौट गर्दा पारदर्शिता, सहभागितामुलक, विश्लेषण, क्षमतामा आधारित भएर गरिने। ९. योजना तर्जुमाका लागि आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्दा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले निर्धारण गरेका बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरणका आधार, संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त मार्गदर्शन, स्थानीय आर्थिक अवस्था, आन्तरिक आयको अवस्था जस्ता आधार लिने। १०. अति गरीब तथा पिछडिएका वर्गको जीवनस्तर उच्चपार्ने योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिने

पक्षको आधारमा छनोट गरिने ।	११. गाउँपालिकाका समृद्धि प्राप्त गर्ने खालका योजनाहरूलाई बढि लगानी गर्न केन्द्रीत रहने । १२. गाउँपालिकालाई ग्रामिण पर्यटनको नेतृत्व लिन सक्ने गरि तथ्याङ्क व्यवस्थित गर्ने । १३. आयोजनाका छनोटगर्दा बजार, प्राविधि, वित्तिय तथा आर्थिक दृष्टिकोणले सञ्चालन योग्य लाई मात्र छनोट गर्ने । १४. कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा सम्भाव्यता अध्ययनले उच्च प्रतिफल दिने, स्थानीय सिप र साधनले कार्यान्वयन गर्न सकिने, कम समयमा सम्पन्न हुने, कम लागत लाग्ने आयोजनाहरू छनौट गर्ने व्यवस्था मिलाउने । १५. योजनाको प्राथमिकता निर्धारण गर्दा प्रतक्ष्य योगदान पुर्‍याउनेलाई अतिउत्तम (तीनअङ्क), अप्रतक्ष्य योगदान पुर्‍याउनेलाई उत्तम (दुई अङ्क), र तटस्थलाई सामान्य (एक अङ्क) गरी बर्गिकरणको आधारमा प्राथमिकरण गरिने । १६. योजना तर्जुमा गर्दा कार्यान्वयन गर्न कार्ययोजना बनाउने किसिमका योजना छनौट गर्ने । १७. ठूला योजनाहरू संघ, मन्त्रालयस्तरका प्रदेश तथा गाउँपालिका स्तरका गाउँपालिकाबाट कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । १८. गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा, अनुगमन, मुल्यांकन, प्रतिवेदन प्रणाली तथ्यांकमा आधारित बनाउने किसिमबाट व्यवस्थापन गर्ने ।

● कार्यक्रम

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

- गाउँपालिकामा तथ्याङ्क इकाइ वा शाखा स्थापना कार्यक्रम
- गाउँपालिकास्तरको प्रोफाइल तयार गरि इलेक्ट्रोनिकरूपमा अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- गाउँपालिकास्तरका जन्मदत्ता जस्ता घटनाहरूको सफ्टवेयर मार्फत अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- तथ्याङ्कसम्बन्धी गाउँपालिका स्तरको नीतिगत निर्णय, कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम
- तथ्याङ्कसम्बन्धीतथा सूचन विश्लेषण तथा टेवलिकरण, प्रोसेसिंग सम्बन्धीतालिम कार्यक्रम
- गाउँपालिकाको Web Side अध्यावधिका गर्ने कार्यक्रम
- संघ तथा प्रदेश संग समन्वय गरि डाटाहरू अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा गोष्ठी सञ्चालन कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम ।
- अति गरीब तथा गरीब परिवार छनौट गर्ने सिप विकास कार्यक्रम

➤ संघ र प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

- गाउँपालिका स्तरको प्रोफाइल तयार गरि इलेक्ट्रोनिकरूपमा अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- गाउँपालिका स्तरका जन्मदत्ता जस्ता घटनाहरूको सफ्टवेयर मार्फत अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- तथ्याङ्कसम्बन्धी तथा सूचना विश्लेषण तथा टेवलिकरण, प्रोसेसिंग सम्बन्धीतालिम कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- क्षमता अभिवृद्धिको लागि विदेश भ्रमण कार्यक्रम
- योजना सफ्टवेयर निर्माण कार्यक्रम

९.१.५ अपेक्षित उपलब्धीहरू

यस योजना अवधिमा गाउँपालिकाका सम्पूर्ण तथ्याङ्कहरू विद्युतीय माध्यमबाट सफ्टवेयर प्रयोगबाट अध्यावधिक डाटावेसमा आधारित भइ योजनाको तर्जुमा भएको हुनेछ । गाउँपालिकाका जनशक्ति तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण गर्न सक्षम भएका हुनेछन् । गाउँपालिकाका योजना तर्जुमा गर्दा संघ, प्रदेशसंग समन्वयमा रहेर कार्य भएको हुनेछ । योजना तर्जुमा, विश्लेषण गर्न तथा प्राथमिकता गर्ने क्षमता योजना शाखामा रहेका कर्मचारीहरूको भएको हुनेछ । योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा तथा छनौट गर्दा निर्धारण गरेको प्रकृयाको आधारमा मात्र भएको हुने छ ।

९.२ आयोजना वैकं

९.२.१ पृष्ठभूमि

यस आँधीखोला, गाउँपालिकाको साधन तथा स्रोत सिमित रहेको तर वस्ति तथा वडातह र पालिकास्तरका योजना तथा कार्यक्रमहरु अत्याधिक रहेकोछन । असिमित आवश्यकता र सिमित स्रोतका बीच तारतम्य मिलाउन आजको आवश्यकता भएको छ । स्रोत थोरै कार्यक्रम अत्यधिक हुदां जरुरी योजना कार्यान्वयन नहुने र साधारण अनावश्यक कार्यक्रममा दबावको आधारमा लगानी गरी विना उपलब्धी स्रोत खर्च गर्नु पर्ने बाध्यता आउछ । यो परिस्थितिलाई मध्यनजर गरी गाउँपालिकामा आयोजना वैकको व्यवस्था गर्नु पर्ने स्थिति आएको छ । आयोजना वैक नौलो कार्यक्रम रहेको र संघ तथा प्रदेशले यसलाई अवलम्बन गर्ने भएकोले यस गाउँपालिकाले पनि आयोजना वैकको अवधारणा अघि वढाएको छ ।

माग भई आएका आयोजना मध्ये गाउँपालिकाको आवश्यकता , समस्या, र सम्भाव्यता अनुसार कार्यान्वयन योग्य, बढि प्रतिफल प्राप्त हुने आयोजनालाई छनोट गर्नसक्ने विधि अवलम्बन गर्नु पर्छ । आयोजनाको पहिचान, पूर्व सम्भाव्यता को आधारमा छनौट गरिन्छ । विशेष गरी आयोजनाको पहिचान, पूर्व सम्भाव्यता अध्ययन, विश्लेषण र विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनको आधारमा मात्र आयोजनाको सहि पहिचान र त्यसको प्राथमिकता निर्धारण गर्न सकिन्छ । संविधानको कार्यान्वयन गर्न, दिगो विकासका लक्ष्यलाई कार्यान्वयनमा लैजान, गरीबी न्यूनीकरण गर्न, विनियोजनको कुशलता हासिल गर्न, महत्वपूर्ण तथा गाउँपालिका स्तरका गौरवका आयोजनाको लागि स्रोतको सुनिश्चिता गर्नको लागि तथा आयोजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याउनको लागि आयोजना वैकको आवश्यकता परेको हो ।

आवधिक विकास योजना तर्जुमा गर्दा वस्ती,वडा र गाउँपालिकाबाट उल्लेख भएका समस्याहरु समाधान हुने किसिमका, बढी भन्दा बढि प्रतिफल दिन सक्ने, वित्तिय तथा आर्थिकरूपले सम्भाव्य भएका आयोजनाहरु पहिचान गरि आयोजना वैकमा राख्ने र गाउँपालिकामा प्राप्त स्रोत तथा प्रदेश र संघले सञ्चालन गर्ने अथवा स्रोत व्यवस्थापन गर्ने गरी आयोजना वैकको व्यवस्था गरिएको छ (स्रोत: स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५) । आयोजना वैकको अवधारणा विकास संग सम्बन्धीत र अन्य सामाजिक परियोजनालाई सुदृढ गर्न आयोजना छनौट पारदर्शि बनाउन र कार्यान्वयन प्रकृयालाई सरलीकरण गर्नको लागि अगाडि ल्याईएको हो । (स्रोत : गण्डकी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजनाको अवधारणापत्र २०७५)

९.२.२ प्रमुख समस्या

गाउँपालिकामा आयोजना वैक नौलो हुनु, सवै योजना तथा आयोजनाको विस्तृत सर्भेक्षण नगरिनु, प्राथमिकता निर्धारण गर्न जनशक्तिको अभाव रहनु, हालको स्थितिको तथ्य र आवश्यकताको आधारमा आयोजना तर्जुमा नगरी हचुवा तथा पटके निर्णय गर्ने प्रवृति हावी हुनु, बहुवर्षीय योजना तर्जुमा गर्ने प्रवृति कम हुनु, आर्थिक तथा सामाजिक पक्षको आधारमा योग्य भनि छुट्याउन कठिन रहनु, स्रोत अत्यधिक न्यून रहनु, योजना तर्जुमा गर्दा विश्लेषण गर्ने प्रवृति नहुनु, लगानी गर्दा प्रतिफलसंग आवद्ध नगरिनु आदि समस्याहरु रहेकाछन् ।

९.२.३ चुनौती र अवसरहरु

• चुनौती

गाउँपालिकाका योजना सहि र यथार्थ सूचना तथा तथ्याङ्कको आधारमा योजना तर्जुमा गर्न, अध्यवधिक गर्न, आवश्यक सफ्टवेयर विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन, गाउँपालिकामा तथ्याङ्कको अध्यावधिक गर्नको लागि छुट्टै शाखा स्थापना गरी विश्लेषण गर्ने जनशक्तिको विकास गर्न, जनप्रतिनिधिहरुलाई तथ्याङ्क प्रतिफल दिने आयोजनाको महत्वबुझाउन, गाउँपालिका र प्रदेश तथा संघसंग आयोजना सम्बन्धी समन्वय गर्न, स्रोतको आधारमा यथार्थ योजना तर्जुमा गर्न, आयोजनाको प्राथमिकता तोक्न, अनुगमन र मल्याङ्कन गर्न सक्ने गरी तथ्याङ्क तयार गर्न, भनसुनको आधारमा प्राथमिकता तोक्ने परम्परा तोड्न, आयोजना वैकका सवै प्रकृया पुरागरी समावेश गर्न चुनौती रहेको छ ।

● अवसर

संविधानमा तीनवटै सरकारको काम तथा कर्तव्य स्पष्ट तोकिएको, सबै स्तरका सरकारले आफ्नो प्रोफाइल तयार गरी आवधिक विकास योजना तयार गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्था हुनु, गाउँपालिकाले आफ्नो वस्तुस्थिति तयार गरी अध्यवधिक गर्नको लागि घरघरी सर्भेक्षण गर्ने कार्य गर्नु, दिगो विकासका लक्ष्यहरु स्थानीयकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था हुनु, विकासमा हालको स्थितिलाई मुख्य आधार बनाई योजना तर्जुमा गर्ने व्यवस्था हुनु, योजना तर्जुमा सम्बन्धमा प्रदेश तथा संघले तालिम तथा अनुशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनु, योजनाहरुमा लाभ लागत तथा सम्भाव्यता अध्ययन गरी तर्जुमा प्रकृयाको थालनी गरिनु, योजनामा बढि भन्दा बढि जनसहभागितालाई जोड दिने नीति रहनु, आयोजना बैकलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन राष्ट्रिय योजना आयोग तथा गण्डकी प्रदेशको आर्थिक तथा नीति आयोगले यस अवधारणालाई प्राथमिकतामा राखी कार्यान्वयनमा लैजान विशेष पहल गर्नु आदि अवसरहरु रहेका छन् ।

१.२.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

आवश्यकता , प्राथमिकता र तथ्यमा आधारित आयोजना बैक पद्धति

● लक्ष्य

योजना तथा कार्यक्रमहरुको छनौट गर्दा सत्य, तथ्य, तथा सम्भाव्यतामा आधारित भई श्रोतको परिचालन गरि राम्रो उपलब्धी प्राप्त गर्न सक्ने गरी गरिएको हुनेछ ।

● उद्देश्य,

१. वित्तियरूपमा प्रतिफलमुखी र आर्थिक रुपमा सम्भाव्य आयोजना छनौट गर्ने प्रविधिको विकास भएको हुनेछ ।

२. आयोजना बैकलाई गाउँपालिका, प्रदेश तथा संघ र अन्य निकायले समेत योजना छनौटको आधार मानी कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ ।

● रणनीति, कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. वित्तियरूपले प्रतिफलमुखी र आर्थिक रुपमा सम्भाव्य आयोजना छनौट गर्ने प्रविधिको विकास भएको हुनेछ ।	
१.१ आयोजना छनौट गर्दा विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन गरेर मात्र सबै पक्षले उपयुक्त भएकालाई मात्र छनौट गरिने ।	१. प्रत्येक घरघुरी, वस्ती, वडागत र गाउँपालिका स्तरको रुपमा तथ्याङ्कतयार गर्ने । २. तथ्याङ्कहरु अध्यावधिक गर्न संस्थागत, नीतिगत, प्रकृयागत व्यवस्था मिलाउने । ३. केन्द्र, प्रदेश र गाउँपालिका कासंग आयोजना बैक अध्यावधिक गर्दा समन्वय कायम गर्ने । ४. बढि भन्दा बढि जनसहभागिता जुटाएर योजना तर्जुमा गर्ने पद्धतिको विकास गर्ने । ५. योजना छनौट गर्दा पारदर्शिता , सहभागितामुलक, विश्लेषण, क्षमतामा आधारित भएर गरिने । ६. गाउँपालिकामा योजनामा सलग्न कर्मचारी तथा पदाधिकारीलाई क्षमता अभिवृद्धि गर्न लगानी गर्ने । ७. आयोजना बैकसंग सम्बन्धित नीति , नियम, कार्यविधि तजुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईने छ ।
२. आयोजना बैकलाई गाउँपालिका, प्रदेश तथा संघ र अन्य निकायले समेत योजना छनौटको आधार मानी कार्यान्वयनमा ल्याईने ।	
२.१ आयोजना बैकको स्वामित्व वस्ती, वडा, गाउँपालिका, प्रदेश, संघ तथा सम्बन्धित निकायले समेत लिने व्यवस्था मिलाउने ।	८. आयोजना बैकलाई प्रतिफल र लक्ष्य संग आवद्ध हुने गरी गर्ने । ९. आयोजना बैकलाई व्यवस्थित गर्नको लागि सफ्टवेयर विकास गरी विद्युतीय प्रविधि अवलम्बन गर्ने ।

	१०. अति गरीब तथा पिछडिएका वर्गको जीवनस्तरउच्च पार्ने आयोजनाहरुलाई प्राथमिकता दिने । ११. संभाव्यता अध्ययनबाट आयोजना, प्राविधिक रुपले व्यवहारिक तथा आर्थिक रुपले धान्न सकिने, बजार, प्राविधिक पक्ष, वित्तीय पक्ष, आर्थिक पक्ष, दिगो विकास लक्ष्य, वातावरणीय तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनपक्ष, लैंगिकपक्ष र संगठन व्यवस्थापन पक्षको आधारमा छनोट गरिने । १२. कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा संभाव्यता अध्ययनले उच्च प्रतिफल दिने, स्थानीय सिप र साधनले कार्यान्वयन गर्न सकिने, कम समयमा सम्पन्न हुने, कम लागत लाग्ने आयोजनाहरु छनोट गर्ने व्यवस्था मिलाउने । १३. योजना तर्जुमाका लागि आयोजना तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण गर्दा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले निर्धारण गरेका बजेट तथा कार्यक्रमको प्राथमिकीकरणका आधार, संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त मार्गदर्शन, स्थानीय आर्थिक अवस्था, आन्तरिक आयको अवस्था जस्ता आधार लिने । १४. योजनाको प्राथमिकता निर्धारण गर्दा प्रतक्ष्य योगदान पुऱ्याउनेलाई अतिउत्तम (तीनअङ्क), अप्रतक्ष्य योगदान पुऱ्याउनेलाई उत्तम (दुई अङ्क), र तटस्थलाई सामान्य (एक अङ्क) गरी बर्गिकरणको आधारमा प्राथमिकरण गरिने । १५. योजना तर्जुमा गर्दा कार्यान्वयन गर्न कार्यायोजना बनाउने किसिमका योजना छनोट गर्ने । १६. ठूला योजनाहरु संघ, मन्त्रालयस्तरका प्रदेश तथा गाउँपालिका स्तरका गाउँपालिकाबाट स्वीकृति तथा कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
२.२ आयोजना बैंकहरुको कार्यान्वयनका लागि वित्तिय श्रोतका निमित्त पहल गरिने ।	१७. गाउँपालिकाका समृद्धि प्राप्त गर्ने खालका योजनाहरुलाई बढि लगानी गर्न केन्द्रीत रहने । १८. आयोजनाका छनोट गर्दा बजार, प्राविधि, वित्तिय तथा आर्थिक दृष्टिकोणले सञ्चालन योग्यलाई मात्र छनोट गर्ने ।

● कार्यक्रम

➤ गाउँपालिकाले आफै सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिकामा योजना शाखालाई आयोजना बैंक लगायत योजना सम्बन्धी कार्य गर्न सक्ने गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने कार्यक्रम
- गाउँपालिका स्तरको योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको सफ्टवेयर विकास गरी इलेक्ट्रोनिकरुपमा अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- आयोजना बैंक सम्बन्धी गाउँपालिकास्तरको नीतिगत निर्णय, कार्यविधि निर्माण कार्यक्रम
- आयोजना सम्बन्धी तथा सूचना विश्लेषण तथा टेबलिकरण, प्रोसेसिंग, प्राथमिकीकरण सम्बन्धीतालिम कार्यक्रम
- संघ तथा प्रदेश संग समन्वय गरि योजनाहरु अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा गोष्ठी सञ्चालन कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम ।
- अति गरीब तथा गरीब परिवार छनोट गर्ने सिप विकास कार्यक्रम

➤ संघ र प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- गाउँपालिकास्तरको आयोजना बैंक प्रोफाइल तयार गरि इलेक्ट्रोनिकरुपमा अध्यावधिक गर्ने कार्यक्रम
- तथ्याङ्क सम्बन्धी तथा सूचना विश्लेषण तथा टेबलिकरण, प्रोसेसिंग सम्बन्धीतालिम कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- क्षमता अभिवृद्धिको लागि विदेश भ्रमण कार्यक्रम
- योजना सफ्टवेयर निर्माण कार्यक्रम

९.२.५ अपेक्षित उपलब्धीहरू

यस योजना अवधिमा गाउँपालिकाका सम्पूर्ण आयोजनाहरू सम्भाव्यता अध्ययन गरी प्राथमिकीकरण समेत गरेर आयोजना वैकमा संलग्न गरी कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ । विद्युतीय माध्यमबाट सफ्टवेयर प्रयोग गरी आयोजनाहरू अध्यावधिक गरिएको हुनेछ ।

गाउँपालिकाका योजना शाखा लगायत सम्बन्धित पदाधिकारीहरूले तथ्याङ्कसंकलन तथा विश्लेषण गर्न, आयोजनाको प्राथमिकीकरण गर्न सक्षम भएका हुनेछन् । गाउँपालिकाका योजना तर्जुमा तथा आयोजना वैकका आयोजना कार्यान्वयन गर्दा संघ, प्रदेश संग समन्वयमा रहेर कार्य भएको हुनेछ । योजना तर्जुमा, विश्लेषण गर्न तथा प्राथमिकता गर्ने क्षमता योजना शाखामा रहेका पदाधिकारीको भएको हुनेछ । योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा तथा छनौट गर्दा निर्धारण गरेको प्रकृयाको आधारमा मात्र भएको हुने छ ।

यस गाउँपालिकाले आवधिक विकास योजना तर्जुमाको सिलसिलामा गाउँपालिका तथा ६ वटै वडामा आयोजना गरिएको गोष्ठी तथा छलफल कार्यक्रमबाट निचोड निकाली प्राथमिकता दिएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको विवरणहरू अनुसूचि ४, ५, ६ तथा वडा र स्थान तोकिएका योजना, कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको विवरण आयोजना वैकको रुपमा अनुसूचि ७ मा उल्लेख गरिएको छ । गाउँपालिकाले यी आयोजना तथा कार्यक्रम मध्येबाट आफ्नो उपलब्ध श्रोत तथा साधनको आधारमा विस्तृत अध्ययन गरी लागत प्रतिफलको विश्लेषण गरी उपयुक्त देखिएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरू क्रमशः कार्यान्वयन गरिनेछ ।

९.३ संस्थागत तथा कार्यान्वयन व्यवस्था र अन्तर सरकार समन्वय

९.३.१ पृष्ठभूमि

राम्रो योजना तर्जुमा भएर कार्यान्वयन हुन सकेन भने त्यो केवल कोरा कल्पना मात्र हुन्छ, यसको लागि संस्थागत व्यवस्था गरी कार्यान्वयन पक्ष सफल व्यवहारिक, तोकिएको समय तथा लागतमा तोकिएको अनुसारको लक्ष्य तथा प्रतिफल प्राप्त भएमा मात्र त्यो योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमको औचित्य रहन्छ । आवधिक योजनाको उद्देश्य प्राप्त गर्नका लागि आवश्यक कार्यान्वयन विधि, कार्यान्वयन कार्यतालिका, र जिम्मेवारी तालिका योजना कार्यान्वयन योजना बनाई कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ । आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्नको लागि कार्यतालिका, जिम्मेवार तालिका बनाएर कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाउन आवश्यक छ । नेपालको संविधान २०७२ अनुसार संघ, प्रदेश, स्थानीय निकायले गर्ने छुट्टा छुट्टै अधिकार, संघ र प्रदेशले संयुक्त कार्यगर्ने अधिकार, तीनवटै सरकारका संयुक्तरूपमा सञ्चालन गर्ने कार्य गर्ने व्यवस्था उल्लेख गरेको छ । यी निकाय बीच समन्वय गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने आजको खाचो रहेकोछ ।

९.३.२ प्रमुख समस्या

यस गाउँपालिक तत्कालिन ६ वटा गाविस मिलाएर गठन भएको भएतापनि नयाँ जिम्मेवारी वहन गर्न सक्ने किसिमबाट दरबन्दी नहुनु, सबै दरबन्दी पूर्ति नहुनु, भएका कर्मचारीहरू पनि योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी सिप तथा क्षमतामा विकास गर्नु पर्ने स्थितिमा रहेको, आवश्यक उपकरण तथा सवारी साधनको कमि, कार्यालयको भवन तथा शाखाहरू व्यवस्थित नहुनु, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरूको कार्यक्षम तथा सभाहल लगायत संस्थागत व्यवस्था पुरा रुपमा भइ नसक्नु, योजना कार्यान्वयन गर्दा कार्य तालिका बनाई समयमा सम्पन्न नहुनु, कार्यान्वयन गर्दा प्रतिफललाई मध्यनजर नगर्नु, सामाजिक क्षेत्र भन्दा पूर्वाधार निर्माणमा बढि जोड दिनु, संविधानले साभ्ना अधिकार भनि तोकिएकोमा विस्तृतरूपमा कार्य विभाजन स्पष्ट नहुनु, पालिकास्तरका तथ्याङ्कहरू अध्यावधिक गर्ने व्यवस्था नहुनु, तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण गर्ने क्षमताका जनशक्तिको कमि हुनु, आवश्यकताको आधारमा योजना तर्जुमा नगरी हचुवा तथा पटके निर्णय गर्ने प्रवृत्ति हावी हुनु, नेपालको संविधान २०७२ को अनुसूचि ८ मा एकल अधिकार तथा अन्य अनुसूचिमा उल्लेख भएका अधिकार पनि दोहोरो तथा अस्पष्ट हुनु, आपसमा समन्वयको कमि, बहुवर्षीय योजना तर्जुमा गर्ने प्रवृत्ति कम हुनु, कार्यान्वयन गर्दा जिम्मेवारी नतोकिनु, कार्यान्वयनमा गणुस्तरको जिम्मेवारी कसैले नलिनु आदि समस्याहरू रहेकाछन् ।

९.३.३ चुनौती र अवसरहरू

• चुनौती

गाउँपालिकाका योजना सहि र यथार्थ सूचना तथा तथ्याङ्कको आधारमा योजना तर्जुमा गर्न, अध्यवधिक गर्न, आवश्यक सफ्टवेयर विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन, संविधानले तोकेका गाउँपालिका कार्य क्षेत्र भित्रका कार्यहरु समयमा कार्यान्वयन गर्न, साभ्ता अधिकारको बाँडफाँड गरी कार्यान्वयन गर्न, गाउँपालिकाले प्राथमिकता तोकेका आयोजनाको लागि श्रोत व्यवस्थापन गर्न, आयोजना कार्यान्वयन गर्नको लागि संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्न, तोकिएको समय र लागतमा आयोजनाको कार्य सम्पन्न गर्न, गाउँपालिका र प्रदेश तथा संघ बीच कार्यान्वयनको लागि समन्वय गर्न, श्रोतको आधारमा यथार्थ योजना छनौट गरी कार्यान्वयन गर्न चुनौती रहेको छ ।

अवसर

संविधानमा तीनवटै सरकारको काम तथा कर्तव्य स्पष्ट तोकिएको, सबै स्तरका सरकारले आफ्नो प्रोफाइल तयार गरी आवधिक योजना तयार गर्नुपर्ने नीतिगत व्यवस्था हुनु, दिगो विकासका लक्ष्यहरु स्थानीयकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था हुनु, योजना तर्जुमा सम्बन्धमा प्रदेश तथा संघले तालिम तथा अनुशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनु, योजनाहरुमा लाभ लागत तथा सभाव्यता अध्ययन गरी तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने प्रकृयाको थालनी गरिनु, आयोजना बैकबाट मात्र प्राथमिकताका योजना कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था हुनु, योजना कार्यान्वयनमा भन्दा बढि जनसहभागितालाई जोड दिने नीति अवलम्बन गर्नु आदि अवसरहरु रहेका छन् ।

१.३.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

● दीर्घकालिन सोच

कार्यान्वयनमा उत्कृष्ट गाउँपालिका

● लक्ष्य

योजना समयमा, गुणस्तरियरूपमा कार्यान्वयन भई गाउँपालिकाको विकास भएको हुनेछ ।

● उद्देश्य

१. संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिका बीच समन्वयको विकास भई योजनाको कार्यान्वयन स्थितिमा व्यापक सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।
२. गाउँपालिकाको संस्थागत विकासबाट समयमा र तोकिएको लागतमा योजना सम्पन्न गरी प्रतिफल प्राप्त भएको हुनेछ ।

● रणनीति

- गाउँपालिकाको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- आयोजना बैकका योजना कार्यान्वयन गर्न श्रोत तथा साधन प्राप्तिका लागि आपसी समन्वय कायम गर्ने वातावरण सृजना गर्ने
- समयमा कार्य सम्पन्न गर्नेलाई पुरस्कार र ढिला सुस्ती गर्नेलाई दण्डीत पार्ने व्यवस्था गर्ने ।

● कार्यनीति

१. संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिका बीच समन्वयको विकास भई योजनाको कार्यान्वयन स्थितिमा व्यापक सकारात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।
 - गाउँपालिकाका ठूला आयोजनाहरु तथा आर्थिक स्थितिमा व्यापक सकारात्मक परिवर्तन गर्ने खालका आयोजना संघ सरकारको प्राविधिक तथा वित्तिय सहयोगमा कार्यान्वयन गर्न समन्वय कायम गर्ने ।
 - दुई वा सो भन्दा बढि गाउँपालिका तथा नगरपालिका छुने तथा असर पार्ने किसिमका आयोजनाहरु र मध्यम स्तरका आयोजनाहरु तथा गरीबी न्यूनीकरण सम्बन्धी आयोजनाको कार्यान्वयन गण्डकी प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।
 - सेवा प्रवाह गर्ने, बस्ती र बडा तथा गाउँपालिका स्तरका आयोजनाहरु साथै अति गरीब तथा गरीब जनताको जीवनस्तर उकास्ने किसिमका आयोजनाहरु गाउँपालिकाले कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
 - आयोजना कार्यान्वयन गर्दा उपभोक्ताको सक्रिय सहभागिताबाट कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।
 - जटिल प्रकृयाका आयोजनाहरुको कार्यान्वयन ठेक्का पट्टाबाट गरिने ।
 - उपभोक्ताको सहभागितालाई अनिवार्य गरिने ।
 - आयोजनाको कार्यान्वयन कार्य तालिका तथा जिम्मेवार तालिका अनुसार गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।
 - आयोजनाको कार्यान्वयन चरणमा अनुगमन पद्धतिको व्यापक सुधार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने ।
२. गाउँपालिकाको संस्थागत विकासबाट समयमा र तोकिएको लागतमा योजना सम्पन्न गरी प्रतिफल प्राप्त भएको हुनेछ ।

➤ योजना कार्यान्वयको लागि संस्थागत व्यवस्था :

● गाउँपालिकातर्फको संस्थागत व्यवस्था

आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्नको लागि चुस्त दुरुस्त तथा क्षमता सहितको संस्थागत व्यवस्था हुनु पर्दछ । नेपालको संविधान अनुसार संघ, प्रदेश, गाउँपालिका तहको व्यवस्था गरिएको छ । यस आँधीखोला गाउँपालिकाको लागि निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरुको सक्रिय नेतृत्वमा गाउँपालिकाको कार्यालय स्थापना भई विभिन्न विभाग तथा शाखा स्थापना गरी दरबन्दी समेत श्रृजना गरिएको छ । दरबन्दी अनुसारका कर्मचारीहरु पदपूर्ति केहि भएको र बाकि पदपूर्ति गर्न पहल गरिने छ । हाल स्वीकृत दरबन्दीमा आवधिक योजनाले तोकेका कृयाकलाप तथा आयोजनाहरु कार्यान्वयन गर्न कमि देखिएकोले दरन्दीमा थपघट गरी कार्यालयलाई व्यवस्थित र तदुरुस्त पार्ने प्रयास गरिने छ । गाउँपालिकाका कर्मचारीहरुको वर्तमान तोकिएको जिम्मेवारी, दक्षता, कायबोझको अध्ययन तथा संगठन व्यवस्थापन अध्ययन गराई सोको आधारमा कार्यविवरण सहित अझ व्यवस्थित र सुधार गरिने छ । गाउँपालिकाका सबै समितिहरुलाई सक्रिय पारिने छ ।

● आर्थिक स्थिति सुधार सम्बन्धमा

➤ व्यवसायिक खेती तथा पशुपन्छी पालन

गाउँपालिकाका जनताको आर्थिक स्थिति सुधार गर्न तथा आवधिक योजनाले उल्लेख गरेका लक्ष्य हासिल गर्नको लागि गाउँपालिकामा सम्बन्धित क्षेत्र हेर्ने अधिकृत तथा विज्ञको व्यवस्था गरि सेव दिई व्यवसायिक हुने बातावरण श्रृजना गरिने छ । कृषि तथा पशुपालनमा व्यवसायिक गराई गाउँपालिकाले पूर्वाधार निर्माण गराउने र आवश्यक पूँजीको लागि सहकारी तथा बैंक मार्फत ऋण प्राप्त गर्ने बातावरण सृजना गरिने छ ।

➤ सहकारी व्यवस्थापन :

यस गाउँपालिकाका जनताको आर्थिक स्थिति सुदृढ गर्नेको लागि सहकारीताको माध्यमको विकास गरिने छ । गाउँपालिकामा हाल १७ वटा सहकारी संस्थाहरु रहेकोमा सबैलाई एकिकृत गरी १ वटा मात्र कायम गरिने व्यवस्था मिलाईने छ । उक्त सहकारीको शाखा प्रत्येक वडामा १११ वटा रहने छन् । सहकारीको सेयर सबै गाउँपालिका वासीले अनिवार्य लिने व्यवस्था मिलाईने छ । सहकारीमा नियमित वचत गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । गाउँपालिकाबाट स्वदेश तथा विदेशमा रहेका गाउँपालिका वासीहरुलाई कम्तिमा रु १० हजार सेयर लिनको लागि विशेष अनुरोध गरिने छ । सहकारीको संगठन र दरबन्दी विज्ञबाट अध्ययन गराई सिफारिश गरे अनुसार कार्यान्वयन गरिनेछ । स्वीकृत भएको दरबन्दी खुला प्रतिस्पर्धाद्वारा संक्षम कर्मचारी नियुक्ति गरी सहकारी सञ्चालन गरिनेछ । सहकारीबाट व्यवसाय गर्नको लागि ऋण उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ । सहकारी नै गाउँपालिकाको संवृद्धिको माध्यम गराईने छ । यस सम्बन्धमा कार्यविधि सबैले स्वीकार्य हुने गरी तयार गरी लागू गरिने छ ।

➤ जग्गा जमिन व्यवस्थापन :

गाउँपालिकाको खेति योग्य जमिन बाझो रहने, खेति गरेको पनि उत्पादकत्व न्यूनभएको, लामो समयको लागि व्यवसायिकरूपमा धेरै खेति योग्य जमिन प्राप्त हुन नसक्दा लगानी भित्राउन कठिनाई हुने कार्यलाई मध्यनजर गरी जग्गाको व्यवस्थापन विधि तय गरि कार्यान्वयन गर्न व्यवस्था मिलाइने छ । जग्गाधनिको जग्गाबाट उत्पादनहुने जतिअन्न विना लगानी गाउँपालिका वा वडाबाट प्राप्तगर्ने शर्तमा ३०।४० वर्षको लागि लालपुर्जा सहित जग्गा गाउँपालिका वा वडामा बैंकमा रकम जम्मा गर्ने जस्तै गरी जग्गा बैंकमा जम्मा गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । गाउँपालिका वा वडाले सो जग्गा व्यवसायिकरूपमा सञ्चालन गर्न चाहनेलाई वार्षिक रुपमा भाडामा वा करारमा जग्गा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ । यस सम्बन्धमा सबैले स्वीकार्य हुने गरी कार्यविधि तयार गरी लागू गरिने छ ।

➤ पर्यटन व्यवस्थापन :

ग्रामिण क्षेत्रको आर्थिक विकास गर्ने अर्को माध्यम पर्यटन हो । यसको लागि सम्भाव्यता भएका स्थानहरुमा गाउँपालिकाले पूर्वाधार निर्माण गरी निजी क्षेत्रलाई नमुना र न्यूनतम मापदण्ड निर्धारण गरि पालना गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । निजीक्षेत्रको लागि लगानी गर्ने बातावरण सृजना गरिनेछ ।

➤ गरीबी न्यूनीकरण सम्बन्धमा :

गाउँपालिकामा अति गरीब तथा गरीबको स्थितिमा रहेका परिवारको जीवनस्तर उकास्नको लागि घर, शौचालय, विद्युत, खानेपानी, बालबालिकाको लागि शिक्षा, रोजगार प्राप्त गर्नको लागि गाउँपालिकाबाट विशेष लगानी गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । समाजबाट पछाडि परेका दलित, जनजाति तथा दुर दराजमा रहेका परिवारको स्थिति सुधार गर्न विशेष प्राथमिकता दिईने छ ।

➤ कृषि तथा वनजन्य उद्योग सम्बन्धमा :

गाउँपालिकामा साना तथा घरेलु उद्योगको स्थापना तथा व्यवस्थापन गर्न पहल गरिनेछ । यसको लागि उद्योग स्थापना गर्ने क्षेत्रमा सडक, विद्युत, खानेपानी, सुरक्षा लगायतका पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ । लगानीको लागि आवश्यक रकम सहकारी मार्फत उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ ।

● सामाजिक विकास सम्बन्धमा

➤ स्वास्थ्य:

गाउँपालिका बासिको स्वास्थ्य स्थिति सुधार गर्नको लागि संस्थागत तथा नीतिगत व्यवस्था गरी सुधार गरिने छ । चिलाउनेभाटीको स्वास्थ्य केन्द्रलाई गाउँपालिका स्तरको १५ बेडको अस्पताल (अपग्रेड) बनाइने छ । उक्त अस्पतालमा प्रयोगशाला, न्यूनतम पूर्वाधार तथा विशेषज्ञ सहितको स्वास्थ्य सेवा प्राप्त हुने व्यवस्था मिलाईने छ । प्रत्येक वडामा ११ वटा स्वास्थ्य केन्द्रहरु हुनेछन् । उक्त स्वास्थ्य केन्द्रमा १ जना मेडीकल अधिकृत सहितको आवश्यक दक्ष कर्मचारीको व्यवस्था सहित स्वास्थ्य सेवा दिने व्यवस्था मिलाईने छ । प्रत्येक वडाहरुमा २ जना नर्सको व्यवस्था गरिनेछ । निज नर्सहरुले ७० वर्ष भन्दा माथिका जेष्ठ नागरिक, दीर्घ रोगीहरुको लागि नियमित परिक्षण गर्ने, औषधि खुवाउने, आवश्यक स्वास्थ्य सम्बन्धी सर सल्लाह दिने, स्वास्थ्य केन्द्र र अस्पताल लैजाने व्यवस्था गर्ने, स्वास्थ्य विमा गर्न प्रेरित गर्ने, स्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने र स्वास्थ्य सेवा दिने व्यवस्था मिलाउन प्रयास गरिनेछ । प्रत्येक वर्ष स्वास्थ्य सिविर सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । सेती दोवान सामुदायिक अस्पताललाई समुदायको समन्वयमा व्यवस्थितरूपमा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।

➤ शिक्षा :

गाउँपालिकाको बालबालिकाहरुको लागि सर्वसुलभ तथा गुणस्तरको शिक्षा दिने व्यवस्था मिलाइने छ । यसको लागि सबै बालबालिकाहरु विद्यालय भर्ना हुने, छोड्ने र दोहोराउने दर न्यून बनाउने व्यवस्था मिलाईने छ । विद्यालयमा नर्सरी, के.जी सहित अंग्रेजी माध्यमबाट सबै विद्यालयमा पढाइने, हेसको व्यवस्था समेत गरिने छ । सबै विद्यालयमा अंग्रेजी, विज्ञान, गणित, कम्प्युटर, नैतिकशिक्षा विषय पढाइने छ । विद्यालयहरुमा निपूर्ण तालिम प्राप्त जिम्मेवारी वहन गर्ने शिक्षकको व्यवस्था मिलाईने छ । प्रत्येक विद्यालयमा सक्षम प्रधान अध्यापक र व्यवस्थापन समितिको व्यवस्था गरिने छ । प्र.अ. तथा शिक्षक लाई कार्य संभौतागर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । शिक्षकहरुको उत्प्रेरणा जगाउँनको लागि ध्यान दिईने छ । हाल भएका विद्यालयहरुको स्थिति पत्ता लगाई विद्यालयहरु एक अर्कामा गाभ्ने, पढाउने विषय, दरबन्दी, पूर्वाधार सुधार स्थिति अध्ययन गर्नको लागि विज्ञ समुह गठन गरी सिफारिस भए अनुसारका सुधार गरिने छ ।

गाउँपालिकामा विज्ञान, अंग्रेजी, कम्प्युटर, गणित, नैतिकशिक्षा, व्यवस्थापन, अर्थशास्त्र, भूगोल विषयमात्र कोटा तोकेर स्नातकतहको अध्ययन एउटा क्याम्पसमा मात्र गराउने व्यवस्था मिलाइने छ । यस्तै गरी मध्यम स्तरका प्राविधिक विषयहरु हेल्थ असिस्टेण्ट, स्टाप नर्स, ओभरसियर, रेन्जर, जेटि, विद्युत, पल्म्वर, मेकानिक, मेसिनरी वर्क जस्ता विषय अध्ययन गराउनको लागि एउटा विद्यालय छनोट गरी गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गरिनेछ । प्रत्येक वडाहरुमा ११ वटा माध्यामिक विद्यालय(१-१२) हुनेछन् । यी विद्यालयहरुमा माथि उल्लेख गरिएका विषयहरुमात्र अंग्रेजी माध्यमबाट पढाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

गाउँपालिकामा मावि स्तरका केवल ६ विद्यालय हुनेछन् । यस्तै गरि हाल (१-१०) सञ्चालनमा रहेका सबै विद्यालयहरुलाई आधारभूततह (१-८) कक्षामात्र सञ्चालन गरिने छ । आधारभूततहमा (१-५) रहेका २४ वटा विद्यालयहरुलाई एक आपसमा पाएक पर्ने गरी गाभ्ने (मर्ज गर्ने) तथा कक्षा पनि नर्सरी, के.जि. १,२,३ मात्र गरि १५ वटा विद्यालय कायम गरिनेछ । सबै विद्यालयमा पढाई अंग्रेजी माध्यम गरिनेछ । विद्यालयहरुका तहअनुसार न्यूनतम विद्यार्थी संख्याकायम गरी सो भन्दा कम, हुन गएमा नजिकको विद्यालयमा गाँभिदै लगिनेछ । विद्यालयका भौतिक पूर्वाधार सहित प्रत्येक माध्यामिक विद्यालयमा विद्यार्थीहरुलाई ल्याउन लैजानको लागि बस तथा यातायात साधनको व्यवस्था मिलाईने छ । शिक्षकहरुको मूल्यांकन विद्यार्थीहरुको उपलब्धीमा आधारित गराईने छ । विद्यालयहरुको भौतिक सुविधा तथा अन्य व्यवस्था पुरा गरेपछि आवश्यक विद्यालय सञ्चालन गर्ने प्रयास गरिनेछ ।

कक्षा १० सम्पन्न गरेका सबै विद्यार्थीहरूले अनिवार्यरूपमा ३ महिने प्रविधिक तालिमा प्राप्त गर्नेछन् । जसबाट तुरुन्त रोजगार प्राप्त गर्न सहयोग हुनेछ ।

खानेपानी :

यस गाउँपालिकामा एक घर एक धाराको व्यवस्था मिलाइने छ । भएका खानेपानी योजनाको मर्मत संभार गर्ने, नयाँ योजना सञ्चालन गर्ने र श्रोत नभएका वस्तिमा लिफ्ट व्यवस्था गरी खानेपानीको व्यवस्था मिलाइने छ ।

● पूर्वाधार विकास सम्बन्धमा

गाउँपालिकाको पूर्वाधार निर्माण गर्नको लागि प्राथमिकता दिइने छ । दुई जिल्ला सदरमुकाम सम्म पुग्ने १ वटा र दुई जिल्ला जोड्ने ३ वटा सडक कालो पत्रे गरिने छ, गाउँपालिका भवनबाट प्रत्येक वडा भवन सम्म पुग्नको लागि सडक कालोपत्रे गरी बाह्रमास यातायात सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । मुख्य वस्तिबाट १० मिनेटमा मोटरबाटो पुग्ने व्यवस्था मिलाइने छ । वस्तीहरूमा पुग्नको लागि ४ फिटको मोटरसाइकल हरित वाटो निर्माण गरिनेछ ।

खेतीयोग्य खेतमा सिंचाई सुविधा पूराउने प्रयास गरिनेछ । कुलाका मुहानहरू स्थायीरूपमा निर्माण गरिनेछ । छरिएर रहेका वस्तिहरूलाई एकिकृत गरिने व्यवस्था मिलाइने छ । गाउँपालिकाकासबै वासिन्दाको आफ्नै घर हुनेछ ।

➤ कार्यान्वयन विधि निर्धारण (Implementation model)

यस गाउँपालिकाको आवधिक योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कार्यान्वयन पूर्वाधार सृजना गरिने छ । यस गाउँपालिकाले कार्यान्वयन एक्लै गर्न सम्भव नहुने हुदा संघ, प्रदेश, गाउँपालिका, गैसस, अन्तराष्ट्रिय संघ, संस्था, स्थानीय निजी क्षेत्र लगायतका सबै सरोकारवला बीच समन्वय र साभेदारीमा सञ्चालन गर्न व्यवस्था मिलाइने छ ।

यो आवधिक योजनाले तय गरेका योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा ठेक्कापट्टा, उपभोक्ता समिति, करारमा, संयुक्त व्यवस्थापन वा साभेदारी, गैरसरकारी संस्था तथा अमानत आदि प्रकृया अवलम्बन गरिने छ । कार्यक्रम तथा आयोजनाको स्थिति, बजेट, गुणस्तर आदि बीचार गरी माथि लेखिएका विधि मध्ये एक कार्यान्वयन माध्यम वा विधि औचित्यको आधारमा निर्धारण गरिने छ । योजना तथा कार्यक्रमहरू मध्ये सडक तथा भवनको स्टक्चर निर्माण गर्दा तथा कालेपत्रे कार्य गर्दा ठेक्कापट्टा मार्फत मात्र कार्यान्वयन गरिने छ । माटोको काम तथा सरल र सहज कामको लागि उपभोक्ताद्वारा कार्यान्वयनमा जोड दिइने छ । सामाजिक परिचालन, आयआर्जन, क्षमता अभिवृद्धि जस्ता कार्य गैसस र आर्थिक उपार्जन सँग सम्बन्धित कार्य निजी क्षेत्र मार्फत कार्यान्वयन गरिने छ ।

वस्तु वा सेवा प्रभावकारीरूपमा लक्षित वर्गसम्म पुऱ्याउनकरार र सम्भौता विधि समेत अपनाइनेछ । स्थानीयस्तरका अन्य संघ संगठन मार्फत साभेदारको आधारमा समेत कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ । क्षमता अभिवृद्धि तथा संगठन सुदृढीकरण तथा सुशासन सम्बन्धित कार्य करार तथा कार्य संभौता विधि र प्रकृया अवलम्बन गरिनेछ । विकासका कार्यमा नागरिक समाजलाई समेत अधिकतम परिचालन गरिनेछ । अन्य कार्यको हकमा आवश्यकता अनुसारको विधि अवलम्बन गरिने छ ।

योजना कार्यान्वयन गर्दा सम्बद्ध निकाय र व्यक्तिलाई तोकिएका कार्य जिम्मेवारी र कृयाकलाप प्रति जिम्मेवार बनाउन उपलब्धी परिणाम सूचक सहित कार्य सम्पादन करार गर्ने प्रणाली अपनाइनेछ । कार्यक्रम तथा आयोजना कार्यान्वयन विधि अनुसुचि ४,५,६ मा दिएको छ । साथै वडा तहका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन तालिका र विधि समेत अनुसुचि ३, ४ मा दिइएको छ ।

➤ योजना कार्यान्वयन तालिका (Project Implementation Schedule)

आवधिक विकास योजना समयमा कार्यान्वयन गर्न तथा सम्पन्न गर्नको लागि समय तालिका बनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । योजना कार्यान्वयन शुरु गर्ने, सम्पन्न गर्ने समय किटान गरिएको र जिम्मेवार व्यक्ति समेत तोकिएको विवरण अनुसुचि ६ मा योजना कार्यान्वयन कार्य योजनामा उल्लेख गरिएको छ ।

● कार्यक्रम

➤ गाउँपालिकाले आफ्नै सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

- आयोजनाको पहिचान, विकास र कार्यान्वयन कार्यक्रम
- जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम
- गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम
- ६ वटै वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माण कार्यक्रम
- वडा कार्यालय सुदृढीकरण कार्यक्रम (कम्प्यूटर, इन्टरनेट, वाइफाई, भवन, फर्निचर, जनशक्ति) ,
- कर्मचार संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम
- अपागं, बालमैत्री, महिला मैत्री भवन, पूर्वाधार नागरिक वडापत्र, योजना बोर्डको व्यवस्था, प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली, सहयोगी कार्यक्षेत्र, विषयगत सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था, इलेक्ट्रोनिक हाजिरी व्यवस्था, कागजरहित प्रशासनिक व्यवस्था प्रत्येक टोलमा फ्रिवाइफाई तथा इन्टरनेट सेवा सुविधा सामुदायिक प्रविधि मैत्री कार्यक्रम
- सफ्टवेयर तथा नेटवर्क सम्बन्धी कार्यक्रम
- सार्वजनिक सुनाई, सामाजिक परिक्षण, मोबाइलएप, सूचना तथा खर्च विवरण ओएव साइडमा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम
- गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्था सुदृढीकरण कार्यक्रम
- आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम
- सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार कार्यक्रम
- कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम
- कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम
- गाउँपालिकामा तथ्याङ्ककाइ वा शाखा स्थापना कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा गोष्ठी सञ्चालन कार्यक्रम
- योजना तर्जुमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम ।
- अति गरीब तथा गरीब परिवार छनौट गर्ने सिप विकास कार्यक्रम

➤ संघ र प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरू

- समयमा बजेट सिलिङ्ग पठाउने कार्यक्रम
- राजश्व बाडफाड, समपूरक, ससर्त र विशेष अनुदान कार्यक्रम
- ठूला आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि बजेट तथा श्रोत केन्द्र तथा वैदेशिक सहयोग प्राप्त गर्ने कार्यक्रम
- गाउँपालिकाका योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न प्राविधिक सहयोग कार्यक्रम
- गाउँपालिकाका कानून निर्माण तथा कार्यविधि र निर्देशिका निर्माण गर्न प्राविधिक सहयोग कार्यक्रम
- आयोजनाको पहिचान, विकास र कार्यान्वयन कार्यक्रम
- जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम
- गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम

९.३.५ अपेक्षित उपलब्धी

आवधिक योजनाको अवधि भित्र संस्थागत सुधार भई आयोजना कार्यान्वयन गर्ने क्षमतामा वृद्धि भएको हुनेछ । गाउँपालिकाको आफ्नै सुविधा सम्पन्न भवन र ६ वटै वडा कार्यालय भवनको निर्माण भएको हुनेछ । योजना कार्यान्वयन गर्दा आयोजना बैकमा रहेका मध्येवाट प्राथमिकरणको आधारमा कार्यान्वयन भएको हुनेछ । सबै योजना कार्यान्वयन गर्दा अनुसूचि ५,६,७ मा उल्लेख गरिएको कार्यतालिका, जिम्मेवारी तालिका अनुसार कार्यान्वयन भएको हुनेछ । योजना तथा आयोजना कार्यान्वयन गर्दा संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिका बीच समन्वय भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।

९.४ जोखिम व्यवस्थापन

९.४.१ पृष्ठभूमि

आवधिक विकास योजना कार्यान्वयन गर्दा जोखिम पक्षलाई विश्लेषण गरी आउन सक्ने अवरोधहरूलाई कम गराउन व्यवस्थापन गर्नु पर्ने हुन्छ। राखिएका लक्ष्य समयमा प्राप्त गर्न तथा कम लागतमा बढि भन्दा बढि प्रतिफल प्राप्त गर्नको लागि आन्तरिक तथा बाह्य वातावरणको स्थिति हेरेर रणनीतिहरू तय गर्नु पर्ने हुन्छ। समाजमा घट्ने घटना, सरकारले लिने नीति, सरकारका प्राथमिकताहरू, नीजि क्षेत्रको प्रवृत्ति, विश्व बजारमा भएको प्रविधिको स्थिति, आयव्यय स्थिति, योजना तथा आयोजनासंग सरोकार राख्ने व्यक्ति तथा संस्थाको स्थायित्व, नेतृत्व वर्गको क्षमता तथा सोचाई आदि वातावरणले योजना कार्यान्वयनमा असर पारेको हुन्छ। यस्ता कुराहरूबाट योजनामा जोखिम रहने हुनाले सजगता अपनाई आवश्यक व्यवस्थापन गर्नुपर्छ।

९.४.२ प्रमुख समस्या

यस आँधीखोला गाउँपालिका स्थापना हुँदा ३ वटा तत्कालिन गाविसहरूले आवधिक विकास योजना बनाई कार्यान्वयन गरेको भए तापनि यस गाउँपालिकाको यो पहिलो आवधिक विकास योजना भएकोले आवधिक योजनाको लागि जोखिम अनुमान गर्न, विश्लेषण गर्न तथा समाधानका उपया सहिरूपमा पहिचान गर्न अनुभवको कारणले गर्दा कठिन पर्न सक्छ। यस आवधिक विकास योजना अन्तरगत सञ्चालन हुने आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको लागि प्रयाप्त श्रोत तथा साधनको अभाव रहनु, संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिका बीच उचित समन्वय हुन कठिन हुनु, जोखिम पक्षहरूवारेमा सरोकारहरूलाई पुरा थाहा नहुनु, योजना तर्जुमा गर्दा नै आर्थिक, समाजिक, राजनैतिक, प्राविधिक लगायत सबै पक्षको सुक्ष्म अध्ययन गरि विश्लेषण गर्ने पद्धतिको कमि रहनु, जोखिम अनुमान तथा विश्लेषण गर्ने जनशक्तिको कमि रहनु आदि समस्याहरू रहेका छन्।

९.४.३ चुनौति तथा अवसरहरू

● चुनौती

योजना तथा आयोजनाका समस्या तथा बाधा अवरोध पार्ने विषय तथा तत्वको पहिचान गर्न, विश्लेषण गर्न, अनुमान यथार्थपरकमा परिणत गर्ने किसिमले गर्न, राजनैतिक तथा आर्थिक सामाजिक पक्षहरूको अध्यावधिक रहि सो अनुसार रणनीति तथा कार्यनीति परिवर्तन गर्ने कार्य चुनौती रहेको छ। श्रोत साधन संघ तथा प्रदेशबाट कमी हुदा, आन्तरिक श्रोत न्यून रहदा, प्रकृतिक प्रकोपका कारणले उथलपुथल पार्दा व्यवस्थापन गर्न सक्ने क्षमताको विकास गर्ने कार्य चुनौती रहेको छ।

● अवसरहरू

नेपालको संविधान २०७२ मा संघ, प्रदेश तथा स्थानीय निकायको कार्यक्षेत्र स्पष्ट पारेको छ। सो अनुसार कार्य गर्नको लागि सबै सरकारहरूले योजनाबद्धरूपमा कार्य गर्न थालनी गरेका छन्। यस गाउँपालिकाले पनि आफ्ना सबल पक्ष, दुर्बल पक्ष, अवसर र चुनौतीहरूको पहिचान गरी योजना तथा कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन म”ल्याङ्गन गर्ने परिपाटीको विकास गरेको छ। प्रत्येक वस्ती तथा वडाहरूका सबल र कमजोर पक्षको जनप्रतिनिधिहरू मार्फत पत्तालगाउँनु, आधुनिक संचार तथा अन्य प्रविधिहरूको विकास हुनु, मौसमी अनुमान यथार्थमा हुदै जानु, वित्तिय विश्लेषण गर्ने क्षमतामा सुधार हुनु, गाउँपालिकाको विकासमा सरोकार राख्नु व्यक्ति वा संस्थाहरू सकारात्मक सोचाई राख्नु आदि अवसरहरू रहेका छन्।

९.४.४ दीर्घकालिन सोच, उद्देश्य, लक्ष्य, रणनीति, कार्यनीति तथा कार्यक्रमहरू

● दीर्घकालिन सोच

लक्ष्यमा आधारित विकास, त्यसैबाट हुन्छ गाउँपालिकाको विकास

● लक्ष्य

सहि जोखिम व्यवस्थापनबाट योजनाहरूको कार्यान्वयनमा सफलता प्राप्त गरी जनताको जीवनस्तरमा सुधार भएको हुनेछ।

● उद्देश्य

जोखिम पक्षहरूको व्यवस्थापनबाट योजना कार्यान्वयनमा बाधा अवरोधमा न्यूनीकरण गर्ने।

● रणनीति तथा कार्यनीति

आवधिक योजनाको सफलताको लागि विभिन्न पक्षबाट जोखिम रहने हुनाले देहायका उपया अवलम्बन गरी जोखिम व्यवस्थापन गरिने छ ।

रणनीति	कार्यनीति
१.१ गाउँपालिकाकानियम कानून तथा नीतिगत निर्णयहरुमा दीगोपन ल्याई कार्यान्वयनमा सहजता ल्याउने ।	— गाउँपालिकाका क्षेत्रगत नीतिहरु प्रदेश, संघ अनुकुल हुने गरी तय गर्ने । — आर्थिकरूपले तथा प्रविधिकरूपले सम्भाव्य नभएका योजना तथा कार्यक्रमलाई निरुत्साहित गर्ने । — राष्ट्रिय एवं अन्तराष्ट्रिय स्तरमा विकास भएका प्रविधि आवश्यकता र क्षमता अनुसार गाउँपालिकाका योजना व्यवस्थापनमा प्रयोग गर्न प्रयास गर्ने ।
१.२ शान्ति सुरक्षा कायम गरी योजना कार्यान्वयन वातावरणमा जोड दिने ।	— प्रकृतिक प्रकोप तथा अतिक्रमणबाट जोगिने रणनीति तय गर्ने । — गैसस, तथा दातृ निकायको सहयोग बढाउन पहल गर्ने । — जनचेतनाको स्थिति बढाउन प्रयास गरिने ।
१.३ बृहत्तर आर्थिक सामाजिक स्थिति, राजनैतिक स्थिरता कायम गर्न पहल गर्ने	— अनापेक्षित महामारी तथा विपत आइपरेमा सो संग समाधान गर्न सक्ने क्षमता तथा स्थितिको विकास गर्ने । — लक्षित वर्गको स्वामित्व प्राप्त हुने किसिमबाट व्यवस्थापन गरिने । — आर्थिक मन्दीको कारण योजनामा प्रतिकुलता हुन नदिने व्यवस्था मिलाउने । — कृषि विकास, प्रविधि, सिंचाई, कृषकको क्षमता आदिमा सामञ्जस्यता कायम रहने ।

● प्रमुख कार्यक्रमहरु

➤ गाउँपालिकाले आफै कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु

- जोखिम व्यवस्थापना विश्लेषण गर्न सक्ने क्षमता विकास कार्यक्रम
- संघ तथा प्रदेशबाट श्रोत उपलब्ध गराउन समन्वय गर्ने कार्यक्रम
- वार्ता, संझौता सिप विकास कार्यक्रम
- विपद पुर्वानुमान गर्न सक्ने प्रविधि तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम
- जोखिम व्यवस्थापन कोषको स्थापना कार्यक्रम
- विद्यालय, समुदायमा जोखिम सम्बन्धी गोष्ठी सञ्चालन कार्यक्रम
- समाजमा सवैपक्ष बीच छलफल , अन्तरकृया, रायसुझाव संकलन कार्यक्रम
- गाउँपालिकाकोश्रोत अभिवृद्धि कार्यक्रम

➤ संघ तथा प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन हुने कार्यक्रम

- गाउँपालिकाको वित्तिय तथा आर्थिक सहयोग वृद्धि कार्यक्रम
- विपद तथा महामारी व्यवस्थापन कार्यक्रम
- जोखिम व्यवस्थापन कोषको श्रोत व्यवस्थापन गर्ने
- वार्ता तथा संझौता गर्न सिप अभिवृद्धि कार्यक्रम

१.४.५ अपेक्षित उपलब्धी

यस गाउँपालिकाको आवधिक योजनाको अन्त्यमा गाउँपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरुले योजना कार्यान्वयन गर्दा आइपरेका जोखिमहरुको समयमा सहिरूपले व्यवस्थापन गरेर तोकिएको लागत र समयमा कार्य सम्पन्न गरी तोकिएको लक्ष्य र उद्देश्य प्राप्त गरेका हुनेछन् । जोखिम सहन तथा न्यूनीकरण गर्ने क्षमताको विकास भएको हुनेछ ।

९.५ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

९.५.१ पृष्ठभूमि

अनुगमन र मूल्याङ्कन योजना तथा कार्यान्वयनको अभिन्न अंग हो । गाउँपालिकाका सार्वजनिक नीति, कार्यक्रम र आयोजनाको प्रभावकारी र नतिजामुखी कार्यान्वयन र यिनीहरूको उचित संञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्न र सम्पादन भएका वा हुँदै गरेका कार्यहरूमा जबाफदेहिता एकिन गर्नका लागि अनुगमन र मूल्याङ्कन जस्ता कार्यहरू आवश्यक पर्दछन् ।

● योजनाको अनुगमन योजना

योजना, नीति, कार्यक्रम तथा आयोजना हरूमा लगानी तथा साधनको प्रवाह समुचित ढंगले छ, छैन र कार्य तालिका अनुसार क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन भई लक्षित प्रतिफल प्राप्त हुने स्थिति छ छैन भनि विभिन्न तहमा व्यवस्थापन वा तोकेको व्यक्ति वा निकायबाट निरन्तर र आवधिकरूपमा निगरानी राख्ने कार्य अनुगमन हो । (श्रोत: स्थानीयतहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५) अनुगमन आयोजना स्थलमै गएर र आयोजनाको क्रियाकलापको प्रगति प्रतिवेदन माफत अनुगमन गरिन्छ ।

● योजना मूल्याङ्कन योजना

योजनाको कार्यान्वयनबाट लक्षित उद्देश्य प्राप्त भयो भएन र योजनाको तथा कार्यान्वयनबाट योजनाबाट फाइदा पाउने अपेक्षित जनताले उपयुक्त रूपमा फाइदा पाए पाएन भनेर गरिने अध्ययन विश्लेषणलाई योजनाको मूल्याङ्कन भनिन्छ (श्रोत: स्थानीयतहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५) । आवधिक योजनाको मूल्याङ्कन २ वटा तहमा गरिन्छ । मध्यमकालिन योजनाको मध्यावधि र पूर्व तोके अनुसार निर्देशित रहे नरहेको, लक्ष्य लगायत कार्यक्रमको परिमार्जन गर्नु पर्ने आवश्यकता रहे नरहेको आदिवारे आवधिक योजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । त्यस्तै योजना अवधिको अन्त्यमा निर्धारित परिमाणात्मक तथा गुणात्मक लक्ष्य प्राप्तिको मूल्याङ्कन अन्तिम रूपमा तेश्रो पक्षबाट गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्छ ।

यस आँधीखोला, गाउँपालिकाबाट आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नको लागि योजना शाखा मातहत राखी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।

९.५.२ प्रमुख समस्या

यो गाउँपालिकाको संगठनात्मक संरचना व्यवस्थितरूपमा निर्माण भईसकेको छैन । अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नको लागि गाउँपालिकाले फारम तथा कार्यविधि तय नहुनु, यसको लागि छुट्टै शाखा स्थापना नहुनु, योजनाहरू तथ्यांकमा आधारित नहुनु, सुचकहरू स्पष्ट नतोकिनु, उपलब्धीहरू सूचकसंग दाज्ने व्यवस्था नहुनु, वर्तमान स्थितिका तथ्याङ्कहरूपनि स्पष्ट नहुनु, अपुरा हुनु, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन नियमित रूपमा नगरिनु, सिपयुक्त जनशक्ति नहुनु, भौतिक संरचना नहुनु, तथ्याङ्कको विश्वसनियतामा प्रश्न उठाउनु आदि समस्याहरू रहेका छन् ।

९.५.३ चुनौती र अवसरहरू

● चुनौती

यस गाउँपालिकामा व्यवस्थित तथा नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाउन, आवश्यक फारम तथा कार्यविधि अपनाउन, प्रत्येक योजना तथा कार्यक्रम तथ्यमा आधारित गराउन, नतिजामुखी गराउन, कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न चुनौती रहेको छ ।

- अवसरहरु

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धमा राष्ट्रिय योजना आयोग तथा गण्डकी प्रदेशले विशेष महत्व दिई नीति, कार्यविधि, निर्देशिका , फारम तयार गर्नु, गाउँपालिकाले पनि नतिजामुखी योजना पद्धति अपनाउन जोड दिनु, दातृनिकाय तथा दिगो विकासका लक्ष्यहरुमा पनि अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई लागू गर्न प्राथमिकता दिनु आदि अवसरकारुपमा लिन सकिन्छ ।

९.५.४ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम

- दीर्घकालिन सोच

लगानीबाट उचित प्रतिफल प्राप्त गरी गाउँपालिकावासीको जीवनमा व्यापक सुधार

- लक्ष्य

योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमहरु तोकिएको लागत र समयमा सम्पन्न गरी लक्षित प्रतिफल प्राप्त भएको हुनेछ ।

- उद्देश्य

१.अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिको विकास गरी प्रतिफल र नतिजामा आधारित लगानीको सुनिश्चिता गर्ने ।

- रणनीति

- योजना ,आयोजना तथा कार्यक्रमहरुको नियमित अनुगमन गर्ने ।
- योजना तथा आयोजनाको मध्य तथा अन्तिममा प्रभावकारी मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- गाउँपालिकाले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्थितरुपमा सञ्चालन गर्नको लागि कार्यविधि, निर्देशिका र फारम तयार गरी सो को आधारमा गर्न प्रबन्ध मिलाउने ।

- योजनाको अनुगमन योजना सम्बन्धमा लिइने कार्यनीति

- आवधिक विकास योजना तथा कार्यक्रमहरु व्यवस्थितरुपमा सञ्चालन गर्दा आएका समस्या तत्काल समाधान गर्न र तोकिएको लागत र समयमा कार्य सम्पन्न गरी लक्षित प्रतिफल प्राप्त गर्नको लागि देहाय अनुसारको कार्यनीति अवलम्बन गरिने छ ।
- योजना, नीति, कार्यक्रम तथा आयोजनाहरुमा लगानी तथा साधनको प्रवाह समुचित ढंगले छ, छैन र कार्यतालिका अनुसार क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयन भई लक्षित प्रतिफल प्राप्त हुने स्थिति छ छैन भनि विभिन्न तहमा व्यवस्थापन वा तोकेको व्यक्ति वा निकायबाट निरन्तर र आवधिकरुपमा निगरानी राख्ने कार्य अनुगमन हो । (श्रोत: स्थानीयतहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५)
- अनुगमन आयोजना स्थलमै गएर र आयोजनाको क्रियाकलापको प्रगति प्रतिवेदन माफत अनुगमन गरिन्छ ।
- अनुगमनको क्रममा योजना, नीति, कार्यक्रमको निम्न पक्षको विश्लेषण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
 - श्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग स्वीकृत बजेट र समय तालिका अनुसार भए नभएको
 - अपेक्षित प्रतिफल समयमै र लागत प्रभावकारी रुपमा हासिल भए नभएको
 - कार्यान्वयन क्षमताको स्थिति
 - कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या र बाधा व्यवधान र सोको समाधानको लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने उपया

● योजना अनुगमन प्रणालीको छनौट

अनुगमन प्रणाली नतिजाखाका (Result Framework) को आधारमा स्थापित गरिएको छ । गाउँपालिकाले आफ्नो अनुगमन तथा मूल्याङ्कन विधि अपनाउदा प्रदेश नीति तथा योजना आयोगबाट तय भएका तथा दिगो विकास लक्ष्यका विस्तृत सूचकहरूलाई परिपुरक तथा समपुरक गर्ने गरी आफ्ना कार्यक्रमका सूचकहरू निर्धारण गरिएका छन् । यस गाउँपालिकाले तथ्याङ्क व्यवस्थापन र प्रयोगकालागि प्रदेश तथा राष्ट्रिय प्रणालीसँग आबद्ध हुने खालका (Monitoring Information System) अनुगमन सूचना प्रणाली विकास गरिनेछ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन बमोजिम गैरसरकारी संघसंस्था, उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था लगायतका सामाजिक तथा सामुदायिक सङ्घ संस्थाले गाउँपालिकाको समन्वयमा रही कार्य गर्नुपर्ने र गाउँपालिकाले पनि संयुक्त अनुगमन तथा प्रगति प्रणाली अपनाईने पर्ने भएकोले सो सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

● योजना मूल्याङ्कन योजना सम्बन्धमा लिएका कार्यनीतिहरू

योजनाको कार्यान्वयनबाट लक्षित उद्देश्य प्राप्त भयो भएन र योजनाको तथा कार्यान्वयनबाट योजनाबाट फाइदा पाउने अपेक्षित जनताले उपयुक्त रूपमा फाइदा पाए पाएन भन्ने गरिने अध्ययन विश्लेषणलाई योजनाको मूल्याङ्कन भनिन्छ । (श्रोत: स्थानीयतहको योजनातर्जुमा दिग्दर्शन २०७५) आवधिक योजनाको मूल्याङ्कन २ वटा तहमा गरिन्छ । मध्यमकालिन योजनाको मध्यावधि र पूर्व अवीनीहरू निर्देशित रहे नरहेको, लक्ष्य लगायत कार्यक्रमको परिमार्जन गर्नु पर्ने आवश्यकता रहे नरहेको आदिबारे आवधिक योजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । त्यस्तै योजना अवधिको अन्त्यमा निर्धारित परिमाणान्तरक तथा गुणात्मक लक्ष्य प्राप्तिको मूल्याङ्कन अन्तिमरूपमा तेश्रो पक्षबाट गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।

● अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि लिइने आधारहरू

आवधिक योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन का लागि लिइने आधारहरू निम्नअनुसार हुनेछन् ।

- यो रणनीति र कार्य योजना नै अनुगमन र मूल्यांकनकालागि प्रमुख दस्तावेज वा आधार हुनेछ ।
- रा.यो.आयोग र गण्डकी प्रदेश नीतितथा योजना आयोगले तोकिएको आधार र मापदण्डलाई अवलम्बन गरिनेछ ।
- कार्य योजनामा उल्लेख भए अनुसारका नतिजा अनुगमन गर्नका लागि रिजल्ट फ्रेमवर्क विधि (Result Framework Approach or Tool) प्रयोग गरिनेछ ।
- कार्य योजनाको समग्र अनुगमनका लागि गाउँपालिकाले बनाएको फ्रेमवर्कमा समावेश गरिएका मुख्य सूचकहरू प्रयोग गर्नेछ ।
- गाउँपालिकाले आयोजना गर्ने चौमासिक तथा बार्षिक कार्यक्रमको प्रगति समीक्षा कार्यक्रम सञ्चालनस्तरको अनुगमनको आधारभूत चरण हुनेछ ।
- अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्दा रा.यो.आयोग र गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोगले प्रकाशन गरेको रा्ट्रिय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शनमा उल्लेख गरे अनुसार गाउँपालिकामा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन दिग्दर्शन तय गरी सो आधारमा गरिने छ ।

● योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था र प्रक्रिया

- आवधिक योजनाको लक्ष्य तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा कार्यपालिकाद्वारा नियुक्त स्वतन्त्र संस्था वा विज्ञद्वारा गरिने छ । यस्तै गरी उद्देश्य तहको प्रभाव र असर तह सम्बन्धी मूल्याङ्कन कार्यपालिकाद्वारा आवधिक योजनाको मध्यमकालमा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । यसमा मानिसको सोचमा आएको परिवर्तन कस्तो रहयो भन्ने विषयमा मूल्याङ्कन गरिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- कार्यक्रम, परियोजना वा आयोजनाको लगानी (Inputs), प्रक्रिया र प्रतिफल (Output) को अनुगमन यस आँधीखोला गाउँपालिका उपप्रमुखको संयोजकत्वमा रहेको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यमा नेतृत्वदायी र समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- वडा स्तरमा संचालित योजनाको अनुगमन र सुपरिवेक्षण सम्बन्धित वडा अध्यक्षको संयोजकत्वमा गठित वडास्तरीय अनुगमन समितिले अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाईने ।
- यस समितिबाट अनुगमनगर्दा कार्य योजनामा उल्लेख भएका मुख्यकार्यक्रम, कार्यकलाप र स्रोतसाधन के के छन् ? बार्षिक बजेट वा खर्च कति छ ? लागत प्रभावकारिताको अवस्था के कस्तो छ ? कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रिया के कस्तो छ ? कति

वस्ति वा लक्षित समुदाय वा जनसंख्या समावेश गरेको छ ? के कस्ता प्रतिफल आइरहेका छन् ? भन्नेबारेमा केन्द्रित हुने ।

- अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिले वार्षिक अनुगमन कार्ययोजना बनाउने छ र सो अनुसार अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइने
- आर्थिक वर्षभरीमा कम्तीमा १ पटक अनुगमन वा प्रगति समीक्षा गर्ने व्यवस्था गरिने ।
- आर्थिक वर्षको शुरुमा वार्षिक कार्यक्रमबारे तथा लगानी (Inputs) र प्रक्रियाको सवालमा बढी केन्द्रित हुनेछ भने वर्षको अन्त्यमा प्रतिफल बारे समीक्षा गर्ने ।
- कार्ययोजना अनुसारको अनुगमनको नतिजा वा कामको प्रतिवेदन प्रत्येक २ महिनामा गाउँपालिकाको कार्यपालिकाको बैठकमा राख्ने व्यवस्था मिलाइने छ । सो को आधारमा सच्याउने तथा गुणस्तर कायम सम्बन्धित पक्षले गर्नु पर्ने व्यवस्था मिलाइने ।
- दातृसंस्थाको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने निकायको हकमा कार्यक्रमको अनुगमन नतिजा वा जानकारी दातृसंस्थालाई गराउने व्यवस्था मिलाइने ।
- अनुगमन तथा समीक्षाबाट देखिएका कार्यान्वयन र समन्वयका समस्याहरु र सफलताका अनुभवहरु सम्बन्धित सहकर्मीहरु बीच छलफल गरिनेछन् र अझ राम्रो र चाँडो नतिजा ल्याउने तथा जनतालाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्नको लागि आवश्यक प्रयास गरिने ।
- रु ५ करोड भन्दा बढि लागतका आयोजनाको योजना सम्पन्नभएको २ वर्ष भित्र कार्यपालिकाद्वारा नियुक्त स्वतन्त्र संस्था वा विज्ञ रहेको तेश्रो पक्षबाट प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।
- पृष्ठपोषण प्याकेज तयार गरी सम्बन्धित निकायमा समेत संप्रेषण गरिने ।
- अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्दा प्रयोग गरिने फारम राष्ट्रिय योजना आयोग तथा गण्डकी प्रदेश नीति तथा योजना आयोगले तय गरेको अनुगमन तथा मूल्यांकन दिग्दर्शनको आधारमा कार्यपालिकाले स्विकृत गरेको फारम प्रयोग गरिने ।
- अनुगमन र मूल्यांकन प्रत्येक चरण तथा कार्यक्रम अनुसार गर्नको लागि योजनावद्धरूपमा अनुगमन कार्य योजना तर्जुमा गरिने छ । अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको विवरण, अपेक्षित नतिजाहरु, सूचक , जिम्मेवारी निकाय, तथ्याङ्ककोश्रोत, तथ्याङ्कसंकलन गर्ने विधि, समय अवधि , जिम्मेवारी गर्ने प्रतिवेदन आदि विस्तृत रुपमा तालिका मा उल्लेख गरिएको छ ।

● अनुगमन एवं प्रगती प्रतिवेदन प्रणाली

यस आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक विकास योजना तर्जुमा भए पछि कार्यान्वयन गरिनेछ । यस योजनाले तोके अनुसारको तोकिएका सूचकहरु प्राप्त गर्नका लागि अनुगमन गर्ने, सच्याउनको लागि निर्देशन दिने र प्रतिवेदनहरु सम्बन्धित पदाधिकारी वा संस्थामा पठाइने छ । अनुगमन प्रतिवेदन र प्रगति प्रतिवेदनहरु तलदिएको तालिका अनुसार गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

प्रतिवेदन तालिका

अनुगमन प्रतिवेदन	प्रतिवेदन गर्ने समय	समय
अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना अनुसार	उपाध्यक्षले बैठकमा पेश गर्ने	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
जिससको समन्वय र अनुगमन गर्ने भूमिका	कार्यपालिका	वार्षिक
गैरसरकारी सङ्घसंस्था, उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था	अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति	मासिक, चौमासिक,
लगायतका सामाजिक तथा सामुदायिक सङ्घ संस्थाका संयुक्त अनुगमन तथा प्रतिवेदन ।	र शाखा कार्यलयहरु	वार्षिक
संघीय सरकारलाई गर्नुपर्ने प्रतिवेदन (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइसराइ, सम्बन्ध बीच छेद र धर्मपुत्र र धर्मपुत्री घटना र सामाजिक सुरक्षाआदि ।	शाखा कार्यलयहरु र प्रमुख कार्यकारी, प्रशासकीय अधिकृत	वार्षिक

स्रोत : स्थानीय तहको योजनातर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५

● आवधिक योजनाको नतिजाखाका (Logical Framework)

यस आँधीखोला, गाउँपालिकाको प्रथम आवधिक योजनाको कार्यान्वयन पछि विभिन्न क्षेत्रमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि तोकिए अनुसारको उपलब्धी प्राप्त हुनेछ । उक्त उपलब्धीहरु नतिजाखाका अनसूचि ८ मा प्रस्तुत गरिएको छ । यस आधारमा आवधिक योजनाको उपलब्धीको मूल्यांकन गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।

● कार्यक्रम

➤ गाउँपालिकाले आफै कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रमहरु

- अनुगमन तथा मूल्यांकन फारम, निर्देशिका, कार्यविधि तयार गर्ने कार्यक्रम
- योजना तथा आयोजनाहरुको अनुगमन तथा मूल्यांकनकार्यक्रम
- जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई अभिमुखि कार्यक्रम
- अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि सफ्टवेयर निर्माण कार्यक्रम
- सार्वजनिक सुनाइ कार्यक्रम
- सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम
- योजनाको असर तथा प्रभाव मूल्यांकन कार्यक्रम

➤ संघ, प्रदेशको सहयोगमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरु

- जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई अभिमुखि कार्यक्रम
- अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि सफ्टवेयर निर्माण कार्यक्रम
- अनुगमन तथा मूल्यांकन फारम, निर्देशिका, कार्यविधि तयार गर्ने कार्यक्रम

९.५.५ अपेक्षित उपलब्धी

यस योजना अवधिमा अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्नको लागि गाउँपालिकामा एउटा छुट्टै शाखाको स्थापना भएको हुनेछ । आयोजनाका उपलब्धीका सूचकहरु र फारम तय भएको हुनेछ । उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा रहेको अनुगमन तथा मूल्यांकन समितिको क्षमताको विकास भई नियमित अनुगमन भएको हुने र प्राप्त समस्या समयमा समाधान तत्काल समाधान गर्ने परिपाटीको विकास भएको हुनेछ । उक्त समितिले उठाएका कुराहरु गाउँपालिकाको बैठकमा पेश गरी छलफल गर्ने र दिएको सुझाव कार्यान्वयन गर्ने व्यवस्था भएको हुनेछ । अनुगमन तथा मूल्यांकनबाट प्राप्त पृष्ठपोषक आगमी योजना तर्जुमा गर्दा शिक्षाकोरूपमा लिएको हुनेछ । प्रत्येक योजना, आयोजना तथा कार्यक्रमहरु लागत व्यवस्था गर्दा त्यसको केहि प्रतिशत बजेट अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यक्रमको लागि छुट्याउने व्यवस्था गरिएको हुनेछ ।

९.६ आवधिक योजनाको प्रारम्भिक लगानी अनुमान, क्षेत्रगत बाँडफाँड तथा वित्तिय श्रोत

आँधीखोला गाउँपालिका लागि आवधिक विकास योजना अवधिको लागि तोकिएको लक्ष्य,उद्देश्य तथा सूचक प्राप्तिका लागि योजना तथा कार्यक्रममा बजेटको व्यवस्था गरी कार्यान्वयन गनुपर्ने हुन्छ। यस अवधिको लागि ६ वटै क्षेत्रको निम्ति बजेट अनुमान गरिएको छ। बजेट अनुमानगर्दा आ.व. ०७५।०७६ को कुलआय तथा व्यय भएको आधारमा तथा हालको स्थिति र योजनाका अन्तिम अवधिमा प्राप्त गर्ने लक्ष्य बीच को फरकलाई पूर्ति गर्ने आधारमा निरूपण गरिएको छ। यो बजेट संघ, प्रदेश, गाउँपालिका, गैसस, निजी क्षेत्र लगायतबाट प्राप्त गर्ने आधारमा प्रक्षेपण गरिएको छ। यस आवधिक विकास योजना मा कुल रु ७ अरब ३९ लाख २३ हजार लगानी गरिने छ। सारांशमा यस गाउँपालिकाको क्षेत्रगत तथा विषयगत रुपमा बजेटको आवश्यकता तल प्रस्तुत गरिएको छ।

आाधीखोला गाउँपालिका २०७५।०७६ को यर्थाथ र ५ वर्षको योजना आवधिको लागि आवश्यक बजेट तथा कार्यक्रम

क.स.	कार्यक्रम	बजेट २०७५।०७६ यर्थाथ (रु लाखमा)	५ वर्षको लागि चाहिने रकम (रु हजारमा)
१	आर्थिक क्षेत्र विकासतर्फ जम्मा	८७००	४९०,८००
२	सामाजिक क्षेत्र विकासतर्फ जम्मा	१९४७००	१,०२९,८००
३	पूर्वाधार क्षेत्र विकासतर्फ जम्मा	४८२००	४,९८२,४००
४	वातावरण क्षेत्र विकासतर्फ जम्मा	६८००	११२,८००
५	संस्थागत क्षेत्र विकासतर्फ जम्मा	३०१००	११९,४००
६	वित्तिय तथा सुशासनतर्फ जम्मा		१२,८००
	पूजिगत लगानीको जम्मा	२८८५००	६,७४०,०००
	प्रशासनिक तथा चालु लगानीतर्फ	३९३००	२६३,९२३
	कूलजम्मा बजेट	३२७८००	७,००३,९२३

यस अवधिमा वडा अनुसार योजना तथा कार्यक्रमहरुकम निम्न अनुसार लगानी गनएको लागि प्रक्षेपण गरिएको छ।

अनुमानित बजेट ०७६देखि ०८० सम्मको लागि रु लाखमा									
क. सं.	कार्यक्रम		वडा नं	वडा नं	वडा नं	वडा नं	वडा नं	गाउँपालिका को	जम्मा
		१	२	३	४	५	६		
१	आर्थिक क्षेत्रहरुको जम्मा	८६१	९११	७६१	८५९	७६३	७५३		४९०८
२	सामाजिक क्षेत्रको जम्मा	१४५२	३४३९	१२३४	१०६५	१८३७	११९१		१०२१८
३	पूर्वाधार क्षेत्रका लागि कुल जम्मा	११२८३	९१९९	६१२८	४५६५	६०७७	१२५७२		४९८२४
४	वतावरण क्षेत्रको जम्मा	११८	१३७	४०	३३२	४३१	७०		११२८
५	संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्रको जम्मा							११९४	११९४
६	वित्तीय तथा सुशासन क्षेत्रको जम्मा							१२८	१२८
	जम्मा	१३७१४	१३६८६	७४०२	५९६२	८३४५	१३८३३	१३२२	६७४००

यस योजनाअवधिमा क्षेत्रगत र कार्यक्रमगतअनुसार लगानी तपसिल अनुसार गरिनेछ ।

क. आर्थिक विकास क्षेत्र (वजेट रु लाखमा)

वडा नं	१	२	३	४	५	६	जम्मा
कृषि	१७२	२२२	१५५	१५०	१४२	१३९	९८०
पशु विकास कार्यक्रमको जम्मा	९५	९५	१११	११६	८४	१२९	६३०
तालिम तथा प्रविधितर्फ	६६	६९	६४	५९	६४	५४	३७६
कृषि उपज, बजार, जग्गा व्यवस्थापन कार्यक्रम	१०८	१०८	९२	१९७	१०३	७८	६८६
कृषि तथा वनमा आधारित उद्योग स्थापना कार्यक्रम	४८	४३	३८	३८	६५	५६	२८८
पर्यटन कार्यक्रम	९०	१७	१९	१७	१५	१५	१७३
सेवा तथा वित्तीय	४८	४८	४८	४८	४८	४८	२८८
आय, रोजगार तथा गरीबी निवारण	२३४	३०९	२३४	२३४	२४२	२३४	१४८७
जम्मा	८६१	९११	७६१	८५९	७६३	७५३	४९०८

सामाजिक विकास क्षेत्रतर्फ (रु लाखमा)

	१	२	३	४	५	६	जम्मा
स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम	४८३	२४४०	४९०	४७८	८३४	४७९	५२०४
शिक्षा :	६५७	७५७	३६२	३४८	७६१	३५१	३२३६
संस्कृति तथा मनोरञ्जन:	२९	१९	१५	१९	१९	१९	१२०
सामाजिक समावेशिकरण:	७२	८२	९२	६४	६७	६६	४४३
खानेपानी तर्फ	२११	१४१	२७५	१५६	१५६	२७६	१२१५
सामाजिक क्षेत्रको जम्मा	१४५२	३४३९	१२३४	१०६५	१८३७	११९१	१०२१८

पूर्वाधार क्षेत्र विकास तर्फ

(रु लाखमा)

कार्यक्रम	१	२	३	४	५	६	जम्मा रु लाखमा
सडक	९४००	७५५०	५१००	३१६५	४७००	१११००	४०६१५
पर्यटकीय पदमार्ग	३३०	२८९	१०५	१५५	५५	२३०	११६४
मोटररेवलपूल	४००	४५०	१३०	२५०	२५०	२५०	१७३०
झोलुगे पुल	१००	१२०	१४०	८०	१००	१००	६४०
सिंचाई कार्यक्रम	२००	३००	३००	३००	३००	३००	१७००
भवन तथा शहरी विकास	७७८	८३०	२९८	५६०	६२७	५४७	३६४०
विद्युत	३५	३५	३०	३०	२०	२०	१७०
संचार	१५	१५	१५	१५	१५	१५	९०
खेलमैदान मैदान	२५	१०	१०	१०	१०	१०	७५
जम्मा	११२८३	९१९९	६१२८	४५६५	६०७७	१२५७२	४९८२४

वातावरण विकास क्षेत्र

कार्यक्रम	१	२	३	४	५	६	जम्मा
वन	४०	६३	१५	५७	७८	५०	३०३
जलाधार	४५	५९	१०	२५५	३१४	१०	६९३
विपद व्यवस्थापन	१५	१५	५	५	१९	०	५९
फोहर व्यवस्थापन	१८	०	०	२०	२०	१०	७३
जम्मा	११८	१३७	२५	३३२	४३९	७०	११२८

संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्र

क्र.स.	कार्यक्रम	परिमाण	बजेट (रु. लाखमा)
१	गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम	१	३
२	गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम	१	१०००
३	६ बटै वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माण कार्यक्रम	६	
४	कर्मचार संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम	१	३
५	कानूनले तोके अनुसारका ऐन,नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा	आवश्यकताअनुसार	३
६	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको क्षमताअभिवृद्धि कार्यक्रम	१०	५
७	वडा कार्यालय सुदृढिकरण कार्यक्रम	६	१००
८	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम	१०	४०
९	स्वदेशी तथा विदेशी स्थानिय निकाय संग भगेनी सम्बन्धी कार्यक्रम	२५	१०
१०	गाउँपालिकाबाट स्वदेश तथा विदेशमा रहेका व्यक्ति तथा संस्था संग अन्तरक्रिया तथा सहयोग प्राप्त कार्यक्रम	१०	१०
१६	कर्मचारीहरूलाई तालिम बटा	१०	२०
	जम्मा		११९४

वित्तीय तथा सूशासन क्षेत्र

क्र.स.	कार्यक्रम	परिमाण	बजेट रु.लाखमा
१	आन्तरिक आयवृद्धि कार्यक्रम	१	२०
२	स्वदेश तथा विदेशबाट सहयोग तथा ऋण प्राप्त कार्यक्रम	५	२०
३	गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्था सुदृढिकरण कार्यक्रम	५	१०
४	आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम	५	१०
५	सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार कार्यक्रम	१	५
६	कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम	१	१
७	कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम	१	२
८	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	१	५
९	सार्वजनिक सुनाई कार्यक्रम	२०	२०
१०	सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम	१५	१०
११	मोबाइल एप कार्यक्रम	५	५
१२	सूचना तथा खर्च विवरण ओएव साइडमा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम	१	२
१३	योजना बोर्डको व्यवस्था,	१	१
१४	इलेक्ट्रोनिक हाजिरी व्यवस्था,	७	२

१५	सहयोगी कार्यकक्ष, विषयगत सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था,	१	१
१६	नागरिक वडापत्रको व्यवस्था	१	२
१७	प्रत्येक टोलमा फ्रि वाइफाई तथा इन्टरनेट सेवा सुविधा	१	१
१८	सामुदायिक प्रविधि मैत्री कार्यक्रम	५४	५
१९	सेवा करार प्रणाली कार्यक्रम	५४	५
२०	अपागं, वालमैत्री, महिला मैत्री भवन तथा पूर्वाधार व्यवस्था	१	१
	जम्मा		१२८

आवधिक विकास योजना अवधिमा यस आ. व. २०७६।०७७ देखि आ.व. २०८०।०८१ सम्ममा प्रत्येक आ.व.मा तपसिल अनुसार योजना तथा कार्यक्रमहरूमा लगानी गर्नको लागि प्रक्षेपण गरिएको छ ।

प्रथम आवधिक योजनाको ५ वर्षको वजेट विवरण रु लाखमा							
क्र.सं.	कार्यक्रम	२०७६-७७	२०७७-७८	२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	रु लाखमा
		वजेट	वजेट	वजेट	वजेट	वजेट	जम्मा वजेट
१	आर्थिक क्षेत्रहरूको जम्मा	९६८	८६६	१०४४	१०४६	९८४	४९०८
२	सामाजिक विकास क्षेत्रको जम्मा	१०२२	२०४४	३०६५	२०४४	२०४४	१०२१८
३	पूर्वाधार विकास क्षेत्रको जम्मा	४९८२	९९६५	१४९४७	९९६५	९९६५	४९८२४
४	वतावरण विकास क्षेत्रको जम्मा	११३	२२६	३३८	२२६	२२६	११२८
५	संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह विकास क्षेत्रको जम्मा	३७१	३७१	८१९	११९	११४	११९४
६	वित्तिय व्यवस्थापन तथा सूशासन क्षेत्रको जम्मा	४४	२१	२१	२१	२१	१२८
	जम्मा	७५००	१३४९२	२०२३५	१३४२०	१३३५३	६७४००

यस गाउँपालिकाको लागि माथि उल्लेखित कार्यक्रम तथा आयोजनाको लागि निम्न अनुसारका शिर्षकहरूबाट आम्दानी हुने प्रक्षेपण गरिएको छ ।

आवधिक योजना अवधिमा २०७६।७७ देखि २०८०।८१ सम्म परिचालन हुने संभाव्य कुल स्रोतको अनुमान

आवधिक योजना अवधिमा २०७६।७७ देखि २०८०।८१ सम्म परिचालन हुने संभाव्य आन्तरिक स्रोतको विश्लेषण र प्रक्षेपण ।

	शिरषक	आवधिक योजन तर्जुमा बर्ष २०७३।२०७४ को खुद आय	२०७४।२० ७५को खुद आय	आवधिक योजन तर्जुमा बर्ष २०७५।२० ७६को आय	आ.व. २०७६। ७७	आ.व. २०७७ ।७८	आ.व. २०७८। ७९	आ.व. २०७९। ८०	आ.व. २०८० ।८१	जम्मा
१	सम्पत्ति कर		२५००	१५००	१८००	२१६०	२५९२	३११०	३७३२	१३३९५
२	घरजग्गा कर		२२००	१२००	१४४०	१७२८	२०७४	२४८८	२९८६	१०७१६
३	व्यवसाय कर	५४	१५००	१५००	१८००	२१६०	२५९२	३११०	३७३२	१३३९५
४	जडिबुटि, कवाडी र जीवजन्तु कर		५००	६००	७२०	८६४	१०३७	१२४४	१४९३	५३५८
	कुल कर अनुमान	५४	६७००	४८००	५७६०	६९१२	८२९४	९९५३	११९४४	४२८६४
५	बहाल विटैरी शुल्क		१५०	१००	१२०	१४४	१७३	२०७	२४९	८९३
६	पाकिङ्ग शुल्क		५०	१००	१२०	१४४	१७३	२०७	२४९	८९३
७	सेवा शुल्क	१००	१४००	१६०	१९२	२३०	२७६	३३२	३९८	१४२९
	कुल शुल्क अनुमान	१००	१६००	३६०	४३२	५१८	६२२	७४६	८९६	३२१५
	कुल आन्तरिक आय	१५४	८३००	५१६०	६१९२	७४३०	८९१६	१०६९	१२८४०	४६०७८
८	अ.ल्या.		१३२१४	१५८५७	५८१४	६९७७	८३७२	१००४७	१२०५६	४३२६७
	जम्मा	१५४	२१५१४	२१०१६। ८	१२००६	१४४०७	१७२८९	२०७४७	८५४६६	१४९९१५

बाह्य स्रोतको विश्लेषण र प्रक्षेपण

रु ००० मा

शिरषक	आ.व. २०७५।७६	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	जम्मा
संघीय बिभाज्य कोष बाट प्राप्त बाँडफाँड	४५२६८	६३३७५	८८७२५	१२४२१५	१७३९०२	२४३४६२	६९३६८०
प्रदेश बिभाज्य कोष बाट प्राप्त बाँडफाँड	१७४४	२४४२	३४१८	४७८६	६७००	९३८०	२६७२५

समानिकरण अनुदान (संघ)	६६१००	९२५४०	१२९५५६	१८१३७८	२५३९३०	३५५५०२	१०१२९०६
समानिकरण अनुदान (प्रदेश)	११२९९	१५८१९	२२१४६	३१००४	४३४०६	६०७६९	१७३१४४
सशर्त अनुदान	१८५९००	२२३०८०	२६७६९६	३२१२३५	३८५४८२	४६२५७९	१६६००७२
विशेष अनुदान		०	५०००	६०००	७२००	८६४०	२६८४०
प्रदेश सञ्चित कोषबाट बाण्डफाण्ड		०	१००००	१२०००	१४४००	१७२८०	५३६८०
कुल बाण्डफाण्ड	३१०३११	३९७२५५	५२६५४२	६८०६१९	८८५०२०	११५७६११	३६४७०४६
बैदेशिक सहायता							
आन्तरिक ऋण							
अन्य स्थानीयतहबाट प्राप्त अनुदान							
व्यक्ति संघसंस्थाबाट प्राप्त अनुदान							
कुल सहायता र अनुदान	०						
कुल बाह्य स्रोत अनुमान	३१०३११	३९७२५५४	५२६५४१५६	६८०६१८१८	८८५०२०	११५७६११	३६४७०४६

नीजि क्षेत्रबाट परिचालन हुने संभाव्य स्रोतको विश्लेषण र प्रक्षेपण

शिर्षक	आ.व. ०७५१०७६	आ.व. २०७६१०७	आ.व. २०७७१०७	आ.व. २०७८१०७	आ.व. २०७९१०७	आ.व. २०८०१०७	५ वर्षको जम्मा
निजी क्षेत्रबाट लगानी हुने रकम	NA	५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
निजी क्षेत्रका संस्थागतबाट लगानी हुने रकम	NA	५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
स्वदेशी संस्थाबाट लगानी रकम	NA	५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
विदेशी संस्थाबाट लगानी रकम	NA	५००००	५००००	५००००	५००००	५००००	२५००००
कुल निजी क्षेत्रबाट लगानी रकम	NA	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	१००००००

गैरसरकारी संस्था (गैसस) बाट परिचालन हुने स्रोतको विश्लेषण र प्रक्षेपण

शिरषक	आवधिक विकास योजना तर्जुमा वर्षको खुद आय	आ.व. २०७६।७७	आ.व. २०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	५ वर्षको जम्मा रु ००० मा
सामाजिक क्षमता अभिवृद्धि	NA	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	१५०००
आय आर्जन	NA	०	०	०	०	०	०
अन्य कार्यक्रम	NA	०	०	०	०	०	०
पोषण	NA	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००	३०००
कुल अनुमानित लगानी	०	६०००	६०००	६०००	६०००	६०००	१८०००

आवधिक योजना अवधिमा २०७६।७७ देखि २०८०।८१ सम्म परिचालन हुने संभाव्य कुल स्रोत को अनुमान तालिका : कुल स्रोतको प्रक्षेपण (रु ,००० मा)

स्रोतको विवरण	आ.व. २०७६।७७	आ.व. ०७७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	५ वर्षको जम्मा
(क) कुल संकलन	४०९२६२	५४०९४९	६९७९०८	९०५७६६	११८२५०७	३७३६३९१
आन्तरीक	१२००६	१४४०७	१७२८९	२०७४७	२४८९६	८९३४५
बाह्य	३९७२५५	५२६५४२	६८०६१९	८८५०२०	११५७६११	३६४७०४६
(ख) प्रशासनीक र अन्यदायित्व	४३२३०	४७५५३	५२३०८	५७५३९	६३२९३	२६३९२३
(ग) (क-ख) लगानी योग्य अनुमान	३६६०३२	४९३३९६	६४५६००	८४८२२७	१११९२१४	३४७२४६८
(घ) लगानी आवश्यक अनुमान	१०७२०३२	११९९३९६	१३५१६००	१५५४२२७	१८१२६१८	६९८९८७२
(ङ) (घ-ग) बचत/न्युन	७०६०००	७०६०००	७०६०००	७०६०००	६९३४०४	३५१७४०४
अन्य स्रोतबाट पूर्ति (निजीक्षेत्रबाट अनुमान)	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	१००००००
अन्य स्रोतबाट पूर्ति गैससबाट	६०००	६०००	६०००	६०००	६०००	१८०००
संघबाट सिधै योजना सञ्चालन गरि लगानीहुने रकम	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	१५०००००
प्रदेशबाट सिधै योजना सञ्चालन गरि लगानीहुने रकम	२००,०००	२००,०००	२००,०००	२००,०००	१८७,४०४	९२४९३६

माथि लेखिए अनुसार आवधिक योजनामा रु ३ अरब ७३ करोड ६३ लाख ९१ हजार गाउँपालिकामा आम्दानी हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । यस अवधिमा लगानी गर्ने रकम र आय रकम बीच को फरक अर्थात नपुग लगानी रकम देहायका कार्यनीति अवलम्बन गरी रकम जुटाईनेछ ।

१. गाउँपालिकाका २ जिल्ला सदर मुकाम जाड्ने तथा २ जिल्ला जोड्ने सडकको स्तरोन्निति गर्नको लागि र मोटरेवल पुलको लागि आवश्यका लगानी रकम संघ तथा गण्डकी प्रदेश संग समन्वय गरी बजेटको व्यवस्था गर्न पहल गरिने ।

२. गाँउ पालिकाको पूर्वाधार तथा सामाजिक र आर्थिक विकास गर्नको लागि अनुदान वृद्धि गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिने ।

३. गाउँपालिकाकोआन्तरिक श्रोत बढाउनको लागि नीतिगत तथा संगठनिक व्यवस्था मिलाईने ।

४.माथि उल्लेखित क्षेत्र मध्ये व्यापार, पर्यटन, कृषि, पशुपन्छीपालन, उद्योग तथा शिक्षा क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी वृद्धि गर्ने वातावरण तयार गरिने ।

५. सामाजिक तथा वातावरण क्षेत्रको विकासमा लगानीको लागि गैसस तथा अन्तराष्ट्रिय संस्थासंग समन्वय गरी लगानी प्राप्त गर्ने प्रयास गरिने ।

६. गौरवका तथा ठूला योजनाको लागि आवश्यक पर्ने लगानी रकम संघको समन्वयमा वैदेशिक सहयोग जुटाउन पहल गरिने ।

७. यस आँधीखोला गाउँपालिकाबाट विदेशमा तथा स्वदेशका विभिन्न स्थानमा रहि सेवा गरेका व्यक्तितथा संस्थको पहलमा सहयोग जुटाउने प्रयास गरिने ।

८. योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा जनसहभागिता जुटाईने ।,

९. गाउँपालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गरिने ।

९.७ आवश्यक जनशक्तिको आंकलन

आवधिक योजनाको कार्यान्वयन पक्ष ज्यादै महत्वपूर्ण हुन्छ । आर्थिक स्रोतको अतिरिक्त योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन पनि महत्वपूर्ण पक्ष हो । आँधीखोला गाउँपालिका आवधिक विकास योजना कार्यान्वयनको लागि हाल भएको जनशक्तिले लक्षित गरे अनुसारका योजना तथा आयोजनाहरु सञ्चालन गर्नको लागि अपुग हुन जान्छ । योजना अवधिको लागि आवश्यक जनशक्तिको प्रक्षेपण गर्न तथा गाउँपालिकाले संगठनको अध्ययन गर्नको लागि प्रशासनिक विज्ञ रहेको एउटा कार्यदल गठन गर्न पर्ने देखिन्छ, सो कार्यदलले संविधान तथा अन्य कानूनले तोकेका कार्य गर्नको लागि कार्य विवरण सहित कर्मचारीको दरबन्दी सिफारिश गर्ने गरी कायदेश दिएर अध्ययन गराउन पर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको लागि हाल भएको दरबन्दी र आवश्यक पर्ने दरबन्दी अनुसूचि ९ मा उल्लेख गरिएको छ ।

अनुसूची १:

अ) आँधीखोला गाउँपालिकामा दिगो विकास लक्ष्यका सूचकहरू

दिगो विकास लक्ष्य १ : सबै किसिमका गरिबीको अन्त्य गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	राष्ट्रिय (आर्थिक) गरिबीको रेखामुनि रहेका जनसंख्या	१४.९१	७.४१	२७.९९	७	०.२	विश्व बैंक
२	मानवीय गरिबीको रेखामुनि रहेको जनसंख्याको प्रतिशत	२६.१	१८.२	६९.७	७	०.५	„
३	बहुआयामिक गरिबी (व्यक्ति गणना) Headcount (प्रतिशत)	१४.२	६.७	२७.९८	१०	२	„
४	प्रतिव्यक्ति कूल राष्ट्रिय आय (अमेरिकी डलर) (आ.व.२०७४-०७५ मा)	१०४३	१९५६	१०३४	२०६८	६५००	तथ्याङ्कविभागबाट प्रकाशित को आधारमा
६	प्रतिदिन १.९ डलर (पीपीपी मूल्यमा) नकमाउने जनसंख्याको (प्रतिशत)	११.१०	८	११.१०	२	१	ऐ.ऐ.
७	कुल गृहस्थ उत्पादन रु.	२८८अरब	४६८.७९ अरब	२५०६१३७ हजार	५०१२२७३ हजार	१५०३६८१९ हजार	ऐ.ऐ.

दिगो विकास लक्ष्य २ : भोकमरीको अन्त्य गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	५ वर्ष मुनिका बच्चमा कुपोषण दर (प्रतिशत)	२९	१७	२९	१०	०	नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण,
२	कुल उपभोगको दुई तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या (प्रतिशत)	४४	१७	४४.२१	१५	१	„
३	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा देखिने पुङ्कोपना (उमेर अनुसार उँचाइ कम) (प्रतिशत)	२८.९	१७	२८.९	१०	१	„
४	पाँच वर्षमुनिका बालबालिकामा देखिने ख्याउटेपन (उमेर अनुसार तौल नपुगेको) (प्रतिशत)	५.८	१	५.८	१	०	„
६	प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (के.जी.)	२३४	४००	२३४	४००	५००	„
७	प्रजनन उमेरका महिलाहरूमा रक्तअल्पताको स्थिति (प्रतिशत)	२८	१६	२८	१६	१	„

दिगो विकास लक्ष्य ३ : स्वस्थ जीवन सुनिश्चित गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	मातृ मृत्युदर प्रति १ लाख जीवित जन्ममा	२३९	९९	२३९	१००	३५	नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण,
२	दक्षप्रसुतिकर्मी हरूको सहयोगमा गराइएको जन्म प्रतिशत	६९.९	८०	६९.९	८०	९४	ऐ.ऐ.
३	पाँच वर्षमुनिका बाल मृत्युदर प्रति हजार (जीवित जन्ममा)	२७	२२	३२	२०	१५	ऐ.ऐ.
४	नवजात शिशु मृत्युदर प्रति हजार जीवित जन्ममा	१५	१०	१५	१०	३	ऐ.ऐ.
५	क्षयरोग लाग्ने दर प्रति १ लाख जनसंख्यामा	८१	३२	८१	५०	१५	ऐ.ऐ.
६	औलोज्वरो लाग्ने दर (प्रति १ लाख जनसंख्यामा)	०.०३	०	०.०३	०	०	ऐ.ऐ.
७	परिवार नियोजनकोसम्बन्धी आवश्यकताहरू आधुनिक विधि र साधनद्वारा पूरा भएका प्रजनन उमेरका (१५ देखि ४९ वर्ष उमेरका) महिलाहरू प्रतिशत	४७.५	६९	५५.९७	९०	९८	ऐ. ऐ.
८	परिवार नियोजनकोको साधन प्रयोग दर (आधुनिक विधि)	३७	५३	३३	९०	९५	ऐ.ऐ.

दिगो विकास लक्ष्य ४: सबैको लागि समावेशी तथा गुणस्तरीय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	प्राथमिक तहमा (१-५ कक्षामा) खुद भर्ना दर (प्रतिशत)	९६.७	९९	९९.३	१००	१००	घरघुरी सर्वेक्षण
२	आधारभूत तहमा (१ देखि ८ कक्षामा) खुद भर्ना दर	९४.८	९९	९७.४	१००	१००	ऐ.ऐ.
३	माध्यमिक शिक्षा (कक्षा ९ देखि १२ सम्म) को खुद भर्ना दर (प्रतिशत)	४४.७	६०	८१	९५	१००	ऐ.ऐ.
४	१५ वर्ष देखि ४९ वर्ष उमेरका महिलाहरूको साक्षरता दर	८६.३५	९४	८६.८५	९९	९९	ऐ.ऐ.
५	साक्षरता दर (५ वर्ष माथिको)	७४.८	९०	९३.३४	९९	९९	ऐ.ऐ.
६	१५ वर्ष देखि २४ वर्ष उमेरका महिलाहरूको साक्षरता दर	८६.३५	९६	८६.८५	९९	९९	ऐ.ऐ.
७	१५ वर्ष देखि २४ वर्ष उमेरका पुरुष हरूको साक्षरता दर	९४.८१	९९	९४.८१	९९	९९	ऐ. ऐ.

दिगो विकास लक्ष्य ५: लैङ्गिक समानता र महिला तथा किशोरीहरूको सशक्तीकरण गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	जीवनभरमा भौतिक वा यौनहिंसा भोगेका महिला (प्रतिशत)	१६.९	१०	१६.९	१.७	२	घरघुरी सर्भेक्षण
२	यौनहिंसा अनुभव गरेका १५ देखि ४९ वर्षसम्मका महिला (प्रतिशत)	४.९	३	४.९	३	२	ऐ. ऐ.
३	श्रमशक्तिमा महिला र पुरुषको सहभागिता (प्रतिशत)	७४.०८	९५	७४.०८	९५	१००	ऐ. ऐ.
४	महिलाले घरायसी काममा बिना पारिश्रमिक दैनिक खर्चेको औसत समयमा (प्रतिशत)	२४.४८	८.६	२४.४८	८.६	३	ऐ. ऐ.
५	संसदमा महिलाहरूको प्रतिनिधित्व (प्रतिशत)	३३.३३	३५	३३.३३	३५	४०	ऐ. ऐ.
६	स्थानीय तहमा महिलाहरूको प्रतिनिधित्व (प्रतिशत)	४१	४५	४१	४५	४५	ऐ. ऐ.
७	आफ्नो नाममा सम्पत्ति हुने महिलाको (प्रतिशत)	२२.६	३४	२२.६	३४	४०	ऐ. ऐ.
८	प्राथमिक तहमा छात्राछात्र विद्यार्थीको लैङ्गिक अनुपात	१.०३	१	१.०३	१	१	ऐ. ऐ.
९	आधारभूत तहमा तहमा छात्राछात्र विद्यार्थीको लैङ्गिक अनुपात	१.०४	१	१.०४	१	१	ऐ. ऐ.
१०	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने १५ देखि २४ वर्षका महिला (प्रतिशत)	३७.७१	६०	३७.७१	६०	९९	ऐ. ऐ.

दिगो विकास लक्ष्य ६: सबैका लागि खानेपानी र सरसफाई सुनिश्चित गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश	आँधीखोला गाउँपालिका				श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	पाइपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँच भएका परिवार २०७४(प्रतिशत)	५०.४३	६५	९१.१	९९.४१	९९.८५	घरघुरी सर्भेक्षण
२	आधारभूत खानेपानी सेवामा पहुँच पुगेको जनसंख्या (प्रतिशत)	९१.१	१००	५०.४३	९५.५	.	ऐ. ऐ.

३	शौचालय प्रयोग गर्ने जनसंख्याको अनुपात (प्रतिशत)	८१.४	९२	७०	९७.६	९९.५	ऐ. ऐ.
४	अरुसँग साभेदारी नगरी आफ्नै शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवारको	७३.६७	८५	७३.६७	९७.६	९९.५	ऐ. ऐ.

दिगो विकास लक्ष्य ७ : सबैका लागि खर्चले धान्न सक्ने, भरपर्दो, दिगो तथा आधुनिक ऊर्जामा पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	जल विद्युत उर्जामा पहुँच भएको जनसंख्या प्रतिशत	८२.५	१००	९८.६२	१००	१००	घरघरी सर्वेक्षण
२	आधुनिक उर्जाको पहुँच पुगेको जनसंख्या (जल विद्युत, गोबर ग्याँस र सोलार) प्रतिशत			९९.१	१००	१००	घरघरी सर्वेक्षण
३	खाना पकाउनका निम्ति ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतको रूपमा कोइला, दाउरा, गुइठ्ठा लगायतका ठोस इन्धन प्रयोग गर्ने परिवार प्र.	६९.३	५९	९५.७	४०	१५	घरघरी सर्वेक्षण
५	खाना पकाउन र कोठा तातो राख्नका लागि एल.पी. ग्याँस प्रयोग गर्ने जनसंख्या प्रतिशत	३४.४	२०	५.७०	२०	१०	घरघरी सर्वेक्षण
६	कुल सैद्धान्तिक विद्युत उत्पादन क्षमता मेगावाट	४४८.५		NA	५० मेघा कि.वा.	५० कि.वा.	घरघरी सर्वेक्षण
७	आर्थिक तथा प्राविधिकरूपले उत्पादन क्षमता मेगावाट			NA	५० मेघा कि.वा.	५० कि.वा.	घरघरी सर्वेक्षण
८	प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपत (किलोवाट घण्टा)	१९०	७५०	१९०	७५०	१७००	घरघरी सर्वेक्षण

दिगो विकास लक्ष्य ८: दिगो आर्थिक वृद्धि र मर्यादित कामको प्रवर्द्धन गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	प्रतिव्यक्ति ग्राहस्थ उत्पादन वृद्धि दर प्रतिशत	७.१	१०.२	६.८१	१०.२	१०.५	घरघरी सर्वेक्षण
२	लिङ्ग अनुसार गैरकृषि रोजगारीमा अनौपचारिक रोजगारीको (प्रतिशत)	४१.१२	२०	४१.१२	२०	१०	घरघरी सर्वेक्षण
३	सहकारीमा पहुँच (घरबाट ३० मिनेटभित्रको पैदलयात्रामा)	६०.४	८०	६०.४	८०	९५	घरघरी सर्वेक्षण

	सहकारीमा पहुँच भएका परिवारको (प्रतिशत)						
४	बैकमा खाता हुने वयस्कहरू (प्रतिशत)	४०.८	८०	४०.८	९०	९९	घरघरी सर्वेक्षण
५	बैकमा खाता हुने वयस्कहरू (प्रतिशत)	५.२४	१५	२१.५	७५	८०	घरघरी सर्वेक्षण
६	अर्धवैरोजगारी दर (१५ वर्षदेखि ५९ वर्ष उमेरका) (प्रतिशत)	३०.७	१०	३०.१	५	५	घरघरी सर्वेक्षण
७	वैरोजगारी दर	९	४	२.७४	०	०	„

दिगो विकास लक्ष्य ९ : बलिया पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	सडक घनत्व (कि.मि.वर्ग कि.मि.)	०.४९	०.६१	०.४९	०.६१	०.९	घरघरी सर्वेक्षण
२	कुल रोजगारीमा उद्योग क्षेत्रको रोजगारीको प्रतिशत	६.५९	२०		२५	२५	घरघरी सर्वेक्षण
३	दुई किलोमिटर हिंडेर बाह्रैमहिना चल्ने बाटोमा आइपुग्ने जनसंख्याको प्रतिशत	८५	९६	८५	१००	१००	घरघरी सर्वेक्षण

दिगो विकास लक्ष्य १० : देशभित्रै र देशहरूमाभर रहेको असमानतालाई न्यून गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०/८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५/०७६	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २१००/०१	
१	उपभोग-खपतमा असमानता (जिनी कोफिसियन्ट) द्वारा मापन गरिएको) कोफिसियन्ट	०.३७	०.२६	०.३७	०.२६	०.२३	नेपालमा गरिवीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७०
२	कुल उपभोगमा तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको हिस्सा (प्रतिशत)	१८.९०	२५	७.९१	१५	३०	ऐ.ऐ.
३	कुल आयमा तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको हिस्सा (प्रतिशत)	७.८	१३.५	७.८	१३.५	३०	ऐ.ऐ.
४	PALMA अनुपात	१.४१	१	१.४१	१	१	ऐ.ऐ.
५	लघुवित्तद्वारा समेटिएका खेती गर्ने परिवारहरूको (प्रतिशत)	२१.४	४०	२१.४	४०	५५	ऐ.ऐ.

दिगो विकास लक्ष्य ११: शहरहरूलाई समावेशी, सुरक्षित, सबल र दिगो बनाउने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी प्रदेश		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०।८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५।०७६	लक्ष्य २०८०।८१	लक्ष्य २१००।०१	
१	खर-पराल-पातले छाएको कच्चि घरमा बस्ने परिवार (प्रतिशत)	१०.७७	३	२.८५	०	०	घरघरी सर्वेक्षण
२	सुरक्षित घरहरूमा बसोबास गर्ने परिवार (प्रतिशत)	२७.२	३७	१८.८४	८०	९०	ऐ. ऐ.
३	अप्रयाप्त साँघुरो घरमा बस्ने शहरी जनसंख्याको (प्रतिशत)	६२.५८	२६	६२.५८	२६	५	ऐ. ऐ.
४	घरबाट ३० मिनेटको पैदलयात्रामा पक्की सडकको पहुँच भएका जनसंख्या (प्रतिशत)	३८.९७	६०	३८.९७	९०	९०	ऐ. ऐ.
५	पाँच जना र सोभन्दा बढी व्यक्तिहरू सदस्य भएका परिवारहरू (प्रतिशत)	४२.६९	३०	४२.६९	४३	१५	ऐ. ऐ.

दिगो विकास लक्ष्य १२ : दिगो उपभोग र उत्पादनको ढाँचा सुनिश्चित गर्ने

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	नेपाल		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०।८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५।०७६	लक्ष्य २०८०।८१	लक्ष्य २१००।०१	
१	प्रयोग गरिएको जलस्रोतसँग कूल जलस्रोतहरूको अनुपात (प्रतिशत)	१०	२०				
२	जीवाश्म इन्धन (Fossil fuel) ऊर्जाको खपत (कुल ऊर्जाको प्रतिशत)	१२.५	१५				
३	वन क्षेत्रले वायुमण्डलबाट शोषण गरेर लिएको कुल कार्बन(Carbon Sink)	२२७६	३२००				
४	कृषि उत्पादनको निम्ति जमिनको प्रयोग (खेती गरिएको जमिनको प्रतिशतको रूपमा खाद्यान्न) (Cereal as Percentage of Cultivated Land)	८०	७५				
५	माटोको जैविक (Organic) पदार्थ (प्रतिशत)	१	४				
६	प्रतिव्यक्ति काठको प्रयोग (क्यूबिक मिटर)	०.११	०.०५				

दिगो विकास लक्ष्य १३ : जलवायु परिवर्तन तथा यसका प्रभावहरू विरुद्ध लड्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	नेपाल		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०।८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५।०७६	लक्ष्य २०८०।८१	लक्ष्य २१००।०१	
१	कृषि क्षेत्रबाट हरितगृह ग्याँस उत्सर्जन (CO ₂)(Gg)	२३,०१४	२९,०६३				
२	औद्योगिक क्षेत्र (सिमेन्ट र चुन बाट) हरितगृह ग्याँस उत्सर्जन (CO ₂)(Gg)	६३२	३१६				
३	ऊर्जा (उद्योग, यातायात र अन्य) क्षेत्रबाट हरितगृह ग्याँस उत्सर्जन (CO ₂)(Gg)	७९५९	३९७९				
४	विपद्को कारण मृत्यु भएका, घाइते भएका र हराएका व्यक्ति प्रति १००,००० जनसंख्यामा	०.०२३	०.०१				

दिगो विकास लक्ष्य १५: वन तथा वातावरणको संरक्षण गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	नेपाल		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०।८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५।०७६	लक्ष्य २०८०।८१	लक्ष्य २१००।०१	
१	संरक्षित क्षेत्र सहित वनले ढाकेको क्षेत्र (कुल भूभागको प्रतिशत)	३७.८	४१	२८.३१	३६	४१	वन सर्वेक्षण
२	समुदायमा आधारित व्यवस्थापन अन्तर्गत रहेको वन (कुल घना वन क्षेत्रको प्रतिशतको रूपमा)	२९	२९	२९	५०	६०	ऐ. ऐ
३	संरक्षित क्षेत्र (वनसहित, कुल भूभागको प्रतिशत)	४५.४	४५.४	२८.३१	३६	४१	ऐ. ऐ

दिगो विकास लक्ष्य १६ : न्यायपूर्ण, शान्तिपूर्ण र समावेशी समाजको प्रवर्द्धन गर्ने ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०।८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५।०७६	लक्ष्य २०८०।८१	लक्ष्य २१००।०१	
१	सरकारी-सार्वजनिक निकायमा जन्मदर्ता भएका ५ वर्षमुनिका बालबालिकाहरूको अनुपात (उमेर अनुसार)	६०.१	८०	६०.१	८०	१००	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रतिवदेन

दिगो विकास लक्ष्य १७ : दिगो विकासका लागि विश्वव्यापी साभेदारी ।

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	गण्डकी		आँधीखोला गाउँपालिका			श्रोत
		आधार वर्ष २०७२	२०८०।८१ को लक्ष्य	आधार वर्ष २०७५।०७६	लक्ष्य २०८०।८१	लक्ष्य २१००।०१	
१	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने महिलाको प्रतिशत	३८.०६	६०	३८.०६	७५	९९	गाउँपालिकाको वार्षिक प्रतिवेदन
२	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने पुरुषको प्रतिशत	६१.२७	६०	६१.२७	८०	९९	ऐ.ऐ.
३	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने १५ देखि २४ वर्षका महिला (प्रतिशत)	३७.७१	६०	३७.७१	८०	९९	ऐ.ऐ.

आ) आँधीखोला गाउँपालिकाको आधारवर्ष २०७५।०७६ मा विकास सूचकहरू र आवधिक योजनाको अन्तिम वर्ष २०८०।०८१ को प्रक्षेपित लक्ष्य सूचकहरू

(क) आर्थिक विकास

१) ग्राहस्थ उत्पादन

क्र.सं.	सूचकहरू	इकाइ	आँधीखोला गाउँपालिका		श्रोत
			आधार वर्ष २०७५।०७६	लक्ष्य २०८०।८१	
१	आँधीखोला, गाउँपालिकाको २०७५ आषाढको प्रक्षेपित जनसंख्या	संख्या	२५५५४	२७५२९	घरघरी सर्वेक्षण
२	आँधीखोला गाउँपालिकामा घर परिवारको संख्या	संख्या	४०७०	४३८५	घरघरी सर्वेक्षण
३	आँधीखोला गाउँपालिकाको क्षेत्रफल	वर्गकिमी	६२५०।९२	६२५०।९२	नापी विभागको वडा अनुसारको क्षेत्रफलको जोड, २०७५
४	गाउँपालिकाको चालु मुल्य अनुसार कुल ग्राहस्थ उत्पादन (GDP) आधारभूत मूल्यमा रु हजारमा	रु हजारमा	२५०,६९,३७	५,०९,२२,७३	तथ्याङ्कविभागबाट प्रकाशित को आधारमा गाउँपालिकाका प्रक्षेपण।
६	कृषि क्षेत्रको ग्राहस्थ उत्पादन वार्षिक वृद्धि दर	प्रतिशत	५.१०	७	ऐ.ऐ.
७	उद्योग क्षेत्रको ग्राहस्थ उत्पादन वार्षिक वृद्धिदर	प्रतिशत	८.१०	१५	ऐ.ऐ.
८	सेवा क्षेत्रको ग्राहस्थ उत्पादन वार्षिक वृद्धि दर	प्रतिशत	७.२९	३०	ऐ.ऐ.

२. प्रतिव्यक्ति आय

क्र.सं.		इकाइ	आँधीखोला गाउँपालिका		श्रोत
			यर्थाथ २०७२	लक्ष्य २०८०।८१	
१	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय २०७४/७५	अमेरिकी डलर	१०३४	२०६८	नेपालको मानव विकास प्रतिवेदन सन २०१४
२	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय २०७०/७१मा	अमेरिकी डलर पिपिपिमा	११८६	२५००	नेपालको मानव विकास प्रतिवेदन सन २०१४ (२०७१)
३	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय २०७४/७५मा	अमेरिकी डलर	१०२१	२२००	नेपाल राष्ट्रवैक प्रदेश विवरण, २०७५

३. बैंक तथा वित्तीय संस्थामा पहुँच					
१	आँधीखोला गाउँपालिका बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाहरूको संख्या	संख्या	३	६	घरघरी सर्वेक्षण
२	प्रति बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाले सेवा पुर्याएको जनसंख्या	व्यक्ति	८५१८	२७५३	घरघरी सर्वेक्षण
३	३० मिनेटको पैदलयात्रामा बजारको केन्द्रसम्म पहुँच भएका घर परिवार	प्रतिशत	२०.६२	८०	घरघरी सर्वेक्षण
४	३० मिनेटको पैदलयात्रामा सहकारीमा पहुँच भएका घर परिवार	प्रतिशत	४५.७३	९०	ऐ.ऐ.
५	लघुवित्तको पहुँच पुगको कृषक परिवार	प्रतिशत	२१.०५	७५	ऐ.ऐ.
६	६ वडा मध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्थाको पहुँच पुगेका वडा	संख्या	१	६	घरघरी सर्वेक्षण
७	आफ्नो बैंक खाता भएका महिला	प्रतिशत	५३.४	९०	घरघरी सर्वेक्षण
८	बैंक खाता हुने वयस्क जनसंख्या	प्रतिशत	४०.८	९०	घरघरी सर्वेक्षण
९	बीमा समेटेको जनसंख्या	प्रतिशत	५.४२	४०	घरघरी सर्वेक्षण
४. गरिबी					
१	राष्ट्रिय गरिबीको रेखामुनि (आर्थिक गरिबी) रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२७.९९	७	नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०७०
२	राष्ट्रिय गरिबीको रेखामुनि रहेका सबै उमेरका आँधीखोला गाउँपालिकाको महिलाहरू	प्रतिशत	६९	२०	विश्वबैंक, २०७५
३	राष्ट्रिय गरिबीको रेखा मुनि रहेका बालबालि आँधीखोला गाउँपालिका कोका (५ वर्षमुनिका)	प्रतिशत	२८.३६	७	ऐ.ऐ.
४	बहुआयामिक गरिबी (सूचकाङ्क) वास्तविक (Headcount) गरीबको गणना	प्रतिशत	२७.९८	१०	राष्ट्रिय योजना आयोग बहुआयामिक गरिबी प्रतिवेदन, २०७४
५	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.५२७	०.६५	नेपालको मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४ (२०७१)
६	मानवीय गरिबीमा रहेको का आँधीखोला गाउँपालिकाको जनसंख्या	प्रतिशत	६९	७	ऐ.ऐ.

(ख) कृषि, पशुपन्थी, भूमिसुधार र वन विकासका सूचकहरू

१. कृषि

१	कुल खेतीयोग्य योग्य कृषिभूमि	हेक्टरमा	३५६१.७	३३१३	घरघरी सर्वेक्षण
२	कुल खेतीयोग्य भूमि मध्ये खेती गरिएको जग्गा	प्रतिशत	७६.०	९०	घरघरी सर्वेक्षण
३	कुल खेती गरिएको भूमिमध्ये सिँचाई सुविधा पुगेको भूमि	प्रतिशत	६०.७	९०	घरघरी सर्वेक्षण
४	वर्षभरी सिँचाई हुने खेतीयोग्य जमीन	प्रतिशत	४६.२	८०	घरघरी सर्वेक्षण
५	कृषि क्षेत्रमा सरकारी स्तरबाट प्रवाहित भएको कुल रकम (अफिसियल विकास सहायता लगायत अन्य अफिसियल सहयोग)	रु लाखमा		१७००	घरघरी सर्वेक्षण
६	खाद्य गोदामको संख्या	संख्या	०	१	घरघरी सर्वेक्षण
७	साना सीमान्तकृत किसानहरूको वार्षिक सरदर उत्पादकत्व	ने.रु	३९,७८१	१००,०००	घरघरी सर्वेक्षण
८	साना सीमान्तकृत पुरुष किसानहरूको वार्षिक सरदर उत्पादकत्व	ने.रु	३८,३६१	१००,०००	घरघरी सर्वेक्षण
१०	साना सीमान्तकृत महिला किसानहरूको वार्षिक सरदर उत्पादकत्व	ने.रु	४०,९०१	१००,०००	घरघरी सर्वेक्षण

११	साना सीमान्तकृत आदिवासी जनजाती किसानहरूको वार्षिक सरदर उत्पादकत्व	ने.रु	३४,२५०	९०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
१२	धानको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	२.५	६	घरघरी सर्वेक्षण
१३	मकैको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	२	६	घरघरी सर्वेक्षण
१४	गहुँको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	२	५	घरघरी सर्वेक्षण
१५	कोदोको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	२	४	घरघरी सर्वेक्षण
१६	जौको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	१.३	२	घरघरी सर्वेक्षण
१७	खाद्यान्नको कुल उत्पादन (खानाको लागि तयार)	मे. टन	११५२४.५	११,६००	घरघरी सर्वेक्षण
१८	प्रति व्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन	केजि	२.३४	२.५	घरघरी सर्वेक्षण
१९	मसुरोको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	१.१	२.२	घरघरी सर्वेक्षण
२०	चनाको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	०.९	२	घरघरी सर्वेक्षण
२१	मासको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	०.७	२	घरघरी सर्वेक्षण
२२	भटमासको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	१.०	३	घरघरी सर्वेक्षण
२३	बोडीको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	१.२	३	घरघरी सर्वेक्षण
२४	सिमीको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	१.१	३	घरघरी सर्वेक्षण
२५	केराउको उत्पादकत्व	टन/हेक्टर	१.०	३	घरघरी सर्वेक्षण
२६	दलहनको कुल उत्पादन (खानाको लागि तयार)	मे.टन	२९५.५	५००	घरघरी सर्वेक्षण
२७	प्रति व्यक्ति वार्षिक दलहनको उत्पादन	केजि	११.५६	१८.१६	घरघरी सर्वेक्षण
२८	तेलहनको उत्पादन	टन	३३४.५	६००	घरघरी सर्वेक्षण
२९	प्रतिव्यक्ति तेलहनको उत्पादन	केजि	१३.०९	२६	घरघरी सर्वेक्षण
३०	आलुको उत्पादन	मे.टन	१२८७	३००	घरघरी सर्वेक्षण
३१	प्रतिव्यक्ति आलुको उत्पादन	केजि	५०.३८	८०	घरघरी सर्वेक्षण
३२	तरकारीको उत्पादन	मे.टन	७७०	४०००	घरघरी सर्वेक्षण
३३	प्रति व्यक्ति तरकारीको उत्पादन	केजि	३०.१३	६०	घरघरी सर्वेक्षण
३४	धानको प्रतिहेक्टर प्रतिफल रु मा	प्रतिहेक्टर	८०,७२३	२००,०००	घरघरी सर्वेक्षण
३५	धानको प्रतिहेक्टर फाइदा रु मा	प्रतिहेक्टर	९,५९०.	३०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
३६	मकैको प्रतिहेक्टर लगानी रु मा	प्रतिहेक्टर	६३,०६८.	८०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
३७	मकैको प्रतिहेक्टर प्रतिफल रु मा	प्रतिहेक्टर	६७,७५४	१४०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
३८	मकैको प्रतिहेक्टर फाइदा रु मा	प्रतिहेक्टर	४,६८५.	६०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
३९	गहुँको प्रतिहेक्टर लगानी रु मा	प्रतिहेक्टर	६३,०६८.	८०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
४०	गहुँको प्रतिहेक्टर प्रतिफल रु मा	प्रतिहेक्टर	८०,९३९	१५०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
४१	गहुँको प्रतिहेक्टर फाइदा रु मा	प्रतिहेक्टर	१७,८७१	७०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
४२	कृषिमा सरदर लगानी प्रतिहेक्टर रु मा	प्रतिहेक्टर	६०,०००.	८०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
४३	कृषिबाट सरदर प्रतिफल प्रतिहेक्टर रु मा	प्रतिहेक्टर	८०,०००.	१५०,०००	घरघरी सर्वेक्षण
४४	कृषिबाट सरदर फाइदा प्रतिहेक्टर रु मा	प्रतिहेक्टर	२०,०००.	७०,०००	घरघरी सर्वेक्षण

२. पशुपन्छी उत्पादन

१	वार्षिक दुध उत्पादन	मेट्रिक टनमा	१४४१.५	५३५२	घरघरी सर्वेक्षण
२	वार्षिक मासु उत्पादन	मेट्रिक टनमा	१४६५	५४४०	घरघरी सर्वेक्षण
३	वार्षिक अण्डा उत्पादन हजारमा	वटा ००० मा	१०६५.२४	३९५५	घरघरी सर्वेक्षण

३. भुउपयोग

१	कुल भू-भागमा वन तथा बुट्टयानले ढाकेको क्षेत्र ((प्रतिशत)	प्रतिशत	४३.०२	३६	घरघरी सर्वेक्षण
२	कुल भू-भागमा कृषि क्षेत्र	प्रतिशत	५६.९८	५३	घरघरी सर्वेक्षण
३	कुल कृषि भूमिको क्षेत्रफल	हेक्टर	३५६१.७	३३१३	घरघरी सर्वेक्षण
४	कुल कृषि योग्य जमीन मध्य बांझो जग्गा	प्रतिशत		०	घरघरी सर्वेक्षण
५	कुल भूभागमा हिउ, पानी र अन्य क्षेत्र	प्रतिशत		११	घरघरी सर्वेक्षण

४. वन तथा वातावरण					
१	आँधीखोला गाउँपालिकाकोकुल भूभागमा वनले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	२८.३१	३६	घरघरी सर्वेक्षण
२	आँधीखोला गाउँपालिकाकोकुल भूभागमध्ये बुट्टटयान क्षेत्रले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	२.८७	२.८७	घरघरी सर्वेक्षण
३	कुल वन क्षेत्र मध्य सामुदायिक वनको अंश	प्रतिशत	२९	५०	घरघरी सर्वेक्षण
४	प्रदेशको कुल जमीनमध्ये संरक्षण क्षेत्र र निकुन्ज भित्र पर्ने जमीन	प्रतिशत		२०	घरघरी सर्वेक्षण
५	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह	संख्या		१५	घरघरी सर्वेक्षण

ग. उद्योग, वाणिज्य र पर्यटन

१. उद्योग

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	इकाइ	मान		श्रोत
१	आँधीखोला गाउँपालिकामा स्थापना भएका मझौला उद्योग	संख्या	०	२	घरघरी सर्वेक्षण
२	स्थापित उद्योगले प्रदान गरेको रोजगारी	व्यक्ति		१००	घरघरी सर्वेक्षण
३	उद्योगमा लगानी भएको स्थिर पूँजी	रु करोडमा			घरघरी सर्वेक्षण
४	लघु उद्योगको स्थापना	संख्या	१५	४००	घरघरी सर्वेक्षण
५	लघु उद्योगमा रोजगार	संख्या	३०	२००	घरघरी सर्वेक्षण
६	औद्योगिक वस्तुहरूमा भएको मूल्य अभिवृद्धि (Value added) - कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपातमा)	प्रतिशत	२	४	विश्व बैंक, २०७५
७	कुल रोजगारीमा उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	०.३	५	ऐ.ऐ.

२. खानी

१	चुनढुङ्गाको ठुलो मौज्दात रहेका ठाँउ	संख्या		५	
२	तामाको मौज्दात रहेका ठाँउ	संख्या	२	२	घरघरी सर्वेक्षण
३	फलामको मौज्दात रहेका ठाँउ	संख्या	२	२	घरघरी सर्वेक्षण

३. पर्यटन

१	आँधीखोला गाउँपालिका कोमा सञ्चालनमा रहेका पदमार्गहरू	संख्या	३	१०	घरघरी सर्वेक्षण
२	आँधीखोला गाउँपालिका कोमा सञ्चालित होमस्टे	संख्या	४०	२००	घरघरी सर्वेक्षण
३	आँधीखोला, गाउँपालिकामासञ्चालित होमस्टे कोठा	संख्या	४०	४००	घरघरी सर्वेक्षण
४	आँधीखोला गाउँपालिका कोमा सञ्चालित होमस्टेमा शैया	संख्या	४०	४००	घरघरी सर्वेक्षण
५	आँधीखोला गाउँपालिकाकोमा सञ्चालित होटल	संख्या		५०	घरघरी सर्वेक्षण
६	आँधीखोला, गाउँपालिकाको होटलमा कोठा	संख्या		१००	घरघरी सर्वेक्षण
७	गाउँपालिकामा होटल शैया	संख्या		२००	घरघरी सर्वेक्षण
८	पर्यटनबाट प्रदेशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान	प्रतिशत	१०	२०	घरघरी सर्वेक्षण
९	पर्यटन क्षेत्रको कुल रोजगारीमा योगदान (प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष गरी)	प्रतिशत	१	२०	घरघरी सर्वेक्षण
१०	पर्यटनबाट रोजगारी प्राप्त जनसंख्या	संख्या	४४	५००	
११	पर्यटकको आँधीखोला गाउँपालिका सरदर बसाई	दिन		४	घरघरी सर्वेक्षण
१२	पर्यटकको प्रतिव्यक्ति सरदर खर्च	डलरमा	५४	७५	घरघरी सर्वेक्षण

(घ) आवास, सहरी विकास र उर्जा

१. आवास र सहरी विकास

१	कुल घरपरिवार मध्ये खर-पराल-पातले छाएको घरमा बस्ने घर परिवार	प्रतिशत	२.८५	०	घरधरी सर्वेक्षण
२	सिमेन्ट र ईटा तथा आर.सी.सी. बाट निर्माण भएका पक्की घरको संख्या	प्रतिशत	६.२४	५०	घरधरी सर्वेक्षण
३	घरबाट ३० मिनेटको पैदलयात्रामा पक्की सडकको पहुँच भएका जनसंख्या	प्रतिशत	३८.९७	९०	घरधरी सर्वेक्षण
४	पाँच जना वा सोभन्दा बढी व्यक्तिहरू बसोबास गर्ने घर परिवारहरू	प्रतिशत	४२.९६	४३	घरधरी सर्वेक्षण
५	सुरक्षित घरमा बसोबास गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	१८.८४	८०	घरधरी सर्वेक्षण
६	२०७२ को भूकम्पमा क्षति भएका ८३४ निजी आवासहरूको पुननिर्माण सम्पन्न	संख्या	६६	८३४	घरधरी सर्वेक्षण
७	जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत गाउँपालिका मानिर्माण हुने घरमध्ये निर्माण सम्पन्न भएका घरहरू	संख्या	०	५००	घरधरी सर्वेक्षण
८	आफ्नै घर भएका घर परिवार	प्रतिशत	९८.८	१००	घरधरी सर्वेक्षण
९	भाडाको घरमा बस्ने घर परिवार	प्रतिशत	१.२	०	घरधरी सर्वेक्षण
१०	औषत परिवार सदस्य संख्या	संख्या	६.२७	६.२७	घरधरी सर्वेक्षण
११	खुद सहरी जनसंख्या	प्रतिशत		४०	घरधरी सर्वेक्षण
२. उर्जा					
१	जल विद्युत उर्जामा पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	९८.६२	१००	घरधरी सर्वेक्षण
२	आधुनिक उर्जाको पहुँच पुगेको जनसंख्या (जल विद्युत, गोबर ग्याँस र सोलार)	प्रतिशत	९९.१	१००	घरधरी सर्वेक्षण
३	खाना पकाउनका निम्ति ऊर्जाको प्राथमिक स्रोतको रूपमा कोइला, दाउरा, गुइठठा लगायतका ठोस इन्धन प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	९५.७	४०	घरधरी सर्वेक्षण
४	खाना पकाउन र कोठा तातो राख्नका लागि एल.पी. ग्याँस प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	५.७०	२०	घरधरी सर्वेक्षण
५	कुल सैद्धान्तिक विद्युत उत्पादन क्षमता	मेगावाट	NA	५० मेघा कि.वा.	घरधरी सर्वेक्षण
६	आर्थिक तथा प्राविधिक रूपले उत्पादन क्षमता	मेगावाट		५० मेघा कि.वा.	घरधरी सर्वेक्षण

ड भौतिक पूर्वाधार, यातायात, सञ्चार, विज्ञान र प्रविधि

१. सडक मार्ग

क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	इकाइ	मान		श्रोत
१	सडक घनत्व (कि.मी. प्रति वर्ग कि.मी.)	कि.मी.	२.६२	८.४०	घरधरी सर्वेक्षण
२	धुले कच्ची सडक	कि.मी.	१४४.०१	१००	घरधरी सर्वेक्षण
३	ग्राभेल सडक	कि.मी.		६५	घरधरी सर्वेक्षण
४	कालोपत्रे सडक	कि.मी.	१७.३१	२६८	घरधरी सर्वेक्षण

२. सञ्चार

१	मोबाइल टेलिफोन घनत्व	प्रति व्यक्ति	९९	९९	घरधरी सर्वेक्षण
२	गाउँपालिकामा प्रकाशित हुने पत्रिका	संख्या	०	२	घरधरी सर्वेक्षण
३	गाउँपालिकामा प्रसारण हुने टि.भि स्टेसन	संख्या	०	१	घरधरी सर्वेक्षण
४	गाउँपालिकामा प्रकाशित हुने दैनिक तथा साप्ताहिक पत्रिका	संख्या	०	२	घरधरी सर्वेक्षण
५	गाउँपालिकामा सञ्चालित रेडियो स्टेसन	संख्या	०	१	घरधरी सर्वेक्षण
६	इन्टरनेट प्रदायक संस्था	संख्या	२	५	घरधरी सर्वेक्षण
७	गाउँपालिकामा सञ्चालित हुलाक	संख्या	६	६	घरधरी सर्वेक्षण
८	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने महिला	प्रतिशत	३८.०६	७५	घरधरी सर्वेक्षण
९	इन्टरनेट प्रयोग गर्ने पुरुष	प्रतिशत		८०	घरधरी सर्वेक्षण

३. विज्ञान र प्रविधि					
१	कुल ११ माध्यमिक विद्यालयमा (९ देखि १२ कक्षा भएका विद्यालय) प्राविधिक विषय पढाइ हुने विद्यालय	प्रतिशत	१	५	घरघरी सर्वेक्षण
२	महाविद्यालयमा प्राविधिक विषय पढाइ हुने महाविद्यालय	प्रतिशत	०	१	घरघरी सर्वेक्षण
च. समाजिक विकास					
१. स्वास्थ्य					
१	दक्ष प्रसुतिकर्मीहरूको सहयोगमा गराइएको जन्म	प्रतिशत	६९.९	८०	ऐ.ऐ.
२	प्रोटोकल अनुसार चारपटक पूर्व प्रसुति सेवा प्राप्त गर्ने महिलाहरू (जीवित जन्ममा)	प्रतिशत	३२.३	९०	ऐ.ऐ.
३	प्रोटोकलअनुसार बच्चाको जन्मपछि तीन पटक सेवा प्राप्त गर्ने महिलाहरू	प्रतिशत	१२.३२	९०	नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण, २०७३
४	परिवार नियोजनकोसम्बन्धी आवश्यकताहरू आधुनिक विधि र साधनद्वारा पूरा भएका प्रजनन उमेरका (१५ देखि ४९ वर्ष उमेरका) महिलाहरू	प्रतिशत	५५.९७	९०	ऐ. ऐ.
५	परिवार नियोजनकोको साधन प्रयोग दर (आधुनिक विधि)	दर	३३	९०	ऐ.ऐ.
६	कुल प्रजनन दर (१५ देखि ४९ वर्ष उमेरका प्रति महिलाले जन्म दिएको बच्चाको औसत सङ्ख्या)	बच्चा संख्या	२.९	२.५	ऐ.ऐ.
७	उच्च रक्तचाप भएका व्यक्तिमध्ये औषधी सेवन गरीरहेका १५ वर्ष र माथिको जनसङ्ख्या	प्रतिशत	३२.१	४०	ऐ.ऐ.
८	घरबाट स्वास्थ्य संस्था (Health facility) मा पुग्न ३० मिनेट वा सोभन्दा कम समय लाग्ने परिवार	प्रतिशत	४६.५	७५	ऐ.ऐ.
९	श्रीमान र श्रीमती छुट्टा छुट्टै बस्ने दम्पती	प्रतिशत	४१.८	२५	ऐ.ऐ.
१०	पहिलो विवाह हुँदा महिलाको सरदर उमेर	प्रतिशत	१८.६	२२	ऐ.ऐ.
११	पहिलो विवाह हुँदा पुरुषको सरदर उमेर	प्रतिशत	२२.०	२६	ऐ.ऐ.
१२	वाल प्रसुति दर (१५-१९ वर्षमा बच्चा पाएका वा गर्भवती भएका किशोरी संख्या)	प्रतिशत	१४	१५	ऐ.ऐ.
१३	पूर्ण खोप पाएका १२ देखि २३ महिनाका बालबालिका	प्रतिशत	९३	१००	ऐ.ऐ.
१४	आयोडिन भएको नुनखाने परिवार	प्रतिशत	८०	९५	ऐ.ऐ.
१५	घर परिवारको आम्दानीको ठूलो हिस्सा स्वास्थ्य क्षेत्रमा खर्च गर्ने घर परिवार	प्रतिशत	८.३६	५	ऐ.ऐ.
२. खाद्य सुरक्षा र पोषण					
१	प्रजनन उमेरसमूहका महिलाहरूमा रक्तअल्पता	प्रतिशत	२८	१२	ऐ.ऐ.
२	५ वर्षमुनिका बालबालिकामा रहेको रक्त अल्पताको स्थिति	प्रतिशत	४६	१४	ऐ.ऐ.
३	कुल उपभोगको दुई-तिहाइभन्दा बढी खानामा खर्च गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	४४.२१	१५	ऐ.ऐ.
४	आफ्नो उत्पादनकले ६ महिना भन्दा बढी खान नपुग्ने खाद्य सुरक्षा नभएका घरपरिवार	प्रतिशत	६९.६	२०	ऐ.ऐ.
५	मौसमी खाद्य असुरक्षित घर परिवार	प्रतिशत	१८.८	१०	जिल्ला खाद्य सुरक्षा संजाल, २०७४
६	उच्च खाद्य असुरक्षा भएका घर परिवार	प्रतिशत	६	१	ऐ.ऐ.
३. जनसंख्या र रोजगारी					
क्र.सं.	विकासका सूचकहरू	इकाइ	२०७६	२०८०	श्रोत

१	बेरोजगारी दर	प्रतिशत	२.७४	०	घरघरी सर्वेक्षण
२	अर्धबेरोजगारी दर (१५ वर्षदेखि ५९ वर्ष उमेरका)	प्रतिशत	३०.१	५	घरघरी सर्वेक्षण
३	युवा अर्धबेरोजगारी दर (१५ वर्षदेखि २४ वर्ष उमेरका)	प्रतिशत	४१.९	७	घरघरी सर्वेक्षण
४	१५ देखि २४ वर्षको शिक्षामा तथा रोजगारमा नभएको जनसंख्या	प्रतिशत	६०.०५	२०	घरघरी सर्वेक्षण
५	बालश्रममा लागेको जनसंख्या (१ देखि १७वर्ष उमेरको)	संख्या	६	०	घरघरी सर्वेक्षण
६	श्रमिकको वार्षिक उत्पादकत्व	रु	११०,९०५	३०००००	घरघरी सर्वेक्षण
४ शिक्षा					
१	प्राथमिक तहमा (१-५ कक्षामा) खुद भर्नादर २०७४/७५ मा	प्रतिशत	९९.३	१००	घरघरी सर्वेक्षण
२	आधारभूत तहमा (१ देखि ८ कक्षामा) खुद भर्नादर २०७४/७५ मा	प्रतिशत	९७.४	१००	घरघरी सर्वेक्षण
३	माध्यमिक तहमा -९ देखि १२ कक्षामा) खुद भर्नादर २०७४/७५ मा	प्रतिशत	८१	९५	घरघरी सर्वेक्षण
४	साक्षरता दर (५ वर्ष माथिको)	प्रतिशत	९३.३४	९९	घरघरी सर्वेक्षण
५	बयस्क साक्षरता दर (१५ वर्ष माथिको)	प्रतिशत	७६.६	९८	घरघरी सर्वेक्षण
६	१५ वर्ष देखि ४९ वर्ष उमेरका महिलाहरूको साक्षरता दर	प्रतिशत	८६.८५	९८	घरघरी सर्वेक्षण
७	१५ वर्ष देखि २४ वर्ष उमेरका महिलाहरूको साक्षरता दर २०१६	प्रतिशत	८६.८५	९९	घरघरी सर्वेक्षण
८	१५ वर्ष देखि २४ वर्ष उमेरका पुरुष हरूको साक्षरता दर २०१६	प्रतिशत	९४.८१	९९	घरघरी सर्वेक्षण
९	कक्षा १ मा पढाई छाड्नेदर	प्रतिशत	५.९	२	घरघरी सर्वेक्षण
१०	कक्षा ५ मा पढाइ छाड्नेदर	प्रतिशत	३.०	२.०	घरघरी सर्वेक्षण
११	कक्षा ८ मा पढाइ छाड्नेदर	प्रतिशत	५.०	२.०	घरघरी सर्वेक्षण
५. खानेपानी र सरसफाई					
१	आधारभूत खानेपानी सेवामा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	९१.१	९९.४१	घरघरी सर्वेक्षण
२	पाइपबाट वितरण गरिएको पानीमा पहुँच पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	५०.४३	९५.५	घरघरी सर्वेक्षण
३	शौचालय प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	७०	९७.६	घरघरी सर्वेक्षण
४	अरुसँग साभेदारी नगरी आफ्नो शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	७३.६७	९७.६	घरघरी सर्वेक्षण
छ. अन्तर सम्बन्धित विषय					
१. लैङ्गिक समता र महिला सशक्तीकरण					
१	प्राथमिक तहमा (१-५) छात्रा छात्र विद्यार्थीको लैङ्गिक अनुपात	अनुपात	१.०३	१.०४	घरघरी सर्वेक्षण
२	आधारभूत तहमा (१-८) छात्रा छात्र विद्यार्थीको लैङ्गिक अनुपात	अनुपात	१.०४	१.०५	घरघरी सर्वेक्षण
३	जीवनभरमा भौतिक वा यौन हिंसा भोगेका महिला	प्रतिशत	१६.९	१.७	घरघरी सर्वेक्षण

अनुसूचि २

२.१ गाउँपालिकाको विकासका सफल, समस्या, अवसर चुनौतिहरु

यस गाउँपालिकामा विद्यमान विकासको समस्या, चुनौति, अवसर र सफल पक्षहरुको सरकारहरुलाई समुह विभाजन गरी विश्लेषण गरिएको थियो । समुहबाट उल्लेख भएका विश्लेषण निम्न अनुसार रहेका छन् ।

आँधीखोला गाउँपालिकाको सफल पक्षहरु	आँधीखोला गाउँपालिकाको कमजोर पक्षहरु
आँधीखोला गाउँपालिकामा विकासका लागि सफल पक्षहरु निम्न अनुसार रहेका छन् । ➤ मानव, आर्थिक र वस्तुगत श्रोत, क्षमतावान नेतृत्व । ➤ विषयगत दक्षता भएका कर्मचारी, शिक्षक, श्रोत व्यक्तिहरु प्रयाप्त । ➤ संघिय सरकारको अनुदान । ➤ प्रदेश सरकारको कार्यक्रमगत सहयोग । ➤ प्राकृतिक श्रोत वन जडिबुटी, खोला पानीका मुहान, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा आदी । ➤ विद्युत सडक (नौडाँडा कार्किनेटा भित्री ग्रामीण सडकहरु, सेतियोभान, पञ्चमुल, विद्यालय, अस्पताल ➤ गाउँ पालिका कार्यालय निर्माणको लागि जमिन । ➤ वडा कार्यालयहरु । ➤ कार्यालय व्यवस्थापनमा व्यवस्थापकिय क्षमता , प्राविधिक दक्षता सिप भएको । ➤ प्रभावकारी सञ्चार सुविधा र विस्तारको सम्भावना रहेको । ➤ तीन तहका सरकार बीच अन्तर सम्बन्ध स्थापित छ । ➤ साभेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रदेश र संघिय सरकारसंग समजदारी कायम गर्न सक्ने । ➤ धार्मिक एवं पर्यटनको प्रसस्त सम्भावना जस्तै अन्धा अन्धी, श्रवण कुमार, पञ्चासे, डहरे, जुम्लीथान, सिरुवारी आदी । ➤ गैर सरकारी संस्था संगको सहकार्य छ आउदा दिनमा सम्भावना रहेको छ । ➤ सहकारीहरुसंग मिलेर उद्यम विकास गर्ने सम्भावना रहेको छ । ➤ कृषि योग्य जमिन, अन्नवाली, फलफुल (सुन्तला, कफी, केरा, अलैची) जडिबुटी । ➤ पशुपालनको लागि ढालेघास भुईँघास, चरन क्षेत्रको प्रसस्त सम्भावना रहेको छ । ➤ खानीको सम्भावना जस्तै तामाखानी (पातीखोला)	आँधीखोला गाउँपालिकामा विकासका लागि कमजोर पक्षहरु निम्न अनुसार रहेका छन् । ➤ दक्ष जनशक्तिको अभाव । ➤ आय आर्जनको अवसरको कमी । ➤ जनताको आर्थिक अवस्था मध्यम रहेको । ➤ पहिचान तथा उपभोगमा ज्ञान तथा अनुभवको कमी । ➤ प्राविधिक जनशक्तिको अभाव । ➤ प्रविधिको प्रयोगमा कमी । ➤ टोल विकास संस्था उपभोक्त समिति, सामाजिक संघ संस्था तथा निजी संस्थासंग समन्वय र साभेदारीको कमी । ➤ कार्यालय भवनको कमी । ➤ सूचना र प्रविधिको कमी । ➤ यातायात सेवाको असहजता । ➤ स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारीतामा कमी । ➤ पुनर्निर्माण समयमा सम्पन्न हुन नसक्नु । ➤ मानव अधिकार र सामाजिक न्याय प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन हुन नसकेको । ➤ सुशासन कायम गर्न कठिन ➤ भईरहेको श्रोतको उचित पहिचान तथा परिचालनमा कमी ।
आँधीखोला गाउँपालिकाको अवसरहरु	गाउँपालिकाको चुनौतिहरु
आँधीखोला गाउँपालिकामा विकासका लागि भएका विभिन्न अवसरहरु निम्न अनुसार रहेका छन् । मानविय श्रोत — आर्थिक रुपमा सक्रिय जनसंख्या वैदेशिक रोजगार फिर्ता । — सेवा निवृत्त अनुभवि जनशक्ती । — व्यवसायिक सिपको विकास । — दक्ष जनशक्ति । सिप ज्ञान र क्षमता	आर्थिक चुनौतिहरु — गाउँपालिका े आवश्यकता अनुसार आर्थिक श्रोत व्यवस्थापन — पूजि पलायन — आन्तरिक उत्पादन — आय मूलक कार्यमा लगानी

— जनशक्ति उपलब्ध भएको । समन्वय र साभेदारी — भगिनी सम्बन्ध पि पि पि , पोखरा फलेवास, पुतलीबजार, फेदीखोला, अर्जुनचौपारी व्यवस्थापन सूचना — भौगोलिक रुपमा सवै वडामा ईन्टरनेट जोड्ने अवसर । — मौजुदा अवस्था सन्तोजनक आर्थिक व्यवसायिक कृषि — सहकारी । — पशुपालन (मासु, उन्न, दुध) — माछापालन पर्यटन — हामस्टे । — धार्मिक तथा सांस्कृतिक — पुरातात्विक सामाजिक पक्ष — धार्मिक सहिष्णुता — आपसी मेलमिलाप — सामाजिक एकता बन वातावरण — जैविक विविधता । — जडिबुटी । — पानीको श्रोत उपलब्धता । पूर्वाधार — हाईवेसंग जोड्ने अवसर (नाउडाँडा कार्किनेटा मोटरवाटो) — यातायातको सञ्जाल । — गाउँपालिकाको आफ्नै जमिन । — वडा कार्यालय, विद्यालय भवन, स्वास्थ्य संस्थाका भवन — विभिन्न आमा समूहका भवन, सामुदायिक भवन	— उत्पादनमुखी र आय आर्जनमामुखी कार्यक्रम सञ्चालन सामाजिक चैनैतिहरु — सामाजिक एवं व्यवहारीक शिक्षा लागू — सामाजिक एवं लैङ्गिक विभेद । — युवा जनशक्ति पलायन । — बादरको व्यवस्थापन तथा नियन्त्रण जलवायु चुनौतिहरु — जलवायु परिवर्तन अनुकुलन योजना — दिगो कृषि एवं चक्ला बन्दी । मानव अधिकार र सामाजिक न्याय चैनैतिहरु — लैङ्गिक हिंसा न्यूनीकरण गर्न — विकास निर्माणमा अवरोध

२.२.गाउँपालिकाको विकासका समस्या र समाधानका उपयाहरु :

आँधीखोला गाउँपालिका विकासका लागि देखापरेका समस्याहरु, समस्याका कारणहरु तथा समस्या समाधानका लागि उपयाहरु गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु, पूर्व पदाधिकारीहरु, राजनैतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधिहरु कार्यलयका प्रमुखहरु, शिक्षक एवं वृद्धिजिविहरुको उपस्थितिमा समुह विभाजन गरी यस सम्बन्धमा विश्लेषण गरिएको थियो । समुहहरुबाट प्रस्तुत गरिएका विकासका समस्या र समाधानका उपयाहरु उक्त निम्न अनुसार रहेका छन् ।

२.२.१ आर्थिक विकास क्षेत्र

क्र.स.	समस्या	तत्कालिन परिणाम र असर	मुख्य कारण	समाधानका उपाय	समस्या समाधानको लागि लिनु पर्ने रणनीति
	कृषि				
१	परम्परागत कृषि	- रोजगार मुलक नहुनु - जमिन बाँझिदै जानु - श्रम अनुसारको उत्पादन नहुनु - कृषि प्रति वितृष्णा - बजार व्यवस्थापन राम्रो नहुनु	- कृषकहरुमा ज्ञानको कमी - कृषि क्षेत्रलाई उचित प्रत्साहन नगर्नु - सिंचाईको अभाव	- कृषको ज्ञान सीप र धाराणामा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउनु पर्ने - जग्गाको चक्काबन्दिर सिंचाइ समुचित व्यावस्थापन - कृषिमा सहकारीताको विकासक - कृषिमा आधुनिकिकरण गर्नु पर्ने - तालिमको व्यवस्था - माटोको परिक्षण गरि उचित बालिको छनोट गरी उत्पादन गर्नु पर्ने	- कृषि प्राविधिक शिक्षा - तालिम,भ्रमण,गोष्ठी - सहकारीमा आधारित कृषि(व्यावसायीक)

पशुपालन

क्र.सं	समस्या	तत्कालिन परिणाम र असर	मुख्य कारण	समाधानका सम्भावित उपायहरु	समस्या समाधानका लागि लिनुपर्ने रणनीति
१.	नश्ल सुधार मा ज्ञानको कमि	उत्पादन क्षमतामा कमि	जनचेतना को कमि	उन्नत नश्लका सढे/रागो/बोकाहरुको खोजी	जलवायू तथा वातावरण मैत्री पशुपालन प्रविधिको विकाश र विस्तार
२.	संक्रमण रोग बाट ग्रसित हुनु	उत्पादकत्वमा कमी र आर्थिक क्षेती	एकपशुबाट अर्को पशुमा संक्रमण रोग फैलिनु	समयमा संक्रमण रोग विरुद्ध खोप उपलब्ध गराउनु	पशुपालन व्यवसाय तर्फ प्रतिस्पर्धी क्षमताको बिकाश
३.	उन्नत प्रविधि बाट पशुपालन व्यवसाय संचालन गर्न नसक्नु	उत्पादकत्वमा कमी हुनुको साथै आर्थिक उपार्जन नहुनु	जनचेतना को कमि	सामुहिक पशुपाला मा जोड	पशुपालन व्यवसायको लागी सर्भशुलभ व्याज दरमा कर्जाको खोजी

४.	पशुपालन व्यवसायकमा विषयगत ज्ञानको कमि	आर्थिक क्षेती	जनचेतना को कमि	समयमा नै प्राविधिकहरु बाट सल्लाह सुझाव लिनु	पशुपालन व्यवसायमा समुह गठन गरी व्यवस्थापन सम्वन्धि तालिमको व्यवस्था
५.	स्थानिय स्तरमा वजार व्यवस्थापन को कमि	उत्पादकत्वमा कमी	बजार व्यवस्थापन नहुनु	पशु जन्य पदार्थ वा पशु उत्पादन सामाग्री संकलन केन्द्रको स्थापना	स्थानिय स्तरमा पशु जन्य पदार्थ वा पशु उत्पादन संकलन केन्द्र स्थापना तथा भण्डारण कक्ष निर्माण (चिस्यान केन्द्र)
६	कृषि श्रमिकको उपलब्धतामा कमि	उत्पादकत्वमा कमी	बैदेशिक पलायन	बैदेशिक पलायनरोकी कृषि श्रमिक लाई तालिम	कृषकहरु लाई आत्म निर्भर उन्मुख गराउने
७	पशुपालन परम्परागत हुनु		व्यवसायिक तरकाबाट पशुपालन गरी उत्पादित वस्तुहरुलाई बजारको व्यवस्थापन गर्ने सामुहिक खेतिको अवधारणा अनुसार सहकारिताको विकास गर्ने		

पर्यटन

१	- स्वदेशी तथा विदेशी पर्यटकहरु उल्लेख्य मात्रमा आगमन नहुनु - पर्यटनका लागि आवश्यक पुर्वाधार नहुनु - धार्मिक तथा संस्कृतिक स्थानहरुको पहिचान नहुनु	प्रर्वधन संरक्षण र प्रचार प्रसारको कमि	- संस्कृतिको जोगेर्ना - संबन्धित क्षेत्रको संरक्षण र प्रचार प्रसार गर्नु - नमुना कृषि फर्ममा जोडदिने - संचार,यातायत,खानेपानी,वेडविस्तारा राम्रो व्यवस्थापन गर्ने - पर्यटकिय स्थल र स्थानको पहिचान गरी प्रचार प्रशार गर्ने	- पर्यटन क्षेत्र घोषण गर्ने - पर्यटन बोर्डमा समन्वय गर्ने - सरसफाई तथा सुन्दर वातावरण र घरवासको व्यवस्था - पर्यटकिय क्षेत्रमा आकर्षित वनावटी दृश्यहरु निर्माण गर्ने	
	सहकारी				
१	बचत तथा ऋण लगानीमा सिमित रहि आय आर्जनमा वृद्धी हुन सकेन	उत्पादन क्षेत्रमा लगानी नगरिनु		- ऋण लगानीको अनुगमन गर्नुपर्ने - आयमुलक क्षेत्रमा लगानी गर्न पर्ने	व्यावसायिक उत्पादन युक्त क्षेत्रमा योजना बनाइ लगानी गर्नुपर्ने
	उद्योग				

१	- स्थानिय श्रोत साधन र उत्पादनको सदुपयोग नहुनु - पूँजीको अभाव - दक्ष जनशक्तिको अभाव - उपयुक्त स्थानको अभाव कच्चा पदार्थको अभाव	व्यावसायिक उत्पादन नहुनु उधमीको कमि		- व्यावसायिक उत्पादनमा जोडिने - उधमशिलता विकास सम्बन्धी चेतनामुलक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने - सहकारीको माध्यमबाट पूँजी संकलन गर्ने - तालिमको व्यवस्था गर्ने - उपयुक्त स्थानको छनोट गर्ने स्थानीय स्तरमा कच्चा पदार्थ उत्पादन र संकलन गर्ने	वन तथा कृषिमा आधारित उद्योगहरुलाई जोडिदिदै प्रोत्साहन गर्ने लगानीकर्तालाई आकर्षण गर्ने
२	श्रोत साधनको सदुपयोग	स्थानिय श्रोत साधन खेर जानु	चेतन र ज्ञानको कमि	पहिचान, प्रवर्धन व्यावस्थापन र उपयोग सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि	सरोकारवालाको पहिचान गरी समन्वय र सहकार्य गर्ने

२.२.२ सामाजिक विकास क्षेत्र

क्र.स.	समस्या	तत्कालिन परिणाम र असर	मुख्य कारण	समाधानका उपाय	समस्या समाधानको लागि लिनु पर्ने रणनीति
	स्वास्थ्य				
१	चेतनाको कमि			चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने	
२	आधारभूत औषधिको उपलब्धतामा कमी			आधारभूत स्वास्थ्य सम्बन्धी पर्याप्त औषधि तथा उपकरण हरूको समयमा उपलब्ध हुनुपर्ने	
३	तल्लो निकाय सम्म पनि स्वास्थ्य सेवाको पहुच नहुनु			गाउँ गाउँमा स्वास्थ्य सेवाको पहुच प'र्याउन'पर्ने	
४	सन्तुलित भोजनको अभाव			गरीबको रेखामुनी रहेका परिवारको पहिचान गरी नमुना पोषणयुक्त खाद्यान्नको व्यवस्था गर्ने	

५	- नयाँ नयाँ रोग निदानमा ज्ञान नहुनु - युग अनुसारको प्रविधि र जनशक्ति कमि - नागरिकहरुमा नियमित स्वस्थय परिक्षण चेतनमा कमि	दीर्घ रोगीहरुको संख्य वृद्धि	परिवेश सुहाउदो उपयोगी शिक्षाको कमी		
	- रासायनिक विषादीको अनियन्त्रित प्रयोग र विषदीयुक्त खाद्यान्न उपयोगमा वृद्धि - खोला किनारमा चर्पी निर्माण,प्रयोगले वातावरण प्रदुषण	- नयाँ नयाँ रोगहरुले च्याप्नु - पर्यावरण बिग्रनु,पानी प्रदुषण			
	समावेशीकरण				
१	- एउटै टोलभित्र पनि सामुदायिक सदभावमा कमि - दुव्यर्सन/लागुपदर्थको अनियन्त्रित प्रयोग - सामाजीक अगुवामा भौगोलीक पक्षपोषण - सामाजीक विभेद(लैङ्गीक,वर्गीय,जातिय,धार्मिक)	भै भगडा,दिगो विकास योजनमा असर,मृत्युदर वृद्धि धनजनको क्षती,सामानिक विकृती असन्तुलित विकास,आपासी द्वन्द,धर्म परिवर्तन	जनचेतनाको कमी र कानुनको प्रभावकारी कार्यन्वयन नहुनु	- सचेतना मुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नुपर्ने(सडक नाटक,तालिम,गोष्ठी,भ्रमण,प्रदर्शनी आदी) - कानुन निर्माण र प्रभावकारी कार्यन्वयन	- प्राविधिक र जिवन उपयोगी पाठ्यक्रम तयार गरी कार्यन्वयन गर्नुपर्ने - स्वास्थ्य शिक्षामा समय अनुकुल परिमार्जन गरी कार्यन्वयन - प्राडगारिक खेती प्रणालीमा वृद्धि - जलवायु परिवर्तन अनुकुलन नियमन
	शिक्षा				
१	आधारभुत तहमा जीवन उपयोगी शिक्षा नहुनु	बसाई सराई वृद्धि	राज्य स्तरबाट युग र समय अनुसार पाठ्यक्रम निर्माण नगर्नु		
२	माध्यमिक तहमा प्राविधिक र व्यवहारिक शिक्षा कमी	विदेश पलायन(यूवाहरु)			

३	सामुदायिक र संस्थागत विद्यालय बीच गुणस्तरमा वृद्धि	सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या न्युन			● भरपर्दो सञ्चार प्रविधिको स्थापना ● संघसंस्थाहरु सुचिकृत गर्ने ● संस्थाहरुको काम अनुसार दण्ड र पुरस्कृत गर्ने
४	शिक्षाको गुणस्तर नहुनु			— विषयगत शिक्षाको व्यवस्थापन — प्राविधिक तथा व्यवसायिका शिक्षामा जोड — भौतिक पूर्वाधारमा जोड — शिक्षामा लगानी बढाउनु पर्ने	
५	भौगोलिक दूरी			आवस्य विद्यालय को व्यवस्था गर्ने	
६	अभिभावकमा चेतनाको कमि			गाउँपालिकाले चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्ने	
७	सरोकार बलाको बेवास्ता				
८	शिक्षकहरुलाई पेशा प्रति आकृषित नहुनु	~		शिक्षकहरुलाई उचित पुरस्कार र प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्नु पर्ने सेवा सुविधामा वृद्धि गर्ने शिक्षक छनोटमा पारदर्शिता अपनाउनु पर्ने	
	सामाजीक संस्था				
	● गाउँपालिका भित्र काम गर्ने गैरसरकारी संस्थाहरुले पालिकासंग समन्वयमा कमि ● संस्थाहरुमो कामको वर्गिकरण नहुनु ● संस्थाको काम अनुसारको मुल्याडन नहुनु ● संघ संस्था समुहको संस्थागत विकासमा कमि	● कार्यक्रम दोहोरोपना ● कामप्रती वितृष्णा ● दर्ता र नविकरणमा कमि	● सरकारी र गैरसरकारी संस्था बिच अविश्वास		
	खानेपानी				
	व्यवस्थित खानेपानीको अभाव हुनु			व्यवस्थित खानेपानीको व्यवस्था हुनु पर्छ	

				चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	
				पानीका श्रोतहरुको सरसफाईर संरक्षण गर्ने	
				पिउनेपानी शुद्धिकरण गर्ने	

२.२.३ पुर्वाधार विकास क्षेत्र

क्र.स.	समस्या	तत्कालिन परिणाम र असर	मुख्य कारण	समाधानका उपाय	समस्या समाधानको लागि लिनु पर्ने रणनीति
	सडक - सबै जनताले(वस्ती) यातायातको सुविधा नपाएको - भैरहेको सडक व्यावस्थित नहुनु - पदमार्ग/गोरेटोबाटो अव्यवस्थित - अव्यवस्थित ढगले सडक खन्ने काम भएको	- सहजरुपमा बजारीकरण भएन - समयको बर्बाद - वातावरण प्रदुषण,भुक्षय - आवतजावत समस्या - पर्यटन विकास समस्या	- व्यवस्थित बस्ती नहुनु - आर्थिक श्रोतको कमी - प्रविधिको कमी - पुराना गोरेटोबाटोको मर्मत तथा संरक्षण नहुनु	- प्राथमिकिकरण - योजना सम्पन्न हुनेगरी बजेट व्यवस्था - मापदण्डको ठाउँ हेरिकन वर्गीकरण - संरक्षण र व्यवस्थित गर्ने योजना बनाउने - दक्ष प्राविधिकको सल्लाह अनुसार आवश्यकता अनुसार मात्र सडक निर्माण गर्ने - खनिएका सडकहरु प्रयोगमा आउने गरी संरक्षण गर्ने(उपभोक्ताहरुले - सडकको स्तरउन्नति, नाला तथा ग्राभेल,कालोपत्रे जस्ता कामहरु चरणबद्ध रुपमा गर्ने - सडक सन्जालको विस्तार गर्ने	- आवधिक तथा रणनितिक योजना बनाइ संघ र प्रदेश समन्वय गरी काम गर्ने - जनसहभाजीता परिचालन - जन सचेतना
	विधुत				
	- निर्यामित नहुनु - पोल,तार,ट्रन्सफर - विधुत महसुल तिर्न व्यवस्थित नहुनु	दैनिक क्रियाकलापमा असर	- सम्बन्धीत कार्यालयको लापरवाही - कमजोर उपकरण	- अनुगमन दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था - राम्राउपकरणको व्यवस्था	सरकारले आर्थिक र प्राविधिक व्यावस्थापन गरी

	● नियमित ममृत सम्भव नहुनु ● नयाँ मेसिनरि औजार नहुनु ● वैकल्पिक उर्जाको प्रयोगमा कमि	● उद्योग धन्दा सञ्चालनमा बाधा		● वैकल्पिक उर्जा(गोबर ग्यास,सौर्य उर्जा तथा जलविद्युतको विस्तार	समस्यको समाधान गर्ने
	भवन				
	● प्रयत्न भवनहरु नहुनु ● भुकम्प प्रतिरोधी नहुनु ● अपाङ्ग र बालमैत्री नहुनु	● नियमित र प्रभावकारी सेवा नहुनु ● हुक्कसँग काम गर्न वा बस्न नसक्नु ● अपाङ्ग र बालबालीकालाइ सेवा लिन समस्या	● परम्परागत घर र भवन हुनु ● भवन मापदण्ड अनुसार नहुनु	● प्रयत्न भवन निर्माणमा पहल गर्ने मापदण्ड अनुसार भवन निर्माण गर्ने वा गराउने	● दक्ष जनशक्तीको प्रयोग ● गुणस्तरीय सामग्रीको प्रयोग ● भवन आचार संहिताको पालान
	संचार				
	● नेटवर्कीङको समस्या	● सम्पर्क विहिन ● समयमा काम नहुने ● टेलिफोन तथा मोवाइल सेवा प्रभावकारी नहुनु ● इन्टरनेट सेवा प्रभावकारी नहुनु	● व्यवस्थित उपकरण नहुनु	● संचार उपकरणलाई व्यवस्थित र विस्तार गर्ने ● ल्यान्डलाइन सेवाको विस्तार ● इन्टरनेट सेवा टोलटोलमा विस्तार गर्ने	● अनुगमन र मुल्याङ्कन प्रभावकारी बनाउने
	● सञ्चार र प्रविधिको गलत प्रयोगले विकृती ● गाउँपालिका क्षेत्र भित्र दुर्बल नेटवर्क ● भरपर्दो इन्टरनेट सेवाको अभाव	● बाल विवाह बढ्नु ● पढाई खस्कनु ● सम्बन्ध बीच छेदमा वृद्धि ● पारिवारिक समन्वय कमी	● प्रदान गर्ने सेवा र कार्यहरुमा ● ढिला सुस्ति ● ,सामाजिक सदभावनामा कमि		

	सिंचाई				
	- सिंचाइ सुविधा न्युन - सिंचाइको अभावका कारण खेती योग्य जमिन बाँझो रहनु - पानीको मुहानको संरक्षण नहुनु	- उत्पादनमा कमी - समयमा खेती गर्न नपाउनु	स्रोत जनसहभागीताको कमी	- जनचेतनाको विकास गर्ने - खेती योग्य जमिनमा विभिन्न प्रकारका सिंचाइका तरिकाहरु (थोपा,कुलो,नहर, पोखर) अवलम्बन गरी सिंचाई गर्ने - जथाभावि रुपमा नदीजन्य पदार्थको उत्खन्नमा नियन्त्रण गर्ने - पानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने	साँझोदारी कार्यक्रममा जोड दिने

२.२.४ वातावरण र सुशासन

क्र.स	समस्या	तत्कालिन परिणाम र असर	मुख्य कारण	समाधानका उपाय	समस्या समाधानको लागि लिनु पर्ने रणनीति
	वन				
१	- आगलागि तथा डढेला - खेति योग्य जमिनमा अनावश्यक बोट विरुवाको व्यवस्थापन नभएको - जडिवुटीको पहिचान र संरक्षण हुन नसक्नु			- खेति योग्य जमिन र वन क्षेत्र किटान गरी व्यवस्थापन गर्ने(उपभक्ता र स्थानीय निकायको सहकार्यमा) - डालेघांस तथा उपयोगीमूलक विरुवाहरुको संरक्षण तथा अनुत्पादक विरुवाहरुको कटानी - वातावरण अनुसार जडिवुटी तथा उत्पाशिल बोटविरुवाको वृक्षारोपण गर्ने - डढेलो नियन्त्रणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने आगो लगाउँनको व्यक्तिको पहिचान गरी कानुनी कारवाही गर्ने विभिन्न प्रकारका जडिवुटीको पहिचानका लागि विज्ञहरुद्वारा चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी उत्पादन र विक्रि वितरणको प्रवन्ध मिलाउने (स्थानीय निकाय र उपभोक्ता	

२	वन जङ्गलको फाडनी			जथाभावि रुख विरुवा कटान गर्न रोक्ने, छाडा चौपाय नियन्त्रण, वृक्षा रोपण सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने	
३	भू क्षय			वृक्षारोपण तथा तटबन्धनको व्यवस्थ गर्नु	
४	रसायनिक पदार्थको प्रयोग जथाभावी	वतावरणमा असर मर्नविय स्वास्थ्य रोगको प्रकोप	छिटो प्रतिफल पाउन	प्राविधिक ज्ञान	अर्गानिक पदार्थमा पहुच
५	प्लाष्टिक जन्य वस्तुको जथाभावी प्रयोग	वतावरण प्रदुषण	चेतना र वेवास्ता	उचित व्यवस्थापन	उचित चेतना र व्यावस्थापन
६	पूर्वाधारबाट भुक्षय	उर्वरा खेतीयोग्य जमिनको विनास र बाढी परिहरो	पूर्वाधार निर्माणको कारण	तटबन्ध, वृक्षारोपण	प्राविधिक अध्यायन गरी कार्य
७	मृत जनावर व्यवस्थापन नगर्ने	प्रदुषण रोगको संक्रमण	विसर्जनमा वेवास्ता	उचित विसर्जनको व्यावस्थापन	विसर्जन प्रबन्धको व्यवस्था
८	प्रभावकारी समन्वयको अभाव	लक्ष्य र उद्देश्य प्राप्तीमा बाधा	पदिय र दलिय असमहता	सम्पर्क समन्वय	सहभागीतामा जोड
९	संचना संकलनको कमी	सहकार्यमा बाधा	प्रभावकारी सचना	प्रविधि, विकास पहुचमा वृद्धी, अभिमुखिकरण तालीम	संचरको पहुचमा वृद्धी
१०	जनचेतनाको अभाव	प्रगती, विकास एवम समृद्धीमा बाधा	प्रविधिमा कमि, तालीम र सहभागीताको अभाव	चेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन	चेतनामुलक कार्यक्रम
११	नागरीक सुसुचित	अपनत्वको अभाव	समय व्यवस्थापन गर्न नसक्नु	अनुगमन मुल्याङ्कन तथा सार्वजनिकरण	नागरिक सचेतना केन्द्र संचालन नागरिक सचेतना केन्द्र संचालन

१२	पारदर्शिता	आर्थिकको कमि	फितलो कानून	पदिय अधिकार र कर्तव्यको पालना गर्नुपर्ने	सार्वजनिक सुनुवाइ,सुचना टाँस सञ्चार माध्यमबाट जनकारी
१३	जवाफदेहिता	कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनु	जिम्मेवारी बोध नहुनु		
१४	आर्थिक अनुशासन	आर्थिकको कमि		लेखा प्रणाली चुस्तदुरुस्त	आर्थिक ऐन नियमको पालन र कार्यन्वयन
१५	राजनैतिक संस्कार	कार्यक्रम प्रभावकारी नहुनु,	दलगत स्वार्थ	दलिय आचरणको संस्कार विकास गर्नु	राजनैतिक समन्वय र सहकार्य
१६	प्रभावकारी अनुगमन	सहभागीतामा कमी विकास निर्माणमा बाधा	पदिय बोध	अनुगमन निति नियम र कार्यन्वयन	जिम्मेवारी बोध
१७	ऐन,निति नियम विनियम पालन	गुणस्तर कमी	बेवास्ताको कारण	निति,नियम,विनियम अध्यायन पालन गर्नुपर्ने	नियम,विनियम अध्ययन र प्रयोग
१८	फोहर मैलाको व्यवस्थापनमा समस्या			गाउँस्तरमा फोहरमैलामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने जस्तै मल वनाउने, विक्रि गर्ने,पुनः प्रयोगमा ल्याउन सकिने	

अनुसूचि ३
जानसांखिक लक्ष्यहरु

आ.व.	जम्मा जनसंख्या		पुरुष		महिला		घुरघुरी संख्या
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	
आ.व २०७५।०७६	२५५५४	१००	१३२२६	५१.७६	१२३२८	४८.२४	४०७०
आ.व २०७६।०७७	२५९३७	१००	१३२२६	५१.७६	१२७११	४८.२४	४१३१
आ.व.०७७।०७८	२६३२६	१००	१३६२७	५१.७६	१२७००	४८.२४	४१९३
आ.व.०७८।०७९	२६७२१	१००	१३८३१	५१.७६	१२८९०	४८.२४	४२५६
आ.व.०७९।०८०	२७१२२	१००	१४०३८	५१.७६	१३०८४	४८.२४	४३२०
आ.व. ०८०।०८१	२७५२९	१००	१४२४९	५१.७६	१३२८०	४८.२४	४३८५

यस गाउँपालिकाको योजना अवधिमा वच्चा, स्कुलतहका विद्यार्थीको उमेर समुह, महिलाको स्थिति, सक्रिय जनसंख्या, आश्रित जनसंख्याको हुनसक्ने स्थिति :

उमेर, लिंग आश्रित र सक्रिय जनसंख्याको प्रक्षेपण स्थिति

अपेक्षित नतिजाहरु	आधार बर्षको सूचक	योजनाको जानसांखिक लक्ष्य सूचक					
		पहिलो बर्ष	दोश्रो बर्ष	तेस्रो बर्ष	चौथो बर्ष	पाचौबर्ष	फरक
	७५।०७६	२०७६।०७७	२०७७।०७८	२०७८।०८	२०७९।८	२०८०।८१	आधार बर्ष र योजना बर्ष
कुल जनसंख्या	२५५५४	२५९३७	२६३२६	२६७२१	२७१२२	२७५२९	१९७५
० देखि १ वर्षका शिशु	३५४	३५९	३६५	३७०	३७६	३८१	२७
५ वर्ष भन्दा मुनीका वच्चा	१६८०	१७०५	१७३१	१७५७	१७८३	१८१०	१३०
गर्भवती महिलाहरुको संख्या	३५९	३६५	३७०	३७६	३८१	३८७	२५
३ देखि ५ वर्षका	९७५	९९०	१००४	१०२०	१०३५	१०५०	७५
५ देखि १४ वर्षका	४२९५	४३५९	४४२५	४४९१	४५५९	४६२७	३३२
१५ देखि २४ वर्षका	५४८७	५५६९	५६५३	५७३८	५८२४	५९११	४२४
५ देखि २४ वर्षका	९७८२	९९२९	१००७८	१०२२९	१०३८२	१०५३८	७५६
महिलाको जनसंख्या १५ देखि ४४ वर्षका	४११२	४१७४	४२३६	४३००	४३६४	४४३०	३१८
महिलाको जनसंख्या १५ देखि ४९ वर्षका	६९०१	७००५	७११०	७२१६	७३२४	७४३४	५३३
१५ देखि ६४ वर्षका	१७६३२	१७८९७	१८१६५	१८४३८	१८७१४	१८९९५	१३६३
१५ देखि ५९ वर्षका	१६७३५	१६९८६	१७२४१	१७५००	१७७६२	१८०२९	१२९३
६५ देखि माथि वर्षका	१७८९	१८१६	१८४३	१८७०	१८९९	१९२७	१३८
७५ देखि माथि वर्षका	१६३३	१६५७	१६८२	१७०८	१७३३	१७५९	१२६

अनुसूचि नं ४

प्रथम पञ्चवर्षिय आवधिक योजनाको ५ वर्षमा सञ्चालन गरिने कार्यक्रम तथा बजेट लगानी कार्यान्वयन विवरण :

क्र.सं.	४.१ आर्थिक विकास क्षेत्र	कुल जम्मा		२०७६-७७		२०७७-७८		२०७८-७९		२०७९-०८०		२०८०-०८१	
		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा	
	कृषि	भौतिक	बजेट रु लाखमा	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट
१	व्यवसायिक खेती तथा तरकारी फर्म विकास कार्यक्रम (टमाटार, च्याउ, मुला, गाजर, मुठेच्याउ, करेला, सिमि, अलैची, टिमुर, करिलो, आलु आदि) वटा फर्म	४२	१२०	८	२५	८	२५	८	२५	८	२५	८	२०
२	फलफुल फर्म स्थापना आयोजना (सुन्तला, केरा, एवोकाडो, जापानिज ओखर)	७५	८०	१५	२०	१५	२०	१५		१५	२०	१५	२०
३	सुन्तला पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	४४	७०	३	१०	३	२०	३	२०	३		३	२०
४	तरकारी पकेट क्षेत्र	५४	६०	११	१२	११	१२	११	१२	११	१२	११	१२
५	खुर्सानी खेती कार्यक्रम	४९	२४	२	५	२	३	२	३	२	३	२	१०
६	केरा, अलैची खेती विस्तार कार्यक्रम	५५	६०	४	१०	४	२०	४	१०	४	१०	४	१०
७	अदुवा खेती विकास कार्यक्रम	४९	२६	१	५	१	१०	१	५	१	४	१	२
८	ब्रिफ खेती विकास कार्यक्रम	५१	६५	३	५	३	१५	३	२०	३	२०	३	५
९	लप्सी केन्डी उद्योग	३०	३८	१	१	१	१०	१	१४	१	१०	१	३
१०	लप्सी खेती विस्तार कार्यक्रम	२९	३३	११	१	११	१०	११	१०	११	६	११	६
११	माटो परिक्षण कार्यक्रम	५५	६	१	१	१	१	१	१	१	१	२	२
१२	खाद्यान्न, तरकारी, गेडा गुडीको पुराना विउको संरक्षण कार्यक्रम	१८	८	३	४	३		३		४	२	४	२
१३	धान, मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	५५	८०	११	५५	११	५	११	१०	११	५	११	५
१४	जडिवुटी उत्पादन कार्यक्रम	१०	४०	२	१०	२		२	२०	२		२	१०
१५	उन्नत प्रविधि, औजार, सिप, विउ विजन र व्यवसायिकरण	५५	६०	११	१०	११	१०	११	२०	११	१०	११	१०
१६	हाते टेक्टर, थ्रेसर जस्ता उपकरण खरिद कार्यक्रम	५१	१२०	१०	२०	१०	२०	१०	२०	१०	४०	११	२०
१७	बगैचा व्यवस्थापन, नर्सरी रोग कीरा तालिम व्यवस्थापन कार्यक्रम	४९	३०	१०	५	१०	५	१०	५	१०	५	९	१०
१८	जैविक विषाधि उत्पादन कार्यक्रम	१३	६०	२	१२	२	१२	२	१२	२	१२	२	१२
			०										

	पशुपन्थीपालन												
१	पशुपालन व्यवसायिक कार्यक्रम फर्म	६३	७५	१३	१०	१३	१५	१३	२०	१३	१०	१३	२०
२	दुग्ध उत्पादन,	३६	६०	८	१०	८	१०	८	१०	७	२०	७	१०
३	कुखुरा पालन फर्म सञ्चालन	३८	१००	९	२०	९	२०	९	२०	९	२०	१०	२०
४	बाखा पालन „	४६	६५	११	१०	११	१०	११	२०	११	१५	१०	१०
५	बंगुर पालन „	५४	३५	१३	५	१३	१०	१३	५	१३	१०	१३	५
६	मौरी पालन „	६५	३५	११	१	११	१	११	१	११	२	११	३०
७	माछा पालन	३३	४०		५		५		१०		१०		१०
८	डाले घांस	४८	३०		५		५		५		१०		५
९	अनुदान प्रदान कार्यक्रम	०	०										
१०	प्लाष्टिक टर्नेल	५५	३०	७२	५	७२	५	७२	५	७२	१०	७२	५
११	पशु उपचार कार्यक्रम	०	०										
१२	अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम	०	०										
१३	फर्म स्थापना तालिम (कुखुरा, बाखा, भैसी, बंगुर, माछा, मौरी)	३६०	१२०	२	२०	२	२५	२	२५	२	२५	२	२५
१४	दुधको परिकार बनाउने तालिम	१६	१०		१		१		१		५		२
१५	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	०	०	११		११		११		११		११	
१६	कृषि, पशु विमा कार्यक्रम तथा उपचार	५५	३०		३		९		९		३		६
	पशु विकास कार्यक्रमको जम्मा		६३०		९५		११६		१३१		१४०		१४८
	तालिम तथा प्रविधि तर्फ												
१	अनुदान प्रदान कार्यक्रम		५	१०		१०	५	१०		११		११	
२	सिप प्रविधि हस्तान्तरण तालिम	३०	४०	३६	५	३६	१०	३६	१०	३६	५	३६	१०
३	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	५२	१२०	१५	२०	१५	२५	१५	२५	१५	२५	१६	२५
४	उत्प्रेरण तालिम	१८०	१५	२०	५	२०		२०		२०	१०	२२	
५	जोखिम व्यवस्थापन तालिम	७६	१५	२०	५	२०		२०		२०	१०	२२	
६	क्षमता विकास तालिम	१०२	३०	६०	५	६०	५	६०	५	६०	१०	६०	५
७	नेतृत्व विकास तालिम	१०२	३०	२	५	२	५	२	५	३	५	३	१०
८	आइ.पि.एम.कृषि पाठशाला सञ्चालन	३००	३०	२	५	२	५	२	५	३	१०	३	५
९	अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम	०	०	२		२		२		३		३	
१०	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	०	०	६		६		६		६		६	
११	व्यवसायिक कृषकलाई वित्तीय सहयोग कार्यक्रम	१०	०	७		७		७		७		७	
१२	एक वाई २ प्राविधिक कार्यक्रम	५५	६०		१०		१०		१५		१५		१०
१३	तालिम मागको आधारमा	३५	१२	१२	२	१२	२	१२	२	१२	४	१२	२
१५	कानूनी परामर्श तालिम	६८	७	७	७	७		७		७		८	
१६	वादर नियन्त्रण कार्यक्रम	३६	१२	६	३	६	३	६	२	६	२	६	२
	जम्मा	०	३७६		७२		७०		६९		९६		६९

	कृषि उपज, बजार, जग्गा व्यवस्थापन कार्यक्रम												
१	हाट बजार स्थापना	३०	९०	५	१५	५	१५	५	२०	४	२०	४	२०
२	बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम	१७	३८	६	१०	६	४	६	४	६	१०	५	१०
३	दुग्ध संकलन र चिस्यान	२३	९०	४	१५	४	१५	४	२०	४	२०	४	२०
४	सित भण्डार निर्माण कार्यक्रम	२९	८०	४	२०	४	१५	४	१५	४	१५	५	१५
५	कृषि उपज संकलन तथा विक्रि केन्द्र	२०	१५५	५	१०	५	१०	५	११५	५	१०	४	१०
६	आधुनिक एगोभेट स्थापना	२१	६०	३	१०	३	१०	३	१०	४	१५	४	१५
७	औषधि (भेटनरी पसल स्थापना	२४	३५	५	५	५	५	५	५	६	१०	६	१०
८	फ्रेस हाउस स्थापना	१७	३०	१	५	१	५	१	५	१	५	२	१०
९	व्यापार । रेष्टुरेन्ट विस्तार कार्यक्रम	२७	३०	१०	६	१०	६	१०	६	१०	६	९	६
१०	जग्गा व्यवस्थापन	६	३०	८	५	८	५	८	५	८	५	९	१०
११	भूमि वैकं कार्यक्रम लागू गरी चक्कावन्दी तथा जग्गा करार कार्यक्रम	४९	३०	११	५	११	५	११	८	१२	७	१२	५
१२	जग्गा विकास कार्यक्रम	४१	१२		२		२		२		२		४
१३	खेती योग्य जमिनको वरिपरि रुख कटनी	५७	६	१०	१	१०	१	१०	१	११	२	११	१
	जम्मा	०	६८६		१०९		९८		२१६		१२७		१३६
	कृषि तथा वनमा आधारित उद्योग स्थापना कार्यक्रम												
१	प्रशोधन, प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (वेसार अदुवा फलफूल,कफि, जडिवुटी, अचार, मसला,जुस जाम,जेली)	५२	३०	६	६	६	६	६	६	६	६	७	६
२	सोलर सुकुटी उत्पादन कार्यक्रम	६	६	४	१	४	१	४	१	३	१	३	२
३	आधुनिक औजार मर्मत केन्द्र स्थापना	११	१५	५	५	५		५		५	१०	४	
४	काठ जन्य, बांस जन्य उद्योग	३१	३०	७	५	७	५	७	५	७	१०	८	५
५	प्लाईउड कारखाना	१८	३०		५	१	५	१	५		५		१०
६	फर्निचर सः मिल स्थापना	२४	६०		१०	१	१०	१	१०	१	१५		१५
७	ढुङ्गा काटने उद्योग स्थापना कार्यक्रम	३६	३०		५		५		५		५		१०
८	तामा उत्खलन कार्यक्रम	१	२०	३		३		३		४		४	२०
९	खोटो उत्पादन संकलन कार्यक्रम	३४	१२	१	६					१	६		
१०	प्लाष्टिक निषेधित क्षेत्र घोषण	०	०										
११	मिनरल खानेपानी उद्योग	१७	३०		५		५		५		१०		५
१२	केसर उद्योग	३	१५			१		१		१	१५	१	
१३	उद्योग बाणिज्य संघ सहयोग कार्यक्रम	१	१०	१		२		२		२	१०	१	
	जम्मा	०	२८८		४८		३७		३७		९३		७३
		०	०										

	पर्यटन कार्यक्रम												
१	दृश्य अवलोकन पूर्वाधार कार्यक्रम	१८	१६	१	८	१	४	१	४	१		१	
२	पर्या पर्यटन कार्यक्रम	४	२०	१	२०	१		१		१		१	
३	जङ्गल पार्क रिसोर्ट	१२	१५	६			५	६	५	६	५		
४	होमस्टे कार्यक्रमलाई बढावा दिनको लागि उज्यालो घरवास कार्यक्रम ।	३०	२५	६	५	६	५	६	५	६	५	६	५
५	ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम	१	३०		३०								
६	होमस्टे विस्तार कार्यक्रम घर संख्या	२५०	६०	५	१०	५	२०	५	२०	५	५	५	५
७	पहरा चढ्ने (Rock Claimbing) कार्यक्रम	७	७	१०	१	१०	३	१०	१	१०	१	१०	१
	जम्मा	०	१७३	६	७४	६	३७	६	३५	६	१६	६	११
	सेवा तथा वित्तीय												
१	सहकारी व्यवस्थापन नियमन कार्यक्रम	१८	३०	१२	५	१२	५	१२	१०	१२	५	१२	५
२	व्यवसाहिक ऋण कार्यक्रम	१२०	६०	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२	१२
३	वैकिंग सेवा विस्तार कार्यक्रम	६		३		३							
४	ई - वैकिंग तथा घरदैलो वैक कार्यक्रम	६	६	२४०	१	२४०	१	२४०	१	२४०	१	२४०	२
५	रिमिटेन्स लगानी कार्यक्रम	५८	१२	३०	२	३०	२	३०	२	३०	४	३०	२
६	सहकारी विस्तार तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	६	३०	६	५	६	५	६	५	६	१०	६	५
७	जनचेतना तथा तालिम कार्यक्रम	३६०	३०		५		५		१०		५		५
८	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	३६०	६०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१५	१	१५
९	लोकसेवा तयारी कार्यक्रम	३०	३०		५		५		१०		५		५
१०	वैदेशिक रोजगार सहयोग तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	३०	३०	६	५	६	५	६	५	६	१०	६	५
	जम्मा	०	२८८		५०		५०		६५		६७		५६
	आय,रोजगार तथा गरीबी निवारण	०	०										
१	उद्यमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम	३०	३०		५	१	५		५		५		१०
२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	६०	६०	१०	१०	१०	१०	१०	२०	१०	१०	१०	१०
३	तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम	३०	३०	५	५	५	५	५	५	५	५	५	१०
४	गरीबी निवारण कार्यक्रम	३०	१२०	५	२०	५	२५	५	२५	५	२५	५	२५
५	वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम	६०	३००	१०	५०	१०	५०	१०	५०	१०	७५	१०	७५
६	गरीव परिवारको पूर्वाधार सृजना कार्यक्रम	६०	९०	१०	१५	१०	१५	१०	२०	१०	२०	१०	२०
७	अपाङ्गको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	६०	३०	१०	५	१०	५	१०	५	१०	५	१०	१०
८	विदेशवाट फर्केकाको लागि विशेष उद्यम सहयोग कार्यक्रम	६०	६०	१०	१०	१०	१०	१०	२०	१०	१०	१०	१०

९	पलम्बर, सिकर्मी, डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम (३३ महिने)विशेष गरी ११ र १२ तथा स्नातक तहका विद्यार्थी तथा यूवाहरुको लागि जना	१२००	१२०	२००	२०	२००	२०	२००	२०	२००	३०	२००	३०
१०	समाज सेवि तथा राजनैतिक दलका नेतृत्वलाई आर्थिक क्षमता अभिवृद्धि तथा उद्यम सहयोग कार्यक्रम	१५०	१५०	२५	३०	२५	३०	२५	३०	२५	३०	२५	३०
११	जेष्ठ नागरिक आवास गृह	६	६०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	१	२०
१२	जुत्ता सिलाउने तालिम	३०	१५	५	२	५	२	५	२	५	५	५	४
१३	मादल बनाउने तालिम	५	५								५		
१४	सोलर सुकुटी उत्पादन कार्यक्रम	६	६	१	१	१	१	१	१	१	१	१	२
१५	ढुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम	१२	६०	६	३०					६	३०		
१६	आरन निर्माण तथा व्यवस्थापन	३०	६	५	१	५	२	५	१	५	१	५	१
१७	दलित तथा अति गरीब हरूको क्षमता विकास,तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम	२९०	२२५	६०	७५	६०	५०	६०	५०	६०	२५	६०	२५
१८	प्रविधिक तालिम केन्द्र सञ्चालन	६	१२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	३०	१	३०
	जम्मा		१४८७		३०९		२६०		२८४		३२२		३१२
	आर्थिक क्षेत्रहरुको जम्मा		४९०८		९६८	६	८६६	६	१०४४	६	१०४६	६	९८४

	४.२ सामाजिक विकास क्षेत्र			२०७६-७७		२०७७-७८		२०७८-७९		२०७९-०८०		२०८०-०८१	
क्र.सं.		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा	
	स्वास्थ्य	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट
१	आमा सुरक्षा कार्यक्रम	५४	६००	५	६०	११	१५०	१६	२००	११	११५	११	७५
२	खोप कार्यक्रम	४९	३०	५	३	१०	६	१५	५	१०	७	१०	९
३	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम	५५	६०	११	५	११	१४	१७	१०	११	१९	५	१२
४	पोषण कार्यक्रम	९६	३०	१०	०	१९	१०	२९	९	१९	६	१९	५
५	परिवार नियोजनको कार्यक्रम	९६	६०	१०	१२	१९	१२	२९	१२	१९	१२	१९	१२
६	गुणस्तरीय सेवा	५५	१४००	११	१४०	११	२८०	११	४२०	११	२८०	११	२८०
७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम	९६	१४०	१५	१४	१९	२८	२९	४२	२९	२८	१२	२८
८	सम्बन्धित विषयहरुको स्वास्थ्य कर्मीलाई तालिम	१४४	३५	४४	७	२०	७	२३	७	२९	७	२८	७
९	तह अनुसारका दक्ष स्वास्थ्य कर्मी (स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्येक टोलमा स्वास्थ्यकर्मी) व्यवस्थापन	४९	४५०	५	९०	१०	९०	१५	९०	१०	९०	१०	९०
१०	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम, सर्ने रोग नियन्त्रण, नसर्ने रोग नियन्त्रण	१०६	६०	२१	१२	२१	१२	२१	१२	२१	१२	२१	१२
११	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापन सञ्चालन (समय समयमा) वटा	६०	१८०	१०	३५	१०	३५	१५	३५	१५	३५	१०	४०
१२	आर्युवेदालय स्थापना	६	९०	१	१५	१	१५	१	२०	१	२०	२	२०

१३	योग केन्द्र स्थापना	४७	३०	५	६	१०	३	८	९	१२	६	१२	६
१४	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	८५	०	२०		२०		२०		१७		८	
१५	प्रचार प्रसार कार्यक्रम	३३९	२२	२००	४	५०	४	३०	४	२०	४	३९	६
१६	रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी	१२	१२	२	२	२	२	२	२	२	२	४	४
१७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन	४५	१८	९	५	९	५	९	५	९	३	९	०
१८	कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम	१४	२	३	१	३	१	२	०	४	०	२	०
१९	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम	४६	३५	९	६	९	७	९	७	९	७	१०	८
२०	गाउँपालिका स्तरिय अस्पताल निर्माण कार्यक्रम	१	१५००	०	२००	१	६००	४	६००	३	०	३	१००
२१	स्वास्थ्य केन्द्र सुदृढीकरण कार्यक्रम	५	२५०	१	५०	१	१००	१	५०	१	२५	१	२५
२२	सेती दोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम	१	२००	१	४०	०	१००	०	२०	०	२०	०	२०
	स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम		५२०४	३९८	७०७	२६७	१४८१	३०५	१५५९	२५५	६९८	२४६	७५९

शिक्षा :				२०७६-७७		२०७७-७८		२०७८-७९		२०७९-०८०		२०८०-०८१	
		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा	
		भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट
१	स्नातक तहको व्यवस्थापन (विज्ञान र व्यवस्थापन)	३	२००	०	२०	१	४०	१	६०	१	४०	१	४०
२	विद्यालयमा गुणस्तरीय, व्यवसायिक, प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम	६	९००	१	९०	१	१८०	२	२७०	१	१८०	१	१८०
३	आवशिय विद्यालय स्थापना	३	६००	०	६०	१	१२०	१	१८०	१	१२०	१	१२०
४	शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि	९०	३०	९	३	१८	६	२७	९	१८	६	१८	६
५	शिक्षक तालिम, निरिक्षण अनुगमन												
६	करार संभौता, शैक्षिक समग्री व्यवस्थापन कार्यक्रम												
७	टवाल शिक्षा इसिडि कक्षा सञ्चालन, के.जि. कक्षा सञ्चालन	३५	१३५	४	१४	७	२७	११	४१	७	२७	७	२७
८	कक्षाकोठा तथा व्यवस्थापन इसिडि देखि	२३	२०	२	२	५	४	७	६	५	४	५	४
९	अंग्रेजी माध्यमको पाठ्यपुस्तक व्यवस्थापन र छात्रवृत्तिको कोटा वृद्धि	१२	२०७	१	२१	२	४१	४	६२	२	४१	२	४१
१०	विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण	२८	११२३	३	११२	६	२२५	८	३३७	६	२२५	६	२२५
११	सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन	२६	१०१	३	१०	५	२०	८	३०	५	२०	५	२०
१२	शिक्षकलाइ तालिम	१८६	१५७	१९	१६	३७	३१	५६	४७	३७	३१	३७	३१
१३	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था	३८	१९२	४	१९	८	३८	११	५८	८	३८	८	३८
१४	प्र.अ. व्यवस्थापन	२६	२६	३	३	५	५	८	८	५	५	५	५
१५	पुस्तकालय व्यवस्थापन कोठा र पुस्तकालय	१६	८५	२	९	३	१७	५	२६	३	१७	३	१७

१६	विद्यालय मर्ज कार्यक्रम	२८	२३	३	२	६	५	८	७	६	५	६	५
१७	सामुदायिक सिकाई केन्द्रको भवन निर्माण	८	७७	१	८	२	१५	२	२३	२	१५	२	१५
१८	विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोहोउने दर कम गराउने कार्यक्रम	३१	१६६	३	१७	६	३३	९	५०	६	३३	६	३३
१९	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामग्रीको व्यवस्था	८	६७	१	७	२	१३	२	२०	२	१३	२	१३
२०	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	३०	८५	३	९	६	१७	९	२६	६	१७	६	१७
२१	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	२८०	२२६	२८	२३	५६	४५	८४	६८	५६	४५	५६	४५
२२	दिवा खाजा, पोषक	२७	११२	३	११	५	२२	८	३४	५	२२	५	२२
२३	पुरस्कार र दण्ड	३०	४२	३	४	६	८	९	१३	६	८	६	८
२४	वस व्यवस्थापन कार्यक्रम	१२	४९०	१	४९	२	९८	४	१४७	२	९८	२	९८
२५	सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने, विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुझाव	६	१७	१	२	१	३	२	५	१	३	१	३
२६	आधारभूत तहमा अनिवार्य अंग्रेजी शिक्षा कार्यक्रम	३५	८०	४	८	७	१६	११	२४	७	१६	७	१६
२७	प्रौढ साक्षरता कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम(प्रविधिको प्रयोग गरेर)	५५	७६	६	८	११	१५	१७	२३	११	१५	११	१५
२८	बाल विकास केन्द्रको स्तर उन्नति	२४	८२	२	८	५	१६	७	२५	५	१६	५	१६
२९	विद्युतिय हाजिरी	६	९	१	१	१	२	२	३	१	२	१	२
३०	बाल स्यार केन्द्रको निर्माण	३८	४१	४	४	८	८	११	१२	८	८	८	८
३१	छात्रा शौचालय (WASH सुविधा)	११		१	०	२	०	३	०	२	०	२	०
३२	खेलकुद तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन	१६	४९	२	५	३	१०	५	१५	३	१०	३	१०
३३	भोजन कार्यक्रम	८		१	०	२	०	२	०	२	०	२	०
	जम्मा	०	७८३७	०	७८४	०	१५६७	०	२३५१	०	१५६७	०	१५६७
	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:												
१	तिजगित प्रतियोगित	२५	५	३	१	५	१	८	२	५	१	५	१
२	खेलकुद प्रतियोगिता भलिवल	२५	१०	३	१	५	२	८	३	५	२	५	२
३	खेल मैदान	९	६०	१	६	२	१२	३	१८	२	१२	२	१२
४	सांस्कृतिक प्रतियोगिता	२५	५	३	१	५	१	८	२	५	१	५	१
५	सांस्कृतिक भवन	६	३०	१	३	१	६	२	९	१	६	१	६
६	वृद्धाश्रम निर्माण	१	१०	०	१	०	२	०	३	०	२	०	२
	जम्मा	०	१२०	०	१२	०	२४	०	३६	०	२४	०	२४
	सामाजिक समावेशिकरण:												
१	अपाङ्ग क्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग कार्यक्रम	८६	३०	९	३	१७	६	२६	९	१७	६	१७	६
२	दलित उत्थान कार्यक्रम	२००	१७५	२०	१८	४०	३५	६०	५३	४०	३५	४०	३५
३	सामाजिक विभेद । जनचेतना कार्यक्रम	९०	३०	९	३	१८	६	२७	९	१८	६	१८	६
४	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	४१०	३०	४१	३	८२	६	१२३	९	८२	६	८२	६

५	समुदायमा बाल मनोविज्ञान र मनोविज्ञान परामर्श केन्द्र स्थापना र सेवा कार्यक्रम	१८	२२	२	२	४	४	५	७	४	४	४	४
६	कानूनी परामर्श केन्द्र	१५	१४	२	१	३	३	५	४	३	३	३	३
७	नौमति बाजा संरक्षण तथा विस्तार कार्यक्रमट (ढटोली निर्माण, तालिम, बाजा खरिद, पोषक व्यवस्था)	१२	१८	१	२	२	४	४	५	२	४	२	४
८	महिला तथा बाल, अपांग मैत्री शौचालय व्यवस्था	३३	३०	३	३	७	६	१०	९	७	६	७	६
९	जोडी तालिम व्यवस्था	५४	५४	५	५	११	११	१६	१६	११	११	११	११
१०	मठमन्दिर तथा गुम्बा मर्मत	३५	४०	४	४	७	८	११	१२	७	८	७	८
	जम्मा	०	४४३	०	४४	०	८९	०	१३३	०	८९	०	८९
	स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम		५२०४	०	५२०	०	१०४१	०	१५६१	०	१०४१	०	१०४१
	खानेपानी तर्फ												
१	खानेपानी निर्माण तथा मर्मत कार्यक्रम		६००	९	६०	१८	१२०	२८	१८०	१८	१२०	१८	१२०
२	लिफ्टिंग सिंचाई योजना	९२	२५०	०	२५	१	५०	१	७५	१	५०	१	५०
३	सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण कार्यक्रम	४	१९०	४	१९	८	३८	१२	५७	८	३८	८	३८
४	ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन	३९	६०	६	६	१२	१२	१८	१८	१२	१२	१२	१२
५	तालिम	६०	४३	३१	४	६२	९	९३	१३	६२	९	६२	९
६	सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम	३१०	७२	३०	७	६०	१४	९०	२२	६०	१४	६०	१४
	जम्मा	३००	१२१५		१२२	०	२४३	०	३६५	०	२४३	०	२४३
	सामाजिक विकास क्षेत्र												
१	स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम		५२०४		५२०	०	१०४१	०	१५६१	०	१०४१	०	१०४१
२	शिक्षा :		३२३६		३२४	०	६४७	०	९७१	०	६४७	०	६४७
३	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:		१२०		१२	०	२४	०	३६	०	२४	०	२४
४	सामाजिक समावेशिकरण:		४४३		४४	०	८९	०	१३३	०	८९	०	८९
५	खानेपानी तर्फ		१२१५		१२२	०	२४३	०	३६५	०	२४३	०	२४३
	सामाजिक विकास समितिको जम्मा		१०२१८	०	१०२२	०	२०४४	०	३०६५	०	२०४४	०	२०४४

४.३ पूर्वाधार विकास क्षेत्र

				२०७६-७७		२०७७-७८		२०७८-७९		२०७९-०८०		२०८०-०८१		जम्मा	
				जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा	
	सडक	आयोजनाको मुख्य सूचक कि.मि.	वजेट लाखमा	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट
१	दुई जिल्ला सदरमुकाम छुने कालो पत्रे सडक	२५	८०००	३	८००	५	१६००	८	२४००	५	१६००	५	१६००	२५	८०००
२	दुई जिल्ला छुने कालो पत्रे सडक	६१	१९३०५	६	१९३१	१२	३८६१	१८	५७९२	१२	३८६१	१२.२	३८६१	६१	१९३०५
३	गाउँपालिका स्तरको कालोपत्रे सडक	१८२	१२७१०	१८	१२७१	३६	२५४२	५५	३८१३	३६	२५४२	३६.४	२५४२	१८२	१२७१०
४	वस्तिस्तरका सडक	१६५	६००	१७	६०	३३	१२०	५०	१८०	३३	१२०	३३	१२०	१६५	६००
	जम्मा	४३३	४०६१५	४३	४०६२	८७	८१२३	१३०	१२१८५	८७	८१२३	८७	८१२३	४३३	४०६१५
१	पर्यटकीय पदमार्ग	२०९	७८४	२१	७८	४२	१५७	६३	२३५	४२	१५६.८	४२	१५७	२०९	७८४
२	मोटर साइकल स्तरको हरित सडक	१८०	२६०	१८	२६	३६	५२	५४	७८	३६	५२	३६	५२	१८०	२६०
३	प्याराग्लाइडिंग जोन निर्माण वटा	९	८०	१	८	२	१६	३	२४	२	१६	२	१६	९	८०
४	जङ्गल पार्क वटा	७	२५	१	३	१	५	२	८	१	५	१	५	७	२५
५	वोटानिकल गार्डेन वटा	४	१५	०	२	१	३	१	५	१	३	१	३	४	१५
	जम्मा	०	११६४	०	११६	०	२३२.८	०	३४९	०	२३२.८	०	२३२.८	०	११६४
१	मोटररेवल पुल वटा	२२	१३५०	२	१३५	४	२७०	७	४०५	४	२७०	४	२७०	२२	१३५०
२	क्लवर्ड कजवे वटा	१८	३८०	२	३८	४	७६	५	११४	४	७६	४	७६	१८	३८०
	जम्मा	०	१७३०	०	१७३	०	३४६	०	५१९	०	३४६	०	३४६	०	१७३०
१	भोलुङ.गे पुल वटा	२४	६४०	२	६४	५	१२८	७	१९२	५	१२८	५	१२८	२४	६४०
१	सिंचाई कार्यक्रम वटा	६१	१७००	६	१७०	१२	३४०	१८	५१०	१२	३४०	१२	३४०	६१	१७००
	भवन तथा शहरी विकास:	०		०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१	प्रहरी चौकी भवन निर्माण तथा सुदृढीकरण वटा	३	१५०	०	१५	१	३०	१	४५	१	३०	१	३०	३	१५०
२	अति गरीब परिवारको लागि घर निर्माण वटा	१५५	६२०	१६	६२	३१	१२४	४७	१८६	३१	१२४	३१	१२४	१५५	६२०

३	सामुदायिक पुस्तकालय एवं सांस्कृतिक संग्रहालय वटा	६	६०	१	६	१	१२	२	१८	१	१२	१	१२	६	६०
४	बडा कार्यालय भवन	६	९५०	१	९५	१	१९०	२	२८५	१	१९०	१	१९०	६	९५०
५	आधुनिक वधशाला निर्माण	८	१०	१	१	२	२	२	३	२	२	२	२	८	१०
६	मसान घाट निर्माण(हिन्दु)	२	२०	०	२	०	४	१	६	०	४	०	४	२	२०
७	वस्ति तथा शहरी विकास कार्यक्रम	१६	१२००	२	१२०	३	२४०	५	३६०	३	२४०	३	२४०	१६	१२००
८	नमुना वस्ति निर्माण	४	१००	०	१०	१	२०	१	३०	१	२०	१	२०	४	१००
९	पिक्निक स्पोर्ट	१	१०	०	१	०	२	०	३	०	२	०	२	१	१०
१०	पर्या पर्यटन नमुना वस्ति	२	२०	०	२	०	४	१	६	०	४	०	४	२	२०
११	कल्चरल भवन	१	१५०	०	१५	०	३०	०	४५	०	३०	०	३०	१	१५०
१२	अति गरीवको लागि छाना सहयोग कार्यक्रम परिवार	११६	११६	१२	१२	२३	२३	३५	३५	२३	२३	२३	२३	११६	११६
१३	सामुदायिक भवन वटा	५९	१२०	६	१२	१२	२४	१८	३६	१२	२४	१२	२४	५९	१२०
१४	दलितको लागि समुदायिक भवन वटा	३	४०	०	४	१	८	१	१२	१	८	१	८	३	४०
१५	दलित वस्ती स्थानान्तरण कार्यक्रम वटा	१	३०	०	३	०	६	०	९	०	६	०	६	१	३०
१६	पिक्निक स्पोर्ट वटा	४	३०	०	३	१	६	१	९	१	६	१	६	४	३०
१७	धर्मशाला वटा	१	१०	०	१	०	२	०	३	०	२	०	२	१	१०
१८	ठाटी वटा	२	४	०	०	०	१	१	१	०	१	०	१	२	४
	जम्मा	०	३६४०	०	३६४	०	७२८	०	१०९२	०	७२८	०	७२८	०	३६४०
	विद्युत														
१	स्टिल पोल वटा	१६२०	६०	१६२	६	३२४	१२	४८६	१८	३२४	१२	३२४	१२	१६२०	६०
२	ट्रान्सफरमर खरिद	३१	४०	३	४	६	८	९	१२	६	८	६	८	३१	४०
३	३ फेजको विद्युत लाईन विस्तार	१५	२५	२	३	३	५	५	८	३	५	३	५	१५	२५
४	सडक बत्ती व्यवस्था	९००	३५	९०	४	१८०	७	२७०	११	१८०	७	१८०	७	९००	३५
५	विद्युत नांझतार विस्तारित गरी लेमिनेटेड तार प्रयोग गरी विद्युत व्यवस्थित गर्ने	२०	१०	२	१	४	२	६	३	४	२	४	२	२०	१०
	जम्मा	०	१७०	०	१७	०	३४	०	५१	०	३४	०	३४	०	१७०
	संचार														
१	हुलाक सुदृढीकरण	६	३०	१	३	१	६	२	९	१	६	१	६	६	३०
२	टेलिफोन लाइन	३००	३०	३०	३	६०	६	९०	९	६०	६	६०	६	३००	३०

३	इन्टरनेट र वाइफाई जडान वटा	५४	३०	५	३	११	६	१६	९	११	६	११	६	५४	३०
	जम्मा		९०	०	९	०	१८	०	२७	०	१८	०	१८	०	९०
	खेलमैदान														
१	रंगशाला निर्माण वटा	१	२५	०	३	०	५	०	८	०	५	०	५	१	२५
२	खेल मैदान निर्माण वटा	९	५०	१	५	२	१०	३	१५	२	१०	२	१०	९	५०
	जम्मा	१०	७५	१	८	२	१५	३	२३	२	१५	२	१५	१०	७५
	पूर्वाधार विकास क्षेत्रको जम्मा	०	४९८२४	०	४९८२	०	९९६५	०	१४९४७	०	९९६५	०	९९६५	०	४९८२४

४.४ वन तथा वातावरण विकास क्षेत्र

कार्यक्रम		आवधिक योजनाको जम्मा		२०७६-७७		२०७७-७८		२०७८-७९		२०७९-०८०		२०८०-०८१	
				जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा	
	वन	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	वजेट लाखमा	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट
१	सामुदायिक वनको नविकरण र ब्लक कार्यक्रम वटा	४	८	०	१	१	२	१	२	१	२	१	२
२	सामुदायिक वन दर्ता कार्यक्रम	७	६	१	१	१	१	२	२	१	१	१	१
३	जडिवुटी पहिचान र संरक्षण हे.	२४०८	१५	२४१	२	४८२	३	७२२	५	४८२	३	४८२	३
४	लवसी, अमरिसो,अलैची लोक्ता, टिउर, खेति तथा व्यवसाय कार्यक्रम हे.	१९१७	३९	१९२	४	३८३	८	५७५	१२	३८३	८	३८३	८
५	नर्सरी व्यवस्थापन	२३	३१	२	३	५	६	७	९	५	६	५	६
६	सामुदायिक वन घेरावार	१८	३४	२	३	४	७	५	१०	४	७	४	७
७	अनावश्यक रुखभाडी हटाउने कार्यक्रम टोल	३२	४१	३	४	६	८	१०	१२	६	८	६	८
९	आम्दानी हुने विरुवा वृक्षारोपण तथा वन संरक्षण कार्यक्रम रोपनी	१८	१०९	२	११	४	२२	५	३३	४	२२	४	२२
१०	पिकनिक स्पोर्ट	२	२०	०	२	०	४	१	६	०	४	०	४
	जम्मा		३०३	०	३०	०	६१	०	९१	०	६१	०	६१
	जलाधार												
१	पानी व्यवस्थापन तथा खा.पा.संरक्षण	६३	११७	६	१२	१३	२३	१९	३५	१३	२३	१३	२३
२	भू-क्षय संरक्षण	१	५०	०	५	०	१०	०	१५	०	१०	०	१०
३	जलाधार संरक्षण	९	१०	१	१	२	२	३	३	२	२	२	२
४	पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम	८	३००	१	३०	२	६०	२	९०	२	६०	२	६०

५	विपत जलवायु तथा वातावरण परिवर्तन अनुकूलन योजना तथा गोष्ठी/तालिम	७	१६	१	२	१	३	२	५	१	३	१	३
६	ऐतिहासिक सम्पादको संरक्षण तथा संवृद्धन	९	१००	१	१०	२	२०	३	३०	२	२०	२	२०
७	तटबन्धन	१०	१००	१	१०	२	२०	३	३०	२	२०	२	२०
	जम्मा		६९३	०	६९	०	१३९	०	२०८	०	१३९	०	१३९
	विपद व्यवस्थापन												
१	चट्यागं अर्थिग टोलमा	१७	१०	२	१	३	२	५	३	३	२	३	२
२	आगोलागी जनचेतना कार्यक्रम सख्यां	१९	१५	२	२	४	३	६	५	४	३	४	३
३	विपद् भैपरि कोष	१२	३४	१	३	२	७	४	१०	२	७	२	७
	जम्मा	४८	५९	५	६	१०	१२	१४	१८	१०	१२	१०	१२
	फोहर व्यवस्थापन	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१	जैविक तथा अजैविक फोहर व्यवस्थापन टोल	३६	६०	४	६	७	१२	११	१८	७	१२	७	१२
२	जनचेतना कार्यक्रम	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३	फोहर मैला व्यवस्थापन सामाग्री खरिद बटा	१	१३	०	१	०	३	०	४	०	३	०	३
	जम्मा		७३	०	७	०	१५	०	२२	०	१५	०	१५
	वातावरण क्षेत्रको जम्मा		११२८	०	११३	०	२२६	०	३३८	०	२२६	०	२२६

४.५ संस्थागत विकास क्षेत्र

				२०७६-७७		२०७७-७८		२०७८-७९		२०७९-८०		२०८०-८१		जम्मा	
				जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा		जम्मा	
क्र.स.	कार्यक्रम	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट
१	गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम	१	३	१	३									१	३
२	गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम	१	१०००		२००		२००	१	६००					१	१०००
३	६ वटै वडा कार्यालयहरुको भवन निर्माण कार्यक्रम	६	६००	२	१००	१	१००	२	२००	१	१००	१	१००	७	६००
४	कर्मचारी संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम	१	३	१	३									१	३

५	कानूनले तोके अनुसारका ऐन,नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा	आवश्यकता अनुसार	३		१		२						०	३	
६	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	१०	५	२	१	२	१	२	१	२	१	२	१	१०	५
७	वडा कार्यालय सुदृढिकरण कार्यक्रम	६	१००	३	५०	३	५०						६	१००	
८	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम	१०	४०	२	५	२	१०	२	१०	२	१०	२	५	१०	४०
९	स्वदेशी तथा विदेशी स्थानिय निकाय संग भगेनी सम्बन्ध कार्यक्रम	२५	१०	५	२	५	२	५	२	५	२	५	२	२५	१०
१०	गाँउ पालिकाबाट स्वदेश तथा विदेशामा रहेका व्यक्ति तथा संस्था संग अन्तरकृया तथा सहयोग प्राप्ति कार्यक्रम	१०	१०	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	१०	१०
११	कर्मचारीहरुलाई तालिम वटा	१०	२०	२	४	२	४	२	४	२	४	२	४	१०	२०
	जम्मा		१७९४		३७१		३७१		८१९		११९		११४		१७९४

४.६ वित्तिय व्यवस्थापन तथा सुशासन विकास क्षेत्र

		जम्मा		२०७६-७७		२०७७-७८		२०७८-७९		२०७९-०८०		२०८०-०८१	
		सूचक	वजेट लाखमा	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट
१	आन्तरिक आय वृद्धि कार्यक्रम	५	२०	१	४	१	४	१	४	१	४	१	४
२	स्वदेश तथा विदेशबाट सहयोग तथा ऋण प्राप्त कार्यक्रम	५	२०	१	४	१	४	१	४	१	४	१	४
३	गाउँपालिकाकोवित्तिय व्यवस्था सुदृढीकरण कार्यक्रम	५	१०	१	२	१	२	१	२	१	२	१	२
४	आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम	५	१०	१	२	१	२	१	२	१	२	१	२
५	सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार कार्यक्रम	१	५	१	५								
६	कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम	१	१	१	१								
७	कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम	१	२	१	२								
८	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	१	५	१	५								
९	सार्वजनिक सुनाई कार्यक्रम	२०	२०	४	४	४	४	४	४	४	४	४	४
१०	सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम	१५	१०	३	२	३	२	३	२	३	२	३	२
११	मोबाइल एप कार्यक्रम	५	५	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१

१२	सूचना तथा खर्च विवरण ओएव साइडमा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम	१	२	१	२								
१३	योजना बोर्डको व्यवस्था,	१	१	१	१								
१४	इलेक्ट्रोनिक हाजिरी व्यवस्था,	७	२	७	२								
१५	सहयोगी कार्यकक्ष, विषयगत सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था,	१	१	१	१								
१६	नागरिक वडापत्रको व्यवस्था	१	२	१	२								
१७	प्रत्येक टोलमा फ्रि वाइफाई तथा इन्टरनेट सेवा सुविधा	१	१	१	१								
१८	सामुदायिक प्रविधि मैत्री कार्यक्रम	५४	५	११	१	११	१	११	१	११	१	१०	१
१९	सेवा करार प्रणाली कार्यक्रम	५४	५	११	१	११	१	११	१	११	१	१०	१
२०	अपांग,बालमैत्री,महिला मैत्री भवन तथा पूर्वाधार व्यवस्था	१	१	१	१								
	जम्मा		१२८		४४		२१		२१		२१		२१
	वित्तिय व्यवस्थापन तथा सुशासन विकास क्षेत्र		१२८	०	४४	०	२१	०	२१	०	२१	०	२१

प्रथम आवधिक योजनाको ५ वर्षको वजेट विवरण रु लाखमा							
क.सं.	कार्यक्रम	२०७६-७७	२०७७-७८	२०७८-७९	२०७९-०८०	२०८०-०८१	रु लाखमा
		वजेट	वजेट	वजेट	वजेट	वजेट	जम्मा वजेट
१	आर्थिक क्षेत्रहरुको जम्मा	९६८	८६६	१०४४	१०४६	९८४	४९०८
२	सामाजिक विकास क्षेत्रको जम्मा	१०२२	२०४४	३०६५	२०४४	२०४४	१०२१८
३	पुर्वाधार विकास क्षेत्रको जम्मा	४९८२	९९६५	१४९४७	९९६५	९९६५	४९८२४
४	वतावरण विकास क्षेत्रको जम्मा	११३	२२६	३३८	२२६	२२६	११२८
५	संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह विकास क्षेत्रको जम्मा	३७१	३७१	८१९	११९	११४	१७९४
६	वित्तिय व्यवस्थापन तथा सुशासन विकास क्षेत्र	४४	२१	२१	२१	२१	१२८
	जम्मा	७५००	१३४९२	२०२३५	१३४२०	१३३५३	६८०००

अनुसूचि ५

आयोजना कार्यान्वयन समय र जिम्मेवारी तालिका

५.१ आर्थिक विकास

	कार्यक्रमहरु	आयोजना कार्यान्वयन विधि	आयोजनाका मुख्य मुख्य परिणाम सूचकहरु	बजेट लाखमा	जनशक्ति	भौतिक सामग्री	जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य प्रारम्भ गर्ने मिति	कार्य सम्पन्न हुने मिति	प्रगती प्रतिवेदन बुझाउने समय
	कृषि									
१	व्यवसायिक खेती तथा तरकारी फर्म विकास कार्यक्रम (टमाटर,च्याउ, मुला, गाजर,मुढेच्याउ,करेला,सिमि,अलैची,टिमुर ,करिलो,आलु आदि) वर्टा 'फभ	करार सम्झौता	४२	१२०	कृषि विज्ञ		कृषि क्षेत्र हेर्ने अधिकृत	२०७६। ०७७	२०।०८१	मासिक,चैमासिक,वार्षिक
२	फलफुल फर्म स्थापना आयोजना (सुन्तला, केरा,कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर)	उपभोक्ता समिति र कृषक समूह	७५	८०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६। ०७७	२०।०८१	मासिक,चैमासिक,वार्षिक
३	सुन्तला पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४४	७०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०।०८१	ऐ. ऐ.
४	तरकारी पकेट क्षेत्र	ऐ. ऐ.	५४	६०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	खुर्सानी खेती कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४९	२४	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	केरा, अलैची खेती विस्तार कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	५५	६०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	अदुवा खेती विकास कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४९	२६	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
८	कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखरखेती विकास कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	५१	६५	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
९	लप्सी केन्डी उद्योग	करार सम्झौता	३०	३८	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१०	लप्सी खेती विस्तार कार्यक्रम	उपभोक्ता समिति र कृषक समूह	२९	३३	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक,चैमासिक,वार्षिक
११	माटो परिक्षण कार्यक्रम	करार सम्झौता	५५	६	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक,चैमासिक,वार्षिक

१२	खाद्यान्न,तरकारी,गेडा गुडीको पुराना विउको संरक्षण कार्यक्रम	उपभोक्ता समिति र कृषक समूह	१८	८	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक,चैमा सिक,वार्षिक
१३	धान,मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	५५	८०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१४	जडिवुटी उत्पादन कार्यक्रम	करार सम्झौता	१०	४०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१५	उन्नत प्रविधि, औजार, सिप, विउ विजन र व्यवसायिकरण	ऐ. ऐ.	५५	६०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१६	हाते टेक्टर,श्रेसर जस्ता उपकरण खरिद कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	५१	१२०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१७	वगैचा व्यवस्थापन, नर्सरी रोगकीरा तालिम व्यवस्थापन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४९	३०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१८	जैविक विषाधि उत्पादन कार्यक्रम	कृषक समूह	१३	६०	कृषि विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
	कृषि सम्बन्धी जम्मा			९८०						
	पशुपालन			०						
१	पशुपालन व्यवसायिक कार्यक्रम फर्म	पशुपालक समूह र उपभोक्ता	६३	७५	पशुपालक विज्ञ		पशुविकास क्षेत्र हेर्ने अधिकृत	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक,चैमा सिक,वार्षिक
२	दुग्ध उत्पादन,	ऐ. ऐ.	३६	६०	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
३	कुखुरा पालन फर्म सञ्चालन	ऐ. ऐ.	३८	१००	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
४	बाखा पालन	ऐ. ऐ.	४६	६५	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	बंगुर पालन	ऐ. ऐ.	५४	३५	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	मैरी पालन	ऐ. ऐ.	६५	३५	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	माछा पालन	ऐ. ऐ.	३३	४०	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
८	डाले घांस	ऐ. ऐ.	४८	३०	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
९	अनुदान प्रदान कार्यक्रम	करार सम्झौता	०	०	ऐ. ऐ.		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१०	प्लाष्टिक टर्नेल	उपभोक्ता समिति र कृषक समूह	५५	३०		प्लाष्टिक	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
११	पशु उपचार कार्यक्रम	करार सम्झौता	०	०	पशुपालक विज्ञ	औजार हरु	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.

१२	अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम	करार सम्झौता	०	०	पशुपालक विज्ञ	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक, चैमा सक्, वार्षिक
१३	फर्म स्थापना तालिम (कुखुरा, वाखा, भैसी, बंगुर, माछा, मौरी	उपभोक्ता समिति र कृषक समूह	३६०	१२०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१४	दुधको परिकार बनाउने तालिम	करार सम्झौता	१६	१०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१५	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	०	०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१६	कृषि, पशु विमा कार्यक्रम तथा उपचार	ऐ. ऐ.	५५	३०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
	पशु विकास कार्यक्रमको जम्मा	ऐ. ऐ.		६३०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	८०।०८१	ऐ. ऐ.
				०					ऐ. ऐ.
	तालिम तथा प्रविधि तर्फ			०		कृषि, पशु विकास क्षेत्र हेर्ने अधिकृत	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१	अनुदान प्रदान कार्यक्रम	करार सम्झौता		५	प्रविधि विज्ञ	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
२	सिप प्रविधि हस्तान्तरण तालिम	ऐ. ऐ.	३०	४०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
३	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	ऐ. ऐ.	५२	१२०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
४	उत्प्रेरण तालिम	ऐ. ऐ.	१८०	१५	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	जोखिम व्यवस्थापन तालिम	ऐ. ऐ.	७६	१५	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	क्षमता विकास तालिम	ऐ. ऐ.	१०२	३०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	नेतृत्व विकास तालिम	ऐ. ऐ.	१०२	३०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
८	आइ.पि.एम.कृषि पाठशाला सञ्चालन	ऐ. ऐ.	३००	३०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
९	अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	०	०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१०	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	०	०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
११	व्यवसायिक कृषकलाई वित्तीय सहयोग कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१०	०	ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१२	एक वार्ड २ प्राविधिक कार्यक्रम	करार सम्झौता	५५	६०	ऐ. ऐ.	कृषि, पशु विकास क्षेत्र हेर्ने अधिकृत	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक, चैमा सक्, वार्षिक
१३	तालिम मागको आधारमा	ऐ. ऐ.	३५	१२	प्रविधि विज्ञ	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१५	कानूनी परामर्श तालिम	ऐ. ऐ.	६८	७	विज्ञ	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१६	बादर नियन्त्रण कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३६	१२	प्रविधि विज्ञ	ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.

	जम्मा		०	३७६						
	कृषि उपज, बजार, जग्गा व्यवस्थापन कार्यक्रम		०	०						
१	हाट बजार स्थापना	करार सम्झौता	३०	९०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक, चैमासिक, वार्षिक
२	बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१७	३८	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
३	दुग्ध संकलन र चिस्यान	ऐ. ऐ.	२३	९०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
४	सित भण्डार निर्माण कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	२९	८०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	कृषि उपज संकलन तथा विक्रि केन्द्र	ऐ. ऐ.	२०	१५५	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	आधुनिक एग्रीभेट स्थापना	ऐ. ऐ.	२१	६०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	औषधि (भेटनरी पसल स्थापना	ऐ. ऐ.	२४	३५	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
८	फ्रेस हाउस स्थापना	ऐ. ऐ.	१७	३०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
९	व्यापार । रेष्टुरेन्ट विस्तार कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	२७	३०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१०	जग्गा व्यवस्थापन	ऐ. ऐ.	६	३०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
११	भूमि वैकं कार्यक्रम लागू गरी चक्कावन्दी तथा जग्गा करार कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४९	३०	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१२	जग्गा विकास कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४१	१२	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१३	खेती योग्य जमिनको वरिपरि रुख कटनी	ऐ. ऐ.	५७	६	विज्ञ		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा			६८६						ऐ. ऐ.
	कृषि तथा वनमा आधारित उद्योग स्थापना कार्यक्रम		०	०						ऐ. ऐ.
१	प्रशोधन, प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (वेसार अदुवा फलफुल, कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर जडिवुटी, अचार, मसला, जुस जाम, जेली)	करार सम्झौता	५२	३०	उद्यमी व्यवसायिक		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
२	सोलर सुकुटी उत्पादन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६	६	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
३	आधुनिक औजार मर्मत केन्द्र स्थापना	ऐ. ऐ.	११	१५	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
४	काठ जन्य, बांस जन्य उद्योग	ऐ. ऐ.	३१	३०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	प्लाईउड कारखाना	ऐ. ऐ.	१८	३०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	फर्निचर सः मिल स्थापना	करार सम्झौता	२४	६०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	ढुङ्गा काटने उद्योग स्थापना कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३६	३०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.

८	तामा उत्खन्न कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१	२०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
९	खोटो उत्पादन संकलन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३४	१२	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१०	प्लाष्टिक निषेधित क्षेत्र घोषण	ऐ. ऐ.	०	०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
११	मिनरल खानेपानी उद्योग	ऐ. ऐ.	१७	३०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१२	केसर उद्योग	ऐ. ऐ.	३	१५	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१३	उद्योग वाणिज्य संघ सहयोग कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१	१०	ऐ. ऐ.		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा		०	२८८						
	पर्यटन कार्यक्रम									
१	दृश्य अवलोकन पूर्वाधार कार्यक्रम	ठेक्का पट्टा	१८	१६			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक, चैमासिक, वार्षिक
२	पर्या पर्यटन कार्यक्रम	करार सम्झौता	४	२०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
३	जङ्गल पार्क रिसोर्ट	ऐ. ऐ.	१२	१५			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
४	होमस्टे कार्यक्रमलाई बढावा दिनको लागि उज्यालो घरवास कार्यक्रम ।	ऐ. ऐ.	३०	२५			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम ।	ऐ. ऐ.	१	३०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	होमस्टे विस्तार कार्यक्रम घुर संख्या	ऐ. ऐ.	२५०	६०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	पहरा चढ्ने (Rock Claimbing) कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	७	७			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा		०	१७३						
	सेवा तथा वित्तीय									
	वित्तीय संस्था व्यवस्थापन	करार सम्झौता								
१	सहकारी व्यवस्थापन नियमन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१८	३०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक, चैमासिक, वार्षिक
२	व्यवसाहिक ऋण सहयोग कार्यक्रम व्यवसायिक बटा	ऐ. ऐ.	१२०	६०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
३	वैकिंग सेवा विस्तार कार्यक्रम	करार सम्झौता	९	०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
४	ई (वैकिंग तथा घरदैलो बैंक कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६	६			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	रिमिटेन्स लगानी कार्यक्रम बटा	ऐ. ऐ.	५८	१२			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	सहकारी विस्तार तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६	३०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	जनचेतना तथा तालिम कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३६०	३०			सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.

८	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३६०	६०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
९	लोकसेवा तयारी कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३०	३०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१०	वैदेशिक रोजगार सहयोग तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३०	३०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा		०	२८८					
	आय,रोजगार तथा गरीबी निवारण		०	०					
१	उद्यमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम	करार सम्झौता	३०	३०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक,चैमासिक,वार्षिक
२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६०	६०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
३	तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३०	३०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
४	गरीबी निवारण कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३०	१२०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
५	वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६०	३००		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
६	गरीब परिवारको पूर्वाधार सृजना कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६०	९०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
७	अपाङ्गको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६०	३०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
८	विदेशवाट फर्केकाको लागि विशेष उद्यम सहयोग कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६०	६०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
९	पलम्बर,सिकर्मी,डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम (३३ महिने)विशेष गरी ११ र १२ तथा स्नातक तहका विद्यार्थी तथा यूवाहरुको लागि जना	ऐ. ऐ.	१२००	१२०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१०	समाज सेवी तथा राजनैतिक दलका नेतृत्वललाई आर्थिक क्षमता अभिवृद्धि तथा उद्यम सहयोग कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१५०	१५०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
११	जेष्ठ नागरिक आवास गृह तथा मनोरञ्जन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६	६०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१२	जुता सिलाउने तालिम	ऐ. ऐ.	३०	१५		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१३	मादल बनाउने तालिम बटा	ऐ. ऐ.	५	५		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१४	सोलर सुकुटी उत्पादन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६	६		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१५	ढुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१२	६०		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१६	आरन निर्माण तथा व्यवस्थापन	ऐ. ऐ.	३०	६		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	ऐ. ऐ.
१७	दलित तथा अति गरीब हरुको क्षमता विकास,तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम	करार सम्झौता	२९०	२२५		सम्बन्धीत विज्ञ	२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक,चैमासिक,वार्षिक

१८	प्राविधिक तालिम केन्द्र सञ्चालन वटा	करार सम्झौता	६	१२०				२०७६।०७७	७८।०७९	मासिक, चैमासिक, वार्षिक
	जम्मा			१४८७						
	आर्थिक क्षेत्रहरुको जम्मा			४९०८						

५.२ सामाजिक विकास क्षेत्र

स्वास्थ्य विकास तर्फ		०७६देखि ०८० सम्मको लागि								
		आयोजना कार्यान्वयन विधि	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा	जनशक्ति	भौतिक सामग्री	जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य प्रारम्भ गर्ने मिति	कार्य सम्पन्न हुने मिति	प्रगती प्रतिवेदन बुझाउने समय
१	आमा सुरक्षा कार्यक्रम	कार्य करार सम्झौता	५४	६००	मेडिकल अधिकृत, स्टापनर्स सूपरभाइ जार	मेडिकल औजार, औषधि, मेडिकल उपकरण	स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने प्रमुख वा अधिकृत	२०७६।०७७	२०८०।८१	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
२	खोप कार्यक्रम	कार्य करार सम्झौता	४९	३०	३०	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
३	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम	"	५५	६०	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
४	पोषण कार्यक्रम	"	९६	३०	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
५	परिवार नियोजनको कार्यक्रम	"	९६	६०	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
६	गुणस्तरीय सेवा	"	५५	१४००	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम	"	९६	१४०	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
८	सम्बन्धित विषयहरुको स्वास्थ्य कर्मीलाइ तालिम	"	१४४	३५	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
९	तह अनुसारका दक्ष स्वास्थ्य कर्मी (स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्येक टोलमा स्वास्थ्य कर्मी) व्यवस्थापन	"	४९	४५०	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
१०	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम सन्ने रोग नियन्त्रण नसन्ने रोग नियन्त्रण	"	१०६	६०	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"
११	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापन सञ्चालन (समय समयमा) वटा	"	६०	१८०	"	"	"	२०७६।०७७	२०८०।८१	"

१२	आयुर्वेदालय स्थापना	''	६	९०	आयुर्वेद वैद्य, कवि राज	''	आयुर्वेद सम्बन्धी सामान	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
१३	योग केन्द्र स्थापना	कार्य करार सम्झौता	४७	३०	''	''	योगका समान	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
१४	जनचेतनामुलक कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	८५	०	''	''		२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
१५	प्रचार प्रसार कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	३३९	२२	प्रशासन	''		२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
१६	रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी	ऐ. ऐ.	१२	१२	मेडिकल अधिकृत,स्टाप नर्स सुपरभाइजार	''		२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
१७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन	ऐ. ऐ.	४५	१८	''	मेडिकल औजार, औषधि, मेडिकल उपकरण	स्वास्थ्य क्षेत्र हेर्ने प्रमुख वा अधिकृत	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
१८	कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१४	२	''	''	''	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
१९	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४६	३५	''	''	''	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
२०	गाउँपालिका स्तरिय अस्पताल निर्माण कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१	१५००	''	''	''	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
२१	स्वास्थ्य केन्द्र सुदृढिकरण कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	५	२५०	''	''	''	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
२२	सेती दोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१	२००	''	''	''	२०७६।०७७	२०७७।०७८	''
	स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम			५२०४				२०७६।०७७	२०७७।०७८	
क्र. सं.	कार्यक्रम			जम्मा						
	शिक्षा :	आयोजना कार्यान्यन विधि	आयोजनाक ो मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा	जनशक्ति	भौतिक सामग्री	जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य प्रारम्भ गर्ने मिति	कार्यसम्पन्न हुने मिति	प्रगती प्रतिवेदन बुझाउने समय
१	स्नातक तहको कक्षा सञ्चालन (विज्ञान र व्यवस्थापन)	कार्य सम्झौता	३	२००	शिक्षक,ई जनियर,वि ज्ञ	विद्यालयका शैक्षिक तथा	सम्बन्धित विद्यालयको	२०७६।०७७	२०७९।८०	मासिक,चौम ासिक, वार्षिक

		करार, ठेक्कापट्टा				प्रयोगात्मक समान	व्यवस्थापन समिति			
२	विद्यालयमा गुणस्तरीय (व्यवसायिक, प्राविधिक) शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	६	१००	शिक्षक,ई जनियर,वि ज्ञ	विद्यालयका शैक्षिक तथा प्रयो	सम्बन्धित विद्यालयको व्यवस्थापन समिति	२०७६।०७७	२०७९।८०	मासिक,चौमा सिक, वार्षिक
३	आवशिय विद्यालय स्थापना	ऐ. ऐ.	३	६००	”	”	”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
४	शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि शिक्षक तालिम,निरिक्षण अनुगमन करार संभौता,शैक्षिकसमाग्री व्यवस्थापन कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१०	३०	”	”	”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
५	पूर्व विद्यालय सञ्चालन कार्यक्रम इसिडि कक्षा सञ्चालन	ऐ. ऐ.	३५	१०५	ऐ. ऐ.	पाठ्यपुस्त क	”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
६	कक्षाकोठा तथा व्यवस्थापन	ऐ. ऐ.	२३	२	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
७	शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम (तालिम, अन्तर कृया,शैक्षिक सामाग्री)	ऐ. ऐ.	३५	३०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
८	अंग्रेजी माध्यमको पाठ्यपुस्तक व्यवस्थापन	ऐ. ऐ.	३२	६०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
९	विद्यालयको भौतिक संरचना निमार्ण	ऐ. ऐ.	३३	३००	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१०	सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन	ऐ. ऐ.	३१	६०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
११	शिक्षकलाइ तालिम	ऐ. ऐ.	३६०	३०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१२	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था	ऐ. ऐ.	३८	१२	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१३	प्र.अ. व्यवस्थापन	ऐ. ऐ.	२६	०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१४	पुस्तकालय व्यवस्थापन कोठा र पुस्तकहरु	ऐ. ऐ.	१६	३०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.

१५	विद्यालय मर्ज कार्यक्रम	समिति वनाएर	२८	०	विज्ञ समिति		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
१६	सामुदायिक सिकाई केन्द्रको भवन निर्माण	उपभोक्ता समिति	८	३०	शिक्षक, विज्ञ		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१७	विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोह्राउने दर कम गराउने कार्यक्रम	शिक्षक, करार	३१	३०	शिक्षक, विज्ञ		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१८	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामाग्रीको व्यवस्था	उपभोक्ता समिति	८	३०		खेलकुद सामाग्री	”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१९	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	विद्यालय	३०	६०			”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२०	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	करार सम्भौता	२८०	६	शिक्षक, विज्ञ		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२१	दिवा खाजा, पोषक	ऐ. ऐ.	२७	३०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२२	पुरस्कार र दण्ड	ऐ. ऐ.	३५	१२	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२३	बस व्यवस्थापन कार्यक्रम	ठेक्कापट्टा	१२	४८०	शिक्षक, विज्ञ	बस	”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२४	सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने, विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुझाव	विज्ञ द्वारा	६	१२	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२५	आधारभूत तहमा अनिवार्य अंग्रेजी शिक्षा कार्यक्रम	करार सम्भौता	३५	३०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२६	प्रौढ साक्षरता कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम (प्रविधिको प्रयोग गरेर)	ऐ. ऐ.	५५	६	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२७	वाल विकास केन्द्रको स्तर उन्नति	ऐ. ऐ.	२४	३०	ऐ. ऐ.		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२८	विद्युतिय हाजिरी	ऐ. ऐ.	६	३	प्रशासन		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२९	वाल स्यार केन्द्रको निर्माण	उपभोक्ता समिति	३८	१२	विद्यालय		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
३०	छात्रा शौचालय (WASH सुविधा)	ऐ. ऐ.	१५	९०	विद्यालय		”	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.

३१	खेलकूद तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन	उपभोक्ता समिति	१६	६	विद्यालय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
३१	भोजन कार्यक्रम	करार सम्झौता	८	३०	विद्यालय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
	जम्मा		०	३२३६			„	२०७६।०७७	२०७९।८०	
	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:	समूदाय		०	शिक्षक, विज्ञ		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१	तिजगित प्रतियोगिता	„	२५	५	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२	खेलकूद प्रतियोगिता भलिवल	„	२५	१०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
३	खेल मैदान	उपभोक्ता समिति	९	६०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
४	सांस्कृतिक प्रतियोगिता	समूदाय	२५	५	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
५	संस्कृतिक भवन	ठेक्कापट्टा	६	३०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
६	वृद्धाश्रम निर्माण	ठेक्कापट्टा	१	१०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
	जम्मा		०	१२०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
	सामाजिक समावेशिकरण:		०	०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१	अपाङ्गक्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग का	करार सम्झौता	८६	३०	समूदाय		समावेशी क्षेत्रहेर्ने अधिकृत	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
२	दलित उत्थान कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	२००	१७५	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
३	सामाजिक विभेद । जनचेतना कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	९०	३०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
४	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	४१०	३०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
५	समुदायमा बालमनोविज्ञान र मनोविज्ञान परामर्श केन्द्र स्थापना र सेवा कार्यक्रम	ऐ. ऐ.	१८	२२	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
६	कानूनी परामर्श केन्द्र	करार सम्झौता	१५	१४	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	मासिक, चौमासिक, वार्षिक

७	नौमति बाजा संरक्षण तथा विस्तार कार्यक्रम (८ टोली निर्माण, तालिम, बाजा खरिद, पोषक व्यवस्था)	ऐ. ऐ.	१२	१८	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
८	महिला तथा बाल, अपांग मैत्री शौचालय व्यवस्था	ऐ. ऐ.	३३	३०	समूदाय		समावेशी क्षेत्र हेर्ने अधिकृत	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
९	जेष्ठ नागरिका मनोरञ्जन केन्द्र	ऐ. ऐ.	५४	५४	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१०	मठमन्दीर तथा गुम्बा मर्मत	ऐ. ऐ.	३५	४०	समूदाय		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
	जम्मा		०	४४३	समूदाय	०	„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
	खानेपानी तर्फ			जम्मा						
१	खानेपानी निर्माण तथा मर्मत कार्यक्रम	उपभोक्ता समिति	९२	६००	प्राविधिक		खानेपानी हेर्ने इन्जिनियर	२०७६।०७७	२०७९।८०	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
२	लिफ्टिंग सिंचाई योजना	ठेक्का पट्टा	४	२५०	प्राविधिक		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
३	सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण कार्यक्रम	ठेक्का पट्टा	३९	१९०	प्राविधिक		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
४	ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन	ठेक्का पट्टा	६०	६०	प्राविधिक		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
५	तालिम	कार्य करार	३१०	४३	प्राविधिक		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
६	सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम	कार्य करार	३००	७२	प्राविधिक		„	२०७६।०७७	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
	जम्मा			१२१५						

५.३ भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्र

रु लाखमा

क्र.सं.	कार्यक्रमको नाम			जम्मा						
	सडक	आयोजना कार्यान्यन विधि	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा	जनशक्ति	भौतिक सामग्री	जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य प्रारम्भ गर्ने मिति	कार्यसम्पन्न हुने मिति	प्रगती प्रतिवेदन बुझाउने समय
१	दुई जिल्ला सदर मुकाम छुने कालोपत्रे सडक	ठेक्का पट्टा	२५	८०००	इन्जिनियर, प्राविधिक	प्राविधिक सामान, सवारी साधन	इन्जिनियर प्रमूख	२०७६।७७	२०८०।८१	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
२	दुई जिल्ला छुने कालो पत्रे सडक	ठेक्का पट्टा	६१	१९३०५	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
३	गाउँपालिका स्तरका कालोपत्रे सडक	ठेक्का पट्टा	१८२	१२७१०	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
४	वस्ति स्तरका सडक	उपभोक्ता समिति	१६५	६००	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
	जम्मा		४३३	४०६१५		„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१	पर्यटकीय पदमार्ग	उपभोक्ता समिति	२०९	७८४	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
२	मोटर साइकल स्तरको हरित सडक	ऐ. ऐ.	१८०	२६०	इन्जिनियर, प्राविधिक		ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
३	प्याराग्लाइडिंग जोन निर्माण वटा	ऐ. ऐ.	९	८०	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	ऐ. ऐ.
४	जङ्गलपार्क वटा	ऐ. ऐ.	७	२५	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
५	बोटानिकल गार्डेन वटा	ऐ. ऐ.	४	१५	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
	जम्मा		०	११६४	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१	मोटररेवल पुल वटा	ठेक्कापट्टा	२२	१३५०	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
२	क्लवर्ड कजवे वटा	ठेक्कापट्टा	१८	३८०	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
	जम्मा		०	१७३०	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१	भोलुङ.गे पुल वटा	उपभोक्ता समिति	२४	६४०	इन्जिनियर, प्राविधिक	प्राविधिकसामान सवारी साधन	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	ऐ. ऐ.
१	सिंचाई कार्यक्रम वटा	ठेक्कापट्टा	६१	१७००	इन्जिनियर, प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
	भवन तथा शहरी विकास									

१	प्रहरी चौकी भवन निर्माण तथा सुदृढीकरण वटा	ठेक्कापट्टा	३	१५०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
२	अति गरीब परिवारको लागि घर निर्माण वटा	उपभोक्ता समिति	१५५	६२०	,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
३	सामुदायिक पुस्तकालय एवं सास्कृतिक संग्राहलय वटा	ठेक्कापट्टा	६	६०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
४	बडा कार्यालय भवन	ठेक्कापट्टा	६	९५०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
५	बधशाला निमाण	ठेक्कापट्टा	८	१०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
६	मसान घाट निर्माण (हिन्दु)	ठेक्कापट्टा	२	२०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
७	वस्ति तथा शहरी विकास कार्यक्रम	ठेक्कापट्टा	१६	१२००	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
८	नमुना वस्ति निर्माण	उपभोक्ता समिति	४	१००	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
९	पिक्निक स्पोर्ट	ऐ. ऐ.	१	१०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१०	पर्या पर्यटन नमुना वस्ति	ऐ. ऐ.	२	२०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
११	कल्चरल भवन	ऐ. ऐ.	१	१५०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१२	अति गरीबको लागि छाना सहयोग कार्यक्रम परिवार	ऐ. ऐ.	११६	११६	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	इन्जिनियर प्रमुख	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१३	सामुदायिक भवन वटा	ऐ. ऐ.	५९	१२०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	इन्जिनियर प्रमुख	२०७६।७७	२०७७।७८	„
१४	दलितको लागि समुदायिक भवन वटा	ऐ. ऐ.	३	४०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	इन्जिनियर प्रमुख	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१५	दलित वस्ती स्तानान्तरण कार्यक्रम वटा	ऐ. ऐ.	१	३०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	इन्जिनियर प्रमुख	२०७६।७७	२०८०।८१	„
१६	पिक्निक स्पोर्ट वटा	उपभोक्ता समिति	४	३०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	इन्जिनियर प्रमुख	२०७६।७७	२०८०।८१	„

१७	धर्मशाला वटा	उपभोक्ता समिति	१	१०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	इन्जिनियर प्रमुख	२०७६।७७	२०७७।७८	„
१८	ठांटी वटा	ऐ. ऐ.	२	४	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०७७।७८	„
	जम्मा		०	३६४०						
	विद्युत		०							
१	काठेपोल हटाई स्टिल पोल वटा	उपभोक्ता समिति	१६२०	६०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	इन्जिनियर प्रमुख	२०७६।७७	२०७६।७७	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
२	द्वान्सफरमर खरिद	ऐ. ऐ.	३१	४०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०७७।७८	„
३	३ फेजको विद्युत लाईन विस्तार	ऐ. ऐ.	१५	२५	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०७७।७८	„
४	सडक वत्ती व्यवस्था	ऐ. ऐ.	९००	३५	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०७७।७८	„
५	विद्युत नांझा तार विस्तारित गरी लेमि नेटेड तार प्रयोग गरी विद्युत व्यवस्थित गर्ने	ऐ. ऐ.	२०	१०	इन्जिनियर,प्राविधिक	„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०७७।७८	„
	जम्मा		०	१७०						
	संचार			०						
१	हुलाक सुदृढीकरण	उपभोक्ता समिति	६	३०		प्राविधिक सामान,सवारी साधन	प्रशासन प्रमुख	२०७६।७७	२०७७।७८	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
२	टेलिफोन लाइन	ऐ. ऐ.	३००	३०		ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०७७।७८	„
३	इन्टरनेट र वाइफाइ जडान वटा	ऐ. ऐ.	५४	३०		ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०७७।७८	„
	जम्मा			९०						
	खेलमैदान वटा	ऐ. ऐ.								
१	रंगशाला निर्माण वटा	ऐ. ऐ.	१	२५		ऐ. ऐ.	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
२	खेल मैदान निर्माण वटा	ऐ. ऐ.	९	५०		„	ऐ. ऐ.	२०७६।७७	२०८०।८१	„
	जम्मा		१०	७५						
	पूर्वाधार क्षेत्रका लागि कुल जम्मा		०	४९८२४						

५.४ वन तथा वातावरण विकास क्षेत्र

	वन	आयोजना कार्यान्वयन विधि	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	कार्यान्वयनको लागि चाहिने स्रोत			जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य प्रारम्भ गर्ने मिति	कार्य सम्पन्न हुने मिति	प्रगती प्रतिवेदन बुझाउने समय
				बजेट लाखमा	जनशक्ति	भौतिक सामग्री				
१	सामुदायिक वनको नविकरण र वलक कार्यक्रम बटा	कार्य सम्भैता करार	४	८	सम्बन्धित प्रविधिक		वन तथा वातावरण हेर्ने प्रमुख	२०७६.०७७	२०७८.०७९	मासिसक, चौकासिक , वार्षिक
२	सामुदायिक वन दर्ता कार्यक्रम	„	७	६	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
३	जडिवुटी पहिचान र संरक्षण हे.	„	२४०८	१५	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
४	लवसी, अमरिसो, अलैची लोक्ता खेति तथा व्यवसाय कार्यक्रम हे.	„	१९१७	३९	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
५	नर्सरी व्यवस्थापन	„	२३	३१	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
६	सामुदायिक वन घेरावार	„	१८	३४	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
७	अनावश्यक रुखभाडी हटाउने कार्यक्रम टोल	„	३२	४१	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
९	आम्दानी हुने विरुवा वृक्षारोपण तथा वन संरक्षण कार्यक्रम रोपनी	„	१८	१०९	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
१०	पिकनिक स्पोर्ट	„	२	२०	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा			३०३						
	जलाधार									
१	पानी व्यवस्थापन तथा खा.पा.संरक्षण	„	६३	११७	सम्बन्धित प्रविधिक		वन तथा वातावरण हेर्ने प्रमुख	२०७६.०७७	२०७८.०७९	मासिसक, चौकासिक , वार्षिक
२	भू-क्षय संरक्षण	„	१	५०	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
३	जलाधार संरक्षण	„	९	१०	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
४	पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम	„	८	३००	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.

५	विपत जलवायु तथा वातावरण परिवर्तन अनुकुलन योजना तथा गोष्ठी/तालिम	„	७	१६	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
६	ऐतिहासिक सम्पादको संरक्षण तथा संवर्द्धन	„	९	१००	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
७	तटवन्धन	„	१०	१००	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा			६९३						
	विपद व्यवस्थापन									
१	चट्यागं अर्थिग टोलमा	„	१७	१०	सम्बन्धित प्रविधिक		वन तथा वातावरण हेर्ने प्रमुख	२०७६.०७७	२०७८.०७९	मासिसक, चौकासिक , वार्षिक
२	आगोलागी जनचेतना कार्यक्रम सख्यां	„	१९	१५	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
३	विपद् भैपरि कोष	„	१२	३४	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा		४८	५९						
	फोहर व्यवस्थापन									
१	जैविक तथा अजैविक फोहर व्यवस्थापन टोल	कार्य सम्भैता करार	३६	६०	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
२	जनचेतना कार्यक्रम	„	०	०	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
३	फोहर मैला व्यवस्थापन सामाग्री खरिद बटा	„	१	१३	ऐ. ऐ.		„	२०७६.०७७	२०७८.०७९	ऐ. ऐ.
	जम्मा			७३						
	वातावरण क्षेत्रको जम्मा			११२८						

५.५ संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्र				कार्यान्वयनको लागि चाहिने स्रोत						
क्र.स.	कार्यक्रम	आयोजना कार्यान्वयन विधि	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा	जनशक्ति	भौतिक सामग्री	जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य प्रारम्भ गर्ने मिति	कार्य सम्पन्न हुने मिति	प्रगती प्रतिवेदन बुझाउने समय
१	गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम	कार्य करार	१	३	विज्ञ		योजना शाखा प्रमुख	२०७५।७६	२०७६।७७	मासिकचौसिक, वार्षिक
२	गाउँपालिकाको सुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम	ठेक्कापट्टा	१	१०००	इन्जिनियर		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
३	६ वटै वडा कार्यालयहरुको भवन निर्माण कार्यक्रम	ठेक्कापट्टा	६	६००	इन्जिनियर		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
४	कर्मचार संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम	कार्य करार	१	३	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
५	कानूनले तोके अनुसारका ऐन, नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा	कार्य करार	आवश्यकता अनुसार	३	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७६।७७	ऐ. ऐ.
६	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	कार्य करार	१०	५	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७६।७७	ऐ. ऐ.
७	वडा कार्यालय सुदृढिकरण कार्यक्रम	कार्य करार	६	१००	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
८	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम	कार्य करार	१०	४०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
९	स्वदेशी तथा विदेशी स्थानिय निकाय संग भगेनी सम्बन्ध कार्यक्रम	कार्यालयवाट	२५	१०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
१०	गाउँपालिकावाट स्वदेश तथा विदेशामा रहेका व्यक्ति तथा संस्था संग अन्तरक्रिया तथा सहयोग प्राप्त कार्यक्रम	कार्यालयवाट	१०	१०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७९।८०	ऐ. ऐ.
११	कर्मचारीहरुलाई तालिम वटा	कार्य करार	१०	२०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७५।७६	२०७६।७७	ऐ. ऐ.
	जम्मा			१७९४						

५.६ वित्तीय व्यवस्थापन तथा सूशासन क्षेत्र

				कार्यान्वयनको लागि चाहिने स्रोत						
क्र.स.	आयोजना तथा कार्यक्रमहरु	आयोजना कार्यान्वयन विधि	आयोजनको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा	जनशक्ति	भौतिक सामग्री	जिम्मेवार व्यक्ति	कार्य प्रारम्भ गर्ने मिति	कार्य सम्पन्न हुने मिति	प्रगती प्रतिवेदन बुझाउने समय
१	आन्तरिक आय वृद्धि कार्यक्रम	कार्य करार	१	२०	विज्ञ		आर्थिक प्रशासन प्रमुख	२०७६।०७७	२०७६।०७७	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
२	स्वदेश तथा विदेशबाट सहयोग तथा ऋण प्राप्त कार्यक्रम	कार्यालयबाट	५	२०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७९।०८०	ऐ. ऐ.
३	गाउँपालिकाको वित्तीय व्यवस्था सुदृढीकरण कार्यक्रम	कार्य करार	५	१०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
४	आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम	कार्यालयबाट	५	१०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
५	सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार कार्यक्रम	कार्य करार	१	५	विज्ञ		प्रशासन शाखा प्रमुख	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
६	कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम	कार्यालयबाट	१	१	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
७	कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम	कार्य करार	१	२	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
८	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	कार्यालयबाट	१	५	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७९।०८०	ऐ. ऐ.
९	सार्वजनिक सुनाई कार्यक्रम	कार्य करार	२०	२०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७९।०८०	ऐ. ऐ.
१०	सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम	"	१५	१०	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७९।०८०	ऐ. ऐ.

११	मोबाइल एप कार्यक्रम	कार्य करार	५	५	विज्ञ		प्रशासन शाखा प्रमुख	२०७६।०७७	२०७६।०७७	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
१२	सूचना तथा खर्च विवरण ओएव साइडमा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम	कार्यालयवाट	१	२	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
१३	योजना बोर्डको व्यवस्था,	"	१	१	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
१४	इलेक्ट्रनिक हाजिरी व्यवस्था,	कार्यालय वाट	७	२	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
१५	सहयोगी कार्यकक्ष, विषयगत सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था,	"	१	१	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
१६	नागरिक बडापत्रको व्यवस्था	कार्यालय वाट	१	२	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
१७	प्रत्येक टोलमा फ्रि वाइफाई तथा इन्टरनेट सेवा सुविधा	कार्य करार	१	१	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
१८	सामुदायिक प्रविधि मैत्री कार्यक्रम	"	५४	५	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
१९	सेवा करार प्रणाली कार्यक्रम	कार्य करार	५४	५	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
२०	अपागं,वालमैत्री,महिला मैत्री भवन तथा पूर्वाधार व्यवस्था	कार्यालय वाट	१	१	विज्ञ		ऐ. ऐ.	२०७६।०७७	२०७६।०७७	ऐ. ऐ.
	जम्मा			१२८						

	अनुसूचि ६ वडागत वजेट तथा कार्यक्रम														
	६.१ आर्थिक विकास क्षेत्रमा वडा अनुसार लगानी गर्ने कार्यक्रम र विनियोजित वजेट														
क्र.सं.	आयोजनाको नाम	वडा नं १		वडा नं २		वडा नं ३		वडा नं ४		वडा नं ५		वडा नं ६		जम्मा	
	कृषि	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट	भौतिक	वजेट लाखमा
१	व्यवसायिक खेती तथा तरकारी फर्म विकास कार्यक्रम (टमाटर,च्याउ, मुला, गाजर,मुढेच्याउ,करेला,सिमि,अलैची,टिमुर ,करिलो,आलु आदि) वर्टा'फर्म	५	२०	१२	२०	५	२०	१०	२०	५	२०	५	२०	४२	१२०
२	फलफुल फर्म स्थापना आयोजना (सुन्तला, केरा,कफि, एवोकाडो, एवोकाडो, जापानिज ओखरर)	८	२०	९	२०	५०	२०			८	२०			७५	८०
३	सुन्तला पकेट क्षेत्र विस्तार कार्यक्रम	९	१०	९	१०	९	१०	४	१५	९	१०	४	१५	४४	७०
४	तरकारी पकेट क्षेत्र	९	१०	९	१०	९	१०	९	१०	९	१०	९	१०	५४	६०
५	खुर्सानी खेती कार्यक्रम	९	४	९	४	९	४	९	४	९	४	४	४	४९	२४
६	केरा, अलैची खेती विस्तार कार्यक्रम	९	१०	९	१०	९	१०	९	१०	९	१०	१०	१०	५५	६०
७	अदुवा खेती विकास कार्यक्रम	९	५	९	५	९	५	९	५	९	५	४	१	४९	२६
८	कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखरखेती विकास कार्यक्रम	९	१०	९	१०	५	५	१०	२०	९	१०	९	१०	५१	६५
९	लप्सी केन्डी उद्योग	९	१०	९	१०	९	१०	१	५			२	३	३०	३८
१०	लप्सी खेती विस्तार कार्यक्रम	९	१०	९	१०	९	१०					२	३	२९	३३
११	माटो परिक्षण कार्यक्रम	९	१	९	१	९	१	१०	१	९	१	९	१	५५	६
१२	खाद्यान्न,तरकारी,गेडा गुडीको पुराना विउको संरक्षण कार्यक्रम	९	२	९	२						२		२	१८	८
१३	धान,मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	९	५	९	५५	९	५	१०	५	९	५	९	५	५५	८०
१४	जडिवुटी उत्पादन कार्यक्रम	२	१०	२	१०			४	१०			२	१०	१०	४०

१५	उन्नत प्रविधि, औजार, सिप, विड विजन र व्यवसायिकरण	९	१०	९	१०	९	१०	१०	१०	९	१०	९	१०	५५	६०
१६	हाते टेक्टर, ग्रेसर जस्ता उपकरण खरिद कार्यक्रम	८	२०	९	२०	८	२०	१०	२०	८	२०	८	२०	५१	१२०
१७	वगैचा व्यवस्थापन, नर्सरी रोगकीरा तालिम व्यवस्थापन कार्यक्रम	८	५	९	५	९	५	५	५	९	५	९	५	४९	३०
१८	जैविक विषाधि उत्पादन कार्यक्रम	१	१०	२	१०	२	१०	४	१०	२	१०	२	१०	१३	६०
	कृषि सम्बन्धी जम्मा		१७२		२२२		१५५		१५०		१४२		१३९		९८०
															०
	पशुपालन														
१	पशुपालन व्यवसायिक कार्यक्रम फर्म	६	१०	५	१०	३०	१५	१०	१०	६	१०	६	२०	६३	७५
२	दुग्ध उत्पादन,	६	१०	२	१०	६	१०	१०	१०	६	१०	६	१०	३६	६०
३	कुखुरा पालन फर्म सञ्चालन	६	२०	४	२०	६	२०	१०	२०	६	१०	६	१०	३८	१००
४	वाखा पालन	६	१०	५	१०	१३	१०	१०	२०	६	५	६	१०	४६	६५
५	बंगुर पालन	६	५	९	५	२५	१०	२	५	६	५	६	५	५४	३५
६	मौरी पालन	६	१	२	१	४०	१	५	१	६	१	६	३०	६५	३५
७	माछा पालन	६	५	५	५	६	५	४	१०	६	५	६	१०	३३	४०
८	डाले घांस	८	५	९	५	५	५	१०	५	८	५	८	५	४८	३०
९	अनुदान प्रदान कार्यक्रम													०	०
१०	प्लाष्टिक टनेल	९	५	९	५	९	५	१०	५	९	५	९	५	५५	३०
११	पशु उपचार कार्यक्रम													०	०
१२	अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम													०	०
१३	फर्म स्थापना तालिम (कुखुरा, वाखा, भैसी, बंगुर, माछा, मौरी)	६०	२०	६०	२०	६०	२०	६०	२०	६०	२०	६०	२०	३६०	१२०
१४	दुधको परिकार बनाउने तालिम	२	१	२	१	२	१	५	१	३	५	२	१	१६	१०
१५	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम													०	०
१६	कृषि, पशु विमा कार्यक्रम तथा उपचार	९	३	९	३	९	९	१०	९	९	३	९	३	५५	३०
	पशु विकास कार्यक्रमको जम्मा		९५		९५		१११		११६		८४		१२९		६३०
	तालिम तथा प्रविधि तर्फ														०
१	अनुदान प्रदान कार्यक्रम					९	५								५
२	सिप प्रविधि हस्तान्तरण तालिम	५	५		५	५	१०	१०	१०	५	५	५	५	३०	४०
३	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	८	२०	९	२०	९	२०	१०	२०	८	२०	८	२०	५२	१२०

४	उत्प्रेरण तालिम	६०	५	६०	५					६०	५			१८०	१५
५	जोखिम व्यवस्थापन तालिम	८	५	६०	५					८	५			७६	१५
६	क्षमता विकास तालिम	८	५	६०	५	८	५	१०	५	८	५	८	५	१०२	३०
७	नेतृत्व विकास तालिम	८	५	६०	५	८	५	१०	५	८	५	८	५	१०२	३०
८	आइ.पि.एम.कृषि पाठशाला सञ्चालन	६०	५	६०	५	६०	५		५	६०	५	६०	५	३००	३०
९	अवलोकन तथा भ्रमण कार्यक्रम													०	०
१०	अनुगमन तथा मूल्याङ्कनकार्यक्रम													०	०
११	व्यवसायिक कृषकलाई वित्तीय सहयोग कार्यक्रम					१०								१०	०
१२	एक वार्ड २ प्राविधिक कार्यक्रम	९	१०	९	१०	९	१०	१०	१०	९	१०	९	१०	५५	६०
१३	तालिम मागको आधारमा	५	२	५	२	५	२	१०	२	५	२	५	२	३५	१२
१५	कानूनी परामर्श तालिम	८	२	६०	५									६८	७
१६	वादर नियन्त्रण कार्यक्रम	८	२	९	२	९	२	१०	२		२		२	३६	१२
	जम्मा		६६		६९		६४		५९		६४		५४	०	३७६
	कृषि उपज, बजार, जग्गा व्यवस्थापन कार्यक्रम													०	०
१	हाट बजार स्थापना	४	१५	४	१५	१०	१५	४	१५	४	१५	४	१५	३०	९०
२	बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम		१०	५	१०	३	४	३	४	३	१०	३		१७	३८
३	दुग्ध संकलन र चिस्यान	१	१५	९	१५	१	१५	४	१५	४	१५	४	१५	२३	९०
४	सित भण्डार निर्माण कार्यक्रम	४	२०	९	२०	४	१०	४	१०	४	१०	४	१०	२९	८०
५	कृषि उपज संकलन तथा विक्रि केन्द्र	४	१०		१०	४	१०	४	११५	४	१०	४		२०	१५५
६	आधुनिक एगोभेट स्थापना	३	१०	३	१०	३	१०	४	१०	४	१०	४	१०	२१	६०
७	औषधि (भेटनरी पसल) स्थापना	५	५	५	५	२	५	४	५	४	१०	४	५	२४	३५
८	फ्रेस हाउस स्थापना	५	५	२	५	४	५	२	५	२	५	२	५	१७	३०
९	व्यापार । रेष्टुरेन्ट विस्तार कार्यक्रम	८	५	४	५		५	५	५	५	५	५	५	२७	३०
१०	जग्गा व्यवस्थापन	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	६	३०
११	भूमि वैक कार्यक्रम लागू गरी चक्कावन्दी तथा जग्गा करार कार्यक्रम	१	५	९	५	९	५	१०	५	१०	५	१०	५	४९	३०
१२	जग्गा विकास कार्यक्रम	१	२	१	२	९	२	१०	२	१०	२	१०	२	४१	१२
१३	खेती योग्य जमिनको वरिपरि रुख कटनी	९	१	९	१	९	१	१०	१	१०	१	१०	१	५७	६
	जम्मा		१०८		१०८		९२		१९७		१०३		७८	०	६८६
	कृषि तथा वनमा आधारित उद्योग स्थापना कार्यक्रम													०	०

१	प्रशोधन,प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (वेसार अदुवा फलफुल,काफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर जडिवट्टी, अचार, मसला,जूस जाम,जेली)	८	५	१०	५	८	५	१०	५	८	५	८	५	५२	३०
२	सोलर सुकृटी उत्पादन कार्यक्रम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	६	६
३	आधुनिक औजार मर्मत केन्द्र स्थापना	३	५	२	५	३				३	५			११	१५
४	काठ जन्य, वांस जन्य उद्योग	४	५	१०	५	४	५	५	५	४	५	४	५	३१	३०
५	प्लाईउड कारखाना		५	१०	५	४	५		५		५	४	५	१८	३०
६	फर्निचर स: मिल स्थापना	४	१०	४	१०	४	१०	४	१०	४	१०	४	१०	२४	६०
७	दुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम	४	५	१०	५	४	५	१०	५	४	५	४	५	३६	३०
८	तामा उत्खन्न कार्यक्रम											१	२०	१	२०
९	खोटो उत्पादन संकलन कार्यक्रम	८	२	२	२	८	२	८	२	८	४			३४	१२
१०	प्लाष्टिक निषेधित क्षेत्र घोषण													०	०
११	मिनरल खानेपानी उद्योग	३	५	३	५	३	५	२	५	३	५	३	५	१७	३०
१२	केसर उद्योग	१	५			१				१	१०			३	१५
१३	उद्योग वाणिज्य संघ सहयोग कार्यक्रम									१	१०			१	१०
	जम्मा		४८		४३		३८		३८		६५		५६	०	२८८
	पर्यटन कार्यक्रम														
१	दृश्य अवलोकन पूर्वाधार कार्यक्रम	३	१०	९	२	३	२	३	२					१८	१६
२	पर्या पर्यटन कार्यक्रम	४	२०											४	२०
३	जङ्गल पार्क रिसोर्ट	४	५	२	२	१	२	१	२	२	२	२	२	१२	१५
४	होमस्टे कार्यक्रमलाई बढावा दिनको लागि उज्यालो घरवास कार्यक्रम ।	५	१५	५	२	५	२	५	२	५	२	५	२	३०	२५
५	ग्रामीण पर्यटक गाउँ सिरुवारीको विकास तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम ।	१	३०											१	३०
६	होमस्टे विस्तार कार्यक्रम घुर संख्या	२५	१०	२५	१०	१००	१०	५०	१०	२५	१०	२५	१०	२५०	६०
७	पहरा चढ्ने (च्यअप ऋविषदप्लन) कार्यक्रम			१	१	२	३	२	१	१	१	१	१	७	७
	जम्मा		९०		१७		१९		१७		१५		१५	०	१७३
	सेवा तथा वित्तीय													०	०
	वित्तीय संस्था व्यवस्थापन													०	०
१	सहकारी व्यवस्थापन नियमन कार्यक्रम	५	५	२	५	५	५	२	५	२	५	२	५	१८	३०
२	व्यवसाहिक ऋण सहयोग कार्यक्रम व्यवसायिक बटा	२०	१०	२०	१०	२०	१०	२०	१०	२०	१०	२०	१०	१२०	६०
३	वैकिंग सेवा विस्तार कार्यक्रम	२	०	२	०	२	०	१		१		१	०	९	०

४	ई (वैकिंग तथा घरदैलो बैंक कार्यक्रम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	६	६
५	रिमिटेन्स लगानी कार्यक्रम बटा	९	२	१०	२	९	२	१०	२	१०	२	१०	२	५८	१२
६	सहकारी विस्तार तथा सुदृढीकरण कार्यक्रम	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	६	३०
७	जनचेतना तथा तालिम कार्यक्रम	६०	५	६०	५	६०	५	६०	५	६०	५	६०	५	३६०	३०
८	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	६०	१०	६०	१०	६०	१०	६०	१०	६०	१०	६०	१०	३६०	६०
९	लोकसेवा तयारी कार्यक्रम	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	३०	३०
१०	वैदेशिक रोजगार सहयोग तथा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	३०	३०
	जम्मा		४८		४८		४८		४८		४८		४८	०	२८८
	आय,रोजगार तथा गरीबी निवारण													०	०
१	उच्चमशील रोजगार सृजना सहयोग कार्यक्रम	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	३०	३०
२	क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	६०	६०
३	तालिम तथा अवलोकन कार्यक्रम	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	३०	३०
४	गरीबी निवारण कार्यक्रम	५	२०	५	२०	५	२०	५	२०	५	२०	५	२०	३०	१२०
५	वित्तिय सहयोग तथा ऋण सुविधा कार्यक्रम	१०	५०	१०	५०	१०	५०	१०	५०	१०	५०	१०	५०	६०	३००
६	गरीब परिवारको पूर्वाधार सृजना कार्यक्रम	१०	१५	१०	१५	१०	१५	१०	१५	१०	१५	१०	१५	६०	९०
७	अपाङ्गको लागि क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम	१०	५	१०	५	१०	५	१०	५	१०	५	१०	५	६०	३०
८	विदेशवाट फर्केकाको लागि विशेष उच्चम सहयोग कार्यक्रम	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	६०	६०
९	पलम्बर,सिकर्मी,डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम (३३ महिने)विशेष गरी ११ र १२ तथा स्नातक तहका विद्यार्थी तथा युवाहरुको लागि जना	२००	२०	२००	२०	२००	२०	२००	२०	२००	२०	२००	२०	१२००	१२०
१०	समाज सेवी तथा राजनैतिक दलका नेतृत्वलाई आर्थिक क्षमता अभिवृद्धि तथा उच्चम सहयोग कार्यक्रम	२५	२५	२५	२५	२५	२५	२५	२५	२५	२५	२५	२५	१५०	१५०
११	जेष्ठ नागरिक आवास गृह तथा मनोरञ्जन कार्यक्रम	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	६	६०
१२	जुता सिलाउने तालिम	५	२	५	२	५	२	५	२	५	५	५	२	३०	१५
१३	मादल बनाउने तालिम बटा									५	५			५	५
१४	सोलर सुकृटी उत्पादन कार्यक्रम	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	१	६	६
१५	हुङ्गा काट्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रम	२	१०	२	१०	२	१०	२	१०	२	१०	२	१०	१२	६०
१६	आरन निर्माण तथा व्यवस्थापन	५	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	१	३०	६
१७	दलित तथा अति गरीब हरूको क्षमता विकास,तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम	६०	२५	६०	१००	२५	२५	२५	२५	६०	२५	६०	२५	२९०	२२५

१८	प्राविधिक तालिम केन्द्र सञ्चालन बटा	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	१	२०	६	१२०
	जम्मा		२३४		३०९		२३४		२३४		२४२		२३४		१४८७
	आर्थिक क्षेत्रहरुको जम्मा		८६१		९११		७६१		८५९		७६३		७५३		४९०८
			बडा नं १		बडा नं २		बडा नं ३		बडा नं ४		बडा नं ५		बडा नं ६		
	आर्थिक विकास क्षेत्रमा लगानी गर्ने कार्यक्रम र विनियोजित बजेट														
	कृषि		१७२		२२२		१५५		१५०		१४२		१३९		९८०
	पशु विकास कार्यक्रमको जम्मा		९५		९५		१११		११६		८४		१२९		६३०
	तालिम तथा प्रविधि तर्फ		६६		६९		६४		५९		६४		५४		३७६
	कृषि उपज, बजार, जग्गा व्यवस्थापन कार्यक्रम		१०८		१०८		९२		१९७		१०३		७८		६८६
	कृषि तथा वनमा आधारित उद्योग स्थापना कार्यक्रम		४८		४३		३८		३८		६५		५६		२८८
	पर्यटन कार्यक्रम		९०		१७		१९		१७		१५		१५		१७३
	सेवा तथा वित्तीय		४८		४८		४८		४८		४८		४८		२८८
	आय,रोजगार तथा गरीबी निवारण		२३४		३०९		२३४		२३४		२४२		२३४		१४८७
	जम्मा		८६१		९११		७६१		८५९		७६३		७५३		४९०८

६.२ सामाजिक विकास क्षेत्र तर्फ																
स्वास्थ्य तर्फ अनुमानित बजेट ०७६देखि ०८० सम्मको लागि रु लाखमा																
क्र.सं.	कार्यक्रम	बडा नं १		बडा नं २		बडा नं ३		बडा नं ४		बडा नं ५		बडा नं ६		आयोजनाको मुख्य परिणाम र सूचक		जम्मा
		भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट	भौतिक	बजेट			
१	आमा सुरक्षा कार्यक्रम	९	१००	९	१००	९	१००	९	१००	९	१००	९	१००	५४		६००
२	खोप कार्यक्रम	९	५	३	५	९	५	१०	५	९	५	९	५	४९		३०
३	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम	९	१०	९	१०	९	१०	१०	१०	९	१०	९	१०	५५		६०
४	पोषण कार्यक्रम	५०	५	९	५	९	५	१०	५	९	५	९	५	९६		३०
५	परिवार नियोजनको कार्यक्रम	५०	१०	९	१०	९	१०	१०	१०	९	१०	९	१०	९६		६०
६	गुणस्तरीय सेवा	९	१५०	९	५००	९	१५०	१०	१५०	९	३००	९	१५०	५५		१४००
७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम	५०	२५	९	२५	९	२५	१०	२०	९	२५	९	२०	९६		१४०

८	सम्बन्धित विषयहरुको स्वास्थ्य कर्मीलाई तालिम	२५	५	२५	५	५०	१०	२५	५	९	५	१०	५	१४४	३५
९	तह अनुसारका दक्ष स्वास्थ्य कर्मी (स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्येक टोलमास्वास्थ्यकर्मी) व्यवस्थापन	१०	५०	१०	२००	९	५०	१	५०	९	५०	१०	५०	४९	४५०
१०	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम सर्ने रोग नियन्त्रण । नसर्ने रोग नियन्त्रण	९	१०	६०	१०	९	१०	१०	१०	९	१०	९	१०	१०६	६०
११	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापन सञ्चालन (समय समयमा) वटा	१०	३०	१०	३०	१०	३०	१०	३०	१०	३०	१०	३०	६०	१८०
१२	आयुर्वेदालय स्थापना	१	१५	१	१५	१	१५	१	१५	१	१५	१	१५	६	९०
१३	योग केन्द्र स्थापना	१	५	९	५	९	५	१०	५	९	५	९	५	४७	३०
१४	जनचेतनामूलक कार्यक्रम	१		९		६०		१०				५		८५	०
१५	प्रचार प्रसार कार्यक्रम	६०	३	१५०	५	६०	५	६०	३		३	९	३	३३९	२२
१६	रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	२	१२	१२
१७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन		३	९	३	९	३	९	३	९	३	९	३	४५	१८
१८	कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम	१		९		१		१		१	१	१	१	१४	२
१९	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम	१	५	९	१०	९	५	९	५	९	५	९	५	४६	३५
२०	गाउँपालिका स्तरिय अस्पताल निर्माण कार्यक्रम	०		१	१५००		०		०		०		०	१	१५००
२१	स्वास्थ्य केन्द्र सुदृढिकरण कार्यक्रम	१	५०			१	५०	१	५०	१	५०	१	५०	५	२५०
२२	सेती दोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम		०		०		०		०	१	२००		०	१	२००
	स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम		४८३		२४४०		४९०		४७८		८३४		४७९		५२०४

शिक्षा :

			बजेट	भौतिक लक्ष्य	बजेट	भौतिक लक्ष्य	बजेट	भौतिक लक्ष्य	बजेट	भौतिक लक्ष्य	बजेट	भौतिक लक्ष्य	बजेट	आयोजनाको मुख्य मूख्य परिणाम र सुचक	बजेट लाखमा
१	स्नातक तहको कक्षा सञ्चालन (विज्ञान र व्यवस्थापन)	१	०	१	१००					१	१००			३	२००

२	विद्यालयमा गुणस्तरीय (व्यवसायिक, प्राविधिक) शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम	१	२००	१	२००	१	१००	१	१००	१	२०	१	१००	६	९००
३	आवशिय विद्यालय स्थापना	१	२००	१	२००					१	२०			३	६००
४	शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि शिक्षक तालिम, निरिक्षण अनुगमन करार संभौता, शैक्षिकसमाग्री व्यवस्थापन कार्यक्रम	६०	५	७	५	५	५	५	६	५	७	५	९०		३०
५	पूर्व विद्यालय सञ्चालन कार्यक्रम इसिडि कक्षा सञ्चालन	५	१५	७	१५	५	३०	५	१५	६	१५	७	१५	३५	१०५
६	कक्षाकोठा तथा व्यवस्थापन	५	१	७				५	१	६				२३	२
७	शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम (तालिम, अन्तर कृया, शैक्षिक सामाग्री)	५	५	७	५	५	५	५	६	५	७	५	३५		३०
८	अंग्रेजी माध्यमको पाठ्यपुस्तक व्यवस्थापन	५	१०	७	१०	५	१०	५	१०	५	१०	५	१०	३२	६०
९	विद्यालयको भौतिक संरचना निमार्ण	५	५०	७	५०	५	५०	५	५०	६	५०	५	५०	३३	३००
१०	सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन	५	१०	५	१०	५	१०	५	१०	६	१०	५	१०	३१	६०
११	शिक्षकलाइ तालिम	६०	५	६०	५	६०	५	६०	५	६०	५	६०	५	३६०	३०
१२	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था	५	२	१२	२	५	२	५	२	६	२	५	२	३८	१२
१३	प्र.अ. व्यवस्थापन	५				५		५		६		५		२६	०
१४	पुस्तकालय व्यवस्थापन कोठा र पुस्तकहरु	१	५	७	५	२	५	२	५	२	५	२	५	१६	३०
१५	विद्यालय मर्ज कार्यक्रम	५		७		५		५		६				२८	०
१६	सामुदायिक सिकाई केन्द्रको भवन निर्माण	१	५	१	५	१	५	२	५	१	५	२	५	८	३०
१७	विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोह्राउने दर कम गराउने कार्यक्रम	५	५	१	५	५	५	५	६	५	९	५	३१		३०
१८	खेलकुद ग्राउण्डको निमार्ण र सामाग्रीको व्यवस्था	१	५	१	५	२	५	२	५	१	५	१	५	८	३०
१९	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	५	१०	७	१०		१०	५	१०	६	१०	७	१०	३०	६०
२०	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	६०	१	३५	१	५	१	६०	१	६०	१	६०	१	२८०	६
२१	दिवा खाजा, पोषक	५	५	१	५	५	५	२	५	७	५	७	५	२७	३०
२२	पुरस्कार र दण्ड	५	२	७	२	५	२	५	२	६	२	७	२	३५	१२
२३	वस व्यवस्थापन कार्यक्रम	२	८०	२	८०	२	८०	२	८०	२	८०	२	८०	१२	४८०
२४	सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने, विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुभाब	१	२	१	२	१	२	१	२	१	२	१	२	६	१२
२५	आधारभूत तहमा अनिवार्य अंग्रेजी शिक्षा कार्यक्रम	५	५	७	५	५	५	५	५	६	५	७	५	३५	३०

२६	प्रौढ साक्षरता कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम (प्रविधिको प्रयोग गरेर)	९	१	९	१	९	१	१०	१	९	१	९	१	५५	६
२७	बाल विकास केन्द्रको स्तर उन्नति	२	५	१	५	९	५	१	५	२	५	९	५	२४	३०
२८	विद्युतिय हाजिरी			१	१	२	१	१	१	१		१		६	३
२९	बाल स्यार केन्द्रको निर्माण	९	२	९	२	९	२	१	२	१	२	९	२	३८	१२
३०	छात्रा शौचालय (छक्क सुविधा)	२	२०	२	२०	२	१०	२	१०	२	२०	५	१०	१५	९०
३१	खेलकूद तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन	२	१	७	१	२	१	२	१	१	१	२	१	१६	६
३१	भोजन कार्यक्रम			१	२०						५	७	५	८	३०
	जम्मा		६५७		७५७		३६२		३४	८	७६१		३५१	०	३२३६
	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:														०
१	तिजगित प्रतियोगिता	५	१	५	१		५	१	५	१	५	१	२५	५	
२	खेलकूद प्रतियोगिता भलिबल	५	२	५	२		५	२	५	२	५	२	२५	१०	
३	खेल मैदान	४	१०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	९	६०
४	सांस्कृति प्रतियोगिता	५	१	५	१		५	१	५	१	५	१	२५	५	
५	संस्कृतिक भवन	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	६	३०
६	वृद्धाश्रम निर्माण	१	१०											१	१०
	जम्मा		२९		१९		१५		१९		१९		१९	०	१२०
	सामाजिक समावेशिकरण:													०	०
१	अपाङ्गमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग का	२५	५	२५	५	१	५	२५	५	५	५	५	५	८६	३०
२	दलित उत्थान कार्यक्रम	३०	२५	३०	२५	६०	५०	३०	२५	२५	२५	२५	२५	२००	१७५
३	सामाजिक विभेद । जनचेतना कार्यक्रम	५	५	१०	५	६०	५	५	५	५	५	५	५	९०	३०
४	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	१२०	५	१२०	५	६०	५	६०	५	२५	५	२५	५	४१०	३०
५	समुदायमा बालमनोविज्ञान र मनोविज्ञान परामर्श केन्द्र स्थापना र सेवा कार्यक्रम	१	५	१	५	१	५	५	१	५	५	५	१	१८	२२
६	कानूनी परामर्श केन्द्र	१	३		३	१	३	५	१	३	३	५	१	१५	१४
७	नौमति बाजा संरक्षण तथा विस्तार कार्यक्रम (८ टोली निर्माण, तालिम, बाजा खरिद, पोषक व्यवस्था)			८	१०			२	३			२	५	१२	१८
८	महिला तथा बाल, अपाङ्ग मैत्री शौचालय व्यवस्था	९	५		५	५	५	५	५	५	५	९	५	३३	३०
९	जेष्ठ नागरिका मनोरञ्जन केन्द्र	९	९	९	९	९	९	९	९	९	९	९	९	५४	५४
१०	मठमन्दीर तथा गुम्बा मर्मत	३	१०		१०	५	५	१०	५	५	५	१२	५	३५	४०
	जम्मा		७२		८२		९२		६४		६७		६६	०	४४३

	स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम		४८३		२४४		४९		४७		८३		४७९	०	५२०४
					०		०		८		४		६		जम्मा
	खानेपानी तर्फ		१		२				४		५		६		जम्मा
१	खानेपानी निर्माण तथा मर्मत कार्यक्रम	१०	१००	४५	१००	९	१००	१०	१००	९	१००	९	१००	९२	६००
२	लिफ्टिंग सिंचाई योजना	१	५०			२	१००					१	१००	४	२५०
३	सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण कार्यक्रम	९	३५	२	१५	५	३०	९	३०	५	३०	९	५०	३९	१९०
४	ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन	१०	१०	२०	१०	६	१०	१०	१०	५	१०	९	१०	६०	६०
५	तालिम	१०	१०	६०	१०	६०	५	६०	६	६०	६	६०	६	३१०	४३
६	सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम	६०	६	६०	६	६०	३०		१०	६०	१०	६०	१०	३००	७२
	जम्मा		२११		१४१		२७५		१५६		१५६		२७६		१२१५
	सामाजिक विकास क्षेत्र		१		२		३		४		५		६		जम्मा
१	स्वास्थ्य क्षेत्रको लागि अनुमानित रकम		४८३		२४४		४९		४७		८३		४७९		५२०४
२	शिक्षा :		६५७		७५७		३६२		३४		७६१		३५१		३२३६
३	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:		२९		१९		१५		१९		१९		१९		१२०
४	सामाजिक समावेशिकरण:		७२		८२		९२		६४		६७		६६		४४३
५	खानेपानी तर्फ		२११		१४१		२७५		१५६		१५६		२७६		१२१५
	सामाजिक क्षेत्रको जम्मा		१४५		३४३९		१२३		१०६		१८३		११९१		१०२१
			२				४		५		७				८

	६.३ पूर्वाधार विकास क्षेत्र तर्फ													रु लाखमा	
क्र. सं.	कार्यक्रमको नाम	१		२		३		४		५		६			जम्मा
	सडक	भौतिक लक्ष्य कि.मि.।वट ।	वजेट	भौतिक लक्ष्य कि.मि. । वटा	वजेट	भौति क लक्ष्य कि.मि . ।वटा	वजेट	भौतिक लक्ष्य कि.मि.।व टा	वजेट	भौतिक लक्ष्य कि.मि.।व टा	वजेट	भौतिक लक्ष्य कि.मि.।व टा	वजेट	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सुचक	वजेट लाखमा
१	दुई जिल्ला सदरमुकाम छुने कालो पत्रे सडक			१५	४०० ०							१०	४०० ०	२५	८०००

२	दुई जिल्ला छुने कालो पत्रे सडक	२१	६३००			१०	४०० ०	१०	१०० ५	१०	४०० ०	१०	४०० ०	६१	१९३०५
३	गाउँपालिकास्तरको कालोपत्रे सडक	१८	३०००	१८	३०५०	३०	१०००	४२	२०६ ०	२२	६००	५२	३०००	१८२	१२७१०
४	वस्ति स्तरकासडक	५०	१००	६	१००	३६	१००	१४	१००	१३	१००	४६	१००	१६५	६००
	जम्मा	८९	९४० ०	३९	७१५०	७६	५१००	६६	३१६५	४५	४७० ०	११८	१११० ०	४३३	४०६१५
१	पर्यटकीय पदमार्ग	५०	२००	७९	२०९	२५	५०	२०	१००	१०	२५	२५	२००	२०९	७८४
२	मोटर साइकल स्तरको हरित सडक	३०	५०	३०	५०	३०	५०	३०	५०	३०	३०	३०	३०	१८०	२६०
३	प्याग्लाइडिंग जोन निर्माण वटा	६	६०	३	२०									९	८०
४	जङ्गलपार्क वटा	२	१०	३	५	१	५	१	५					७	२५
५	बोटानिकल गार्डेन वटा	१	१०	३	५									४	१५
	जम्मा		३३०		२८९		१०५		१५५		५५		२३०	०	११६४
१	मोटररेवल पुल वटा		४००	४	३५०			३	२००	४	२००	११	२००	२२	१३५०
२	कल्बर्ड कजवे वटा			५	१००	१३	१३०		५०		५०		५०	१८	३८०
	जम्मा		४००		४५०		१३०		२५०		२५०		२५०	०	१७३०
१	भोलुङ.गे पुल वटा		१००	४	१२०	८	१४०	५	८०	३	१००	४	१००	२४	६४०
१	सिंचाई कार्यक्रम वटा		२००	१४	३००	१४	३००	१५	३००	१८	३००		३००	६१	१७००
	भवन तथा शहरी विकास													०	
१	प्रहरी चौकी भवन निर्माण तथा सुदृढीकरण वटा	१	५०	१	५०					१	५०			३	१५०
२	अति गरीब परिवारको लागि घर निर्माण वटा	२०	१००	७०	२००	५	२०	२०	१००	२०	१००	२०	१००	१५५	६२०
३	सामुदायिक पुस्तकालय एवं सांस्कृतिक संग्राहलय वटा	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	१	१०	६	६०

४	बडा कार्यालय भवन	१	२५	१	३००	१	२५	१	२००	१	२००	१	२००	६	९५०
५	बधशाला निर्माण	८	१०											८	१०
६	मसान घाट निर्माण(हिन्दु)	१	१०								१	१०	२	२०	
७	वस्ति तथा शहरी विकास कार्यक्रम	२	२००	२	२००	३	२००	३	२००	३	२००	३	२००	१६	१२००
८	नमुना वस्ति निर्माण	४	१००											४	१००
९	पिक्निक स्पोर्ट	१	१०											१	१०
१०	पर्या पर्यटन नमुना वस्ति	२	२०											२	२०
११	कल्चरल भवन	१	१५०											१	१५०
१२	अति गरीबको लागि छात्रा सहयोग कार्यक्रम परिवार	४३	४३	२०	२०	१३	१३	१६	१६	१७	१७	७	७	११६	११६
१३	सामुदायिक भवन बटा	९	२०	९	२०	९	२०	१२	२०	१०	२०	१०	२०	५९	१२०
१४	दलितको लागि समुदायिक भवन बटा	१	२०	२	२०									३	४०
१५	दलित वस्ती स्तानान्तरण कार्यक्रम बटा									१	३०			१	३०
१६	पिक्निक स्पोर्ट बटा	१	१०	२	१०	१	१०							४	३०
१७	धर्मशाला बढा							१	१०					१	१०
१८	ठाटी बटा							२	४					२	४
	जम्मा		७७८		८३०		२९८		५६०		६२७		५४७	०	३६४०
	विद्युत													०	
१	काठेपोल हटाई स्टिल पोल बटा	२००	१०	३४३	१०	२८६	१०	४००	१०	२४२	१०	१४९	१०	१६२०	६०
२	ट्रान्सफरमर खरिद	८	१०	७	१०	७	१०	९	१०					३१	४०
३	३ फेजको विद्युत लाईन विस्तार			३	५	३	५	३	५	३	५	३	५	१५	२५

४	सडक वत्ती व्यवस्था	५००	१०	२००	५	५०	५	५०	५	५०	५	५०	५	९००	३५
५	विद्युत नांझातार विस्तारित गरी लेमिनेटेड तार प्रयोग गरी विद्युत व्यवस्थितगर्ने	११	५	९	५									२०	१०
	जम्मा		३५		३५		३०		३०		२०		२०	०	१७०
	संचार														०
१	हुलाक सुदृढीकरण	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	१	५	६	३०
२	टेलिफोन लाइन	५०	५	५०	५	५०	५	५०	५	५०	५	५०	५	३००	३०
३	इन्टरनेट र वाइफाइ जडान वटा	८	५	९	५	९	५	१०	५	९	५	९	५	५४	३०
	जम्मा		१५		१५		१५		१५		१५		१५		९०
	खेलमैदान वटा														
१	रंगशाला निर्माण वटा	१	२५											१	२५
२	खेल मैदान निर्माण वटा			२	१०	३	१०	२	१०	१	१०	१	१०	९	५०
	जम्मा	१	२५	२	१०	३	१०	२	१०	१	१०	१	१०	१०	७५
	पूर्वाधार क्षेत्रका लागि कुल जम्मा		११२८३		९१९९		६१२८		४५६५		६०७७		१२५७२	०	४९८२४
	पूर्वाधार विकास क्षेत्र तर्फ		१		२		३		४		५		६		
	सडक	९४००	९४००	३९	७१५०	७६	५१००	६६	३९६५	४५	४७००	११८	१११००		
	पर्यटकीय पदमार्ग	३३०	३३०	०	२८९	०	१०५	०	१५५	०	५५	०	२३०		
	मोटरबल पुल वटा	४००	४००	०	४५०	०	१३०	०	२५०	०	२५०	०	२५०		
	भोलुड.गे पुल वटा	१००	१००	४	१२०	८	१४०	५	८०	३	१००	४	१००		
	सिंचाई कार्यक्रम वटा	२००	२००	१४	३००	१४	३००	१५	३००	१८	३००	०	३००		
	भवन तथा शहरी विकास	७७८	७७८	०	८३०	०	२९८	०	५६०	०	६२७	०	५४७		
	विद्युत	३५	३५	०	३५	०	३०	०	३०	०	२०	०	२०		

संचार	१५	१५	०	१५	०	१५	०	१५	०	१५	०	१५	०	१५	
खेलमैदान वटा	२५	२५	२	१०	३	१०	२	१०	१	१०	१	१०	१	१०	
जम्मा	११२८३	११२८३		९१९९		६१२८		४५६५		६०७७		१२५७२			

	६.४ वातावरण विकास क्षेत्र														
क्र.सं	कार्यक्रमको नाम (बजेट रु लाखमा)	१		२		३		४		५		६			जम्मा
	वन	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	परिमाण	बजेट	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा
१	सामुदायिक वनको नविकरण र व्लक कार्यक्रम वटा	१	५	३	३									४	८
२	सामुदायिक वन दर्ता कार्यक्रम	३	२	४	४									७	६
३	जडिवुटी पहिचान र संरक्षण हे.	१२०८	५	१२००	१०									२४०८	१५
४	लवसी, अमरिसो,अलैची लोक्ता खेति तथा व्यवसाय कार्यक्रम हे.	१२०८	४	७००	१०	९	५		१०		५		५	१९१७	३९
५	नर्सरी व्यवस्थापन	५	२	९	४	९	५	०	१०	०	५	०	५	२३	३१
६	सामुदायिक वन घेरावार	६	१२	६	१२					६	१०			१८	३४
७	अनावश्यक रुखभाडी हटाउने कार्यक्रम टोल	८	५	९	१५			६	१२	९	९			३२	४१
९	आम्दानी हुने विरुवा वृक्षारोपण तथा वन संरक्षण कार्यक्रम रोपनी		५		५	९	५		५	९	४९		४०	१८	१०९
१०	पिकनिक स्पोर्ट							२	२०					२	२०
	जम्मा		४०		६३		१५		५७		७८		५०	०	३०३
	जलाधार													०	०
१	पानी व्यवस्थापन तथा खा.पा.संरक्षण	८	४५	९	९			१६	५३	३०	१०			६३	११७
२	भू-क्षय संरक्षण			१	५०									१	५०
३	जलाधार संरक्षण					९	१०							९	१०
४	पहिरो नियन्त्रण							५	२००	३	१००			८	३००

५	विपत जलवायु तथा वातावरण परिवर्तन अनुकुलन योजना तथा गोष्ठी/तालिम							४	२		४		१०		७	१६
६	ऐतिहासिक सम्पादको संरक्षण तथा संवृद्धन									३	१००				९	१००
७	तटवन्धन									१०	१००				१०	१००
	जम्मा			४५		५९		१०		२५५		३१४		१०	०	६९३
	विपद व्यवस्थापन														०	०
१	चट्यागं अर्थिग टोलमा	८	५	९	५										१७	१०
२	आगोलागी जनचेतना कार्यक्रम सख्यां	५	५	५	५	९	५								१९	१५
३	विपद् भैपरिकोष	१	५	१	५	१	५			९	१९				१२	३४
	जम्मा	१४	१५	१५	१५	१०	१०	०	०	९	१९	०	०		४८	५९
	फोहर व्यवस्थापन														०	०
१	जैविक तथा अजैविक फोहर व्यवस्थापन टोल	८	१५			९	५	१०	२०	९	२०				३६	६०
२	जनचेतना कार्यक्रम														०	०
३	फोहर मैला व्यवस्थापन सामाग्री खरिद वटा	१	३										१०	१		१३
	जम्मा		१८	०	०	९	५		२०		२०	०	१०			७३
	वतावरण क्षेत्रको जम्मा		११		१३७		४०	०	३३२		४३१	०	७०			११२८

६.५ संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्र										जम्मा	
क्र.स.	कार्यक्रम					आयोजना कार्यान्वयन विधि		आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक		बजेट लाखमा	
१	गाउँपालिका परिसरको मास्टर प्लान बनाउने कार्यक्रम					कार्य करार		१		३	
२	गाउँपालिकाकोसुविधा सम्पन्न भवन निर्माण कार्यक्रम					ठेक्कापट्टा		१		१०००	
३	६ वटै वडा कार्यालयहरुको भवन निर्माण कार्यक्रम					ठेक्कापट्टा		६		६००	
४	कर्मचार संगठन विकास अध्ययन र पदपूर्ति कार्यक्रम					कार्य करार		१		३	
५	कानूनले तोके अनुसारका ऐन,नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा					कार्य करार		आवश्यकता अनुसार		३	
६	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम					कार्य करार		१०		५	
७	वडा कार्यालय सुदृढिकरण कार्यक्रम					कार्य करार		६		१००	
८	जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई स्वदेश तथा विदेश भ्रमण कार्यक्रम					कार्य करार		१०		४०	

९	स्वदेशी तथा विदेशी स्थानिय निकाय संग भगेनी सम्बन्ध कार्यक्रम	कार्यालयबाट	२५	१०
१०	गाँउ पालिकाबाट स्वदेश तथा विदेशामा रहेका व्यक्ति तथा संस्था संग अन्तरकृया तथा सहयोग प्राप्ति कार्यक्रम	कार्यालयबाट	१०	१०
११	कर्मचारीहरुलाई तालिम बटा	कार्य करार	१०	२०
	जम्मा			१७९४

६.६ वित्तीय व्यवस्थापन तथा सुशासन क्षेत्र				जम्मा
क्र.स.	आयोजना तथा कार्यक्रमहरु	आयोजना कार्यान्वयन विधि	आयोजनाको मुख्य मुख्य परिणाम र सूचक	बजेट लाखमा
१	आन्तरिक आय वृद्धि कार्यक्रम	कार्य करार	१	२०
२	स्वदेश तथा विदेशबाट सहयोग तथा ऋण प्राप्त कार्यक्रम	कार्यालयबाट	५	२०
३	गाउँपालिकाकोवित्तिय व्यवस्था सुदृढिकरण कार्यक्रम	कार्य करार	५	१०
४	आलेप शाखा स्थापना कार्यक्रम	कार्यालयबाट	५	१०
५	सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार कार्यक्रम	कार्य करार	१	५
६	कार्य सम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन कार्यक्रम	कार्यालयबाट	१	१
७	कानून, निर्देशिका तयार गर्ने कार्यक्रम	कार्य करार	१	२
८	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यक्रम	कार्यालयबाट	१	५
९	सार्वजनिक सुनाई कार्यक्रम	कार्य करार	२०	२०
१०	,सामाजिक परिक्षण कार्यक्रम	कार्यालयबाट	१५	१०
११	मोबाइल एप कार्यक्रम	कार्य करार	५	५
१२	सूचना तथा खर्च विवरण ओएव साइडमा राख्ने व्यवस्था कार्यक्रम	कार्यालयबाट	१	२
१३	योजना बोर्डको व्यवस्था,	कार्य करार	१	१
१४	इलेक्ट्रनिक हाजिरी व्यवस्था,	कार्यालयबाट	७	२
१५	सहयोगी कार्यकक्ष, विषयगत सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था,	कार्य करार	१	१
१६	नागरिक वडापत्रको व्यवस्था	कार्यालयबाट	१	२
१७	प्रत्येक टोलमा फ्रि वाइफाइ तथा इन्टरनेट सेवा सुविधा	कार्य करार	१	१

१८	सामुदायिक प्रविधि मैत्री कार्यक्रम	कार्यालयबाट	५४	५
१९	सेवा करार प्रणाली कार्यक्रम	कार्य करार	५४	५
२०	अपाग,बालमैत्री,महिला मैत्री भवन तथा पूर्वाधार व्यवस्था	कार्यालयबाट	१	१
	जम्मा			१२८

वडागत रूपमा वजेट

क्र. सं.	कार्यक्रम	अनुमानित वजेट ०७६ देखि ०८० सम्मको लागि						रु लाखमा	
			वडा नं	वडा नं	वडा नं	वडा नं	वडा नं	गाउँपालिका को	जम्मा
		१	२	३	४	५	६		
१	आर्थिक क्षेत्रहरुको जम्मा	८६१	९११	७६१	८५९	७६३	७५३		४९०८
२	सामाजिक क्षेत्रको जम्मा	१४५२	३४३९	१२३४	१०६५	१८३७	११९१		१०२१८
३	पूर्वाधार क्षेत्रका लागि कुल जम्मा	११२८३	९१९९	६१२८	४५६५	६०७७	१२५७२		४९८२४
४	वतावरण क्षेत्रको जम्मा	११८	१३७	४०	३३२	४३१	७०		११२८
५	संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्रको जम्मा							१७९४	१७९४
६	वित्तीय तथा सुशासन क्षेत्रको जम्मा							१२८	१२८
	जम्मा	१३७१४	१३६८६	७४०२	५९६२	८३४५	१३८३३	१९२२	६८०००

अनुसूचि ७

आयोजना वैकं

वडागतरुपमा प्राथमिकता प्राप्त आयोजना तथा कार्यक्रमहरु

वडा नं १

मिति २०७५/११/१७

व्यवस्थित घर वस्ति व्यवसायिक रोजगार
समृद्ध पञ्चमुलको योजनाको पूर्वाधार
व्यवस्थित ⇒ प्रेस्ति, विद्युत, यातयात, खानेपानी, स्वास्थ्य
व्यवसायिक रोजगार ⇒ आर्थिक समुन्नति, सामाजिक सद्भाव, सामुहिकता
योजना ⇒ आविर्कार्य दिशामा स्पष्टता, विवादको अन्त्य
कार्य योजनामा समयको वचत, समुदायमा पद्धतिको थालनी

१. १ आर्थिक विकास क्षेत्र

क्र. सं.	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	व्यवसायिक खेती तथा तरकारी फर्म स्थापना कार्यक्रम (टमाटर, च्याउ, मुला, गाजर, मुढेच्याउ, करेला, सिमि, अलैची, टिमुर, करिलो, आलु आदि)	अघौँदी, भकिम्ले, राजाश्वारा, पंचमुल, शिरुवारी	५ वटा फर्म वा ब्लकको स्थापना	२० लाख	४०० घरधुरी	गा.पा., कृषक	कृषक वडा समुह	१ वर्ष भित्र
२	फलफुल फर्म स्थापना कार्यक्रम (सुन्तला, केरा, कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर)	८ वाटै टोलमा	८ वटा फर्मको स्थापना	२० लाख	१५० घरधुरी	गा.पा., कृषक	९ वटा समुह	३ वर्ष भित्र
३	वगैचा व्यवस्थापन, नर्सरी रोगकीरा तालिम व्यवस्थापन कार्यक्रम	८ वाटै टोलमा	८ वटा फर्मको स्थापना	८ लाख	२०० घरधुरी	गा.पा., कृषक	९ वटा वडा समुह	२ वर्ष भित्र
४	कृषि याग्यो साथै वाभोजमिन पहिचान कार्यक्रम	वडा नं १ भरी	कृषि योग्य तथा वाभोज जग्गा जमिन पहिचान	५ लाख	७०७ घरधुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	६ महिना भित्र

५	वाभो जग्गा व्यवस्थापन निति निर्माण कार्यक्रम	बडा नं १ भरी	वाभो जग्गा खेति योग्य जमिनमा परिणत हुनेछ र पालिकाको नीति बन्नेछ।	२ लाख	सवै घरधुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
६	माटो परिक्षण कार्यक्रम	सवै टोल	८ वटा वस्तिमा	१ लाख	”	”	कृषक	”
७	खाद्यान्न,तरकारी,गेडा गुडीको पुराना विउको संरक्षण कार्यक्रम	सवैटोल	परम्परागत विउ विजनको संरक्षण	२ लाख	८०० घर परिवार	गाउँपालिका ,स्थापना	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र
८	धान,मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	२५० परिवार १९ वटा टोलमा	आय आर्जन उत्पादकत्वमा वृद्धि,	१५ लाख	५० परिवार	बडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
९	हाते टेक्टर,ग्रेसर जस्ता उपकरण खरिद कार्यक्रम	८ वटै टोल	कृषि उत्पादन बढ्नेछ,श्रमको वचत हुनेछ ।	२० लाख	सवै घरधुरी	गाउँपालिका	कृषक समुह	५ वर्ष भित्र
१०	आधुनिक औजार मर्मत केन्द्र स्थापना	पञ्चमुल, धारु, राजाश्वारा	३ वटा	१५ लाख	१०० ”	गाउँपालिका	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र
११	आधुनिक एग्रीमेट स्थापना	” ”	३ वटा	१० लाख	१५० ”	गाउँपालिका	कृषक समुह	२ वर्ष भित्र
१२	हाट बजार स्थापना	पञ्चमुल, धारु, राजा श्वारा, हिले	४ वटा	१५ लाख	८४० घर परिवार	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
१३	कृषि, पशु विमा कार्यक्रम	” ”	वाली र पशुको संरक्षण,आर्थिक उन्नति	३ लाख	८०० घर परिवार	गाउँपालिका ,	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र
१४	पशुपालन व्यवसायिक कार्यक्रम • दुग्ध उत्पादन, • बाखापालन, • कुखुरा पालन • मौरी पालन • बंगुरपालन,	८ वटा टोल ” ” ” सिरुवारी,महाभिर टोल,माभकटेरी	६ वटा पशुफर्म स्थापना	१ करोड	६४० घर १५० ” ३५० ” १५० ”	गाउँपालिका निजी क्षेत्र	कृषक समुह	३ वर्ष भित्र
१५	दुग्ध संकलन र चिस्यान केन्द्र	धारु,पञ्चमुल, राजाश्वारा	३ वटा	१५ लाख	८४० ”	”	”	२ वर्ष
१७	डालेघास विकास कार्यक्रम	८ वटै टोल	८ वटा ब्लक	२५ लाख	४०० ”	” ”	”	१ वर्ष
१८	कृषि चिस्यान केन्द्र स्थापना	अघौडी,भकिम्ले, वेभागं, राजाश्वारा	४ वटा	२० लाख	४५० ”	” ”	”	२ वर्ष
१९	जैविक विपाधि उत्पादन कार्यक्रम	पञ्चमुल	१ वटा	१० लाख	१०० ”	” ”	”	”
२०	जडिवुटी उत्पादन कार्यक्रम	राजाश्वरा , पञ्चमुल	२ वटा	१० लाख	१५० ”	” ”	”	”

२१	प्रशोधित पानी (मिनरल वाटर) उद्योग स्थापना	वेभागां,पञ्चमुल, भकिम्ले	उद्योग ३ वटा स्थापना	५५ लाख	१०० घरधुरी	गाउँपालिका ,निजी क्षेत्र	निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
२२	वादर नियन्त्रण कार्यक्रम	" "	८ वटा टूलमा "	१० लाख	"	"	"	"
२३	मसला जन्त्य उद्योग स्थापना	८ वटा वस्तिमा	८ वटा	२ लाख	४०० परिवार	" "	"	"
२४	ढुगां कटनी उद्योग स्थापना	पञ्चमुल, धारु, राजाश्वारा,वेभागां	४ वटा	३० लाख	२०० परिवार	" "	"	"
२५	फर्म स्थापना तालिम (कुखुरा,वाखा,भैसी,वंगुर, माछा,मौरी	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	२० लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
२६	उत्प्रेरण तालिम	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
२७	जोखिम व्यवस्थापन तालिम	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
२८	क्षमता विकास तालिम	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
२९	नेतृत्व विकास तालिम	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
३०	कानूनी परामर्श तालिम	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	२ लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
३१	आइ.पि.एम.कृषि पाठशाला सञ्चालन	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
३२	खोटो उत्पादन संकलन कार्यक्रम	८ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	४ लाख	" "	गाउँपालिका	"	"
३३	दलित तथा अति गरीब हरुको क्षमता विकास,आवास पूर्वाधार निर्माण तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम	काउरे,सिरुवारी, डिलमुनी, हिले, भकिम्ले, त्रिविनी	६ वटा वस्ति	५० लाख	"	निजी,गैसस पालिका	गैसस र निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
३४	साना कृला मर्मत मभौला सिंचाई योजना	सवै कृषि योग्य जमिन	उत्पादन वृद्धि , आय आर्जन वृद्धि	१ करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक	५ वर्ष
३५	व्यापार विस्तार कार्यक्रम	८ वटा टोलमा	८ वटा	३० लाख	२०० ,	निजी क्षेत्र पालिका	उद्यमी	३ वर्ष
३६	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	"	सिप,क्षमतामूलक जनशक्ति उत्पादन र उत्प्रेरणा	२० लाख	१०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक र पशुपालक	५ वर्ष
३७	काठ जन्त्य, वांस जन्त्य उद्योग	राजाश्वारा हिले	४ वटा	५ लाख	१०० ,	व्यक्ति, वडा र पालिका	उद्यमी	२वर्ष
३८	प्रशोधन,प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (फलफुल,जडिवुटी, अचार, मसला, जाम,जेली, कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर)	अघौदी, वेभागां पञ्चमुल, राजाश्वारा	८ वटा	१२ लाख	१५० परिवार	पालिका, प्रदेश,	कृषक समुह	५ वर्ष
३९	फ्रेस हाउस स्थापना	सिरुवारी पञ्चमुल, राजाश्वार	५ वटा	५ लाख	१०० ,	व्यक्ति, पालिका	व्यक्ति	१ वर्ष

४०	पर्या पर्यटन कार्यक्रम	हिले, बेभागां,सिरुवारी राजाश्वरा	४ वटा नमुना वातावरण मैत्री पर्यटकीय गाउँको निर्माण	५० लाख	४०० ,,	निजी क्षेत्र, संघ,प्रदेश, पालिका	निजी क्षेत्र	३ वर्ष
४१	जङ्गल पार्क रिसोर्ट	हिले, बेभागां,सिरुवारी राजाश्वरा	४ वटा	५ लाख	२०० ,,	निजी,पालिका, प्रदेश	पर्यटन व्यवसाहि	३ वर्ष
४२	होमस्टे विस्तार कार्यक्रम	हिले, बेभागां,सिरुवारी राजाश्वरा,पञ्चमुल	५ ठाउँमा	४० लाख	६०० परिवार	,, पालिका, प्रदेश,	पर्यटन व्यवसायी	५ वर्ष
४३	सहकारी व्यवस्थापन नियमन कार्यक्रम	सवै ठाउँमा	८ वटा	२० लाख	३५० परिवार	,,	सहकारी कर्मी	२ वर्ष
४७	पलम्बर,सिकर्मी,डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम (३३ महिने)	१ नं वडामा	२०० जनालाई	२० लाख	२०० ,,	,,	,,	१ वर्ष
४	वैकिंग सेवा विस्तार कार्यक्रम	शिरुवारी,पञ्चमुल	२ वटा	५ लाख	८५० ,,	वैक,पालिका, प्रदेश		

१.२. सामाजिक विकास क्षेत्र

	शिक्षा							
	शिक्षा क्षेत्रका समस्याहरु:							
	- शैक्षिक उपलब्धी न्यून हुनु - स.का. दरबन्दी न्यून हुनु - आधारभूत तहमा शिक्षक कर्मचारीको अभाव - माध्यमिक तहमा शिक्षक कर्मचारीको अभाव - सामुदायिक सिकाई केन्द्रको अभाव - शैक्षिक सामग्रीको अभाव - विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोहोउने दर बढि हुनु	- प्रौढ साक्षरता - वालविकास केन्द्रको न्यून स्तरतालिमको अभाव - भवन निर्माणको समस्या - खेलमैदानको अभाव - छात्रवासको अभाव - क्याम्पसको अभाव - पर्खाल र घेरावारको अभाव - शौचालय र खानेपानीको अभाव	- विद्यार्थी संख्या न्यून हुनु - छात्रवृत्तिको अभाव - पाठ्यपुस्तकको वितरण समस्या - खाजाको अभाव - पुरस्कार र पदोन्तीको अभाव - पुस्ताकालय र प्रयोगशालाको अभाव - यातायात साधनको अभाव - आई सि टि को अभाव					
क्र. सं.	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्यत परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	त्रिशहिद क्याम्पस तह स्थापना (विज्ञान र व्यवस्थापन)	पञ्चमुल	१ वटा	५ करोड	३५० ,,	संघ, प्रदेश, गाउँपालिका	व्यवस्थापन समिति	३ वर्ष भित्र

	स्वास्थ्यतर्फः							
स्वास्थ्य :								
१	आमा सुरक्षा कार्यक्रम ● भवन निर्माण ● गर्भवति । सुत्केरी जाच प्रोत्साहन कार्यक्रम प्रसुति गृह व्यवस्थापन (आवश्यक सामग्री उपकरण दक्ष प्रसुतिकर्मी र अन्य पूर्वाधार कार्यक्रम)	वडा नं १ को राजाश्वारा	१ वटा भवन ५० समुहमा	१ करोड ५ लाख ५० लाख	८०० परिवार	प्रदेश, संघ	स्वास्थ्य संस्था आमा समुह	०७६।७७ ३ वर्ष भित्र
२	खोप कार्यक्रम खोप भवन निर्माण जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं १ मा	९ वटा टोलमा गुणस्तरीय सेवा ५० वटा कार्यक्रम	२० लाख	वडाका सबै	वडा, पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था,	०७६ देखि ०७८
३	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम गुणस्तरीय सेवा ● पोषण ● परिवार नियोजनको परामर्श ● सम्बन्धी कार्यक्रम ● मातृ सुरक्षा कार्यक्रम ● जेष्ठ नागरिक सहयोग का. ● भवन व्यवस्थापन ● औषधि तथा औजार उपकरणको व्यवस्था	वडा नं १ का वेभागां,पञ्चमुल, राजाश्वरा, सिरवारी, भकिम्ले, काउरे,डाडाखोर	९ वटा टोलमा गुणस्तरीय सेवा	१० लाख	६०० परिवार	पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था	१ वर्ष भित्र ०७६।७७
४	पोषण कार्यक्रम स्वास्थ्य बालबालिका प्रतियोगिता कार्यक्रम तौल अनुगमन सम्बन्धी जनचेतना सम्बन्धी कार्यक्रम	वडा नं १ का ९ वटा टोलमा	५० वटा समुह	५ लाख	६०० परिवार	व्यक्ति वडा, पालिका,	स्वास्थ्य चौकि	१ वर्ष ०७६।७७
५	परिवार नियोजनको कार्यक्रम ● सेवाग्राही वृद्धि ● असुरक्षित गर्भपतन न्यूनिकरण ● जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं १ का ९ वटा टोलमा	५० वटा समुह	१० लाख	६०० परिवार	व्यक्ति वडा, पालिका,	स्वास्थ्य चौकि	५ वर्ष भित्र
६	गुणस्तरीय सेवा ● भवन निर्माण ● पोषणका लागि साधन ● रोग निधानका लागि प्रयोगशाला व्यवस्थापन ● आवश्यक उपकरणको व्यवस्थापन (औजार सामग्री)	गाउँपालिका कार्यालय भएको कृषिमा	१ वटा ९ वटा वस्तिमा पुग्ने गरी	३ करोड	”	पालिका, प्रदेश, संघ	”	”
७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम ● आधारभूत तथा अभिमखीकरण तालिम	९ वटा टोल	५० वटा तालिम ९ वटा वस्तिमा	२५ लाख ५ लाख	” ”	वडा, पालिका, प्रदेश	”	

	● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक सामग्री (वाकस, प्राथमिक उपचारका सामग्री) ● सूचना संचारमा सहयोग							
८	सम्बन्धित विषयहरुको स्वास्थ्य कर्मीलाई तालिम ● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● कार्यालय सहयोगीलाई तालिम	स्वास्थ्य चौकी	२५ वटा	५ लाख	१०० जना	„	„	५ वर्ष भित्र
९	तह अनुसारका दक्ष स्वास्थ्य कर्मी (स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्येक टोलमास्वास्थ्यकर्मी) व्यवस्थापन	„	१० वटा	५० लाख	६०० परिवार	„	„	२ वर्ष भित्र
१०	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापन सञ्चालन (समय समयमा)	९ वटा टोलमा	५०० वटा	३० लाख	„	„	„	५वर्ष भित्र
११	आयुर्वेदालय स्थापना	वडा नं १	२ वटा	१ करोड	„	„	पालिका	५ वर्ष
१२	योग केन्द्र स्थापना जनचेतनामूलक कार्यक्रम	„	९ वटा वस्तीमा	५० लाख	सवै परिवार	वडा, पालिका,	वडावासी	२ वर्ष
१३	प्रचार प्रशार कार्यक्रम रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी	९ वटा वस्तीमा	१५० पटक	३ लाख	सवै परिवार	वडा र पालिका	सम्बन्धित संस्था	१ वर्ष
१४	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन कार्यक्रम कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम	वडा नं १ मा	९ जना	३ लाख	९ जना	पालिका, प्रदेश	„	२ वर्षमा
१५	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम	वडा नं १ भरी	९ वटा वस्ति	५ लाख	„	निजी,गैसस पालिका	गैसस र निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
	स्वास्थ्य क्षेत्रको वडा नं १ को लागि अनुमानित रकम			७ करोड ७१ लाख				
२	गुणस्तरीय, व्यवसायिक, प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम	सवै विद्यालयहरु	५ वटा ५० प्रतिशत वाट ६० पर्याउने	५ करोड	८४० परिवार	प्रदेश	विद्यालय व्य.समिति	५ वर्ष भित्र

३	आवशिय विद्यालय स्थापना	त्रिशहिद र जनहित	२ वटा	१० करोड	८४० परि.	„	„	५वर्ष
४	बाल शिक्षा इसिडि कक्षा सञ्चालन, के.जि. कक्षा सञ्चालन	सवै विद्यालय	५ वटै	१५ लाख	१०० जना	पालिका,प्रदेश, वडा	संचालक समिति	१ वर्ष
५	कक्षाकोठा तथा व्यवस्थापन इसिडि देखि	सवै विद्यालय	५ वटा	१ लाख	३०० जना	„ „	„	१ वर्ष
६	शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम (तालिम,अन्तर कृया,शैक्षिक सामाग्री)	„ „	५ वटा ३० प्रतिशत वाट ६० प'च्याउने	५० लाख	४०० परिवार	„ „	„	३ वर्ष
७	अंग्रेजी माध्यमको पाठ्यपुस्तक व्यवस्थापन र छात्रवृत्तिको कोटा वृद्धि	„ „	सवै विद्यालयमा	१ करोड	८४० „	„ „	„	४ वर्ष भित्र
८	विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण • भवन निर्माण • प्रयोगशाला, • छात्रवास • पुस्तकालय, • फर्निचर • शौचालय, • खा.पा • पर्खाल र घेरावार	५ वटा विद्यालयमा २ वटा त्रिशहिद र जनहितमा. विद्यालयमा २ वटा वि.मा २ वटा मावि ५ वटै विद्यालय	५ वटा	१० करोड	६०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	०७६ वाट ४ वर्षमा
९	सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन • कम्प्यूटर • इन्टरनेट सेवा • प्रोजेक्टर • इन्टरनेट • वाइफाई	सवै विद्यालयमा ५ वटै विद्यालयमा „ „	सवै विद्यालयमा ५ वटा ५ वटा	१० लाख	१००० जना	„	„	२ वर्ष
१०	शिक्षकलाइ तालिम	५ वटा विद्यालयमा	६० वटा	५ लाख	१०० जना	पालिका	विद्यालय	५ वर्षमा
११	विषयगत शिक्षक दरबन्दीको व्यवस्था स.क. दरबन्दी आधारभूत तह मा.वि. तह	सवै विद्यालय	सवै विद्यालय ५ जना २० जना १२ जना	२० लाख	१०० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	५ वर्षमा

१२	सामुदायिक सिकाई केन्द्रको भवन निर्माण	१ वटा	पञ्चमुल	५० लाख	४०० ,,	,, ,,	,, ,,	२ वर्ष भित्र
१३	विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोह्राउने दर कम गराउने कार्यक्रम	दलित वस्तिमा	१ वटा ० प्रतिशतमा ल्याउने	५० लाख	१२५ ,,	,, ,,	,, ,,	,, ,,
१४	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामाग्रीको व्यवस्था	१ वटा	१ वटा	५० लाख	१०००यूवा तथा बालबालिक	पालिका	खेलकुद समिति	५ वर्ष
१५	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	सवै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा	१० लाख	३०० जना	,,	वि. व्य. स.	५ वर्ष
१६	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	१ नं वडा	सवै विद्यालय ६०	१ लाख	२०० प.	पालिका	,, ,,	१ वर्ष
१७	दिवा खाजा, पोषक	सवै विद्यालय	,, ,,	१६ लाख	३०० प.	,,	,, ,,	१ वर्ष
१८	बस व्यवस्थापन कार्यक्रम	त्रिशहिद मा.वि	२ वटा	८० लाख	२५० ,,	पालिका ,,	,, ,,	२ वर्ष
१९	सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने,विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुभाब	,,	१ वटा	३ लाख	सवै वडावासी	,,	पालिका	१ वर्ष
२०	आधारभूत तहमा अनिवार्य अंग्रेजी शिक्षा कार्यक्रम	,,	सवै विद्यालय	१५ लाख	सवै वि.	,,	व्यवस्थापन समिति	२ वर्ष भित्र
२१	प्रौढ साक्षरता कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम (प्रविधिको प्रयोग गरेर)	पञ्चमुल	१०० प्रतिशत साक्षरता प'च्याउने	१० लाख	१५० जना	,,	समुदाय	२ वर्ष भित्र
२२	बाल विकास केन्द्रको स्तर उन्नति	हिले र दत्तलोट	२ वटा	२० लाख	१५० परिवार	,,	,,	,,
२३	खेलकुद तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन	,,	,,	५ लाख	,,	,,	,,	,,
संस्कृति तथा मनोरञ्जन:								
१	तिजगित प्रतियोगित	वडा कार्यालय	५ वटा	१ लाख	सवै	वडा का.	,, ,,	,,
२	खेलकुद प्रतियोगिता भलिबल	,, ,,	५ वटा	२ लाख	सवै	,,	,, ,,	,,
३	दत्तलोट खेल मैदान कुलै कुत्लासे खेलमैदान अघौदी खेलमैदान हिले माभकटेरी खेलमैदान	१ नं वडा	४ वटा	५० लाख	सवै	संघ,प्रदेश	,, ,,	,,
४	सांस्कृति प्रतियोगिता	,, ,,	५ वटा	१ लाख	सवै	,,	,, ,,	,,
५	पञ्चमुल ढले पिपल टोल संस्कृतिक भवन		१ वटा	३० लाख	,,	,,	,, ,,	,,

६	राजाश्वारा माथि ढड्डुवुढो (तपासी स्थल) संस्कृतिक भवन, वृद्धाश्रम, शौचालय तथा बाथरूम समेत निर्माण	राजाश्वारा	१ वटा	५० लाख	"	"	" "	"
	सामाजिक समावेशिकरण:							
१	अपाङ्ग क्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग कार्यक्रम	वडा नं १	२५ वटा कार्यक्रम	१० लाख	७० जनालाई	गा.पा.	वडा	०७६वाट
२	दलित उत्थान कार्यक्रम आरन व्यवस्थापन बाजा सिपमुलक तालिम आय आर्जन कार्यक्रम	" "	३० वटा कार्यक्रम	२५ लाख	सवै दलित परिवार	पालिका प्रदेश	दलित उत्थान समिति	५ वर्ष भरी
३	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	९ वटा वस्तीमा	१२० वटा	२० लाख	सवै बाल बालिका	पालिका	बाल क्लब	०७६, ०७७
४	समुदायमा बालमनोविज्ञान र मनोविज्ञान परामर्श केन्द्र स्थापना र सेवा कार्यक्रम	कृषि बजार	१ वटा	५ लाख	२०० परिवार	"	समुदाय	२ वर्ष भित्र
५	कानूनी परामर्श केन्द्र	"	१ वटा	३ लाख	"	"	"	"
६	महिला तथा बाल, अपाङ्ग मैत्री शौचालय व्यवस्था	सवै विद्यालय, सार्वजनिक भवनमा	सवै	१५ लाख नीतिगत व्यवस्था	६०० "	"	"	"
७	जोडी तालिम व्यवस्था	सवै वस्ति	"	५	"	"	"	"
८	जेष्ठ नागरिक भत्ता घरघरमा व्यवस्था	"	"	नीतिगत	"	"	"	१ वर्ष

	खानेपानी :							
१	दत्तेलोटे लिप्टीगं खा.पा.	डुयमुल	१ वटा	५० लाख	५० घरधुरी	प्रदेश	उपभोक्ता	२ वर्ष
२	वजेनी अधिकारीथर खा.पा.	कोटचाकी मुल	१ वटा	५ लाख	१०० "	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
३	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र खानेपानी	राजाश्वारा	१५ वटा धारा	७६ लाख	२०० "	संघ	उपभोक्ता	३ वर्ष
४	कुर्ले कुल्लासे खा.पा.	लामाचौर	१ वटा	२० लाख	१०० "	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
५	वसन ढुगां तल्लो कामी गाँउ खा.पा.	जुकेपानी मुल	१ वटा	१५ लाख	१५० "	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
६	वि.क. टोल महभिर	महभिर	१ वटा	१५ लाख	१०० "	पालिका	उपभोक्ता	१ वर्ष
७	परियार टोल	ढाडेखोला	१ वटा	२० लाख	१०० "	पालिका	उपभोक्ता	१ वर्ष
८	अर्घौँदीडाडा घर छहरा माथि खानीपानी	लुती खोला	१ वटा	२५ लाख	१४० "	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
९	ढकालथोक खापा मर्मत	ढकालथोक	१ वटा	२० लाख	१०० "	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष

१०	शिरुवारी खानेपानी मर्मत	ढाडखोला	१ वटा	१५ लाख	१०० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
११	सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण • नयाँ निर्माण • शौचालय मर्मत • शौचालय सरसफाई सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम	अधिकारी थर, भकिम्ले, मुलपानी ठकाल थोक, वर्षे पधेरा अघौदी, राजाश्वरा, माभक कटेरी हिले ९ वटा टोलमा स्वास्थ्य चौकि, सबै विद्यालयमा, निजी घरमा	९ वटा १ वटा ७ वटा ५०० वटा	३५ लाख	५०० परिवार	पालिका	,,	३ वर्ष
१२	ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन • फोहर संकलन र व्यवस्थापन • खाडल व्यवस्थापन • वातावरण सरसफाई अभियान	९ वटै टोल	१० ठाउँमा	१० लाख	६०० परिवार	पालिका	,,	२ वर्ष
१३	तालिम सरसफाई सम्बन्धी जनचेतना मुलक कार्यक्रम	वडा नं १ मा	६० वटा	६ लाख	६०० परिवार	पालिका	स्थानीय समुदाय र संस्था	२ वर्ष

१.३ पूर्वाधार विकास क्षेत्र

सडक तर्फ:

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
	दुई जिल्ला छुने सडक							
१	सेती देवान भुद्रुगं खोला पञ्चमुल घण्टे हुदै पर्वत जोडने सडक कालोपत्रे	पञ्चमुल	२१ कि.मि.	६३ करोड	वडाका सबै	पालिका, प्रदेश, संघ	गाउँपालिका	२ वर्ष
	गाउँपालिका स्तरका सडक							
२	अर्जुन चौपारी, अघौदी, शिरुवारी कालोपत्रे सडक	,, ,,	१० कि.मि.	४५ करोड	,,	प्रदेश, संघ	,,	२ वर्ष भित्र
३	स्याङ्जा सतौं दरौं पञ्चमुल शिरुवारी सडक कालोपत्रे	,,	८ कि.मि	३० करोड	८०० परिवार	,,	,,	२ वर्ष भित्र
	वस्ति स्तरका सडक							
४	तमाखुवारी राजाश्वारा ट्याक खोल्ने	,, ,,	६ कि.मि	१८ करोड	वडाका सबै	पालिका, प्रदेश संघ	,,	३ वर्ष
५	राजाश्वारा, मानकेश्वारा, आग्री घडेरी, हेमुगं कुल कुत्लासे हुदै डहरे देउराली सडक	,, ,,	१२ कि.मि	३६ करोड	८०० परिवार	,, ,,	,,	५ वर्षमा

६	कृषि वसैवारी,वेभागां, हिलेको डाडा हुदै डहरे देउराली मोटर वाटो	” ”	२५ कि.मि.	७५ करोड	३०० प.	पालिका	”	५ वर्ष
७	टुनि खाल्तावाट तपसिस्थल ढड्डुवुढा हुदै राजास्वारा पर्यटकीय मोटरेवल मार्ग	” ”	७ कि.मि.	१० करोड	५०० परिवार	”	”	५ वर्ष
	पर्यटकीय मार्ग							
१	थाप्ले, गोरुजुरे,थुमो हुदै डहरे देउराली सम्म पर्यटकीय साहासिक साइकल मार्ग	” ”	२५ कि.मि.	५ करोड	५०० परिवार	पालिका	”	३ वर्ष
२	पर्यटकीय पैदल मार्ग शिरुवारी भ्यू टावर धुम्रो,पञ्चमुल खानी दुलो धुम्रो राजाश्वारा देविस्थान,धुम्रो थाप्ले देउराली गरुजुरेफलाटे धुम्रो डहरे भकिम्ले डहरे	वडा नं १	२५ कि.मि.	२ करोड	८०० परिवार	”	वडा	३ वर्ष
३	हेली प्याड निर्माण (साहासिक खेलको विकास)	हिले, त्रिवेणी, पञ्चमुल,शिरुवारी, पाताको गरा,डहरे	६ वटा	३० लाख	३०० प.	”	”	५ वर्ष
४	प्याराग्लाइडिंग जोन निर्माण	ओलीवास, थाप्ले, हिले, वेभागां,फलाटे, ठूलीदह	६ वटा	६० लाख	८४० ”	”	”	१ वर्ष
५	डहरे तथा थुमो जङ्गलपार्क	डहरे,थुमो,	२ वटा	१ करोड	११०० ”	”	”	४ वर्ष
६	राइजुगं लालीगुरास बोटानिकल गार्डेन	राइजुगं	१ वटा	१ करोड	५०० ”	” ”	”	५ वर्ष
	मोटरवल पुल,कल्बर्ड कजवे							
१	घट्टे खोला मोटरपुल	घट्टेखोला	मिटर	३ करोड	१००० प.	संघ,प्रदेश	”	३ वर्ष
२	शहरे खोला ”	शहरे खोला	मिटर	५ करोड	१००० प.	”	”	३ वर्ष
३	धारु खोला कल्भर्ट	धारुखोला	मिटर	२० लाख	१००० प.	”	”	२ वर्ष
४	ठूलो खोला, छहरे खोला,मिल नजिक भकिम्ले खोला,वजेनी खोला कल्भर्ट	वडा नं. १		१ करोड	१००० ”	”	”	३ वर्ष
	भोलुङ.गे पुल							
१	अघौदी तमाखुवारी पुछार भो.पु.	अघौदी	मिटर	६० लाख	३०० प.	प्रदेश,पालिका	वडा	२ वर्ष
२	भकिम्ले ठूलीखोला भोलुगे पुल	ठूलीखोला		२० लाख	२०० प	प्रदेश,पालिका	”	२ वर्ष
३	केवलकार निर्माण पञ्चमुल कृषि हिले		३५ किमि	१ अरब	१००० प	निजी,प्रदेश,पालिका	”	१ वर्ष
	सिंचाई कार्यक्रम							
१	लिफ्टीगं थोपा सिंचाई तथा खानेपानी	मुहान वनपाखे,ठोटेनरी, खपटी	वडा नं १ का ८ वटै टोल, १० वटा ५० हजार लिटर	१ करोड	८५० धुरी	प्रदेश ,संघ	पालिका	५ वर्ष

२	टूटनेवारी सेरा हुदै ठूलोखेत सम्म र पञ्चमुल खोला, सिमखेत खरखरे हुदै ठूलाखेत तल्ला खेत सिंचाई कुलो नहर खपटी मुहान समेत	ठोडनेरी,सेरा, सिरिन्डाडा, तल्ला खेत, वनपाखे	५ कि.मि. कुलो	७० लाख	८४० ,,	प्रदेश ,,	उपभोक्ता	५ वर्ष
३	मुहानको खोलावाट माझखेत अघौदी सिंचाई कुलो	अघौदी	१ कि.मि. कुलो	१० लाख	१२० ,,	प्रदेश ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
४	छहरा कुलो वजेनी सिंचाई	भकिम्ले	१ कि.मि.कुलो	५ लाख	२०० ,,	प्रदेश ,,	उपभोक्ता	५ वर्ष
५	ठूला खोला नाई कुलैधारुअ अछेते कुलो निर्माण	,,	१.५ कि.मि. कुलो	७ लाख	५० ,,	प्रदेश ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
६	डाडाखोर डयाम्जे स्प्रिगंकल तथा ठूलो पाइप द्वारा सिंचाई	डाडाखोर डयाम्जे	१ कि.मि.	२ लाख	१०० ,,	प्रदेश ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
७	काफल डाडा खोला देखि व्याडखोला सिंचाई कुलो	भकिम्ले	१ कि.मि.	३ लाख	३ ,,	प्रदेश ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
८	दुर्लुगे खेत सिंचाई पाइपद्वारा	दुर्लुगे	१०० मि.	२ लाख	८०० ,,	प्रदेश ,,	उपभोक्ता	५ वर्ष
९	धारु अचिते कुलो निर्माण			१ लाख				
१०	कुरान सिंचाई							
	भवन तथा शहरी विकास:							
१	पञ्चमुल प्रहरी चौकी भवन	१ नं वडा	१ वटा	७ करोड	६२५ ,,	,, ,,	ठेक्कापट्टा	५ वर्ष
२	अति गरीब २० परिवारको लागि घर निर्माण			१ करोड	२० परिवार	,, ,,	उपभोक्ता	४ वर्ष
३	सामुदायिक पुस्तकालय एवं सास्कृतिक संग्राहलय	पञ्चमुल	१ वटा	१ करोड	१०० ,,	,, ,,	,, ,,	५ वर्ष
४	आधुनिक वधशाला निर्माण	८ वटा टोलमा	८ वटा	४० लाख	४०० ,,	,, ,,	उपभोक्त	२ वर्ष
५	मसान घाट निर्माण(हिन्दु)	सहरे	१ वटा	१० लाख	८०० ,,	,, ,,	समुदाय	२ वर्ष
६	पञ्चमुल राजाश्वारामा धारु घनेश्वारामा वस्ति तथा शहरी विकास कार्यक्रम	पञ्चमुल र राजाश्वारामा	२ वटा	५ करोड	८०० ,,	संघ,प्रदेश गाउँपालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
७	हिले, वेभाग,दत्तेलोटे पैरे नमुना वस्ति निर्माण	हिले, वेभाग,दत्तेलोटे पैरे	४ वटा	३ करोड	१०० ,,	,, ,,	ठेक्का र समुह	५ वर्ष
८	पिक्निक स्पोर्ट		१ वटा	१० लाख	४०० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	४ वर्ष
९	पर्या पर्यटन नमुना वस्ति	फलाटे, डहरे	२ वटा	४ करोड	५० ,,	,, ,,	,,	५ वर्ष
	विद्युत							

१	१० वटा टोलमा काठेपोल हटाई स्टिल पोल	वडा नं १ का ८ वटा वस्तीहरुमा	२०० वटा	१ करोड	११०० ,,	,,	,,	२ वर्ष
२	दान्सफरमर खरिद	८ वटा टोल	४ वटा २५ के.भि ४ वटा ५० के.भि.	२ करोड	११०० ,,	,,	,,	५ वर्ष
३	सडक वस्ती व्यवस्था	८ वटा टोलका मुख्य सडकमा	५०० वटा	५० लाख	५०० ,,	,,	,,	३ वर्ष
४	विद्युत नाङ्गातार विस्तारित गरी लेमिनेटेड तार प्रयोग गरी विद्युत व्यवस्थित तगर्ने	,, ,,	११किमि	१ करोड	११०० ,,	,,	,,	५ वर्ष
	संचार							
१	इन्टरनेट र वाइफाइ जडान	८ वटै टोलमा	८ टोलमा	१५ लाख	,,	,,	,,	१ वर्ष
	खेलमैदान							
१.	रंगशाला निर्माण	पञ्चमुल	१ वटा	५ करोड	,,	,,	,,	५ वर्ष

१.४. वातावरण तथा शुसासन क्षेत्र

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्यित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
	वन							
१	सामुदायिक वनको नविकरण र ब्लक कार्यक्रम	पञ्चमुल सामुदायिक वन	३ वटा	५ लाख	८०० परिवार	गा.पा., प्रदेश	वन समिति	१ वर्ष
२	सामुदायिक वन दर्ता कार्यक्रम	अघौँदी, थुम्का, रातोपैरो	३ वटा	२ लाख	२१० ,,	वडा, पालिका,	सा.व.स.	५ वर्ष
३	जडिवुटी पहिचान र संरक्षण	पञ्चमुल सामुदायिक वन	१२०८ हे.	५ लाख	११०० ,,	,,	,, ,,	३ वर्ष
४	लोक्ता खेति तथा व्यवसाय	,, ,,	१२०८ हे.	४ लाख	१४२ ,,	,,	,, ,,	२ वर्ष
५	नर्सरी व्यवस्थापन	,, ,,	५ वटा	२ लाख	५०० ,,	,,	,, ,,	१ वर्ष
८	सामुदायिक वन घेरावार	,, ,,	६ वटा	१२ लाख	४००	,,	,,	२ वर्ष
९	अनावश्यक रुखभाडी हटाउने कार्यक्रम	८ वटै टोल	८ वटा	५ लाख	५००	,,	,, ,,	२ वर्ष
१०	वन्य जन्तु संरक्षण का.			२ लाख	५०० ,,	,,	,, ,,	३ वर्ष
	जलाधार							
१	फलाटेको पानी व्यवस्थापन तथा खा.पा.संरक्षण	फलाटे	१ वटा	१५ लाख	१०० घरधुरी	पालिका, प्रदेश,संघ	उपभोक्ता	२ वर्ष
२	दूधपानी खा.पा. संरक्षण	दूधपानी	१ वटा	१० लाख	२०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	१ वर्ष
३	ठोट्नेधारी खापा संरक्षण	ठोट्नेधारा	१ वटा	५ लाख	१०० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष

४	पञ्चमुलश्वार खापा मुहान सं.	पञ्चमुलश्वारा	१ वटा	४ लाख	२०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
५	पञ्चमुल देखि जैसिटोल सम्म खानेपानी संरक्षण	” ”	१ वटा	४ लाख	५०० ,,	” ”	”	३ वर्ष
६	दुर्लुगमूल व्यवस्थापन	दुर्लुगं	१ वटा	२ लाख	१०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
७	दत्तेलोटे लिफ्टीगं खा.पा.	दत्तेलोटे	१ वटा	१ लाख	४५० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	१ वर्ष
८	सानीदह ठूलीदह पूनःभरण	सानी ठूली दह	२ वटा	५ लाख	१०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
	विपद व्यवस्थापन							
१	चट्यागं	वडा नं १	८ वटा टोलमा अर्थिगं	५ लाख	५०० ,,	” ”	”	२ वर्ष
२	आगोलागी	”	जनचेतना कार्यक्रम ५ वटा	५ लाख	१०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
३	राइजिगं पहिरो संरक्षण	”	”	२० लाख	४५० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
४	विपद भैपरिकोष	”	५ लाखको १ वटाकोष	५ लाख	१०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
	फोहर व्यवस्थापन							
१	जैविक तथा अजैविक फोहर व्यवस्थापन	८ वटा टोल	८ वटा	१५ लाख	११०० ,,	”	”	३ वर्ष

वडा नं २ का कार्यक्रमहरु

मिति २०७५/११/१९

२. १. सामाजिक विकास क्षेत्र

	स्वास्थ्यतर्फः							
१	गाउँपालिका स्तरिय अस्पताल निर्माण कार्यक्रम	चिलाउनेवास,भुजुगे	१५ शैयाको अस्पताल	१५ करोड	४००० परिवार	संघ, प्रदेश पालिका	व्यवस्थापन समिति	३ वर्ष भित्र
२	आमा सुरक्षा कार्यक्रम ● भवन निर्माण ● गर्भवति । सुत्केरी जाच प्रोत्साहन कार्यक्रम प्रसुति गृह व्यवस्थापन (आवश्यक सामग्री उपकरण दक्ष प्रसुतिकर्मी र अन्य पुर्वाधार कार्यक्रम)	वडा नं २ को चिलाउनेवास	१ वटा भवन ५० समुहमा - गर्भवति जाच वृद्धि ७५ प्रतिशत प'च्याउने - संस्थागत प्रसुतीमा वृद्धि (0 home delivery)	१ करोड ५ लाख ५ लाख	४०० परिवार	प्रदेश,संघ गाउँपालिका	स्वास्थ्य संस्था आमा समुह	०७६।७७ ३ वर्ष भित्र

			● सुत्करा पश्चातको जांचमा वृद्धि					
३	खोप कार्यक्रम खोप भवन निर्माण जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं २ को सहेली, मडुवा, वइया मा	३ वटा भवन गुणस्तरीय सेवा ५० वटा कार्यक्रम	२० लाख	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था,	०७६ देखि ०७८
४	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम गुणस्तरीय सेवा ● पोषण ● परिवार नियोजनको परामर्श ● सम्बन्धी कार्यक्रम ● मातृ सुरक्षा कार्यक्रम ● जेष्ठ नागरिक सहयोग कार्यक्रम ● भवन व्यवस्थापन ● औषधि तथा औजार उपकरणको व्यवस्था	वडा नं २ का ९ वटै टोलमा	९ वटा टोलमा गुणस्तरीय सेवा	१० लाख	४०० परिवार	पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था	१ वर्ष भित्र ०७६।७७
५	पोषण कार्यक्रम ● स्वास्थ्य बालबालिका प्रतियोगिता कार्यक्रम ● तौल अनुगमन सम्बन्धी जनचेतना सम्बन्धी कार्यक्रम ● खाद्य गुणस्तर अनुगमन ● सुनौला १००० दिनको वृद्धि कार्यक्रम	वडा नं २ का ९ वटा टोलमा	५० वटा समुह	५ लाख	४०० परिवार	व्यक्ति वडा, पालिका,	स्वास्थ्य चौकि	१ वर्ष ०७६।७७
६	परिवार नियोजनको कार्यक्रम ● सेवाग्राही वृद्धि ● असुरक्षित गर्भपतन न्यूनिकरण ● जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं २ का ९ वटा टोलमा	५० वटा समुह परिवार नियोजनकोका साधन प्रयोग कर्ता दर वढाउन CPR 50 +	१० लाख	६०० परिवारे	व्यक्ति वडा, पालिका,	स्वास्थ्य चौकि	५ वर्ष भित्र
७	गुणस्तरीय सेवा ● भवन निर्माण ● पोषणका लागि साधन ● रोग निघानका लागि प्रयोगशाला व्यवस्थापन	चिलाउनेवास	१ वटा ९ वटा बस्तिमा पुग्ने गरी	५ करोड	”	पालिका, प्रदेश, संघ	”	”

	● औषधिहरुको आपूर्ति ● आवश्यक उपकरणको व्यवस्थापन (औजार सामग्री)							
८	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम ● आधारभूत तथा अभिमखीकरण तालिम ● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक सामग्री (वाक्स, प्राथमिक उपचारका सामग्री) ● सूचना संचारमा सहयोग	९ वटा टोल	५० वटा तालिम ९ वटा वस्तिमा	२० लाख ५ लाख	” ”	वडा, पालिका, प्रदेश	”	
९	सम्बन्धित विषयहरुको स्वास्थ्य कर्मिलाई तालिम ● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● कार्यालय सहयोगीलाई तालिम	स्वास्थ्य चौकी	२५ वटा	५ लाख	१०० जना	”	”	५ वर्ष भित्र
१०	तह अनुसारका दक्ष स्वास्थ्य कर्मी (स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्येक टोलमा स्वास्थ्यकर्मी) व्यवस्थापन	”	१० वटा	५० लाख	४०० परिवार	”	”	२ वर्ष भित्र
११	रोग नियन्त्रण कार्यक्रम सर्ने रोग नियन्त्रण नसर्ने रोग नियन्त्रण	चिलाउनेवास	६० वटा कार्यक्रम	२० लाख	४०० परिवार			
१२	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापना सञ्चालन (समय समयमा)	९ वटा टोलमा	५०० वटा	३० लाख	”	”	”	५ वर्ष भित्र
१३	विद्यालय स्वास्थ्य कार्यक्रम	सवै विद्यालयहरुमा	६० वटा	६ लाख	”	”	”	”
१४	आयुर्वेदालय स्थापना	वडा नं २ को चिलाउनेवास	२ वटा	१ करोड	”	”	पालिका	५ वर्ष
१५	योग केन्द्र स्थापना जनचेतनामूलक कार्यक्रम	”	९ वटा वस्तीमा	५० लाख	सवै परिवार	वडा, पालिका,	वडावासी	२ वर्ष
१६	स्वास्थ्य सूचना र संचार प्रचार प्रसार कार्यक्रम रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी	९ वटा वस्तीमा	१५० पटक	३ लाख	सवै परिवार	वडा र पालिका	सम्बन्धित संस्था	१ वर्ष

१७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन कार्यक्रम कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम	वडा नं २ मा	९ जना	३ लाख	९ जना	पालिका, प्रदेश	„	२ वर्षमा
१८	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम अभिलेख प्रतिवेदन विद्युतीय प्रणाली लागू गर्ने	वडा नं २ भरी	९ वटा वस्ति	१० लाख	„	निजी,गैसस पालिका	गैसस र निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र

	शिक्षा :							
१	शिक्षक दरवन्दी व्यवस्थापना	सवै विद्यालय	१२ वटा थप	३९ लाख	सवै विद्यालय र विद्यार्थी	आन्तरिक, पालिका,प्रदेश, संघ	वि. व्य.स.	५ वर्ष
२	सूचना प्रविधि व्यवस्थापन	„ „	५	८० लाख	„ „	„ „	„ „	५ वर्ष
३	छात्रा शौचालय (WASH सुविधा)	२ वटा मा.वि.	२ वटा	२० लाख	छात्रा हरु	„ „	„ „	२ वर्ष
४	शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धिशिक्षक तालिम निरिक्षण अनुगमन करार संझौता	सवै विद्यालय	सवै विद्यालय	२५ लाख	विद्यार्थीहरु	„ „	„ „	निरन्तर
५	प्र.अ. व्यवस्थापन	„ „	७ वटा विद्यालय	५ लाख	विद्यार्थी समुदाय	„ „	„ „	„
६	विद्यालय कर्मचारी ईसिडि व्यवस्थापन	„ „	„ „	१५ लाख	„	„ „	„ „	„
७	पुस्तकालय व्यवस्थापन कोठा र पुस्तकहरु	„ „	„ „	८० लाख	„	„ „	„ „	„
८	खेलकुद संगित शिक्षक व्यवस्थापन	„ „	३ जना	१० लाख	„	„ „	„ „	„
९	विद्यालय मर्ज कार्यक्रम	वडा नं २ का	आवश्यकता अनुसार	नीतिगत व्यवस्था	„	„ „	„ „	२ वर्ष
१०	पुरस्कार र दण्ड	„	सवै विद्यालय	„ ५ लाख	„	„ „	„ „	निरन्तर
११	आवसिय भवन निर्माण	काफलटारी	१ वटा	५० लाख	„	„ „	„ „	२ वर्ष
१२	भोजन र मर्मत	„	७ वटा	२० लाख	„	„ „	„ „	५ वर्ष
१३	प्रौढ साक्षरता	सवै वस्ति	९ वटा	१० लाख	प्रौढ	„ „	„ „	२ वर्ष
१४	गुणस्तरीय, व्यवसायिक, प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम	२ वटा विद्यालयहरु	२ वटा ५० प्रतिशत वाट ६० पर्याउने	२ करोड	४४० परिवार	प्रदेश	विद्यालय व्य.समिति	५ वर्ष भित्र
१५	आवशिय विद्यालय स्थापना	जनप्रदिप मावि	१ वटा	५ करोड	५०० परि.	पालिका,प्रदेश, संघ	„ „	५वर्ष
१६	वाल शिक्षा ईसिडि कक्षा सञ्चालन, के.जि. कक्षा सञ्चालन	सवै विद्यालय	५ वटै	१५ लाख	१०० जना	पालिका,प्रदेश, वडा	संचालक समिति	१ वर्ष

१७	कक्षाकोठा तथा व्यवस्थापन इसिडि देखि	सवै विद्यालय	५ वटा	१ लाख	३०० जना	" "	"	१ वर्ष
१८	शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम (तालिम,अन्तर कृया,शैक्षिक सामाग्री)	" "	५ वटा ३० प्रतिशत वाट ६० प'च्याउने	५० लाख	४०० परिवार	" "	"	३ वर्ष
१९	अंग्रेजी माध्यमको पाठ्य पुस्तक व्यवस्थापन र छात्रवृत्तिको कोटा वृद्धि	" "	सवै विद्यालयमा	१ करोड	८४० "	" "	"	४ वर्ष भित्र
२०	विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण ● भवन निर्माण ● प्रयोगशाला, ● छात्रवास ● पुस्तकालय, ● फर्निचर ● शौचालय, ● खा.पा ● पर्खाल र घेरावार	७ वटा विद्यालयमा ३ वटा मा. विद्यालयमा १ वटा वि. मा १ वटा मावि ७ वटै विद्यालय " " "	७ वटा	६ करोड	४०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	०७६ वाट ४ वर्षमा
२१	सूचना प्रविधिको व्यवस्थापन ● कम्प्यूटर ● इन्टरनेट सेवा ● प्रोजेक्टर ● इन्टरनेट ● वाइफाई	सवै विद्यालयमा ७ वटै विद्यालयमा " "	सवै विद्यालयमा ५ वटा ५ वटा	१० लाख	१००० जना	"	"	२ वर्ष
२२	शिक्षकलाई तालिम	७ वटा विद्यालयमा	६० वटा	५ लाख	१०० जना	पालिका	विद्यालय	५ वर्षमा
२३	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था स.क. दरवन्दी आधारभूत तह मा.वि. तह	सवै विद्यालय	सवै विद्यालय ५ जना २० जना १२ जना	२० लाख	१०० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	५ वर्षमा
२४	सामुदायिक सिकाई केन्द्रको भवन निर्माण	१ वटा	चिलाउनेवास	५० लाख	४०० "	" "	" "	२ वर्ष भित्र

२५	विपन्न दलित समुदायको विद्यालय छाड्ने र दोह्राउने दर कम गराउने कार्यक्रम	दलित वस्तिमा	१ वटा ० प्रतिशतमा ल्याउने	५० लाख	१२५ ,,	,, ,,	,, ,,	,, ,,
२६	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामग्रीको व्यवस्था	जनप्रदिप मा.वि.	१ वटा	३० लाख	१०००यूवा तथा बालबालिक	पालिका	खेलकुद समिति	५ वर्ष
२७	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	सवै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा	२० लाख	३०० जना	,,	वि. व्य. स.	५ वर्ष
२८	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	२ नं वडा	सवै विद्यालय	२ लाख	२०० प.	पालिका	,, ,,	१ वर्ष
२९	वस व्यवस्थापन कार्यक्रम	जनप्रदिप मा.वि	२ वटा	८० लाख	२५० ,,	पालिका ,,	,, ,,	२ वर्ष
३०	सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने, विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुझाव	,,	१ वटा	३ लाख	सवै वडावासी	,,	पालिका	१ वर्ष
३२	आधारभूत तहमा अनिवार्य अंग्रेजी शिक्षा कार्यक्रम	,,	सवै विद्यालय	१५ लाख	सवै वि.	,,	व्यवस्थापन समिति	२ वर्ष भित्र
३३	प्रौढ साक्षरता कक्षा सञ्चालन कार्यक्रम(प्रविधिको प्रयोगगरेर)	वडा नं २	१०० प्रतिशत साक्षरता प'न्याउने	१० लाख	१५० जना	,,	समुदाय	२ वर्ष भित्र
३४	बाल विकास केन्द्रको स्तर उन्नति	,,	२ वटा	५० लाख	१५० परिवार	,,	,,	,,
३५	खेलकुद तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन	,,	,,	५ लाख	,,	,,	,,	,,
३५	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	,,						
	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:							
१	तिजगित प्रतियोगित	वडा कार्यालय	५ वटा	१ लाख	सवै	वडा का.	,, ,,	,,
२	खेलकुद प्रतियोगिता भलिबल	,, ,,	५ वटा	२ लाख	सवै	,,	,, ,,	,,
३	सांस्कृति प्रतियोगिता	,, ,,	५ वटा	१ लाख	सवै	,,	,, ,,	,,
४	संस्कृतिक भवन		१ वटा	३० लाख	,,	,,	,, ,,	,,
५	समुदायिक भवन दलित वस्तिको लागि	टापु र मडुवा	८ टोली निर्माण तथा सञ्चालन	१० लाख	२०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष भित्र
६	मठमन्दिर तथा गुम्बा मर्मत	वडा नं २ मा	१० वटा	१० लाख	६३४ ,,	,,	,,	,,
३	सामाजिक समावेशिकरण:							
१	अपाङ्गक्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग कार्यक्रम	वडा नं २	२५ वटा कार्यक्रम	१० लाख	७० जनालाई	गा.पा.	वडा	०७६वाट
२	दलित उत्थान कार्यक्रम आरन व्यवस्थापन सिपमुलक तालिम आय आर्जन कार्यक्रम	,, ,,	३० वटा कार्यक्रम	२५ लाख	सवै दलित परिवार	पालिका प्रदेश	दलित उत्थान समिति	५ वर्ष भरी
३	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	९ वटा वस्तीमा	१२० वटा	२० लाख	सवै बाल बालिका	पालिका	बाल क्लब	०७६, ०७७

४	समुदायमा वालमनोविज्ञान र मनोविज्ञान परामर्श केन्द्र स्थापना र सेवा कार्यक्रम	कृषि बजार	१ वटा	५ लाख	२०० परिवार	„	समुदाय	२ वर्ष भित्र
५	कानूनी परामर्श केन्द्र	„	१ वटा	३ लाख	„	„	„	„
६	महिला तथा बाल, अपागं मैत्री शौचालय व्यवस्था	सबै विद्यालय, सार्वजनिक भवनमा	सबै	नीतिगत व्यवस्था	६०० „	„	„	„
७	जोडी तालिम व्यवस्था	सबै वस्ति	„	„	„	„	„	„
८	जेष्ठ नागरिक भत्ता घरघरमा व्यवस्था	„	„	„	„	„	„	१ वर्ष
खानेपानी :								
१	९ वटै टोलका सबै खानेपानी धारा,मुहान, पाइप मर्मत तथा संरक्षण कार्यक्रम	सबै टोलमा	९ वटा	१५० लाख	४६१ घरधुरी	पालिका, प्रदेश	उपभोक्ता	२ वर्ष
२	परम्परागत कुवा मर्मत	१० वटा	१० वटा	५ लाख	२०० „	पालिका	उपभोक्ता	१ वर्ष
३	सार्वजनिक शौचालय	चिलाउनेवास,ओइया	२ वटा	१५ लाख	२०० „	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
४	फोहर व्यवस्थापन • फोहर संकलन र व्यवस्थापन • खाडल व्यवस्थापन • वातावरण सरसफाई अभियान	९ वटै टोल	९ ठाउँमा	१० लाख	६३४ परिवार	पालिका	„	२ वर्ष
५	तालिम सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं २ मा	६० वटा	६ लाख	६०० परिवार	पालिका	स्थानीय समुदाय र संस्था	२ वर्ष

२.२. आर्थिक विकास क्षेत्र

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	व्यवसायिक खेती तथा तरकारी फर्म स्थापना कार्यक्रम (टमाटर,च्याउ, मुला,गाजर,मुढेच्याउ, करेला,सिमि,अलैची,टिमुर,करिलो,आलु आदि)	९ वटै वस्ति विशेष गरी आधिखोल तथा अन्य खोलाका आसपासमा	१२ वटा फर्म वा ब्लकको स्थापना	५० लाख	६० घरधुरी	गा.पा.५० प्रतिशत, कृषक ५० प्रतिशत	कृषक समुह	२ वर्ष भित्र
२	फलफुल फर्म स्थापना कार्यक्रम (सुन्तला, केरा,कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर)	९ वटै टोलमा	९ वटा फर्मको स्थापना	२० लाख	१५० घरधुरी	गा.पा., कृषक	९ वटा समुह	३ वर्ष भित्र
३	वगैचा व्यवस्थापन, नर्सरी रोगकीरा तालिम व्यवस्थापन कार्यक्रम	९ वटै टोलमा	९ वटा फर्मको स्थापना	२० लाख	२०० घरधुरी	गा.पा., कृषक	९ वटा वडा समुह	२ वर्ष भित्र

४	कृषि याग्यो साथै बाभोजमिन पहिचान कार्यक्रम	वडा नं २ भरी	कृषि योग्य तथा बाभोजमिन जग्गा जमिन पहिचान	५ लाख	६३४ घरधुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	६ महिना भित्र
५	बाभोजमिन जग्गा व्यवस्थापन निति निर्माण कार्यक्रम	वडा नं २ भरी	बाभोजमिन जग्गा खेति योग्य जमिनमा परिणत हुनेछ र पालिकाको नीति बन्नेछ	२ लाख	सवै घरधुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
६	माटो परिक्षण कार्यक्रम	सवै टोल	९ वटा वस्तिमा	१ लाख	”	”	कृषक	”
७	खाद्यान्न,तरकारी,गेडा गुडीको पुराना विउको संरक्षण कार्यक्रम	सवैटोल	परम्परागत विउ विजनको संरक्षण	२ लाख	८०० घर परिवार	गाउँपालिका ,स्थापना	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र
८	धान,मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	२५० परिवार	आय आर्जन उत्पादकत्वमा वृद्धि,	१५ लाख	५० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
९	हाते टेक्टर,शेसर जस्ता उपकरण खरिद कार्यक्रम	९ वटै टोल	कृषि उत्पादन बढ्नेछ,श्रमको बचत हुनेछ ।	५० लाख	सवै घरधुरी	गाउँपालिका	कृषक समुह	५ वर्ष भित्र
१०	आधुनिक औजार मर्मत केन्द्र स्थापना	चिलाउने भाटी, ओइया	२ वटा	१५ लाख	१०० ”	गाउँपालिका	कृषक समुह	२ वर्ष भित्र
११	आधुनिक एग्रीभेट स्थापना	” ”	३ वटा	१० लाख	१५० ”	गाउँपालिका	कृषक समुह	२ वर्ष भित्र
१२	हाट बजार स्थापना	चिलाउने भाटी, ओइया	४ वटा	१५ लाख	८४० घर परिवार	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
१३	कृषि, पशु विमा कार्यक्रम	९ वटै वस्ति	वाली र पशुको संरक्षण,आर्थिक उन्नति	३ लाख	८०० घर परिवार	गाउँपालिका ,	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र
१४	पशुपालन व्यवसायिक कार्यक्रम • दुग्ध उत्पादन, • बाख्रापालन, • कुखुरा पालन • मौरी पालन • वंगुरपालन, • माछा पालन	सिम्ले र भाटी वसेवारी,ओइया,मडुवा,टापु ओइया,मडुवा, भाटी,सहेली,टापु वडा नं२ मा जरेखोला,ओइया आरिंको रह, पैरिजागर, आठगढे, भाटी,ओइया	६ वटा पशुफर्म स्थापना २ वटा ४ समुह ५ समुह ९ समुह २ समुह ५ वटा समुह	१ करोड	६० परिवार ” २० ” २० ” १० ” १० ”	गाउँपालिका निजी क्षेत्र	कृषक समुह	३ वर्ष भित्र
१५	दुग्ध संकलन र चिस्यान केन्द्र	९ वटा टोल भाटी र ओइया	९ वटा २ वटा	२० लाख	५०० ”	”	”	२ वर्ष
१६	डालेघास विकास कार्यक्रम	९ वटै टोल	९ वटा ब्लक	५ लाख	२०० ”	” ”	”	१ वर्ष

१७	चिस्यान केन्द्र (स्टोरेज) स्थापना	९ वटै टोलमा	९ वटा	२० लाख	४५० ,,	,, ,,	,,	२ वर्ष
१८	जैविक विषाधि उत्पादन कार्यक्रम	भाटी, ओइया	२ वटा	१० लाख	१०० ,,	,, ,,	,,	,,
१९	जडिवुटी उत्पादन कार्यक्रम	भारखोला, मडुवा	२ वटा	१० लाख	१५० ,,	,, ,,	,,	,,
२०	प्रशोधित पानी (मिनरल वाटर) उद्योग स्थापना	टापु आरीकोरह, ओइया, वसेहारी	उद्योग ३ वटा स्थापना	३० लाख	१०० घरघुरी	गाउँपालिका, निजी क्षेत्र	निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
२१	वादर नियन्त्रण कार्यक्रम	,, ,, ९ वटै टोल	,, ,,	१० लाख	,,	,,	,,	,,
२२	मसला जन्य उद्योग स्थापना	भाटी र ओइया	२ वटा	२ लाख	४० परिवार	,, ,,	,,	,,
२३	ढुगां काट्ने उद्योग स्थापना सहयोग कार्यक्रम	वसेवारी, मडुवा, भारखोला, टापु पोखराचौर, भाटी	१० वटा	१० लाख	१०० परिवार	,, निजी क्षेत्र	निजी क्षेत्र	१ वर्ष
२४	फर्म स्थापना तालिम (कुखुरा, वाखा, भैसी, वंगुर, माछा, मौरी)	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	२० लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
२५	उत्प्रेरण तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
२६	जोखिम व्यवस्थापन तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
२७	क्षमता विकास तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
२८	नेतृत्व विकास तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
२९	कानूनी परामर्श तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
३०	आइ.पि.एम.कृषि पाठशाला सञ्चालन	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
३१	खोटो उत्पादन संकलन कार्यक्रम	२ वटा वस्तिमा टापु, वसेवारी	२ वटा	२ लाख	,, ,,	गाउँपालिका	,,	,,
३२	दलित तथा अति गरीब हरूको क्षमता विकास, आवास पूर्वाधार निर्माण तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम	वसेहारी, मडुवा, भारखोला, उखुवारी टापु, ओइया	६ वटा वस्ति मा ६० वटा	२ करोड	,,	निजी, गैसस पालिका	गैसस र निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
३३	साना कुला मर्मत मझौला सिंचाई योजना	सवै कृषि योग्य जमिन	उत्पादन वृद्धि, आय आर्जन वृद्धि	१ करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक	५ वर्ष
३४	व्यापार । रेष्टुरेन्ट विस्तार कार्यक्रम	४ वटा टोलमा भाटी, ओइया, मडुवा, भैरवकुण्ड	४ वटा	३० लाख	२०० ,,	निजी क्षेत्र पालिका	उद्यमी	३ वर्ष
३५	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	९ वटै वडामा	सिप, क्षमतामूलक जनशक्ति उत्पादन र उत्प्रेरणा	२० लाख	१०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक र पशुपालक	५ वर्ष
३६	काठ जन्य, बांस जन्य उद्योग प्लाईउड कारखाना फर्निचर उद्योग	टापु, सहेली, थुम, भारखोला, भाटी, मडुवा, ओइया, वसेवारी, भैरवकुण्ड, पोखराचौर	१० वटा	३० लाख	१०० ,	व्यक्ति, वडा र पालिका	उद्यमी	२वर्ष
३७	प्रशोधन, प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (वेसार अदुवा फलफुल, कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर)	ओइया, वसेवारी, भाटी, थुम, सिम्ले, भारखोला	५ वटा	१२ लाख	१५० परिवार	पालिका, प्रदेश,	कृषक समुह	५ वर्ष

	जडिवृटी, अचार, मसला,जुस जाम,जेली)							
३८	फ्रेस हाउस स्थापना	भाटी र ओइया	२ वटा	५ लाख	१०० ,,	व्यक्ति, पालिका	व्यक्ति	१ वर्ष
३९	जङ्गल पार्क रिसोर्ट	वसेवारी, आरीको रह अन्धाअन्धी खोला	२ वटा	१५ लाख	२०० ,,	निजी,पालिका, प्रदेश	पर्यटन व्यवसाहि	३ वर्ष
४०	होमस्टे विस्तार कार्यक्रम	मडुवा,टापु,वसेवारी, थुम, भारखोला	५ ठाउँमा	४० लाख	६०० परिवार	,, पालिका, प्रदेश,	पर्यटन व्यवसायी	५ वर्ष
४१	दृश्य अवलोकन पूर्वाधार कार्यक्रम (गुरुकुल, ठूलोछहरा,मडुवा गुम्वा, वसेवारी,तिखेचुली, आरिंको रह, अन्धाअन्धी दह, डहरेको लेक, सल्लेघारी)	वडा नं २ का ९ वटा स्थान	९ वटा	१० लाख	१०० ,,	,, ,,	निजी क्षेत्र	५ वर्ष
४२	सहकारी व्यवस्थापन नियमनकार्यक्रम	सवै ठाउँमा	९ वटा	२० लाख	३५०परिवार	,,	सहकारीकर्मी	२ वर्ष
४३	आरन निर्माण तथा व्यवस्थापन	वसेवारी,मडुवा,भारखोला,पोखराचौर, भाटी	५ वटा	५ लाख	२०० परिवार	पालिका	निजी क्षेत्र	२ वर्ष
४४	वजार व्यवस्थापन कार्यक्रम	भाटी, मडुवा, ओइया, आठगढे, दोविल्ला	५ ठाउँमा	१० लाख	२०० परिवार	,, ,,	,,	,,
४५	पलम्बर,सिकर्मी,डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम (३३ महिने)	२ नं वडामा	२०० जनालाई	२० लाख	२०० ,,	,,	,,	१ वर्ष
४६	वैकिंग सेवा विस्तार कार्यक्रम	चिलाउने भाटी	१ वटा	५ लाख	४०० ,,	वैक,पालिका, प्रदेश	वैक	१ वर्ष

२. ३. पूर्वाधार विकास क्षेत्र

सडक तर्फ:

क्रसं	योजना	स्थान	उपलव्धी	बजेट	लाभान्यित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
	२ जिल्लाका सदरमुकाम जोड्ने सडक							
१	पुतलीखेत कार्किनेटा कुस्मा सडक कालोपत्रे	वडा नं २ र ६	३० कि.मि.	४० करोड	वडाका सवै ६३४परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष
	गाउँपालिका स्तरका सडक							
२	जिरो चिलाउनेभाटी थुम सडक कालोपत्रे	वडा नं.२	६ कि.मि.	६ करोड	२८० ,,			२ वर्ष

३	भैरीकुण्ड वसेहारी सडक कालोपत्रे	वसेहारी	४ कि.मि.	२१ करोड	१६४ ,,	प्रदेश, संघ	,,	३ वर्ष भित्र
४	जरेखोला मडुवा सडक कालोपत्रे	मडुवा	२ कि.मि	२ करोड	१३५ परिवार	,,	,,	३ वर्ष भित्र
५	कालीखोला पोखराचौर कालोपत्रे	पोखराचौर	१ कि.मि.	१ करोड	७० परिवार	,, ,,	,,	३ वर्ष
६	चिलाउने भाटी आठगढे पैरीजागर सडक	पैरीजागर	६ कि.मि.	५० लाख	५० ,,	,, ,,	,,	५ वर्ष
वस्तिस्तरका सडक								
७	सपन्ते लामचास सडक	लामाचास	१ कि.मि	१ करोड	७० ,,	पालिका, प्रदेश संघ	,,	३ वर्ष
८	श्रीनडाडा भैरीकुण्ड कृषि सडककालोपत्रे	भैरीकुण्ड	३ कि.मि	३ करोड	८० परिवार	,, ,,	,,	४वर्षमा
९	भारखोला तिलिम सडक	तिलिम	२ कि.मि.	४० लाख	३५ ,,	,, ,,	,,	५ वर्ष
मोटरवे पुल,								
१	समिध खोला मोटरपुल	घट्टेखोला	१५ मिटर	१ करोड	१००० प.	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
२	जावीखोला ,,	शहरे खोला	१२ मिटर	१करोड	१००० प.	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
३	जरेखाला ,,	जरेखोला	१५ मिटर	१ करोड		संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
४	आरिको दह अन्धाअन्धी खोला मोटरवेपुल	अन्धाअन्धी खोला	४० मिटर	४ करोड	१००० प.	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	३ वर्ष
कल्बर्ड कजवे								
१	तल्लो जरेखोला	तल्लो जरेखोला	८ मिटर	८० लाख	८०	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
२	जाविखोला	जाविखोला	७ मिटर	५५ लाख	३५	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
३	थुम खोल्सा	थुम खोल्सा	७ मिटर	४० लाख	१८०	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
४	सहेली खोल्सा	सहेली खोल्सा	७ मिटर	४० लाख	८०	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
५	उखारीको तल खोल्सा	उखारीको तलखोल्सा	७ मिटर	४० लाख	८०	संघ,प्रदेश	ठेक्कापट्टा	२ वर्ष
भोलुङ्गे पुल								
१	पोखराचौर मडुवा भो.पु.	पोखराचौर	१५ मिटर	४० लाख	३०० प.	प्रदेश,पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
२	अन्धाअन्धी भो.पु.	पैरी जागर	२० मिटर	२० लाख	२०० प	प्रदेश,पालिका	,,	२ वर्ष
३	अन्धाअन्धी भो.पु.	उखारी खेत नेर	२० मिटर	२० लाख	१०० प	प्रदेश,पालिका	,,	२ वर्ष
	आँधिखोलाभो.पु.	आठगढे विष्णुको घर नजिकै	३० मिटर	४० लाख	३०० परिवार	,, ,,	,,	२ वर्ष
पर्यटन पूर्वाधार								
१	टापु देवीथान अन्धाअन्धीदह डहरे देउराली पदमार्ग	वडा नं २	२० कि.मि	१ करोड	४०० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	५ वर्ष
२	फदी नौले मातागुफा ,,	वडा नं २	४ कि.मि	१५ लाख	७५ ,,	,, ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
३	भैरीकुण्डा काफलटारी ,,	वडा नं २	२ कि.मि	१४ लाख	८० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष

४	सहेली उखारी देवीथान गोरुजुरे सिरुवारी	वडा नं २	१३ कि.मि	२० लाख	८० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
५	आठगढे टापु पदमार्ग	वडा नं २	३ कि.मि	१० लाख	३५ ,,	,, ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
६	टापु चाउका पदमार्ग	वडा नं २	८ कि.मि	१० लाख	२० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
७	भारखोला तिलिम डहरे ,,	वडा नं २	१४ कि.मि	२० लाख	८० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
८	मडुवा वसेहारी सिरुवारी पदमार्ग	वडा नं २	१५ कि.मि	२० लाख	९० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
९	प्रत्येक वस्तिमा मोटर साइकल पुग्ने ४ फिटको हरित सडक कार्यक्रम	वडा नं २ भरि	९ वटै वस्ति	१ करोड	६३४ ,,	,, ,,	उपभोक्ता	५ वर्ष
१०	आरिफो रह र वसेहारी र गोरुजुरे जङ्गलपार्क	,,	३ वटा	१ करोड	११०० ,,	,,	,,	४ वर्ष
११	वोटानिकल गार्डेन	मडुवा,भैरीकुण्ड, पोखरा चौरु	३ वटा	१ करोड	५०० ,,	,, ,,	,,	५ वर्ष
१२	प्याराग्लाइडिंग जॉन निर्माण	भारखोला, मडुवा, भैरीकुण्ड	३ वटा	१ करोड	,,	,,	,,	
	सिंचाई कार्यक्रम							
१	बुढो कुलो		१ कि. मिटर	४० लाख	२१६ धुरी	प्रदेश ,संघ	पालिका	२ वर्ष
२	जरेखोला सिमचौर		२ कि. मिटर	७० लाख	६० ,,	प्रदेश ,,	ठेक्का	२ वर्ष
३	ठूलो छहरा काफलटारी		२ कि मिटर	७० लाख	४० ,,	प्रदेश ,,	ठेक्का	३ वर्ष
४	ठूलोचौर ओइया		१ कि. मिटर	५० लाख	५० ,,	प्रदेश ,,	ठेक्का	३ वर्ष
५	सीताको घाट ठूलोगढो		२ कि. मिटर	७० लाख	६० ,,	प्रदेश ,,	ठेक्का	२ वर्ष
६	थुम सिंचाई		१ कि. मिटर	२५ लाख	५० ,,	प्रदेश ,,	ठेक्का	२ वर्ष
७	एकपाखे सिचाइ गोरीखाला		४ कि. मिटर	४० लाख	६०	प्रदेश ,,	ठेक्का	५ वर्ष
८	आरिफोदह खोलाखेत सिंचाई	साविक वडा नं ९	४ कि.मि.	५० लाख	७० परिवार	,, ,,	ठेक्का	३ वर्ष
९	उखुवारी खेत पैरीजागर सिचाई	साविक ९	४ कि.मि.	३० लाख	२० ,,	प्रदेश ,,	ठेक्का	४ वर्ष
१०	लोधानी सहेली आठगढे थुम सिंचाई	साविक ८,७	३ कि.मि.	४० लाख	४० ,,	,, ,,	ठेक्का	३ वर्ष
११	भारखोला भाटी सिंचाई	साविक ४,५,६	३ कि.मि.	४० लाख	७० ,,	,, ,,	,,	२ वर्ष
१२	ओखलेखोला राजवने सिंचाई	राजवने	१ कि.मि.	३० लाख	३५ ,,	,, ,,	,,	४ वर्ष
१३	नौले सिंचाई	नौले	१ कि.मि	३० लाख	३५ ,,	,, ,,	,,	४ वर्ष
१४	भञ्ज्यांगे खेत सिंचाई	भञ्ज्यांगे खेत	१ कि.मि	२ लाख	१५ ,,	,, ,,	,,	३ वर्ष
१५	व्यवसायिक खेती गर्नेलाई सहयोग कार्यक्रम	वडा नं २ मा	५० वटा समुह	४० लाख	५० ,,	,, ,,	,,	वर्ष
	भवन तथा शहरी विकास:							
१	चिलाउनेवास प्रहरी चौकी भवन	२ नं वडा	१ वटा	३ करोड	६३४ ,,	,, ,,	ठेक्कापट्टा	५ वर्ष
२	अति गरीव २० परिवारको लागि घर निर्माण	२ नं वडा	२० वटा	२ करोड	२० परिवार	,, ,,	उपभोक्ता	४ वर्ष
३	सामुदायिक पुस्तकालय भवन र पुस्तक	जनप्रदिप मावि	१ वटा	१ करोड	१०० ,,	,, ,,	,, ,,	५ वर्ष
४	वडा कार्यालय भवन निर्माण	भुजुगें चिलाउनेवास	१५ कोठे	२ करोड	६३४ ,,	,, ,,	ठेक्कापट्टा	५ वर्ष

५	कल्चरल भवन	मडुवा	१५ *२८ मिटरको १ वटा	१ करोड ५० लाख	१२० ,,	,, ,,	,, ,,	५ वर्ष
६	चिलाउने भाटी, ओइयामा वस्ति तथा शहरी विकास कार्यक्रम	चिलाउनेभाटी र ओइयामा	२ वटा	५ करोड	३०० ,,	संघ, प्रदेश गाउँपालिका	निजी क्षेत्र र पालिका	३ वर्ष
७	सामुदायिक भवन	९ वटा वस्तिमा	९ वटा	२ करोड	६३४ ,,	,, ,,	उपभोक्ता	५ वर्ष
८	दलित सामुदायिक भवन	वसेवारी र टापु दमैटोल गन्तानेडाडा	२ वटा	२०।२० लाख	७५ ,,	,, ,,	,,	३ वर्ष
९	पिकनिक स्पोर्ट	सल्लेघारी, सिस्नेखर्कमडुवा	२ वटा	२० लाख	४०० ,,	,, ,,	उपभोक्ता	४ वर्ष
१०	अति गरीवको लागि छाना सहयोग कार्यक्रम	सवै वडा	खरको छाना भएका अतिगरीव परिवारहरु	२० लाख	२०० ,,	गाउँपालिका	,,	२ वर्ष
	विद्युत							
१	९ वटा टोलमा काठेपोल हटाई स्टिल पोल हस्तान्तरण कार्यक्रम	वडा नं २ का ९ वटा वस्तीहरुमा	२५० वटा	२५ लाख	६३४ ,,	,,	,,	२ वर्ष
२	ट्रान्सफरमर खरिद	सहेली, भारखोला, मडुवा, ओईया, वसेवारी	२ वटा २५ के.भि. ३ वटा ५० के.भि.	१ करोड	६३४ ,,	,,	,,	५ वर्ष
३	सडक वती व्यवस्था	९ वटा टोलका मुख्य सडकमा	२०० वटा	२० लाख	३०० ,,	,,	,,	३ वर्ष
४	विद्युत नाङ्गातार विस्तारित गरी लेमिनेटेड तार प्रयोग गरी विद्युत व्यवस्थित गर्ने	,, ,,	९ वटा टोलमा	१ करोड	६३४ ,,	,,	,,	५ वर्ष
	संचार							
१	इन्टरनेट र वाइफाई जडान	९ वटै टोलमा	९ टोलमा	१० लाख	,,	,,	,,	१ वर्ष
	खेलमैदान							
१.	खेल मैदान निर्माण	जनप्रदिप मावि, ओइया	२ वटा	२ करोड	,,	,,	,,	५ वर्ष

२. ४. वातावरण क्षेत्र

समस्याहरु

क्र.सं.	समस्याहरु	समाधानका उपयाहरु
१	सरसफाईको राम्रो व्यवस्थापन नहुनु	फोहरमैला जथाभावि नफाल्ने, कुनै निश्चित ठाउँमा कुहुने वस्तु र नकुने वस्तुलाई राख्ने । जस्तै फोहर संकलन गर्ने ठाउँमा राख्ने
२	जनचेतनाको कमि	वातावरण सम्बन्धी टोलटोलमा प्रशिक्षण दिने
३	शौचालयको व्यवस्था राम्रो नहुनु	प्रत्येक घरमा शौचालयको सहि तरिकाले प्रयोग गरी पानीको पनि राम्रो व्यवस्था गर्ने
४	वन फाडनी	जथाभावि वनफाडनी नगर्ने र वन सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने, वृक्षारोपण गर्ने
५	भूसंरक्षण समुचित नहुनु	वाघ वाघने, अम्रिसो पिपल वास आदि रोप्ने
६	विपद व्यवस्थापन राम्रो नहुनु	आकस्मिक आगलागी , बाडिपहिरो सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने र सलाई लाइटर आदिलाई बच्चाको पहुच बाट टाढा राख्ने

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्यित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
	वन							
१	सामुदायिक वनको नविकरण र ब्लक कार्यक्रम	थुम्ना,काउरे भञ्ज्यागं गोरुजुरे,	३ वटा	३ लाख	६०० परिवार	गा.पा., प्रदेश	वन समिति	१ वर्ष
२	सामुदायिक वन दर्ता कार्यक्रम	डहरे लेक,तिखेचुली, वेम्भागं,वसेवारी	४ वटा	४ लाख	४१० ,,	वडा,पालिका,	सा.व.स.	५ वर्ष
३	जडिवुटी पहिचान र संरक्षण	थुम्ना,काउरे भञ्ज्यागं गोरुजुरे,डहरे लेक,तिखेचुली, वेम्भागं,वसेवारी	१२०० हे.	१० लाख	६०० ,,	"	" "	३ वर्ष
४	लवसी, अमरिसो,अलैची लोक्ता खेति तथा व्यवसाय	" "	७०० हे.	१० लाख	५४२ ,,	"	" "	२ वर्ष
५	नर्सरी व्यवस्थापन	" "	९ वटा	४ लाख	५०० ,,	"	" "	१ वर्ष
८	सामुदायिक वन घेरावार	" "	६ वटा	१२ लाख	४००	"	"	२ वर्ष
९	अनावश्यक रुखभाडी हटाउने कार्यक्रम	९ वटै टोल	९ वटा	१५ लाख	५००	"	" "	२ वर्ष
	जलाधार							
१	९ वटा टोलका पानी व्यवस्थापन तथा खा.पा.मुहान संरक्षण	९ वटै टोलमा	९ वटा	९ लाख	६०० घरधुरी	पालिका, प्रदेश	उपभोक्ता	२ वर्ष
२	९ वटा टोलका जलाधार क्षेत्र संरक्षण	९ वटै टोलमा	९ वटा	३० लाख	४०० ,,	" "	"	३ वर्ष
३	अन्धाअन्धी देखि ओइया सम्मका गाउँपालिकाका किनार भू-क्षयसंरक्षण	वडा नं २	१ वटा	१ करोड	६०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	१ वर्ष
	विपद व्यवस्थापन							
१	चट्याङ्ग	वडा नं २	९वटाटोलमाअर्थिगं	५ लाख	५०० ,,	" "	"	२ वर्ष
२	आगोलागी	"	जनचेतना कार्यक्रम ५ वटा	५ लाख	१०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	२ वर्ष
३	पहिरो संरक्षण	"	"	२० लाख	४५० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
४	विपद् भैपरिकोष	"	५ लाखको १वटा कोष	५ लाख	१०० ,,	पालिका ,,	उपभोक्ता	३ वर्ष
	फोहर व्यवस्थापन							
१	जैविक तथा अजैविक फोहर व्यवस्थापन	९ वटा टोल	९ वटा	१५ लाख	६३४ ,,	"	"	३ वर्ष
२	जनचेतना कार्यक्रम	९ वटा टोलामा	४५ वटा	५ लाख	६००	"	"	५ वर्ष

२.५ संस्थागत संगठन तथा सुशासन क्षेत्र

क्र.सं.	योजना तथा कार्यक्रमको नाम	स्थान	उपलब्धी भौतिक लक्ष्य	बजेट	योजनाबाट लाभान्वित परिवार	श्रोत	कार्यान्वयन गर्ने निकाय	समय
१	वडा कार्यालय सुदृढिकरण कार्यक्रम कम्प्यूटर, इन्टरनेट, वाइफाई, भवन, फर्निचर, जनशक्ति)	वडा कार्यालय	५ वटा सवैमा सुविधा ८ कोठाको हल सहित आधुनिक वडा सचिव १ पाचौतहको सहायक १ चौथो तहको १ कृषि,पशु,महिला,शिक्षा क्षेत्र हेर्ने १११ जना पाचौ तहका ४ कार्यालय सहयोगी १	४० लाख	६३४	गाउँपालिका	वडा कार्यालय	३ वर्ष
२	नागरिक वडापत्र, योजना बोर्डको व्यवस्था, प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली, सहयोगी कार्यकक्ष, विषयगत सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था,इलेक्ट्रनिक हाजिरी व्यवस्था, कागज रहित प्रशासनिक व्यवस्था	वडा सवै	नीतिगत व्यवस्था	१० लाख	वडा बासी	गाउँपालिका	वडा कार्यालय	२ वर्ष
४	प्रत्येक टोलमा फ्रि वाइफाई तथा इन्टरनेट सेवा सुविधा	९ वटै टोल	९ वटा	४ लाख	६३४ परिवार	निजी क्षेत्र,वडा, पालिका	निजी र वडा कार्यालय	२ वर्ष
५	सामुदायिक प्रविधि मैत्री कार्यक्रम	९ वटै टोलमा	४५ वटा	१० लाख	६३४ परिवार	" "	" "	२ वर्ष

वडा नं ३

मिति २०७५/११/१४

३.१.१. आर्थिक विकास क्षेत्र

रु लाखमा

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	वादर तथा अन्य जनावर नियन्त्रण	सवै टोल तथा वस्ति	उत्पादकत्व वृद्धि, आय श्रोतमा वृद्धि वसाई सराई नियन्त्रण	५लाख	वडाका सवै	गा.पा.	स्थानीय समुदाय	०७६/७७
२	साना कुला मर्मत मझौला सिंचाई योजना	सवै कृषि योग्य जमिन	उत्पादन वृद्धि , आय आर्जन वृद्धि	१ करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक	५ वर्ष
३	बजार व्यवस्थापन	वडा, जुग्ले, पोखरा	आय आर्जनमा वृद्धि कृषि पेशामा प्रोत्साहान	४ लाख	वडाका कृषकहरु	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	युवा उद्धमी	२ वर्ष
४	उन्नत प्रविधि, औजार, सिप, विउ विजन र व्यवसायिकरण	वडा नं ३	जीवनस्तरमा सुधार,विदेशीने यूवाको कमि वसाई सराइमा कमि	२० लाख	वडाका कृषकहरु	व्यक्ति वडा, पालिका, प्रदेश संघ	युवा उद्धमी,,	५ वर्ष
५	जमिन चाक्ला बन्दि (भूमि बैक)	सवै वडा	कृषिमा उत्प्रेरित व्यवसायिक उत्पादन फर्म निर्माणमा टेवा	नीति नियम बनाउने	वडाका कृषकहरु	जग्गाधनी पालिका प्रदेश, संघ	कृषक	५ वर्ष
६	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	,,	सिप,क्षमतामूलक जनशक्ति उत्पादन र उत्प्रेरणा	२० लाख	१०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक र पशुपालक	५ वर्ष
७	उपचार । विमा पशु र कृषक	कृषक	लगानी गर्न उत्साहित न्यून क्षेती	९ लाख	२५० परिवार	वडा र पालिका	विमा,कृषक समुह	३ वर्ष
८	औषधि (भेटनरी पसल स्थापना	फूलवारी पुवाडाडा	उपचार निधान सहज सेवा	नीति	कृषक सवै	व्यक्ति वडा र पालिका	कृषक, युवा पालिका	१वर्ष
९	फर्निचर सः मिल स्थापना	फूलवारी,पुवाडाडा पाखिवोट	आय आर्जन, स्थानीय श्रोत साधनको सदुपयोग, सर्वसुलव उपलब्धता	व्यक्ति र नीति	१० वटा	व्यक्ति वडा र पालिका	कृषक, युवा पालिका	१वर्ष
१०	प्रशोधन,प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (जडिवुटी, अचार, मसला, जाम,जेली,	वडा नं ३ का विभिन्न ठांडमा	विक्रिवितरणमा सहज, कृषक उत्साहित,आय आर्जन	१५ लाख	५० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	कृषक समुह	५ वर्ष

	कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर)							
११	फ्रेस हाउस स्थापना	फूलवारी,पुवाडाडा पाखिवोट,माभकटेरी	आय आर्जन, स्थानीय श्रोत साधनको व्यावसायिकरण		१० वटा	व्यक्ति, पालिका	व्यक्ति	१ वर्ष
१२	व्यवसायिक बजार क्षेत्र निर्धारण	फूलवारी,पुवाडाडा पाखिवोट,माभकटेरी,पात्ले वैडा,काभ्रे माभपोखरी, पुवाडाडा, जुम्लीथाना,दोविल्ला	व्यवस्थित बजार, सर्वसुलभ सामाग्री उपलब्धता	नीति	१५० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	पालिका	५ वर्ष
१३	भ्यूटावर निर्माण	जुम्लीथाना, थाम माभकटेरी	पर्यटन विकास, आय आर्जन	५० लाख	सवै	पालिका, प्रदेश, संघ	पर्यटन लगानी समुह	५ वर्ष
१४	जङ्गल पार्क रिसोर्ट	नेपाने	आय आर्जन, व्यवसाय वृद्धि	१५ लाख	१५ वटा	पालिका, प्रदेश,	पर्यटन व्यवसाहि	५ वर्ष
१५	होमस्टे निर्माण	जुम्लीथाना, अडेखाल्टा,रानीश्वारा	आय आर्जन, प्रचार प्रसार	२५ लाख	१०० वटा	पालिका, प्रदेश,	पर्यटन	५ वर्ष
१७	सहकारी व्यवस्थापन नियमन (विमा)	सवै ठाउँमा	लगानी सुरक्षित विश्वासनियता आय आर्जनमा लगानी वृद्धि		३५० परिवार	„	सहकारी कर्मी	२ वर्ष
१८	विकास बैंकको शाखा स्थापना	फूलवारी, पुवाडाडा	स्थानीय स्तरमा सेवा व्यवसायिकमा वृद्धि	पहल, निति	सवैले	प्रदेश,पालिका, बैंक	सम्बन्धित बैंक	२ वर्ष
१९	अनुदान प्रदान कार्यक्रम	३ नं वडामा	प्रोत्साहन, उत्प्रेरणा, व्यवसायिक विस्तार	१५ लाख	१५० परिवार	वडा, पालिका,प्रदेश, संघ	कृषक	५ वर्ष
२०	सिप प्रविधि हस्तानान्तरण तालिम	३ नं वडामा	उत्पादन वृद्धि,क्षति न्यूनीकरण,दक्ष जनशक्ति उत्पादन,स्वरोजगारी	१० लाख	२०० परिवार	संघसंस्था वडा, पालिका,प्रदेश, संघ	कृषक, युवा उद्यमी	५ वर्ष
२१.	कृषुरा पालन फर्म सञ्चालन	६ ठाउँमा	आय आर्जन, जिवन स्तरमा सुधार	१० लाख	६० परिवार	वडा र पालिका	कृषक	१ वर्ष
२२	वाखा पालन	१३ ठाउँमा	आय आर्जन, जीवनस्तरमा सुधार	१० लाख	६० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
२३	बंगुर पालन	२५ घरमा	आय आर्जन, जीवनस्तरमा सुधार	१० लाख	२५ परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
२४	मौरी पालन	४० परिवार	आय आर्जन, जीवनस्तरमा सुधार	१ लाख	४० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
२५	कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर, सुन्तला खेति व्यवसाय	५० परिवार	आय आर्जन, जीवनस्तरमा सुधार	५ लाख	५० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष

२६	व्यवसायिक पशुपालन	३० परिवार	आय आर्जन, उत्पादकत्वमा वृद्धि	१५ लाख	५० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
२७	धान,मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	२५० परिवार	आय आर्जन उत्पादकत्वमा वृद्धि,	१५ लाख	५० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
२८	भूमि वैकं कार्यक्रम लागू गरी चक्कावन्दी तथा जग्गा करार कार्यक्रम	सवै वडाहरुमा	९ वटा	५ लाख तथा निति निर्माण	सवै परिवार	”	”	२ वर्ष

३.२. सामाजिक विकास क्षेत्र

	स्वास्थ्य तर्फ:	कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने स्थान	परिमाण	लागत	लाभान्वित परिवार	व्यहोर्ने श्रोत	जिम्मेवारी	सम्पन्न अवधि
१	प्रसुति गृह निर्माण अन्य पुर्वाधार कार्यक्रम	सवै टोल तथा बस्ति	१ वटा भवन सुविधा सहित	१ करोड	वडाका सवै	गा.पा., प्रदेश, संघ	व्यवस्थापन समिति	५ वर्ष
२	सवै स्वास्थ्य कर्मीलाइ तालिम तथा पुनरताजगि तालिम	वडा नं ३	तालिम संख्या ५० वटा	१० लाख	वडाका सवै स्वास्थ्यकर्मी	वडा, पालिका, प्रदेश	पालिका	५ वर्ष
३	स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम सञ्चालन खोप पोषण परिवार नियोजनको गाउँघर क्लिनिक जेष्ठ नागरिक	वडा नं ३	वडाका सवै परिवारमा स्वास्थ्य सेवा सवैले पाउने	५० लाख	६३६ परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था	२ वर्ष
४	विभिन्न जनशक्तिको आपुर्ति	वडा नं ३				व्यक्ति वडा, पालिका, प्रदेश संघ		२ वर्ष
५	आयुर्वेद अस्पताल स्थापना	वडा नं. ३	१ वटा	१ करोड	वडाका सवै परिवार	पालिका प्रदेश, संघ	संचालक समिति	५ वर्ष
६	योग प्रशिक्षण	”	९ वटा बस्तीमा	१० लाख	सवै परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	वडावासी	२ वर्ष
७	प्रचार प्रसार कार्यक्रम	९ वटा बस्तीमा	४५ पटक	५ लाख	सवै परिवार	वडा र पालिका	सम्बन्धित संस्था	१ वर्ष
	शिक्षा :							
१	वालस्यार केन्द्र निर्माण	वडा नं ३ का ९ वटा बस्तिमा	९ वटा	१५ लाख	सवै परिवार	पालिका,	वडा	१ वर्ष

२	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामग्रीको व्यवस्था	पुवाडाडा माझकटेरी	२ वटा	१० लाख	१०००यूवा तथा बालबालिक	पालिका	खेलकुद समिति	५ वर्ष
३	व्यवसायिक तथा प्राविधिक विद्यालय निर्माण गर्ने	श्री रा.मा.वि.	१ वटा	१ करोड	२०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	संचालक समिति	३ वर्षमा
४	विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण १.रा.मा.वि.प्रयोगशाला, पुस्तकालय,शौचालय,खा.पा २.अन्धाअन्धी मावि भवन र शौचालय, ३.वि.पि. प्रावि शौचालय, खा.पा. ४.साउनेटारी भवन,शौचालय, खा.पा. ५.पाखीवोट भवन, शौ.	५ वटा विद्यालयमा	५ वटा	३ करोड	१५०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	५ वर्षमा
५	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था	सवै विद्यालय	सवै विद्यालय	२०लाख	१००परिवार	पालिका,प्रदेश,सं	संचालकसमिति	५वर्षमा
६	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	३ नं वडा	सवै विद्यालय	१ लाख	२०० प.	पालिका	„	१वर्ष
७	विद्यालयको आन्तरिक तथा बाह्य सुपरिवेक्षण कार्यक्रम	सवै विद्यालयहरु	सवै विद्यालयहरु			वडा, पालिका	वडा	
८	बाल शिक्षा इसिडि कक्षा सञ्चालन	२ वर्षका २ वटा कक्षा, सवै विद्यालय	सवै विद्यालय	३०लाख	१०० जना	पालिका,प्रदेश, वडा	संचालक समिति	२ वर्ष
९	सामुदायिक अध्ययन केन्द्र व्यवस्थापन	टोल नं. ४	१ वटा	१०लाख	१२०० जना	„	„	१ वर्ष
१०	शिक्षामा दक्ष जनशक्तिको अकृषण	सवै विद्यालयमा	दरवन्दी अनुसार		३० जना	„	„	५ वर्ष
११	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	सवै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा	२०लाख	३०० जना	„	„	५ वर्ष
१२	विद्युतीय हाजिरी	सवै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा	१ लाख	१०० जना	वडा,पा.	„	१ वर्ष
१३	सूचना प्रविधिको व्यवस्था	सवै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा	१०लाख	१२०० जना	„	„	२ वर्ष
	खानेपानी							
१	खानेपानी मर्मत तथा नियमित र स्वच्छ एक घर एक धारा कार्यक्रम	९ वटै वस्तीमा	सवै खानेपानी योजनामा	५ करोड	६२५ परिवार	पालिका,प्रदेश,सं घ	उपभोक्ता समिति	३ वर्ष
२	लिफ्टीड.,पानी सकलन	टोल नं ७ र ८	२ वटा	१करोड	२००	„	„	५ वर्ष
३	सार्वजनिक शौचालय निर्माण	फूलवारी,माझपोखरी, पाखिवोट,पुवाडाडा	५ वटा	३०लाख	५०० परिवार	„	„	३ वर्ष
४	ढल निर्माण	फूलवारी,माझपोखरी,पाखिवोट,पुवा डाडा, धाड,धुड.पत्यान	६ ठाउँमा	५० लाख	२०० परिवार	„	„	५ वर्ष
५	सरसफाई कार्यक्रम	३ नं वडा	६० वटाकार्यक्रम	३०लाख	६२५ प.	„	„	२ वर्ष
६	ऐतिहासिक, सांस्कृतिक का.	„	६ ठाउँमा	१०लाख	२०० परि.	„	„	१ वर्ष
७	गरीब तथा दलित सिपमुलक रोजगार का.	वडा भरी	५० परिवार	५०लाख	५० प.	„	„	२ वर्ष
८	तल्लिम	„	३०० परिवार	५ लाख	३०० „	„	„	३ वर्ष

३. ३. पूर्वाधार विकास क्षेत्र

सडक तर्फः

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्यत परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
	२ जिल्ला जोड्ने सडक							
१	नौडाडा देखि कार्किनेटा कालोपत्रे	बीच ारीचौतरा	१० कि.मि.	४० करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	गाउँपालिका	४ वर्ष
	गाउँपालिका स्तर सडक							
२	शहिदमार्ग कार्किनेटा सडक कालो पत्रे		१० कि.मि.	३०				
३	फूलवारी फ्वासे पुवाडाडा खौला लाकुरी सडक	वडा ३ को माथिल्लो भूभाग	१० कि.मि	२० करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	„	२ वर्ष
४	पुवाडाडा माभकटेरा ढोलिडाडा	„	१० कि.मि	२० लाख	सवै	„	„	५ वर्ष
	वस्तिस्तरका सडक							
५	पुवाडाडा नेपाने	„	३ कि.मि	२० लाख	„	„ र व्यक्ति	„	५ वर्ष
६	पुवाडाडा कमेरे पानी कार्किनेटा	पुवाडाडा	५ कि.मि	२० लाख	„	पालिका प्रदेश, संघ	उपभोक्ता	५ वर्ष
७	पेटकटेरी घाड.घुड. भिरकटेरी अन्धाअन्धा मावि फेदी चाउका टिउरोट	वाडं ३.	८ कि.मि	४० लाख	२५०	„	५० लाख	५ वर्ष
८	फूलवारी माभकटेरी	वाडं ३.	४ कि.मि	५० लाख	१००		५० लाख	३ वर्ष
९	अन्धाअन्धी मावि भिरकटेरी साहुडाडा	वाडं ३.	३ कि.मि	१० लाख	७०		५० लाख	५ वर्ष
१०	फूलवारी फ्वासे पुवाडाडा खौला लाकुरी	वाडं ३.	८ किमि	५० लाख	२००		५० लाख	४ वर्ष
११	सालघारी सिम्ले कमल जैसी स्थान	वाडं ३.	४ .मि	३० लाख	२००		५० लाख	५ वर्ष
१२	चाउका ओडरखाल्टा वाघ थलो सडक पर्यटक	वाडं ३.	४ किमि	१० लाख	२०		५० लाख	५ वर्ष
	पदमार्ग							
१	पञ्चासे नेपाने,वाघथलो, जुम्लीठाना हुदै अन्धाअन्धी दह देखि डहरे सम्म पर्यटकिय पदमार्ग निर्माण	वाडं ३.	२५ कि.मि.	५० लाख	१०००		५० लाख	५ वर्ष

२	अन्य ९ वटा वस्ती जाने ५ फिटका मोटर साइकलका हरितवाटो	९ वटा	३० कि.मि.	५० लाख	४००		५० लाख	५ वर्ष
	सडकको जम्मा			३				
	मोटेरेवल पुल,कल्बर्ड कजवे							
१	कमेरे पानी कल्भर्ट २ वटा तलमाथि	२ वटा	२० लाख					
२	छरछरेखोला ३	३ वटा	३० लाख					
३	भगेरकोथान २	२ वटा	२० लाख					
४	हाडो खोला २	२ वटा	२० लाख					
५	चरीपानी साउनेखोला २	साउनेखोला	२ वटा	२० लाख				
६	भूतेखोला २ रानीश्वारा उत्तिस खोला २वटा		२ वटा	२० लाख				
	जम्मा			१३० लाख				
	भो.पु.							
७	कमेरे पानी भूतेखोला	गुहेखोला उत्ती खोला	१ वटा	३० लाख				
८	तल्लो कटिटखोला उपल्लो २ वटा	आठगढे	२ वटा	४० लाख				
९	भिरमुनी खोला १ टोल ५ पुछार		१ वटा	२० लाख				
१०	छरछरे खोला हरौटा	फुवासखोला	१	२० लाख				
११	चाउकाखोला , छहरे खोला ३ वटा	छरछरे	३	४० लाख				
१२	विम्राटे खोला भो.पु.	विरम्टा	१	३० लाख				
१३	आठगढे ठूलाखेत विष्णुको पसल नेर भो.पु.	आडग्रहे		५० लाख				
१४	पल्लाखेत वैडा ,,	वैडा	१	३० लाख				
	जम्मा			२५० लाख				
	सिंचाई कार्यक्रम							
१	ढोड डाडा पाल्तेखेत	ढोडडाडो खोला	३ कि.मि	४० लाख				
२	वैढा हरौटा	सरदी खोला	३ किमि	४० लाख				
३	वान्दे फाँट फुलावारी	,,	२ किमि	३० लाख				
४	फेदी छोराखेत सुर्का दोविल्ला	गाउँपालिका	किमि	२ करोड ३० लाख				
५	सरादी खोला दोविल्ला	सरादी खोला	किमि	५० लाख				
६	नेवारे खोला ठूलाखेत जिमिरे	नेवारे खोला	किमि	३० लाख				
७	ओठे खोला	ओठेखोला	किमि	३० लाख				
८	वियाडे खोला लूतेपोखरी	वियाडे खोला	किमि	३० लाख				
९	भत्ते खोला मुसुरवारी	भूतेखाला	किमि	४० लाख				
१०	ठाडोखोला खर्किनी डाडा	ठाडो खोला	किमि	३० लाख				
११	भूतेखोला मसेवारी विरौटा (टोल ९)	भूतेखोला	किमि	९० लाख				

१२	छहरे खोला टोल नं ३,४,५	छहरे खोला	किमि	५० लाख				
१३	उत्तीसे खोला गैरी ७	उत्तीसे खोला	किमि	३० लाख				
१४	ठाडोखोला काउरे हमाली	ठाडो खोला	किमि	३० लाख				
	जम्मा			६ करोड ५९ लाख				
	भवन तथा शहरी विकास:							
१	अति गरीब ५ परिवारको लागि घर निर्माण	वडा नं ३	५ वटा	२० लाख				
२	फूलवारी बजार स.भवन	„	१ वटा	४० लाख				
३	वस्ती व्यवस्थित कार्यक्रम	पुवाडाडा,माभपोखरी, च्यानडाडा	३ वटा	३ करोड				
४	सामुदायिक भवन, प्रविधि सहित वाइफाइ	९ वटा प्रत्येक वस्तिमा	९ वटा	९०				
५	वडा कार्यालय भवन	३ नं वडा	१ वटा	२ करोड				
६	छाना सहयोग कार्यक्रम	३ वडा	१३ वटा	१३ लाख				
	जम्मा			६ करोड ८३ लाख				
	विद्युत							
१	९ वटा टोलमा काठेपोल हटाई फलामे पोल	वडा नं ३ का ९ वटा वस्तीहरुमा	५०० वटा	५० लाख				
२	तीन फेजको विद्युत लाईन विस्तार ३ ठाउँमा	टोल नं १,२,३ लाई १ ४,५,६ लाई १ र ७,८,९ लाई १	३ ठाउँमा	१० लाख				
३	ट्रान्सफर्मरको क्षमता विस्तार	७ वटा विभिन्न टोल		५० लाख				
	संचार							
१	इन्टरनेट र वाइफाइ जडान	९ वटै टोलमा	९ वटा	१० लाख				
	खेलमैदान							
१.	माभे पोखरी खेलमैदान	माभे पोखरी	१ वटा					
२.	राष्ट्रिय मा.वि. खेलमैदान	पुवाडाडा	१ वटा					
३.	अन्ध्रान्धी मा.वि.	आठगढे	१ वटा					

३.४. वातावरण तथा शुसासन क्षेत्र

क्र.सं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्यित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	आम्दानी हुने विरुवा वृक्षारोपण तथा वन संरक्षण कार्यक्रम	सवै टोल तथा वस्ति	५००० विरुवा वृक्षारोपण तथा आय श्रोतमा वृद्धि	५ लाख	वडाका सवै	गा.पा.	स्थानीय समुदाय	२ वर्ष

२	जलाधार संरक्षण	सवै टोलमा	उत्पादन वृद्धि , आय आर्जन वृद्धि	१०लाख	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक	२ वर्ष
३	दक्ष जनशक्ति	वडा, जुग्ले, पोखरा	आय आर्जनमा वृद्धि कृषि पेशामा प्रोत्साहान	१० लाख	सवै	”	युवा उद्धमी	५ वर्ष
४	वस्ति विकास	वडा नं ३	जीवनस्तरमा सुधार	१ करोड	”	” र व्यक्ति	”	५ वर्ष
५	जग्गा विकास	सवै वडा	कृषिमा उत्प्रेरित व्यवसायिक उत्पादन फर्म निर्माणमा	५ करोड	”	जग्गाधनी पालिका प्रदेश, संघ	कृषक	५ वर्ष
६	सरसफाई	”		२० लाख	सवै परिवार	”	कृषक	५ वर्ष

समस्याहरु:

१. वन नभै फाडी हुनु
२. जलाधार संरक्षण नहुनु
३. संस्थागत विकासमा पहुच नपुग्नु
४. एकीकृत वस्ती नहुनु
५. उन्नत एवं एकीकृत खेतीको लागि जमिन नहुनु
६. विकास टुके योजना हुनु
७. जनचेतनाको अभाव
८. वसाई सराई तिब्र हुनु
९. कार्यालय समयको पालना नहुनु एवं चुस्त नहुनु, १०. आर्थिक अनियमितता
११. जिम्मेवारी बोध नहुनु

समाधानका उपयाहरु:

१. हाम्रा भईरहेका वन आवश्यकता अनुसार वनाउने , सो वन भित्रका अनावश्यक जङ्गल, काठ, हटाई आय दिनेखालका विरुवा रोपन प्रोत्साहन गर्ने जस्तै लक्सी , संघसंस्था , सरकारी निकायसंग समन्वय गर्ने।
२. मुल संरक्षण एवं वढि भएर वगने पानीको उचित व्यवस्थापन गर्ने
३. वृद्धवृद्धा तथा उपाड.मैत्री भवन निर्माण गर्ने, सामाजिक सुरक्षाको रकम घरघरमै लगेर वुझाउने र सो संगै स्वास्थ्य कार्यक्रम संगै सञ्चालन गर्ने
४. क्रमागतरुपमा योजना सम्पन्न हुनेगी योजना वनाउने
५. एकीकृत वस्ति विकास योजनालाई प्रोत्साहन गर्ने
६. आवश्यक अनुसार जग्गा मिलान गरी व्यवस्थापन गर्ने
७. शुसासन एवं वन सम्बन्धी सेमिनर गोष्ठी सञ्चालन गर्ने
८. आवश्यकता अनुकुलको दक्ष जनशक्ति तयार गरी सेहि अनुसार तालिमको व्यवस्था गर्ने
९. विकासका पूर्वाधार खडा गरी वसाई सराईलाई रोक्ने

वडा नं ४

मिति २०७५।११।१५

४.१. आर्थिक विकास क्षेत्र

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट रु लाखमा	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	सुन्तला पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	भस्याङ्गपातलखर्क कमेरे, ठूलाखेत,	४ वटा पकेट क्षेत्र	१५ लाख	३०० परिवार	गा.पा.,प्रदेश,कृषक	व्यक्ति,कृषक समुह	०७६।७८
२	खेती योग्य जमिनको बरिपरि रुख कटनी	सवै टोल	साभेदारी	२	६२५ परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश	कृषक	१ वर्ष
३	वाटर नियन्त्रण	„	१० वटा	साभेदारी	„	प्रदेश	कृषक	०७६।७७
४	चिस्थान केन्द्र	देउराली, सेपत, रिमालश्वारा कमेरे	४ वटा	प्रविधिक सल्लाह	„	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक समुह	„
५	सोलर सुकुटी उत्पादन कार्यक्रम	„	४ वटा	„	„	„	„	„
६	कृषि उपज संकलन केन्द्र	देउराली, सेपत, रिमालश्वारा कमेरे, फूलवारी,वाड.सिड.	६ वटा	१ करोड	„	„	„	०७६। ०७८
७	विक्रि केन्द्र	सेपत, वाड.सिड.	२ वटा	१५ लाख	„	„	„	„
८	वाखा पालन	१० वटै टोल	१० समुह	१ करोड	३०० धुरी	„	„	०७६।८०
९	कुखुरा पालन	„	„	५० लाख	२० धुरी	„	„	०७६।७८
१०	माछा पालन	सेपत, ठूलाखेत, सरादी, गाउँपालिका	४ वटा	१५ लाख	१५ धुरी	„	„	„
११	डाले घाँस	सवै टोल	१० वटा ब्लक	५० लाख	६२५ „	„	„	०७६।८०
१२	केरा, अलैची, कफि, एवोकाडो, जापानिज ओखर खेती	१० वटा टोल	१० ब्लक	१० लाख	३०० „	„	„	„
१३	कृषि सहकारी	वाड.सिड., सेपत	२ वटा	१५ लाख	३२५ „	पालिका	„	०७६।७९
१४	होम स्टे कार्यक्रम	वाड.सिड.हयाड.सिदि	५० वटा घरमा	५० लाख	३२५ „	व्यक्ति, „	„	०७६।०८०
१५	तरकारी खेति	१० वटा टोल	१० ब्लक	२० लाख	३०० „	„	„	„
१६	प्रशोधन केन्द्र लक्ष्मी	सेपत	१ वटा	२० लाख	२५० „	„ „	„	०७६।७८
१७	दुग्ध उत्पादन कार्यक्रम	१० वटा टोल	१० ब्लक	५० लाख	६२५ „	„	„	„
१८	तालिम मागको आधारमा	„	माग अनुसार	१० लाख	२५० „	पालिका	„	„
१९	जमिनको चाक्लाबन्दी	„	१० ब्लक	१० लाख	६२५ „	„	„	०७६।८०

२०	साना कुला मर्मत मभौला सिंचाई योजना	सवै कृषि योग्य जमिन	उत्पादन वृद्धि , आय आर्जन वृद्धि	१ करोड	वडाका सवै	संघ		
२१	बजार व्यवस्थापन	फुलवारी जुग्ले, पोखरा	आय आर्जनमा वृद्धि कृषि पेशामा प्रोत्साहान	४ लाख	वडाका कृषकहरु	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	युवा उद्धमी	२ वर्ष
२२	उन्नत प्रविधि, औजार, सिप, विउ विजन र व्यवसायिकरण	वडा नं ४	जीवनस्तरमा सुधार,विदेशीने युवाको कमि बसाई सराइमा कमि	२० लाख	वडाका कृषकहरु	व्यक्ति वडा, पालिका, प्रदेश संघ	युवा उद्धमी,,	५ वर्ष
२३	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	,,	सिप,क्षमतामूलक जनशक्ति उत्पादन र उत्प्रेरणा	२० लाख	१०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक र पशुपालक	५ वर्ष
२४	उपचार । विमा पशु र कृषक	कृषक	लगानी गर्न उत्साहित न्यून क्षेत्री	९ लाख	२५० परिवार	वडा र पालिका	विमा,कृषक समुह	३ वर्ष
२५	औषधि (भेटनरी पसल स्थापना	फूलवारी , जुग्ले रिमालश्वारा, कमेरे,	उपचार निधान सहज सेवा	नीति	कृषक सवै	व्यक्ति वडा र पालिका	कृषक, युवा पालिका	१वर्ष
२६	फर्निचर सः मिल स्थापना	वाड.सिड.,जुग्ले रिमालश्वारा, कमेरे,	आय आर्जन, स्थानीय श्रोत साधनको सदुपयोग, सर्वसुलव उपलब्धता	व्यक्ति र नीति	१० व टा	व्यक्ति वडा र पालिका	कृषक, युवा पालिका	१वर्ष
२७	प्रशोधन,प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (जडिवुटी, अचार, मसला, जाम,जेली, कफि, एवोकाडो, एवोकाडो, जापानिज ओखरर)	वडा नं ४ का विभिन्न ठांडमा	विक्रिवितरणमा सहज, कृषक उत्साहित,आय आर्जन	१५ लाख	५० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	कृषक समुह	५ वर्ष
२८	फ्रेस हाउस स्थापना	वाड.सिड.,जुग्ले	आय आर्जन, स्थानीय श्रोत साधनको व्यावसायिकरण		१० वटा	व्यक्ति, पालिका	व्यक्ति	१ वर्ष
२९	व्यवसायिक बजार क्षेत्र निर्धारण	वाड.सिड.,जुग्ले, रिमालश्वारा, कमेरे,	व्यवस्थित बजार, सर्वसुलव सामग्री उपलब्धता	नीति	१५० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	पालिका	५ वर्ष

३०	धान,मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	२५० परिवार	आय आर्जन उत्पादकत्वमा वृद्धि,	१५ लाख	५० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष

४.२. सामाजिक विकास क्षेत्र

	स्वास्थ्य तर्फ:							
१	आमा सुरक्षा कार्यक्रम गर्भवति । सुत्केरी जाच प्रोत्साहन कार्यक्रम प्रसुति गृह व्यवस्थापन (आवश्यक सामग्री उपकरण दक्ष प्रसुतिकर्मी र अन्य पूर्वाधार कार्यक्रम)	वडा नं ४	५० वटा समुहमा १ वटा	५ लाख ५० लाख	६२५ परिवार	गा.पा., प्रदेश, संघ	स्वास्थ्य संस्था आमा समुह	०७६।७७ १ वर्ष भित्र
२	खोप कार्यक्रम खोप भवन निर्माण जनचेतनामुलक कार्यक्रम	रिमाल स्वारा कमेरे सेपत	१० वटा टोलमा गुणस्तरीय सेवा	२० लाख	वडाका सबै	वडा, पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था, सामुदायिक संस्था आ.गा.पो	२ वर्ष भित्र ०७६ देखि ०७८
३	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम गुणस्तरीय सेवा पोषण परिवार नियोजनको परामर्श सम्बन्धी कार्यक्रम मातृ सुरक्षा कार्यक्रम जेष्ठ नागरिक सहयोग का. भवन व्यवस्थापन	वडा नं ४ का रिमाल स्वारा ठूलाखेत सेपत	१० वटा टोलमा गुणस्तरीय सेवा	१० लाख	६२५ परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था	१ वर्ष भित्र ०७६।७७
४	पोषण कार्यक्रम स्वास्थ्य बालबालिका प्रतियोगिता कार्यक्रम तौल अनुगमन सम्बन्धी जनचेतना सम्बन्धी कार्यक्रम	वडा नं ४ का १० वटा टोलमा	५० वटा समुह	५ लाख	६२५ परिवार	व्यक्ति वडा, पालिका,	वाड.सिड. स्वास्थ्य चौकि	१ वर्ष ०७६।७७
५	परिवार नियोजनको कार्यक्रम सेवाग्राही वृद्धि असुरक्षित गर्भवतन न्यूनिकरण जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं ४ का १० वटा टोलमा	५० वटा समुह	१० लाख	६२५ परिवार	व्यक्ति वडा, पालिका,	वाड.सिड. स्वास्थ्य चौकि	५ वर्ष भित्र
६	गुणस्तरीय सेवा ● भवन निर्माण ● पोषणका लागि साधन	वाड.सिड. देउराली	गुणस्तरीय सेवा प्रदान	६ करोड	”	पालिका, प्रदेश, संघ	”	”

	● रोग निधानका लागि प्रयोगशाला व्यवस्थापन ● आवश्यक उपकरणको व्यवस्थापन (औजार सामग्री)							
७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम ● आधारभूत तथा अभिमखीकरण तालिम ● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● सेवा प्रभाहको लागि आवश्यक सामग्री (वाकस, प्राथमिक उपचारका सामग्री) ● सूचना संचारमा सहयोग	१० वटा टोल	गुणस्तरीय सेवा प्रदान	२० लाख	„	वडा, पालिका, प्रदेश	„	
८	सम्बन्धित विषयहरुको स्वास्थ्य कर्मीलाई तालिम ● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● कार्यालय सहयोगीलाई तालिम	स्वास्थ्य चौकी	२५ वटा	५ लाख	१०० जना	„	„	५ वर्ष भित्र
९	दक्ष स्वास्थ्य कर्मी प्रत्येक टोलमा स्वास्थ्यकर्मी व्यवस्थापन	„	१० वटा	५० लाख	६२५ परिवार	„	„	२ वर्ष भित्र
१०	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापना सञ्चालन (समय समयमा)	१० वटा टोलमा	५०० वटा	३० लाख	„	„	„	५ वर्ष भित्र
११	आयुर्वेदालय स्थापना	वडा नं ४	२ वटा	१ करोड	„	„	पालिका	५ वर्ष
१२	योग केन्द्र स्थापना जनचेतनामुलक कार्यक्रम	„	१० वटा वस्तीमा	५० लाख	सवै परिवार	वडा, पालिका,	वडावासी	२ वर्ष
१३	प्रचार प्रशार कार्यक्रम रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी	१० वटा वस्तीमा	१५० पटक	३ लाख	सवै परिवार	वडा र पालिका	सम्बन्धित संस्था	१ वर्ष
१४	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन कार्यक्रम निशुल्क स्वास्थ्य विमा कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम	वडा नं १०	९ जना	३ लाख	९ जना	पालिका, प्रदेश	„	२ वर्षमा
खानेपानी :								
१	स्वास्थ्य तथा स्वच्छ खानेपानी कार्यक्रम ● मर्मत तथा नयाँ योजना ● एक घर एक धारा कार्यक्रम (घर,स्वास्थ्य चौकी, विद्यालयमा)	१० वटै वस्तीमा	सवै खानेपानी योजनामा	५ करोड	६२५ परिवार	पालिका,प्रदेश,संघ	उपभोक्ता समिति	३ वर्ष

	- पानीको मुहान तथा टयांकीको सरसफाई - जनचेतनामूलक कार्यक्रम							
२	सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण - नयाँ निर्माण - शौचालय मर्मत - शौचालय सरसफाई सम्बन्धीजनचेतना कार्यक्रम	१० वटा टोलमा स्वास्थ्य चौकि सवै विद्यालयमा निजी घरमा	१० वटा १ वटा ७ वटा ५०० वटा	३० लाख	५०० परिवार	„	„	३ वर्ष
४	ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन - फोहर संकलन र व्यवस्थापन - खाडल व्यवस्थापन - वातावरण सरसफाई	१० वटै टोल	१० ठाउँमा	१० लाख	६२५ परिवार	„	„	५ वर्ष
५	तालिम सरसफाई सम्बन्धीजनचेतनामूलक कार्यक्रम	वडा नं ४ मा	६० वटा	६ लाख	६२५ परिवार	व्यक्ति, पालिका, वडा	स्थानीय समुदाय र संस्था	१ वर्ष
६	उपल्लो सेपत खानेपानी योजना							
७	घुइचे खानेपानी							
८	घोरी खोला खानेपानी							
९	देवीस्थान खानेपानी							
१०	पाल्तेखोला खानेपानी							
११	तल्लो लौसिवोट खानेपानी							
१२	चिप्ले गैडा खा.पा.							
१३	सेतीमूल खा.पा.							
१४	ढडेलो खा.पा.							
१५	सेतीमूल खा.पा.							
	शिक्षा :							
१	बाल शिक्षा इसिडि कक्षा सञ्चालन के.जि. कक्षा सञ्चालन	सवै विद्यालय	५ वटै	१५ लाख	१०० जना	पालिका,प्रदेश, वडा	संचालक समिति	१ वर्ष
२	कक्षाकोठा व्यवस्थापन इसिडि देखि कक्षा १२ सम्म	सवै विद्यालय	५ वटा	१००,०००।	३०० जना	„	„	१ वर्ष

३	विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण ● भवन निर्माण ● प्रयोगशाला, ● पुस्तकालय, ● फर्निचर ● शौचालय, ● खा.पा	५ वटा विद्यालयमा ५ वटा विद्यालयमा सेपत र जनपृथ सेपत र जनपृथ ५वटै विद्यालय	५ वटा	६ करोड	५०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	०७६ वाट ४ वर्षमा
४	सूचनाप्रविधिको व्यवस्थापन कम्प्यूटर इन्टरनेट सेवा प्रोजेक्टर	सवै विद्यालयमा ५ वटै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा पन्चासेमा ५,सेपत र जनपृथमा १०।१० वटा,श्रावणमा ३वटा ५ वटा ।५ वटा	२० लाख	१२०० जन	”	”	२ वर्ष
५	शिक्षकलाइ तालिम	५ वटा विद्यालयमा	६० वटा	५ लाख	१०० जना	पालिका	विद्यालय	५ वर्षमा
६	व्यवसायिक तथा प्राविधिक विद्यालय निर्माण गर्ने	श्री रा.मा.वि.	१ वटा	१ करोड	२०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	संचालक समिति	३ वर्षमा
७	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था	सवै विद्यालय	सवै विद्यालय	२० लाख	१०० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	५ वर्षमा
८	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामग्रीको व्यवस्था	,२ वटा माविमा	२ वटा	५० लाख	१०००यूवा तथा बालबालिक	पालिका	खेलकुद समिति	५ वर्ष
९	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	सवै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा	२० लाख	३०० जना	”	”	५ वर्ष
१०	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	४ नं वडा	सवै विद्यालय	५० हजार	२०० प.	पालिका	”	१वर्ष
११	विद्यालयको आन्तरिक तथा बाह्य सुपरिवेक्षण कार्यक्रम	सवै विद्यालयहरु	सवै विद्यालयहरु			वडा, पालिका	वडा	
१२	सामुदायिक अध्ययन केन्द्र व्यवस्थापन	टोल नं. ४ र आठगढे	२ वटा	१० लाख	१२०० जना	”	”	१ वर्ष
	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:							
१	तिजगित प्रतियोगिता	वडा कार्यालय	५ वटा	१ लाख	सवै	वडा का.		
२	खेलकुद प्रतियोगिता भलिबल	श्रावण मावि	५ वटा	२ लाख	सवै	”		
३	भजन प्रतियोगिता	श्रावण मन्दिर	५ वटा	१ लाख	सवै	”		
	सामाजिक समावेशिकरण:							
१	अपाङ्गक्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग का	वडा नं ४	२५ वटा कार्यक्रम	५ लाख	७० जनालाई	गा.पा.	वडा	०७६वाट

२	दलित उत्थान कार्यक्रम आरन व्यवस्थापन बाजा सिपमुलक तालिम आय आर्जन कार्यक्रम	दह, सेपत, सिमलचौर	३० वटा कार्यक्रम	२५ लाख	सबै दलित परिवार	पालिका प्रदेश	दलित उत्थान समिति	५ वर्ष भरी
३	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	१० वटा वस्तीमा	१२० वटा	२० लाख	सबै बाल बालिका	पालिका	बाल क्लव	०७६, ०७७

४.३. पूर्वाधार विकास क्षेत्र

सडक तर्फ:

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
	२ जिल्ला जोड्ने सडक							
१	नौडाडा देखि कार्किनेटा कालोपत्रे	बीच ारीचौतारा	१० कि.मि.	८० करोड	वडाका सबै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	गाउँपालिका	४ वर्ष
२	खड्केटारी बाङ्गसिङ्ग दोविल्ला मोटरबाटो कालोपत्रे	वडा नं ४	१० कि.मि.	२५ करोड	„	प्रदेश, संघ	„	५ वर्ष भित्र
	जम्मा		२० कि.मि.	१०५ करोड				
	गाउँपालिका स्तरका सडक							
३	सेपत बाडुङ्गां कमेरे रिमालश्वारा श्रवाणकुमार पञ्चासे कृषि सडक	„	१० कि.मि.	८ करोड	वडाका सबै	पालिका, प्रदेश संघ	„	५ वर्ष
४	सेपत पञ्चासे मो.वा.	„	१२ कि.मि.	१२ करोड	७०० परिवार	„	„	२ वर्ष भित्र
५	ठूलाखेत नारीकोट रिमालश्वारा	रिमालश्वरा	१० कि.मि.	१० लाख	३०० प.	„	„	५ वर्ष
६	गगनपानी सामाखोरिया गहतेरी गुयले देउराली सडक	गगनपानी	१० कि.मि.	५० लाख	„	„	„	५ वर्ष
	वस्तिस्तरका सडक		४२ कि.मि.	२०करोड ६० लाख				
७	गगनपानी लौसिवोट मोटर बाटो	लौसिवोट	१० कि.मि.	४० लाख				
८	वैडा रिमालश्वारा मोटर बाटो	वैडा	४ कि.मि.	४ करोड	४०० परिवार	„ „	„	३ वर्षमा
			१४ कि.मि.	४करोड४०लाख				
	पर्यटक मार्ग							
१	पञ्चासे श्रवाण कुमार अन्धाअन्धी पर्यटक बाटो	वडा नं २,३,४	२० कि.मि.	१ करोड	२५०० परिवार	पालिका	„	५ वर्ष
२	रडु.वाखोला वैद्य चौतारा बाटो	लौसिवोट	३ कि.मि.	२ लाख	१५५ परिवार	पालिका	„	२ वर्ष

३	देउराली दुर्ग ढाँडखर्क वाटो	सेपत	२ कि.मि.	२ लाख	१५५ परिवा	„	वडा	१ वर्ष
४	मोटर साइकल स्तरको हरित सडक	सवै वस्ती	३० किमि	१ करोड				
	मोटरवल पुल,कल्बर्ड कजवे							
१	नाम्दिखोला मोटरपुल	नाम्दिखोला	मिटर	५ करोड	१००० प.	संघ,प्रदेश		
२	वैडा „ „	सरादीखोला	मिटर	५ करोड	१००० प.	„		
३	टुनीखोला „	राहे	मिटर	५ करोड	१००० प.	„		
	भोल्ड.गे पुल			१५ करोड				
१	सेपत ओडार चिलाउनेवास	गाउँपालिकामा	मिटर	४० लाख	३०० प.	प्रदेश,पालिका	वडा	२ वर्ष
२	हाडीखोला भो पुल	दोवाटो		१० लाख	१०० प	प्रदेश,पालिका	„	२ वर्ष
३	दहखोला	दहखोला		१० लाख	१०० प	प्रदेश,पालिका	„	१ वर्ष
४	खहरे वासकोट	वासकोट		१० लाख	१२० प	प्रदेश, „	„	१ वर्ष
५	रड.गुवाखोला	रड.गुवाखोला		१० लाख	१०० प	प्रदेश „	„	१ वर्ष
	जम्मा			८० लाख				
	सिंचाई कार्यक्रम							
१	वाभुकोदह देखि वाटुड.गा	टुनी खोला		५ करोड	६०० धुरी	प्रदेश „	पालिका	५ वर्ष
२	मुलावारी छहराको खोला	मुलावारी खोला		२५ लाख	१०० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	३ वर्ष
३	दहखोला रानीधारा	दहखोला		३० लाख	१२० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	३ वर्ष
४	टुनिखोला ठूलाखेत	टुनीखोला		५० लाख	३०० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	५ वर्ष
५	सिस्नेधारी वराहथान	दह खोला		२० लाख	५० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	३ वर्ष
६	वराहथान इरिनडाडा	वराहथान खोला		१० लाख	१०० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	२ वर्ष
७	नुहार खेत सिंचाई	गाउँपालिका		१२ लाख	२० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	२ वर्ष
८	लौसिवोट टारी हुदै सेपतटारी	रंगुवा खोला		१ करोड	३०० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	५ वर्ष
९	भुगाने सिंचाई	रंगुवाखोला		१० लाख	२५० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	३ वर्ष
१०	जिमिरे ठूलखेत	टुनी खोला		२ लाख	११० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	३ वर्ष
११	गैरा खेत	लौसीखोला		२ लाख	५० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	२ वर्ष
१२	गैरा खेत	सेपत अगादीखोला		२ लाख	१००	प्रदेश „	उपभोक्ता	२ वर्ष
१२	भस्यागं खेत	भस्यागं खोला		३ लाख	१०० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	२ वर्ष
१३	सिरेखोल मुलावारी	लामा खोला		४ लाख	५० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	२ वर्ष
१४	दह मरारे सिंचाई			३ लाख	५० „	प्रदेश „	उपभोक्ता	३ वर्ष
१५	फेदीखोला भालुखर्क सिंचाई							
	जम्मा			१८ करोड पाच लाख				
	भवन तथा शहरी विकास:							

१	वडा कार्यालय भवन	४ नं वडा		२ करोड	६२५ ,,	,, ,,		
२	अति गरीब २० परिवारको लागि घर निर्माण			१ करोड	२० परिवार	,, ,,		
३	प्रत्येक टोलमा टोलभवन	१० टोल	१० वटा	१ करोड	६२५ ,,	,, ,,		
४	श्रवण कुमार धर्मशाला	घ्यागंस्यादी	१ वटा	२० लाख	१०० ,,	,, ,,		
५	देविस्थानमा ठाटी	वतासे डाडा	१ वटा	२ लाख	१०० ,,	,, ,,		
६	पन्चवली पुजामा ठाटी	दह	१वटा	२ लाख	५०० ,,	,, ,,		
	जम्मा			४ करोड २४ लाख				
	विद्युत							
१	१० वटा टोलमा काठेपोल हटाई फलामे पोल	वडा नं ४ का १० वटा वस्तीहरुमा	५०० वटा	१ करोड	६२५	,,	,,	२ वर्ष
२	तीन फेजको विद्युत लाईन विस्तार ४ ठाउँमा	टोल नं १,२,३ लाई १, ४,५,६ लाई १ र ७,८,९ लाई १	३ वटा	२५ लाख	६२५ ,,	,,	,,	१ वर्ष
३	ट्रान्सफरमरको क्षमता विस्तार तथा नयाँ ट्रा.	९ वटा विभिन्न टोल	९ वटा	२५ लाख	,,	,,	,,	१ वर्ष
	संचार							
१	इन्टरनेट र वाइफाई जडान	१० वटै टोलमा	टोलमा	१० लाख	,,	,,	,,	१ वर्ष
	खेलमैदान							
१.	खेलमैदान	२ ठाउँमा	२ वटा	५० लाख	,,	,,	,,	३ वर्ष

४.४ . वातावरण तथा सुशासन क्षेत्र

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्यित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	लासीखोला पहिरो नियन्त्रण	लौसिवोट	१ वटा	१ करोड	५०	गा.पा.	स्थानीय समुदाय	५ वर्ष
२	सामाखोरिया पहिरो नियन्त्रण	भर्स्यागं बागसिंगं	१ वटा	५ करोड	१२०	वडा,पालिका,प्रदेश	कृषक	५ वर्ष
३	गह्वाखेतको पहिरो नियन्त्रण	उपल्लो सेपत	१ वटा	५० लाख	६०	,,	युवा उद्धमी	३ वर्ष
४	जैविक तथा अजैविक फोहर व्यवस्थापन	१० वटा टोल	१० वटा	२० लाख	६२५	,, र व्यक्ति	,,	१ वर्ष
५	कोकले रानीश्वारा पैरो नियन्त्रण	रिमालश्वारा	१ वटा	१५ लाख	४०	जग्गाधनी,पालिक	कृषक	५ वर्ष
६	खड्करी पहिरो नियन्त्रण	साविक ८,९ वार्ड	१ वटा	२० लाख	७०	,,	कृषक	५ वर्ष
७	अनावश्यक रुखभाडी हटाउने कार्यक्रम	१० वटै टोल	१० वटा	१० लाख	६२५	,,	,,	२ वर्ष

८	सामुदायिक वन घेरावार	निगाले,बुढाघरे,वालिको खरिया,थामतलेत्रो सा.व. देविस्थान वतासे	६ वटा	१२ लाख	४००	„	„	२ वर्ष
९	घोप्टेभिर मुलसंरक्षण	भरस्याड. लौसिवोट	१ वटा	७ लाख	सेपत मावि	पालिका	उपभोक्ता	१ वर्ष
१०	दहखोला खा.पा.संरक्षण	रिमालश्वारा	१ वटा	१५ लाख	४० घरधुरी	पालिका,	उपभोक्ता	५ वर्ष
११	बराहथान पोखरी संरक्षण	दह	१ वटा	१० लाख	३० „	पालिका	उपभोक्ता	४ वर्ष
१२	मजुवा खापा संरक्षण	वागसिंग	१ वटा	१ करोड	६५ „	संघ	उपभोक्ता	५ वर्ष
१३	जैसीथर खापा मुहान सं.	रिमालश्वार जैसीथर	१ वटा	१ लाख	२० „	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१४	मुलावारी । गैरावारी खापा संरक्षण	कोठी मुलावारी	१ वटा	२ लाख	४५ „	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१५	तिखाचुली खापा संरक्षण	साविक ९	१ वटा	१ लाख	६५ „	पालिका	उपभोक्ता	१ वर्ष
१६	चिप्लेखोला मुहान संरक्षण	साविक ८	१ वटा	१ लाख	१०० „	पालिका	उपभोक्ता	३ वर्ष
१७	खाल्टेखोला मुहान संरक्षण	साविक १ लौसिवोट	१ वटा	१ लाख	६० „	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१८	ढाणको पानी संरक्षण	तल्लो सेपत	१ वटा	३ लाख	७५ परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१९	भथानी पोखरी निर्माण	साविक ८	१ वटा	२ लाख	५० „	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
२०	पाल्लो पाखरी संरक्षण	लौसिवोट	१ वटा	३ लाख	१०० „	पालिका	उपभोक्ता	३ वर्ष
२१	कात्तिके पाखा पोखरी नि.	उपल्लो सेपत	१ वटा	२ लाख	८० „	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
२२	कमेरेखोला पोखरी संरक्षण							
२३	सिस्नेघाटी मुल संरक्षण			३ लाख				
२४	सुकेमुल संरक्षण			२ लाख				
२५	पिक्किनक स्पोर्ट	सामुदायिक वन थामे	२ वटा	२० लाख	२५० „	पालिका	उपभोक्ता	५ वर्ष
२६	जडिवुटी र जैविक विविधता संरक्षण	पञ्चासे वन	१ वटा	२५ लाख	६३५ „	पालिका	उपभोक्ता	५वर्ष

वडा नं ५

५ वर्षमा आवश्यक योजना तथा कार्यक्रमहरु

मिति २०७५/११/२१

५.१. सामाजिक विकास क्षेत्र

	स्वास्थ्यतर्फ:							
१	आमा सुरक्षा कार्यक्रम ● भवन निर्माण ● गर्भवति । सुत्केरी जाच प्रोत्साहन कार्यक्रम प्रसुति गृह व्यवस्थापन (आवश्यक सामग्री उपकरण दक्ष प्रसुतिकर्मी र अन्य पुर्वाधार कार्यक्रम)	वडा नं ५ को कृषिमा	१ वटा भवन ५० समुहमा	१ करोड ५ लाख ५० लाख	८०० परिवार	प्रदेश, संघ	स्वास्थ्य संस्था आमा समुह	०७६।७७ ३ वर्ष भित्र
२	खोप कार्यक्रम खोप भवन निर्माण जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं ५ मा	९ वटा टोलमा गुणस्तरीय सेवा ५० वटा कार्यक्रम	२० लाख	वडाका सबै	वडा, पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था,	०७६ देखि ०७८
३	गाउँघर क्लिनिक कार्यक्रम गुणस्तरीय सेवा ● पोषण ● परिवार नियोजनको परामर्श ● सम्बन्धी कार्यक्रम ● मातृ सुरक्षा कार्यक्रम ● जेष्ठ नागरिक सहयोग का. ● भवन व्यवस्थापन ● औषधि तथा औजार उपकरणको व्यवस्था	वडा नं ५ का रंगेठाटी,सिमखेत, सेती दोवान गगनपानी	९ वटा टोलमा गुणस्तरीय सेवा	१० लाख	६०० परिवार	पालिका, प्रदेश	स्वास्थ्य संस्था	१ वर्ष भित्र ०७६।७७
४	पोषण कार्यक्रम स्वास्थ्य बालबालिका प्रतियोगिता कार्यक्रम	वडा नं ५ का ९ वटा टोलमा	५० वटा समुह	५ लाख	६०० परिवार	व्यक्ति वडा, पालिका,	स्वास्थ्य चौकि	१ वर्ष ०७६।७७

	तौल अनुगमन सम्वन्धी जनचेतना सम्वन्धी कार्यक्रम							
५	परिवार नियोजनको कार्यक्रम ● सेवाग्राही वृद्धि ● असुरक्षित गर्भपतन न्यूनिकरण ● जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं ५ का ९ वटा टोलमा	५० वटा समुह	१० लाख	६०० परिवार	व्यक्ति वडा, पालिका,	स्वास्थ्य चौकि	५ वर्ष भित्र
६	गुणस्तरीय सेवा ● भवन निर्माण ● पोषणका लागि साधन ● रोग निधानका लागि प्रयोगशाला व्यवस्थापन ● आवश्यक उपकरणको व्यवस्थापन (औजार सामग्री)	गाउँपालिका कार्यालय भएको कृषिमा	१ वटा ९ वटा वस्तिमा पुग्ने गरी	३ करोड	„	पालिका, प्रदेश, संघ	„	„
७	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रम ● आधारभूत तथा अभिमखीकरण तालिम ● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● सेवा प्रवाहको लागि आवश्यक सामग्री (वाक्स, प्राथमिक उपचारका सामग्री) ● सूचना संचारमा सहयोग	९ वटा टोल	५० वटा तालिम ९ वटा वस्तिमा	२० लाख ५ लाख	„ „	वडा, पालिका, प्रदेश	„	
८	सम्वन्धित विषयहरुको स्वास्थ्य कर्मिलाई तालिम ● प्रोत्साहन कार्यक्रम ● कार्यालय सहयोगीलाई तालिम	स्वास्थ्य चौकी	२५ वटा	५ लाख	१०० जना	„	„	५ वर्ष भित्र
९	तह अनुसारका दक्ष स्वास्थ्य कर्मी (स्वास्थ्य चौकी तथा प्रत्येक टोलमास्वास्थ्यकर्मी) व्यवस्थापन	„	१० वटा	५० लाख	६०० परिवार	„	„	२ वर्ष भित्र
१०	स्वास्थ्य सिविर व्यवस्थापन। सञ्चालन (समय समयमा)	९ वटा टोलमा	५०० वटा	३० लाख	„	„	„	५वर्ष भित्र
११	आयुर्वेदालय स्थापना	वडा नं ५	२ वटा	१ करोड	„	„	पालिका	५ वर्ष
१२	योग केन्द्र स्थापना जनचेतनामुलक कार्यक्रम	„	९ वटा वस्तिमा	५० लाख	सबै परिवार	वडा, पालिका,	वडावासी	२ वर्ष
१३	प्रचार प्रसार कार्यक्रम	९ वटा वस्तिमा	१५० पटक	३ लाख	सबै परिवार	वडा र पालिका	सम्वन्धित संस्था	१ वर्ष

	रेडियो, टेलिभिजन, म.स्वा.सेवा,आमा समुह,पत्रपत्रिका, सामाजिक संजाल मार्फत स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी							
१४	महिला स्वास्थ्य सेवा कार्यकर्ता लाई प्रोत्साहन कार्यक्रम कोष व्यवस्थापन कार्यक्रम	वडा नं ५ मा	९ जना	३ लाख	९ जना	पालिका, प्रदेश	,,	२ वर्षमा
१५	सेतिदोवान सामुदायिक अस्पताल सञ्चालन कार्यक्रम	सेतिदोवान	१ वटा	२ करोड	सवै परिवार	निजी , पालिका, प्रदेश	पालिका र सञ्चालन समिति	१ वर्ष भित्र
१६	स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम	वडा नं ५ भरी	९ वटा वस्ति	५ लाख	,,	निजी,गैसस पालिका	गैसस र निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
	शिक्षा :							
१	प्राविधिक शिक्षा सञ्चालन कार्यक्रम	प्रद्युम्न पनेरु मावि	१ वटा	३ करोड	४०० परिवार	,,	विद्यालय व्य. समिति	३ वर्ष भित्र
२	आवशिय विद्यालय स्थापना	,,	१ वटा	१० करोड	६०० परि.	,,	,,	५वर्ष
३	बाल शिक्षा इसिडि कक्षा सञ्चालन के.जि. कक्षा सञ्चालन	सवै विद्यालय	६ वटै	१५ लाख	१०० जना	पालिका,प्रदेश, वडा	संचालक समिति	१ वर्ष
४	कक्षाकोठा व्यवस्थापन इसिडि देखि	सवै विद्यालय	६ वटा	१००,०००।	३०० जना	,,	,,	१ वर्ष
५	शैक्षिक स्तर वृद्धि कार्यक्रम (तालिम,अन्तरकृया,शैक्षिक सामग्री)	,,	६ वटा	५० लाख	४०० परिवार	,,	,,	३ वर्ष
६	विद्यालयको भौतिक संरचना निर्माण ● भवन निर्माण ● प्रयोगशाला, ● पुस्तकालय, ● फर्निचर ● शैचालय, ● खा.पा	६ वटा विद्यालयमा १ वटा पद्युम्न मा. विद्यालयमा २ वटा वि. मा ६वटै विद्यालय " "	५ वटा	४ करोड	६०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	०७६ वाट ४ वर्षमा
७	सूचनाप्रविधिको व्यवस्थापन कम्प्यूटर इन्टरनेट सेवा प्रोजेक्टर	सवै विद्यालयमा ६ वटै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा ५।५ वटा	१० लाख	१००० जना	,,	,,	२ वर्ष
८	शिक्षकलाइ तालिम	६ वटा विद्यालयमा	६० वटा	५ लाख	१०० जना	पालिका	विद्यालय	५ वर्षमा
९	विषयगत शिक्षक दरवन्दीको व्यवस्था	सवै विद्यालय	सवै विद्यालय	२० लाख	१०० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	संचालक समिति	५ वर्षमा

१०	खेलकुद ग्राउण्डको निर्माण र सामाग्रीको व्यवस्था	१ वटा	१ वटा	५० लाख	१०००यूवा तथाबालबालिक	पालिका	खेलकुद समिति	५ वर्ष
११	छात्रवृत्तिको व्यवस्था	सवै विद्यालयमा	सवै विद्यालयमा	२० लाख	३०० जना	"	वि. व्य. स.	५ वर्ष
१२	अभिभावक चेतना कार्यक्रम	५ नं वडा	सवै विद्यालय	५० हजार	२०० प.	पालिका	" "	१ वर्ष
१३	दिवा खाजा, पोशक	सवै विद्यालय	" "	१६ लाख	३०० प.	"	" "	१ वर्ष
१४	सम्पूर्ण शैक्षिक संस्था सर्वेक्षण गर्ने,विज्ञ समुहबाट अध्ययन सुझाव	"	१ वटा	३ लाख	सवै वडावासी	"	पालिका	१ वर्ष
१५	आधारभूत तहमा अनिवार्य अंग्रेजी शिक्षा कार्यक्रम	"	सवै विद्यालय	१५ लाख	सवै वि.	"	व्यवस्थापन समिति	२ वर्ष भित्र
१६	खेलकुद तथा अतिरिक्त कृयाकलाप सञ्चालन	"	"	५ लाख	"	"	"	"
	संस्कृति तथा मनोरञ्जन:							
१	तिजगित प्रतियोगित	वडा कार्यालय	५ वटा	१ लाख	सवै	वडा का.		
२	खेलकुद प्रतियोगिता भलिबल	" "	५ वटा	२ लाख	सवै	"		
३	सास्कृति प्रतियोगिता	" "	५ वटा	१ लाख	सवै	"		
	सामाजिक समावेशिकरण:							
१	अपाङ्गक्षमता वृद्धि कार्यक्रम तथा सहयोग का	वडा नं ५	२५ वटा कार्यक्रम	५ लाख	७० जनालाई	गा.पा.	वडा	०७६वाट
२	दलित उत्थान कार्यक आरन व्यवस्थापन बाजा सिपमुलक तालिम आय आर्जन कार्यक्रम	" "	३० वटा कार्यक्रम	२५ लाख	सवै दलित परिवार	पालिका प्रदेश	दलित उत्थान समिति	५ वर्ष भरी
३	बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रम	९ वटा वस्तीमा	१२० वटा	२० लाख	सवै बाल बालिका	पालिका	बाल क्लव	०७६, ०७७
४	समुदायमा बालमनोविज्ञान र मनोविज्ञान परामर्श केन्द्र स्थापना र सेवा कार्यक्रम	कृषि बजार	१ वटा	५ लाख	२०० परिवार	"	समुदाय	२ वर्ष भित्र
५	कानूनी परामर्श केन्द्र	"	१ वटा	३ लाख	"	"	"	"
६	महिला तथा बाल, अपांग मैत्री शौचालय व्यवस्था	सवै विद्यालय, सार्वजनिक भवनमा	सवै	नीतिगत व्यवस्था	६०० "	"	"	"
७	जोडी तालिम व्यवस्था	सवै वस्ति	"	"	"	"	"	"
८	जेष्ठ नागरिक भत्ता घरघरमा व्यवस्था	"	"	"	"	"	"	१ वर्ष
९	सामाजिक विभेद । जनचेतनामुलक कार्यक्रम	"	५ वटा	५ लाख	"			

	खानेपानी :							
१	सिम्ले कोविजा खा.पा.	सिम्ले	१ वटा	५ लाख	९ घरधुरी	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
२	उपल्लो छापा खा.पा.	छापा	१ वटा	५ लाख	१३ ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
३	सेती दोभान खा.पा.	ठूली वराहे,स्यानी वराहे,सेतीदोवान	१ वटा	५ करोड		संघ	उपभोक्ता	३ वर्ष
४	रंगेठाटी खा.पा.	रंगेठाटी र विद्यालय	१ वटा	२५ लाख	४० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
५	लोहोसेखोला वास्कोट खापा	वास्कोट	१ वटा	५ लाख	१५० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
६	शिवजी खोला अज्घन ,,	अज्घन	१ वटा	१ लाख	२० ,,	पालिका	उपभोक्ता	१ वर्ष
७	कृषि लाकुरी खापा विस्तार	कृषि लाकुरी	१ वटा	३० लाख	१०० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
८	खोलाखर्कलाकुरी खापामर्मत	लाकुरी	१ वटा	५ लाख	४० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
९	निस्ति खापा आयोजना	निस्ति	१ वटा	३ लाख	३० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१०	अर्जेगि गोगनपानी कुन्तिका खानेपानी मर्मत विस्तार	गगनपानी	१ वटा	३० लाख	१०० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
११	काहुले खानेपानी मर्मत	काहुले	१ वटा	२ लाख	१० ,,	पालिका	उपभोक्ता	१ वर्ष
१२	जुग्ले ढाडखेत खापा मर्मत	जुग्ले	१ वटा	२० लाख	१०० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१३	बेतनी खानेपानी	बेतनी	१ वटा	५ लाख	३० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१४	गाउँपालिका खानेपानी	कृषि	१ वटा	१० लाख	कार्यालय	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१५	जुकेमुल धैरेनी खापा	धैरेनी	१ वटा	४ लाख	७ घरधुरी	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१६	खोलाखर्क अरिचाले खापा	अरिचाले	१ वटा	५ लाख	२० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१७	सेतीखोरिया खापा	सेतीखोरिया	१ वटा	५ लाख	१० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१८	सेती खोला गावाटे खा.पा.		१ वटा	२ लाख	१० ,,	पालिका	उपभोक्ता	२ वर्ष
१९	स्वास्थ्य तथा स्वच्छ खानेपानी कार्यक्रम ● एक घर एक धारा कार्यक्रम (घर,स्वास्थ्य चौकी, विद्यालयमा) ● पानीको मुहान तथा टयांकीको सरसफाई ● जनचेतनामूलक कार्यक्रम	बडा नं ५	९ वटा	२० लाख	६०० ,,	पालिका	,,	३ वर्ष
२०	सार्वजनिक तथा व्यक्तिगत शौचालय निर्माण ● नयाँ निर्माण ● शौचालय मर्मत ● शौचालय सरसफाई सम्बन्धीजनचेतना कार्यक्रम	९ वटा टोलमा स्वास्थ्य चौकि सवै विद्यालयमा निजी घरमा	९ वटा १ वटा ७ वटा ५०० वटा	३० लाख	५०० परिवार	पालिका	,,	२ वर्ष

२१	ढल निर्माण तथा फोहर व्यवस्थापन ● फोहर संकलन र व्यवस्थापन ● खाडल व्यवस्थापन ● वातावरण सरसफाई अभियान	९ वटै टोल	१० ठाउँमा	१० लाख	६०० परिवार	पालिका	„	२ वर्ष
२२	तालिम सरसफाई सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम	वडा नं ५ मा	६० वटा	६ लाख	६०० परिवार	पालिका	स्थानीय समुदाय र संस्था	२ वर्ष

५.२. आर्थिक विकास क्षेत्र

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	तरकारी फर्म स्थापना कार्यक्रम	९ वटै टोलमा	९ वटा फर्मको स्थापना	४५ लाख	५० घरधुरी	गा.पा., कृषक	९ वटा वडा समुह	३ वर्ष भित्र
२	फलफुल फर्म स्थापना कार्यक्रम (सुन्तला, केरा, कफि)	९ वटै टोलमा	९ वटा फर्मको स्थापना	३५ लाख	१५० घरधुरी	गा.पा., कृषक	९ वटा वडा समुह	३ वर्ष भित्र
३	वगैचा व्यवस्थापन, नर्सरी रोगकीरा तालिम व्यवस्थापन कार्यक्रम	९ वटै टोलमा	९ वटा फर्मको स्थापना	२० लाख	२०० घरधुरी	गा.पा., कृषक	९ वटा वडा समुह	२ वर्ष भित्र
४	कृषि याग्यो साथै वाभोजमिन पहिचान कार्यक्रम	वडा नं ५ भरी	कृषि योग्य तथा वाभोजमिन पहिचान	५ लाख	७०७ घरधुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	६ महिना भित्र
५	वाभोजमिन जग्गा व्यवस्थापन निति निर्माण कार्यक्रम	वडा नं ५ भरी	वाभोजमिन जग्गा खेति योग्य जमिनमा परिणत हुनेछ र पालिकाको नीति बन्नेछ।	२ लाख	सबै घरधुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष भित्र
६	हाते टेक्टर, ग्रेसर जस्ता उपकरण खरिद कार्यक्रम	९ वटै टोल	कृषि उत्पादन बढ्नेछ, श्रमको वचत हुनेछ।	५० लाख	सबै घरधुरी	गाउँपालिका	कृषक समुह	५ वर्ष भित्र
७	आधुनिक औजार मर्मत केन्द्र स्थापना	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुगले	समय साथै आर्थिक वचत, छिटो सेवा	१५ लाख	साविक ५, ६, २, ३, ४	गाउँपालिका	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र
८	आधुनिक एगोभेट स्थापना	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुगले	आर्थिक वचत, छिटो सेवा	१० लाख	साविक २, ३, ४	गाउँपालिका	कृषक समुह	२ वर्ष भित्र
९	हाट बजार स्थापना	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुगले र सबै वस्ति	९ वटा	७ लाख	१००० घर परिवार	गाउँपालिका	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र
१०	कृषि, पशु विमा कार्यक्रम	„ „	वाली र पशुको संरक्षण, आर्थिक उन्नति	३ लाख	७०७ घर परिवार	गाउँपालिका, हराभरा	कृषक समुह, हरावरा	१ वर्ष भित्र
११	खाद्यान्न, तरकारी, गेडा गुडीको पुराना विउको संरक्षण कार्यक्रम	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुगले सबै टोल	परम्परागत विउ विजनको संरक्षण	२ लाख	७०७ घर परिवार	गाउँपालिका, स्थापना	कृषक समुह	१ वर्ष भित्र

१२	प्रशोधित पानी उद्योग स्थापना	जुग्ले, सिग्दी, खोला, पधेरा खोला,	उद्योग ३ वटा स्थापना	१५ लाख	१०० घरधुरी	गाउँपालिका, निजी क्षेत्र	निजी क्षेत्र	१ वर्ष भित्र
१३	पशुपालन,वाखापालन, वंगुर पालन,माछा पालन,मौरी पालन	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुग्ले,रंगेठाटी	६ वटा पशुफर्म स्थापना	१ करोड	५५ घर	गाउँपालिका निजी क्षेत्र	कृषक समुह	३ वर्ष भित्र
१४	व्यवस्थित रेष्टुरेन्ट स्थापना	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुग्ले	प्राविधिक सहयोग,उत्प्रेरणा मिल्ने छ	सहजी करण	१० घर	निजी क्षेत्र व्यवसायी	निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
१५	मसला जन्य उद्योग स्थापना	९ वटा वस्तिमा	९ वटा	२ लाख	४०० परिवार	” ”	”	”
१६	कसर उद्योग स्थापना	आधिखोला	१ वटा	१ करोड	४०० परिवार	” ”	”	”
१७	फर्म स्थापना तालिम (कखुरा,वाखा,भैसी,वंगुर, माछा,मौरी	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	२० लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
१८	उत्प्रेरण तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
१९	जोखिम व्यवस्थापन तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
२०	क्षमता विकास तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
२१	नेतृत्व विकास तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
२२	कानूनी परामर्श तालिम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
२३	आइ.पि.एम.कृषि पाठशाला सञ्चालन	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	५ लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
२४	खोटो उत्पादन संकलन कार्यक्रम	९ वटा वस्तिमा	६० वटा तालिम	४ लाख	” ”	गाउँपालिका	”	”
२५	दलित तथा अति गरीब हरुको क्षमता विकास,आवास पूर्वाधार निर्माण तथा आर्थिक विकास सहयोग कार्यक्रम	वडा नं ५ भरी	९ वटा वस्ति	५ करोड	”	निजी,गैसस पालिका	गैसस र निजी क्षेत्र	२ वर्ष भित्र
२६	साना कुला मर्मत मझौला सिंचाई योजना	सवै कृषि योग्य जमिन	उत्पादन वृद्धि , आय आर्जन वृद्धि	१ करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक	५ वर्ष
२७	सिप प्रविधि अनुदान हस्तान्तरण	”	सिप,क्षमतामूलक जनशक्ति उत्पादन र उत्प्रेरणा	२० लाख	१०० परिवार	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	कृषक र पशुपालक	५ वर्ष
२८	फर्निचर सः मिल स्थापना	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुग्ले,रंगेठाटी	आय आर्जन, स्थानीय श्रोत साधनको सदुपयोग, सर्वसुलभ उपलब्धता	व्यक्ति र नीति	१० वटा	व्यक्ति वडा र पालिका	कृषक, युवा पालिका	१वर्ष
२९	प्रशोधन,प्रवर्धन लघु उद्योग स्थापना (जडिवुटी, अचार, मसला, जाम,जेली, कफि)	वडा नं ३ का विभिन्न ठाउँमा	विक्रितरणमा सहज, कृषक उत्साहित,आय आर्जन	१५ लाख	५० परिवार	पालिका, प्रदेश, संघ	कृषक समुह	५ वर्ष
३०	फ्रेस हाउस स्थापना	सेतीदोवान बजार, कृषि बजार, जुग्ले,रंगेठाटी	आय आर्जन, स्थानीय श्रोत साधनको व्यावसायिकरण	२ लाख	१० वटा	व्यक्ति, पालिका	व्यक्ति	१ वर्ष
३१	जङ्गल पार्क रिसोर्ट	गगनपानी, कृषि बजार	आय आर्जन, व्यवसाय वृद्धि	१५ लाख	२ वटा	निजी, पालिका, प्रदेश,	पर्यटन व्यवसाहि	५ वर्ष
३२	होमस्टे निर्माण	गगनपानी	आय आर्जन, प्रचार प्रसार	२५ लाख	१०० वटा	पालिका, प्रदेश,	पर्यटन	५ वर्ष
३३	सहकारी व्यवस्थापन नियमन (विमा)	सवै ठाउँमा	लगानी सुरक्षित विश्वासनियता आय आर्जनमा लगानी वृद्धि		३५० परिवार	”	सहकारी कर्मी	२ वर्ष

३४	सिप प्रविधि हस्तान्तरण तालिम	३ नं वडामा	उत्पादन वृद्धि, क्षति न्यूनीकरण, दक्ष जनशक्ति उत्पादन, स्वरोजगारी	१० लाख	२०० परिवार	संघसंस्था वडा, पालिका, प्रदेश, संघ	कृषक, युवा उद्यमी	५ वर्ष
३५	धान, मकै, कोदो, दलहन वृद्धि कार्यक्रम	२५० परिवार	आय आर्जन उत्पादकत्वमा वृद्धि,	१५ लाख	५० परिवार	वडा, पालिका	कृषक	१ वर्ष
३६	ढुगां काट्ने उद्योग स्थापना सहयोग कार्यक्रम	१०० परिवार	१० वटा	१० लाख	१०० परिवार	,, निजी क्षेत्र	निजी क्षेत्र	१ वर्ष
३७	बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम	५ नं वडा	५ ठाउँमा	१० लाख	२०० परिवार	,, ,,	,,	,,
३८	चिस्यान केन्द्र स्थापना	जुगले, सेतिदोवान, गगनपानी	३ वटा	१५ लाख	३०० ,,	,,	,,	२ वर्ष
३९	पल्लवर, सिकर्मी, डकर्मी, जस्ता आधारभूत तालिम व्यवस्था कार्यक्रम ३३ महिने	वडामा	सवै युवाहरूलाई	२० लाख	२०० ,,	,,	,,	१ वर्ष
४०	एक वार्ड २ प्राविधिक कार्यक्रम	,,	सवै	१० लाख	६०० ,,	,,	,,	१ वर्ष
४१	प्लाष्टिक निषेधित क्षेत्र घोषण							
४२	दुधको परिकार बनाउने तालिम							
४३	जुत्ता सिलाउने तालिम							
४३	मादल बनाउने तालिम							
४४								

५.३. पूर्वाधार विकास क्षेत्र

सडक तर्फ:

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्यत परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	नौडाडा देखि कार्किनेटा कालोपत्रे	नौडाडा देखि कार्किनेटा	२७ कि.मि.	८० करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	गाउँपालिका	४ वर्ष
२	छापा ठूलावरागे वास्कोट गगनपानी सडक		८ किमि	५ करोड	वडाका सवै	वडा, पालिका, प्रदेश संघ	,,	२ वर्ष
३	जुगले गगनपानी बागे पञ्चासे सडक		५ कि.मि.	३ करोड	सवै	,,	,,	३ वर्ष
४	कृषि लाकुरी बागे सडक		३ कि.मि.	२ करोड	,,	,, र व्यक्ति	,,	२ वर्ष
५	केरौदी ठूलीवरागे वरवोट		१ कि.मि.	५० लाख	२०० परिवार	पालिका प्रदेश, संघ	उपभोक्ता	२ वष
६	छापा मोटरवाटो		७०० मिटर	३० लाख	१०० परिवार	पालिका प्रदेश, संघ	उपभोक्ता	२ वष
७	गौडे मोटरवाटो		५०० मिटर	२० लाख	१०० परिवार	पालिका प्रदेश, संघ	उपभोक्ता	२ वष
८	कृषि अज्यन नांच्ने डाडा		७०० मिटर	३० लाख	१०० परिवार	पालिका प्रदेश, संघ	उपभोक्ता	२ वष

९	कृषि गांवटे नाच्चे डाडा		८०० मिटर	३० लाख	१०० परिवार	पालिका प्रदेश, संघ	उपभोक्ता	२ वष
१०	रंगेठाटी जिरोवार प्रद्युम्न पनेरु जाने सडक		१ किमि	४० लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
११	रंगेठाटी वास्कोट सडक		१.५ कि. मि	३० लाख	१५० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१२	आइतेखोला स्थानीवरागे ,,		१कि. मि.	४० लाख	९० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१३	समिको वोट ज्योतिपि डाडा भञ्ज्यांग सडक		५०० मिटर	२० लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१४	जुगले कपरेडाडा सडक		२ कि. मि.	४० लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१५	सेतीदोवान ठूला वरागे वोगटी डाडा सडक		२ कि. मि.	३० लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१६	टिउरे वेत्यानी सडक		५०० मिटर	२० लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१७	काउले भञ्ज्यांग गहते सडक		५०० मिटर	२० लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१८	शिवजी मार्ग सेतिखोलाटोल		५०० मिटर	१५ लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
१९	सेती दोवान जनपृथ भाटखोला सडक		२ कि मि.	४० लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
२०	एकराहे मोटर वाटो		५०० मिटर	१५ लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
२१	कुडहर मोटर वाटो		५०० मिटर	१५ लाख	१०० परिवार	पालिका	उपभोक्ता	२ वष
	हरित सडक निर्माण							
	मोटरवेबल पुल,कल्बर्ड कजवे							
१	निस्ति खोला पुल (नौडाडा कार्किनेटा)	निस्ति खोला		१ करोड				
२	वास्कोट खोलापुल ,,	वास्कोट खोला		१ करोड				
३	निस्ति खोला पुल (भित्रीवाटो)	निस्ति खोला		१ करोड				
४	वास्कोट खोला पुल ,,	वास्कोट खोला		१ करोड				
	भोलुगे पुल							
१	तल्लो लौसिवोट काहुले	वडा ५।४		१ करोड				
२	एकराहे वगालेखोला	वडा ५।६		१ करोड				
३	ढोलीखेत जुनिरह	वडा नं ५। नगरपालिका		१ करोड				
	विद्युत							
१	स्टिलपोल		२५० वटा					
२	विद्युत लाईन व्यवस्थित गर्नु पर्ने							
३	सेतीखोला विद्युतगृह सञ्चालन							
४	मुख्य मुख्य सडकमा शौर्यवति संचार							
१	५ नं वडाभरी टेलिफोन लाईनि	वडा भरी						
२	इन्टरनेट सेवा विस्तार	९ वटा वस्तिमा						
३	फिरि बाइफाई विस्तार	” ”						
	सिंचाई							
१	कृन्तिका सिंचाई योजना	कृन्तिका		४ करोड				
२	निस्ति सिंचाई	गणेशटोल		१० लाख				

३	जुगले सिंचाई	जुगले		५ लाख				
४	कोइराले सिंचाई योजना	गोगनपानी		५ लाख				
५	टारी सिंचाई	” ”		५ लाख				
६	अर्जेगो रातामाटा सिंचाई	रातामाटा		५० खला				
७	अर्जेगो वेत्यानी पुलकोमुख करेसावारी सिंचाई	सानाकिसान		१० लाख				
८	निस्ति खोला वडा भवन	सुनारटारी		५ लाख				
९	सिरदीखोला देवकोटाभर	देवकोटाभर		५ लाख				
१०	बोसकोटखोला टारी सिंचाई	टारी		५ लाख				
११	आधिमुहान असिमुरे बोगटीढाव सिंचाई	असिमुरे		५ लाख				
१२	स्यानीसवराह एकराहे सिंचाई			५ लाख				
१३	भुमटे सिंचाई छापा ”			५ लाख				
१४	ढोलीखेत सेतीखोला सिंचाई			५ लाख				
१५	स्वारो सिंचाई			५ लाख				
१६	डुडे सिंचाई सेतिदोभान			५ लाख				
१७	टारी सिंचाई सिमखेत			५ लाख				
१८	विद्युत पावर सेतीखोला सि.			५ लाख				
	भवन तथा शहरी विकास							
१	माथिल्लो आँधिखोलासामुदायिक भवन निर्माण			१५०लाख				
२	वेत्यानी सामुदायिक भवन			५ लाख				
३	छहरे आमा समुह भवन	वास्कोट		५ लाख				
४	गणेशटोल सामुदायिक ”			८ लाख				
५	मुक्तेश्वर महादेव देवल निर्माण			५ लाख				
६	आमा समुह भवन	गोगनपानी		५ लाख				
७	सामुदायिक भवन सेतीखोला टोल			१० लाख				
८	प्रगति आमा समुह			५ लाख				
९	स्मृति आमा समुह			२ लाख				
१०	ठूली वराहे आमा समुह भवन			२ लाख				
११	ओरियाले दलित वस्ति स्थानान्तरण कार्यक्रम	गोगनपानी		३० लाख				

५.४. वातावरण तथा शुसासन

क्रसं	योजना	स्थान	उपलब्धी	बजेट	लाभान्वित परिवार	श्रोत	जिम्मेवारी	समय
१	हिले चण्डिथान पहिरो नियन्त्रण	लौसिवोट	२ वटा	२ लाख	५० परिवार	गा.पा.	स्थानीय समुदाय	२ वर्ष
२	कहलेटोल पहिरो नियन्त्रण	अलैचीवारी	१ वटा	२ लाख	२० ,,	वडा, पालिका, प	कृषक	२ वर्ष
	तटवन्धन	विभिन्न स्थान	१० वटा	१ करोड	६०० ,,	पालिका, प्रदेश	,,	५ वर्ष
	सेती खोला, आँधिखोला, वराय							
	वास्कोट खोला							
	आइते खोला							
	रंगुवा खोला							
	पधेरे खोला							
	टोल नं ३,४							
	पधेरे खोला							
	गल्ली नियन्त्रण टोल ८							
४	जैविक तथा अजैविक फोहर व्यवस्थापन	९ वटा टोल	९ वटा	२० लाख	६०० ,,	,, र व्यक्ति	,,	१ वर्ष
७	अनावश्यक रुखभाडी हटाउने र आयमूलक वृक्षारोपण कार्यक्रम	९ वटा टोल	९ वटा	९ लाख	६००	,,	,,	२ वर्ष
८	सामुदायिक वन घेरावार	वडाका वनमा	६ वटा	१० लाख	४००	,,	,,	२ वर्ष
९	वृक्षा रोपण	छापा,सिमखेत,नेपाने, निस्ति डाडाखर्क, गगनपानी	५ वटा	४०लाख	३००	,,	,,	२ वर्ष
१०	विपद व्यवस्थापन	९ वटै टोल	९ वटा	१९ लाख	४०० ,,	,,	,,	२ वर्ष
११	कुवा पोखरी निर्माण तथा पुनर रिचार्ज र संरक्षण कार्यक्रम	,, ,,	३० वटा	१० लाख	४०० ,,	,,	,,	३ वर्ष
१२	जडिवुटी रोपण तथा संरक्षण	खोला खर्क,तिनखोले, वासपानी र९वटाटोल	९ वटा	९ लाख	६०० ,,	,,	,,	५ वर्ष
१३	ऐतिहासिक सम्पादको संरक्षण तथा संवृद्धन (वांगेकोट,चुलेगुफा, सिद्धि खोला मन्दिर,शिव मन्दिर तथा गणेश मन्दिर जुगलेपुलको मुख,मुक्तेश्वर महादेवघाट ,ठूलीपोखरी अन्धाअन्धी रंगेठाटी राम मन्दिर,शिवमन्दिर गनपानी)	९ वटै टोल	९ वटा	१ करोड	६०० ,,	,,	,,	५ वर्ष
१४	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन योजना गोष्ठी							

वडा नं ६

५ वर्षमा आवश्यक योजना तथा कार्यक्रमहरु

६.१ आर्थिक विकास क्षेत्र

२०७५/११/१३

क्र.स.	कार्यक्रम	स्थान	भौतिक लक्ष्य	बजेट ०००	लाभान्वित	श्रोत	जिम्मावार	सम्पन्न
१	सुन्तला पकेट क्षेत्र बिस्तार	९ वटै टोलमा	१३००० विरुवा र आवश्यक सामग्री वितरण	२६००	७२० घरधुरी	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
२	तरकारी पकेट क्षेत्र पशुपक्षी पकेट क्षेत्र विस्तार	९ वटै टोलमा		२००० २०००	७२० घरधुरी	प्रदेश/गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
३	मौरी सहितको घर वितरण र पकेट क्षेत्र घोषणा (टिकाजा, पातिखाला, चिलाउने खर्क लगायत ९ वटै वडा)	वडा नं . ६	२०० घर	३०००	५० घुरी	गाउँपालिका / प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
४	माछापालन कार्यक्रम	बगैचा मुलाबारी सम्धीखोला पातीखोला बरपिप्ले	२० प्लाष्टिक पोखरी	१००००	१५ घुरी	गाउँपालिका/प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
५	खर्सानी खेती कार्यक्रम	सबै टोल	५० रोपनी जग्गामा	१०००	३० घुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
६	अलैची खेती विस्तार	वरपिप्ले साधखोरिया	३३ रोपनी	५०००	१० घुरी	गाउँपालिका / प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
७	अदुवा खेती कार्यक्रम	सबै टोल	१५ रोपनी	५०	१० घुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
८	तामा खानी उत्खनन कार्यक्रम	पातीखोला		२०००	४५ घुरी	संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष
९	व्यवसायिक तरकारी खेती तालिम	वडा स्तर		५०	५० जना	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१०	होमस्टे संचालन पर्यटन प्रबर्द्धन	साविक वडा नं . २	४५ घर	२०००	२०० जना	प्रदेश/गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
११	लप्सी केन्डी उद्भोग स्थापना	देउराली		३००	२०० घुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१२	लप्सी खेती विस्तार	साविक वडा नं. १ २ ३ ५ ७ ८ ९	४५ रोपनी	३००	३० घुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष

जघ	दलित जनजाति युवा स्वरोजगार कार्यक्रम	वडा स्तर	७२०	२०००	वडा स्तर	प्रदेश/संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष

६.२. सामाजिक विकास

क्र. सं.	कार्यक्रम	स्थान	भौतिक लक्ष्य	बजेट	लाभान्वित परिवारसंख्या	श्रोत	जिम्मेवार निकाय	सम्पन्न हुने समय
	स्वास्थ्य							
१	स्वास्थ्य वीमा कार्यक्रम	वडा स्तर		५००	७२०	संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष
२	महिला स्वयंसेविका व्यवस्थापन	वडा स्तर	९ जना	३०००		गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
३	आयुबेद औषधालयको स्थापना	देउराली		नियमअनुसार	१ वटा	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
४	योग सेवा केन्द्र स्थापना	ढाँडीखेत		नियमअनुसार	१ वटा	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
५	मानसिक रोगीको निशुल्क पहिचान र उपचार	वडा स्तर				गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
	शिक्षा							
१	विषय शिक्षक सबै विद्यालयमा	वडामा	५ जना	४००००	बडा बासी	प्रदेश / संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष
२	शैचालय निर्माण	सबै शिक्षण संस्था	५ वटा	५०००	वडास्तर	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
३	खानेपानी व्यवस्थापन	सबै शिक्षण संस्थामा		१००००	७००	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
४	कम्पाउण्ड घेराबार	सबै शिक्षण संस्थामा		२००००	७००	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
५	प्राविधिक शिक्षालय तथा प्रयोगशाला व्यवस्थापन	२ माविमा		५००००	३००	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
६	आधारभुत विद्यालयमा दिवा खाजाको व्यवस्था	७ वटा संस्थामा		५००	२५०	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
	संस्कृति, धर्म							
१	मठ मन्दिर निर्माण र मर्मत	वडा नं . ६	१२ वटा	५०००	सबै वडा बासी	संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष
	खानेपानी तर्फ							
१	साबिकका ९ वटै वडामा १ घर १ धारा कार्यक्रम	वडा नं . ६	७२० धारा	१०००००	७२० धुरी	संघ / प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
२	साविक वडा नं ३, ४, ५, ६, ७ मा खानेपानी योजना लिफ्टिंग	”	१ वटा	१ करोड	५००	”	”	”
३	टारी खानेपानी योजना							
४	सडकले विगारेका सम्पूर्ण खानेपानी पाइप, टर्कि पुनर निर्माण तथा मर्मत							
५	सार्वजनिक शैचालय निर्माण	९ वटै टोलमा	९ वटा	९००	७२० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
६	ढल निकास तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन	९ वटै टोलमा		५००	७२० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
७	तल्लिम			६ लाख				
८	सरसफाई जनचेतना मुलक कार्यक्रम			१० लाख				

६.३. भौतिक पुर्वधारतर्फ

रु. लाखमा

क्रसं	योजना तथा कार्यक्रमको नाम	ठाउँ	भौतिक लक्ष्य कि.मि, रोपनी	आवश्यक बजेट	योजनावाट लाभान्वित परिवार	श्रोत	योजना स्विकृत गर्ने निकाय	कार्य सम्पन्न हुन लाग्ने समय
	मोटरबाटो							
	दुई जिल्लाका सदरमुकाम जोड्ने सडक							
१	पुतलीखेत कार्किनेटा कुसमा मोटरबाटो		१० कि.मी.	४०००		नेपाल सरकार	गाउँपालिका	५ वर्ष
	दुई जिल्ला जोडन सडक							
२	सेतिदोभान पन्चमूल लंखु सडक		१५ कि.मी	९०००		गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
	गाउँपालिका सतरिय सडक							
३	सेतिदोभान चण्डिकालिका सडक		२० कि.मी.	४०००	१२०० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
४	लामपाटा ढाँडीखेत सम्थीखोला सडक	वडा ६	१० कि.मी.	२०००	६०० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
५	बरपिप्ले शारदा मन्दिर सडक	वडा ६	१५ कि.मी.	२०००	१५० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
६	टिकाजा भुजुङ्गे चण्डीकालिका सडक		७ कि.मी.	१४००		गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
	जंममा		५२ कि-मि-	९४००				
	वडासतरिय सडक							
७	विश्वकर्मा मोटरबाटो	टिकाजा	५०० मी.	५०	४५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
८	तल्लो अम्बोट मोटरबाटो	टिकाजा	५००मी.	४०	२५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
९	हिले डहर मोटरबाटो	टिकाजा	३००मी.	३०	२६ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१०	देउराली माथिबारी कोलट मोटरबाटो	देउराली	१ कि.मी	५०	३५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
११	गैराबारी डाँडाथर मोटरबाटो	निबुवाबोट	४०० मी	३०	१५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१२	भगवती चोक पल्ला बुढाघर मोटरबाटो	निबुवाबोट	३०० मी.	२०	१५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१३	भगवती चोक भगवती मा. वि मोटरबाटो	निबुवाबोट	३०० मी.	२०	१५० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१४	भगवती चोक बुढीको चौतारा मोटरबाटो	चिलाउनेखर्क	३ कि.मी.	१००	६५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	३ वर्ष
१५	लामीडाँडा भगारी ठुलो पथेरा मो. बा.	चिलाउनेखर्क	३ कि.मी.	२००	१५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१६	द्राद्रा मोटरबाटो	द्राद्रा	५००मी	५०	२५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१७	भुर्दुमपोला नुनथला पाट मोटरबाटो	भुर्दुमपोला	१० कि.मी.	२०००	१५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१८	ढाँब कल्याणडाँडा भुर्दुमपोला मोटरबाटो	कल्याणडाँडा	३ कि.मी.	१००	६० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१९	सेरा ढकालडाँडा छापा मोटरबाटो	लालीगुराँस टोल	४ कि.मी	२००	४० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
२०	सम्थीखोला मोटरबाटो	सम्थीखोला	१ मी.	५००	२९ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२१	वईया सम्थीखोला मोटरबाटो	सम्थीखोला	२.५००मी	१५०	६१ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	३ वर्ष
२२	लामीरह समीको रुख मोटरबाटो	टारी	३ कि.मी	१५०	३५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
२३	साङखोला गणेशपुर मोटरबाटो	टिकाजा ठुलीबेसी	३ कि.मी.	१५०	५५ धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	१ वर्ष
२४	राम्चे गोलढुङ्गा मोटरबाटो	बरपिप्ले	१ कि.मी	५०	३५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२५	पातीखोला मोटरबाटो	पातीखोला	४ कि.मी.	२००	४५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	३ वर्ष

२६	बगालेखोला बिमराबोट मोटरबाटो	बगालेडाँडा	३ कि. मी.	२००	३५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
२७	थुम्की ठुलाखेत मोटरबाटो	थुम्की	१ कि. मी.	५०	२५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२८	मल्लातिनी काउले मोटरबाटो	काउले	५०० मी.	३०	२५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२९	आँपको रुख तल्लो ठुलीखोरिया मो. बा.	टिकाजा	५०० मी.	३०	१५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
३०	अधिकारी कुल मन्दिर ठुलीखोरिया मो.	टिकाजा	५०० मी.	३०	१५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
	जममा		४६ कि-मि	४४३०				
८	ढाँडीखेत काउले थाम खर्सु सिर्धुम भुर्दुम पोला सम्धीखोला पर्यटकीय पैदल मार्ग	फापरथुम	२५ कि. मी	१०००	सबै वडा	संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष
	मोटरएबल पुलतर्फ							
१	सेतिदोभान ढाँडीखेत मोटरपुल	सेतोभान	५० मी.	४००	२५०० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	१ वर्ष
२	पुलको मुख सम्धीखोला मोटरपुल	पुलको मुख	७० मी.	४००	१२० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	२ वर्ष
३	बोक्सीको रह नरबिरे चौतारी	टिकाजा	७० मी.	४००	२५० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	३ वर्ष
४	टारी ठुलीबेसी मोटरपुल	टिकाजा	८० मी.	४५०	२५० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
५	रंगेठाटी सिम्ले मोटर पुल	रंगेठाटी	५० मी.	३५०	२०० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
६	पातीखोला मोटर पुल	ढाँडीखेत	२५ मी.	२५०	१००० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	२ वर्ष
७	आरुखोला तल्लो टारी मोटरपुल	फापरथुम	१५ मी.	१५०		संघ	गाउँपालिका	१ वर्ष
८	आहल मोटर पुल	वरपिप्ले	१५ मी.	१५०		संघ	गाउँपालिका	१ वर्ष
९	बुढो खोला मोटरपुल	भुर्दुमपोला	१० मी.	१००		गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	१ वर्ष
१०	आहाल मोटर एबल पुल	पातीखोला	१० मी	१००	२०० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	१ वर्ष
११	सम्धीखोला मोटर एबल पुल	सम्धीखोला	४० मी	५००	२०० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
	जम्मा			३२५०				
	झोलुङ्गे पुल							
१	रंगेठाटी रंगेठारी झो. पु. मर्मत	रंगेठारी	१०० मी	५०	२५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२	ढाँडीखेत सिम्ले फाँट झो. पु	ढाँडीखेत	१०० मी	१५०	५०० धुरी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	१ वर्ष
३	पातीखोला मझुवा झो. पु.	पातीखोला	५० मी	५०	२५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
४	उपल्लो एकराहे बगालेठारी झो. पु.	एकराहे	१०० मी	१५०	४० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
	जम्मा			४००				
	तटबन्धन							
१	आधीखोला तटबन्ध	वडा नं. ६	५ किमी	१००	वडा बासी	संघ	गाउँपालिका	५ वर्ष
२	पातीखोला तटबन्ध	साविक वडा नं. ५	३ कि. मी	५००	१५० धुरी	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
३	साङखोला तटबन्ध	टिकाजा	१ कि. मी	५०	२०० धुरी	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष

४	सम्धीखोला तटबन्ध	सम्धीखोला	१ कि. मी	५०	५० धुरी	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
	जम्मा			७००				
	सिंचाईतर्फ							
१	टिकाजाटारी साङखोला सिंचाई	टिकाजा	२००मी	१५	५० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
२	टिकाजा समीको मुनिको कुलो	टिकाजा	३००मी.	१५	३० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
३	ढाँडको सिंचाई बाढुङ्गेखोला	पातीखोला	२००मी	१५	४० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
४	आचार्य फाँटको कुलो	वरपिप्ले	२५० मी.	२५	५० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
५	आहल खेत सिंचाई	पातीखोला	५०० मी	२५	४० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
६	गाम्लेटारी सिंचाई	पातीखोला	७० मी	८	३० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
७	ढाँडीखेत सिंचाई	ढाँडीखेत	७० मी.	३	३० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
८	बगैंचा सिंचाई	बगैंचा	४०० मी.	१२	४० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
९	रंगेटारी सिंचाई	रंगेटारी	१००मी.	३	४० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१०	थारा फाँट सिंचाई	थाराफाँट	३०० मी.	१५	१०० रोपनी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	१ वर्ष
११	सिम्ले फाँट सिंचाई	सिम्ले	३०० मी.	२५	१०० रोपनी	गण्डकी	गाउँपालिका	१ वर्ष
१२	सिम्ले सिंचाई	सम्धीखोला	१५० मी	३	३४ रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१२	टिकाजा तल्लो सिंचाई	टिकाजा	५०० मी	५०	२०० रोपनी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	२ वर्ष
१३	तिनसय कुलो साङखोला	टिकाजा	२००मी.	५०	२०० रोपनी	गण्डकी	गाउँपालिका	२ वर्ष
१४	पातीखोला समीको रुख मुनीको सिंचाई	पातीखोला	२५० मी	५	६५ रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
१४	सेराफाँट सिंचाई	सेरा	३५० मी	५०	१०० रोपनी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	२ वर्ष
१५	डिही छापाटारी सिंचाई	देउराली	७०० मी	५०	१५० रोपनी	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	२ वर्ष
१६	टारी खेत सिंचाई	उपल्लो आरुखोला	३०० मी	१५	१०० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१६	टारी खेत विचको सिंचाई	आरुखोला	२००मी.	७	५० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१७	टारी कुलो पुच्छार	आरुखोला	२०० मी.	७	५५ रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१८	मजुवा लाम्पाटा जोरीढुङ्गा सिंचाई	मजुवा	४०० मी	५०	१०० रोपनी	गण्डकी	गाउँपालिका	१ वर्ष
१९	मासैखोला गंबोट सिंचाई		२५ मी	२	५० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
१९	ठुलाखेत टारी सिंचाई	पातीखोला	१५० मी	५	१०० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२०	पिपलटारी सिंचाई	कान्ला	४०० मी	३०	५० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
२१	पातिको कुलो साङखोला	वरपिप्ले	४० मी.	२	३० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२२	जिम्रोट कुलो साङखोला	वरपिप्ले	१५०० मी	१५	२० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२३	वईया वरपिप्ले नहर	वडा नं. ६	८ कि. मी	२०००	२००० रोपनी	गण्डकी	गाउँपालिका	५ वर्ष
२४	जरुवा सिंचाई		२५ मी	१	२० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२४	पाथ्रे कुलो काफलडाँडा	भुर्दुमपोला	१ कि मी	५०	३० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२५	मजुवा कुलो	पातीखोला	१००मी	२	३० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२६	मुलावारी सिंचाई	लाली गुराँस टोल	५० मी	२	५० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२७	ढाँडीखेत बासकोट बगर सिंचाई	ढाँडीखेत	५०० मी	१५	४० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२८	सम्धीखोला सिंचाई	सम्धीखोला	७०० मी	२०	१०० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष

२९	डिही छापाटारी सिचाई	देउराली	१५०० मी	३०	२०० रोपनी	गण्डकी	गाउँपालिका	२ वर्ष
३०	सुनझाक्री ढाँडको सिचाई	भुजुङ्गे	२५ मी	२	४० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
३०	माथिल्लो टारी सिचाई	वरपिप्ले	१.५ कि.मी.	२०	२० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
३१	तिन ढुङके कुलो	बरपिप्ले	५०० मी.	५	२० रोपनी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
	जम्मा			२७४३				
	पोखरी संरक्षण							
१	थाप्ले पोखरी			१५०				१ वर्ष
२	माथिबारी छाप्राको पोखरी संरक्षण	देउराली		१५०				१ वर्ष
२	खर्सु पोखरी निर्माण	टिकाजा		१५०				१ वर्ष
३	भुजुङ्गे पोखरी निर्माण	ढिकाजा		१५०				१ वर्ष
४	बरपिप्ले उपल्लो पोखरी निर्माण	बरपिप्ले		१५०				१ वर्ष
६	डाँडा पोखरी संरक्षण	देउराली		१५०				१ वर्ष
७	गुरुङको पोखरी संरक्षण	लामडाँडा		१५०				१ वर्ष
८	झाक्रीको पोखरी संरक्षण	सम्धिखोला		१५०				१ वर्ष
१०	चिलाउने खर्कको पोखरी संरक्षण	निबुवाबोट		१५०				१ वर्ष
	जम्मा			१३५०				
	भवन तथा शहरी विकास							
१	पखरीडाँडा सामुदायिक भवन	सम्धिखोला		१०		गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१	शहरी विकास ढाँडीखेत	ढाँडीखेत बजार		१०००		गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
२	शहरी विकास टिकाजा जफती	जफती फाँट		१०००		गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
३	शहरी विकास रंगेतारी	रंगेतारी		१०००		गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
४	भगवती मावि	निबुवाबोट	८ कोठा	१००	३०० जना	गण्डकी प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
५	शारदा मावि	टिकाजा	८ कोठा	१००	३०० जना	गण्डकी	गाउँपालिका	५ वर्ष
६	भुजुङ्गे टोल सामुदायिक भवन	भुजुङ्गे	२ कोठा	५०	६५ धुरी	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
६	वरपिप्ले आमा समुह भवन निर्माण	बरपिप्ले	३ कोठा	५०	६० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
७	ढाँडीखेत सामुदायिक भवन	ढाँडीखेत	३ कोठा	५०	५० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
८	टिकाजा सामुदायिक भवन	लिखोरिया	३ कोठा	५०	१०० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
९	ढकालडाँडा सामुदायिक भवन	सेरा	३ कोठा	५०	३० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१०	भगवती भोक प्रतिकालय निर्माण	निबुवाबोट	१ कोठा	१	३०० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
११	निबुवाबोट सामुदायिक भवन	निबुवाबोट	३ कोठा	५०	१५० धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१२	पातीखोला सामुदायिक भवन	पातीखोला	३ कोठा	५०	४५ धुरी	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
१३	पुतलीखेत कार्किनेटा सडकमा प्रतिकालय निर्माण	„	८ वटा	२५				
१४	मसानघाट निर्माण सिम्ले	„	१ वटा	१०				
	जम्मा			३५४६				

६. ४. वन तथा वातारण

	कार्यक्रम	स्थान	परिमाण	लागत लाखमा		श्रोत	जिम्मेवारी निकाय	सम्पन्न अवधि
	वन							
१	वृक्षारोपण कार्यक्रम	वडाका खाली पाखामा	४० रोपनी	१०	२०० विरुवा	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
२	वातावरण सम्बन्धी जनचेतना मुलक तालिम	३००० जना		३०		प्रदेश / गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष
३	विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	७२० जना		१०	७२० धुरी	प्रदेश	गाउँपालिका	५ वर्ष
४	फोहोर मैला व्यवस्थापन सामग्री खरिद	१००० बाल्टी		३	प्रत्येक घर र सार्वजनिकस्थल	गाउँपालिका	गाउँपालिका	२ वर्ष
	५.सस्थागत विकास							
१	कर्मचारीलाई कार्यालय सम्बन्धि तालिम		सबैलाई	३	सबै जनता	गाउँपालिका	गाउँपालिका	१ वर्ष
२	इन्टरनेटको व्यवस्था	सबै घरधुरीमा	७२०	३००	सबै जनता	गाउँपालिका	गाउँपालिका	५ वर्ष

अनुसूचि ८

नतिजा खाका (Logical Framework)

समष्टिगत नतिजा खाका आँधीखोला गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाको नतिजा खाका (Logical Framework) (२०७६।०७७ देखि २०८०।०८१)											
दीर्घकालिन सोच (Vision)											
"समृद्ध आँधीखोला, सुखी, खुसी, आँधीखोलावासी"											
नतिजा	सूचकहरु	यर्थाथ	लक्ष्य					पुष्ट्याईका	जिम्मेवार निकाय	जिम्मेवार ब्याक्ति	जोखिम तथा अनुमान
		०७६/७७	०७६/७७	०७७/७८	०७८/७९	०७९/८०	०८०/८१	स्रोत			
प्रभाव:											
लक्ष्य (Mission) :											
आँधीखोला गाउँपालिकाकोसमग्र विकास भई गाउँपालिका बासीको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार भएको हुनेछ ।											
	मानव विकास सूचांक	०.५२७	०.५५	०.५८	०.६	०.६२	०.६५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	श्रोत तथा साधन आवश्यकता अनुसार प्राप्त भएमा
	मानव सम्पति सूचांक	६८.९	६९	७०	७०.५	७१	७२	रा. लेखा स.	''	''	
	लैङ्गिक समता सूचांक	०.५८	०.५९	०.६	०.६१	०.६२	०.६४	शिविप्रम रायोआ	''	''	
उद्देश्य (Goal)											
१) सम्पूर्ण गाउँपालिका बासी विशेष गरेर पछाडिएका वर्ग र जनताको सामाजिक स्थितिमा गुणात्मक परिवर्तन भएको हुनेछ ।											
	साक्षरता दर प्रतिशत	९४	९५	९६	९७	९८	९९	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	श्रोत तथा साधन आवश्यकता अनुसार प्राप्त भएमा
	औषत आयु वर्ष	७०	७१	७२	७३	७३.५	७४	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	

	प्रति व्यक्ति आय डलरमा	१०३४	१२००	१५००	१७००	१९००	२०६८	घ.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	
२) कृषि, उद्योग, पर्यटनको उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी,पूर्वाधार विकास तथा प्राकृतिक श्रोत साधनको व्यवस्थापन तथा उपयोगबाट गाउँपालिकावासीको आर्थिक विकास भएको हुनेछ ।											
	समग्र आर्थिक वृद्धिदर प्रतिशतमा	६.८१	७	७.५	८	९	१०				श्रोत तथा साधन आवश्यकता अनुसार प्राप्त भएमा
	प्रतिव्यक्ति कुल राष्ट्रिय आय (पिपिआर)	११८६	१२००	१३००	१८००	२२००	२५००	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	
	गरीवको रेखामुनी रहेको जनसंख्या	२७.९९	२३	१८	१५	१०	७	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	
	पशुजन्य उत्पादन र नगदी वालीमा वार्षिक वृद्धि दर	५.१०	६	८	१०	१२	१५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	
३) विकासका उपलब्धीमा सबैको पहुच वृद्धिबाट गरीबी न्यूनिकरण भएको हुनेछ ।											
	उपभोग-खपतमा असमानता (गिनी कोफिसियन्टद्वारा मापन गरिएको)	०.३७	०.३३	०.२५	०.२	०.१८	०.१६	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	
	कुल उपभोगमा तल्लो २० प्रतिशत जनसङ्ख्याको हिस्सा (प्रतिशत)	७.९१	९	१०	११	१३	१५	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	
	कुल आयमा तल्लो ४० प्रतिशत जनसङ्ख्याको हिस्सा (प्रतिशत)	७.८	९	१०	११	१२	१३	ने.जी.स.	गाउँपालिका	कार्यकारिणी	
आँधीखोला गाउँपालिका मुख्य रणनीतिहरु (Major Strategies) आँधीखोला गाउँपालिका आवधिक योजनाका लक्ष्य प्राप्त गर्न मुख्य रणनीतिहरु निम्नअनुसार हुनेछन् : – विकासको प्रतिफल तथा सेवा सुविधामा सबै वर्ग,समुदाय तथा क्षेत्रको पहुच बढाउने साथै स्थानीयस्तरमा विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा पिछ्छाडिएका गाउँ र जनसमुदायलाई विशेष प्राथमिकतादिने । – स्वास्थ्य तथा शिक्षा क्षेत्रमा गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्न औपचारिक तथा अनौपचारिक अवसरहरु प्रदान गर्ने र सरसफाई युक्त छुवाछुतमुक्त गाउँपालिका बनाउने । – कृषि, जलश्रोत,पर्यटन, वन, मानव संसाधन र पुर्वाधार गाउँपालिकाकोअर्थतन्त्रको विकासका ६ वटा आधार मानी अगाडि बढ्ने । – गाउँपालिकाकोपूर्वाधार विकासमा विशेष गरी सडक,सिंचाई,वस्ति विकास, खानेपानी विकासमा सार्वजनिक लगानी केन्द्रित गरिनेछ । साथै निजी क्षेत्रलाई पनि संलग्न गराउने र जनसहभागितालाई विशेषरूपमा अधि बढाइने छ । सबै वस्तीहरुमा एक घर एक धारा नीति अवलम्बन गरिने छ । एक वस्ति एक व्यवसाय, एक ब्लकनीति अवलम्बन गरिने छ । वस्ने वास नभएकाहरुको लागि वासस्थानको व्यवस्था मिलाईने छ । आँधीखोला गाउँपालिकामाकुनै पनि परिवार घरवार विहिनहुन नदिने रणनीति लिईने । – गाउँपालिकाका६ वटै वडाबाट गाउँपालिका भवन सम्म बोढैमास सार्वजनिक यातायात सञ्चालन गर्ने सडक छनोट गरी कालोपत्रे गर्ने साथै प्रत्येक मुख्य वस्तिबाट १० मिनेटको पैदल हिडाइमा मोटरेवल सडकमा पुग्ने व्यवस्था गर्ने तथा दिगो र पर्यावरण मैत्री विकास, हरियाली युक्त वस्ती र सुरक्षित आवास निर्माण गर्ने तथा छरिएर रहेको वस्तिलाई एकिकृत गरी सेवा तथा सुविधा उपलब्ध गराउने रणनीति अवलम्बन गरिने । – सार्वजनिक,निजी,सहकारी सहितको तीनखम्बे आर्थिक नीतिलाई अवलम्बन गरिने छ । सहकारी आन्दोलनलाई बढावा दिई जनताको आर्थिक उन्नति गर्न आवश्यकपूँजी सहकारीको माध्यमबाट संकलन गरि परिचालन गरिनेछ । प्रत्येक वडामा एक वटा बैंक सञ्चालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिने,											

	— कृषि, उद्योग एवं सेवा क्षेत्रको विकास निजी क्षेत्रबाट मात्र सम्भव हुने भएकोले गाउँपालिकाले निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा आवश्यक पूर्वाधार निर्माण तथा लगानीका श्रोतहरु प्राप्त गर्ने वातावरण सृजना गर्ने ।						
	प्रथम पञ्चवर्षिय आवधिक योजनाको ५ वर्षको वजेट विवरण रु लाखमा						
क.सं.	कार्यक्रम	२०७६-७७	२०७७-७८	२०७८-७९	२०७९-८०	२०८०-८१	रु लाखमा
		वजेट	वजेट	वजेट	वजेट	वजेट	जम्मा वजेट
१	आर्थिक क्षेत्रहरुको जम्मा	९६८	८६६	१०४४	१०४६	९८४	४९०८
२	सामाजिक विकास क्षेत्रको जम्मा	१०२२	२०४४	३०६५	२०४४	२०४४	१०२१८
३	पुर्वाधार विकास क्षेत्रको जम्मा	४९८२	९९६५	१४९४७	९९६५	९९६५	४९८२४
४	वतावरण विकास क्षेत्रको जम्मा	११३	२२६	३३८	२२६	२२६	११२८
५	संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह विकास क्षेत्रको जम्मा	३७१	३७१	८१९	११९	११४	११९४
६	वित्तिय व्यवस्थापन तथा सूशासन क्षेत्रको जम्मा	४४	२१	२१	२१	२१	१२८
	जम्मा	७५००	१३४९२	२०२३५	१३४२०	१३३५३	६७४००
आवधिक योजना अवधिमा २०७६।७७ देखि २०८०।८१ सम्म परिचालन हुने संभाव्य कुल स्रोत को अनुमान तालिका :		कुल स्रोतको प्रक्षेपण					
स्रोतको विवरण		आ.व. २०७६।७७	आ.व. ०७।७८	आ.व. २०७८।७९	आ.व. २०७९।८०	आ.व. २०८०।८१	५ वर्षको जम्मा रु हजारमा
(क) कुल संकलन		४०९२६२	५४०९४९	६९७९०८	९०५७६६	११८२५०७	३७३६३९१
आन्तरिक		१२००६	१४४०७	१७२८९	२०७४७	२४८९६	८९३४५
बाह्य		३९७२५५	५२६५४२	६८०६१९	८८५०२०	११५७६११	३६४७०४६
(ख) प्रशासनीक र अन्यदायित्व		४३२३०	४७५५३	५२३०८	५७५३९	६३२९३	२६३९२३
(ग) (क-ख) लगानीयोग्यअनुमान		३६६०३२	४९३३९६	६४५६००	८४८२२७	१११९२१४	३४७२४६८

(घ) लगानी आवश्यक अनुमान	१०७२०३२	११९९३९६	१३५९६००	१५५४२२७	१८१२६१८	६९८९८७२
(ङ) (घ-ग) बचत/न्युन	७०६०००	७०६०००	७०६०००	७०६०००	६९३४०४	३५१७४०४
अन्य स्रोतबाट पूर्ति (निजी क्षेत्रबाट अनुमान)	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	२०००००	१००००००
अन्य स्रोतबाट पूर्ति गैसबाट	६०००	६०००	६०००	६०००	६०००	१८०००
संघबाट सिधै योजना सञ्चालन गरि लगानी हुने रकम	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	३०००००	१५०००००
प्रदेशबाट सिधै योजना सञ्चालन गरि लगानी हुने रकम	२००,०००	२००,०००	२००,०००	२००,०००	१८७,४०४	९२४९३६

मथि लेखिए अनुसार आवधिक योजनामा रु ३ अरब ७३ करोड ६३ लाख ९१ हजार गाउँपालिकामा आम्दानी हुने प्रक्षेपण गरिएको छ । यस अवधिमा लगानी गर्ने रकम र आय रकम बीच को फरक अर्थात् नपुग लगानी रकम देहायका कार्यनीति अवलम्बन गरी रकम जुटाईने छ ।

- गाउँपालिकाका २ जिल्ला सदरमुकाम जाड्ने तथा २ जिल्ला जोड्ने सडकको स्तरोन्नति गर्नको लागि र मोटरवेल्ड पुलको लागि आवश्यक लगानी रकम संघ तथा गण्डकी प्रदेश संग समन्वय गरी बजेटको व्यवस्था गर्न पहल गरिने
- गाउँपालिकाको पूर्वाधार तथा सामाजिक र आर्थिक विकास गर्नको लागि अनुदान वृद्धि गर्नको लागि आवश्यक पहल गरिने
- गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत बढाउनको लागि नीतिगत तथा संगठनिक व्यवस्था मिलाउने
- व्यापार, पर्यटन, कृषि, पशुपालन, उद्योग तथा शिक्षा क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको लगानी वृद्धि गर्ने वातावरण तयार गरिने छ
- सामाजिक तथा वातावरण क्षेत्रको विकासमा लगानीको लागि गैस तथा अन्तराष्ट्रिय संस्थासंग समन्वय गरी लगानी प्राप्त गर्ने प्रयास गरिने छ ।
- गौरवका तथा ठूला योजनाको लागि आवश्यक पर्ने लगानी रकम संघको समन्वयमा वैदेशिक सहयोग जुटाउन पहल गरिने छ ।
- यस आँधिखोला गाउँपालिकाबाट विदेशमा तथा स्वदेशका विभिन्न स्थानमा रहि सेवा गरेका व्यक्तित्ता संस्थको पहलमा सहयोग जुटाउने प्रयास गरिने छ ।
- योजना तथा कार्यक्रम कार्यन्वयन गर्दा जनसहभागिता जुटाईने छ ।
- गाउँपालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ ।

अनुसूचि ९
जनशक्तिको आंकलन

क्रम संख्या	योजना अवधीको लागि आवश्यक जनशक्ति	हालको स्विकृत दरबन्दी	योजना अवधीको लागि नपुग दरबन्दी	स्विकृत दरबन्दीमा हाल कार्यरत कर्मचारी					नपुग कर्मचारी पूर्ति गर्ने स्रोत			
					प्रदेश सरकारबाट	आफ्नै श्रोतबाट	अन्यविकास साभेदार संस्थाबाट	जम्मा कार्यरत कर्मचारी	संघीय सरकार बाट	प्रदेश सरकार बाट	आफ्नै श्रोतबाट	अन्य विकास साभेदार संस्थाबाट
	प्रशासन तर्फ											
१	प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत ८ औ तह	१		१				१				
२	लेखाअधिकृत ६।७ औ तह	१		१								
३	शाखाअधिकृत ६ औ	१							१			
४	आन्तरिक लेखापरिक्षक ५औ	१							१			
५	सुचना तथा आईटि अधिकृत		१			१		१				
६	लेखा सहायक ५ औ	१						१	१			
७	ना.सू.सहायक ५ औ	४		१		१		२			२	
८	कम्प्युटर अपरेटर	१				१						
९	पञ्जिकाधिकारी	१		१				१				
१०	सहायोगीकर्मचारी	३				३		३				
११	सवारी चालक	१	१			१		१				
	प्राविधिकतर्फ											
१	इन्जिनियर सिभिल	१				१		१				
२	इन्जिनियर स्टक्चर		१								१	
३	सबइन्जिनियर	१				१		१				
४	अ.सब ईन्जिनियर	१				१		१				
५	खानेपानी स.टे	२									२	

	शिक्षातर्फ											
१	विद्यालय निरिक्षक	१		१				१				
२	ना.सू.शिक्षातर्फ ५ औ तह	१							१			
	कृषितर्फ											
१	कृषिअधिकृत		१								१	
२	कृषि प्रा.स.	१										
३	जेटिए		१	१					१			
	पशुपालनतर्फ											
१	पशु विकास अधिकृत (डाक्टर)		१								१	
२	प्रा.स.	१									१	
३	जेटिए	१		१								
	समावेशिकरण तर्फ											
१	महिलाविकास अधिकृत		१						१			
२	स.महिला निरिक्षक चौथो	१		१								
	स्वास्थ्यतर्फ											
१	हेल्थ असिस्टेण्ट ५।६ औ	१									१	
२	एम्बुलेन्स सवारी चालक		१								१	
	वातावरणतर्फ											
१	वन सहायक		१								१	
	पर्यटन तथाउद्योग तथा वित्तिय तर्फ											
१	उद्यम विज्ञ		१								१	
२	ग्रामिण पर्यटन विज्ञ		१								१	
३	सहकारी तथा वित्तिय विज्ञ		१								१	
	वडा कार्यालय तर्फ											
१	ना.सू. सहायक ५ औ	६		६			६					
२	प्रशासन सहायक चौथो	६				६	६					
३	सामाजिक परिचालक		६								६	
४	सव इन्जिनियर ५ औ	१२									१२	
५	अ.सव.इन्जिनियर		१२								१२	
६	नर्स		१२								१२	

७	स्वास्थ्य महिला स्वयं सेवक	१८									१८	
८	कार्यालय सहायगी	६				६	६					
	गाउँपालिका अस्पतालतर्फ											
१	वरिष्ठ मेडिकल अधिकृत डक्टर नवौ तह		१								१	
२	बाल तथा महिला चिकित्सक आठौ तह		१								१	
३	प्रयोगशाला वरिष्ठ सहायक		१								१	
४	हेल्थ असिस्टेण्ट		२								२	
५	स्टाफ नर्स		२								२	
६	अनमी		४								४	
७	फार्मसिस्ट वरिष्ठ सहायक		१								१	
८	एक्सरे विज्ञ		१								१	
९	सहयोगी कर्मचारी		३								३	
	स्वास्थ्य केन्द्र											
१	जनरल मेडिकल अधिकृत	१	६									
२	हेल्थ असिस्टेण्ट	६		६								
३	स्टाफ नर्स	६										
४	नर्स	१२		६							६	
४	सहायककर्मचारी	६		६								
५	सहयोगी कर्मचारी	६		६								
	कूलजम्मा	११२	६४									

सन्दर्भ सूची

- १ दिगो विकास लक्ष्यहरु , वर्तमान अवस्था र भावी मार्गचित्र : २०१६-२०३०, नेपाल सरकार, राष्ट्रिय योजना आयोग, काठमाण्डौ ।
- २ स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५, राष्ट्रिय योजना आयोग, सिंहदरवार ।
- ३ नेपालको संविधान २०७२, नेपाल कानून आयोग, काठमाण्डौ ।
- ४ विभिन्न पञ्च वर्षीय योजनाहरु, राष्ट्रिय योजना आयोग, सिंहदरवार ।
- ५ गण्डकी प्रदेशको प्रथम आवधिक योजनाको अवधारण पत्र २०७६ , प्रदेश नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेश ।
- ६ गण्डकी प्रदेशको स्थितिपत्र २०७५, प्रदेश नीति तथा योजना आयोग गण्डकी प्रदेश ।
- ७ स्थानीय तहमा आवधिक विकास योजना तर्जुमा कार्यपत्र, ११ मार्ग २०७५ ।
- ८ आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को राष्ट्रिय लेखा तथ्याङ्क, २०७६ वैशाख १३ केन्द्रीय तथ्याङ्कविभाग, थापाथली ।
- ९ आँधीखोला गाउँपालिकाको प्रोफाइल २०७५, आँधीखोला गाउँपालिका , स्याङ्गा
- १० आवधिक योजनाहरु चिलाउनेवास गाविस, सेतीदोवान गाविस, बाङ्गसिङ्गाविस
- ११ नेपालको मानव विकास प्रतिवेदन सन २०१४
- १२ राष्ट्रिय योजना आयोग बहुआयमिक गरिबी प्रतिवेदन, २०७४, राष्ट्रिय योजना आयोग, सिंहदरवार ।
- १३ नेपाल जनसांख्यिक तथा स्वास्थ्य सर्वेक्षण, २०७३

१) प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक विकास योजना तर्जुमा गोष्ठीमा उपस्थिति

आज मिति २०७५ साल फाल्गुण ७ गतेका दिन यस आँधीखोला गाउँपालिकाको भवनमा यसै गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री सुधिर कुमार पौडेल ज्यूको अध्यक्षतामा आँधीखोला गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना तर्जुमा गोष्ठीमा तपसिल वमोजिमको उपस्थिति भयो ।

क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोबाईल नं.
१	अध्यक्ष	श्री सुधिर कुमार पौडेल	आँधीखोला गा पा	९८५६०३९४५०
२	प्रमुख अतिथि	डा.श्री गिरीधारी पौडेल	उपाध्यक्ष, गण्डकी नीति तथा योजना आयोग, पोखरा	९८५९९६०२३७
३	विशिष्ट अतिथि	श्री कोष हरि निरौला	प्रमुख जिल्ला अधिकारी, स्याङ्गजा	
४	उपाध्यक्ष	श्री समिलता पौडेल क्षेत्री	आँधीखोला गाउँपालिका	९८६५००५६०७
५	नेता	श्री पारस शर्मा	नेता, नेकपा, स्याङ्गजा	९८९६०३०९३९
६	सदस्य, जि.स	श्री सिता थापा	जिसस, स्याङ्गजा	९८४६०७४७०
७	पूर्व प्र.अ.	श्री कुलानन्द शर्मा	आँधीखोला गाउँपालिका	९८४६०६४७८०
८		श्री गणेश शर्मा ढकाल	" "	९८४६९२९९५५
९	नेकपा	श्री भुवानी प्रसाद ढकाल	" "	९८५६०५०८६०
१०	प्रतिनिधि	श्री नारायण प्रसाद पौडेल	नेपाली कांग्रेस	९८४६६३९४६४
११	समाज सेवी	श्री उमाकान्त पौडेल	आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६०५२४८९
१२	वडाध्यक्ष ५	श्री कृष्ण प्रसाद पनेरु	वडा नं ५ , "	९८५६०५०९६५
१३	वडाध्यक्ष	श्री लोक प्रसाद ढकाल	वडा नं १ , "	९८४६९५७९७४
१४	"	श्री राम चन्द्र पौडेल	वडा नं २ , "	९८५६००५६०२
१५	वडा अध्यक्ष	श्री विष्णु बहादुर खत्री	वडा नं ३ , "	९८५६०९०२५६
१६	कार्यपालिका सदस्य	श्री खड्क ब. नेपाली	आँधीखोला गाउँपालिका	९८४६०९६७६३
१७	"	श्री सुकराम नेपाली	" "	९८९५९५३४२२
१८	"	श्री जमुना पौडेल	वडा नं ४, "	९८४६००५२३२
१९	"	श्री यदु नाथ ढकाल	वडा नं ६ , "	९८४६३९०९९०
२०	वडा सदस्य	श्री जुमालाल वि.क.	वडा नं "	९८४६२२९२४७
२१	वडा सदस्य	श्री नारायण प्रसाद अधिकारी	वडा नं "	९८४६९२२७८९
२२	"	श्री हरिहर शर्मा	वडा नं ३ , "	९८४६३९४०५७
२३	"	श्री लेखनाथ पौडेल	वडा नं २ , "	९८४६२०६४८८
२४	सचिव	श्री ध्रुव राज पौडेल	बीच री चौतरा सहकारी	९८५६०९०९८०
२५	निर्वाचित सदस्य	श्री भानुभक्त शर्मा	वडा नं गाउँपालिका	९८४६३६२०६५
२६	वडा सदस्य	श्री खिम बहादुर कार्की	वडा नं "	९८४६३५०२४२
२७	"	श्री टिकाराम नेपाली	वडा नं ३ , "	९८५६०५०३३३
२८		श्री दुर्गा नारायण ढकाल	वडा नं ६ , "	९८४६० ३२२२७
२९	प्र. अ.	श्री दिप्ती नारायण शर्मा	प्रद्युम्न पनेरु उ.मा.वि.	९८५६०८४७८३
३०		श्री वेद प्रसाद पनेरु	वडा नं ५ आ.गा.पा.	९८४६९७०४४७
३१		श्री केदार नाथ पौडेल	" "	९८४६०८७४६२
३२		श्री प्रेम कुमारी लामिछाने	" "	
३३	वडा सदस्य	श्री नरेन्द्र शर्मा लामिछाने	वडा नं ५ , "	९८४६९९७९३०
३४	"	श्री ऋषिराम पोखेल	" "	९८४६२७६०५०
३५	पूर्व शिक्षक	श्री पुण्य प्रसाद पौडेल	" ४ , "	९८४६७७७७७
क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोबाईल नं.
३६	प्रिन्सीपल	श्री लिलेन्द्र राज पौडेल	वडा नं ५ आँधीखोला	९८६०७४७५२०
३७	समाजसेवी	श्री थमन वोगटी	" "	९८४६०५२५३३
३८	प्र.अ.	श्री टेक नाथ खनाल	त्रि.नमुना मा.वि.पंचमुल	९८४६०९५५७४
३९		श्री चुडामणि ढकाल	आँधीखोला गाउँपालिका ६	९८४५२०८४७
४०	क्याम्पस प्रमुख	श्री कृष्ण खड्का	प्रद्युम्न पनेरु व. क्या.	९८५६०३९५८२
४१	श्रोत व्यक्ति	श्री डिल व. क्षेत्री	प्र.प.मा.वि. आँधीखोला	९८५६०७२४३३
४२	" "	श्री वृद्धि व. क्षेत्री	जनप्रदिप मा.वि. "	९८५६०३४३३६
४३	वि.नि	श्री देवराज लामिछाने	आँधीखोला गाउँपालिका	९८४६०५२९७७
४४		श्री कृष्ण पौडेल	वडा नं ५ , "	९८४६४४३६८८
४५	फिल्ड अफिसर	श्री संगिता शर्मा	" ३ , "	९८४६०३४९८०

४६	वडा सदश्य	श्री पुर्ण कुमारी वि.क.	" १ , "	९८४६९७६८३२
४७	"	श्री हस्त देवी ढकाल	" ६ , "	
४८	"	श्री अम्बी देवी वि.क.	" ६ , "	९८९४९९३६४
४९	सदश्य	श्री यज्ञ प्रसाद पौडेल	नेपाल रेडक्स सो.	९८४६०२७८०८
५०	पूर्व अध्यक्ष	श्री जीवन कुमार पौडेल	तत्काल वाङ्सिङ्ग गाविस,	९८५६०२७३७४
५१	सभापति	श्री कृष्णबन्धु पौडेल	ने.रे.सो.उशा चिलाउनेवास	९८५६०५०७७०
५२	अध्यक्ष	श्री सिंह बहादुर क्षेत्री	कि. स.सं.	९८५६०५०८०७
५३		श्री नारायण प्रसाद पौडेल	वडा नं २ आधीखोला	९८५६०२९९२७
५४	अध्यक्ष	श्री कमल प्रसाद पौडेल	गै.स.स. महासघ	९८५६०७०८६५
५५	टोल संयोजक	श्री अमित सुवेदी	सेतीखोला टोल	९८४६९४६६७३
५६	"	श्री वेद बहादुर थापा	शिवजीखोला टोल	९८६९०९६८०९
५७	कार्यपालिका सदश्य	श्री सिता नेपाली	आधीखोला गाउँपालिका	९८५६०५३९२८
५८	प्राचार्य	श्री अर्जुन ढकाल	स्या.ग्या.उच्च मा.वि.	९८५६०२२६२५
५९	नि.प्र.अ.	श्री हुमनाथ ढकाल	जनप्रदिप मा.वि.	९८४६२६०७५५
६०	वडा सदश्य	श्री सोभित व. रा.भा.	वड नं ४ आधीखोला	९८४६२६३५५३
६१	अध्यक्ष	श्री रुकमदत्त शर्मा	आस्क नेपाल	९८५६०५०९७२
६२	रा.ने.	श्री नगेन्द्र पौडेल	आधीखोला गाउँपालिका	९८४६२९९७७५
६३		श्री देव वोगटी	" "	९८४६७४४८८२
६४		श्री ईश्वर के.सि.	" "	९८५६०७८४५९
६५		श्री कमला देवी देवकोटा	सहारा दियालो	९८६३७९८५०९
६६		श्री मिना रेग्मी ढकाल	वडा नं ६, आधीखोला गा.	९८४६४४०५७५
६७		श्री कमल राज पौडेल	वडा नं ५ "	९८४६०७५५०७
६८		श्री नन्दलाल उपाध्याय	" "	९८४६०७३४२८
६९	पूर्व सभापति	श्री जिव नाथ शर्मा	" १, "	९८४६९३५२२२
७०		श्री ख्याम नारायण पनेरु	" ५, "	९८५६०५००८८
७१	कार्यक्रम सं.	श्री एक नारायण सापकोटा	अन्धाअन्धी सा.वि.केन्द्र	९८५६०५०८३३
७२	ना.सु.	श्री बलराम न्योपाने	आधीखोला गाउँपालिका	९८५६०५२६८९
७३	संयोजक	श्री ख्याम नारायण ढकाल	नयाँ शक्ति पार्टी	९८५६०९२५०५
७४	पूर्व उपाध्यक्ष	श्री खिमानन्द सापकोटा	चिलाउनेवास	९८४६९३७३४
७५	महिला सदश्य	श्री कुन्ती देवि गौतम	वडा नं २, आधीखोला गा.	९८४६४८९४०३
७६		श्री कल्पना कार्कि	वडा नं आधीखोला गा.	९८४९७३००८
७७	महिला सदश्य	श्री तारादेवी ढकाल	वडा नं १ "	९८४६९६००६२
७८	"	श्री विन्दु कुमारी वि.क.	वडा नं ३ "	९८०५२५७९९९
७९	"	श्री गुञ्जेश्वरी क्षेत्री	" "	९८४६७४८५६५
८०	"	श्री विन्दु देवी कामी	वडा नं २ "	९८४६९४८७०९
८१		श्री देवीका तिमिल्सिना	" "	९८५६०५०४८८
८२	ना.सु.	श्री सन्तोष ढकाल	आधीखोला गाउँपालिका	९८४६३५३४०२
८३	सहजकर्ता	श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	अ.अ. सा.वि.केन्द्र	९८४९४०५२८६

२. सामाजिक विकास तथा आर्थिक विकास समितिमाको बैठक

२०७५ साल फाल्गुण ८ गते सामाजिक विकास तथा आर्थिक विकास समितिमाको बैठकमा उपस्थिति विवरण

क.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोबाईल नं.
सामाजिक विकास क्षेत्र				
१	संयोजक	श्री लोक प्रसाद ढकाल	वडाध्यक्ष १, आ.खो.गा.पा.	
२	सदश्य	श्री गुञ्जेश्वरी क्षेत्री	महिला सदश्य "	९८४६७४८५६५
३	"	श्री सीता नेपाली	" "	
४	हे.अ.	श्री विनिता तामाङ्ग	हे.अ. स्वा. चौकी वाङ्सिङ्ग	
५	हे.अ.	श्री अनिता भुर्तेल	अनमि, " सेती दोवान	
६	हे.अ.	श्री ज्ञान प्रसाद भट्टराई	स्वा. चौ. चिलाउनेवास	
७	हे.अ.	श्रीकूल प्रसाद तिमिल्सिना	" " फपरथुम	
८	"	श्री उमेश कुमार मण्डल	" बीच ारी चौतरा	

१०	हे.अ.अ.	श्री डिल्लीराम अधिकारी	स्वास्थ्य केन्द्र पञ्चमूल	
११	कृ.अ.	श्री कृष्ण प्रसाद सुवेदी	जि.स्वा.का. स्याङ्गजा	
१२		श्री देवराज लामिछाने	वि.नि. , आधीखोला	
१३		श्री वृद्धि बहादुर क्षेत्री	स्रोत व्यक्ति ,	
१४		श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	सहजकर्ता व्यक्ति	
आर्थिक विकास समिति				
१	संयोजक	श्री चिन्तामणि पौडेल	वडाध्यक्ष ४, ,	
२	सदस्य	श्री कुन्ती देवी गौतम	महिला सदस्य	
३	"	श्री विन्दु कुमारी वि.क.	वडा नं ३ ,	९८०५२५७९९१
४	"	श्री विन्दु देवी वि.क.	वडा नं २ ,	९८४६१४८७०१
५	"	श्री विवेक आचार्य	ना.प्रा.स. कृषि आधीखोला	
६	आ.सदस्य	श्री हिरामणि ढकाल	न.प्र.से.पा. पशु शाखा ,	
७	ना.सु.	श्री सन्तोष ढकाल	आधीखोला गाउँपालिका	९८४६३५३४०२
८		श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	सहजकर्ता व्यक्ति	

३. पूर्वाधार विकास समिति, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिको बैठक

२०७५ साल फाल्गुण ९ गते पूर्वाधार विकास समिति, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिको बैठकमा उपस्थिति विवरण

क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोबाईल नं.
१	संयोजक,	श्री कृष्ण प्रसाद पनेरु	पूर्वाधार विकास समिति एवं वडाध्यक्ष ५, आधीखोला गा.पा.	
२	संयोजक,	श्री कृष्ण प्रसाद ढकाल	वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति एवं वडाध्यक्ष ६	
३	सदस्य	श्री तारा देवी ढकाल	महिला सदस्य ,	
४	सदस्य	श्री विन्दु कुमारी वि.क.	" "	
५	आमन्त्रित सदस्य	श्री कमल प्रसाद पौडेल	अध्यक्ष, गैसस महासंघ, स्याङ्गजा	
६	"	श्री प्रकाश पौडेल	ईन्जिनियर, आधीखोला गाउँपालिका	
७	आमन्त्रित	श्री बुलन्द बहादुर भण्डारी	खरिदार, ,	
८	सदस्य	श्री लेखानाथ पौडेल	वडा सदस्य , ,	
१०	आमन्त्रित	श्री कुलानन्द शर्मा	आधीखोला गाउँपालिका	
११	आमन्त्रित	श्री नारायण दत्त पौडेल	" "	
१२		श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	सहजकर्ता	

४. संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह समिति, वित्तिय व्यवस्थापन तथा सुशासन समितिको बैठक

२०७५ साल फाल्गुण १० गते संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह समिति, वित्तिय व्यवस्थापन तथा सुशासन समितिको बैठकमा उपस्थिति विवरण

क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोबाईल नं.
१	प्रमुख अतिथि	श्री सुधिर कुमार पौडेल	अध्यक्ष , आधीखोला गाउँपालिका	
२	विशेष अतिथि	श्री शर्मिला देवी पौडेल	उपाध्यक्ष, ,	
३	संयोजक,	श्री रामचन्द्र पौडेल	संस्थागत विकास समिति एवं वडाध्यक्ष, वडा नं २, ,	
४	संयोजक	श्री विष्णु बहादुर खत्री	वित्तिय व्यवस्थापन तथा सुशासन एवं वडाध्यक्ष, वडा नं ३, आ.गा.	
५	सदस्य	श्री हरिहर शर्मा	वडा सदस्य , वडा नं ३ ,	
६	आमन्त्रित सदस्य	श्री सन्तोष ढकाल	ना.सु. योजना शाखा, आधीखोला	
७	"	श्री सागर सुवेदी	लेखापाल, आ.प्र. शाखा, ,	
८	आमन्त्रित	श्री बलराम न्यौपाने	ना.सु. आधीखोला गाउँपालिका	
९	विज्ञ	श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	सहजकर्ता	

५) २०७५ साल फाल्गुण १० गते गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री सुधिर कुमार पौडेलको अध्यक्षतामा बसेको आवधिक विकास योजना तर्जुमा बैठकमा उपस्थिति

क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोबाईल नं.
१	अध्यक्ष	श्री सुधिर कुमार पौडेल	आँधीखोला गा पा	९८५६०३१४५०
२	उपाध्यक्ष	श्री सर्मिला पौडेल क्षेत्री	आँधीखोला गाउँपालिका	९८६५००५६०७
३	वडाध्यक्ष	श्री लोक प्रसाद ढकाल	वडा नं १ , ,	९८४६१५७१७४
४	"	श्री राम चन्द्र पौडेल	वडा नं २ , ,	९८५६००५६०२
५	वडाध्यक्ष	श्री विष्णु बहादुर खत्री	वडा नं ३ , ,	९८५६०१०२५६
६	"	श्री चिन्तामणि पौडेल	वडा नं ४ , ,	
७	वडाध्यक्ष ५	श्री कृष्ण प्रसाद पनेरु	वडा नं ५ , ,	९८५६०५०१६५
८	"	श्री कृष्ण प्रसाद ढकाल	वडा नं ६ , ,	
९	का.सदश्य	श्री जमुना पौडेल	वडा नं ४ , ,	९८४६००५२३२
१०	"	श्री सिता नेपाली	आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६०५३१२८
११	"	श्री खड्क ब. नेपाली	आँधीखोला गाउँपालिका	९८४६०९६७६३
१२	"	श्री सुकराम नेपाली	" "	९८१५१५३४२२
१३	"	श्री विन्दु देवी वि.क.	वडा नं ३ , ,	९८०५२५७९९१
१४	"	श्री गुञ्जेश्वरी क्षेत्री	" "	९८४६७४८५६५
१५	"	श्री सिता थापा	जिसस, स्याङ्गजा	९८४६०७१४७०
१६	अध्यक्ष	श्री कमल प्रसाद पौडेल	गै.स.स. महासंघ	९८५६०७०८६५
१७	सहजकर्ता	श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	अ.अ. सा.वि.केन्द्र	९८४९४०५२८६
१८	कार्यक्रम सं.	श्री एक नारायण सापकोटा	"	९८५६०५०८३३
१९	क्षे.को.	श्री थमन बहादुर बोगटी	नेपाली कांग्रेस	९८४६०५२५३३
२०	समाजसेवी	श्री रमेश कुमार शर्मा	आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६०५००८५
२१	सहकारी व्य.	श्री ध्रुव राज पौडेल	बीच ारी चौतरा बहुउद्देश्य	९८५६०५००८५
२२	राजनीतिज्ञ	श्री भुवानी प्रसाद ढकाल	ने.क.पा.	९८५६०५०८६०
२३	टोल संयोजक	श्री वेद बहादुर थापा	वडा नं ५, आँधीखोला	९८६१०९६००१
२४	पूर्व प्र.अ.	श्री कुलानन्द शर्मा	आँधीखोला गाउँपालिका	९८४६०६४७८०
२५		श्री गणेश शर्मा ढकाल	" "	९८४६१२१९५५
२६	राजनीतिज्ञ	श्री प्रदिप पौडेल	नेपाली कांग्रेस	९८४६०७१९६०
२७		श्री लिलाराज शर्मा	आँधीखोला	९८५६०५०२०२
२८	प्रतिनिधि	श्री नारायण प्रसाद पौडेल	नेपाली कांग्रेस	९८४६६३९४६४
२९	समाज सेवी	श्री उमाकान्त पौडेल	आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६०५२४८१
३०		श्री सन्तोष ढकाल		९८४६३५३४०२
३१		श्री संगिता शर्मा	दियालो सुहारा	९८४६०३४१८०
३२	वडा सदश्य	श्री कुन्ती देवी गौतम	आँधीखोला गाउँपालिका	
३३	वडा सदश्य	श्री खिम बहादुर कार्की	वडा नं " "	९८४६३५०२४२
३४	वडा सदश्य	श्री नारायण प्रसाद अधिकारी	वडा नं " "	९८४६१२२७८९
३५	"	श्री हरिहर शर्मा	वडा नं ३ , ,	९८४६३९४०५७
३६	"	श्री लेखनाथ पौडेल	वडा नं २ , ,	९८४६२०६४८८
३७	"	श्री टिकाराम नेपाली	वडा नं ३ , ,	९८५६०५०३३३
३८	वडा सदश्य	श्री पूर्ण कुमारी वि.क.	" १ , ,	९८४६१७६८३२
३९	"	श्री हस्त देवी ढकाल	" ६ , ,	
४०	"	श्री अम्बी देवी वि.क.	" ६ , ,	९८१४१९९३६४
४१	"	श्री भानुभक्त शर्मा	वडा नं गाउँपालिका	९८४६३६२०६५
४२	वडा सदश्य	श्री नरेन्द्र शर्मा लामिछाने	वडा नं ५ , ,	९८४६१९७९३०
४३	"	श्री ऋषिराम पोखेल	" "	९८४६२७६०५०
४४	"	श्री जुमालाल वि.क.	वडा नं १ , ,	९८४६२९२४७
४५	महिला सदश्य	श्री तारादेवी ढकाल	वडा नं १ , ,	९८४६१६००६२
४६	राजनीतिज्ञ	श्री शोभाखर ढकाल	वडा नं ५, ,	९८५६०५०२८५
४७	अधिवक्ता	श्री भरतराज शर्मा	आँधीखोला , ,	९८५१११११६६
४८	महाधिवेशन प्र.	श्री प्रेम राज पौडेल	ने.का. , ,	९८५६०६७७६८
४९	राजनीतिज्ञ	श्री थानेश्वर पौडेल	ने.का. , ,	९८४६१८४९४९

५०	=	श्री गंगाराम पौडेल	आँधीखोला गाउँपालिका	९८४६५०९६७७
५१	पूर्व प्राचार्य	श्री जय बहादुर के.सी.	बडा नं ३, आ.गा.हाल पोखरा	९८५६००४४४
५२	कर्मचारी	श्री कमला देवी देवकोटा	दियालो सुभाहारा	९८४६०३४९८०
५३	शिक्षक	श्री लेखमाया पौडेल	बडा नं ३, आँधी खोला	९८४६९८७३६३
५४	निर्देशक	श्री हरि प्रसाद ढकाल	आस्क नेपाल	९८५६०५०९७२
५५	सामाज सेवी	श्री नगेन्द्र पौडेल	आँधीखोला ,,	९८४६२९९७३५
५६	अध्यक्ष	श्री रुक्मदत्त शर्मा	आस्क नेपाल	९८५६०५०९७२
५७	पूर्व वडाध्यक्ष	श्री नर बहादुर गोदार	बडा नं आधीखोला गापा	९८४६५७९९१५
५८	समाजसेवी	श्यामा देवी शर्मा	,,	९८४६०३७९९४
५९	सचिव	श्री ध्रुव राज पौडेल	बीच ारी चौतरा सहकारी	९८५६०९०९८०
६०	समाजसेवी	श्री गिरीधारी ढकाल	आधीखोला गाउँपालिका	९८४६७८४९३९
६१	समाजसेवी	श्री शिव प्रसाद पौडेल	,,	९८५९०७३९४९
६२	समाजसेवी	श्री शिवराज ढकाल	,,	९८५६०५०८५५
६३	प्रमुख ले.नि.	श्री जयराम पौडेल	प्र.ले.नि.का. गण्डकी प्रदेश	९८५६०३९३९८
६४	अध्यक्ष	श्री देव बहादुर क्षेत्री	सा. वन महासंघ	९८४६३६९३६०
६५	समाजसेवी	श्री भूवन बहादुर जिसी	बडा न. ६, आँधीखोला गापा	९८४००९०९८०
६६	समाजसेवी	श्री खड्क बहादुर थापा	आस्क नेपाल	९८५६०५९५०२
६७	समाजसेवी	श्री वेद प्रसाद पनेरु	बडा नं ५ आ.गा.पा.	९८४६९७०४४७
६८	अध्यक्ष	श्री सिंह बहादुर क्षेत्री	वाङ्सिङ्ग साना कि. कू.स.सं.	९८५६०५०८०७
६९	हे.अ.	श्री निराजन लामिछाने	आधीखोला गाउँपालिका	९८५६०४९८७३
७०	ना.प्र.स.	श्री विवेक आचार्य	,,	९८४७७५७२८२
७१	संयोजक	श्री ख्याम नारायण ढकाल	नयाँ शक्ति पार्टी	९८५६०९२५०५
७२	पूर्व उपाध्यक्ष	श्री खिमानन्द सापकोटा	चिलाउनेवास	९८४६६९३७३४

६) २०७५ साल फाल्गुण १२ गते सामाजिक समिति अन्तरगत शिक्षा क्षेत्र सम्बन्धी छलफल गर्नको लागि आवधिक विकास योजना तर्जुमा गोष्ठीमा देहायका विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरुको उपस्थितिमा छलफल भई सुझाव प्राप्त गरियो ।

क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था
१	प्रधान अध्यापक	श्री शिव प्रसाद शर्मा	अन्धाअन्धी प्रकाश मा.वि.
२	,,	श्री नवराज चा.	जनहित मा.वि.
३	,,	श्री टेक बहादुर क्षेत्री	देउराली मा.वि.
४	शिक्षक	श्री रङ्ग प्रसाद रेग्मी	गुरुकुल मा.वि.
५	,,	श्री योगेश कुमार क्षेत्री	जनपूय मा.वि.
६	प्रधान अध्यापक	श्री दिप्ती नारायण शर्मा	प्र.प. मा.वि.,रंगेठाटी
७	,,	श्री हरि नारायण लामिछाने	श्रवण मा.वि. बाँझसिङ्ग
८	नि. प्र.अ.	श्री तारा तिमसिना	बाल रञ्जन आ.वि.
९	प्र.अ.	श्री ज्ञानुमाया शर्मा ढकाल	सरस्वती आ.वि. सदै
१०	,,	श्री लेखमाया पौडेल	वि.पि.स्मृति आ.वि. ३
११	,,	श्री इमकला क्षेत्री	चिलाउने आ.वि. २
१२	,,	श्री चन्द्रराज अधिकारी	त्रि शहिद नमुना मा.वि.
१३	,,	श्री मेनुका काफ्ले	आधारभूत आ.वि.

१४	स. अ.	श्री सुनिता ढकाल तिवारी	चन्द्रमा आ.वि.
१५	स. अ.	श्री सुनिता थापा	गाउँफर्क आ.वि. धारु
१६	प्र. अ.	श्री भोज कुमारी ढकाल	सरस्वती आ.वि.
१७	"	श्री जिबनाथ शर्मा	पञ्चासे आ.वि.
१८	"	श्री विष्णु प्रसाद शर्मा	साउनेटारी आ.वि.
१९	"	श्री धर्मदत्त शर्मा	जनज्योति आ.वि.
२०	"	श्री केशरदत्त शर्मा	गोगनपानी आ.वि. ५
२१	"	श्री निलकण्ठ शर्मा	वास्कोट आ.वि.
२२	नि. "	श्री हुमनाथ पौडेल	जनप्रदिप मा.वि.
२३	प्र. अ.	श्री हिमलाल चापागाई	सेपत सिरानचौर मा.वि.
२४	"	श्री ईन्द्र प्रसाद पोखेल	वलद्वित आ.वि.
२५	"	श्री कृष्ण प्रसाद शर्मा	शरदा मन्दिर म.वि.
२६	स.प्र.अ.	श्री विष्णु प्रसाद पनेरु	भगवती मा.वि.
२७	प्र.अ.	श्री माधव प्रसाद गौतम	डहरे आ.वि.
२८	"	श्री राम बहादुर गुरुङ्ग	पाण्डिश्चरी आ.वि.
२९	"	श्री सूर्य प्रसाद पौडेल	जनउद्धार आ.वि.
३०	सहजकर्ता	श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	अ.अ.सा.वि. केन्द्र

७) २०७५ साल फाल्गुण १३ गते आँधीखोला गाउँपालिका वडा नं ६ का वडाध्यक्ष श्री कृष्ण प्रसाद पौडेलको अध्यक्षता तथा गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष श्री शर्मिला देवी पौडेल क्षेत्रीका प्रमुख अतिथिमा बसेको आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठीमा देहायका पदाधिकारीको उपस्थितिमा समुहगत छलफल भई सुझाव प्राप्त गरियो ।

क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोवाइल नं
१	अध्यक्ष	श्री कृष्ण प्रसाद पौडेल	वडाध्यक्ष ६, आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६००५६०६
२	प्रमुख अतिथि	श्री शर्मिला देवी पौडेल	उपाध्यक्ष, आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६००५६०७
३	वडा सदस्य	श्री भुवन व. जि.सि.	सम्दीखोला, वडा नं ६, आ.गा.	
४	"	श्री यदुनाथ ढकाल	टिकाजा, " "	
५	"	श्री हस्त देवी ढकाल	बरीयाले " "	९८१६१७०४७२
६	"	श्री अम्बि देवी वि.क.	टिकजा, " "	९८१४१९९३६४
७	वडा सचिव	श्री हरिहर पनेरु	वडा कार्यालय, वडा नं ६	९८५६०५०६१४
८	टोलकोसचिव	श्री डिक बहादुर गुरुङ्ग	भुद्रुमखोला, वडा नं ६	९८४६८३१४०१
९	प्र.अ.	श्री राम बहादुर गुरुङ्ग	चण्डीदेवी आ.वि.	९८४६२२६१८७
१०	शिक्षक	श्री विष्णु प्रसाद ढकाल	भगवती मा.वि.	९८४६३४३३८७
११	प्रमुख	श्री कुल प्रसाद तिमिल्सिना	फापरथुम स्वास्थ्य चौकी	९८५५०४१११४
१२	समाजसेवी	श्री दुर्गा नारायण ढकाल	निवुवावोट, वडा नं.६, आ.गा.	९८४६०३२२२७
१३	सदस्य	श्री मेघनाथ ढकाल	वरपिप्ले, " "	९८४६०५२२८८
१४	समाजसेवी	श्री चेतनाथ ढकाल	भुजुङ्गी टिकजा	९८४६१२५२७०

१५	"	श्री टिकाराम ढकाल	" " "	९८४६७५७६६९
१६	"	श्री चोलाकान्त ढकाल	लालीगुरास टोल, " "	९८४६००१०२१
१७	"	श्री केदारनाथ सापकोटा	देउराली फापरथुम " "	९८४६५८५१७०
१८	टोलकोसदश्य	श्री लोक नाथ ढकाल	भुजुङ्गी टिकजा " "	९८६६००५९७३
१९	" कोषाध्यक्ष	श्री प्रेमराज ढकाल	" " "	९८४६२९३९६०
२०	" "	श्री गेजा शर्मा ढकाल	" " "	९८४६०५२३१४
२१	समाज सेवी	श्री एक नारायण वि.क.	टिकाजा, " "	९८०३५६५०६०
२२	टोलकोसदश्य	श्री गुरुदत्त ढकाल	वरपिप्ले " "	९८१००२२७८७
२३	टोलकोसदश्य	श्री मन बहादुर घर्ती	भञ्ज्याङ्ग फापरथुम, " "	९८१८००२००६
२४	"	श्री श्रृजना ढकाल	भुजुङ्गी टिकजा " "	
२५	"	श्री मञ्जु ढकाल	वरपिप्ले, " "	९८४६२३१११३
२६	"	श्री सूर्य प्रसाद ढकाल	ललिगुरास टोल, " "	९८४६०६०३६३
२७	"	श्री राजेन्द्र प्रसाद ढकाल	टिकाजा, " "	९८४६०९४००८
२८	टोल अध्यक्ष	श्री जगन्नाथ सापकोटा	देउराली पातीखोला " "	९८४६९०६९०४
२९	"	श्री विष्णु प्रसाद अधिकारी	टिकाजा, " "	९८५६०५२३१५
३०	वनको सचिव	श्री भानुभक्त ढकाल	देउराली पातीखोला " "	
३१	समाज सेवी	श्री भिम प्रसाद पौडेल	ललिगुरास, " "	९७४६०२२६१९
३२	अध्यक्षआ.स.	श्री देवी ढकाल	वरपिप्ले, " "	९८४६११३५५६
३३	समाजसेवी	श्री ज्ञानु लामिछाने	टिकाजा " "	९८१६१६३९९६
३४	वडा सचिव	श्री मित्रलाल ढकाल	पञ्चमुल " "	९८५६०५०९५०
३६	समाज सेवी	श्री थम नारायण ढकाल	टिकाजा " "	९८५६०७२५५५
३७	"	श्री ढाकाराम ढकाल	लालीगुरास टोल " "	९८४६३९९९७६
३८	अध्यक्ष	श्री गणेश शर्मा ढकाल	" " "	९८४६१२१९५५
३९	समाजसेवी	श्री बालाकृष्ण ढकाल	भुजुङ्गी टिकजा " "	९८४६५००१२४
४०	"	श्री टंक प्रसाद ढकाल	" " "	
४१	शिक्षक	श्री पृथ्वी राज ढकाल	निवावोट " "	९८४६७३७८२१
४२	समाजसेवी	श्री तिर्थ प्रसाद ढकाल	भञ्ज्याङ्ग फापरथुम " "	९८४६०८८०९२
४३	"	श्री सन्तोष ढकाल	देउराली पातीखोला " "	९८०५१६६५०७
४४	टोल अध्यक्ष	श्री शिवलाल ढकाल	" " "	
४५	अगुवा कृषक	श्री रोहणी आर्चाय	वरपिप्ले, " "	९८५६०८८६४५
४६	समजसेवी	श्री ख्याम नारायण ढकाल	लालीगुरास " "	९८५६०७३७७७
४७	अध्यक्षआ.स.	श्री कमला ढकाल	नवदुर्गा भवानी " "	९८०६६२०६६५
४८	सदश्यआ.स.	श्री धनमाया फुजेल	लालीगुरास " "	९८४७७८८८८
४९	"	श्री विमला ढकाल	निवुवावोट " "	९८२५१२६२४०
५०	सहजकर्ता	श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	अ.अ.सा.वि. केन्द्र	९८४९४०५२८६
५१	स्वयं सेविका	श्री योगमाया सापकोटा	भञ्ज्याङ्ग फापरथुम " "	९८४६२९३६८७
५२	अगुवा कृषक	श्री गिता ढकाल	भुजुङ्गी टिकजा " "	९८४६३१०५९६
५३	विद्यार्थी नेता	श्री विष्णु प्रसाद ढकाल	वरपिप्ले " "	९८४६०५२७१८
५४	अहेव	श्री चुडामणि ढकाल	निवुवावोट	९८४२०६५८४७
५५	समाज सेवी	श्री टिकाराम ढकाल	" " "	९८४६०५१४०८
५६	"	श्री विक्रम बहादुर गुरुङ्ग	भुदुमखोला " "	९८१५१४१०२९
५७	अ.द.व.	श्री नन्दलाल ढकाल	वरपिप्ले	९८४६०४०००४
५८	अगुवा कृषक	श्री वेद प्रसाद ढकाल	" " "	
५९	समाजसेवी	श्री यदुराज ढकाल	नवदुर्गा भवानी " "	९८४६०२३५१२
६०	स्वयंसेवक	श्री दुर्गा ढकाल	टिकजा " "	९८४६७०१०१०
६१	"	श्री निर्मला ढकाल	वरपिप्ले " "	९८४६३२७०६४
६२	समाजसेवी	श्री अग्नि प्रसाद न्यौपाने	देउराली पातिखोला " "	९८४६४२६८६२
६३	अध्यक्ष	श्री नारायणदत्त ढकाल	अर्गानिक कृषक समुह, " "	९८२६१९७८२५
६४	सदश्यनेकपा	श्री प्रभानन्द ढकाल	नवदुर्गा भवानी समुह, " "	९८४६६४७५९५
६५	समाजसेवी	श्री चोलाकान्त ढकाल	लालीगुरास टोल " "	९८४६७५७२४३

६६	शिक्षक	श्री कृष्ण प्रसाद ढकाल	टिकाजा , ,	९८४६०७२००७
६७	समाजसेवी	श्री जीवन ढकाल	देउराली पातीखोल , ,	९८५६०५५४५५
६८	समाज सेवी	श्री मुक्ति प्रसाद ढकाल	फपरथुम , ,	९८४६५८८१६७
६९	"	श्री टेक वहादुर वस्नेत	देउराली पातीखोला, ,	
७०	कार्यक्रम सं.	श्री एक नारायण सापकोटा	आधीखोला सामुदायिक विकासकेन्द्र	९८५६०५०८३३
७१	कम्प्यूटरअप.	श्री अनन्त रेग्मी	" ,	९८४६४७७५६६
७२	पूर्वसचिवटोल	श्री डिल्लिराम शर्मा	लालिगुरास	९८४६००६३३०
७३	कृषिप्राविधिक	श्री मिना रेग्मी ढकाल	वडा कार्यालय	९८४६४५०५७९
७४	टोलकासदश्य	श्री भंम्क नाथ सापकोटा	देउराली पातीखोला	९८४६२३८०२५
७५	"	श्री बालकृष्ण सापकोटा	" ,	९८४७२६५६३५
७६	"	श्री टिकाराम ढकाल	लालीगुरास टोल ,	९७४६०२०८३६

८) २०७५ साल फाल्गुण १४ गते आँधीखोला गाउँपालिका वडा नं ३ का वडाध्यक्ष श्री विष्णु वहादुर खत्रीको अध्यक्षता तथा गाउँपालिकाका उपाध्यक्ष श्री शर्मिला देवी पौडेल क्षेत्रीका प्रमुख अतिथिमा वसेको आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठिमा देहायका पदाधिकारीको उपस्थितिमा समुहगत छलफल भई सुझाव प्राप्त गरियो ।

क्र.सं.	पद	नाम थर	कार्यालय संस्था	मोवाइल नं
१	अध्यक्ष	श्री विष्णु वहादुर खत्री	वडाध्यक्ष ३, आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६०१०२५६
२	प्रमुख अतिथि	श्री शर्मिला देवी पौडेल	उपाध्यक्ष, आँधीखोला गाउँपालिका	९८५६००५६०७
३	विशेषअतिथि	श्री विश्वनाथ पौडेल	वडा नं ३ , ,	९८५६०५०१८०
४	वडा सदश्य	श्री हरिहर शर्मा	वडा नं ३ , ,	९८५६०५०१८०
५	"	श्री टिकाराम सार्की	" , ,	
६	"	श्री हस्त देवी ढकाल	वरीयाले , ,	९८१६१७०४७२
७	"	श्री अम्ब देवी वि.क.	टिकाजा , ,	९८१६१९९३६४
८	वडा सचिव	श्री हरिहर पनेरु	वडा कार्यालय, वडा नं ६	९८५६०५०६१४
९	टोलकोसचिव	श्री डिक वहादुर गुरुङ्ग	भुदुमखोला, वडा नं ६	९८४६८३१४०१
१०	प्र.अ.	श्री राम वहादुर गुरुङ्ग	चण्डीदेवी आ.वि.	९८४६२२६१८७
११	शिक्षक	श्री विष्णु प्रसाद ढकाल	भगवती मा.वि.	९८४६३४३३८७
१२	प्रमुख	श्री कुल प्रसाद तिमिल्सिना	फापरथुम स्वास्थ्य चौकी	९८५५०४१११४
१३	समाजसेवी	श्री दुर्गा नारायण ढकाल	निबूवावोट, वडा नं.६, आ.गा.	९८४६०३२२२७
१४	सदश्य	श्री मेघनाथ ढकाल	वरपिप्ले, ,	९८४६०५२२८८
१५	समाजसेवी	श्री चेतनाथ ढकाल	भुजुङ्गी टिकाजा	९८४६१२५२७०
१६	"	श्री टिकाराम ढकाल	" , ,	९८४६७५७६६१
१७	"	श्री चोलाकान्त ढकाल	लालीगुरास टोल, , ,	९८४६००१०२१
१८	"	श्री केदारनाथ सापकोटा	देउराली फापरथुम , ,	९८४६५८५१७०
१९	टोलकोसदश्य	श्री लोक नाथ ढकाल	भुजुङ्गी टिकाजा , ,	९८६६००५९७३
२०	" कोषाध्यक्ष	श्री प्रेमराज ढकाल	" , ,	९८४६२९३९६०
२१	" ,	श्री गेजा शर्मा ढकाल	" , ,	९८४६०५२३१४
२२	समाज सेवी	श्री एक नारायण वि.क.	टिकाजा, , ,	९८०३५६५०६०
२३	टोलको सदश्य	श्री गुरुदत्त ढकाल	वरपिप्ले , ,	९८१००२२७८७
२४	टोलको सदश्य	श्री मन वहादुर घर्ती	भञ्ज्याङ्ग फापरथुम, , ,	९८१८००२००६
२५	"	श्री श्रृजना ढकाल	भुजुङ्गी टिकाजा , ,	
२६	"	श्री मञ्जु ढकाल	वरपिप्ले , , ,	९८४६२३१११३
२७	"	श्री सूर्य प्रसाद ढकाल	ललिगुरास टोल, , ,	९८४६०६०३६३
२८	"	श्री राजेन्द्र प्रसाद ढकाल	टिकाजा, , ,	९८४६०९४००८
२९	टोल अध्यक्ष	श्री जगन्नाथ सापकोटा	देउराली पातीखोला , ,	९८४६९०६९०४
३०	"	श्री विष्णु प्रसाद अधिकारी	टिकाजा, , ,	९८५६०५२३१५

३१	वनकोसचिव	श्री भानुभक्त ढकाल	देउराली पातीखोला ,, ,,	
३२	समाज सेवी	श्री भिम प्रसाद पौडेल	ललिगुरास, ,, ,,	९७४६०२२६१९
३३	अध्यक्षआ.स.	श्री देवी ढकाल	वरपिप्ले, ,, ,,	९८४६११३५५६
३४	समाजसेवी	श्री ज्ञानु लामिछाने	टिकाजा ,, ,,	९८१६१६३९९६
३६	वडा सचिव	श्री मित्रलाल ढकाल	पञ्चमुल ,, ,,	९८५६०५०९५०
३७	समाज सेवी	श्री थम नारायण ढकाल	टिकाजा ,, ,,	९८५६०७२५५५
३८	,,	श्री ढाकाराम ढकाल	लालीगुरास टोल ,, ,,	९८४६३९९९७६
३९	अध्यक्ष	श्री गणेश शर्मा ढकाल	,, ,, ,,	९८४६१२१९५५
४०	समाजसेवी	श्री बालाकृष्ण ढकाल	भुजुङ्गी टिकजा ,, ,,	९८४६५००१२४
४१	,,	श्री टंक प्रसाद ढकाल	,, ,, ,,	
४२	शिक्षक	श्री पृथ्वी राज ढकाल	निवावोट ,, ,,	९८४६७३७८२१
४३	समाजसेवी	श्री तिर्थ प्रसाद ढकाल	भञ्ज्यांग फापरथुम ,, ,,	९८४६०८८०९२
४४	,,	श्री सन्तोष ढकाल	देउराली पातीखोला ,, ,,	९८०५१६६५०७
४५	टोल अध्यक्ष	श्री शिवलाल ढकाल	,, ,, ,,	
४६	अगुवाकृषक	श्री रोहणी आर्चाय	वरपिप्ले, ,, ,,	९८५६०८८६४५
४७	समाजसेवी	श्री ख्याम नारायण ढकाल	लालीगुरास ,, ,,	९८५६०७३७७७
४८	अध्यक्षआ.स.	श्री कमला ढकाल	नवदुर्गा भवानी ,, ,,	९८०६६२०६६५
४९	सदस्यआ.स.	श्री धनमाया फुजेल	लालीगुरास ,, ,,	९८४७७८८८८
५०	,,	श्री विमला ढकाल	निवुवावोट ,, ,,	९८२५१२६२४०
५१	सहजकर्ता	श्री दिपेन्द्र राज पौडेल	अ.अ.सा.वि. केन्द्र	९८४९४०५२८६
५२	स्वयं सेविका	श्री योगमाया सापकोटा	भञ्ज्यांग फापरथुम ,, ,,	९८४६२९३६८७
५३	अगुवाकृषक	श्री गिता ढकाल	भुजुङ्गी टिकजा ,, ,,	९८४६३१०५९६
५४	विद्यार्थीनेता	श्री विष्णु प्रसाद ढकाल	वरपिप्ले ,, ,,	९८४६०५२७१८

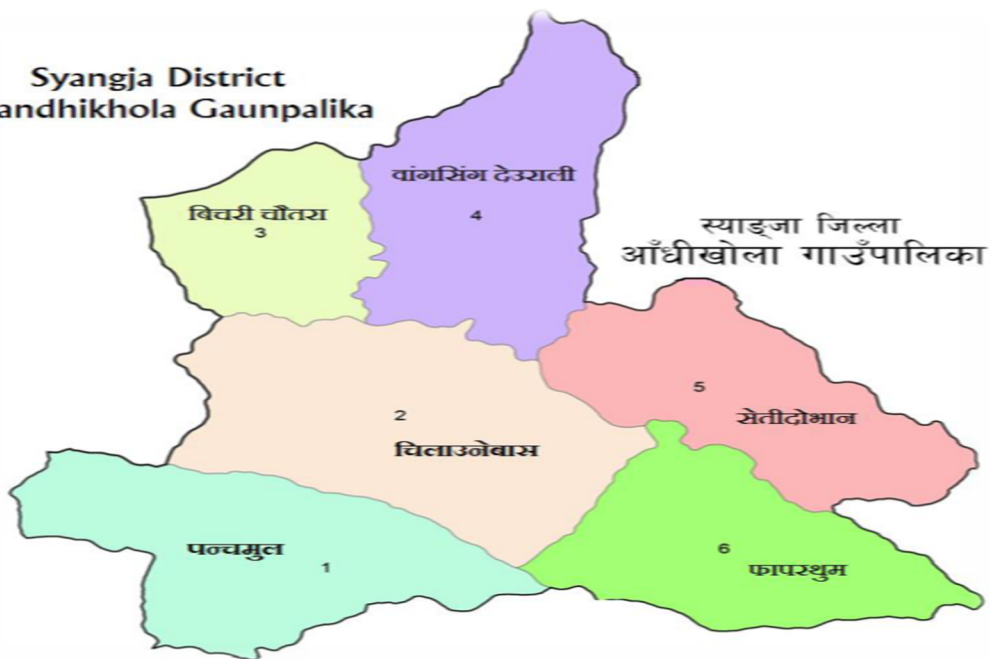
प्रथम आवधिक विकास योजना

(२०७६-२०८०)

आँधीखोला गाउँपालिका

आँधीखोला, स्याङ्गजा, नेपाल
वैशाख, २०७६

Syangja District
Aandhikhola Gaunpalika

आँधीखोला गाउँपालिका

आँधीखोला, स्याङ्गजा, नेपाल

